

**ÇILDIRLI ÂŞIK ŞENLİK'İN ŞİİRLERİNİN DİLİ
(GİRİŞ-GRAMER-METİN-DİZİN)**

Özlem YILDIRIM

**Doktora Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR
2018
Her Hakkı Saklıdır**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Özlem YILDIRIM

ÇILDIRLI ÂŞIK ŞENLİK'İN ŞİİRLERİNİN DİLİ
(GİRİŞ-GRAMER-METİN-DİZİN)

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR

ERZURUM-2018

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Çıldırılı Aşık Şenlik'in Şiirlerinin Dili (Giriş-Gramer-Metin-Dizin)" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin basılı ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimim ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

14.11.2018

[Özlem YILDIRIM]

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TEZ KABUL TUTANAĞI

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR danışmanlığında, **Özlem YILDIRIM** tarafından hazırlanan bu çalışma, 02/11/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından **Türk Dili ve Edebiyatı** Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı'nda DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Ceval KAYA	İmza :	
Jüri Üyesi	: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN	İmza :	
Jüri Üyesi	: Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR	İmza :	
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU	İmza :	
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Sinan UYGUR	İmza :	

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir **16.11.2018**

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Rifat KÜTÜK
Enstitü Müdürü

TAE-F84 /01.01.2017

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VII
İŞARET VE KISALTMALAR	VIII
ÖN SÖZ.....	X
GİRİŞ	1
I. AĞIZ.....	1
A. Tarih ve Dil İlişkisi Bağlamında Ağız	1
B. Kars Ağzı.....	2
II. TEREKEME / KARAPAPAK TÜRKLERİ	3
III. ÂŞIK ŞENLİK	4
A. Hayatı	5
1. Doğumu	5
2. Çocukluğu ve Âşıklık Serüveni.....	5
3. Rüya.....	6
4. İlk Deyiş	6
5. Ölümü	9
B. Dili	10

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. SES BİLGİSİ	12
1.1.1. Ünlüler.....	12
1.1.1.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi.....	12
1.1.1.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması	15
1.1.1.3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması.....	16
1.1.1.4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi.....	17
1.1.1.5. Geniş Ünlülerin Daralması	18
1.1.1.6. Dar Ünlülerin Genişlemesi.....	19
1.1.1.7. Ünlü Düşmesi.....	21
1.1.1.7.1. Kelime Başında Ünlü Düşmesi.....	21
1.1.1.7.2. Kelime İçinde Ünlü Düşmesi.....	21

1.1.1.7.3. Kelime Sonunda Ünlü Düşmesi.....	22
1.1.1.8. Ünlü Türemesi	22
1.1.1.8.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi.....	22
1.1.1.8.2. Kelime İçinde Ünlü Türemesi.....	23
1.1.1.8.3. Kelime Sonunda Ünlü Türemesi.....	23
1.1.1.9. Ünlü Birleşmesi	23
1.1.1.10. Ünlü Uyumu.....	23
1.1.1.10.1. Kalınlık- İncelik Uyumu	23
1.1.1.10.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	24
1.1.2. Ünsüzler	25
1.1.2.1. Sedalılaşma	25
1.1.2.2. Sedasızlaşma	29
1.1.2.3. Süreklileşme.....	31
1.1.2.3.1. Sızıcılaşma	31
1.1.2.3.2. Akıcılaşma	33
1.1.2.4. Süreksizleşme	34
1.1.2.5. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Ses Hadiseleri	35
1.1.2.6. Geniz Ünsüzleriyle İlgili Ses Hadiseleri	37
1.1.2.6.1. Ağızsılaşma.....	37
1.1.2.6.2. Genizsileşme	37
1.1.2.7. Diğer Ünsüzlerle İlgili Hadiseler	39
1.1.2.8. Ünsüz Benzeştirmeleri	40
1.1.2.9. Ünsüz Uyumlarının Durumu (Aykırılışma)	44
1.1.2.10. Ünsüz İkizleşmesi	45
1.1.2.11. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi.....	45
1.1.2.12. Ünsüz Düşmesi	45
1.1.2.13. Ünsüz Türemesi	46
1.1.2.14. Göçüşme (Metatez)	48
1.1.2.15. Hece Kaynaşması	48
1.1.2.16. Derilme	48
1.1.2.17. İkilemeler	49

1.2. ŞEKİL BİLGİSİ	50
1.2.1. İsim.....	50
1.2.1.1. İsimlerde Yapım.....	50
1.2.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri.....	50
1.2.1.1.2. Fiilden isim yapan ekler.....	52
1.2.1.2. İsimlerde Çekim.....	55
1.2.1.2.1. Çokluk Eki	55
1.2.1.2.2. İyelik Ekleri	55
1.2.1.3. Zamir.....	58
1.2.1.3.1. Şahıs Zamirleri.....	58
1.2.1.3.2. İşaret Zamirleri	59
1.2.1.3.3. Dönüştürme zamirleri	59
1.2.1.3.4. Soru Zamirleri.....	59
1.2.1.3.5. Belirsizlik Zamirleri.....	60
1.2.1.4. Sıfat	61
1.2.1.4.1. Niteleme Sıfatları.....	61
1.2.1.4.2. Sayı Sıfatları	61
1.2.1.4.2.1. Asıl Sayı Sıfatları.....	61
1.2.1.4.2.2. Sıra Sayı Sıfatları	62
1.2.1.4.3. İşaret Sıfatları.....	62
1.2.1.4.4. Belirsizlik Sıfatları.....	63
1.2.1.4.5. Soru Sıfatları	63
1.2.1.5. Zarflar	63
1.2.1.5.1. Zaman Zarfları	63
1.2.1.5.2. Yer ve Yön Zarfları.....	64
1.2.1.5.3. Miktar Zarfları	64
1.2.1.5.4. Hâl Zarfları	64
1.2.1.5.5. Soru Zarfları.....	64
1.2.1.6. Edatlar	64
1.2.1.6.1. Ünlem Edatları.....	65
1.2.1.6.2. Seslenme Edatları	65
1.2.1.6.3. Gösterme Edatları	65

1.2.1.6.4. Bağlama Edatları.....	65
1.2.1.6.5. Son Çekim Edatları.....	66
1.2.2. Fiil.....	67
1.2.2.1. Fiillerde Yapım	67
1.2.2.1.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	67
1.2.2.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri	69
1.2.2.2. Birleşik Fiiller	71
1.2.2.2.1. İsim ve Yardımcı Fiilden Oluşmuş Birleşik Fiiller	71
1.2.2.2.2. Deyimler	71
1.2.2.2.3. Tasvir Fiilleri (Fiil+Zarf-fiil+Fiil)	72
1.2.2.3. Fiillerde Çekim	72
1.2.2.3.1. Olumsuzluk.....	72
1.2.2.3.2. Şahıs Ekleri	73
1.2.2.4. Ek Fiil.....	74
1.2.2.4.1. Geniş Zaman (Şimdiki Zaman) Kipi	74
1.2.2.4.2. Hikâye Kipi.....	75
1.2.2.4.3. Rivayet Kipi.....	75
1.2.2.4.4. Şart Kipi.....	75
1.2.2.5. İsim Cümlelerinde Olumsuzluk	76
1.2.2.6. İsim Cümlelerinde Soru	76
1.2.2.7. Fiil Çekiminde Zaman	76
1.2.2.7.1. Basit Kipler	76
1.2.2.7.1.1. Kesin Geçmiş Zaman.....	76
1.2.2.7.1.2. Görülen Geçmiş Zaman Kipi	77
1.2.2.7.1.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman Kipi	77
1.2.2.7.1.4. Şimdiki Zaman Kipi.....	78
1.2.2.7.1.5. Gelecek Zaman Kipi	78
1.2.2.7.1.6. Geniş Zaman Kipi	79
1.2.2.7.1.7. Emir Kipi	80
1.2.2.7.1.8. Şart Kipi	80
1.2.2.7.1.9. İstek Kipi.....	81
1.2.2.7.1.10. Gereklilik Kipi	81

1.2.2.7.2. Birleşik Kipler.....	81
1.2.2.7.2.1. Hikâye	81
1.2.2.7.2.2. Rivayet	82
1.2.2.7.2.3. Şart	82
1.2.2.8. Fiilimsiler	82
1.2.2.8.1. İsim-fiil	83
1.2.2.8.2. Sıfat-fiil	83
1.2.2.8.3. Zarf-fiil.....	84
ÇILDIRLI AŞIK ŞENLİK'İN ŞİİRLERİ	86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN	244
SONUÇ.....	447
KAYNAKLAR	454
ÖZGEÇMİŞ.....	457

ÖZET

DOKTORA TEZİ

ÇILDIRLI ÂŞIK ŞENLİK'İN ŞİİRLERİNİN DİLİ (GİRİŞ-GRAMER-METİN-DİZİN)

Özlem YILDIRIM

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR

2018, Sayfa: 457

Jüri: Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR
Prof. Dr. Kazım KÖKTEKİN
Prof. Dr. Ceval KAYA
Doç. Dr. Sinan UYGUR
Doç. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU

Bu çalışmada Âşık Şenlik'e ait 179 şiir dil özellikleri açısından incelenmiştir. Çalışma, üç bölümden oluşmaktadır:

“Giriş” bölümünde Âşık Şenlik ve çalışmamızla ilgili genel bilgiler yer almaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde Âşık Şenlik'e ait 179 şiirin dil özellikleri ses ve şekil bilgisi hususiyetleri açısından incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Âşık Şenlik'e ait 179 şiir metni yer almaktadır.

Çalışmanın son bölümünü teşkil eden “Dizin” kısmında Âşık Şenlik'e ait 179 şiirin kelimeleri gramatikal olarak sıralanmıştır.

Sonuç bölümünde çalışmadan elde edilen sonuçlar maddeler halinde sunulmuş ve çalışmanın sonunda şekil bilgisi dizini ve kaynakçaya yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Âşık Şenlik, şiir, gramer, dizin, Terekeme/Karapapak ağzı

ABSTRACT

Ph. D. DISSERTATION

THE POETIC LANGUAGE ‘INTRODUCTION-GRMMAR-TEXT-INDEX’ OF ÇILDIRLI ÂŞIK ŞENLİK

Özlem YILDIRIM

Advisor: Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR

2018, Page: 457

Jury: Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR
Prof. Dr. Kazım KÖKTEKİN
Prof. Dr. Ceval KAYA
Assoc. Prof. Dr. Sinan UYGUR
Assoc. Prof. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU

In this study, 179 poems of Âşık Şenlik were examined in terms of language properties. The study consisted of three sections:

The “*Introduction*” included general information about Âşık Şenlik and the present study.

In the first section of the study, 179 poems of Âşık Şenlik were investigated in terms of language properties and sound and figure information.

The second section of the study included the texts of 179 poems of Âşık Şenlik.

In the “*Index*”, which was the final section of the study, the words of 179 poems of Âşık Şenlik were arrayed grammatically.

The “*Conclusion*” represented the results obtained from the study in items and an index of figure information and references were involved at the end of the study.

Keywords: Âşık Şenlik, poem, grammar, index, Terekeme/Karapapaq’s dialect

İŞARET VE KISALTMALAR

*	: tahminî köken
ø	: işaretsiz ses ya da biçim birimi
/.../	: ses bilimsel (phonologic) gösterim
~	: ve, veya
-	: fiil kökü/gövdesi; bitişik yazım
+	: isim kökü/gövdesi; ekle
<	: köken
[...]	: parantez içindeki unsur tarafımızdan ilave edilmiştir.
Alm.	: Almanca
Ar.	:Arapça
Az.	: Azerice
bağ.	: bağlaç
bk.	: bakınız
Bulg.	: Bulgarca
ÇÂŞD	: Çıldırli Âşık Şenlik Divanı
Çin.	: Çince
çk.	: çokluk
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
Erm.	: Ermenice
ET	:Eski Türkçe
e.	: edat
f.	: fiil
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
f.f.y.e.	: fiilden fiil yapım eki
f.i.y.e.	: fiilden isim yapım eki
g.g.z.	: görülen geçmiş zaman
g.z.s.f.	: geniş zaman sıfat fiili
İbr.	: İbranice
i.f.y.e.	: isimden fiil yapım eki
i.i.y.e.	: isimden isim yapım eki

İng.	: İngilizce
İsp.	: İspanyolca
İt.	: İtalyanca
k.g.z.	: kesin geçmiş zaman
mah.	: mahalli
Moğ.	: Moğolca
ö.g.z.	: öğrenilen geçmiş zaman
öz. i.	: özel isim
Rus.	: Rusça
S.	: sayı
s.	: sayfa
sf.	: sıfat
Soğd.	: Soğdca
STT.	: Standart Türkiye Türkçesi
şh.	: şahıs
ş.z.	: şimdiki zaman
T.	: Türkçe
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Trkm.	: Türkmence
tk.	: teklik
ünl.	: ünlem
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
vs.	: vesaire
y.f.	: yardımcı fiil
yay.	: yayınları
Yun.	: Yunanca
z.	: zaman
zf.	: zarf
zm.	: zamir

ÖN SÖZ

Bu çalışma, 19. yüzyılın sonunda yaşamış ve asıl adı Hasan olmasına karşılık Şenlik adıyla ün kazanmış ünlü halk şairi Âşık Şenlik'e ait olan şiirleri dil açısından incelemektedir. Yaşadığı dönemin çalkantılı ve buhranlı olaylarını söyleyişine yansıttığı görülen Âşık Şenlik'in şiirleri didaktik birer özellik taşımanın yanı sıra içinde bulunan toplumsal, siyasal ve kültürel şartları saz eşliğinde sözlü olarak dile getirme ve bu sayede toplumu bilinçlendirme ve millî bilinci şahlandırma noktasında önemli bir millî ve toplumsal değer üstlenmiştir.

Toplumda sözlü geleneğin en önemli temsilcileri olan âşıkların belirgin özelliklerinden biri de içinde bulundukları coğrafyanın veya bölgenin dil özelliklerini söyleyişlerine yansıtmaıdır. Bu ozanların şiirlerinden ve söyleyiş özelliklerinden mensup oldukları bölgenin ağız özellikleri hakkında bilgi sahibi olunması kaçınılmazdır. Çıldırli Âşık Şenlik'in şiirleri Batı Türkçesinin doğu koluna mensup olan Azerbaycan Türkçesinden izler taşımasının yanı sıra ait olduğu Kars ilinde konuşulmakta olan Azeri ve Terekeme ağızlarının özelliklerini de içinde barındırmaktadır. Ancak şiir metinlerinde gerek kaynak kişilerden gerekse derlemecilerden kaynaklanan bazı yazım hataları bulunmaktadır. Çalışma esnasında hatalı bulunan bu kelimeleri düzeltme yoluna gidilmiştir. Şiir metinleri üzerinde yapılan düzeltmeler kelimelerin düzeltilmiş şekillerine dipnot verilerek belirtilmiştir. Dizin ve gramer çalışması yapılırken de kelimelerin düzeltilmiş şekilleri esas alınmıştır. Ayrıca şiir metinlerimiz içerisinde yer alan 35. şiir Türkçe değil Kürtçe olduğu için bu şiir inceleme dışında tutularak dizin ve gramer çalışmasına dahil edilmemiştir. Bunun nedeni çalışmanın, STT ile onun kapsamı içinde yer alan bir ağıza ait ses ve şekil bilgisi özelliklerini ortaya koymayı amaç edinmiş olmasıdır.

Çalışmamızın “İnceleme” bölümünde şiirlerin dil özelliklerini ses bilgisi ve şekil bilgisi bakımından inceledik. Yukarıda bahsedildiği üzere şiirler Azerbaycan Türkçesi ile Azeri ve Terekeme ağızlarının özelliklerini taşımasının yanı sıra dil özellikleri açısından STT ile de yakınlık göstermektedir. Bu farklı dil bilgisel özelliklerin her biri dizin çalışmasını yaptığımız esnada şiirlere ve şiirlerdeki mısralara verilmiş olan numaralarla dizinde yer almış ve gramatikal olarak sıralanmıştır.

“**Dizin**” bölümünün başlangıcında uygulanan yöntem hakkında gerekli açıklamalar yapılmıştır.

“**Metin**” bölümünde ÇÂŞD’de yer alan ve çalışmanın esasını teşkil eden şiirler sıralı olarak verilmiştir. Ayrıca mısra sayısının çok fazla olduğu şiirlerde karışıklığı gidermek ve kolaylık sağlamak düşüncesiyle her on mısrada bir şiirleri numaralandırma yoluna gidilmiştir. Bu numaralandırma sistemiyle dizinde aranan kelimenin şiirdeki yerinin daha kolay ve çabuk bir şekilde saptanması hedeflenmiştir.

“**Sonuç**” bölümünde yapılan çalışma neticesinde elde edilen bulgular maddeler hâlinde verilmiştir.

“**Kaynaklar**” bölümünde ise inceleme bölümünde atıfta bulunduğumuz kaynaklar ile “**Dizin**” çalışması sırasında yararlanılmış olduğumuz sözlükler listelenmiştir.

Doktora öğrenimim boyunca engin bilgisinden faydalandığım ve bu zorlu süreçte desteğini her daim yanımda hissettiğim hoşgörü ve anlayışını benden esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR’e sonsuz teşekkürlerimi, lisans öğrenimimden doktora öğrenimimin son aşamasına kadar benden manevi desteğini esirgemeyen ve kendisini her zaman örnek aldığım değerli hocam Doç. Dr. Mitat DURMUŞ’a da saygılarımı sunarım.

GİRİŞ

I. AĞIZ

Bir dil bilim terimi olarak ağız, bir dilin veya o dilin lehçesinin sınırları içerisinde yer alan ve belli bölge veya topluluklara özgü özellikler taşıyan sözlü anlatım yollarının bütünü olarak tanımlayabiliriz. Örneğin; Batı Türkçesinin Anadolu lehçesinin Aydın, Konya, Kastamonu, Erzurum, Kars ağızları gibi. Şunu belirtmek gerekir ki bir lehçenin farklı ağızlarını konuşanlar arasında birbirini anlayamayacak ölçüde bir anlaşma güçlüğü yaşanması durumu söz konusu olmaz. Çünkü konuşmasını izlediğimiz bir kişiye, ‘Falan yerli misiniz?’ sorusunu yönelttiğimiz zaman bunda şüphesiz ki vatan duygusundan daha çok, o yörede yaşayan insanlarla olan lehçe ve ağız beraberliğini öğrenme fikri ağır basmaktadır. Şöyle ki herhangi bir yere mensup olmak veya falan yerli olmak birbirine yakın etnik topluluklar arasında da olduğu gibi anlaşmaya engel teşkil etmez ve önemli anlaşma güçlüklerine sebebiyet vermez; ancak farklı bir dilinki gibi ayrıca öğrenilmeyi gerektirmeyen sadece kimi zaman ses bilgisi, kimi zaman da seyrek olarak şekil bilgisi ve söz dizimi vb. ile ilgili bazı ayırıcı, yere veya etnik topluluğa özgü kullanılış ayrılıklarına işaret eder. Yani bir dil içerisinde bu kullanılış ayrılıkları asla temel yapıya inmez; aksi durumda ayrı diller söz konusu edilmiş olur ve bu durum ağız terimi ile uyuşmaz.¹

A. Tarih ve Dil İlişkisi Bağlamında Ağız

Bir dil hiç yoktan ortaya çıkmadığı gibi, dilin en küçük parçası olan ağzın da hiç yoktan ortaya çıkması söz konusu değildir. Şunu kesin olarak söylemek gerekir ki dış etkenler ağız yok etmemişse, o ağız büyük ağırlığını bağlı bulunduğu ana dilden veya o ana dilin belirli bir lehçesinden getirmiştir. Her dil bir toplumun malıdır. Yaşayan her milletin yaşama sebebi dilidir. Yani millet yaşıyorsa dili ile yaşıyordur. Milletlerin ayakta kalabilme mücadelelerinde en güvenilir silahları dilleridir. Yüzyıllar boyunca çeşitli baskılarla yok edilmeye çalışılan milletlerin ayağa kalkarak insanlığa yaşadıklarını göstermelerinde en önemli etken dilleri olmuştur. Kimi zaman da milletler baskıcı güçler tarafından öz dilleri kullanılarak dağıtılmaya ve yok edilmeye

---

¹ Efrasiyap Gemalmaz, “Ağız Bilimi Araştırmaları Üzerine Genellemeler” *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Yayıncılık, Ankara 2010, 331-332.

çalışılmışlardır. Bir dilin dallarını oluşturan şive, lehçe ve ağızlar da milletlerin dış etkenlere karşı dillerini koruma çabası içerisinde oluşurlar. Bazen yüzlerce bazen binlerce yıl süren bu oluş, toplumun yapısıyla ve kuruluşuyla genişler ve yayılır. Bu genişleme ve yayılma aynı zamanda mekâna da yansır ve yayılır. Zaman ve mekân içerisindeki bu yayılma da bazen kökten kopmalarla sonuçlanıp bir toplumu parçalayabilir, bazen de bu kopmalar kökten ve öldürücü olmadığı için diğer bir toplum, boylar, soylar vb. etnik topluluklara, devletlere, beyliklere vb. siyasi topluluklara bölünerek varlığını devam ettirir. Bölünerek varlığını devam ettiren toplumların dilleri de bölünmeyi meydana getiren şartların nicelik ve niteliği ile orantılı olarak bölünür ve başkalaşmaya uğrar. Bölünmeyi oluşturan bu şartlar yeni bir yönetim birliği kurma, yeni bir ülkeye yerleşme, göçler, bir başka topluluğun yönetimi altına girme, kültür alışverişi, ilerleme, gerileme gibi tarihi ve sosyokültürel olabilir. Böylece bölünme sonucu doğan yeni topluluklarla birlikte ortaya çıkacak başkalaşmanın derecesine göre bir ana dil; dillere, lehçelere, şivelere, ağızlara ayrılır.²

B. Kars Ağız

Kars ili, Azeri ve Terekeme Türkleriyle, Kars Yerlileri, Türkmenler vb. adlarla anılan farklı Türk boylarının bir arada yaşadığı kozmopolit bir il konumundadır. Kars ilinin bu yapısı, bir arada yaşayan farklı boyların sadece sosyal ve kültürel olarak birbirlerini etkilemesiyle sınırlı kalmamış aynı zamanda onların dillerine de önemli ölçüde yansımıştır. Bu Türk boylarının ağız özellikleri birbirlerinden etkilenme sebebiyle birtakım benzer özellikler gösterse de kendi içerisinde önemli ölçüde farklı ağız hususiyetleriyle de birbirinden ayrılmaktadır.

Özellikle Azeri ve Terekeme Türklerinin ağızları birbirine oldukça yakın özellikler barındırmaktadır. Bu yakınlıklar Terekeme Türklerinin ağızlarında bariz olarak görülen bazı Kıpçakça unsurların etkisiyle Azeri Türklerinin ağızlarından bazı noktalarda ayrılmaktadır. Kars ilinin en büyük ve en değerli âşıklarından olan Âşık Şenlik'in dil özellikleri de hem Kars ili ağızlarından Terekeme Türklerine en yakın ağız özellikleri barındıran Azeri ağzından hem de Şenlik'in Terekeme Türkü olması

---

² Gemalmaz, 341-342.

nedeniyle Terekeme Türklerinin ağızından izler taşımaktadır. Bahsi edilen dil ve ağız özellikleri üzerinde, çalışmanın inceleme bölümünde ayrıntılı olarak durulmuştur.

II. TEREKEME / KARAPAPAK TÜRKLERİ

Şenlik'in dil özelliklerini şekillendiren en önemli unsur onun bir Terekeme / Karapapak Türkü oluşudur. Bu nedenle Terekeme / Karapapak Türklerinden ve onların dil özelliklerinden bahsetmek gerekmektedir.

Karapapak, Karapapah, Borçalı ve Terâkime gibi çeşitli isimlerle anılan Karapapak Türkleri başlarına siyah kuzu derisinden yapılmış serpuş giydikleri için bu adı almışlardır. Şah İsmail'in babası Şeyh Haydar'ın müridlerine giydirdiği, on iki imamın adı yazılı on iki dilimli “taç” adlı kızıl kavukları reddederek Sünnîliklerini belirtmek için ısrarlı bir biçimde “kara papak” giymişlerdir. Karapapak Türkleri Özbekistan'ın Karakalpak Özerk Cumhuriyeti'nde yaşamakta olan Karakalpak Türkleriyle de akrabadırlar. Bu iki gurubun Kuman / Kıpçak ve Bulgar / Hazar Türklerinin devamı niteliğinde olduğu ve Karapapakların Hazar kağanlarına kız veren en itibarlı Kıpçak boylarından birini teşkil ettiği ileri sürülmektedir. Karapapak Türkleri muhtemelen öz vatanları olan Orta Asya'dan göç ederek Kafkasya'nın Daryal ve Derbend boğazlarından geçip Gürcistan'a gelmiş ve daha sonraki yıllarda bölgeye yerleşerek yayılmışlardır. Karapapak Türkleri Osmanlı Devleti'nin Kafkasya bölgesini fethi sırasında çoğu zaman Türklerin yanında yer almışlardır.³

19. yüzyılın sonlarında kendilerini Türk-Ermeni mücadelesinin içerisinde bulan Terekeme Türkleri Birinci Dünya Savaşı esnasında Türk-Ermeni mücadelesi en had safhaya ulaştığında ve savaştan sonra sınırlar belirlendiğinde Sovyet tarafında kalan bu topraklarda kalmanın güvenilir ve doğru olmadığını görerek Türkiye'ye göç etmeye karar verdiler.⁴ Yaşadıkları buhran ve baskılar karşısında daha önce de göç eden “Karapapak Türkleri, 1828 Türkmençay Antlaşması'ndan sonra yurtlarını terkederek Türkiye ve İran'a göç etmişlerdir. Sayıları bugün yaklaşık olarak 50.000 civarında olduğu tahmin edilen İran Karapapakları Anadolu'daki Karapapaklardan farklı olarak hâlâ aşiret hayatı sürdürmektedir. Buradaki Karapapakların konuştukları lehçe Azeri

³ İsmail Türkoğlu, *'Karapapaklar', İslâm Ansiklopedisi*, İSAM Yay., İstanbul 2001, C. 24, 470.

⁴ Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, Boğaziçi Yay., İstanbul 2003, VII.

Türkçesinin bir ağızıdır. Sultan Alparslan döneminde (1064), İslâm dinini kabul eden Karapapaklardan İran'da yaşayanların çoğunluğu Şii, Türkiye'de yaşayanların ise çoğu Sünni'dir.⁵ Türkiye'de yaşamış bir Karapapak / Terekeme Türkü olan Âşık Şenlik'in şiirleri özellikle ağız hususiyetleri göstermesi açısından büyük önem taşımaktadır. Şiirler incelendiğinde Şenlik'in dilinin hem Azerbaycan Türkçesinden hem de STT'den izler taşıdığı dikkat çekmektedir. Bu dikkat çeken unsurların değerlendirilmesinde şiirlerin yazıya geçirilme sürecinin de dikkate alınması elbette yerinde olacaktır.

Bu çalışmanın özünü oluşturan Kars ilinin en önemli âşığı ve aynı zamanda bir Karapapak/Terekeme Türkü olan Çıldırlı Âşık Şenlik'e ait detaylı olarak bilgi vermek yerinde olacaktır.

III. ÂŞIK ŞENLİK

Karacaoğlu, Gevheri, Âşık Ömer, Pir Sultan Abdal, Seyrani ve Dertli gibi birçok ünlü saz şairi yetiştiren Anadolu toprakları, 19. yüzyılın sonlarında Çıldırlı Âşık Şenlik'i doğurmuştur.⁶

19. yüzyılda Anadolu topraklarında yetişen, millî bilinç ve değerlerin Doğu Anadolu'dan yükselen sesi olarak sembolleşen ünlü saz şairimiz Şenlik'i daha yakından ve detaylı olarak tanımak için onun hayatı, âşıklık serüveni, eserleri, eserlerinin dil ve üslup özelliklerini ayrıntılı olarak başlıklar altında vermeye çalışacağız.

⁵ İsmail Türkoğlu, 'Karapapaklar', 470.

⁶ Ensar Aslan, *Çıldırlı Âşık Şenlik : Hayatı-Şiirleri-Karşılaşmaları-Hikâyeleri*, Maya Akademi Yay., Ankara 2007, 1.

A. Hayatı

1. Doğumu

Asıl adı Hasan olan Âşık Şenlik 1850 yılında Kars iline bağlı Çıldır ilçesinin Suhara köyünde dünyaya gelmiştir.⁷ Âşık Şenlik'in hangi tarihte dünyaya geldiği kesin olarak bilinmemektedir. Çünkü elimizde Şenlik'in doğum tarihini kesin olarak gösteren resmî veya gayriresmî bir evrak bulunmamaktadır. Şenlik'in doğumu ile ilgili elimizde resmî veya gayriresmî bir evrak olmasa da yakın akrabaları ile köyün ve Çıldır yöresinin yaşlıları onun yaz başında dünyaya geldiğini ve payızda (sonbaharda) öldüğünü söylerler ki bu bilgi de bize Şenlik'in şubat ayının sonu ile mart ayının içinde dünyaya geldiği hakkında bilgi verir. Bugün hayatta olan torunlarından Ali Osman Şenlik, büyük oğlu Mehmet'in oğlu Binali Şenlik, diğer torunu Yılmaz Şenlik ve köyün yaşlılarından olan Hacı Yahya Gündoğdu ile Abbas Alan, Şenlik Baba'nın 1913 yılında ve altmış üç yaşında öldüğü konusunda aynı düşünceyi paylaşmaktadırlar. Şenlik'in mezar taşında da ölüm tarihi 1913 olarak yazılıdır.

Prof. Dr. F. Kırzioğlu'nu kaynak olarak gösteren yazar ve araştırmacılar onun 1853-1913 yılları arasında yaşadığını bildirirler. Prof. Dr. E. Arslan ise doktora tezinde Şenlik'in 1850-1913 yılları arasında yaşadığını yazar.

Binali Şenlik'ten alınan ve tamamı dokuz dörtlük olan aşağıdaki mısralarda ise Şenlik Baba'nın 1850'de doğduğundan bahsedilmektedir.

Zişan oldu 1850'de
Aldı bu menzili Baba Şenliği
On yedide ilmi irfana erdin
Okudu gazeli Baba Şenliği⁸

2. Çocukluğu ve Âşıklık Serüveni

Çevresindeki diğer çocuklardan farksız olarak Hasan da gündüzleri çobanlık yaparak geceleri ise büyüklerin anlattığı menkıbeleri; köy imamının okuduğu

⁷ Umay Günay, *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Akçağ Yay., Ankara 2008, 147.

⁸ Ali Berat Alptekin- Nizamettin Çoşkun, *Çıldır Âşık Şenlik Divanı (Hayatı, Şiirleri, Atışmaları, ve Hikâyeleri)*, Çıldır Belediyesi Yay., Ankara 2006, 61.

Ahmediye, Battalgazi, Siret, Hz. Ali'nin Cenklere gibi dinî kitaplardan ve çevresindeki âşıklardan kahramanlık ve âğıt türündeki destanları dinleyerek büyüdü.⁹ Şair, “Hasta Hasan'ın çırağı Âşık Nuri'nin yanında ilk âşıklık bilgilerini”¹⁰ aldı.

Hasan (Şenlik), bir gün arada bir yaptığı gibi yine tüfeğini eline alarak Suhara köyü yakınlarındaki Karagöl'e yabani ördek avlamaya gider. Hasan (Şenlik), tüfek elinde pusuya yattıktan bir süre sonra üzerine bir ağırlık çöker. Bu esnada uyumakla uyanıklık arasında bir rüya görür.

3. Rüya

Bu rüya motifinde sırasıyla şu dört olay gerçekleşir.

- a) Hasan'ın karşısına çıkan bir pir, onu cennet bahçesine götürür ve Hz. Muhammed'in cemalini ona gösterir.
- b) Pir Hasan'a cennet bahçesinden su içirir.
- c) isminin Salatın olduğu söylenen sevgiliyi de cennet bahçesinde görür.
- d) ilahi kudretten Arapça, Farsça ve İmran lisanı (İbranice) öğrenir.
- e) Hasan'a Şenlik mahlası verilir.”¹¹

Hasan'ın eve dönmediğini gören babası endişelenerek köy halkı ile birlikte oğlunu aramaya başlar. Babası ve köy halkı Hasan'ı baygın bir hâlde bulur. Hasan (Şenlik) ise kendine geldiğinde yaşadığı âlemden uyandığına pişman bir hâlde, etrafına toplanan halkı süzer.¹² Bu rüya motifi şunu göstermektedir ki Şenlik artık sıradan bir çocuk değil, kudret badesini içerek büyük yetenekler edinmiş farklı bir kişiliktir.

4. İlk Deyiş

Bulunduğu yerde gördüğü rüyadan sonra babasının ve köylülerin yardımı ile köye gelen Hasan'ın hiç konuşmaması dikkat çeker. Bunun üzerine köyün imamı, Hasan'a ne olduğunu ve neden konuşmadığını sorar. Hasan ise ağır bir makamla söylediği aşağıdaki şiirle başından geçenleri anlatır:

⁹ Günay, 147.

¹⁰ Öcal Oğuz, “Batı Oğuz Sahası Âşık Edebiyatı, Türk Dünyası Edebiyat Tarihi, AKM Yay., Ankara 2003, C. 3, 599.

¹¹ Günay, 147.

¹² Aslan, 20.

Rüya-yı âlemde yattığım yerde
Nece yüzmin hayal guşuma geldi
Üğ be üğ cismime saldı bir ateş
Sevdiğim Salatın düşüme geldi

Aynına geymişti gaflet lüzumu
Kör oluban açmayaydın gözümü
Bir tagayyır keyfte gördüm özümü
O kadar möhübbeti hoşuma geldi

Şenlik'em hâkine gettim yüzünen
Bir kelme danıştım şirin sözünen
Hayıf ki bakmadım kıyar gözünen
Sürahi gameti karşıma geldi

Köy İmamının Şenlik kimdir sorusu üzerine ise Âşık Şenlik başına gelenleri daha teferruatlı olarak ikinci bir şiirle şu şekilde dile getirir.

Yıgılın ahbaplar yâren yoldaşlar
 Bir sağalmaz derde tûştüm bu gece
 Hikmet-i pir ile ab- ı Zülâlden
 Kevser bulağından içtim bu gece

Kudret mektebinden verdiler dersi
 Zahirde göründü arş ile kürsi
 Hıfzımda zapt oldu Arabî Farsî
 Lügat- i İmranî seçtim bu gece

Sefil Şenlik haktan buldu kemali
 Bu fikirde vasfı halin demeli
 Bedirlenmiş gördüm güzel cemali
 Tagayyır hal olup şaştım bu gece

Aşık Şenlik’e ait rüya motifinde İslami inanç ve kuralların kapalı değil, açıkça yer aldıklarını görmekteyiz. Bir pirin yardımıyla cennet bahçesine giden Şenlik orada Hz. Muhammed’in yüzünü görmüştür. İslamiyet ne maksatla olursa olsun içkiye müsaade etmeyen bir dindir. Cennet bahçesine gidip orada Hz. Muhammed’i gören Şenlik, kesin olarak ne olduğu ifade edilmemekle beraber bir çeşit içki olduğu kabul edilen dolu bade yerine cennet pınarının suyunu içerek o sudan güç almıştır. Bu olaydan sonra artık Şenlik’ten sonra gelen Kars ve çevresi âşıklarında da badenin yerini su almıştır. Bu rüyada ayrıca açık bir biçimde ölümden sonra ulaşılması gereken cennet katına gidip dönüş söz konusudur. Ayrıca Şenlikten sonra yaşamış bazı âşıklarda bu ölüm ötesi düşüncelerin daha da gelişmiş şekillerine rastlamaktayız.¹³

Âşık Şenlik, devrinin kudretli âşıklarından biri olduğu kadar bir mektep kurucusu olarak da oldukça önemlidir. Azerbaycan âşıklık geleneği ile Türkiye sahası âşıklık geleneğini şahsında birleştiren Şenlik, taşlamalarının yanında vatan sevgisi ve kahramanlığı dile getiren koçaklamalarıyla da meşhur olmuştur. Birçok gencin âşıklık

---

¹³ Günay, 147-149.

sanatına yönelmesinde doğrudan ve dolaylı etkisi olan Şenlik, günümüzde varlığını sürdüren âşıklık sanatının da temellerini atmıştır.¹⁴

5. Ölümü

1913 yılının yaz aylarında, Revan hanlarından birinin düğünü olur. Bu düğüne çeşitli yörelerden bir çok âşık iştirak eder. Revan geleneklerine göre hanlardan birisi “Toy Babası” olmalıdır. Toy babalığı çok şerefli ve gösterişli bir unvan olduğu için hanlar arasında büyük çekişmeler olur. Bu hanların her birinin himayesinde bir veya birkaç hikâyeci usta âşık bulunur. Sonunda, hangi hanın âşığı o güne kadar hiç işitilmemiş yeni bir hikâye anlatırsa, o hanın toy babası olmasına karar verilirdi. Daha önce Şenlik’in çıraklığını yapmış olan Revanlı Âşık Bala Mehmet de, hanlardan birinin himayesinde bu düğüne katılarak, ustası Âşık Şenlik’in “Latif Şah” hikâyesini anlatır. Âşık Bala Mehmet’in anlattığı Latif Şah Hikayesi çok beğenildiği için onun hanı toy babası seçilir. Diğer Hanlar, hikâyenin asıl sahibini öğrenmek için Âşık Bala Mehmet’i zorlar ve hikâyenin asıl sahibi olan Çıldırli Âşık Şenlik’i Revan’a getirmesi için kendisine bir aylık süre verirler. Bala Mehmet Çıldır’a gelir ve ustasına durumu anlatır. Bunun üzerine Âşık Şenlik çırağı ile birlikte Revan’a gider.¹⁵

Rivayete göre on gün devam eden atışma ve yarışmanın sonucunda Şenlik bütün âşıkları mağlup eder. Onuncu günün sonunda yine bir meclis esnasında mağlup ettiği âşıklar ona etkisini sonradan gösterecek olan zehirli şerbet ikram ederler. Zehirlendiğini fark eden Şenlik sözlerini;

Hicran baştan alıp gam ayağımdan

dizesiyle bitirerek zaman kaybetmeden Çıldır’a doğru yola çıkar. Günümüzde millî sınırlarımız dışında kalan Akbaba’nın Hozu (Ermenistan Amasiya vilayeti) adlı köyünde zehir etkisini iyice gösterir ve Şenlik Baba Hakk’ın rahmetine kavuşur. Daha sonra cenaze Şenlik’in köyüne getirilir. Şenlik’i yıkamak isteyenler onun üzerindeki elbiseyi çıkardığında bir kâğıt parçası bulur. Bu kâğıtta tamamı üç dörtlük olan şu mısralar yazılıdır.

¹⁴ Öcal Oğuz, “Batı Oğuz Sahası Âşık Edebiyatı” 599-600.

¹⁵ Aslan, 29.

İster ihtiyar ol ister nev-civan
Bu dünyada bâkî kalan öğünsün¹⁶

B. Dili

Çalışmamız açısından büyük önem arz eden bir konu olması sebebiyle bu bölümde Şenlik'in dil özelliklerinden çalışmamızı destekleyici olması açısından kısaca bahsetmeye çalışacağız. Hiç şüphesiz ki Şenlik'in dil özelliklerini şekillendiren en önemli unsur onun bir Terekeme/Karapapak Türkü oluşudur.

Kudretli sanatçının şiirlerinde Borçalı'ya, Karapapaklara özgü ağız-lehçe, deyim, sözcük dağarcığı dikkati çekmektedir.. "Borçalı Dubeyti", "Borçalı Güzellemesi", "Borçalı Kaytarması", "Borçalı Ürfanisi", "Çıldır Divanisi", "Çukuru", "Sultanı", "Gurbeti-Keremi" onun en çok sevdiği ve çalıp okuduğu saz makamları olmuştu ve en çok icra ettikleri arasında bu makamlar o kadar yaygın yer bir tutmuştu ki, çoğu zaman onlar Şenlik Baba'nın adıyla özdeşleştirilmiş, Şenlik havaları olarak yayılmıştı. Şenlik'in şiirlerinin sözcük dağarcığında Borçalı–Karayazı lehçesi ağır basmaktadır. Bu açıdan onun şiir dilinde torpak (toprak değil), yarpak (yaprak değil), yayılıftı, kurtuluf, atdar, asdan, kızdar, şennih, men (ben değil), mahna (bahane anlamında), çöyür, döölet, geler, gelmer gibi ifade biçimleri, ayrıca, Osmanlıca'da kullanılmayan, veya başka adlar taşıyan açar, ağ, acal, akuşka, aloy, anarı, andır, ayam, başatan, beygafıl, bıy, bildir, birçek, cahal, eppeh, eşih, fırıldah, hancarı, havah, senek, süysün, yığval, ürüzger, layih, havar, yağın, mazarrat, taksır, yeke, beçere, buhak, bulak, emlik kuzu, kalmağal, helvet... kelimeleri öne çıkar. Şenlik Baba'nın şiirlerindeki:

Ahlakta halim ol, pençede polat,
Lisanda kamalın hal eyle kat-kat,
Evvel sarraf ara, sora sözün sat,
El kadrin bilmezse, sözün yazıktır

mısraları Şenlik Baba'nın ölüm yatağında söyleyip mezar taşına yazılan:

İster ihtiyar ol, ister növcavan,
Bu dünyada baki kalan öğünsün;

¹⁶ Alptekin, 78.

Meraksız, fikirsiz, gamsız her zaman
Başatan şad olup gülen öğünsün

dizeleri¹⁷ hikmetli ifadeler olarak Borçalı bölgesinde şimdi de dilden dile dolaşmaktadır.
Bu dizeler âşıklar meclislerinin, toy-düğünlerinin bezeği ve sanat süsüdür .¹⁸

---

¹⁷ Akt. Şureddin Memmedli, “Aşık Şenlik Baba ve Borçalı”, *TURANSAM (Turan Stratejik Araştırmaları Dergisi)*, Yıl :1, Sayı:9, Kış 2009, 27-36.

¹⁸ Memmedli, 27-36.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. SES BİLGİSİ

1.1.1. Ünlüler

1.1.1.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

a- > e-, -a- > -e-, -a > -e

Ünlü değişimleri içinde en çok rastlanılan değişimlerden biridir. Bilhassa Kars ili ağızlarında özellikle de Kars Âzerileri ağzında ilk hecede bu ses değişikliği çok yaygın olarak görülmektedir. Bu değişimin meydana gelişinde bazı sebepler rol oynamaktadır.¹⁹ Bu ses değişiminin meydana gelişinde rol oynayan sebepler şunlardır:

Kimi alıntı kelimelerde bu kelimelerin ilk hecelerinde bulunan **h, ħ, ğ** sesleri yanlarında bulunan a ünlüsünü incelterek çoğu zaman e ünlüsüne dönüştürürler.²⁰ Kars ili ağızlarının ses hususiyetlerini taşıyan Şenlik'in şiirlerinde de bu sebeple meydana gelmiş olan **-a- > -e-** değişimi örnekleri bulunmaktadır. Bu örnekler şunlardır. Heber (119/34, 163/1), hesret (120/19, 143/26), ğelb (139/21), zehm (98/9, 143/16), rehmet (158/49, 158/50). Alıntı kelimenin tesiriyle kelimenin ilk ünlüsünde de **a- > e-** değişiminin gerçekleştiği bir örneğe şiirlerde rastlanmaktadır. ehval (73/2, 77/4).

Kars ili ağızlarında özellikle de Kars Âzerileri ve Terekemeleri ağızlarında bazı alıntı kelimelerde bulunan ayın sesinin de bu ses değişmesine sebep olduğu görülmektedir.²¹ Bu sebeple oluşan **a- > e-** değişiminin örneklerini Şenlik'in şiirlerinde de görmekteyiz. esger (99/54, 119/43), etter (135/19).

Kars ili ağızlarında **y, r, ç, s, ş, z** ünsüzlerinin inceltici etkisi nedeniyle meydana gelmiş olan bu ses değişmesinin örneklerine de sıkça rastlanmaktadır.²² Karşı bir Âşık olan Şenlik'in şiirlerinde bu şekilde meydana gelmiş **-a- > -e-, -a > -e** değişiminin

¹⁹ Ahmet B. Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, TDK. Yay. Ankara 2002, 83.

²⁰ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 83.

²¹ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 83.

²² Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 83.

örnekleri şunlardır: beçere (73/16, 128/23), bezeslan (104/32), meymun (139/22, 139/86), evliye (53/3), zire (143/121).

Bazı alıntı kelimelerle, Türkçe kökenli birleşik kelimelerde benzeştirme yoluyla bu ses değişmesinin meydana geldiği görülmektedir.²³ Şenlik'in şiirlerinde bu şekilde meydana gelmiş **-a-** > **-e-** değişiminin örnekleri de bulunmaktadır. Bu örnekler şunlardır: alemet (147/2), bereber (153/126), gergedan (165/6), vade > vede (157/4, 176/7).

ı- > i-, -ı- > i-, -ı- > -i-, -ı- > -i

Türkçede normalden daha kısa olma özelliği taşıyan ı ünlüsü incelme eğilimine yatkın olması sebebiyle incelme olayına yardımcı olan ve incelme olayında büyük etkisi olan bir sestir.²⁴ Özellikle **y, r, ş, s, ç, c, z** ünsüzlerinin inceltici etkileri de bu ses değişiminin meydana gelmesine sebep olmaktadır.²⁵ Yani bazen bu ünsüzlerin inceltici etkileri yukarıda da belirtildiği üzere normalden daha kısa olan ve incelme eğilimi gösteren ı ünlüsünü kimi zaman i ünlüsüne dönüştürerek bu ses değişmesini meydana getirmektedir. Şenlik'in şiir metinlerinde mevcut olan **ı- > i-, -ı- > i-, -ı- > -i-, -ı- > -i** değişiminin örnekleri şunlardır: kızıl > gizil (101/16, 171/27), yıl > il (108/71, 112/56, 143/11), yılan > ilan (119/17), ırak > irah (166/9), Rıfkı > Rifki (122/20).

-o- > -ö-

Çok az görülen bir ses hadisesi olma özelliği taşıyan bu ses değişimi genellikle inceltici ünsüzlerin etkisiyle veya benzeştirme etkisiyle meydana gelmektedir.²⁶ Şenlik'in şiirlerinde bu ses değişiminin “**s**” sesinin inceltici etkisi nedeniyle Türkçe olmayan alıntı bir kelimede meydana geldiği görülmektedir: sohbet > söhbet (77/6, 120/21, 155/22).

²³ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 83.

²⁴ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2006, 358.

²⁵ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 84.

²⁶ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 85.

-u- > -ü-

Şenlik'in şiirlerinde birçok kelime örneği ile karşılaşmaktayız. Bu değişimin meydana gelmesinde bazı sebepler rol oynamaktadır. Bu sebepler şunlardır:

Alıntı kelimelerde bulunan “**h** (ح)” ünsüzünün etkisi ile kimi zaman **-u-** sesinin **-ü-** sesine dönüşmesiyle incelmeye oluşmaktadır.²⁷ Şenlik'in şiirlerinde tek kelime örneği bulunan bu değişim kelimenin başındaki **h-** ünsüzünün etkisiyle meydana gelmiştir: *huri* > *hüri* (74/5).

İnceltici ünsüzlerin etkisi ve benzeştirme eğilimiyle beraber ilerleyici ya da gerileyici benzeştirme yoluyla bu değişim oluşmaktadır.²⁸ Şenlik'in şiirlerinde sadece bir kelime ilerleyici benzeştirme tarzında bu değişimin örneğini görmekteyiz: *lüzum* > *lüzüm* (5/13).

Bazen **z, c, l, m, y, s** ünsüzlerinin inceltici etkisi bu değişimi meydana getirir ve bu şekilde oluşan pek çok örneğin varlığına rastlanır.²⁹ Şenlik'in şiirlerinde de bu ünsüzlerin inceltici etkisiyle meydana gelmiş olan **-u- > -ü-** değişiminin örnekleri bulunmaktadır: *hülüskâr* (101/56), *hülus* (31/28), *süzan* (28/2), *şüle* (126/13).

-u- > -e-

Bu incelmeye aynı zamanda bir düzleşme hadisesi olmakla birlikte genellikle **-h-** sesinin yanında görülmekte olup meydana gelişinde düz ünlülerin benzeştirme etkisinin rol oynadığı anlaşılmaktadır.³⁰ Şiirlerde bu incelmeye hadisesinin örneği fazla değildir. Sadece bir kelime örneğine rastlanmaktadır: *Muhammed* > *Mehemmet* (143/118).

²⁷ Mukim Sağır, *Erzincan ve Yöresi Ağızları*, TDK. Yay., Ankara 1995, 52.

²⁸ Sağır, *Erzincan ve Yöresi Ağızları*, 52.

²⁹ Sağır, *Erzincan ve Yöresi Ağızları*, 52.

³⁰ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 85.

-u- > -ü-

Bu incelme, örneği az olan ve örneklerine genellikle yabancı kelimelerde rastlanılan bir ses hadisesidir. Şenlik'in şiirlerinde bir kelimedede örneğini görmekteyiz: şuh > şüh (120/36).

1.1.1.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

e- > a-, -e- > -a-, -e > -a

Bu değişim İnce ünlülerin kalınlaşması hadisesinde en fazla görülen ses olayı özelliği taşımaktadır. Bu kalınlaşma, diğer ünlülerin benzeştirme etkileriyle meydana gelebildiği gibi özellikle **“h, g, v”** seslerinin etkisiyle de oluşabilmektedir. Bazı örneklerde ise (gansevera vb.) bu değişimin meydana gelmesinin kişisel konuşma özelliğinden kaynaklandığı düşünülebilir.³¹ Şenlik'in şiirlerinde de bu değişimin kelime başında, içinde ve sonunda örneklerine rastlanmaktadır: adet > adat (165/79), nehar > nahar (162/10), beraber > barabar (99/71, 153/15, 164/70), beyaz > bayaz (135/13, 139/71), emanet > amanat (120/44, 174/24), efsun > afsun (108/68, 131/18), karye > gayra (32/3, 142/1, 174/2), hane > hana (81/9, 148/5), kale > kala (15/11, 68/5).

i- > ı-, -i- > -ı-

Hem ön seste hem iç seste hem de son seste görülen bu değişim daha çok ünlü benzeştirmeleri yoluyla meydana gelmektedir. Bunun dışında bazen eski şekillerin devamı olarak, bazen de **h** ve **ğ** gibi yanlarındaki ünlüyü kalınlaştırma özelliği taşıyan ünsüzler etkisiyle bu ses değişimi meydana gelmektedir.³² Şenlik'in şiirlerinde görülen **i- > ı-, -i- > -ı-** değişiminin örnekleri şunlardır: akibet > akıbet (4/9, 18/11, 113/23), azazıl > azazıl (139/62), Cebrail > Cabrayıl (99/7), cihan > cıhan (151/34, 164/98), mahiyet > mahıyet (115/9), nasihat > nasıhat (29/17), isbat > ısbat (141/22).

³¹ Tuncer Gülensoy, Ebulfaz Kuluyev Amanoğlu, Paki Küçükler, *Nahçıvan Ağzı*, TDK Yay., Ankara 2009, 22.

³² Ercilasun, *Kars İli Ağzları (Ses Bilgisi)*, 87.

-i > -u

Şiir metinlerinde sadece bir kelimedede son seste örneği bulunmaktadır: lahurî > lahuru (99/36).

ü- > u-, -ü- > -u-

Türkçedeki ü sesinin Kırım Tatarcasında arka damağa çekilerek kalınlaştığı ve u sesine dönüştüğü görülmektedir.³³ Kırım- Tatarcasında görülen bu durumun pek çok Anadolu ağızlarında da örneğine rastlamak mümkün olmaktadır. Kars ili ağızlarının ses özelliklerini barındıran Şenlik'in şiirlerinde de kelime içinde ve kelime başında bu ses değişiminin örneklerine rastlanmaktadır: cüda > cuda (153/54), düş > duş (156/4), hücum > hucum (116/22), Kudüs > Kuddus (158/15), mümin > mumin (155/75), rüsva > rusva (146/62).

1.1.1.3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması**-ı- > -u-**

Dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle kimi zaman düz ünlülerin yuvarlaklaştığı görülmektedir.³⁴ Bu ses değişimi de dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı özelliği ile meydana gelmektedir. Zaten Şenlik'in şiirlerindeki -ı- > -u- değişimlerine bakıldığında bu değişimlerin dudak ünsüzleri yanında meydana geldiği görülmektedir: ab-ı ru > abur (143/7), tımar > tumar (44/5).

-i- > -ü-, -i > -ü

Yöre ağızlarında meydana gelen bu değişimin ana sebebinin benzeştirme olduğu görülmektedir.³⁵ Şenlik'in şiirlerinde görülen bu ses değişiminin örnekleri şunlardır: derviş > dervüş (143/105), mihnet > mühnet (120/68), münkir > münkür (139/33), pinhan > pünhan (15/3, 26/3, 101/28, 161/5), huri > hürü (37/11, 59/5).

³³ Günay Karaağaç, *Türkçenin Ses Bilgisi*, Kesit Yay., İstanbul 2010, 148.

³⁴ Sağır, *Erzincan ve Yöresi Ağızları*, 57.

³⁵ Gülensoy, Amanoğlu, Küçüker, 23.

e- > ö-, -e- > -ö-

Bu ses değişimi dudak ünsüzlerinin etkisiyle meydana gelmektedir. Bütün Kars ağızlarında bu ses hadisesine rastlamak mümkündür.³⁶ Şenlik'in şiirlerinde de dudak ünsüzü etkisiyle oluşmuş bu ses değişiminin örneklerine rastlanmaktadır: böl-en- (151/114) gibi. Ayrıca bu ses değişiminde Terekeme ağızındaki Kıpçak etkisinden de özellikle bahsetmek gerekmektedir. Zira Kıpçak Türkçesinde “w” sesinin yanındaki ünlüyü yuvarlaklaştırdığı görülmektedir. Kıpçak etkisiyle meydana gelmiş olan bu değişimde, bazı sözcüklerdeki dudak sesi “v” nin etkisi dikkat çekmektedir. Ayrıca “v” sesinin etkisiyle meydana gelen bu yuvarlaklaşma sırasında -y < -v değişmesinin de gerçekleştiği görülmektedir.³⁷ Bir Karapapak/ Terekeme Türkü olan Şenlik'in şiirlerinde de “v” sesinin etkiyle meydana gelen e- > ö-, -e- > -ö- değişimi görülmekte ve bu değişimin oluşması esnasında -y sesinin de -v sesine dönüştüğü görülmektedir: Şiirlerdeki örnekler şunlardır: devran > dövran (133/13), nevreste > növrest (96/6), ev > öy (116/18, 143/6, 151/67).

-a- > -ü-, -a- > -u-

Şenlik'in şiirlerinde sadece iki örnekte bu ses değişimi görülmektedir: muhabbet > möhübbet (4/5, 143/57), vakıf > vuguf (91/6).

1.1.1.4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

-ü- > -i-

Şenlik'in şiirlerinde sadece bir kelimedede bu değişimin örneğine rastlanmaktadır: müşkül > mişgül (151/7).

-u- > -ı-

Dudak ünsüzleri etkisiyle yuvarlaklaşmış veya asli şekillerini muhafaza etmesi nedeniyle yuvarlak şeklini koruyan ve bu nedenle de yazı dilinde uyum dışında kalan

³⁶ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 89.

³⁷ Selâhattin Olcay, Ahmet B. Ercilasun, Ensar Aslan, *Arpaçay Köylerinden Derlemeler*, TDK Yay., Ankara 1998, 15.

bir çok kelime Kars ili ağızlarında benzeştirme yoluyla uyuma girmiş ve bu durumun neticesinde de bu ses değişmesi meydana gelmiştir.”³⁸ Şenlik’in şiirlerinde bu ses değişmesinin örneklerine iki kelimedede rastlanmaktadır: humar > hımar (139/31), Mansur > Mansır (119/42).

ö- > e-, -ö- > -e-

Kars ili ağızlarında özellikle böyle ve öyle sözcüklerinde görülen ve diğer sözcükler için de genellenebilecek olan bu ses değişmesine sebep olan unsur diğer ünlü veya ünsüzlerin etkisinden çok sözcüklerin meydana gelişleri sırasındaki kaynaşmanın sonucu olarak değerlendirilmelidir.³⁹ Şenlik’in şiirlerinde özellikle Kars ili ağızlarında böyle ve öyle kelimelerinde görülen **ö- > e-, -ö- > -e-** değişiminin örneğine rastlanmakla birlikte bu iki kelimeye ek olarak bir kelimedede daha bu değişimin örneğinin bulunduğu görülmektedir. Bu değişimin örnekleri şunlardır: böyle > bele (29/10, 99/12, 154/24), öyle > ele (31/22, 55/7, 164/55), ögle > evle (165/75).

1.1.1.5. Geniş Ünlülerin Daralması

-a- > -ı-, -a > -ı ; -a- > -i-

Şenlik’in şiirlerinde **-y-** ünsüzünün daraltıcı etkisiyle iki kelimedede bu değişimin meydana geldiği görülmektedir: bağlayan > bağlıyan (51/4), koymayak > goymiyah (108/85).

-e- > -i-

Şenlik’in şiirlerinde bu daralmanın bazen benzeştirme yoluyla meydana geldiği görülmektedir. Şiir metinlerinde bu değişimin örneği fazla değildir. Cemşid > Cimşit (164/13), ye- > yi- (11/8, 137/35, 154/23) yeşil > yaşıl > yişü (166/13), zemistan > zimisdan (180/19).

³⁸ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 91.

³⁹ Gülensoy, Amanoğlu, Küçüker, 23.

o- > u-

Kars ili ağızlarında çok az görülen bu değişme ya ilk heceden sonra Türkçede **o** ve **ö** ünlülerinin bulunmamasından dolayı gerçekleşmiş ya da benzeştirme nedeniyle meydana gelmiştir.⁴⁰ Bu değişimde ünlünün yanındaki “**y**” ünsüzünün ünlüleri darlaştırma özelliği de rol oynamıştır. Şenlik’in şiirlerinde birkaç kelimede bu değişimin örneği bulunmaktadır: omuz > **umuz** (127/11), oynat- > **uynat-** (137/17).

1.1.1.6. Dar Ünlülerin Genişlemesi

i- > e-, -i- > -e-

Bazı alıntı kelimelerin ilk hecelerinde bu ses değişiminin gerçekleştiği görülmektedir. Özellikle Azeri ve Terekeme ağızlarında geniş bir yayılma alanı bulan bu değişimin nedenini bu ağızlarda genellikle ilk hecelerde görülen “**e**” leşme temayülüne bağlıyoruz. Kars Azerileri ve Terekemeleri ağızlarında görülen birçok değişik örnekte ise **e** sesine dönüşen sesin aslında **i** sesi olduğu görülmektedir. Farçadan giren **bî** olumsuzluk edatında meydana gelmiş olan değişme bunun en tipik örneğidir. Ayrıca gerek **i > e** değişmesinin gerek **ü > ö** değişmesinin meydana gelişinin umumiyetle “**h**” ünsüzünün yanında olması bu ünsüzün genişletici bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Bu ses değişiminde rol oynayan ilerleyici benzeştirme etkisinin ise genellikle iç seste olduğu görülmektedir.⁴¹ Şenlik’in şiirlerinde bu değişimin örneklerine sıkça rastlanmaktadır: biçare > **beçere** (73/16, 128/23), beçara (17/9), bîvefa > **beybafa** (37/15, 120/45), hiç > **heç** (2/1, 51/9, 61/3, 143/7), panzehir > **panzeher** (180/7), itibar > **ehdibar** (2/6, 5/3, 38/7, 69/1, 141/17), ihtiyar > **ehdiyar** (118/37), ihsan > **ehsen** (174/4), ihbar > **ehbar** (151/105), itikat > **ehtikad** (5/6).

Bunların yanı sıra bazı kelimelerde eski şekiller devam ettirilmiştir. Bu yönüyle Standart Türkiye Türkçesinden ayrılmaktadır. Bu kelimelerin örnekleri şunlardır: eşit- > ‘işit-‘ (17/12, 67/2, 119/48, 146/58), gëy- > ‘giy-‘ (125/9, 140/2, 165/70, 168/26), êndir- > indir- (28/11, 84/3, 113/25, 165/30).

⁴⁰ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 93.

⁴¹ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 93-94.

-i- > -a-

Bu değişimin örneği Şenlik'in şiirlerinde sadece bir kelimedede bulunmaktadır. Bu örnekteki değişimin nedeni de **-h-** ünsüzünün genişletici özelliğidir. İbrahim > İbrahim (158/77).

-u- > -o-

Bu değişimin meydana gelişi genellikle eski şekillerin muhafazasıyla veya analogik hadiseler ile izah edilebilir.⁴² Şenlik'in şiirlerinde görülen Billor (120/26), İstanbul (121/58) kelimelerindeki **-u- > -o-** değişimlerinin sebebini analogik hadiselere bağlamak gerekmektedir. Bu örneklerle ek olarak oruç > oroc (143/111) kelimesinde görülen **-u- > -o-** değişiminde ise benzeştirme etkisinden bahsetmek gerekmektedir.

-u- > -ö-

Şenlik'in şiirlerinde üç kelimedede örneklerine rastlanan bu ses değişiminin meydana gelme sebebi dudak ünsüzlerinin yanlarındaki ünlüyü genişletme temayülüdür: bugün > böyün (29/1), muhabbet > möhbet (153/136), muteber > möhteber (147/24, 153/68, 153/69, 164/1).

-ü- > -ö-

Bu ses değişimine özellikle Kars Azerileri ve Terekemeleri ağızlarında, **h** ünsüzünün yanında sıkça rastlanmaktadır.⁴³ Özellikle örnekler arasında bulunan “**böyüh**” sözcüğünde tam bir **-ü- > -ö-** değişiminden söz etmek doğru olmaz. Çünkü bu sözcük eski Türkçe döneminden itibaren “**bedük > beyük > böyük > büyük**” biçiminde çeşitli ses değişmelerine uğramış ve neticede STT'ye “**büyük**” biçimiyle gelmiştir.⁴⁴ Yani şiirlerde örneğine rastlanılan bu kelimedeki **-ü- > -ö-** değişimi Türkçenin eski dönemlerindeki kullanımıyla ilgili olması nedeniyle farklı bir durum arz etmektedir. Şenlik'in şiirlerinde bulunan **-ü- > -ö-** değişiminin örnekleri şunlardır: bühtan > böhden (82/2, 90/1), hüküm > hökm (86/6, 104/58, 135/2, 159/24), hükümdar

⁴² Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 95.

⁴³ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 95.

⁴⁴ Gülensoy, Amanoğlu, Küçüker, 24.

> hökümdar (146/4, 146/84), hürmet > hörmet (137/5, 141/15), mühlet > möhlet (72/12).

Bazı kelimelerin kullanımı ise STT'den farklıdır. Bu kelimelerin örnekleri şunlardır: büyük > böyük (141/14), büyük > böyüy (73/5, 73/9, 164/58), büyük > böyüh (48/5), güzel > gözel (33/11, 79/3, 120/9, 153/40).

-i- > -ö-

Dudak ünsüzü “**m**” nin yuvarlaklaştırma temayülü sebebiyle olduğunu düşündüğümüz bu değişimin örneği sadece bir kelime bulunmaktadır: mihnet > möhnet (69/4, 147/32, 158/34, 170/6).

1.1.1.7. Ünlü Düşmesi

Şenlik'in şiirlerinde ünlü düşmesi olaylarına kelime başında, kelime içinde ve kelime sonunda rastlanmaktadır.

1.1.1.7.1. Kelime Başında Ünlü Düşmesi

Şenlik'in şiirlerinde bir kelime örneğine rastlanmaktadır: ısıcak > sıcah (79/7).

1.1.1.7.2. Kelime İçinde Ünlü Düşmesi

Kars ili ağızlarında orta hecenin vurgusuzluğu dolayısıyla kelime içerisinde çok sayıda ünlü düşmesi hadisesinin meydana geldiği görülmektedir.”⁴⁵ Türkçede zaten orta hecede bulunan ünlüler vurgusuz olduğu için düşme temayülü göstermektedir. Şenlik'in şiirlerinde orta hecede ünlü düşmesi sıkça görülmektedir. Şiirlerde görülen başlıca kelime içinde ünlü düşmesi örnekleri şunlardır: aşına > aşna (83/10), basit > bast (158/58), eziyet > ezyet (166/21), halife > halfe (153/112), hazine > hezne (119/38), hazine > hazne (68/6, 121/59, 153/22), kelime > kemle (34/8, 62/4, 134/10, 143/15, 156/70).

Orta hecedeki ünlü düşmelerinin bir kısmı da konuşmadan kaynaklanan ünlü düşmeleridir. götördü > göttü (151/33), keyif > kef (153/5).

⁴⁵ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 95.

1.1.1.7.3. Kelime Sonunda Ünlü Düşmesi

Kelimelerin son seslerindeki ünlü düşmelerinin bir kısmı çabuk konuşma dolayısıyla meydana gelmektedir.⁴⁶ Şenlik'in şiirlerinde sayıca çok fazla olmamakla birlikte kelime sonunda birkaç yerde hızlı konuşma veya hece vezninin etkisiyle gerçekleştiğini düşündüğümüz ünlü düşmesi hadiseleri bulunmaktadır. Deli Ağa > Del Ağa (101/35), irade > irad (138/22), nece olur > nec' olur (153/131).

Ayrıca Kars Azerileri ve Terekemeleri ağızlarında **r** ve **l** sürekli ünsüzleri ile biten fiillerin geniş ve şimdiki zaman çekimlerinin birinci şahıslarında zaman ekinin ünlüsünün çoğu defa düştüğü görülmektedir. Bu ünlü düşmesi hadisesini meydana getiren sebep düşen ünlünün hem vurgusuz orta hecede bulunması hem de iki sürekli ünsüz arasında kalmasıdır.⁴⁷ Şenlik'in şiirlerinde bu şekilde meydana gelmiş ünlü düşmeleri de bulunmaktadır. Bu ünlü düşmesi hadisesinin örnekleri şunlardır: uşandırram (99/28), gurşandırram (99/36), durram (120/20), tafşırram (120/23), yetirrem (99/20), sevindirrem (99/26), verrem (99/35), getirrem (108/6), bitirrem (108/7), emdirrem (120/40), çallam (99/62), billem (131/13).

1.1.1.8. Ünlü Türemesi

Şenlik'in şiirlerinde kelime başında, içinde ve sonunda ünlü türemesi örnekleri görülmektedir.

1.1.1.8.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi

Bütün Anadolu ağızlarında olduğu gibi Kars ili ağızlarında da **r-** ve **l-** ünsüzleri ile başlayan alıntı kelimelerin bir çoğunda başta bir ünlü türemesinin meydana geldiği görülmektedir.⁴⁸ Şiirlerde görülen kelime başındaki ünlü türemesi örnekleri şunlardır: râst > ırast (151/1), râh > irahi (114/27), rahîm > irahim (27/1, 105/3), râbb > irebb (3/8, 160/2), rehber > irehber (101/4), reng > ireng (142/13, 144/8, 144/12, 150/21), revân > irevan (104/47), reîs > ireyis (80/9), ruhsât > uruhsat (151/9), Rus > Urus (97/21,

⁴⁶Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 96.

⁴⁷ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 96.

⁴⁸ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 97.

104/58, 110/15, 116/22, 151/104), Rüstem > Urustam (106/8, 110/17), Rusya > Urusya (121/5), rüşvet > ürüşvet (73/8), rüzgâr > ürüzgar (60/11, 93/12, 153/18).

1.1.1.8.2. Kelime İçinde Ünlü Türemesi

Şiirlerde genellikle alıntı kelimelerde olmak üzere kelime içinde ünlü türemesi örneklerine rastlanmaktadır: eşya > eşiya (146/83), habs > hapısı (55/7), telgraf > telgıraf (119/42, 151/82), dazlak > dazalak (142/12), hepsi > hepisi (104/6).

1.1.1.8.3. Kelime Sonunda Ünlü Türemesi

Şiirlerde sadece bir kelime bu ünlü türemesinin örneği bulunmaktadır: habs > hapısı (55/7).

1.1.1.9. Ünlü Birleşmesi

Ünsüz düşmesi ya da kelime birleşmeleri neticesinde bazı ünlüler yan yana gelerek bir tek ünlü oluştururlar. Şiirlerde “ne” kelimesinin eyle- ve et- fiillerinden önce geldiği durumlarda iki ünlünün birleştiği görülmektedir: ne eyledi > neyledi (12/5, 143/97, 163/2), ne et- > ned- (154/17, 154/45), Deli Ağa > Del Ağa (101/35), neçe olur > nec’ olur (153/131).

1.1.1.10. Ünlü Uyumu

Ünlü uyumu, bir kelime içerisindeki ünlülerin tür bakımından aynı olması olayıdır.”⁴⁹ Ünlü uyumu kelimelerin kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık bakımından gösterdiği uyuma göre iki başlıkta ele alınmaktadır.

1.1.1.10.1. Kalınlık- İncelik Uyumu

Şiirler incelendiğinde özellikle alıntı kelimelerde kalınlık-incelik uyumlarının çok sağlam olduğu görülmektedir. Bunlar umumiyetle gerileyici benzeşme, ilerleyici benzeşme ve gerileyici- ilerleyici benzeşme yoluyla meydana gelmiştir: adet > adat (165/79), afet > afat (106/6, 143/128, 180/17), efsun > afsun (108/68, 131/18), emanet >

⁴⁹ Gülensoy, Amanoğlu, Küçüker, 26.

amanat (120/44, 120/47, 174/24), elmas > almas (7/7), ateş > ataş (7/12, 27/6, 81/4, 130/9), ayet > ayat (25/12, 136/2, 152/8, 164/31), azazil > azazıl (139/62), bade > bada (159/22), vefadar > bafadar (151/104), bağçe > bahçe > bahça (69/7, 90/8, 154/14), beraber > barabar (99/71, 101/24, 153/14), bari > barı (164/15), bazen > bazan (79/10), biçare > beçere (73/16, 128/23), beraber > bereber (153/126), cebrail > cabrayıl (99/7), cefa > cafa (10/10, 11/9), cemâl > camal (120/4, 128/5, 128/19), cevab > cavap (7/1, 11/4, 26/10, 56/20, 127/19), cihan > cıhan (151/34, 164/98), çare > çara (71/10, 108/9, 144/9), Ahmet > Ehmet (151/24), asker > esger (99/54, 99/58, 119/43), evliya > evliye (53/3), gergedan > gergeden (179/12), helâl > halal (141/23, 164/40), haber > heber (119/34, 164/2), hazine > hezne (119/38), hasret > hesret (120/19, 143/26), isbat > ısbat (141/22), kale > kala (15/11, 68/5), kemal > kamal (128/9, 139/7), lüzum > lüzüm (5/13), Muhammed > Mehemmet (143/118), melamet > melemet (139/84, 139/85), mahşer > meşher (99/38), melûl > melül (55/1, 151/7,) merhamet > merhemet (158/1), sohbet > söhbet (77/6, 120/21, 155/22).

Bazı kelimelerde ise kelime başında bulunan **ı-** sesleri **i-** sesine dönüştüğü için bu tür kelimelerde kalınlık-incelik uyumu bozulmaktadır.⁵⁰ **ı-** sesinin **i-** sesine dönüştüğü kelimelerde bazen kelime başındaki ünsüzün de düştüğü görülmektedir. Şiirlerde **ı-** sesinin **i-** sesine dönüşmesi nedeniyle kalınlık- incelik uyumunun bozulduğu örnekler şunlardır: yılan > ilan (119/17), ilgar > ilgar (93/5), ıslah > islah (9/9).

1.1.1.10.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Şiirlerde düzlük- yuvarlaklık uyumu sağlam değildir. Uyuma giren örnek sadece bir kelimedede karşımıza çıkmaktadır. Münkür (139/33). Ayrıca bazı alıntı kelimeler ile eski ve asli şekilleri muhafaza yönünde temayül gösteren kelimelerde uyumun bozulduğu görülmektedir: dürzi (139/25), hulis (119/53, 170/11), içün (112/49), niçün (134/4).

⁵⁰ Ahmet B. Ercilasun, *Türk Lehçeleri Grameri*, Akçağ Yay., Ankara 2007, 178.

1.1.2. Ünsüzler

1.1.2.1. Sedahlılaşma

ķ- > ğ- , -ķ- > -ğ-

Bu ses değışikliğı bugün Anadolu ağızlarının birçoğunda özellikle kelime başında görülen bir ses değışikliğı olma özelliğı taşımaktadır. Bu değışiklik Anadolu ağızları ve Azeri ağızlarında bugün neredeyse genel bir yaygınlık kazanmış olup Batı Türkçesinde zamanımızın en büyük ve geniş kapsamlı ses değışikliğı hadisesi olma özelliğı göstermektedir.⁵¹ Kelime başında tespit edilen bu değışimin örnekleri şunlardır: kadar > ğadar (38/10, 120/31, 163/2), kabahat > ğabahat (66/12), kabile > ğabile (137/23), kadem > ğadem (155/59), kafes > ğafes (176/1), kahve > ğahve (98/14), kale > ğala (97/10, 120/67, 165/24), kalp > ğalp (26/11, 73/5, 135/7), karye > ğarya (32/3, 142/1), kasavet > ğasavat (78/1), kavim > ğavim (121/49, 137/23).

Birçok Anadolu ağızında kelime başında istisnasız olarak görülebilen bu ses değışmesi özellikle Kars ili ağızlarında sınırını daha da genişleterek hece başlarına kadar uzanmış bulunmaktadır. Şöyle ki özellikle de hece başlarında bu -ğ- ünsüzü çoğu defa kendisinden önceki -ķ-’yı da kendisine benzetererek -ğ-’ye dönüştürmüştür.⁵² Şiir metinlerimizde bu durumu kapsayan -ķ- > -ğ- değışimleri şunlardır: akıbet > ağıbet (113/43, 128/16), ber-ķarar > ber-ğarar (16/4, 165/55), daķıķa > dağğa (53/11, 153/57), dokuz > doğğuz (118/9), haķķında > hağğında (121/29), haķıķat > hağığat (158/74), hokķabaz > hokğabaz (137/36), mahlukāt > mahluğat (140/109), meşakķat > meşagğat (108/32), muķallit > muğallit (139/40, 139/41), avuķat > ablağat (113/30), saķal > sağal (151/70), taķat > tağat (165/140), yaķut > yağut (138/5).

⁵¹ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul 2002, 89.

⁵² Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 106.

-k- > -g-, -k > -g

Şiirlerde kelime başında, kelime içinde ve kelime sonunda bu değişimin örneklerine rastlanmaktadır: asker > asger (97/9, 119/45), cenk > ceng (120/76), denk > deng (46/5), mesken > mesgen (71/12, 151/68), müşkül > müşgül (94/3, 112/59, 157/3).

Kimi örneklerde eski şekiller devam ettirilmiştir: keç- (6/4), köç (151/33, 155/13), köynek (118/47). Ayrıca “*gibi edatı Azeri Türkçesi sahasına giren ağızlarda daima kimi veya kimin şeklindedir.*”⁵³ Şenlik’in şiirlerinde de bu edatın bu şekilde kullanımına sıkça rastlanmaktadır: kimi (8/10, 60/12, 122/11, 172/12). Buna mukabil STT’de olduğu gibi birçok kelimenin başındaki k’ler tonlulaşmıştır: Güneş, göz, göl vs.

-ç- > -c-

Genel olarak eski ve yeni yazı dillerinin birçoğunda korunan son sesteki ç, ötümlüleşmenin en yoğun olarak görüldüğü bir Türk yazı dili olan Azericede, ötümlüleşir ve böylece bu ses değişmesi meydana gelir.⁵⁴ Şenlik’in şiirlerinde de bu değişimin örneklerine rastlanmaktadır. Acıl- (138/19), sıcan (55/11).

t- > d-, -t- > -d-, -t > -d

Ön seste bulunan t-’nin ötümlüleşerek d- sesine dönüşmesi, Oğuzca ile beraber onun bugünkü temsilcileri olan Standart Türkiye Türkçesi, Azerice ve Türkmenceye ait düzenli bir değişiklik olma özelliği göstermenin yanı sıra dağınık olarak diğer Türk dillerinde de görülmektedir. Oğuzca’da görülen bu ses değişikliği hadisesini, Kâşgarlı’dan başlayarak izleyebilmekteyiz. Kâşgarlı Mahmut, bu ses değişmesiyle ilgili olarak, ‘Oğuzlarla onlara yakın olanlar sözdeki t sesini d sesine çevirirler.’ demiş ve şu iki örneği vermiştir: ET takı < Oğuz. dahı ‘dahi’; ET tebe < Oğuz . deve ‘deve’. Bu iki kelime haricinde DLT’ de ön seste t-’li olarak yer alan birçok söz, Oğuzca olarak kaydedilmiştir. Tamar, tavar, tegül, temürgen, tön-, tobul- vb. Bu durum yani bu ses değişmesi ile ilgili meselede durumun karışıklık göstermesi ve bu ses değişimi

⁵³ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 110.

⁵⁴ Karaağaç, 164.

hususunda bir kesinlik bulunmaması 11. yüzyılda Oğuzcaya ait bir özellik olan bu ses değişmesinin henüz başlangıç aşamasında olduğunu göstermektedir.

13.yüzyıldan sonra ise **d-**'li şekiller daha sıkça görülmeye başlanmıştır. Özellikle Eski Anadolu Türkçesi, bu ses değişikliği açısından, daha düzenli ve sistematik bir görüntü sergilemeye başlamıştır. Bu değişiklik, Eski Anadolu Türkçesinde **d-** tarafında daha da güçlenerek düzenli bir değişiklik halini almaya başlamıştır. Bu ses değişimindeki örnekler Eski Anadolu Türkçesindeki durumu ortaya koymaktadır. ET taş > EAT daş > Az., Trkm. daş, TT taş 'taş'; ET türlüg > EAT dürlü > Az., Trkm. dürlü, TT türlü 'türlü'; ET tuz > EAT duz > Az., Trkm. duz, TT tuz 'tuz'; ET temren > EAT dermen > Az., Trkm. demren, TT temren 'temren'; ET tilkü > EAT dilkü > Az., Trkm. dülkü, TT tilki 'tilki', ET tep- > EAT dep- > Az., Trkm. dep-, TT tep- 'tepmek'; ET tüken- > EAT düken- > Az., Trkm. düken-, TT tüken- 'tükenmek'. Bu sözlerin tamamı bugünkü Batı Türkçesinin Türkiye Türkçesi koluna ise **t-**'li şekilleriyle geçmiş bulunmaktadır.

Oğuzcanın bu ilk döneminden sonra, Azerbaycan Türkçesi ile Türkmen Türkçesi bu değişikliği büyük ölçüde gerçekleştirirken, Türkiye Türkçesi Anadolu'nun Orta Asya'dan aldığı sürekli göçlerin de etkisiyle bu değişikliği yarım bırakmış ve **d-**'li şekiller yanında **t-**'li şekillerinde sıkça kullanılması Türkiye Türkçesinin adeta bir özelliği hâline gelmiştir. Azerbaycan Türkçesi ile Türkmen Türkçesi istisnalarına rağmen **d-** sedalılışması bu yazı dillerinde tamamlanırken, Türkiye Türkçesindeki sedalılışma, sözlerin ancak yarısında gerçekleşebilmiştir.⁵⁵ Karşılı bir aşık olan Şenlik'in şiirlerinde de, **t-** > **d-** değişmesinde sedalılışmayı büyük oranda gerçekleştirmeyi başaran Azerbaycan Türkçesine yakınlığı ile bilinen Kars İli Azeri ve Terekeme ağızlarında sıkça görülen bu değişimin örneklerine rastlanmaktadır. Şiirlerde kelime başında bulunan **t-** > **d-** değişiminin örnekleri şunlardır: tef > **d**ef (139/86, 150/27), tutsak > **d**ustah (147/29), tabakhane > **d**abakhana (95/15), tamu > **d**amu (101/44, 129/18), tane > **d**ane (112/12, 138/5, 180/3), taş > **d**aş (5/4, 31/19, 85/6, 112/7), taşla- > **d**aşda- (143/101), tırnak > **d**ırnak (110/10).

Şiirlerde kelime ortasında da **t-** > **d-** değişiminin örneklerine sıkça rastlanmaktadır: aktar- > a**d**ar- (147/7), anahtar > anah**d**ar (119/58), aheste > as**d**a

⁵⁵ Karaağaç, 215-216.

(44/13), baht-âver > bah**d**avar (74/4, 74/8, 74/12), büh^htan > bö**h**den (8/2, 90/11), çift^e > çift**e** (148/28), defter > def**d**er (65/12, 120/48, 170/7), destan > des**d**an (114/3), itibar > eh**d**ibar (2/6, 66/3, 119/20, 141/17), göster- > gös**d**er- (19/11, 99/3, 152/), gülistan > gülis**d**an (120/66), hafta > haf**d**a (114/28), hasta > has**d**a (14/4, 27/10, 44/14), hutbe > hud**b**e (146/81), ihtiyaç > ih**d**iyac (5/14), iktidar > ik**d**idar (27/11), kaptan > kap**d**an (119/49, 119/53), küşteresiz > küş**d**eresiz (147/27), meth > med**h** (143/33, 164/41), muhtar > muh**d**ar (100/10), mustafa > mus**d**afa (151/49), müftü > müf**d**ü (152/14), müfettiş > müfed**d**iş (152/14), müstecap > müs**d**ecep (152/14), müşteri > müş**d**eri (41/11, 44/15), nutk > nud**k** (119/66), nokta > noğ**d**a (44/3), posta > pos**d**a (139/79), settar > sed**d**ar (99/70), şikeste > şikes**d**e (14/4), tahta > tah**d**a (147/19, 147/21), usta > us**d**a (40/9, 44/15, 151/43), üst > üs**d** (13/5, 13/7, 155/46), yastık > yas**d**ık (118/55, 147/19).

Özellikle bilinen geçmiş zaman eki ile yaklaşma ve uzaklaşma hâlleri eklerindeki bu ses değişmesi kaideleşmiş durumdadır. Yani Kars ağızlarında bu eklerin -t-'li şekilleri yoktur. Bu eklerin hepsi -d-'li şekilleriyle kullanılmaktadır.⁵⁶ Ayrıca şiir metinlerinde bazı yapım eklerinin de ünsüz uyumuna aykırı olarak -d-'li şekilleriyle kullanıldığı görülmektedir: baktır- > bah**d**ır- (164/33), haktan > hak**d**an (33/9), kılıçtan > kılıç**d**an (38/9), taştan > daş**d**an (46/6), kaçtık > gaç**d**ıh (143/101), kaçtılar > gaç**d**ılar (143/79), işte > iş**d**e (120/37).

Şenlik'in şiirlerinde kelime sonunda da -t > -d değişiminin örneklerine rastlanmaktadır. Kelime sonundaki bu değişimlerin büyük kısmı yazıda -t-'li şekilleriyle kullanılan alıntı kelimelerdeki -d ünsüzünün varlığını sürdürmesiyle meydana gelmiş değişimlerdir. imda**d** (175/3), puş**d** (141/4).

-s- > -z-, -s > -z

Şenlik'in şiirlerinde, çok fazla örneği olmamakla birlikte sınırlı sayıda da olsa bu değişimin örneklerine rastlanmaktadır. Bu değişimin örneklerinden birinin kelime içinde diğerlerinin ise kelime sonunda meydana gelmiş olan -s- > -z-, -s > -z değişimleri olduğu görülmektedir: asilzade > azılzade (7/10), kasaba > gazaba (143/139), herkes >

⁵⁶ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 108.

herkez (155/63), 162/46, 164/78), kerkes > kerkez (95/19), nergis > nergiz (67/6, 138/4, 78/19).

-p- > -b-, -p > -b

Şiir metinlerinde alıntı bir kelime olan ‘pasaport’ kelimesinde hem başta hem ortada bir **-p- > -b-, -p > -b** değişiminin gerçekleştiği de görülmektedir: pasaport > başbord (151/15). Yine alıntı bir kelime olan sehpa kelimesinde de **-p- > -b-** değişimi görülmektedir: sehba (169/22).

Kelime sonundaki **-p > -b** değişmesi bakımından Kars Azerileri ağızı oldukça ilgi çekicidir. Çünkü Kars ili ağızlarında Azerbaycan Türkçesinin etkisiyle öğrenilen geçmiş zaman için kullanılan zarf-fiil ekindeki **-p** de çoğunlukla **b-** olmuştur.⁵⁷ Kars iline mensup bir şair olan Şenlik’in şiirlerinde de bu yöreye özgü olan bu özelliğin meydana getirmiş olduğu **-p > -b** değişimine rastlanmaktadır: Düşüb (16/9, 135/14).

1.1.2.2. Sedasızlaşma

b- > p-, -b- > -p-, -b > -p

Türkçede bu ses değişikliği özellikle kelime başında görülmektedir. Türkçede aslında bazı kelimeler sonradan p-’ye dönmüşlerdir. Batı Türkçesinde de bunun misalleri ile karşılaşmaktayız. Kelime başındaki **b- > p-** kullanımı bakımından Eski Anadolu Türkçesi umumiyetle **b-** tarafında bulunmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde **b-**’li şekilleriyle kullanılan kelimelerdeki bu **b-** seslerinin **p-** sesine yerini bırakması ise aynı devrenin sonlarında başlamıştır. Daha sonraki devrelerde bu iş daha da ilerlemiş ve Eski Anadolu Türkçesi döneminde **b-** ile başlayan bazı kelimeler artık **b-** yerine onun sedasız olan **p-**’li şekilleriyle kullanılmaya başlanmıştır : büre > pire, bek > pek, barmağ > parmağ, biş- > piş-, basdırma > pastırma misallerinde olduğu gibi. Kelimelerin başında bulunan bazı **b-**’lerin **p-** olması ağızlarda, Azeri ve Osmanlı sahalarında birbirinden farklı bir durum arz etmiştir. Şöyle ki birinde **p-**’ye dönmüş bulunan bir kelime ötekinde henüz **b-**’li şeklini muhafaza etmeye devam etmiştir. Örneğin Azeri Türkçesinde barmağ **p-**’li şekle geçmezken Osmanlı Türkçesinde **b-**’li

⁵⁷ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 109.

şekilleri ile kullanılan bıçak ve bit- kelimeleri Azeri Türkçesinde **p**-li şekilleriyle kullanılmıştır. Şunu belirtmek gerekmektedir ki **b**- > **p**- kullanımı hususunda Azeri sahası ile Osmanlı sahası arasındaki bu farklılık Batı Türkçesinin bu iki sahasındaki çeşitli ağızlara sirayet etmiş, bu nedenle de bu iki sahanın ağızları **b**- > **p**- kullanımı hususunda birbirlerinden farklı bir durum göstermektedirler.⁵⁸ Azeri Türkçesinin yoğun etkisi altında kalmış olan Kars ili ağızlarında da bazı kelimelerin özellikle **p**- yerine **b**- li şekilleriyle kullanıldığı görülmektedir. Kars iline mensup bir âşık olması sebebiyle Şenlik'in şiirlerinde de kelime başında bulunan **b**'ler korunmuştur: **b**armak (165/46).

Yazıda **p**'li şekilleriyle kullanılan bazı alıntı kelimelerdeki **b** ünsüzünün varlığını sürdürdüğü görülmektedir: **garib** (151/72, 158/51), **hesab** (151/32), **hicab** (153/73), **isbat** (3/1, 136/1, 139/60, 139/61), **kahbe** (40/3), **kalb** (162/58), **mağrib** (51/7, 153/7), **sebebsiz** (174/21).

-c- > -ç-

Bu değişimin örneklerine şiirlerde birkaç alıntı kelime rastlanmaktadır. Ayrıca **/+Cİ/** eki eski şeklini korumuştur: **vech** > **veçh** (53/8, 94/10), **vecheli** > **veçheli** (106/17), **yalancı** > **yalançı** (119/36, 143/68).

d- > t-, -d- > -t-

Kars ağızında **t** > **d** veya **d** > **t** değişimi hususunda bir kararlılık yoktur. Kimi kelimelerde STT'de **t**'li olan kelimeler **d**'li şekillerde kimi kelimelerde ise STT'de **d**'li olan kelimeler **t**'li şekillerde kullanılmaktadır. Şenlik'in şiirlerinde bu değişimin örnekleri özellikle fiillerde sıkça görülmektedir: **tık**- (112/18), **tohun**- (92/10, 118/38, 180/10), **töh**- (119/43, 148/27), **tüş**- (8/1, 91/1, 104/41, 138/16). Bu değişimin örneğine şiirlerde bir alıntı kelime de rastlanmaktadır: **edna** > **etna** (150/43).

-z- > -s- , -z > -s

Bu değişimin örneği şiirlerde kelime sonunda bir kelime görülmektedir: **hıfz** > **hıfs** (105/7, 132/1). Ayrıca benzeştirme etkisiyle meydana gelmiş olan **-z- > -s-**

⁵⁸ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 83.

değişiminin örneğine de şiirlerde bir kelimedede rastlanmaktadır: mezhep > messep (139/35).

-v- > -f-

Şiirlerde birkaç kelimedede rastlanan bu değişimin kelime içinde meydana geldiği görülmektedir: mücevher > müceffer (2/2, 2/10), sahavet > sahhafat (143/33).

1.1.2.3. Süreklileşme

1.1.2.3.1. Sızıcılışma

-k- > -h-, -k > -h

Bu ses hadisesi şiirlerde yaygın olarak görülen bir ses hadisesidir. Kelime içinde ve kelime sonunda bu değişimin örneklerine rastlanmaktadır: aşk > aşh (131/21), âşık > âşih (119/77, 121/69), çark > çarh (29/13, 84/6, 99/9, 153/99), fasık > fasih (139/21), fuğara > fuğara (114/23, 141/10), garğ > garh (78/1), hağlı > hağlı (108/55), layık > layih (104/29), merak > merah (10/6, 96/10, 121/41), mızrak > mızrah (99/50), noksan > nohsan (86/3, 147/40, 153/31), rızık > rızih (11/8), sadık > sadih (151/53), takdir > tahdir (96/11, 112/5, 165/68), taklit > tahlid (139/72, 143/68), taksim > tahsim (180/3), vakit > vahit (20/7, 20/8).

-k > -ŷh

Sadece Azeri sahasındaki bölgelerde görülen bu değişme, kelime ve hece sonlarında Azeri Türkçesine yakın olan Kars ili ağızlarında da kaideleşmiş durumdadır.⁵⁹ ÇÂŞD’de bazı kelimelerin sonundaki **-k > -ŷh** değişiminde son ses sadece bir kelime dışında çoğunlukla **-h** sesi ile yazılmış olsa da biz bu sesin **-ŷh** olduğunu bölge ağızlarından biliyoruz. Bu yöreye mensup bir âşık olması dolayısıyla Şenlik’in şiirlerinde de bu değişimin örneklerine sıkça rastlanmaktadır: asilih (155/18), beyliŷh (119/18), böyüh (19/7, 114/22, 99/69), çöplüh (90/7, 148/27), çöreĥsiz (46/15), çürüh (114/5), eksh (70/14), emeh (98/34), emlih (118/12), erkeh (90/5), eppeh

⁵⁹ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 112.

(143/27), fele^h (61/7, 113/3, 173/1), fele^y^h (31/20, 40/3), güzelli^h (123/7), kekli^h (80/1), kemi^h (92/3), kirpi^h (123/22), küçü^y^h (164/58), mertli^h (150/29), meşeli^h (92/6), piri^h (164/42), Şenli^h (112/59, 139/90), zenginni^h (66/5).

-k- > -ğ- > -ğ-, -k > -ğ > -ğ

Şiirlerde kelime ortasında ve sonunda bu değişimin örneklerine rastlanmaktadır: fağır (49/12, 119/22, 142/16), firağ (69/10, 121/43), firağ (96/11), garğ (59/10, 153/95, 158/22), noğda (44/13), sadağa (125/10).

-k- > -ğ-, -k > -ğ

Şiirlerde kelime içinde ve sonunda bu değişimin örneklerine rastlanmaktadır: müşğül (177/3), Şenliğ (12/11, 52/16, 64/9, 160/22, 177/15).

-ç > -ş

Gürer Gülsevin Türkiye Türkçesinde Kıpçakça denilen Unsurlar üzerine adlı çalışmasında -ç > -ş değişmesinin Kıpçakça bir unsur olup olmadığı üzerinde durmuş, Batı'da Edirne'den Kars'a kadar, güneyde Adana'dan kuzeyde Bartın'a Ordu'ya kadar, içlerde Malatya, Kırşehir, Uşak, Kütahya, Muğla'ya kadar çok geniş bir coğrafyada kapalı hecenin sonundayken /ç/ ünsüzünün /ş/ olması hadisesine rastlandığını ifade ederek Türkiye Türkçesi ağızlarında kapalı hecenin son sesi konumundayken yaygın olarak görülen -ç > -ş değişmesinin, Kıpçakçanın sadece bir kolunda ve her şartta görülen -ç > -ş değişmesinden farklı bir olay olduğunu ifade etmiştir. Gülsevin Bazı Türkiye Türkçesi ağızları çalışmalarında bunun Kıpçakça unsur olarak değerlendirilmesinin acele bir iddia olduğunu ifade etmiş, bunun gerekçesini de o bölgelerde -ç > -ş değişimi dışında, Kıpçakça ses, şekil ve kelime özelliklerinin görülmemesi ve bu bölgelerde -ş > -s değişimi örneklerinin bulunmaması ile açıklamıştır.⁶⁰ Şenlik'in şiirlerinde çok fazla örneği bulunmamakla birlikte örneği bulunan kelimelerde bu değişimin kelime sonunda meydana geldiği görülmektedir: hiç > heş (158/18, 160/3), geç- > geş- (148/2, 159/23).

⁶⁰ Gürer, Gülsevin, *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine 2: (ç/ş değişmesi)*, Turkish Studies, S. 3/3, Ankara 2008, 378-387.

p- > f-, -p- > -f-, -p > -f

Bu ses değişimi Terekeme ağzında görülme bakımından kesinlik göstermekle birlikte Kars ili ağızlarının genelinde de sıkça görülen bir ses hadisesi durumundadır.⁶¹ Şenlik'in şiirlerinde kelime başında, ortasında ve sonunda bu değişimin örneklerine rastlanmaktadır: acayip > acayif (26/11), ayıp > ayıf (142/4), eyüplü > eyifli (116/27), pervane > fervane (5/9), iptida > iftida (143/3, 155/11), matlup > matluf (98/30), münasip > münasif (143/76), zapt > zafd (121/6), zerbaplan- > zerbafplan- (164/72).

Ayrıca şiirlerde zarf fiil eki /-(y)İP/ in de bu değişmeye uğrayarak /-(y)İF/ biçiminde kullanıldığı görülmektedir. alıf (1/1), gelif (19/9), gurtuluf (31/21), düşünüf (108/74). Ayrıca bu ses değişimi hususunda Muharrem Daşdemir bir çalışmasında *“Terekeme ağzı, Kıpçak lehçeleriyle ilişkilendirilebilecek bazı fonetik biçimler barındırmaktadır. Azeri Türkçesiyle önemli farklardan biri olmak üzere, Terekeme ağzı söz içi ya da söz sonu [b] ve [p] seslerini hemen hemen düzenli olarak sızıcılaştırır.”*⁶² diyerek bu değişimin Kıpçak Türkçesiyle ilgili bir unsur olduğu üzerinde durmuştur.

z- > d-, -z- > -d-, -z > -d

*“-z > -d sızıcılaştımasını aslî şekilleriyle açıklamak gerekir.”*⁶³ Şiirlerdeki örnekleri şunlardır : kağız (112/22, 150/1, 174/4), kümbetz (171/27), cazı (122/20, 139/45), zarb (104/54, 137/10, 153/117).

1.1.2.3.2. Akıcılışma

-g- > -y-

Bu değişimin örneğine şiirlerde tek kelimede ve kelime içinde rastlanmaktadır: bu gün > büğün > böyün (29/1).

⁶¹ Olcay, Ercilasun, Aslan, 16.

⁶² Daşdemir, Muharrem, *Terekeme/Karapapak Ağızlarındaki İkili Biçimler ve Bunların Etnik Kökenle İlişkisi (Sunulmuş Bildiri)*, II. Uluslararası Türkiye Türkçesi Çalıştayı, 21/23 Mayıs 2009, 1-10.

⁶³ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 115.

-k- > -g- > -ğ- > -y-, -k > -g > -ğ > -y

Bu ses değişimi Kars Azerileri ağzının karakteristik bir özelliği durumundadır.⁶⁴ İki ünlü arasında kalan **-k-** sesleri ünlülerle seda uyumuna girerek **-g-** olmuş, sonra temas bakımından benzeşip **-ğ-** olmuştur. Bu yumuşak **-ğ-** sesi ise ince ünlülü kelimelerde **-y-** olarak telaffuz edilmektedir. Ancak STT’de bu durum yazıya aksetmezken SAT’de yazıya da aksetmektedir: gel-diğ+i < gel-dig+i < gel-dik+i gibi. Şiir metinlerinde bu değişimin görüldüğü örnekler şunlardır: degil > deyil (17/13), eğiş > eyiş (73/15), egri > eyri (104/27), yigit > yiyit (70/14, 97/7, 105/22, 125/13), öy (67/4, 79/3, 119/14, 160/18, 171/7), ilmey (123/33), Şenliy (17/9) .

1.1.2.4. Süreksizleşme

-ğ- > -g-

Şunu belirtmek gerekmektedir ki sadece Kars ve Ardahan Posof yerli ağızlarında sistemli olarak görülen **-g-** süreksiz ünsüzü, bu ağızları öteki ağızlardan ayıran en karakteristik hususiyet olarak göze çarpmaktadır.⁶⁵ Bu değişimin tek örnekte bulunması bunun ya bir derleme hatası ya da yazım hatası olduğunu göstermektedir. Şiirlerde sadece bir kelimedede bunun örneğine rastlanmaktadır: yeğen > yegen (174/9).

v- > b-, -v- > -b-

Şiir metinlerinde kelime başında ve içinde bu değişime rastlanmaktadır: avukat > ablagat (113/30), vefadâr > bafadar (151/104), beybafa (37/15, 120/45).

-m- > -b-

Şiir metinlerinde sadece bir kelimedede bu değişimin örneğine rastlanmaktadır: nedamet > nedabet (99/34).

⁶⁴ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 116.

⁶⁵ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 117.

-ş > -ç

Şiirlerde sadece bir kelimedede ve kelime sonunda bu değişimin örneği görülmektedir: karış- > karıç- (153/142).

1.1.2.5. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Ses Hadiseleri

-h- > -y-

Nefes sesi olan “**h**” ünsüzü, iki ünlü ya da bir ünlü ile bir ünsüz arasında kaldığı zaman yerini kendisi gibi sızıcı ve daha bol sedalı bir ses olan akıcı “**y**” ünsüzüne bırakır.⁶⁶ Şiirlerde tek kelimedede bu değişimin örneği görülmektedir. Bölge ağızlarında kullanımına rastlanılmayan bu değişim derleme hatasından ya da yazım yanlışından kaynaklanmaktadır: gohumlu > goyumlu (74/4).

-v > -ğ > -y

Bu ses değişimi aslında çok eski olmayan bir ses hadisesidir. döğme < dövme (47/7), döğer- < döver- (118/56), döydü < dövdü (151/67, 151/103).

-b > -v > -y

Bu ses değişiminde Kars Terekemeleri ağzının karakteristik bir hususiyeti dikkat çekmektedir.⁶⁷ Bu değişimi meydana getiren şey yuvarlaklaşmadır. Çünkü dudak ve diş-dudak ünsüzleri bazı kelimelerde düz ünlüleri yuvarlaklaştırmaktadır. Yuvarlak vokaller de bazı kelimelerde dudak ve diş-dudak ünsüzlerinin meydana gelmesine sebep olurlar. Öğmek < ögmek, döğmek < dögmek, güğercin < gügercin, güyegü < gügeyi gibi. Yani yuvarlak vokalli kelimelerde özellikle STT’de meydana gelen bu değişim ağızlarda pek fazla görülmemektedir.⁶⁸ Bu değişimin örneklerine bir Terekeme Türkü olan Şenlik’in şiirlerinde çok sıklıkla rastlanmamasının sebebi de bu değişimin ağızlarda pek fazla görülmemesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca eb > ev > öy (116/18,

⁶⁶ Günşen, *Kırşehir ve Yöresi Ağızları (İnceleme- Metinler- Sözlük)*, TDK Yay., Ankara 2000, 68.

⁶⁷ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 121.

⁶⁸ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 88.

143/6, 151/21) örneğinde bu değişimin etkisiyle -v ünsüzünün yanındaki düz ünlüyü yuvarlaklaştırdığı görülmektedir.

-m- > -n-, -m > -n

Şiirlerde daha çok **-b-** ünsüzünün yanında kelime ortasında bu değişimin gerçekleştiği görülmektedir: han**bal** (164/55). “Şimdi” kelimesindeki **-m-** > **-n-** değişmesinde ise “**-d-**” diş ünsüzünün benzeştirici etkisi vardır.”⁶⁹ imdi > **indi** ‘şimdi’ (6/1, 31/18, 54/14, 92/11).

-l- > -n-

Şiirlerde bu değişime daha çok kelime ortasında rastlanmaktadır. Şiir metinleri incelendiği zaman bu değişimin daha çok ünsüz benzeştirmesi yoluyla meydana geldiği görülmektedir: alnıma > **annıma** (99/7), anlayıp > **annayıp** (5/2), anlayan > **annıyan** (143/48), dinleyin > **dinneyin** (7/1, 73/18), köy**nek** (118/47), yanlış > **yannış** (151/32). günlük > **günnüh** (44/2), zenginlik > **zenginnih** (66/5).

Ayrıca eklenen ilen edatındaki **-l-** ünsüzünün Kars ağızlarında istisnasız olarak **-n-** sesine dönüştüğü görülmektedir. Bunun sebebi ekleşme sırasında bir **-n-** ünsüzünün türemesidir. Bu **-n-** ünsüzü benzeştirme etkisiyle **-l-** > **-n-** değişmesinde etkili olmuştur.⁷⁰ Sihirinen (2/4), hükmün**nen** (4/5), sennen (17/1), dilinen (29/14), gedeynen (49/6).

-r- > -l-

Türkçede nadir olarak **-r-** > **-l-** değişikliği görülmektedir. Tarihi çok eski olmayan bu ses değişimi daha çok ağızlarda görülmektedir.⁷¹ Şiirlerde kelime ortasında bu değişimin örneğine rastlanmaktadır: merhem > **melhem** (18/2, 40/6, 175/8), tirme > **tilme** (143/119).

⁶⁹ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 122.

⁷⁰ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 122.

⁷¹ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 92.

1.1.2.6. Geniz Ünsüzleriyle İlgili Ses Hadiseleri

1.1.3.6.1. Ağzıslama

Geniz ünsüzlerinin ağız ünsüzlerine dönüşmesi hadisesidir.

-ñ- > -y-

“Eski Türkçe ve Orta Türkçe döneminde köñlek biçiminde kullanılan bu kelimenin kökeni olan köñ, deri, ham deri; işlenmiş deri demektir. Bugün Türkiye Türkçesinde gömlek şeklinde kullanılmasının nedeni yuvarlak **-ö-** ünlüsünün tesiriyle **-n-** ünsüzünün **-m-** ünsüzüne dönüşmüş olması ile ilgilidir. Bugün bazı Anadolu ağızlarında kelime gönek veya gömnek biçiminde de kullanılmaktadır. Ayrıca Azerbaycan Türkçesinde bu kelime bugün köynek (Az.) biçimiyle kullanılmaktadır.”⁷² Yani köynek biçimindeki **-ñ- > -y-** değişimi için ötümlü ön damak geniz sesi **-ñ-** nin, muhtemel bir damak patlayıcısı aşamasından geçerek **(-ñ->-g->-y-)** ön damak yarı ünlüsüne dönüşmesiyle izah edebiliriz. Bu ses değişikliği, dağınık ve düzensiz olarak Kıpçak şivelerinde ve kısmen Özbek Türkçesinde görülmektedir.⁷³ Daha başka bir ifadeyle şiir metinlerinde köynek biçiminde geçen kelimedeki hususiyeti **-ñ-** ünsüzünün yanındaki **-l-** ünsüzünü kendisine benzeterek **-n-**’leştirilmesi ve **-ñ-** ünsüzünün de akıcılaşarak **-y-** ünsüzüne dönüşmesi şeklinde açıklayabiliriz. Köñlek > Köynek (118/47).

1.1.2.6.2. Genizsileşme

Ağız ünsüzlerinin geniz ünsüzlerine dönüşmesi hadisesidir.

b- > m-, -b- > -m-

Özellikle **ben, bin-, biñ** sözcüklerinin ön sesinde meydana gelen **b- > m-** değişmesi Azeri ağızlarının karakteristik bir özelliği durumundadır. Buna karşılık Azeri ağzının karakteristik özelliğini oluşturan bu kelimelerdeki **b- > m-** değişimi diğer

⁷² Gülensoy, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2001, 380.

⁷³ Karaağaç, 198.

Anadolu ağızlarında Azeri ağzındaki kadar fazla görülmemektedir.⁷⁴ Bu kelimelerin aksine **gibi** > **kimi** kelimesinde görülen **-b-** > **-m-** değişmesinin ise Azeri sahasına giren bütün Kuzey-Doğu Anadolu ağızları ile birçok Anadolu ağzında ortak olduğu görülmektedir.⁷⁵ Şenlik'in şiirlerinde görülen bu ses değişmesinin örnekleri şunlardır: **gibi** > **kimi** (10/6, 60/12, 79/10, 135/20, 148/28), **bahane** > **mahana** (112/32), **ben** > **men** (4/7, 14/3, 40/3, 99/17, 108/17), **biñ** > **min** (159/21, 160/19, 166/23), **bin-** > **min-** (97/25, 99/25, 107/10, 162/23).

-z- > **-n-**

ver-me-z+iz⁷⁶ > vermeniz (97/4).

-l- > **-n-**

Aynı zamanda bir benzeştirme hadisesi olan bu değişim Şenlik'in şiirlerinde sıkça görülmektedir. Bu değişimde “n” ile biten isim ve fiil kök veya gövdelerinden sonra “**l**” ile başlayan ekler (/+lEr/, /+lE-/ , /+lİ/, /+lİK/ vb.) geldiği zaman eklerin başındaki “**l**” ünsüzünün çoğunlukla “**n**” sesine dönüştüğü görülmektedir.⁷⁷ Müminneri (4/3), annayır (5/2), cannar (7/12, 121/16), zamannar (10/9), günñüh (44/12), bilennerin (46/8), zenginñih (66/5), mahsunnar (73/12), müjgannı (74/3), gerdannı (74/8), lisannar (80/10), vurannara (82/7), onnar (83/2, 155/48, 164/22), olannarın (88/4, 119/66), edenner (90/1), gannı (99/70), bezirgännar (104/31), onnarın (107/14, 117/42), onnardan (117/4), müminner (119/41, 169/19), gordonnar (119/8), günner (119/24), eşidenner (119/48), olannardan (121/41), annıyan (143/28), onnara (143/28, 146/36), bunnar (147/9), zenginñeri (147/13), yannış (151/32), bunnardan (151/43), yalannar (151/44), yelkenner (153/18), gılmannar (155/10), gelenner (155/32), beyinner (164/22), olannar (164/46).

⁷⁴ Gülensoy, Amanoğlu, Küçükler, 31.

⁷⁵ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 116.

⁷⁶ Terekeme/Karapapak ağzına göre l. çokluk şahıs çekimi *ver-me-z+iyñ* veya *ver-me-r+ iyñ* şeklinde olmalıdır. Bu biçim yazı dilinin etkisini yansıtmaktadır.

⁷⁷ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 125-126.

-d- > -n-

Kars ili ağızlarında “**n**” ile sona eren isimlerle zamir n’si ve 3. şahıs iyelik eki almış bulunan isimlerin çıkma hâllerinde, hâl ekinin başındaki “**d**” ünsüzü çok defa **n**’ye dönüşmektedir. Öyle ki bu hadise Kars Azerileri ve Terekemeleri ağızlarında artık neredeyse kaideleşmiştir.⁷⁸ Şenlik’in şiirlerinde bu değişimin örneklerine sıkça rastlanmaktadır: elin**n**en (1/3, 70/9, 84/14, 54/24), gazabın**n**an (4/18), ucun**n**an (5/17, 16/9, 54/26, 63/5, 94/2), lisann**n**an (39/10), ihsann**n**an (39/10), usdasın**n**an (40/9), uykusun**n**an (42/6), menn**n**en (54/23, 71/3, 73/10, 112/33), özün**n**en (66/6), belin**n**en (70/10), guyrugun**n**an (70/11), yalın**n**an (70/11), bazarın**n**an (72/11), üreğ**n**in**n**en (73/6), yârın**n**an (82/3), dostun**n**an (82/3), köprüsün**n**en (112/33), ülkesin**n**en (100/22), gün**n**en (100/26), on**n**an (102/10, 153/52, 164/82), üstün**n**en (112/9), yaş**n**ın**n**an (118/3), senn**n**en (120/14, 120/48, 126/16, 128/1, 155/35, 154/19, 154/40), gerdann**n**an (120/27), gözün**n**en (121/50), dalın**n**an (145/6), şalı**n**ın**n**an (145/7), üzün**n**en (146/25), hâlin**n**en (147/17), yalann**n**an (148/16), yolun**n**an (151/26), bacısın**n**an (151/42, 151/86), boğazın**n**an (151/87), hepisin**n**en (151/80), ağacın**n**an (155/10), gısmetin**n**en (155/34), giren**n**en (155/43), kapın**n**an (158/47), meskenin**n**en (164/79), atın**n**an (165/61), serin**n**en (174/17), intizarın**n**an (174/18), gamın**n**an (179/5), tufanın**n**an (179/6).

Aynı durum “**m**” ile biten kelimelerde de görülmektedir: kelem**n**en (39/11), zevkim**n**en (120/29), hasretim**n**en (120/42).

1.1.2.7. Diğer Ünsüzlerle İlgili Hadiseler**-y- > -ğ-**

Şiir metinlerinde kelime içinde örneğine rastlanmaktadır. İnce ünlülü kelimelerde “**ğ**” ile “**y**”yi telaffuzdan ayırt etmek neredeyse imkansızdır. Bu yüzden bunlar bir derleme hatası olmalı. böyle > böğle (84/5), böğüye (32/10), ziynet > ziğnet (99/35, 146/21).

⁷⁸ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 126.

-f- > -m-

Tek kelimedede örneğine rastlanmaktadır: benefşe > menemşe (108/7, 135/23, 138/9).

-d- > -y- > -v-

ödle > öyle > evle (165/75).

n- > m-, -n > -m

kumandan > kumandam (137/7), nübüvvet > mübüvvet (146/87, 158/72).

-f- > -b-

Kaynak kişiden kaynaklanan bir ağız özelliği (Yerli/Ahıska ağızı) olmalı:

hıfz > hıbz (143/32).

-l- > -r-

mezellet > mezerret (139/16)

-f- > -v-

tefsir > tevsir (39/8)

1.1.2.8. Ünsüz Benzeştirmeleri

Ünsüz benzeştirmesi, aslında yaygın manada bir ünsüz değişmesi hadisesidir. Fakat bu ses hadisesinin aynı prensibe dayanan çok çeşitli tezahürleri bulunduğu için ünsüz benzeştirmesi hususu ayrı bir konu olarak işlenmeyi gerektirmektedir. Özellikle Kars ili ağızlarında ünsüz benzeştirmeleri oldukça zenginlik ve çeşitlilik göstermektedir. Bunlardan bazıları bütün Kars ağızlarında görüldüğü hâlde, bazıları yalnız Kars Azerileri ve Terekemeleri ağızlarında görülmektedir. Ünsüz benzeştirmesinin en yaygın olduğu ağızın Kars Terekemeleri ağızı olduğunu söyleyebiliriz. Terekeme ağızından sonra

ise onu Azeri ağzı takip etmektedir.⁷⁹ Kars yöresine mensup bir âşık olması ve bir Karapapak yani Terekeme Türkü olması sebebiyle Şenlik'in şiirlerinde de ünsüz benzeştirmelerine sıkça rastlanmaktadır.

b-...-n- > m-...-n- Benzeştirmesi

Özellikle **ben, bin-, biñ** sözcüklerinin ön sesinde meydana gelen **b- > m-** benzeştirmesi Azeri ağızlarının karakteristik bir özelliği durumundadır. Buna karşılık Azeri ağzının karakteristik özelliğini oluşturan bu kelimelerdeki **b- > m-** değişimi başka bir ifadeyle benzeştirmesi diğer Anadolu ağızlarında Azeri ağzındaki kadar fazla görülmemektedir.⁸⁰ Şenlik'in şiirlerinde görülen bu ses benzeştirmesinin örnekleri şunlardır : bahane > **mahana** (112/32), ben > **men** (4/7, 14/3, 40/3, 99/17, 108/17), biñ > **min** (159/21, 160/19, 166/23), bin- > **min-** (97/25, 99/25, 107/10, 162/23).

-m-...-z- > -m-...-n- Benzeştirmesi

ver-me-z+iz > vermeniz (97/4).

-nl- > -nn- Benzeştirmesi

Bu benzeştirme türü Şenlik'in şiirlerinde sıkça görülmektedir. Bu benzeştirme, “**n**” ile biten isim ve fiil kök veya gövdelerinden sonra “**l**” ile başlayan ekler (/+IEr/, /+IE-/ , /+İİ/, /+İİK/ vb.) geldiği zaman eklerin başındaki “**l**” ünsüzünün çoğunlukla “**n**” sesine dönüşmesiyle meydana gelmektedir.⁸¹ Müminneri (4/3), annayf (5/2), cannar (7/12, 121/16), zamannar (10/9), günnüh (44/12), bilennerin (46/8), zenginnih (66/5), mahsunnar (73/12), müjgannı (74/3), gerdannı (74/8), lisannar (80/10), vurannara (82/7), onnar (83/2, 155/48, 164/22), olannarın (88/4, 119/66), edenner (90/1), gannı (99/70), bezirgânnar (104/31), onnarın (107/14, 117/42), onnardan (117/4), müminner (119/41, 169/19), gordonnar (119/8), günnar (119/24), eşidenner (119/48), olannardan (121/41), annıyan (143/28), onnara (143/28, 146/36), bunnar (147/9), zenginleri (147/13), yannış (151/32), bunnardan (151/43), yalannar (151/44), yelkenner (153/18), gılmannar (155/10), gelenner (155/32), beyinner (164/22), olannar (164/46).

⁷⁹ Ercilasun, *Kars İli Ağzları (Ses Bilgisi)*, 125.

⁸⁰ Gülensoy, Amanoğlu, Küçükler, 31.

⁸¹ Ercilasun, *Kars İli Ağzları (Ses Bilgisi)*, 125-126.

-nd- > -nn- Benzeştirmesi

Kars ili ağızlarında “**n**” ile sona eren isimlerle zamir n’si ve 3. şahıs iyelik eki almış bulunan isimlerin çıkma hâllerinde, hâl ekinin başındaki “**d**” ünsüzü çok defa n’ye dönüşmektedir. Öyle ki bu hadise Kars Azerileri ve Terekemeleri ağızlarında artık neredeyse kaideleşmiştir.⁸² Şenlik’in şiirlerinde bu benzeştirmenin örneklerine sıkça rastlanmaktadır: elin**nn**en (1/3, 70/9, 84/14, 54/24), gazabın**nn**an (4/18), ucun**nn**an (5/17, 16/9, 54/26, 63/5, 94/2), lisann**nn**an (39/10), ihsann**nn**an (39/10), usdası**nn**an (40/9), uykusun**nn**an (42/6), menn**nn**en (54/23, 71/3, 73/10, 112/33), özün**nn**en (66/6), belin**nn**en (70/10), guyruğun**nn**an (70/11), yalın**nn**an (70/11), bazarın**nn**an (72/11), üreğ**nn**en (73/6), yârın**nn**an (82/3), dostun**nn**an (82/3), köprüsün**nn**en (112/33), ülkesin**nn**en (100/22), gün**nn**en (100/26), on**nn**an (102/10, 153/52, 164/82), üstün**nn**en (112/9), yaş**nn**an (118/3), senn**nn**en (120/14, 120/48, 126/16, 128/1, 155/35, 154/19, 154/40), gerdann**nn**an (120/27), gözün**nn**en (121/50), dalın**nn**an (145/6), şalı**nn**an (145/7), üzün**nn**en (146/25), hâlin**nn**en (147/17), yalann**nn**an (148/16), yolun**nn**an (151/26), bacısı**nn**an (151/42, 151/86), boğazın**nn**an (151/87), hepisin**nn**en (151/80), ağacın**nn**an (155/10), gısmetin**nn**en (155/34), giren**nn**en (155/43), kap**nn**an (158/47), meskenin**nn**en (164/79), at**nn**an (165/61), serin**nn**en (174/17), intizar**nn**an (174/18), gam**nn**an (179/5), tufanın**nn**an (179/6).

-md- > -mn- Benzeştirmesi

Şiir metinlerinde bazı kelimelerde bu ses benzeştirmesinin örneklerine rastlanmaktadır: kelem**nn**en (39/11), zevkim**nn**en (120/29), hasretim**nn**en (120/42).

-rl- > -rr- Benzeştirmesi

/+IE-/ veya /+IE**n**-/ isimden fiil yapım ekinin başındaki “**l**” ünsüzünün **r**’ye dönüşmesi ile oluşan ve ilerleyici benzeştirme özelliğ*i* gösteren bu benzeştirmenin şiirlerde sadece bir örneğ*ine* rastlanmaktadır: humarr**nn**an (129/2).

⁸² Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 126.

-lr- > -ll- Benzeştirmesi

Örneklerine sadece Azeri ve Terekeme ağızlarında rastlanılan bu benzeştirme hadisesinin meydana gelişi biraz değişiktir. şÖyle ki bu ağızlarda “**l**” ile biten fiillerin geniş ve şimdiki zaman çekimlerinin birinci şahıslarında ortada kalan zaman ekinin ünlüsü vurgusuzluk nedeniyle düşmekte ve böylece yan yana gelen **-lr-** ünsüzleri de **-ll-** ünsüzlerine dönüşmektedir.”⁸³ şİirlerde iki kelimedeki bu benzeştirmenin örneğine rastlanmaktadır: çağlam (99/62), billem (131/13).

-dl- > -dd-, -tl- > -tt- Benzeştirmesi

Ayrıca özellikle **-dl- > -dd-** veya **-tl- > -tt-** vb. ses benzeştirmeleri hususunda Muharrem Daşdemir’in tespiti çok önemlidir. şÖyle ki Muharrem Daşdemir “Terekeme/ Karapapak Ağızlarındaki İkili Biçimler ve Bunların Etnik Kökenle İlişkisi” adlı bildirisinde Terekeme ağızında diş/diş-diş eti (c, ç, s, z, ř, j, t, d) katı ünsüzlerinin komşuluğunda bulunan [l] seslerinin [d] ünsüzüne dönüştüğünü ifade etmektedir. Bu çalışmada bu olayın belli şartlarda [l] sesini [d] ya da [t] sesine dönüştüren Kazakça, Kırgızca ve Başkurtçaya benzediği ifade edilerek bu durum bu lehçelerle ilişkilendirilmektedir. Çalışmada ayrıca bu değişimin Anadolu’da sadece Terekeme ve Azerilerde görüldüğünden bahsedilmiş Azerilerde görülen durumun da Terekeme ağızının etkisiyle ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Bu çalışmada bu ses benzeştirmeleri hadisesiyle ilgili en önemli tespit belli şartlarda [l] sesinin [d] ya da [t] sesine dönüşmesi hadisesinin Kıpçak lehçelerinden olan Kazakça, Kırgızca ve Başkurtçaya benzediğinden söz edilerek bu ses benzeştirmelerindeki olayın Kıpçak Türkçesine dayanan bir unsur olduğuna işaret edilmesidir.⁸⁴ şİir metinlerinde de bu durumu örneklendiren iki çeşit ses benzeştirmesi bulunmaktadır. Bu ses benzeştirmeleri şunlardır:

şİirlerde, bu benzeştirmenin **/+ll/** isimden isim yapım eki ile **/+lEn-/** isimden fiil yapım ekinin başındaki “**l**” ünsüzünün t’ye dönüşmesi ile oluşmuş biçimlerine raslanmaktadır: bitli > bitti (148/12), çiftlendi > çifttendi (116/5).

⁸³ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 127-128.

⁸⁴ Daşdemir, 1-10.

-sl- > -sd-, -şl- > -şd- Benzeştirmesi

Bu benzeştirme /+IE-/ isimden fiil yapım ekinin başındaki “I” sesinin d’ye dönüşmesi biçiminde meydana gelmiş bir benzeştirme olarak şiirlerde karşımıza çıkmaktadır: sesde (41/11), sesdene (114/14), yasdadı (144/11), bağışda (158/2), bağışdayan (158/38), daşdadı (143/101).

-zh- > -sh- > -ss- Benzeştirmesi

Şiir metinlerinde bir kelimeye örneğine rastlanmaktadır: mezhep > meshep > messep (139/35).

1.1.2.9. Ünsüz Uyumlarının Durumu (Aykırılışma)

Ünsüz uyumu kelime içerisinde bulunan seslerle kelimeye eklenme sırasında kullanılan eklerdeki ünsüzlerin tonluluk ve tonsuzluk bakımından gösterdiği uyumdur.⁸⁵ Kars ili ağızları büyük oranda Azeri ağzının özelliklerini taşıması dolayısıyla ünsüz uyumu bakımından bir sağlamlık göstermez. Bu yöreye mensup bir âşık olan Şenlik’in şiirlerinde de ünsüz uyumunun çok sağlam olmadığı görülmektedir. Yazı dilinde ünsüz uyumuna bağlı olarak hem sedalı hem sedasız türü bulunan eklerin Kars ili ağızlarında sadece sedalı türü bulunmaktadır.⁸⁶ Kars ili ağızlarının bu hususiyeti Âşık Şenlik’in şiir metinlerinde de kendini göstermektedir. Hahda (16/6), geçdim (1/12), cesetde (3/1), beşden (3/9), yohdur (3/10, 143/23), etdim (3/11), kavuşmakdı(r) (32/7), içdim (33/4), başdan (46/5), yoldaşdan (46/7, 176/8), düşüfdü (94/2), hikmetden (96/1, 161/3), artacahdır (97/27), yohdu(r) (128/9), çöplühde (139/28), düşdü (141/15), eyifdi (142/8), gırahdan (143/51), gaçdılar (143/79), çehdi (148/24), çekdi (153/62).

Bazı alıntı kelimelerde de kelime içerisinde tonsuz iki ünsüzden ikincisi tonlulaşmıştır: zimisdan (180/19), hasda (27/10, 44/14), ihdiyac (5/14), ihdiyar (143/9), esger (119/43, 125/1).

⁸⁵ Ahmet Buran, Ercan Alkaya, *Çağdaş Türk Lehçeleri*, Akçağ Yay., Ankara 2009, 82.

⁸⁶ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 131.

1.1.2.10. Ünsüz İkizleşmesi

İç seste yer alan iki ünlü arasında bulunan bazı ünsüzlerin iki ayrı heceye ait olmak şartıyla yinelenmeleri olayına ünsüz ikizleşmesi denilmektedir.⁸⁷ Şiirlerdeki ikizleşmelerin genellikle ya birinci hecenin zayıf oluşu ya da ikinci hecenin vurgulu oluşu nedeniyle meydana geldiği görülmektedir. Şiir metinlerinde tespit edilen ünsüz ikizleşmesinin örnekleri şunlardır: aşşağı (151/37), dogguz(118/9), dokkuz (39/6, 44/23, 118/22), haccelet (38/6), hammısınnan (153/16), heyyet (39/6, 80/3, 135/11), hırrred (114/4), hille (101/6, 119/62, 153/45), muhaccir (121/10), muhallif (5/3), saggal (73/4, 151/84), sah hafat (143/33), sekkiz (136/6), seggiz (24/11, 118/7, 146/28), şeriyyat (113/29), toppuk (123/26), yeddi (6/4, 75/11, 155/39), yessir (121/52), yettiştiyîh- (143/21), zinnet (108/22).

1.1.2.11. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

Şiirlerde çok fazla olmamakla birlikte birkaç örnekte bu hadiseye rastlanmaktadır: evvel > evel (173/7), muhabbet > möhbet (153/136), mukarren > mukarin (158/9).

1.1.2.12. Ünsüz Düşmesi

Sözcüğü oluşturan ünsüzlerden biri düşüyorsa bu duruma ünsüz düşmesi denir. Bu ses olayı; ünsüzün düştüğü yere göre, kelime başında (afesis/prosioposis), kelime içinde (sinkop), ya da kelime sonunda (apokop) görülebilir.⁸⁸

-r-, -r Düşmesi

Şiirlerde kelime içinde birkaç kelimede -r- ünsüzünün düştüğü görülmektedir: arslan > aslan (1/9, 55/5, 92/6, 110/7, 151/70), marsıvan > masıman (150/34).

Şiirlerde -r ünsüzünün düşmesi hadisesine genellikle kuvvetlendirme ekinin ünsüzü -r ile geniş zaman ekinin ünsüzü -r nin düşmesi biçiminde de rastlanmaktadır: oradı (4/11), sırrıdı (6/7), artıhdı (7/6), aşıpdı (14/12), dumandı (19/4), yazıhdı (45/4),

⁸⁷ Karaağaç, 80.

⁸⁸ Süer Eker, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yay., Ankara 2006, 306.

yahşıdı (46/4, 47/12), armağanıdı (98/36), olu (26/5, 26/6, 26/7, 91/2, 91/4, 112/42), dohunu (91/11), ohunu (91/10).

y-, -y- Düşmesi

Şiir metinlerinde çoğunlukla kelime başında veya içinde görülen bir ses hadisesidir: iğt (18/9), iğit (82/1, 98/2, 104/5, 128/17, 174/14), ilan (119/17), illih (18/4), il (108/71, 112/56, 143/11), kef (120/11), ürek (31/27, 55/2, 121/66), üz (27/3, 55/1, 94/8, 141/11).

h-, -h-, -h Düşmesi

Şiirlerde kelime başında, içinde ve sonunda bu ses hadisesine rastlanmaktadır: dail (158/9), şeadet (167/12), şüpe (120/31, 155/3).

-l Düşmesi

Şiirlerde bu ünsüz düşmesi olayına kelime sonunda bir örnekte rastlanmaktadır: nası (132/1).

-n-, -n Düşmesi

Şiir metinlerinde bu ünsüz düşmesi olayı kelime içinde veya sonunda bulunmaktadır: serecem (112/49), sora (36/4, 113/7, 164/82).

Bunların dışında “t” ünsüzünün düştüğü bir örneğe de rastlanmaktadır: üs (47/10).

1.1.2.13. Ünsüz Türemesi

Çeşitli sebeplere bağlı olarak kelimenin aslında bulunmayan bir ünsüzün kelimenin ön, iç veya son sesinde belirmesi olayına ünsüz türemesi denir.⁸⁹ Şiir metinlerinde görülen ünsüz türemesi hadiselerinde öne çıkan ünsüzler ve bu ünsüzlerin türeme biçimleri aşağıdaki gibidir:

---

⁸⁹ Özkan, vd., 319.

y-, -y-, -y Türemesi

Şiirlerde kelime başında, içinde ve sonunda bu ses hadisesinin örneklerine rastlanmaktadır: yeriş- (78/15, 112/53, 171/11), Cabrayıl (99/7), hıyanet (139/20, 139/21), İsmayıl (104/2, 107/18), ireyis (80/9), layin (153/41), mayıl (28/9, 74/9), nebiy (158/24), rüsvay (120/56, 148/32), vakıya (119/23), yessir (121/52).

h-, -h- Türemesi

Kelime başında ve içinde görülen bu ünsüz türemesinin kelime sonunda örneği bulunmamaktadır: didegahn (6/2), ehdibar (5/3, 38/7, 69/1, 141/17), ehtikad (5/6), ganahat (108/84), ayva > hayva (70/2), helbet (25/7, 133/13), hilim (146/81), is > his (118/56), mihraç (171/13).

-n- Türemesi

Birkaç kelimedede kelime içinde rastlanmaktadır: tüfenk (110/6, 137/34), zenbur (180/9), Ayrıca “*artık enstrümental eki durumuna gelmiş bulunan ile edatında bu ses türemesine rastlanmaktadır.*”⁹⁰ harayınan (18/1), sıtkınan (20/1), nanınan (41/7), dağlarınan (108/52), sihirinen (2/4), yemeğinen (49/7).

-v- Türemesi

Şiirlerde birkaç alıntı kelimedede bu ses türemesinin örneğine rastlanmaktadır: bedduva (31/11), duva (53/2, 143/127, 158/78).

-ğ- Türemesi

Sadece bir kelimedede örneğine rastlanmaktadır: mağrifet (5/5, 14/11, 136/13, 167/6).

⁹⁰ Ercilasun, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, 140.

1.1.2.14. Göçüşme (Metatez)

Bazı durumlarda kelime içindeki iki sesin yerleri değişmektedir. Örneğin; toprak > torpak) gibi. Genellikle söyleyişi kolaylaştırmak için kelime içindeki iki sesin yerinin değiştirilmesi olayına göçüşme (méthatése) adını veririz. Göçüşme genellikle çok heceli kelimelerde iç seste karşılaşılan iki sesin yerlerini değiştirilmesiyle meydana gelmektedir.⁹¹ Şiirlerde görülen göçüşme (metatez) örnekleri şunlardır: avrat > arvad (73/1, 89/7, 143/13), çıplak > **çılprak** (114/9), tutsak > **dustah** (147/29), edna > **enda** (139/45), miktar > **midgar** (38/3), lanet > **nalet** (148/31), nısf > **nıfıs** (26/7, 56/14, 165/82), toprak > **torpah** (158/61), küsülüydü > **külüsüydü** (151/78).

1.1.2.15. Hece Kaynaşması

İki veya ikiden fazla dil biriminin, aynı işi yapan tek bir birim halini almasına hece kaynaşması denir.⁹² Şenlik'in şiirlerinde görülen genel kaynaşma örneklerinden bazıları şunlardır: ne oldu > n'oldu (100/17), ne eyler > neyler (105/2), nece olur > nec'olur (153/131), ne ederiz > nederiz (154/17). Bu bilindik hece kaynaşmaları dışında şiir metinlerinde çoğunlukla şimdiki zaman eki, gelecek zaman eki, ikinci çokluk şahıs iyelik eki ile bilinen geçmiş zaman, geniş zaman ve şart çekimlerinin ikinci çokluk şahıs eklerinde de hece kaynaşması örneklerine rastlanmaktadır.

1.1.2.16. Derilme

Şiir metinlerinde çoğunlukla şimdiki zaman eki, gelecek zaman eki, ikinci çokluk şahıs iyelik eki ile bilinen geçmiş zaman, geniş zaman şart çekimlerinin ikinci çokluk şahıs eklerinde bu ses hadisesine rastlanmaktadır: **aldınız** > **aldız** (21/7), **çekersiniz** > **çekersiz** (21/10), **etseniz** > **etsez** (22/8), **tarafınızdan** > **tarafızdan** (22/12), **olmuyor** > **olmer** (29/18), **eyleyeyim** > **eyleyim** (68/1), **kiminiz** > **kimiz** (70/11), **gelmiyor** > **gelmer** (71/6), **sandınız** > **sandız** (97/10), **durursunuz** > **durursuz** (97/25), **görmüyorsun** > **görmersen** (99/8), **diyeyim** > **deyim** (109/9), **edeyim** > **edim** (109/9), **görünmüyor** > **görünmer** (113/27), **tanımıyorsun** > **tanımersin** (115/12), **getirdiler** > **gettiler** (116/23), **işiniz** > **işiz** (116/32), **ayağınız** > **ayagız** (116/36, 121/4),

⁹¹ Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara 2007, 70.

⁹² Karaağaç, 83.

getirdi > getti (119/47), bulayım > bulem (124/2, 124/4, 124/8, 124/12, 124/16), tabisiniz > tabisiz (152/11), işiniz > işiz (154/22), gücünüz > gücüz (154/22), dalarsınız > dalarsız (154/22), yiyersiniz > yiyersiz (154/23), huyunuz > huyuz (154/24), kalacağım > gılacam (99/65), vereceğim > verecem (100/11)

1.1.2.17. İkilemeler

Şiir metinlerinde çok sayıda ikileme kullanılmıştır. Bu ikilemelerden bir kısmında bazı ses hadiselerinin olduğu da görülmektedir. Şiirlerde geçen ikilemelerden bazıları şunlardır:

budah budah “budak budak” (18/6)

gat gat “gat gat” (45/6)

uzah uzah “uzak uzak” (55/10)

şan şan “oyuk oyuk” (101/69)

1.2. ŞEKİL BİLGİSİ

1.2.1. İsim

1.2.1.1. İsimlerde Yapım

1.2.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

İsimden isim yapan ekler isimlerin kök ve gövdelerine getirilerek onlardan yeni isimler türeten eklerdir. Bu eklerle yapılmış isimlerin anlamları bir önceki ismin anlamıyla çok yakından bir bağlılık taşır. İsimden isim yapan ekler genellikle getirildiği isimle ilgili yer, meslek, topluluk, vasıf, bağlılık, aitlik v.s. isimleri gibi kelimeler türetirler. Bu ekler sayıca fazla olmamakla birlikte büyük bir kısmının son derece işlek olduğu söylenebilir. Özellikle işlek olan bu eklerin kullanım sahaları çok geniş olup, sayısız isimler türettikleri görülmektedir.⁹³ Şiir metinlerinde görülen isimden isim yapan ekler şunlardır:

/+KE/

Şiirlerde aynı anlama sahip iki farklı kelimedede bu ekin örneklerine rastlanmaktadır: baş + **ga** (21/2), baş+**ka** (154/16), öz+**ge** (71/4, 176/18).

/+Cİ/

Bu ek adlara gelerek çoğunlukla meslek adları yapar. Ayrıca bu **/+Cİ/** eki adlara ve sıfatlara gelerek alışkanlık ve süreklilik gösteren sözcükler yapma özelliği de taşımaktadır. Bu sözcükler birer meslek adı göstermese de bir işin sürekli yapıldığını belirtir.⁹⁴ Şiirlerde özellikle bazı kelimelerde bu ekin ünsüz uyumuna aykırı şekilde kullanıldığı örneklere rastlanmaktadır: balıh+**çı** (97/22), duva+**cı** (103/6), ille+**ci** < hileci (141/18), şikayet+**çi** (104/14), yalan+**çı** (119/39), yazı+**cı** (144/3).

⁹³ Muharrem Ergin, *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Bayrak Yay., İstanbul 2009, 214.

⁹⁴ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yay., Ankara 2007, 286.

/+(İ)ncİ/

“Bu ek çok işlektir. Fonksiyonu asıl sayı isimlerinden sıra, derece ifade eden sayı isimleri yapmaktır.”⁹⁵ bir+**inci** (120/41), iki+**inci** (155/54, 164/77).

/+İİ/ ~ /+nİ/

Şiir metinlerinde ekin daha çok sıfat özelliği taşıyan kelimeler yaptığı görülmekle birlikte bu ekin başındaki “İ” ünsüzünün şiirlerde ünsüz benzeştirmesi dolayısıyla kimi zaman “n” ünsüzüne dönüştüğü örneklerle de rastlanmaktadır: abdes+**İİ** (99/11), at+**İİ** (101/39), boy+**İİ** (37/5, 166/11), dalga+**İİ** (100/21), gavga+**İİ** (113/9, 166/20), gerdan+**nİ** (74/8), hırs+**İİ** (104/10), müjgan+**nİ** (74/3), seda+**İİ** (74/3, 106/18), ün+**İİ** (106/7), üz+**İİ** (166/23).

/+İEK/

Şiir metinlerinde tek kelimedeki örneği görülmektedir: yay+**İEK** (108/14).

/+İİK/ ~ /+nİK/ ~ /+DİK/

“Türkçenin eskiden beri kullanılan en işlek isimden isim yapma eklerinden biridir. Başlıca fonksiyonları yer, âlet, topluluk isimleri, mücerret isimler ve sıfat yapmaktır.”⁹⁶ Şiirlerde bu ekin başındaki “İ” ünsüzü daha önce ünsüz benzeştirmeleri konusunda da bahsedildiği üzere benzeştirme nedeniyle kimi zaman “n” ve “d” ünsüzüne dönüşmüştür. Ayrıca ekin sonundaki “k” ünsüzü de çoğunlukla sızıcılaşarak “h” ye dönüşmüştür: ahbap+**İİK** (162/45), asi+**İİK** (155/18), aşna+**İİK** (92/7), cennet+**İİK** (36/7), çöp+**İİK** (90/7, 148/27), fena+**İİK** (65/3), güzel+**İİK** (123/23), gün+**nİK** (44/12), il+**İİK** (18/4), müslüman+**İİK** (121/74), şad+**DİK** (119/65), zengin+**nİK** (66/5).

/+sİİ/

Şiir metinlerinde birkaç yerde örneğine rastlanmaktadır: yoh+**sİİ** (98/15, 99/20, 163/19), yoh+**sİİ**+luh (20/5, 6/5), yok+**sİİ** (147/19).

⁹⁵ Ergin, *Üniversiteler İçin Türk Dili*, 221.

⁹⁶ Ergin, *Üniversiteler İçin Türk Dili*, 214.

/+°n/

Asıl fonksiyonu araç durumu yapma eki olan bu ek, özellikle zaman , mevsim bildiren adlara gelerek bu adlardan yine aynı anlamda adlar yapmaktadır.⁹⁷ Şiirlerde çok fazla örneği bulunmamakla beraber birkaç kelimedede görülmektedir: gün+düz+ün (42/5), yaz+ın (44/7, 79/7).

/+(Ş)Er/

çift+er (143/108).

/+DEş/

Bu ekin başlıca fonksiyonları eşlik, ortaklık, mensubiyet veya bağlılık ifade etmektir.⁹⁸ Şiirlerde çok fazla örneği bulunmamaktadır: yol+daş (55/15, 124/11, 176/8).

/+dİz/

Şiir metinlerinde tek kelimedede örneği görülmektedir: gün+düz+ün (42/5).

/+sİz/

Bu ek /+İİ/ isimden isim yapım ekinin anlamca olumsuz biçimidir.⁹⁹ Şiirlerde örneklerine sıkça rastlanmaktadır: akıl+sız (86/5), asıl+sız (20/18, 84/16), can+sız (6/8), dayah+sız (54/9), destur+suz (154/15), ferman+sız (107/23), gayret+siz (150/44), gonah¹⁰⁰+sız (114/21), men+siz (99/166), nur+suz (150/15), şor+suz (150/40), vefa+sız (69/1, 89/11), yol+suz (108/83).

1.2.1.1.2. Fiilden isim yapan ekler

/-ç/

Şiirlerde sadece bir kelimedede örneği görülmektedir: gül-ün-ç (13/7).

⁹⁷ Eker, 353.

⁹⁸ Ergin, *Üniversiteler İçin Türk Dili*, 221.

⁹⁹ Eker, 354.

¹⁰⁰ Tuncer Gülensoy, 537.

/-(İ)D/

Şiir metinlerinde tek kelime de örneği bulunmaktadır: gıs-**d**+a- “sıkıştır-” (41/10).

/-İ/

Bu ek oldukça işlek olan bir ektir; bir heceli fiil köklerine ünlü uyumuna uygun olarak eklenir ve isimler türetir.¹⁰¹ Şiir metinlerinde görülen örnekleri şunlardır: kork-**u** (104/52, 153/47), küs-**ü**+l^ü (19/5), ört-**ü**+l^ü (112/27), sür-**ü** (97/23, 154/11, 154/22), yah-ş-**i** [yak- “hoşa gitmek” +(ı)ş- ı]¹⁰² (154/19), yap-**ı** +lı (95/18, 95/19), yaz-**ı**+cı (144/3).

/-Kİ/

Şiirlerde sadece iki örneği bulunmaktadır: seç-**ki** (9/11), sev-**gi** (76/7).

/-sİ/

Zaten çok işlek bir kullanım alanına sahip olmayan bu ekin şiirlerde fazla örneği bulunmamaktadır: yat-ası > yat-**sı** (143/111).

/-(y)İCi/

Şiirlerde iki kelimede örneği bulunmaktadır: al-**ı**+**cı** (68/11, 104/26, 119/64), bil-**i**+**ci** (104/25).

/-(İ)K/

Bu ek şiir metinlerinde çok sık rastlanılan fiilden isim yapım eklerinden biridir. Şiirlerde bu ekin ünsüzünün kimi zaman sızıcılaşarak h’ye dönüştüğü görülmektedir: aç-**ıh** (112/51), art-**ık** (104/23, 162/33), boz-**uk** (567/13), buda-**k** (26/8, 118/43, 180/18), uza-**h** (15/6, 55/19, 90/16), yaraş-**ık** (98/11), yet-**ih** (113/1).

¹⁰¹ Haydar Ediskun, *Sesbilgisi-Biçimbilgisi-Cümlebilgisi Türk Dil Bilgisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2007, 126.

¹⁰² Gülensoy, 1033.

/-sEK/

Yine bu ek de işlek olmayan eklerdendir ve şiir metinlerinde de bir kelimedede örneği görülmektedir: tut-**sak** (115/11).

/-(y)EcEK/

Aynı zamanda bir gelecek zaman eki olan bu ekin kalıplaşmasıyla meydana gelen çok sayıda kalıcı ad ¹⁰³ olmasına rağmen, şiir metinlerinde sadece bir örnekte bu ek görülmektedir: al-**acah** (151/54).

/-(İ)n/

Şiirlerde birkaç örneği bulunmaktadır: biç-**in** (42/3), tala-**n** (60/6, 119/18, 121/55), yığ-**ın** (55/9).

/-KE n/

Şiir metinlerinde tek kelimedede örneğine rastlanmaktadır: üre-t-**ken** (67/9).

/-Kİn/

Şiirlerde örneğine sıkça rastlanılan eklerden biridir. Çoş-**gun** (151/71), kes-**kin** (55/14), sür-**gün** (40/3, 103/12, 150/12), şaş-**gın** (5/20), yan-**gın** (37/4).

/-(İ)m/

STT’de işlek olan bu ekin şiirlerde örneğine fazla rastlanmamaktadır: öl-**üm** (47/12, 105/22), ver-**im**+li (107/11).

/- mÜr/

Zaten çok işlek olmayan bu ekin şiirlerde bir örneği bulunmaktadır: yağ-**mur** (49/8).

---

¹⁰³ Eker, 357.

/-(İ)ş/

Şiir metinlerinde iki kelimedede örneği görülmektedir: gurtul-**u**ş (119/80), yağ-**ı**ş (79/5).

1.2.1.2. İsimlerde Çekim

1.2.1.2.1. Çokluk Eki

Çokluk eki **/+lEr/** dır. Ayrıca ünsüz benzeştirmesi nedeniyle **/+lEr/** ekinin ilk ünsüzü **“n”** ye dönüştüğü için ekin **/+nEr/** biçimi de bulunmaktadır. Şiirlerdeki örneklerden bazıları şunlardır: gul+**lar** (7/10), nisa+**lar** (21/11), el+**ler** (112/14), mümin+**ler** (113/37), o+n+**nar**+dan (117/4), gordon+**nar** (119/8), gün+**ner** (119/19).

1.2.1.2.2. İyelik Ekleri

Şiirlerde kullanılan iyelik ekleri STT'deki ile aynıdır. Sadece 2. çokluk şahısta hece kaynaşması sebebiyle ekin **/+İz/** biçimi de görülmektedir.

	Teklik	Çokluk
1. şh.	/+m/ Mevla+ m (1/12) Can+ ı+m (37/1) Derd+ i+m+e (71/10) Vücut+ u+m (9/6) Gön(ü)l+ ü+m (41/18) Menim yol+ u+m+u (106/10)	/+mİz/ Yan+ ı+mız +da (41/5) Din+ i+miz (117/46) Yurd+ u+muz (121/12) Üz+ ü+müz (158/37) İç+ i+miz (108/75)
2. şh.	/+n/ Gardaş+ ı+n (29/15) Diş+ i+n (55/4) Boy(u)n+ u+n +da (31/16) Göz+ ü+n (164/42)	/+(n)İz/ Taptığ+ ı+nız (152/27) Nes(i)l+ i+niz (21/7) Yol+ u+nuz (116/40) Ayag+ ız (116/36)

		İş+ iz (116/32) Huy+ uz (154/24) Güc+ üz (154/24)
3. Şh.	/+ø/ ~ /+n/ Şan+ı+ n +a (1/10) Meth+i+ n +i (1/11) Kol+u+ n +a (153/137) Gön(ü)+ ü +ø (162/3) Ağa+sı+ n +ı (1/3) Bade+si+ n +i (159/4) Uyku+su+ n +nan (42/6) Köprü+sü+ n +nen (89/5)	/+ø/ ~ /+n/ Evliyalarmecli+ si +ø (23/1) Şehitlerin kılıç+ lar +ı+ø (23/10) Hesim+ ler + i +ø (110/5) Gavga bulut+ lar +ı+ø (97/6) Bunların ölü+ sü + n +ü (31/25)

1.2.1.2.3. Hâl Ekleri

a) Yalın Hâl

Yalın hâl eksizdir. Özne, belirsiz nesne ve bazı zaman zarfları yalın hâlde bulunur.

vezir (107/3), gönül (120/74), dünya (163/1), yarân (176/8).

b) İlgi Hâli

İlgi hâli ekleri /+(n)**İn**/ dir.

Hüda'm+**ın** emri (10/10), kim+**in** iddası (4/6), gul+**un** ayıbını (44/14), göğ+**ün** arş+**ın** kürş+**ün** sırrına (24/3), dünya+**nın** tebdili (19/8), sebi+**nin** cesedini (21/10), o+**nun** sırrına (16/6), Şenlik'in gönlü+**nün** şadı (105/17), men+**im** sevdiceğim (37/5), men+**im** melalim (79/9).

c) Yönelme Hâli

Yönelme hâli STT'deki gibi /+(y)**E**/ dir.

doğru+**ya** (108/78), derya+**ya** (5/20), zenne+**ye** (21/11), kible+**ye** (23/6).

ç) Nesne (yükleme) Hâli

Yükleme hâli ekleri /+(y)**İ**/, /+**ø**/'dır.

yaman+**ı** (7/5), sen+**i** (5/11), on+**u** (21/4), söz+**ü** (7/11), nar+ı+n+**ı** (37/14), bade+si+n+**i** (14/1), gul+u+n+**u** (20/3), ölü+sü+n+**ü** (31/25), bade+si+n+**ø** (8/9), öz+ü+n+**ø** (164/41), libas+ı+n+**ø** (19/9), sayı+sı+n+**ø** (25/3), köşe+si+n+**ø** (28/12).

d) Bulunma Hâli

Bulunma hâli /+**DE**/'dir.

dünya+**da** (17/10), namaz+**da** (20/7), zahir+**de** (42/1), zemheri+**de** (42/1), kitap+**ta** (3/5), ayat+**ta** (25/2), ahret+**te** (25/12), yiğit+**te** (47/11).

e) Çıkma Hâli

Çıkma hâli için şiir metinlerinde farklı bir durum söz konusudur. STT' de kullanılan /+**DEn**/ ekinin yanında /+**nAn**/ ayrılma hâline de rastlanmaktadır. Bu ek ünsüz benzeştirmesi sebebiyle ekin ilk ünlüsünün “**n**” ye dönüşmesi neticesinde meydana gelmiştir. (bk. 1.1.3.2.)

nazar+**dan** (2/2), hayal+**dan** (58/6), yer+**den** (26/7), gönül+**den** (41/3), tarikat+**tan** (64/10), gaflet+**ten** (24/5), ucun+**nan** (5/17), ağzım+**nan** (19/6), elin+**nen** (1/3), men+**nen** (32/9).

f) Eşitlik Hâli

Eşitlik hâli eki /+**CE**/dir.

bir+**ce** (105/12), sen+**ce** (165/4), dilin+**ce** (134/17), ne+**çe** (110/12, 121/16, 134/10).

g) Vasıta Hâli

Vasıta hâli ekleri /+**IE**/ ve /+(**İ**)**nEn**/'dir. Bu ek fiilin ne ile, ne zaman yapıldığını ifade etmek için isme getirilir ve ekin asıl fonksiyonu vasıta ifade etmektir. Ekin aynı zamanda zaman ve tarz ifadesi taşıması da bu fonksiyonundan kaynaklanmaktadır. Bu ek “ile” edatının kısmen ekleşip ünlü uyumuna girmesi neticesinde /+(**İ**)**nEn**/,

/+(y)nEn/ şeklinde de karşımıza çıkmaktadır ki bu durum ekin ile edatının üzerine /+(E)n/ kuvvetlendirme ekini almasıyla ortaya çıkmaktadır.¹⁰⁴

senin+**le** (6/1, 6/11), onlar+**la** (107/16), başgasıy+**nan** (21/2), can- u baş+**nan** (5/10), gedey+**nen** (49/6), dikkat+**inan** (20/16), dil+**inen** (29/4), nur+**unan** (16/5), söz+**ünen** (156/10).

ğ) Aitlik Eki

Şiir metinlerinde aitlik eki STT'deki gibi /+**ki**/ dir.

Yasin'deki (6/11), bizimkiler (31/10), yerdeki (54/23), garındaki (151/51).

h) Soru Eki

Şiir metinlerinde soru eki /+**mî**/ dır.

Her göyceh insanı insan **mı** sandın? (48/1)

Sefil Şenlik cebr ucundan düşer **mi** hacalet (136/11)

Yoh **mu** bu sözlere inanın senin (164/12)

Söyle gardaş bizim eli gördün **mü** (122/2)

1.2.1.3. Zamir

1.2.1.3.1. Şahıs Zamirleri

Şiirlerde şahıs zamirleri neredeyse STT ile aynıdır. Sadece 3. teklik şahıs zamiri “o” yanında “ol” ve çekimli şekillerde bazen “an” şeklinde olmakla beraber yine 1. teklik şahıs zamiri “ben” daha önce ünsüz değişimleri konusunda da değinildiği üzere **b- > m-** değişimi neticesinde “men” biçimiyle de kullanılmaktadır. Şiirlerde geçen şahıs zamirleri ve hâl eklerine göre çekimli biçimleri aşağıdaki gibidir.

	ben\men	sen	o/a	biz	siz	O+(n)lar
Yahı Hâl	Ben (63/2) Men (4/7)	Sen (11/10)	O (20/10)	Biz (10/11)	Siz (26/10)	Onlar (83/2)
Yönl. Hâli	Bana (64/6) Mana (129/14)	Sana (83/10)	Ona (101/70)	Bize (111/6)	Size (89/1)	onnara (146/36)
Bul. Hâli	Mende (120/26)	Sende (99/13)	Onda (143/88) Anda (109/8)	Bizde (152/14)	Sizde (152/13)	Onlardadı (122/26)

¹⁰⁴ Gülensoy, Amanoğlu, Küçüker, 43.

Çıkma Hâli	Mennen (32/9)	Senden (139/3)	Ondan (153/58)	Bizden (150/39)	Sizden (152/37)	
Yükl. Hâli	Beni (113/5) Meni (171/12)	Seni (150/37)	Onu (105/12)	Bizi (158/12)	Sizi (32/11)	Onları (116/24)
İlgi Hâli	Menim (165/43)	Senin (126/11)	Onun (151/80)	Bizim (150/25)	Sizin (154/24)	Onnarın (107/14) onların (147/31)
Vasıta Hâli		Seninle (6/11)	Onunan (143/17) Anınla (153/14)	Bizinen (143/22)	Sizinen (99/77)	Onlala (107/16) Onunan (143/17)

1.2.1.3.2. İşaret Zamirleri

Şiirlerde kullanılan işaret zamirleri “**bu, o, ol, bunlar ve onlar**” dır.

Bunu bilmeyen âlimler helbet olur müptezel (25/7)

O nedir ki döğülmeden ekilmez? (43/1)

Ol kadem basıfdı ne cehenneme? (36/2)

Yâdigâr **bunnardan** daha usdadı (151/43)

Onları da Mevla'm saklasın beyler (116/20)

1.2.1.3.3. Dönüşlülük zamirleri

Şiir metinlerinde kullanılan dönüşlülük zamirleri “**kendi ve öz**” dür. Şiir metinlerinde dönüşlülük zamirlerinin hâl eklerine göre kullanımı aşağıdaki gibidir.

	kendi	öz
Yalın Hâl	Kendi (30/13)	Öz (4/3)
Yönelme Hâli		Özüne (142/9)
Çıkma Hâli	Kendinden (100/15)	Özünnen (66/6)
Yükleme Hâli	Kendini (29/19)	Özümü (156/7)

1.2.1.3.4. Soru Zamirleri

Şiirlerde geçen soru zamirleri şunlardır:

Hani: hani (12/6). Eski Türkçede kanu < kanyu < kayu biçimlerinde kullanılan ve geçirdiği ses değişimleri ile bugün “hangi” biçimine dönüşen ve hangi biçimiyle

kullanılan bu zamir , “hani, ne oldu?, nerede?, nerede kaldı?, anlamlarında bir soru ifadesi taşır.¹⁰⁵

Hani ya: hani ya (12/10). Kars Azerileri “hani” sözcüğünü bazen “hani ya, hani ya” biçiminde kullanmaktadırlar. Kars Azerilerinin kullandığı bu iki sözcük nerde, nerede soru sözcüğünü karşılamaktadır.

Harda: El çekmişem bu dünyadan görün meylim **hardadı?** Eski Anadolu Türkçesindeki, “ne ara?” sıfat tamlamasının kaynaşmasından oluşmuş bulunan “nere” sözü bugün bulunma hâli ekini de alarak “nerede?” biçimiyle bir soru zamiri görevini üstlenmiştir.”¹⁰⁶

hardan: Hardan hasıl oluf tipiler eser (153/101)

kim : Ona bahıf ibret alan **kimiydi?** (53/4)

ne : Onu gonuşdurmah **neye** lazımdı? (48/12)

nerde : nerde bulem nerde bulem (124/4)

nerede: nerede cenk eder nerede yatar? (36/11)

1.2.1.3.5. Belirsizlik Zamirleri

Şiir metinlerinde geçen belirsizlik zamirleri şunlardır:

bazı : **bazıları** (90/5), **bazılar** (28/6)

başga : **başgasıynan** (21/2)

biri : **birine** (28/9), **birini** (107/29).

gaç : **gaçını** (26/3)

hammı : **hammısınnan** (153/16)

herkes : **herkes** (155/63),

kimi : **Kimi** (63/7), **kimiz** (70/11)

kimse : **kimseyi** (12/1), **kimse** (19/10)

¹⁰⁵ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yay., Ankara 2003, 449.

¹⁰⁶ Korkmaz, 395.

1.2.1.4. Sıfat

1.2.1.4.1. Niteleme Sıfatları

Şiirlerde kullanılan niteleme sıfatlarından bazıları şunlardır: **şirin** cannara (7/12), **eziz** beylerim (7/1), **deli** gönül (19/5), **gızıl** guş (98/19), **gözel** cemalı (33/11), **doğru** kelam (20/6).

Şiirlerde yapım eki almış isimlerin de niteleme sıfatı görevinde kullanıldığı örnekler bulunmaktadır: **Şerafetli** peder (5/15), **canlı** daşı (6/8), **adaletli** hanısan (8/5), **güllü** bağlara (57/3), **sevgili** gulu (123/15).

1.2.1.4.2. Sayı Sıfatları

Şiirlerde sayı sıfatları STT'deki ile aynı olmakla birlikte bazı sayı sıfatlarında ses değişiklikleri meydana gelmiştir. Özellikle asıl sayı sıfatlarındaki bu değişikliklerden ses bilgisi bölümünde ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. bk. 1.1.3.1. Şiirlerde Farsça **dü** “iki” (26/8), **çâr** “dört” (28/11), **sed** “yüz” (165/42) sayı sıfatlarının da kullanıldığı görülmektedir.

1.2.1.4.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

Şiirlerde kullanılan asıl sayı sıfatları şunlardır.

bir	: bir sepet (44/6), bin biri (72/7), biri (98/18)
iki	: on iki (99/30), iki yol (121/33), yetmiş iki (152/3)
üç	: üç yüz altmış (94/11), üç yüz (150/13), üç beş arşın (164/16)
dört	: dört tarafı (40/10), on dört kölesi (68/7), yüz kırk dört tabaka (51/10)
beş	: beş vahıt (20/7), beş elma (30/5), beş arşın (155/36)
altı	: altı kerre (25/3), altı yüz üç defa (26/2), altı lime (165/60)
yedi	: yedi yüz min külfeti (137/24)
yeddi	: yeddi yüz elli (14/6), yeddi iklim (18/8), yeddi yerde (75/11)
seggiz	: kırk seggiz (24/11), seggizinde (118/7)
sekiz	: on sekiz bin (30/3), on sekizde (118/21), kırk sekizdir (136/6)
sekkiz	: sekkiz ihvân (136/6)
dogguz	: dogguzunda (118/9)

dokuz	: dokuz yüz elli (14/6), dokuz hacı (30/6), dokuz hurufati (161/1)
dokkuz	: on dokkuz (39/6), dokkuz aydı (144/23), on dokkuzda (118/22)
on	: on beşi (3/2), on sekiz bin (30/3), on iki (99/3)
yirmi	: yirmi beşdir (26/7), yirmi dört (113/22), yüz yirmi dört bin (165/69)
otuz	: otuz altı (12/10), otuz manat (44/19), otuz cüz (99/6)
kırh	: kırh seggiz (24/11), kırh ördeği (31/19)
kırk	: kırk yaşında (118/31), kırk sekizdir (136/6), yüz kırk dört (51/10)
elli	: yeddi yüz elli (14/6), elli (74/10), ellisinde (118/35)
altmış	: altmışa (139/5), üç yüz altmış (94/11), altmış dördte (36/4)
yetmiş	: yetmiş iki buçuk (11/3), yetmiş iki (36/10), yüz yetmiş bir (152/37)
sehsen	: yeddi bin yeddi yüz sehsen dört (53/11), sehsen dört (143/12)
seksen	: seksen (56/5), seksen dal (80/11), seksen üçde (118/49)
dohsan	: dohsanında (118/51), dohsan beşde (118/53), dohsan üç (121/5)
doksan	: doksan üçte (101/73), bin iki yüz doksan üçünde (119/1)
yüz	: dokuz yüz elli (14/6), yüz min (16/3), yüz ferihden (31/15)
bin	: bin yıl (14/5), bin illih (18/4), yüz bin (104/4)
min	: yüz min (16/3), min kere (110/1), min kere (166/23)

1.2.1.4.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

Şiirlerde sayıca az olmakla birlikte kullanılan sıra sayı sıfatları şunlardır:

birinci	: birinci sene (153/42)
ikinci	: ikinci sur (164/77)
ilk	: ilkbaharda (23/8)
son	: son hecesi (159/27)

1.2.1.4.3. İşaret Sıfatları

Şenlik'in şiirlerinde görülen işaret sıfatları şunlardır:

bu	: bu dünyada (4/1), bu diyara (8/11)
o	: o alev (2/7), o sebepten (8/11)
ol	: ol Hudam'ın emri (10/10), ol rûz-i mahşer gününde (13/12)

1.2.1.4.4. Belirsizlik Sıfatları

Şiirlerde kullanılan belirsizlik sıfatları şunlardır.

başka	: başka bir ağası (154/16)
bazı	: bazı günahkârlar (134/7)
bir	: bir gün (12/4), bir zamannar (10/9)
bir azacığ	: bir azacığ varı (29/11)
bir gaç	: bir gaç nasihatım (108/64), bir gaç pehlivan (165/13)
bir sürü	: bir sürü Gazağ'ı (119/47)
bütün	: bütün İslam ehli (101/18), bütün halk (162/12)
cümle	: cümle cismim (8/1), cümle azamı (9/6)
her	: her yerde (11/7), her ilime (1/2)
nice	: nice meleykeler (102/10), nice vezirlere (98/25)

1.2.1.4.5. Soru Sıfatları

Şiirlerde geçen soru sıfatları şunlardır:

hangi	: hangi ayetin (6/5)
ne	: ne suvaldı (26/10)
nece	: nece tenedi (6/12)
nasıl	: nasıl iş (119/12), nasıl yol (158/59)

1.2.1.5. Zarflar

Zarflar fiillerin, fiilimsilerin , sıfatların ve zarfların anlamlarını zaman, yer, yön, durum, nicelik, ve soru kavramlarıyla belirleyen ya da kısıp sınırlayan sözcük türleridir¹⁰⁷ Şiirlerde Arapça ve Farsça asıllı zarflar da dâhil olmak üzere çok sayıda zarf bulunmaktadır. Şiirlerde kullanılan zarflar çeşitlerine göre incelenecektir.

1.2.1.5.1. Zaman Zarfları

Şiir metinlerinde şu zaman zarflarına rastlanmaktadır: **indi** “şimdi” (6/1, 31/18), **hemeşe** “her zaman” (143/127), **sonra** (152/37, 164/92), **bıldır** “geçen yıl” (41/16,

¹⁰⁷ Ediskun, 273.

44/14), **ezeli** “önce, önceden” (63/1), **bazı** (139/71), **bazan** (79/10), **daim** “daima” (20/2), **yazın** “yaz ayında” (44/7), **ahşam** “akşam” (120/31), **evvel** “önce” (54/3), **hemen** (117/23), **gene** “yine” (29/1), **nihayet** (65/10).

1.2.1.5.2. Yer ve Yön Zarfları

Şiir metinlerinde görülen yer ve yön zarfları şunlardır: **içeri** (83/11), **ileri** (6/4), **geri** (54/17), **yuharı** “yukarı” (148/20), söyledi **sağdan** (46/13), **burada** (41/6).

1.2.1.5.3. Miktar Zarfları

Şiirlerde geçen miktar zarfları şunlardır: **az** (5/2), **çok** “çok” (10/9), **en** (16/10), **biraz** (107/25), **daha** (16/7), **pek** (137/1), **gayet** (99/44), **artık** (104/23).

1.2.1.5.4. Hâl Zarfları

Bu zarf türleri hâl ve tavır ifade etmektedir. Hâl ve tavır, nasıllık nicelik ifade eden her isim hâl zarfı olarak kullanılabilir. Onun için bu türden zarfların sayıları oldukça fazladır.”¹⁰⁸ Şiir metinlerinde geçen hâl zarflarından bazıları şunlardır: **bele** “böyle” (29/10), **ele** “öyle” (31/22), **tek** “sadece” (44/15), **asla** (48/9), **hor** (20/20), **bile** “beraber” (137/23), **dahı** “daha” (104/56), **neçe** “nasıl” (92/6), **hoş** (7/5) **ansız** “ansızın, birdenbire” (52/8).

1.2.1.5.5. Soru Zarfları

“Soru bakımından fiilerin anlamını tamamlayan zarflardır.”¹⁰⁹ Şiir metinlerinde geçen soru zarfları şunlardır: **neçe** “nasıl” (99/12), **ne** “niye” (54/2), **ne için** “niçin” (50/3).

1.2.1.6. Edatlar

“Sözcükler arasında ilgi kuran sözcüklere edat denir. Edatlar bir sözcükten sonra gelir ve bu sözcük ile öteki sözcükler arasında ilgi kurar.”¹¹⁰

¹⁰⁸ Ergin, *Üniversiteler İçin Türk Dili*, 282.

¹⁰⁹ Ercilasun, *Türk Lehçeleri Grameri*, 203.

1.2.1.6.1. Ünlem Edatları

Şiirlerde geçen ünlem edatları şunlardır:

eyvah	: Altmış beşde eyvah büküler beli (118/42)
vay	: Zulüm-kârlar gazabınnan vay çeker (114/16)
aferin	: Dedi sed aferin ey Şah-ı Merdan (165/42)
sakın	: Hak Tealâ kulunu sinar sakın sen olma asi (20/3)
aman	: Aman Allah bunda hikmet var dedi (154/36)
haşa	: Rûz u Şeb men sizi unutmam haşa (32/11)

1.2.1.6.2. Seslenme Edatları

Şiirlerde geçen seslenme edatları şunlardır:

ay	: Ne varsa ay dostlar size yazardım (62/12)
eyi	: Eyi Rabbim bu dünyada namerdi şad eyleme (4/1)
ey	: Ey gönül zapt eyle namus ile ar (50/5)
hey	: Hey ağalar gelin size söylüyem (76/1)
ya	: Şefaât ya Resul dedim (63/3)

1.2.1.6.3. Gösterme Edatları

Şiirlerde geçen gösterme edatları şunlardır:

ta	: Muhannetden şüphe sezsem ta uzahtan kaçaram (15/6)
ahan (işte)	: Bilet suval etsen ahan başbordum (151/15)

1.2.1.6.4. Bağlama Edatları

a) Sıralama İfade Edenler : **ve** «bay ve gedeye» (43/10), **ile** «arş ile kürşüne» (59/3), Gelin **ilen** gızın (120/75), **u** «âh u zâr» (113/18), **ü** «leyl ü nehar» (46/3)

b) Karşılaştırma İfade Edenler : **hem... hem** «hem dünyada hem ahirette»

c) Cümle Bağlaçları (Cümle Başı Edatları)

¹¹⁰ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Temel Dilbilgisi*, Engin Yay., Ankara 2002, 167.

ya... ya «ya sen meccunsusan ya mürted molla» (139/56), **ne... ne** «ne mürekkeb isder ne kalem» (77/7), **ya... ya da** «ya o dursun ya da men» (133/24), **isder... isder** «isder ihdiyar ol isder nevcivan» (72/1).

çün “çünkü” (30/3), **çünkü** (93/8), **eğer** (20/5), **mademki** (141/11), **belki** (57/12), **sanki** (1/7), **yohsa** “yoksa” (31/11), **hele** (29/9).

c) Sona Gelen Edatlar : Bu edatlar kelimelerin veya kelime takımlarının sonuna gelerek onları önceki veya sonraki unsurlara bağlayan edatlardır. Bu edatların aynı zamanda kuvvetlendirme fonksiyonları bulunmaktadır. Bu sebeple bu edatlara kuvvetlendirme edatları da denir.”¹¹¹

Bahıp **da** sılama murada erem (121/37)

Cesedi **de** nohsan geldi özüne (53/6)

Etrafı tamam hisardır deme **ki** bir fend olur (26/6)

“Lam” latif hesaptır min nun’nan **değil** (160/19)

1.2.1.6.5. Son Çekim Edatları

Fonksiyonlarına göre şiir metinlerinde geçen son çekim edatları şunlardır:

1. Vasıta ve beraberlik Edatları : kimini hak **ile** beraber eyler (84/4)

2. Sebep Edatları : Hak **için** (116/18), Ziyet **içün** (153/120),
Onun**çün** (61/6)

3. Benzerlik Edatları : Havva **gibi** (70/2), meraklı avcı **tek** (57/7)

4. Başkalık Edatları : sennen **özge** (176/18)

5. Miktar Edatları : kıyamete **gadar** (38/10), başatah (162/14)

6. Zaman Edatları : güzden **beri** (44/14), **evvel** (120/14)

7. Yer ve Yön Edatları : Âleme **karşı** (9/8), haşre **dek** (5/14),
meclisden **içeri** (83/11), bu yana **sarı** “a
doğru” (122/15)

¹¹¹ Ergin, *Üniversiteler İçin Türk Dili*, 317.

1.2.2. Fiil

1.2.2.1. Fiillerde Yapım

1.2.2.1.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

/-(İ)K-/

Genellikle ağızlarda görülen bu ekin örneğine şiir metinlerinde bir kelime rastlanmaktadır: gö-r-**ük-** (139/72).

/-İl-/

Bu ek de işlek bir fiilden fiil yapma ekidir. Fonksiyonu edilgenlik, meçhullük ve dönüşlülük ifade eden fiiller türetmektir. Bu ek geçişsiz fiillerden meçhullük ifade eden fiiller, geçişli fiillerden ise edilgenlik ifade eden fiiller yapar.¹¹² Bu ekin örneklerine şiirlerde sıkça rastlanmaktadır: aç-**ıl-** (68/2, 118/20, 159/17, 165/4), at-**ıl-** (119/65), bas-**ıl-** (119/7), biç-**il-** (155/35), boz-**ul-** (99/59, 101/1, 164/43), bük-**ül-** (84/10), 118/42), çek-**il-** (43/3, 83/1, 102/6), der-**il-** (154/14, 154/42), de-n-**il-** (107/5), sor-**ul-** (52/14, 155/14), yay-**ıl-** (112/21).

/-(İ)n-/

Özellikle ünlü ile biten veya son sesinde “l” ünsüzünü barındıran fiil tabanlarında tercih edilen dönüşlülük ve edilgenlik ekidir.¹¹³ Şenlik’in şiirlerinde de bu ekin çok sayıda örneği bulunmaktadır: al-**ın-** (97/10, 120/67), ara-**n-** (108/51), beze-**n-** (79/3) ¹¹⁴, bil-**in-** (43/4, 72/6, 104/3, 121/48), böl-**ün-** (97/9, 165/51), bul-**un-** (8/2, 120/74), çal-**ın-** (99/42), dal-**ın-** (170/2), de-**n-il-** (107/5), döşe-**n-** (174/8), gör-**ün-** (33/6, 41/14, 44/1, 120/52), is+de-**n-** (118/19), kaç-**ın-** (116/25), ohu-**n-** (72/6, 158/43), oy(u)n+a-**n-** (121/13), sığ-**ın-** (4/7, 101/22, 155/17), zerbaf+la-**n-** (164/72).

¹¹² Özkan, vd., 471.

¹¹³ Muhsine Börekçi, *Risâle-i Tevhîd (İnceleme-Metin-Dizin)*, Akçağ Yay., Ankara 2003, s.61.

¹¹⁴ Sır Gerard Clauson, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford At Clarendon Press, 1972, 390.

/-DEr-/

Genellikle ağızlarda rastlanılan bu ek çok yaygın olmayan bir ettirgenlik ekidir. Ağız hususiyetleri barındırması sebebiyle Şenlik'in şiir metinlerinde de bir kelimedede örneği görülmektedir: dön-**der**- (12/12, 137/30).

/-Dİr-/

Ünlü-ünsüz uyumlarına bağlı olarak sekiz biçime girebilen /-Dİr-/ eki, çok işlek olarak kullanılan eklerdendir. Bu ek ünsüz ile biten geçişli veya geçişsiz fiil kök ve gövdelerine gelerek “oldurma” veya “yaptırma” bildiren geçişli fiiller türetir. Fiil gövdelerinde genellikle -ş-'li ve -n-'li çatılar üzerine gelmektedir.”¹¹⁵ Ayrıca şiir metinlerinde de örneklerine sıkça rastlanılan eklerdendir. Bu ekin şiirlerdeki örnekleri şunlardır: bah-**dır**- (164/33), biç-**dır**- (19/9), bil-**dır**- (163/22, 178/9), bin-**dır**- (164/51), çek-**dır**- (112/17), din-**dır**- (93/3, 172/2), en-**dır**- (88/11, 128/16), em-**dır**- (120/40), gon-**dur**- (2/5, 13/10), gonuş-**dur**- (48/12), guc-**dur**- (123/13), min-**dır**- (101/13), sev-**in-dır**- (99/26), tap-**dır**-(99/22), unut-**tur**- (121/49), yaz-**dır**- (165/70).

/-İr-/

İşlek olan bu ek aynı zamanda bir faktitif ekidir. Ünsüzle biten fiillerin bir kısmına gelirken, ünlüyle biten fiillere gelmez.¹¹⁶ bat-**ır**- (22/2, 70/3), bit-**ır**- (11/8, 22/4, 108/7), doğ-**ur**- (153/61), doy-**ur**- (142/6), duy-**ur**- (113/42), düş-**ür**- (113/6, 163/3), geç-**ır**- (113/26), şaş-**ır**- (104/47).

/-(İ)ş-/

Çok işlek bir fiilden fiil yapma ekidir. Ek, karşılıklılık, dönüşlülük ifade eder. Şiir metinlerinde sıkça karşılaşılan bu ekin örnekleri şunlardır: ağ+la-**ş**- (121/9, 176/10), çarp-**ış**- (165/76), çığ+(ı)r-**ış**- (23/4, 70/6), er-**ış**- (101/37, 141/6), gav-**uş**-dur- < [*kav]¹¹⁷ (99/16), gir-**ış**- (151/79), gör-**üş**- (119/38, 146/15, 163/7), öt-**üş**- (70/6), sor-**uş**- (27/2), söy-**üş**- (73/15), yet-**ış**- (105/14).

¹¹⁵ Korkmaz, 126.

¹¹⁶ Özkan, Tören, Esin, 471.

¹¹⁷ Clauson, 588.

/-(İ)t-/

Geçişli fiiller yapar.¹¹⁸ Bu ek de şiir metinlerinde örneğine sıkça rastlanan eklerden biridir. Örnekleri şunlardır: ağ+ar-**t-** (62/5), ağ+la-**t-** (13/9, 29/10), ayır-**t-** (101/23), benze-**t-** (103/2, 143/93), düzen+le-**t-** (101/47), eri-**d-** (110/11, 143/135), hazır+la-**t-** (101/47), oku-**t-** (24/5), uza-**d-** (10/8, 75/8, 176/9), yok+la-**t-** (99/72), zeher+le-**t-** (146/55).

1.2.2.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

İsimden fiil yapma ekleri isim kök veya gövdelerinden fiil türetmek için kullanılan eklerdir. Başlıca isimden fiil yapma ekleri şunlardır.¹¹⁹

/+ED-/

*Gö-z+**ed-** (173/4)¹²⁰.

/+E-/

Bu ek isim soylu sözcüklerden geçişli ve geçişsiz eylemler yapar.¹²¹ Şiir metinlerinde görülen örnekleri şunlardır : oy(u)n+**a-** (137/19), yaş+**a-** (56/5, 79/12).

/+DE-/

Bu ek birkaç tek heceli isim dışında ses yansımali sözlerden yine ses yansımali fiiller türeten bir ektir.¹²² Bu ekin şiirlerdeki örnekleri şunlardır: al+**da-** (29/14), al+**da-**n- (52/1, 99/10), al+**da-**t- (52/6), (41/10), is+**te-** (21/1, 101/51, 137/26), is+**de-**n- (118/19).

¹¹⁸ Kazım Köktekin, *Eski Anadolu Türkçesi*, Fenomen Yay., Ankara 2008, s.82.

¹¹⁹ Özkan, Tören, Esin, 471.

¹²⁰ Muharrem Daşdemir, *Oklama Yöntemiyle Türkçenin Yapısal- İşlevsel Söz Dizimi*, Fenomen Yay., Erzurum 2015, 38.

¹²¹ Eker, 355.

¹²² Korkmaz, 114.

/+lE-/ ~ /+DE-/ ~ /+rE-/

Bu ek Türkçenin en işlek isimden fiil yapma eki özelliğini taşımaktadır. Öyle ki İsimden fiil yapma sahasına hâkim olan başlıca ek durumundadır. İşlek ve öncü durumda olan bu ek hem olma, hem de yapma ifade eden fiiller türetir.¹²³ Şiirlerde çok sayıda örneği bulunan bu ekin ünsüz benzeştirmesi sebebiyle bazen başındaki “l” ünsüzünün “d” ve “r” ye dönüştüğü görülmektedir. Örnekleri şunlardır: arzu+**la-** (18/3), av+**la-** (108/38), bağış+**la-** (103/8), bağ+**la-** (165/78, 175/6), boy+**la-** (61/10), çift+**te-n-** (116/5), daş+**da-** (143/101), humar+**ra-n-** (129/2), pay+**la-** (2/10, 108/39), ses+**de-** (41/11, 151/41), sızı+**la-** (172/11), tuş+**la-** (81/8, 131/22), yas+**da-** (144/11), zayıf+**la-** (118/32).

/+İ-/

Çok işlek olmayan bir ektir. Zaten şiir metinlerinde tek örneği bulunmaktadır: taş+**ı-** (179/12).

/+El-/

İşleklik sahası fazla olmayan bir özellik taşıyan bu ekin şiirlerde görülen örnekleri şunlardır: boş+**al-** (153/83), dinc+**el-** (137/3), goca+**l-** (68/15), kısa+**l-** (43/5).

/+lEn-/

/+lE-/ ekiyle kurulan geçişli veya geçişsiz fiillerin bazıları üzerine gelen “n” dönüşlülük ekiyle genişletilerek **/+lEn-/** biçiminde kaynaşmış ve birleşik bir ek oluşturmuştur.¹²⁴ Şiirlerde bu ekin kullanımına sıkça rastlanmaktadır: bedir+**len-** (118/8), cilde+**len-** (58/20, 166/3), eski+**len-** (50/3), hal+**lan-** (118/14).

/+Er-/

Bazı sıfatlara ve renk adlarına gelerek “olma” bildiren geçişsiz fiiller türeten bu **/+Er-/** eki, Eski Türkçedeki er- fiilinin, bir süre sonra birleştiği sözlerle kaynaşarak

¹²³ Ergin, *Üniversiteler İçin Türk Dili*, 230.

¹²⁴ Korkmaz, 119.

ekleşmesiyle meydana gelmiştir. Türkiye Türkçesinde daha çok renk adlarına gelerek bu adlardan oluş bildiren fiiller yapmıştır.¹²⁵ Şiirlerde sadece bir kelimedede örneği bulunmaktadır: sar+**ar**- < sarıĝ + ar-¹²⁶ (54/26, 101/15, 151/48).

/+Kİr-/

Yansıma isimlerden fiiller türeten bu ekin şiirlerde sadece bir örneği bulunmaktadır: çem+**kir**- (139/42).

/+İEş-/

Bu ekte de /+İEn-/ ekindeki durum söz konusudur. Bu ekte ise /+İE-/ ekiyle kaynaşarak bu eki meydana getiren ek dönüşlülük ve işteşlik eki olan -ş-'dir. Şiirlerdeki örnekleri şunlardır: kök+**leş**-(44/7), veda+**laş**- (154/25).

1.2.2.2. Birleşik Fiiller

Şiirlerde isim ve yardımcı fiilden oluşmuş çok sayıda fiil bulunmaktadır. Bunları isim ve yardımcı fiilden oluşmuş birleşik fiiller ile birleşik fiil değeri taşıyan deyimler ve tasvir fiilleri olarak üçe ayırmak mümkündür.

1.2.2.2.1. İsim ve Yardımcı Fiilden Oluşmuş Birleşik Fiiller

Şiirlerde çok sayıda isimlerle birleşik fiil oluşturan yardımcı fiil bulunmaktadır. İsimlerle birleşik fiil oluşturan yardımcı fiillerden bazıları şunlardır:

et-	: suval et -dim (3/11), teklif et -se (10/3)
eyle-	: arz eyle -y-ip (15/9), tarif eyle -y-im (68/1)
gıl-	: gıl-ar duva (11/11), şikayet gıl -dı (6/9)
ol-	: perişan ol -ar (2/8), şad ol -uf (100/26)

1.2.2.2.2. Deyimler

Şiir metinlerinde birleşik fiil değeri taşıyan deyimlere de rastlanmaktadır.

¹²⁵ Korkmaz, 113.

¹²⁶ Gülensoy, 735.

Ayağın **denk al-** “hâl ve hareketine dikkat etmek” (108/74), **el pençe dur-ur** “saygı için el kavuşturup ayakta durmak” (104/6), **düş-dü ayağa** “değerini yitirmek” (141/15), **sal-ma başdan ayağa** “değerini düşürmek” (128/2), **meyil ver-mez-di-n** “gönül vermek” (13/11), **murad alıf** (1/4), **nasihat alan** (16/7), **el çek-miş-em** (4/10), **dert çek-er** (75/7), **selam dur-sun** (67/12), **harbe dur-du-lar** (121/54), **aha düş-üb** (16/9), **düş-dü-ler bese** (153/89), **od sal-ar** (7/12), **savdaya sal-dı** (125/20), **yüz sür-üf** (21/4), **devran sür-meyh** (40/5), **gıyas tut-ma** (21/2), **oruç tut-ar** (41/8), **ant ver-ir-en** (93/10), **öğüt ver-er** (11/12).

1.2.2.2.3. Tasvir Fiilleri (Fiil+Zarf-fiil+Fiil)

Şiir metinlerinde tasvir fiillerinden sadece yeterlik fiilinin örneğine rastlanmaktadır:

varabilsem (26/5).

Şiir metinlerinde yeterlilik fiilinin olumsuzunda iki ayrı yapıya rastlanmaktadır. Bu yapılar şunlardır:

a) Yeterlilik fiilinin olumsuzu **u-** fiili ile yapılmaktadır.

yetemedim < yet-e+**u**-ma-dı+m (58/1), **açamadım** < aç-a+**u**-ma-dı+m (61/1).

b) Ana fiile /-(y)**E+bil-**/ yeterlilik fiili eklendikten sonra olumsuzluk eki /-**mE-**/ getirilerek yapılmaktadır.

yiyebilmem (10/3), **atabilmerem** (54/9), **yatabilmerem** (54/10), **yetebilmerem** (54/1).

1.2.2.3. Fiillerde Çekim

1.2.2.3.1. Olumsuzluk

Olumsuzluk eki /-**mE-**/ eki ile yapılır.

düş-me+m (9/1), **goy-ma**-dı+n (13/1), **bil-me**+m (59/11), **çal-ma**-yan (90/12).

1.2.2.3.2. Şahıs Ekleri

Şiir metinlerinde görülen şahıs ekleri şunlardır:

	İyelik menşeli	Şh. zm. menşeli	Diğer
1. tk. şh.	/+m/	/+(y)İm/ ~ /+Em/ < ben	
2. tk. şh.	/+n/	/+sEn/	/+ø/
3. tk. şh.	/+ø/	/+ø/	/+sİn/
1. çk. şh.		/+(y) İz/	/+K/ /+ğİn/ /+İİm/
2. çk. şh.	/+z/	/+sİnİz/ /+sİz/	/+(yİ)n/
3. çk. şh.	/+ø/~ /+ø(+İEr)/	/+ø/~ /+ø(+İEr)/	/+sİn+İEr/

- 1. tk. şh.** geçdi+**m** (1/12), bahdı+**m** /61/2), çıhdı+**m** (82/5);
gelmiş+**em** (4/6), çeker+**em** (18/2);
gal+**ım** (47/4), ed+**im** (104/7), de+**yım** (165/64).
- 2. tk. şh.** götürse+**n** (7/8), döndü+**n** (13/2), saldı+**n** (134/1);
eyle+**sen** (7/7), tanı+**san** (8/7), söyle+**sen** (82/12);
sahla-+**ø** (4/3), eyle-+**ø** (65/7), bağışla-+**ø+n** (103/8)
- 3. tk. şh.** gelse+**ø** (122/15), eyledi+**ø** (165/18), girmiş+**ø** (172/5);
tök-+**sün** (67/5), gel-+**sin** (97/3), kes-+**sin** (112/33).
- 1. çk. şh.** barışdı+**h** (99/78), geldi+**k** (117/21), gurdu+**h** (143/17);
tutmuş+**uz** (152/20), ver-me-r+**ih** (97/2), güder+**iz** (154/9);
aç-**a+h** (7/4), gid-**e+h** (31/26), halallaş-**a+lum** (99/7).
- 2. çk. şh.** sandı+**z** (97/10), açar+**sınız** (152/15), yiyer+**siz** (154/23), bağışla-+**ø+n** (103/8), dalar+**sız** (154/22), dinne-+**yın** (7/1), yığıl-+**ın** (40/1), eğlen-+**in** (70/10).
- 3. çk. şh.** paylasa+**ø+lar** (2/10), saysa+**ø+lar** (3/10), durdu+**ø+lar** (99/1);
sarar+**ø+lar** (85/12), diyer+**ø+ler** (115/4), alar+**ø+lar** (120/64);
yığıl-+**sin** (67/10), toplan-+**sin** (67/11), dur-+**sun** (67/12).

Şahıs ekleri içerisinde özellikle 1. çokluk şahıs istek eki farklı bir durum arz etmektedir. Bu nedenle bu ek üzerinde durmak yerinde olacaktır.

Bu ekin morfolojik yapısı;

Fiil kök/gövdesi- İstek kipi eki+ Şahıs eki+ Kuvvetlendirme eki

Yap	-	a	+	(h) < ğ	+	in
Bekli	-	y(e)	+	(k) < ğ	+	in

biçiminde ifade edilebilir. Ayrıntılı bilgi için bk.¹²⁷

1.2.2.4. Ek Fiil

Eski Türkçede er- “olmak” fiilinin bugün i- biçiminde değişmiş ve çoğunlukla ekleşmiş şekli olan İ- ek fiilinin Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Azerbaycan Türkçesinde de dört kipi bulunmaktadır. Bunlar geniş zaman (şimdiki zaman), görülen geçmiş zaman (hikâye), öğrenilen geçmiş zaman (rivayet) ve şart kipleridir.¹²⁸ Azerbaycan Türkçesine yakınlığı ile bilinen Kars ili ağızlarının hususiyetlerini taşıyan Şenlik’in şiirlerinde de ek fiilin bu dört kipi bulunmaktadır.

1.2.2.4.1. Geniş Zaman (Şimdiki Zaman) Kipi

Ek-fiilin geniş zaman kipi, Eski Türkçedeki er-ür+men, er-ür+sen vb. geniş zaman çekimindeki er- yardımcı fiili ile geniş zaman gösteren -ür ekinin birbiriyle kaynaşarak eriyip kaybolması ve çekimde şahıs gösteren +men ve +sen zamirlerinin de birer ek kalıntısı şeklindeki devamı ile oluşmuştur. Bugün birinci ve ikinci şahıs teklik ve çokluk çekimlerinde görülen ekler, eski çekimli fiillerdeki eklerin birer kalıntısı olan zamir kökenli eklerdir. Ayrıca i- ek-fiilinin geniş zamanının üçüncü şahıs çekimlerinde başka bir ek kullanılmaktadır. Bu ek de yine Eski Türkçedeki tur- yardımcı fiilinin geniş zaman çekiminden tur-ur > dur-ur > +Dır/ +Dur değişimine uğramış bir ektir. Geniş zaman kipi aynı zamanda şimdiki zaman kavramını da içinde barındırdığından bu eklerin yardımcı fiil yoluyla adlarla birleşen çekimi, aynı zamanda şimdiki zamanı da karşılayan ve kapsayan birer bildirme eki niteliği taşır.¹²⁹ Şiir metinlerinde i- ek fiilinin Geniş (Şimdiki) zamanı beş şahısta görülmektedir. Görüldüğü şahıslar ve örnekleri şunlardır:

1. Teklik şahıs : /+Em/

2. Teklik şahıs : /+sEn/

¹²⁷ Mehmet Cihat Üstün, “Erzincan ağızında görülen –(y)ağın eki hakkında”, *Diyalektolog Dergisi*, İzmir 2012, s. 4, 79-87.

¹²⁸ Ercilasun, *Türk Lehçeleri Grameri*, 197.

¹²⁹ Korkmaz, 703.

3. **Teklik şahıs** : /+dİr/ Şiir metinleri ağız hususiyeti taşıması sebebiyle bu ekin ünlüsünün bazen düştüğü görülmektedir. Bu konuya ses bilgisi incelenirken de değinilmiştir.

2. **Çokluk Şahıs** : /+sİz/ /+sİnİz/

3. **Çokluk Şahıs** : /+dİrlar/

muhtac+**am** (14/11), kul+**am** (86/8), han+**san** (27/12), yahşı+**san** (165/49), yol+**dur** (18/4), söz+**dür** (49/10), pir+de+**di** (158/86), çoh+**du** (176/5), münzür+**sünüz** (139/73), tabi+**siz** (152/11), tamahkâr+**dılar** (143/151).

1.2.2.4.2. Hikâye Kipi

Şiir metinlerinde görülen geçmiş zamanı (hikâye kipi) üç şahısta görülmektedir. Görüldüğü şahıslar ve örnekleri şunlardır:

1. **Teklik Şahıs** : /+İ-dİ+m/

3. **Teklik Şahıs** : /+İ- dİ/

1. **Çokluk Şahıs** : /+İ- dİ+K/

sultan+**i-di+m** (54/3), katre+**i-di+m** (64/12), muştağ+**ı-dı** (44/10), irehber+**i-di** (100/3), kahraman+**ı-dı+m** (106/18), oymah+**i-di+h** (121/71).

1.2.2.4.3. Rivayet Kipi

Şiir metinlerinde sadece 3. teklik şahısta örneği bulunmaktadır.

yok +**i-miş** (133/7), şer+**i-miş** (147/4), hileker+**i-miş** (107/8), tamahkâr+**ı-mış** (107/16), ürüzgar+**i-miş** (147/20), möhteber+**i-miş** (147/24).

1.2.2.4.4. Şart Kipi

Şiir metinlerinde şart kipi sadece iki şahısta görülmektedir. Görüldüğü şahıslar ve örnekleri şunlardır:

2. **Teklik Şahıs** : /+İ-sE+n/

3. **Teklik Şahıs** : /+İ- sE/, /+ø-sE/

var+**i-se** (7/3), gizlide+**i-se** (8/18), artık+**-sa** (162/33), mecnun+**i-se+n** (87/1).

1.2.2.5. İsim Cümlelerinde Olumsuzluk

Şiir metinlerinde isim cümlelerinin olumsuzunun STT’de olduğu gibi “**değil**” kelimesi ile yapıldığı görülmektedir. Geniş zamanın 2. ve 3 teklik şahıs çekimi ile görülen geçmiş zamanın 2. Teklik şahıs çekiminde örneğine rastlanmaktadır:

değil+dir (154/30), **değil**+di+n (150/4), **değil**+sen (165/49), sağ **değil** (175/7).

1.2.2.6. İsim Cümlelerinde Soru

Şiir metinlerinde ek-fiilin soru şekli “*çekimde isim ögesi+soru eki+ek-fiili kalıbını oluşturur.*”¹³⁰

var **mıdır?** (99/13, 151/13), kâr **mıdır?** (99/14), töhmet **midir** (99/14), rüyadamıdır (119/23), sen **miydin?** (165/21).

Ayrıca “*kim?, ne?, nasıl? gibi soru zamirleri ve zarfları ile kullanıldığında soru ek-fiilden önce gelir.*”¹³¹ Örnekleri şunlardır:

kimiydi? (53/2, 157/21), kimdir? (36/10, 127/18), neymiş? (164/17, 164/18, 164/19).

Şiir metinlerinde isim cümlelerinin olumsuz soru şeklinin ise STT’de olduğu gibi “**değil**” kelimesi üzerine soru eki getirilerek yapıldığı görülmektedir. Ancak sadece bir şiirde örneği bulunmaktadır:

değil mi? (145/2, 145/4, 145/8, 145/12).

1.2.2.7. Fiil Çekiminde Zaman

1.2.2.7.1. Basit Kipler

1.2.2.7.1.1. Kesin Geçmiş Zaman

Şiir metinlerinde kesin geçmiş zaman /-(y)**İP+DİR**/ eki ile yapılır. Metinlerde bazen daha önce de değinildiği üzere bildirme ekinin ünsüzü “-r” nin düştüğü görülmektedir.

¹³⁰ Korkmaz, 721.

¹³¹ Korkmaz, 721.

aş-**ip**+**dı** (14/12), öl-**üp**+**tür** (61/1), tut-**uf**+**du** (2/11), ol-**uf**+**tu** (92/9), gid-**if**+**di** (100/8).

1.2.2.7.1.2. Görülen Geçmiş Zaman Kipi

Bu kipin çekimi /-**Dİ**/ eki ve iyelik menşeli şahıs ekleri ile yapılır. Bütün şahıslarda çekimleri bulunmaktadır.

okudum (1/1), getdim (156/9), diledim (175/3)
 oldun (11/10) çaldın (104/40), vurdun (85/6)
 yerışdi (1/8), düzdü (100/5), düzenletti (101/47)
 gurduh (143/17), yetışdih (143/18), olduh (143/18)
 sandız (97/10), oldunuz (152/5), düşdünüz (152/9)
 açdılar (24/12), sığındılar (101/49), bezdiler (104/33)

Şiir metinlerinde görülen geçmiş zaman kipinin olumsuzluğu /-**mE**-/ olumsuzluk ekiyle karşılanmaktadır. Olumsuz çekimde 2. çokluk şahıs hariç tüm şahıs çekimleri bulunmaktadır: etmedim (14/9), goymadın (13/1), olmadı (63/9), durmadıh (143/101), dönmediler (101/50).

1.2.2.7.1.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman Kipi

Şiir metinlerinde öğrenilen geçmiş zaman kipi için iki ayrı biçime rastlanmaktadır.

1) Bu kipin birinci biçimi STT’de olduğu gibi /-**mİş**/ ekiyle yapılmaktadır. Çekimde zamir kökenli şahıs ekleri kullanılmaktadır. Şiir metinlerinde 1. teklik ve çokluk şahıslar ile 3. teklik ve çokluk şahıslarda çekimi bulunmaktadır:

görmüşem (3/3), gelmişem (70/1), tüşmüşem (159/8), tutmuşuz (152/20)
 olmuş (23/2), yaratmış (23/6), girmiş (172/5), gazmışlar (127/15).

2) Şiir metinlerinde öğrenilen geçmiş zamanın ikinci şeklinde /-(**y**)**İP**/ eki ile öğrenilen geçmiş zaman kipi karşılanmaktadır. Bu ikinci şekilde zamir kökenli şahıs ekleri kullanılmaktadır. Şiir metinlerinde sadece 2. teklik ve 3. teklik şahısta çekimleri bulunmaktadır:

alıpsan < almışsın (54/5), atıpsan < atmışsın (139/33), yığıfsan < yığmışsın (117/3)

galdırır < kaldırmış (17/5), dağılır < dağılmış (18/1), eşidip < işitmiş (81/11).

Öğrenilen geçmiş zamanın olumsuzu /-mE-/ olumsuzluk ekiyle yapılmaktadır.

yorulmamış (9/9), kurulmamış (9/10), verilmemiş (9/11), duymamış (97/17), soymamış (137/15), açmamış (112/19).

1.2.2.7.1.4. Şimdiki Zaman Kipi

Şimdiki zaman kipi için /-Er/ ve /-(y)İr/ eki kullanılmaktadır. Şimdiki zaman kipinin çekiminde zamir kökenli şahıs ekleri kullanılmaktadır. Şiir metinlerinde 1.teklik şahıs ile 3. teklik şahıs ve 3. çokluk şahısta çekimleri bulunmaktadır.

Özellikle yazımda şimdiki zaman eki, çoğu defa dar vokalli geniş zaman ekiyle karıştırılmaktadır. Konuşmada ise şimdiki zaman ekinin vokalinin, geniş zaman ekininkine göre daha kapalı ve uzun olarak gerçekleştirildiği görülür.”¹³² Bu iki ekin karıştırılmaması için özellikle anlama bakarak hareket etmek bu karışıklığın giderilmesinde büyük yarar sağlayacaktır.

yaner (31/27), yanerem (34/12), dincelir (137/3), daraşır (137/31), durur (137/3).

Şiirlerde birkaç yerde STT'deki -(i)yor yapısına da rastlanmaktadır.

geçinmiyor (18/12), benziyor (68/15).

Bu kipin olumsuz çekiminde, diğer kiplerdekinden farklı olarak olumsuzluk eki ile zaman ekinin kaynaşmış biçimi olan /-mer/, /-mİr/ şeklinin kullanıldığı görülür.”¹³³

olmer (29/18), gelmer (71/6), görmersen (99/8), görünmer (113/27), tanımersin (115/12), gelmir (129/17), koymuram (133/23).

1.2.2.7.1.5. Gelecek Zaman Kipi

Gelecek zaman kipi /-EcEK/ ekiyle karşılanmaktadır. Bu kipin çekiminde zamir kökenli şahıs ekleri kullanılmaktadır. Şiir metinlerinde 1. teklik şahıs, 2. teklik şahıs ve 3. teklik şahısta çekimleri bulunmaktadır.

¹³² Efrasiyap Gemalmaz, “Azerbaycan Türkçesinin Ses ve Şekil Bilgisi” *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Yayıncılık, Ankara 2010, 471.

¹³³ Ercilasun, *Türk Lehçeleri Grameri*, 207.

gılacam (99/65), verecem (101/11), diyecehsin (127/14), dolacah (164/71), gideceh (114/10).

1.2.2.7.1.6. Geniş Zaman Kipi

Geniş zaman /-r/, /-Er/ eki ile karşılanmaktadır. Bu kipin çekiminde zamir kökenli şahıs ekleri kullanılmaktadır. Şiir metinlerinde bu kipin bütün şahıslarda çekimi bulunmaktadır.

çekerem (18/2), ağlaram (59/4), yanaram (81/10)
 çekersin (13/12), eylersen (20/5)
 sanar (137/12), ağlar (175/7), kaldırar (84/84/3)
 giderih (4/16), tutarih (143/11)
 çekersiz (21/10), açarsınız (152/15)
 bildirerler (164/51), çekerler (164/52), çağırarlar (56/16)

Şiir metinlerinde bazen geniş zaman kip ekindeki ünlünün düştüğü görülmektedir. Daha önce ses bilgisi bölümünde ünlü düşmeleri konusu ele alınırken bu durumdan ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. bk. 1.1.2.2.

çağırırım (51/11), yetirrem (99/20), uşandırırım (99/28), getirrem (99/52).

Yine şiir metinlerinde bazen geniş zaman kip ekindeki ünsüzün düştüğü görülmektedir. Daha önce ses bilgisi bölümünde ünsüz düşmeleri konusu ele alınırken bu durumdan da yine ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. bk. 1.1.3.6.

oturu (118/30), getiri (155/65), olu (75/10).

Geniş zamanın olumsuzu için /-mE-/ , /-mEr/ ve /-mEz/ ekleri kullanılmaktadır. Bu eklerden /-mE-/ , /-mEr/ 1. Teklik ve çokluk şahıslarda /-mEz/ ise 2. ve 3. teklik ve çokluk şahıslarda kullanılmıştır. Bu olumsuz yapıların hepsinin şiir metinlerinde örneği bulunmaktadır.

şaşmam (9/2), döndermem (158/87), getirmezsen (165/31), bulunmaz (95/20), gatmaram (162/6), getmerem (158/47), vermerih (97/2), düşünmezsin (127/5).

1.2.2.7.1.7. Emir Kipi

Şiir metinlerinde emir kipinin 2. tk. şh. çekiminde STT'den farklı olarak emiri kuvvetlendirme özelliği taşıyan /+(y)nEn/ ekinin kullanıldığı görülmektedir. Muharrem Daşdemir bu ekin Azeri Türkçesinde emir 2. şahıs kuvvetlendirme eki /+Gin/ üzerinde /+Gin+En/ şeklinde kullanıldığını belirtmektedir. Ayrıntılı bilgi için bk.¹³⁴ Emir kipinin şiir metinlerinde şu şahıslarda çekimi bulunmaktadır:

- 2. Teklik Şahıs : sahla (4/3), galdır (61/8), gabarmaynan (145/1), dindirmeynen (172/2).
- 3. Teklik Şahıs : bulsun (65/10), gelsin (97/3), kessin (112/33).
- 1. Çokluk Şahıs : sahlıyah (31/25), gideh (31/26)
- 2. Çokluk Şahıs : dinneyin (73/18), alın (110/11), görün (97/18).
- 3. Çokluk Şahıs : desinler (40/11).

Emir kipinin olumsuzu /-mE-/ eki ile yapılmaktadır.

olma (12/11), incitme (20/6), etmeyin (32/12), çekmesin (37/14).

1.2.2.7.1.8. Şart Kipi

Şart kipi /-sE/ eki ile karşılanır ve çekimde iyelik kökenli şahıs ekleri kullanılır. Şenlik'in şiirlerinde 1. çokluk şahıs dışında bütün şahıslarda çekimi bulunmaktadır:

gitsem (18/3), çehsem (24/9), desem (143/143)
 yahsan (2/7), söyleyen (82/12), atsan (137/17)
 olsa (49/1), düşse (114/27), çekse (104/23)
 etsez (22/8), paylasalar (2/10), deseler (155/27).

Şart kipinin olumsuzu /-mE-/ eki ile yapılmaktadır.

olmasam (129/7), görmesen (38/7), olmasa (48/7).

¹³⁴ Muharrem Daşdemir, "Anadolu Ağızlarında Çekimli Yapılarda Ortaya Çıkan /+(E)n/ Eki ve Buna Bağlı Ses Değişimleri", *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum 2008, s.36, 1-16.

1.2.2.7.1.9. İstek Kipi

İstek kipi /-(y)E/ eki ile karşılanmaktadır. İstek kipinin çekiminde zamir kökenli şahıs ekleri kullanılmaktadır. Şiir metinlerinde 3. çokluk şahıs çekimi dışında diğer bütün şahıslarda çekimi bulunan istek kipinin 1. çk. şh. çekiminde şahıs eki üzerine /+İn/ kuvvetlendirme ekinin getirilmesiyle oluşmuş /+ğİn/ ekinin kullanıldığı görülmektedir. Bu ek isteği kuvvetlendirme özelliği taşımaktadır. bk. 1.2.2.3.2.

çekem (10/10), edem (98/5), söylüyem (76/1)

deyim (26/1), galım (47/4), edim (143/71).

gelesen (15/9), salasan (15/10), alasın (20/23)

ere (82/9), döne (104/32), sesdene (114/14)

sayah (6/1), olah (17/1), edeh (130/5), varalım (23/9), galdır-a+ğ+ın (7/3).

varasınız (21/5), alasınız (21/6)

İstek kipinin olumsuz /-mE-/ eki ile yapılmaktadır.

açmıyaydın (156/6)

1.2.2.7.1.10. Gereklilik Kipi

Bu kip /-mElİ/ eki ile yapılmaktadır. Bu kipin çekiminde zamir kökenli şahıs ekleri kullanılmaktadır. Şenik'in şiirlerinde sadece teklik 3. şahısta çekimi bulunmaktadır.

demeli (33/10), yetmeli (42/10), olmalı (167/14), tutmalı (42/9).

Gereklilik kipinin olumsuz biçimi şiir metinlerinde görülmemektedir.

1.2.2.7.2. Birleşik Kipler

1.2.2.7.2.1. Hikâye

Birleşik kipli fiillerin hikâye şekli, bir kip eki almış esas fiile, -i ek-fiiline /-Dİ/ geçmiş zaman kipinin getirilmesiyle oluşturulur.¹³⁵ Şiir metinlerinde öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman, istek ve şart kiplerinin hikayesi bulunmaktadır.

¹³⁵ Ercilasun, *Türk Lehçeleri Grameri*, 211.

istemişdin (21/1), etmiş idim (37/10), geymişdi (165/70), etmişti (174/13)
 içerdin (31/17), bahardın (55/10), tutardım (71//6), yazardım (62/4)
 geleydin (42/1), göreydim (128/5), süreydim (128/6), oynadaydım (150/27)
 kalsaydı (52/3), işleseydi (62/1).

1.2.2.7.2.2. Rivayet

Kars ili ağızlarına en yakın Türk lehçesi olan Azerbaycan Türkçesinde Türkiye Türkçesinde olduğu gibi rivayet şekli /-(y)mış/ ekiyle yapılır.¹³⁶ Şenlik'in şiirlerinde de durum bir farklılık göstermez. Şiir metinlerinde sadece geniş zamanın rivayeti bulunmaktadır.

olurmuş (37/2), galırmış (37/4), gelermiş (37/8), gülermiş (37/12), alarmış (37/20).

1.2.2.7.2.3. Şart

Bu birleşik zaman çekimi şart kavramı taşımaktadır. Bildirme ve isteme kipleriyle ilgili bir iş ya da oluşun gerçekleşmesi başka bir olayın gelişimine bağlıdır. Bu birleşik zaman çekimi bildirme kipleri üzerine ek-fiilin şart durumu eki /-sE/'nin getirilmesiyle kurulur.”¹³⁷ Şiir metinlerinde geniş zaman, gelecek zaman ve istek kiplerinin şartı bulunmaktadır.

gülersem (12/3), olarsan (92/11), eğlersen (99/12), sanarsan (148/18)
 bilesen (42/2).

1.2.2.8. Fiilimsiler

Türkçede fiil cümleleri, isme, sıfata ya da zarfa dönüştürülerek tümce içine yerleştirilir ve bu şekilde bir çekirdek cümle biçimi oluşturulur. Bağımsız olan bu çekirdek cümle yan tümceye dönüştürülür. Bu dönüşümü sağlayan isimlere eylemsi ardılları yani fiilimsiler denir. Eylemsi ardılları yani fiilimsiler üç öbekte toplanır.”¹³⁸

¹³⁶ Ahmet Buran, Ercan Alkaya, 91.

¹³⁷ Fuat Bozkurt, *Türkiye Türkçesi Türkçe Öğretiminde Yeni Bir Yöntem*, Kapı Yay, İstanbul 2004, 101.

¹³⁸ Oya Adalı, *Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler*, Papatya Yay., İstanbul 2004, 60.

1.2.2.8.1. İsim-fiil

Tahsin Banguoğlu isim fiiller için “*Türkçede –mak, –me, –iş ekleriyle yapılan üç türlü adfiil vardır. Bunlar hepsi kılış adı sayılırlar.*”¹³⁹ ifadesini kullanmıştır. Şiir metinlerinde geçen isim fiiller ve örnekleri şunlardır:

/-mE/ : gül-**me**+nin (5/2), dal-**ma**+nın (5/20), çal-**ma**+nın(5/4).

/-mEK/ : Şiir metinlerinde sık geçen isim fiil eklerindendir. Metinlerde ekin sonundaki **-k** ünsüzü çoğu defa sızıcılaşarak **-h** ünsüzüne dönüşmüştür. tut-**mah** (60/2), de-**meh** (88/1), tah-**mah** (92/4), gon-**mağ**-a (79/2), söyle-**meh** (88/6).

/-(y)İş/ : döğ-**üş**+ü (73/13), bah-**ış**+ın (27/5).

1.2.2.8.2. Sıfat-fiil

Sıfat fiiller bir bakımdan sıfat bir bakımdan ise fiildirler. Fiil özellikleri dolayısıyla da kendilerinde var olan hareket ve zaman kavramlarını, ad oldukları sifata aktararak varlıkları veya nesneleri hareket ve zaman gösterme özellikleri ile geçici olarak vasıflandırma fonksiyonu taşırlar.¹⁴⁰ Şiir metinlerinde görülen sıfat-fiil ekleri ve bu eklerin taşıdığı zaman ve örnekleri şunlardır:

/-DİK/ Geçmiş Zaman : Bu sıfat fiil ekinin şiir metinlerinde genellikle iyelik ekleri ile kullanıldığı görülmektedir. Sev-**diğ**+in+den (12/2), sev-**diğ**+im (17/12), et-**tiğ**+in (31/12), çah-dır-**dığ**+ım (44/23), ver-**diğ**+i (45/2).

/-EcEK/ Gelecek zaman : Şiir metinlerinde bir kelimedede kalıplaşma yoluyla kalıcı isim oluşturduğu görülmektedir. Al-**acah** (151/54).

/-(y)En/ Geniş Zaman : gıl-**an** (2/6), yeriş-**en** (78/5), gon-**an** (90/7), yaz-**an**-a (171/2), yetir-**en** (78/18).

/-mİş/ Geçmiş zaman : yağ-**mış** (123/19), hilallan-**mış** (33/11).

/-mEz/ Geniş Zamanın Olumsuzu: umul-**maz** (33/2), görün-**mez** (102/2).

¹³⁹ Tahsin Banguoğlu, 421.

¹⁴⁰ Korkmaz, 909.

1.2.2.8.3. Zarf-fiil

Çekimli fiillerin üçüncü grubunu oluşturan zarf-fiiller, zarf görevini üstlenmiş bulunan ve zarf olarak kullanılan fiil şekilleridir. Zarf- fiiller, bir bakımdan fiil, bir bir bakımda da zarf özelliği taşıyan gramer kategorileri oldukları için, fiil yönleriyle yalnızca hareket ve zaman kavramını karşılamakta, zarf yönleriyle ise bir oluş ve kılışın durum ve tarzını bildirme özelliği göstermektedirler. Bu nedenle zarf fiiller cümlede, şahsa ve zamana bağlı bir yargı bildirmeyen; ancak, yargı bildiren fiiller yanında, onlardaki oluş ve kılışın durum ve tarzını belirleyen zarf görevi üstlenirler. Daha kestirme bir anlatımla ifade etmek gerekirse, zarf-fiiller, fiillerin zarf görevi yapan yardımcılarıdır.¹⁴¹ Şiir metinlerinde görülen zarf-fiil ekleri, bu eklerin fonksiyonları ve örnekleri şunlardır:

/-E/	1. Tasviri birleşik fiil kurar.	: var- a +bil-se+m(26/5),
		Yet- e +bil-me-r+em (54/1).
	2. Durum bildirir.	: geze geze (13/4), yana yana (116/1).
/-DİKÇE/	Durum bildirir	: Bu ekin ünsüzleri “ k ” ile “ ç ” nin şiir metinlerinde kimi zaman “ h ” ve “ c ” ünsüzlerine dönüştüğü görülmektedir. yaşa- dıkça (68/2), yet- tihce (88/10) bah- dihça (135/15), gel- dihçe (164/47).
/-EndE/	Zaman ifade eder.	: kalh- anda (41/9), götür- ende (99/55). gel- ende (155/61), ol- anda (110/7).
/-(y)İncE/	Zaman ifade eder.	: ver- ince (154/39).
	Aitlik ifade eder.	: dil- ince (134/18), dal- ınca (18/10).
/-ken/	Karşıtlık bildirir	: şiir metinlerinde “ <i>i- filinin zarf fiil şekli</i>
	<i>iken</i> ” ¹⁴² dir.	Şad+ i-ken (22/2), yakın+ i-ken (54/7), civan+ i-ken (61/3), terlan+ i-ken (1/4), su+ i-ken (153/94)

¹⁴¹ Korkmaz, 983.

¹⁴² Köktekin, 129.

/-mEdEn/ Durum bildirir

: dur-**madan** (104/42),
eriş-**meden**(143/51).

/-(y)İbEn/ Bağlama fonksiyonu vardır.

: ed-**iben** (24/6), sarar-**iban** (70/2), at-**iban**
(104/10), ağla-**(y)iban** (121/14).

/-yİn/

: de- **yin** (65/1).

/-(y)İP/ Bağlama fonksiyonu vardır.

: Bu ekin ünsüzü **-p** nin şiir metinlerinde
çoğu defa **-b** veya **-f** ünsüzüne dönüştüğü
görülmektedir. Ol-**up** (22/10), oku-**(y)uf**
(28/4), yi**(y)-ib** (76/3), gıl-**ıf** (27/1).

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde çalışmamızda yararlandığımız ÇÂŞD’de yer alan şiir metinleri sıralı olarak yer almaktadır.

ÇILDIRLI AŞIK ŞENLİK’İN ŞİİRLERİ

A) DİVANİLER

1.ŞAH-I MERDAN İPTİDA

Ders alıf kitab okudum harf-i nurdan iptida
Her ilime giriftar oldum pinhân sırdan iptida
Pir elinnen bade içen arzular ağasını
Ders verif murad alıf Şah-ı Merdan iptida

Ağdev’i zir-dest eyleyif hicr-i gama beledi
Salsal-ı yeksan eyleyif şehir-i Zal-ı taladı
Heyber’in cengi sanki Nuh Tufan zelzeledi
Enter’e zaval yerişdi Zülfikâr’dan iptida

Resûl’e aslan donunda gösderdi heybetini
10 Kakhaha kezzap şanına yeksan etti fethini
Şenlik eyler Şir-i Huda Mürteza’nın methini
Cenab-ı Mevla’m aşgına geçdim serden iptida

2. BİLER Mİ HEÇ

Mey içif mest olmuyan gaflete dalar mı heç?
Zehn-i sarraf mücefferi nazardan salar mı heç?
Müneccim hikmetine mucizat demeyh olmaz
Sihirinen tılsım düzen keramet biler mi heç?

Bülbülü bağman eylesen zağı gondurmaz hara
Terlanın terkini gılan ehdibar etmez sara
Bir kürenin garşısında kav çahıp yahsan nâra
O alev hacalet çekif perişan olar mı heç?

Şenlik der ahvalât seçif vâsf-ı hâl söylesele
10 Evfayı gider nadana müceffer paylasalar
Behr-i Umman gırağında teyemmüm eyleseler
Zerre geder o deryaya bir keder geler mi heç?

3. AYET İLE

Bir cesetde üç gövde var dört tane isbat ile
İkisi bir biri iki on beşi ülfet ile
Vallâh değil Türk çaçağı ebcedde de görmüşem
Zikr eder ilmi Furkan'ı okunur âyet ile

Dört kitapta anlamı var malumatı sayılı
Doğruluktan münezzehidir dürüst yoldan eğili
Yanında bir meyya dursa Halıg'ımsın deyili
Âleme irebbi olan bulur keramet ile

Şenlik deyer bin altıyüz yetmiş beşden çohdur bu

10 Saysalar iki sayılır birden artıh yohdur bu
Âlimlerden suval etdim dediler nehaktır bu
Gudretten hidayet alan okur keramet ile

4. OD EYLEME

Eyi Rabbim bu dünyada namerdi şad eyleme
Merdi gözden cüda salıf gönülden yad eyleme
Möhübbetli müminneri sahla öz penahında
Mahşer günü mücrim edif galbini od eyleme

Pir hükmünnen ehl-i dilem möhübbeti bulmuşam
Her kimin iddası varsa imtihana gelmişem
Sığınmışam men Hûda'ma Hâkg'a siper olmuşam
Her gedenin gazabınnan zar çekif dad eyleme

Sefil Şenlik akıbeti öz elinnen aradı

10 El çekmişem bu dünyadan görün meylim hardadı?
İsderem mahşer günü baki mihman oradı
Dünyada saltanat verif gamdan azad eyleme

5. FAYDASI NE

Mânâsız mantıksız sözü bilmenin faydası ne?
Az annayıf çoh söyleyif gülmenin faydası ne?
Ehdibar dediğin elde bir muhallif şişedir
Beyhude galdırır daşa çalmanın faydası ne?

Dilde tekbir gabul olmaz niyaz-ı mağrifete
Kalpde tasdik eylemekdir sıdk ile ehdikata

Âb-ı umman gırağında baş eğif ibadete
Türâbdan teyemmüm edif gılmanın faydası ne?

Biçare fervane bilmez kasd-i sitem olanı
10 Garaz-ı gazap semtine can-u başnan dolanı
İsde seni isdiyeni tanı gadir bileni
Hürmetsiz teklifsiz yere gelmenin faydası ne?

İllaca ne lüzüm olur başa gelen gaderin
Haşre dek acısı getmez ihdiyacî kaderin
El içinde şöhet oluf şerafetli pederin
Mülkünde nahalef evlat galmanın faydası ne?

Sefil Şenlik aşk ucunna düşüf gaflet hâbına
Derununda mülhazayı derc eyler hesabına
Reisi nadan sefine düşer gam girdabına
20 Dalgası şaşgın deryaya dalmanın faydası ne?

6. ZİKREDEH

Gel seninle sayah indi kenzil arşı zikredeh
Şeddeti dide gâhndan akan yaşı zikredeh
Eşyadan ezeli Allah neden neyi yaratdı?
Yeddi gat yerden ileri geçen işi zikredeh

Ezel hecenin ahırını hangi âyetin şeridi
Rızkı cesetini yeyer nece şiddet nârıdı
Ne cihanda ne ahrette nede arşın sırrıdı
İki cansız arasında canlı daşı zikredeh

Şenlik der ezel Allah'a ne gıldı şikâyeti
10 Ne geçti âla ednadan ne galdı nihayeti
Gel seninle sayah indi Yasin'deki âyeti
Yazısı nece tenedi hattı nahşı zikredeh

7. GARDAŞ CAVABI

Ey benim eziz beylerim dinneyin şeş cavabı
 Cahilin cahil sözü var koçunda koç cavabı
 Galdırağın ara yerden nefs-i niyet var ise
 Gözlüyereh yol erkânı açah gardaş cavabı

O! Allah'a da hoş geler yamanı ey eylesen
 Muhabbet nandan artıhdı dosduna pay eylesen
 Lisandan gelen cevheri almasa tay eylesen
 Götürsen sarraf yanına tutarsın baş cavabı

Şenlik diyer münkir olan geçinir inkâr ile
 10 Azılzâde olan gullar danışar nöker ile
 Hercaî gedenin sözü yeyilmez şeker ile
 Od salar şirin cannara olar ataş cavabı

8. DÜVELDE VAR ADI

Aşk ucundan derde tüşüm cümle cismim yaradı
 Araram derdime ilaç bulunmaz ne çaradı
 Duymuşam adı¹⁴³ şanımlı geldim hâk-i payine
 Hükmün vezir cenabının her düvelde var adı

İşitmişem bu yerlerin adaletli hanısan
 Gariplere hürmet eden hoş muhabbet kanısan
 Lal-ı gevhar yığnağıyam sarraf oluf tanısan
 Metahım gizlide ise marfetim aşkarardı

Men Şenlik'em guduretten aşk badesin içmişem
 10 Mutalatım gayze gelif derya kimi çoşmuşam
 O sebepten abdal oluf bu diyara tüşmüşem
 Mekânım Çıldır Sancağı meskenim suhara'dı

9. ALLAH KERİMDİ

Doğru yoldan eğri yola düşmem Allah kerimdi
 Terk edip tertiplerimden şaşmam Allah kerimdi
 Uymam elin fitnesine kanmam dünya feline
 Canımı cebri cefaya koşmam Allah kerimdi

Feleğin zulmet sitari hâlimi zar eyledi
 Yandırdı cümle azamı vücudum nâr eyledi

¹⁴³ Kelime ÇÂŞD'de "adi" şeklinde yanlış yazılmıştır. Ancak anlam dikkate alındığında yanlış yazıldığına kanaat getirilen kelime "adı" şeklinde düzeltilmiştir.

Âleme karşı malumat cihanda dar eyledi
Gizli sırrım beyan etip açmam Allah kerimdi

Asi nefis islah olmaz dünyada yorulmamış
10 El elden aralanmaz hak divan kurulmamış
Şenlik der yalan dünyaya hiç seçki verilmemiş
Gedayı beyden paşadan seçmem Allah kerimdi

10. ALLAH KERİMDİ

Namerdlerin kanadıynan uçmam Allah kerimdi
Coşkun suya köprü olsa geçmem Allah kerimdi
Teklif etse yeyebilmem, namerdlerin nanını
Suyu ab-ı keşer olsa, içmem Allah kerimdi

Yeni yaha devlet bulsa, danışar yeke hana
İnsana merah getirir oh kimi değer cana
Sadri mermer ağ otağı, olsada Mescit hâne,
El uzadıp gapısını açmam Allah kerimdi

Şenlik diyer bir zamannar çoh sürdüm zevk ü sefa
10 Ol Huda'mın emri budur goy çekem cevri ü cefa
Bizi yaradan Allah' dı Hak Muhammet Mustafa
Emrine ki muntazıram şaşmam Allah kerimdi

11. GETİRİ

Bir acaip nesne gördüm geh gezer geh oturu
Âlem ona rağbet eder bilmez gönül hatırı
Yetmiş iki buçuk millet cümle ona baş eğer
Bir sebiya cevap vermez şahı hake getiri

Gövdesinde gafası yoh cenahı yelkeni var
Her açana mahrut olan bezastan dükkânı var
Kaf'dan Kaf'a ruy zeminde her yerde mekânı var
Hem âleme rızih verer ne yiyer ne bitiri

Şenlik deyer bu muamma çehmerem cebr ü cefa
10 Şefaattım sen ki oldun ya Muhammet Mustafa
Cümle ona muntazırdı ruz u şeb gılar duva
Alanlara öğüt verer hem nesihat götürü

12. DÖNDÜRER FELEK

Çok kimseyi vatanından atar gurbete felek
 Çok kimseyi sevdiğinden bırakır cüda felek
 Her kim diyer ben gülersem onunda binası yok
 Bir gün olur devrin döner yandırır oda felek

Kaftan Kaf'a hükmederdi neyledi Süleyman'ı ?
 Ol daşı sıkıp kül eden Zal oğlu Rüstem hani?
 Hayber'i çekip koparan ol Ali pehlivanı
 Bellisiz etti kabrini bıraktı getti felek

Yüz yirmi dört bin Nebi gelipdi bu faniye
 10 Otuz altı sahabe dört çarı-yâr hani ya?

Der Şenliğ'im gafil olma seyreyle sen Ani'ye
 Heçbir adil padişahı döndermez şada felek

13. GÖNÜL

Gış günü tuttun yahamdan goymadın yaza gönül
 Geyindin zeri zerbabı döndün gülgeze gönül
 Geşt güzâr ettim âlemi bulmadım bir sadık yâr
 Geze geze men usandım sen galdın teze gönül

Bazı bir aslan misali pençe attın üsdüme
 Bazı da abdal eyleyif saman tepdin posduma
 Bazı tutuf el âlemi gülünç ettin üsdüme
 Ne bir meclisde oturdun ne verdin meze gönül

Ağlattın Sefil Şenlik' i çünkü koydun bu hâla
 10 Bir şeyda bülbül misallı gondurdun daldan dala
 Bazen yer mısır şekeri meyil vermezdin bala
 Ol rûz-i mahşer gününde çekersin ceza gönül

14. TÂRUMÂR OLMUŞAM

İçip aşgın badesini vücudu nâr olmuşam
Divane derviş misallı feryad-ı zâr olmuşam
Perişan bülbül gan ağlar âh u nâlemden benim
Dil hasda gönül şikesde hem târumâr olmuşam

Bin yıl ömür müddet verdi Âdem'i saldı âha
Yeddi yüz elli Şid yaşadı dokuz yüz elli Nuh'a
Erenleri hak gılanı fâni gılar mı râha
Düşmüşem dünya şerrine gula efkar olmuşam

Şenlik'em hizmet etmedim her daim tarikatı

10 Uyuf iblis ıgvasına eyledim cürm ü hata
Şefaata ya Resulullah muhtacam mağrifete
İsyanım hadden aşıpdı çoh günahkâr olmuşam

15. MENEM

Dalmışım gam deryasına, ummanda yüzen menem
Rüyamda çıhıp âlemi seyredif gezen menem
Pünhandan aldım dersimi ayana çılmaz sırrını
Ehli marfet, hoş sanaat , mücevher lisan menem

Kinli gönlüm gama dalsa hoş cevaplar açaram
Muhannetden şüphe sezsem ta uzahtan kaçaram
Kur'an-ı Kerim içinde harfi harften seçerem¹⁴⁴
Gizli söze cevap verif şiirler düzen menem

Ne lazım ki arz eyleyip meni diye gelesen

10 Milleti İslam içinde imtihana salasan
Deseler ki Sefil Şenlik sen bir azim kalasan
Rütbem arşa direkt olsa hâk ile yeksan menem

16. ABAD OLAN GÖRMEDİM

Ey felek senin elinden abad olan görmedim
Düşüp cengi darına geri gelen görmedim
Nice yüz min Süleyman'lar hükmetdi Gaf'tan Gaf'a
Tahdında ber garar oluf bina salan görmedim

¹⁴⁴ÇÂŞD'de bu kelime “*şecerem*” biçiminde yanlış yazılmıştır. Kelimenin doğru şekli cümle içindeki kullanımı da dikkate alındığında “*seçerem*” olmalıdır. Bu nedenle kelime “*seçerem*” şeklinde düzeltilmiştir.

Arşta kelim levh-i mahfuz gark oluftur nurunan
 Hahda İncil Zebur Tevrad yeten onun sırrına
 Furkan'dan nasihat alan dalar daha derine
 Dad-ı Hak olan gullarda nahah yalan görmedim

Sefil Şenlik aha düşüb aşk ucunna zardadı
 10 Ol huda'nın bir nişanı en ipdida nurdadı
 Can gurban olsun Çıldır'a edep erkan ordadı
 Diyar-ı gurbet ellerde gadir bilen görmedim

17. SEVDİĞİM

Gel sennen vefadar olah gezme kenar sevdiğim
 Gameti çamçırak daşı gaddi fenar sevdiğim
 Her hışmın kâr etti cana gazabın yıhdı meni
 Dürrü yekta kemandarsan ehl-i hüner sevdiğim

Tavustan cilve galdırır zülfünün edaları
 Tuş edip sineme çalma temranlı cüdalrı
 Hazreti gırhlar yedinden verdiler badeleri
 İçtim od tüştü canıma sönmez yanar sevdiğim

Beçara Sefil Şenliy'em hüsnüne verdim meyil
 10 Gafil olma bu dünyada hab-ı gafletden ayıl
 Bu ateş meni yandırır sebebim kimse deyil
 Eşidenler töhmet eder seni gınar sevdiğim

18. TÜKENMEZ BİR AYINAN

Dağılıf fıkır-i hayalim uğraşır harayınan
 Tabıbsız derdi çekerem melhemsiz yarayınan
 Arzulayıf pirim diye gitsem öz mekânıma
 Menzirim bin illih yoldur tükenmez bir ayınan

Deli gönül bülbül oluf bu dünyayı bağ bilir
 Hesap etse secerini budah budah bilir
 Kef ü nun'u zemin arşı kâfi azim dağ bilir
 Yeddi iklim çar köşeyi dolandır sırayınan

Sefil Şenlik arşa çıhsa gene hâk yudar seni
 10 Ezrail gezer dalınca daima güder seni
 Vurar gırar dal-ı gaddın akıbet budar seni
 Feleyh de hoş geçinmiyor men bahdı garayınan

19. SERE DUMANDI GELEN

Dost elinnen yazılıpdı ahd ü peymandı gelen
 Kipriyhleri tığ-ı müjgan gaşı kemandı gelen
 Bu gönül derviş misallı seyhat eder âlemi
 Vücudu nâra belendi sere dumandı gelen

Bu vefasız deli gönül ağyara küsülüdü
 Bu ağzımnan çıhan sözler âlemin fasılıdı
 Böyüh durar küçük söyler veledin asırıldı
 Dünyanın tebdili dönüf ahır zamandı gelen

Sefil Şenlik aşka gelif gam libasın biçdiri
 10 Özünü bilmiyen kimse insana gan gusduru
 Açma namerd bohçasını mal-ı metah gösteri
 Alıbaş satanı yohdur boş bezirgandı gelen

20. BELAYA SEN

Ey gönül sıtkınan yalvar ol Gani Mevla'ya sen
 Al abdesti gıl namazı daim dur gıbleye sen
 Hak Tealâ gulunu sınar sakın sen olma asi
 Sabır eyle Hak'tan gelen her türlü belaya sen

Yohsulluh da ibadettir eğer sabır eylersen
 İncitme Hakg'ın gulunu doğru kelâm eyle sen
 Günde beş vahıt namazda marifetin dilesen
 O vahıt dahil olursun cennet-i alaya sen

İbadet deyini bir borçdu elbetki eda oluna
 10 Bu dünyada gılmaz isen o mahşerde gılına
 Bir bendeki hacil etsen emr-i Hak'dan guluna
 Yanarsan mahşerde nâra gelmezsin imlaya sen

Beş vakit ki namaz farzdır Müslüman olanlara
Gece gündüz zikir edif hak yolu bilenlere
Günde bin savap yazılır Cuma'yı gılanlara
Dikkatınan gulah assan ohunan selaya sen

Mağrur olma deli gönül gonuş her gede ilde
Ülfet etme bu dünyada asılsız edna ile
Sen çalış ki dost olasın bir ulu dalda ile
20 Cüda düşüf vatanından hor bahma sılaya sen

Şenlik diyer meyil verme bu dünyanın malına
Çihma Hakk'ın dergâhından uyma şeytan feline
İblis'e yapışan gullar düşer tamu nârına
Doğruluş Hak kapısıdır baş vurma hilleye sen

21. SEN

İstemişdin meclisine işde geldim meni sen
Başgasıynan gıyas tutma ehl-i dili tanı sen
Hazreti İsa'nın nuru asumanın şevkidir
Kilisede haça yüz sürüf arz edersin onu sen

Dört kitabı Hak gönderdi düz yola varasınız
Okuyuf İncil'i onnan bir hisse alasınız
Garabaş'dan öğüt aldız derderlerdir nesliniz
Dedenizden öğrendiniz arz edersin onu sen

Sefil Şenlik ezber biler dört kitabın zatını
10 Mirye suyuna çekersiz sebinin cesedini
Nisalar zenneye teşbih sever Meryem Hatun'u
Nenenizden öğrendiniz arz edersin onu sen

22. YAĞIN BİLİN

Gadir bilmez meclisinde oturmam yağın bilin
Şad iken gönlümü gama batırmam yağın bilin
Meylimi salmışam hâke uğraşır turabınan
Her gedanın hizmetini bitirmem yağın bilin

Dünyadan bihaber olan gezer ahlı havayı
 Namerdinen yoldaş olan sürmez zevki sefayı
 Düşmüşem gurbet ellere çekmem cevri ü cefayı
 Eylik etsez eyliğiniz itirmem yağın bilin

Men Şenlig'em harf içinde meyil verdim Yasin'e

- 10 Ol sebepten abdal olup düştüm aşk havasına
 Kinli gönlüm töhmet görse düşer gam belasına
 Tarafızdan tehni töhmet götürmem yağın bilin

23. BAĞDAT SENİN

Evliyalar meclisidir ellerin Bağdat senin
 Nur ile muammer olmuş illerin Bağdat senin
 Tah geceler hub okunur hasetsen lillah için
 Seyha vurup çığırışlılar kulların Bağdat senin

Murat suyu bir kalemdir başı Bingöl'den akar
 Altın suynu Hak yaratmış yönü kibleye bakar
 Şeyhiğ suyu çoşa gelse cümle bendeler yıkar
 İlkbaharda sökün eyler sellerin Bağdat senin

Şenlik diyer biz varalım cümle âlem ordadır

- 10 Sende yatan şehitlerin kılıçları kindadır
 Ol şahı Bazu Geylani imamı Azam ordadır
 Arabi, Farsi okunur dillerin Bağdat senin

24. ÇAR KİTABIM AÇTILAR

Ey hocam arş-ı âlâda ifda'habım açdılar
 Kevkeb-i bedr-i Huda'dan hub hicabım acdılar
 Yerin göğün arşın kürşün sırrına oldum agâh
 Hikmet- i kudret yedinden çar kitabım açtılar

Okuttular çar kitabı gafletten uyanmışam
 Hazreti pirin elinnen nuş ediben ganmışam
 Altı bin altı yüz altmış altıya gümanmışam
 Bence-vü çar siddi-dü-den her hesabım açdılar

Şenlik diyer bir ah çeksem cihanı âhım yutar
 10 Her kime ki arz eylesem ol sırrım fehme yeter
 On iki bahçe içinde kırh seggiz bülbul öter
 Üç yüz altmış altı gülden gen hitabım açdılar

25. ONDA DA VAR

Bir acaip nesne gördüm nakş-ı nişanda var
 Baştan başa her ayatta ilm- i Kur'an'da var
 Altı kerre üç bin sekiz yüz yirmi dört sayısın
 Beşe bölüp taksim etsem ikisi onda da var

Yarandı aklın ecdadı cümle eşyadan ezel
 Şanına kasem eyliyer, Şahlar Şahı Lem Yezel
 Bunu bilmeyen âlimler helbet olur müptezel
 Elif'te pünhân okunur biri beyanda da var

Şenlik diyer bu muamma bir yahın gelsin size
 10 İki yüz mevcut düzmüşem biri teşbihdir yüze
 Muhammet Mustafa Mürsel dört nişan verdi bize
 Hem dünyada hem ahirette iki cihanda var

26. BEŞ BİN DÖRT YÜZ YOLU VAR

Bir acayif nesne deyim gör ki nasıl hâlî var
 Elli altı, yüz üç defa, min altmış beş gülü var
 Kaçını men pünhân ettim sen ara bul yerini
 On üç der-bâb dü seddine beş bin dört yüz yolu var

Varabilsem dergâhına yüz min gevher kan olur
 Etrafı tamam hisardır deme ki bir fend olur
 Nıfs-ı şeştir yirmi beşdir üç beş yerden bend olur
 Sed-dü dü sed budağını saydım ki iki dalı var

Ey âlimler Sefîl Şenlik size verdi selâmı
 10 Son cavabım ne suvaldı siz buyurun kelâmı
 Neyi galbinde tutufdu sayar arş-ı âlemi
 Ne yerde sukûta daldı nerde galmagalı var?

27. GÜNSEN YÂR

Âşıka irehim gılıf aşk oduna yansan yâr
 Soruşup vasf-ı hâlimi cavabımı yâr
 Beygafıl gördüm üzünü gamaştı didem nuru
 Bu ziyada kamer olmaz öyle bildim günsen yâr

Şuh duruf gıya bahışın az gala başımı ala
 Cismime saldın bir ataş vücudum gelir dile
 Yanar yanar men oduna akibet dönnem küle
 Gece gündüz, leyli nahar intizarım sensen yâr

Sefil Şenlik aşk ucundan daima serbendedir

10 Dil hasda gönül şikeste aşk ataşı candadır
 Emirine bend olmuşam ikdidarım sendedir
 Her zaman ki zulümkârsan benim için hansan yâr

28. TUTAN BİLİR

Üsdadından ders alanlar yol bilir erkân bilir
 Şeytan'a tâbi olanlar ataş-ı süzan bilir
 Gökten endi dört kitap İncil, Tevrat, Zebur, Furkan
 Cümlesi de hak kelâmı okuyuf tutan bilir

O meclisde oturan der söz benim sohbet benim
 Bazılar der bu dünyada keyf benim ülfet benim
 Yetmiş iki buçuh millet hepsi der cennet benim
 Varmayınca mâlum olmaz orasın Süphan bilir

Hak gönderdi dört kitabı mayıl oldum birine

10 Biri İncil biri Tevrat biri Zabur biri ne
 Sefil Şenlik aşk ucunna baş endirir pirine
 Bu dünyanın çar köşesin seyredif gezen bilir

29. MİNDE BİR

Gene böyün deli gönül nevrağı gülüstana dönüf
 Yüz bin çiçek gül açarsa, teze reyhan minde bir
 Gâh eser badi muhâluf yaprağı hara döner
 Naşı bağman bağ becermez usta bağman minde bir

Ohudum Kura'n içinde ismi Suphan minde bir
 Hasta cismim âha düşüp derde dermân minde bir
 Diyerler ki bu dünyada her derdin devası var
 Lakin Eflatun yerişmez Hekim Loğman minde bir

Hele bağ bir bu dünyaya elin para döner
 10 Gâh güldürer gâh ağlatır bele avara döner
 Bir azacığ varı olsa dost olur düşman bile
 Es kaza bir dara düşsen dost bulunmaz minde bir

Cehre bah ki çarhı döner fitne ile fel ile
 İnsan oğlu aldar seni hoş yüz tatlı¹⁴⁵ dilinen
 İnanma canın malını gardaşın olsa bile
 Çünkü insan fitne olluf doğru insan minde bir

Alın bu Sefil Şenlik'den nasihatın bendini
 İnsanoğlu çiğ süt emif bilmek olmer fendini
 Her kime ki eylik etsen sakın ondan kendini
 Ne kadar eylik eylesen gadir bilen minde bir

30. BİRDİR BİR

Bu cihanın hükümdarı sahip siyan birdir bir
 Ab u ateş hâki babdan Adem insan birdir bir
 Çün turabdan halk etti on sekiz bin âlemi
 Canı, cini ve ecinli külli ihsan birdir bir

Bir ağaçta iki elma var birisi nevestedir
 Sekiz derviş dokuz hacı birisi ahestedir
 Üç yüz altmış altı günün burcu beden üstedir
 Gece gündüz gerdiş vuran mahitaban birdir¹⁴⁶ bir

¹⁴⁵ ÇÂŞD'de bu kelime 'talı' şeklindedir. Derlemeciden ya da kaynak kişiden kaynaklandığı düşünülen kelime 'tatlı' şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁴⁶ Kelime ÇÂŞD'de "biridir" şeklinde geçmektedir. Fakat kelimenin diğer dizelerde birdir şeklinde tekrarlandığı dikkate alındığında doğru şeklin "birdir" biçiminde olması gerektiğine kanaat getirdiğimiz için kelime "birdir" şeklinde düzeltilmiştir.

Sefil Şenlik bu canını hâk vermiştir alacak
 10 Mağrip maşrik bütün insan huzur divan olacak
 Kendi adil hâkim olup kılı kıldan bölecek
 Bizi yoktan var eyleyen gani Süphan birdir bir

B) KOŞMALAR

31. BABA (ELVANLI KUŞLAR)

Elvanlı guşların bir bak hâline
 Bizi saltanattan salıfır bâba
 Dost olan bu günde yazıhlar bizi
 Düşmanlar şad olup gülüfdü baba

Çoh ağlama baba bese gelerler
 Düşmanların duyar sese gelerler
 Yıgılır gomşular yasa gelerler
 Dostlar ağlar düşman gülüftü baba

Güverçinler tahla vurer havada
 10 Bizimkiler guruyufdu yuvada
 Bilmem gargışımdır yohsa bedduva
 Ettiğin garşıma gelifdi baba

Çoh yalvardım beçelerden¹⁴⁷ gırmadın
 Tamahkârlık ettin hayır görmedin
 Yüz ferihden bir zekât vermedin
 O borç da boynunda galıftır baba

And içerdin sarı gazın başına
 Gel indi seyredeh onun leşine
 Kırh ördeği bir duvarın daşına
 20 Feleyh gazab ile çalıfıdı baba

Hindiler gurtuluf damağın çağdı
 Ele bildin her birisi bir dağdı
 Hayıf ki boynuzlu tavuhlar sağdı
 Yaslı galbin ferah bulufdu baba

¹⁴⁷ ÇÂŞD’de “peçe” olarak geçen bu kelime Kars ili ağızlarında “beçe” biçiminde kullanıldığı ve “peçe” “biçimine rastlanmadığı için kelime “beçe” şeklinde düzeltilmiştir.

Gel bunların ölüsünü sahlıyah
 Her yâda gelende gideh yohluyah
 Üreğin çoh yaner otur ağılyah
 28 Oğlunda hülusun biliftir baba

Sefil Şenlik diyer kim çeker nazın
 Baban kazma atıf kırıftı sazın
 Bir topal ördeğin bir yoluh gazın
 O da maya için galıftır baba

32. SEDA (PASİN GAZASI)

Diyar-ı gurbetin hasret cezası
 Bir name gönderdim zâr-ı feryada
 Garyası Tayhoca Pasin gazası
 Külli Al Osman'a yerişsin seda

Pederin payına piyandaz üzüm
 Valideye tebliği olsun bu sözüm
 Gece gündüz kavuşmaktı niyazım
 Eğer gısmet etse hikmet-i Hûda

Mennen selam olsun yâran yoldaşa
 10 Küçükten böğüye ta baştan başa
 Rûz u şeb men sizi unutmam haşa
 Siz meni hayaldan etmeyin cûda

Gamdan ferah bulmaz firkat-ı keder
 Cebre zir-dest olan mihnete yeter
 Cüz-i iradeden takdir-i kader
 Sıdkla taleb eden yeter murada

Bu şükkayı yazan Efendi Feyyaz
 Mânâ-yi mahlasda matlub-ı ihlas
 Şin'i nun'a vursan kef olar mahlas
 İmlaya yerişsin ilm-i ziyade

33. BU GECE

Yıgılın ahbablar yâran yoldaşlar
 Bir umulmaz derde düşdüm bu gece
 Hikmet-i pir ile âb-ı zülaldan
 Kevser bulağında içdim bu gece

Gudret mektebinde verdiler dersi
 Zahirde göründü arş ile kürsi
 Hıfzımda zabd oldu Arabî Farsî
 Lügat-ı imranı seçdim bu gece

Sefil Şenlik Hak'dan buldu kemal

10 Bu fikirle vasf-ı hâlîm demeli
 Hilallanmış gördüm güzel cemal
 Tagayyur hâl oluf şaşdım bu gece

34. MALUMAT EYLE

Sonam meni saldın gam efkarına
 Serimi sevdadan feregat eyle
 Gözüm yolda galdı can intizârda
 Bir teselli cevap malumat eyle

Elfaz-ı mücevver zehn-i dürdanem
 Hasret ehsanına müntazır menem
 O sükker zebanın bişukkayınan
 Şirin kelme danış hoş ülfet eyle

Şenlik'in sevdası Mecnûn'dan fena

10 Kerem tek aşk odu kâr etti cana
 Semender misali şeme pervane
 Yanerem nârına merhamet eyle

35. HALLETME (SALLANI SALLANI)

sallanı sallanı düj veda hatde
 Aşkın ateşinden dilemi ketde
 Dilber söz vermiştin cima nahatde
 Yabancı değilem gür haletteme

Yeki tırki bejim düddü gurmancı
 Yanağı gırnızı sevi narinci
 Dedim bir buse ver etme zarıncı
 Yabancıñ değılem gür metetdeme

Evimi sorarsan nezik maletdei
 Kefimi sorarsan kefim haletdei
 Aslımı sorarsan gür apetdemei
 Yabancıñ değılem cinaretdeme

Aşık Şenlik beji dü yârimine
 Bıldır sen gızıdın isal düjine
 Cima haber nade demeh düjine
 Yabancıñ değılem yâr yâretdeme

36. CEHENNEME

Mahluk-ı âlemde günahkâr gullar
 Ol kadem basıfıdı ne cehenneme?
 Nuutu Seyfullah, emreder ejder
 Ondan sora gider ne cehenneme?

O kimidi bu dünyayı söyledi
 Cebrail şeş perde neyi eyledi
 Cennetlik gullara emir eyledi
 Mevlam mahşer günü ne cehenneme

Sefil Şenlik aşkın metahın satar
 10 Kimdir yetmiş iki zebanî tutar?
 Nerede cenk eder nerede yatar?
 Ne cennette tesbit ne cehenneme?

37. MENE

Aşkın divanesi biçare canım
 Gör ki ne zulumlar olurmuş mene
 Elimden aldıldım gül yüzlü yârı
 Derd-i gam yangını galırmış mene

Menim sevdiceğim deste boyludu
 Bizden üz çevirdi gırah köylüdü
 Tavus tamaşalı sona muyludu
 İndi de garaza gelermiş mene

Şeyda bülbül görmeh isdemez harı
 10 Gurban etmiş idim devleti varı
 Utanmaz sıkılmaz o zalım Hürü
 Söyleyif Köğas'da gülermiş mene

Şenlik'in sevdaya saldı serini
 Düşmanım çekmesin aşgın nârını
 O zulümkar beybafanın birini
 Kerim gardaşığım alarmış mene

38. YANİ NE

Deli gönül gene sermest olufsan
 Aşk esersiz gama dalman yani ne?
 Münasipsiz sözün midgarı olmaz
 Boşuna danışif gülmen yani ne?

Derununda derc et cavab-ı izhar
 Mülahazasız vasfın hacceleti var
 Bir kesde görmesen ezel ehdibar
 Sonra ona vefa gılman yani ne?

Şenlik der kılıçdan gazaplıdır nan
 10 Kıyamete gadar galır şöhrat şan
 Ya cavabın gandır ya cavap al gan
 Beyhuda cihana gelmen yani ne?

39. BİRİ NE

Üç ukubet gördüm ilm-i hikmetten
 Biri ölü biri iğdam biri ne?
 Elif mim cim ile biter mânâsı
 Biri zahir biri pünhân biri ne?

Altmışa yakındı kırha yerışdi
 Altınnan on dokkuz heyyete düşdü
 Otuz cüz kitabın mânâsın aşdı
 Biri tevsir biri tertib biri ne?

Şenlik’de muamması tamam üç maha
 10 Üç lisannan üç ihsannan üç daha
 Üç kelemnen gopdu geldi üç daha
 Biri teslim biri talim biri ne?

40. OLUF

Yıgılın ahbablar yâran yoldaşlar
 Gamlı gönlüm vatanından yâd oluf
 Kahbe feleyh meni sürgün eğledi
 Dostlar ağladı düşmanlarım şad oluf

Daha geçdi devran sürmeyh sırası
 Aşk ohunun melhem bulmaz yarası
 Heç kimsenin başa yanmaz çırası
 Çohlar bu sevdadan namurad oluf

Udsasınnan ders almıyan pirsizdi
 10 Bir gül gördüm dört tarafı harsızdı
 Goy desinler Gul Şenlik’e arsızdı
 El içinde bu iş mene ad oluf

41. GİDERİH

Mevla’yı seversen gonah et meni
 Bu gece eğlenir yatar giderih
 Gözden ırah oluf gönülden cüda
 Derbeder olarış iter giderih

Çıra yahıf yanımızda oturma
 Burada olan sözü köye götürme
 Bir parça nanınan su da getirme
 Niyyet edif oruç tutar giderih

Sabahdan kalhanda han pulun isde
 10 Eğer vermez isen tehdit¹⁴⁸ et gılda
 Atı goy mezada müşteri sesde
 Değer değmezine satar giderih

Mevla'yı seversen tan etme bize
 Hak gulun ayıbını vurmadı üze
 Bu yıl tahsirliydim göründüm göze
 Bıldır yağın gardan beter giderih

Çıldırılı Şenlik'in aşk havasında
 Uryan gönlüm gezer abdal posdunda
 Kahve ocağında peyke üsdünde
 Yorgansız döşesiz yatar giderih

42. ORUÇLUH

Sen geleydin zemheride, gücük'de
 Göreydin de cenk meydanı oruçluk
 Sen gelifsen orağ ile biçinde
 Az bulursun Müslüman'ı oruçluh

Gündüzün tırpanda gece terafi
 Şirin uykusunnan kaldırır halkı
 Sevür yemeğinde niyet şerifi
 Andırırsan geçen günü oruçluh

Kul Şenlik der hulus ile tutmalı
 10 Uzun kısa mahlasını atmalı
 Emri Hakg' ın sevabına yetmeli
 Mümin kulun al elvanı oruçluh

43. DİYARDADI

O nedir ki döğülmeden ekilmez?
 Şeyda bülbül giribana dökülmez
 Sırta kadem basar arşa çekilmez
 Bilinmez mekânı ne diyardadı?

¹⁴⁸ ÇÂŞD'de bu kelime “tehdır” biçiminde geçmektedir. Ancak anlam dikkate alındığında kelimenin doğru biçiminin “tehdit” olması gerektiğine kanaat getirildiğinden kelime “tehdit” şeklinde düzeltilmiştir.

Gâh uzanır gâh kısalır dalları
 Kendi yeşil yaprakları allanı
 Emreylese keser cümle yolları
 O sebepten bir ismi de nârdadı

Gışta biter yazda bahmaz vadeye
 10 Pay olmuşdur cümle bay ve gedeye

Bir tarafı garişıfıdır sevdaya
 Ol sebepten şenlik âh u zârdadı

44. GALİFDİ

Bahdım ahır hor göründü gözüme
 Gara atın yeri hâlî galıfıdı
 Direyhde asılı noğda yuları
 Beye de bir gırıh çulu galıfıdı

Yeni tumar edip çula çekmişdim
 Altına bir sepet fışğı sepmiştim
 Yazın kökleşmeye arpa ekmişdim
 Arpası tarlada dolu galıfıdı

Meraklıydı çamurlara batmaya
 10 Su görende muştağıdı yatmaya
 Ahd etmişdi Livana'ya gitmeye
 Orda da üç günnüh yolu galıfıdı

Yeriyende camışdanda asdaydı
 Bıldır gara güzden beri hasdaydı
 Müşderisi tek Hüseyin Usda'ydı
 Cebinde üç tümen pulu galıfıdı

Lanet gelsin Alaşa'nın karına
 Dört Abbas'ı verdim onun şerrine
 Gönün soydum otuz manat yerine
 20 Cesette guyruğu yalı galıfıdı

Sefil Şenlik dersin Hak'tan ohudu
 Feleğin gazabı ona çohudu
 Dokkuz aydı çahdırdığım yohudu
 Dört gıçında bir teh nalı galıfıdı

45. YAZIHDI

Hava-yı hevese ciğerin yahma
 Erenler verdiği köze yazıhdı
 Her gördüğün güzel dilbere bahma
 Sorarlar hesabı göze yazıhdı

Ahlakda halim ol pençede Polat
 Lisanda kelâmın halleyile gat gat
 Evvel sarraf ara sora sözün sat
 Gadrini bilmezler söze yazıhdı

Şenlik beyan eder gevher-i kânı
 10 Erenler gösderdi yolu erkânı
 Her yerde yerişmez şeref bosdanı
 El seyire çıhar bize yazıhdı

46. YAHŞIDI I

Gönül bir kes sana itimat etse
 Bilesen ki onun zatı yahşıdı
 Namerd leyl ü nehar pilav yedirse
 Merdin guru muhabbeti yahşıdı

Hercai elinnen deng oldum başdan
 Boş gafa adamdan yüreği daşdan
 Bednazar gomşudan kötü yoldaşdan
 Gadir bilennlerin iti yahşıdı

Dad hazer elinden perdesiz sazdan
 10 Ver gurtar özünü nezir niyazdan
 Gezeyen gelinden güleyen gızdan
 Söyleyen avratdan lotu yahşıdı¹⁴⁹

¹⁴⁹ ÇÂŞD'de yer almayan bu dörtlük Ensar Aslan'ın Çıldır Aşık Şenlik (Hayatı- Şiirleri- Karşılaşmaları- Hikâyeleri) adlı eserinde bulunmaktadır ve buradan alınarak şiire eklenmiştir.

Kul Şenlik sözünü söyledi sağdan
 Şamdanlı çıkarı pıltesi yağdan
 Çörehşiz otağdan meyvasız bağdan
 Çayır çimenlerin otu yahşıdı

47. YAHŞIDI II

Deli gönül sana verdim nasihat
 Deme ulusum var elim yahşıdı
 Bu dünya fânidir kimseye galmaz
 Deme bu dünyada galım yahşıdı

Meydana girende özünü öğme
 Şeytana uyup da kimseye söğme
 Gücün yeter diye yetimi döğme
 Deme kuvvetliyem kolum yahşıdı

Biçare Şenlik'em çekerem zârı
 10 Sinem üsde yanar sevdanın nârı
 Bir yiğitte olsa bed asıl garı
 Ona sağlıhdansa ölüm yahşıdı

48. LAZIMDI

Her göyceh insanı insan mı sandın?
 İnsanda bir temiz maya lazımdır
 Ervâh-ı müminen iman demişler
 Kişide namus ar haya lazımdı

Bir gul büğüyünü büyüh bilmezse
 İzzetin gözleyif hürmet gılmasa
 Bir adamda asıl, astar olmasa
 Kendi göyçeğ olsa neye lazımdı

Şenlik'em darılmam asla bir nasa
 10 Kadir bilmez öz kadrini bilmese
 Bir adamda abır haya olmasa
 Onu konuşturma neye lazımdı

49. AŞNALIĞI

Eziz gonah varid olsa gapında
 Sen onnan eyleme dar aşnalığı
 Mal isderse feda eyle canını
 Dost dostu eyleyse ser aşnalığı

Bade içif gonağında mest olan
 Hercayı gedeynen dilşikest olan
 Bir söz var ki yemeğinen dost olan
 Olar yağmur ile kar aşnalığı

Doldur doldur piyaleyi sakiden
 10 Fitne sözdür ağır evler dağıdan
 Üze gülen galbi hayın yağdan
 Fağır Şenlik sen kes her aşnalığı

50. MEYDANI

Dibler sergenderi biçare canım
 İlder ki cehd ede geze meydanı
 Eskilenif köhne çağım vahdında
 Gene geldim buldum teze meydanı

Ey gönül zapt eyle namus ile ar
 Kaynaksız madene olmaz ehdiyar
 İnci mercan yakut zümrüt sende var
 Türlü mücevherle beze meydanı

Gul Şenlik imtihan havasındadır
 10 Zayıf cismim aşgın cefasındadır
 Hasım nefis-i niyet davasındadır
 Onunçün vermezler bize meydanı

51. ZARARI

Âlem-i fahir eden nur-ı tecelli
 Emrine muntazır ol iftihar
 Enbiyalar evliyalar mürseli
 Sana bel bağliyan çehmez zararı

Âlemi var eden Hak penahısan
 Dergah- ı âlemin kıblegâhısan
 Mağrib maşrik sırr-ı zemin şahısan
 Yerin göğün arşın kürşün kararı

Sefil Şenlik heç unutmaz Süphan'ı
 10 Yüz kırk dört tabaka erenler kânı
 Sıtk ile çağırır ol Allah seni
 Men yazığı ağlar goyma yaralı

52. YER YEDİ

Aldanma cihana divane insan
 Adem gibi peygamberi yer yedi
 Bu fani dünyada mekan kurulmaz
 Havva gibi mehribanı yer yedi

Ne İsa'ya ne de Musa'ya vefa
 Aldattı insanı bir demli sefa
 Âlem batıp kalsaydı Mustafa
 Ansız tuttu o sultanı yer yedi

Keşke olmuyaydım cihana muhtaç
 10 Fehmime koyuldu kudretten bir tac
 Arayıp ölüme bulmuştu ilaç
 Eflatun' u o Logman'ı yer yedi

Nizam terazisi bir gün kurulur
 İğneden ipliğe hesap sorulur
 Gün gelir ki defterlerin dürülür
 Diyerler ki Kul Şenliğ'i yer yedi

53. KİMİYDİ?

Hakg'a şirk getiren asi gâvurdan
 Duvası müsdecep olan kimiydi?
 Mekân-ı evliye makam-ı nurdan
 Ona bahıf ibret alan kimiydi?

O kimiydi uydu iblis sözüne?
 Cesedi de nohsan geldi özüne
 Ne donunda görünüfdü gözüne?
 Veçhini türâba salan kimiydi?

Şenlik hulusunu tam bağlar Hakg'a
 10 Divanında vermez hakkı nahakka
 Yeddi bin yeddi yüz sehzen dört dakga
 Ecel mağallahda galan kimiydi?

54. İHDİYARLIK

Bu dünyanın safasını sürmedim
 Ne tuttun yahamı ay ihtiyarlık
 Evvel ki devranım düşer yâdıma
 El götür yahaman goy ihdiyarlık

Tam alıpsan dizlerimin ferini
 Eğdin gametimi бүkdün belimi
 Yakın iken ırağ ettin yolumu
 Günlük yolum oldu ay ihtiyarlık

Dayanahsız¹⁵⁰ ayağım atabilmerem
 10 Tüy döşeh üsdünde yatabilmerem
 Üç aylıh çocuğa yetebilmerem
 Ettin sebilere tay ihtiyarlık

Sultan idim dağlar başında ezel
 İndi tökülüfdü gönlümden hazel
 Meni görüp güler hercayı güzel
 Onun da ömrine say ihdiyarlık

Gönül mene diyer geriye galma
 Vallahi yeyilmez törpüsüz alma
 Sebzeli küfteynen zerdeli dolma
 20 İlder yumuşahtan pay ihdiyarlık

¹⁵⁰ ÇÂŞD'de kelime “dayahsız” biçiminde geçmektedir. Ancak anlam dikkate alındığında kelimenin “dayanaksız” olması gerektiğine kanaat getirildiğinden kelime “dayanahsız” şeklinde düzeltilmiştir.

Sulandı gözlerim zây oldu işler
 Ağzım papuçlandı töküldü dişler
 Ürkmez oldu mennen yerdeki guşlar
 Çekerem elinnen huy ihdiyarlık

Sefil Şenlik böyle bir hale geldi
 Aşk ucunna benzi sarardı soldu
 Evladım eyalim terkimi gıldı
 Ahır ömrüm oldu zây ihdiyarlık

55. GARTAL

Ne bakarsın melül melül üzüm
 Üreğime goydun veremi gartal
 Ganat çaldın perva ettin uçmağa
 Zalım gülle kesti aranı gartal

Zahmın ağır yapın aslan yapısı
 Seni gören kuşlar titrer hapısı¹⁵¹
 Öldürürdün ele geçen hepisi
 Atardın garanlıh yeremi gartal

Yüksek yüksek yığınlara çıhardın
 10 Uzah uzak menzillere bahardın
 Yüz sıcanı bir deliğe sohardın
 Keserdin ağzını haramî gartal

Sarıdır gözlerin yekedir başın
 Kaynahlıdır pençen keskindir dişin
 İnsafsız zulumkâr zabıt yoldaşın
 Öldürmehdi seni meramın gartal

Sefil Şenlik zulüm eyledi sana
 Çalardın çırpardın batardın gana
 Derdin hadden aşır gelmez kaleme
 Loğman Hekim sarmaz yaranı gartal

¹⁵¹ ÇÂŞD’de kelime “hepisi” biçiminde geçmektedir. Ancak anlam dikkate alındığında kelimenin “hapısı” < *habs* yani *mahpus hapsedilmiş*” olması gerektiğine kanaat getirildiğinden kelime “hapısı” şeklinde düzeltilmiştir.

56. GEL GEL

Gel efendim el çek fani dünyadan
 Bu cihanı terk et pazar gel gel
 Nice Loğman tabib deva eylese
 Encamın fikreyle nazara gel gel

Bu azarnan yüz yaşa isder seksen
 Ahir olacahsan hâk ile yeksan
 Devleti yığmaya eğer göz diksen
 Çeker seni zemin bu zâra gel gel

Zir-ı zemin düşün bir akl-ı saf ol
 10 İncitme kimseyi kâmil arif ol
 Evvela derc eyle söze sarraf ol
 Metahın satmaya bazara gel gel

Bazarı hayındı ahvâlî bozuk
 Yol vardı nısfına olacah yazık
 Ne tertip eylese tayın ve azık
 Seni çağırarlar mezara gel gel

Mezarda Şenlik'in evvelki bâbı
 Orda yardım etsin o Hak Cenab'ı
 Rabbin kim nebin kim olan hitabı
 Münkereyne cavap üzere gel gel

57. GÖNÜL I

Canımın celladı haramı dilber
 Senin düşkünündü virane gönül
 Sinem kızıl güllü bağlara benzer
 Aşk olsun o gülü derene gönül

Aşgının ateşi sinemi yahar
 Bi civan ömrümün binasın yıhar
 Meraklı avcı tek sıtgile bahar
 Yorgun meral kimi durana gönül

Sefil Şenlik oda salıf özünü
 10 Söndürsene yüreğimin közünü
 Yâr gezen yerlere sürsem yüzümü
 Belki maşukuna yârana gönül

58. GÖNÜL II

Çoh çalışdın yetemedim sırrına
 Günde yüz bin türlü hâl olur gönül
 Geh ders alır ilm-i Eyub sabrından
 Gâhı ceng-i galmagal olur gönül

Gâh dem hakir gezer geh dem yeksani
 Gâh dem olur her hayaldan usanı
 Gâh dem söyler dil-i İmran lisani
 Gâh dem ağzı bağlı mal olur gönül

Gâh dem nöker olur gâh dem de paşa
 10 Gâh iner ayağa gâh çıkar başa
 Gâh dem olur döner teprenmez taş
 Gâh dem esif geçen yel olur gönül

Gâh dem mayınlanı gâh dem bulanı
 Gâh dem abad olur gâh dem talanır
 Gâh dem mahzunlanır sefil dolanır
 Gâh dem Ürüsdem-i Zal olur gönül

Gâh Şenlik'i atar gam deryasına
 Gâh dem sıhhat verir sır kafesine
 Gâh dem olur girer gam libasına
 Gâh dem cilvelenif al olur gönül

59. AĞLARAM

Ol kadir-i kayyum feyyaz-ı celal
 Salıfdı vücudumu nâra ağılaram
 Arş ile kürşüne çalanda kalem
 Yazıf yığbalımı gara ağılaram

Hürüyi gılmandı meleh misali
 Tavusdan cilveli ebrûsum teli
 Ahlımı itirif olmuşam deli
 Ela gözlü nazlı yâra ağlaram

Şenlik'em artıfdı efkarım gamım
 10 Deryaya garğ oluf yelkenim gemim
 Bilmem neye varar benim encemim
 Elim yetmez bir kenara ağlaram

60. İSDEREM

Düşmanı bir meclisde görende
 Başına bir tufan tutmah isderem
 Ya onu buradan sürgün cyleyin
 Ya men başım alıf itmeh isderem

Bel bağlama aslı hariç olana
 Yaman günde seni verer talana
 Men bir zerem zer kadrini bilene
 Aşkın metahını satmah isderem

Sefil Şenlik eserlenip duranda
 10 Hakg'ın ismi ezber oluf Kur'an'da
 Aşk ataşı ürüzgârı vuranda
 Şeyda bülbül kimi ötmeh isderem

61. GARA BAHDIM

Derd-i gam elinden göz açamadım
 Köşe-yi mihnete yat gara bahdım
 Civan iken heç kadrini bilmedin
 İndi derdi gama bat gara bahdım

Sırrımı söyledin hublar hasına
 Onunçün girdim dünya yasına
 Feleh meni saldı gam deryasına
 Galdır bir kenara at gara bahdım

Şenlik diyer olan işi söyledim
 10 İnip aşgın deryasına boyladım
 Feleğinen bir satranç oynadım
 Zârım kırık geldi mat gara bahdım

62. YÜZE YAZARDIM

Hükmüm işleseydi felek hükmü tek
 İnsanın ömrünü yüze yazardım
 Uymazdım şeytanın fitne feline
 Yanlış kelmeleri düze yazardım

Ağartmazdım civanların saçını
 Yapalağa eş etmezdim laçını
 Ganana verirdim zerri kamçımı
 Ganmazı noktayla bize yazardım

Şenlik'de dünyada el kahrı çeker
 10 Eser üreğimde güzel gülekler
 Mümkünüm elimde olsaydı eğer
 Ne varsa ay dostlar size yazardım

63. RESUL DEDİM

Ezeli ezelde ileri safta
 Ezel hıtamına ben bela dedim
 Şefaatt senen ya Resul dedim
 Kâfirler la dedi ben illa dedim

Ruhlar aşk ucunнан olmuş mestane
 Saf saf olup düzüldük ulu divana
 Kimi küfre daldı kimi imana
 Kâfirler la dedi ben illa dedim

Şenlik bu sevdada irşad olmadı
 10 Mahşer yeri sensiz kürşe dolmadı
 Çok Nebi'ye vardım imdat olmadı
 Kâfirler la dedi ben illa dedim

64. YETİŞTİM

Bir zamanlar gezdim ruhu pederde
Kereme uğrayıp kana yetiştim
Bir zamanda kaldım ruhi bedende
Vücut tamam oldu cana yetiştim

Teşrif ettim üryan fani mekâna
Ziynete belendim yaraştı bana
Aşkın peykan oku deyende cana
Ciyer yandı ol büryana yetiştim

Sefa geldi Gul Şenliğ'in diline

10 Tarikattan bir yol geçti elime
Hakikatten su bağladı gölüme
Katre idim bir ummana yetiştim

65. NE HAYALDASAN

Dünya benim deyin¹⁵² kıvanma gönül
Ahırın ölümdü ne hayaldasan?
El çek fenalıhdan belasız insan
Ahırın ölümdü ne hayaldasan?

Bu fâni dünyada yohdur bir fayda
Gözlerim yoldadı gönlüm hay hayda
Gel ruh teslim eyle bu eziz ayda
Ayın tamam oldu ne hayaldasan?

Ya Rabbi sen bize eyle inayet

10 Salavatla bulsun ömrü nihayet
Habib-i Muhammet eyle şefaât
Dürüldü defderin ne hayaldasan?

Hani Harun Reşit kimi hükm-i han?
Hani Hamza¹⁵³, Ali kimi seraslan?
Ecel şerbetini işdi Nuşi Revan
Ahırın ölümdü ne hayaldasan?

¹⁵² ÇÂŞD'de bu kelime "değın" olarak geçmektedir. Ancak bu kelime Eski Türkçedeki "tiyin" den geldiği için kelime "deyin" şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁵³ ÇÂŞD'de "Hazma" şeklinde geçen kelimenin ağız özelliği dolayısıyla değil de muhtemelen yazıya geçirilirken yanlış geçirildiği düşünülerek anlam da göz önünde bulundurularak kelime "Hamza" şeklinde düzeltilmiştir.

İsder İskender ol seddin üsdüne
 İsder Süleyman ol mühür desdine
 İsder Firavun ol Musa gasdine
 20 Ahırın ölümdü ne hayaldasan?

Şenlik yetir sözün kemalatını
 İsdeme dünyanın var servetini
 Bekle sen hünkarın sehavetini
 Ahırın ölümdü ne hayaldasan?

66. DÜNYANIN

Tarih bin üç yüz dokkuz dedi
 Zuhur etti alameti dünyanın
 Dosdun dosda ehdibarı galmadı
 Daha getti kerameti dünyanın

Yohsulluh zenginnih Hakg'ın işidi
 Onu özünnen bilen tamam naşidi
 Sabreylemeh her ilimin başıdı
 Sükütlühtür selameti dünyanın

Şenlik der bey olsun aslı ya paşa
 10 Öyle iş tut kametine yaraşa
 Yekinme ki gücün yetmiyen taşa
 Budur böyüh gabahati dünyanın

67. AĞLASIN

Haber aldım Banu balam ölüptür
 Eşidende dağlar daşlar ağlasın
 Canlı cinli cemi cümle mahlukat
 Suda balık göyde kuşlar ağlasın

Yas tutsun uluslar âlemler eller
 Açmasın nergizler süsen sünbüller
 Erenler ermişler hep ehl-i diller
 Töksün gözlerinden yaşlar ağlasın

Fakir Şenlik yanar üretken söyler
 10 Yığılsın toplansın kazalar köyler
 Vezirler paşalar ağalar beyler
 Selam dursun ulubaşlar ağlasın

68. BEYLERİN

Dinleyin ağalar tarif eyleyim
 Açılıf goncası gülü beylerin
 Ağır meclisinde irfan açılıf
 Ne hoş gamzelidir yüzü beylerin

Kerpiçi gızıldan kalası olsun
 Kudret-i hazneden parası olsun
 Yeddi oğlu on dört kölesi olsun
 Çalışsın gapıda gulu beylerin

Bu sözlerim riya değildir haşa
 10 Allah muradını yetirsin başa
 Sağdıçlar benziyor alıcı guşa
 Yaşadıkça sürsün hâlî beylerin

Şenlik der beylerin adı yücelsin
 Dosdundan düşmanından bac alasın
 Sevdiğinnen bir yasdıhda gocalasın
 Cennet-i alada yeri beylerin

69. ALSIN GETSİN

Ehdibar eylemez vefasız dünya
 Mene lazım değil el alsın getsin
 El kadri bilene sır sahlıyana
 İlderse canını ver alsın getsin

Veran yerde bayguş ne sessiz öter
 Derdim ziyadeydi bin dertden beter
 Yarın bahçasında bir çift gül biter
 Bağmancı bülbüle ver alsın getsin

Dağlardan en yüce Ağrı'nın dağı
 10 Ondan da yücedir aşgın fırağı
 Şenlik'e hayır vermiyen bağı
 Dilerem Mevla'dan sel alsın getsin

70. DEH DEYİN

Haber alın uzak yerden gelmişem
 Hayva¹⁵⁴ gibi sararıban solmuşam
 Atımı batırır burda galmışam
 Deh deyin kızlar deh deyin

Bak Çıldır'ın gelif baharı yazı
 Ötüşer ördeği çığrışar gazı
 Yığlıf irişdi'nin gelini gızı
 Deh deyin analarım deh deyin

Men de gelir idim Kars'ın elinnen
 10 Eğlenin eğeri alın belinnen
 Kimiz guyrugunna kimiz yalınna
 Deh deyin balalarım deh deyin

Ne hoş oluf bizim elin havası
 Eksik olmaz goç yiyidin davası
 Budur Kul Şenlig'in duası
 Deh deyin kızlar deh deyin

71. YÂR OLSUN

Gam gasavet çehme deli gönlüm
 Sene bulmuyan elde yâr olsun
 Mennen üz çeviren hercai dilber
 Özge yâr sevifdi güli hâr olsun

Çıhaydım dağlara gılaydım zârı
 Tutardım gelmer ki söylüyem barı
 Meni bir hulussan sevmiyen yârı
 Men onu heç sevmem tövbeler olsun

¹⁵⁴ ÇÂŞD' de bu kelime "Havva" olarak geçmektedir. Anlam dikkate alınarak kelime "hayva" şeklinde düzeltilmiştir.

Şenlik'em düşmüşem bu intizâra

10 Aradım derdime olmadı çare

Onu tafşırmişan Perverdigar'a

Mesgeni cehennem yeri nâr olsun

72. ÖĞÜNSÜN

İsder ihdiyar ol isder nevcivan

Bu dünyada baki galan öğünsün

Merahsız fikirsiz gamsız her zaman

Başatan¹⁵⁵ şad oluf gülen öğünsün

Müddeti Hazreti Âdem'den beri

Ohunmaz defderi bilinmez sırrı

Bu dünyadan getti nice bin biri

Ahiretten dünyaya dönen öğünsün

Şenlik der bu dünya fânidir fani

10 İsgender Ürüdem Süleyman hanı?

Ecel bazarınnan gurtaran canı

Ezrail'den möhlet alan öğünsün

73. SAGGALIN DARAR

İki arvadı olan beynava gullar

Gün be gün ehvalı çoh zaya varar

Eğer kişisinde olsa hareket

Günde bir tenesi saggalın darar

Böyüyü kinli oluf o galbi hayın

Çılmaz üreyinnen dağ ile düğün

Küçüğü bu gece mennen yat deyin¹⁵⁶

İsder ki canını ürüşvet verir

Küçüğünnen yatarsa böyüyü küser

10 Diyer mennen ne gördün müsibet yaser

O gece ikisinnen de hesabı keser

Yorgun iğdiş kimi mahsunnar sürer

¹⁵⁵ ÇÂŞD'de *başatah*.

¹⁵⁶ ÇÂŞD'de "*değın*".

Sabahdan kalkanda kurarlar döğüşü
 Karşı beri düşman kimi söyüşü
 Biri hatirceği çeker biri eyişi¹⁵⁷
 Beçere kişinin bağrını yarar

Şenlik'e gudretten açıldı yollar
 Bu bir nasihatı dinneyin erler
 İki arvad olan beynava gullar
 Ahret azabını dünyada çeker

74. BAHDAVAR

Seher tamaşalı başı yığnağlı
 Çar etrafı galmağallı bahtavar
 Gatı yay müşganını gizli sedalı
 Goyumlu gardaşlı elli bahdavar

Hüri-yi gilmansan salatın boyun
 Mağrifden maşrıka bulmaz tayın
 Şahmaran misalli ibrişim muyun
 Dal gerdannı siyah telli bahdavar

Şenlik de mayıldı o bedir üze

10 Derdim elli iken yetirdin yüze
 Sinem beyaz mermer leblerin meze
 Al yanağı kızıl güllü bahdavar

75. GALMAMAH DA VAR

Havalanma gönül gel in¹⁵⁸ alçağa
 Başatan şad oluf gülmeme de var
 Sahla hayalında daim ahreti
 Bu fâni dünyada galmamah da var

Gine zâr çekerem subhun çağına
 Bu gün mihman oldum yâr otağına
 Dert çeker girersen dosdun bağına
 El uzadıf gülün dermemeh de var

¹⁵⁷ ÇAŞD'de "eyis" biçiminde geçen kelimenin yanlış yazıldığına kanaat getirildiği için kelime "eyiş" biçiminde düzeltilmiştir. Aslı "eğiş" olması gereken kelimedeki değişim ise ses hadisesiyle ilgilidir.

¹⁵⁸ ÇAŞD'de "gelin" biçiminde yazılmıştır. Ancak şiirdeki anlam dikkate alındığında kelimenin doğru yazımının "gel in" biçiminde olması gerekmektedir. Bu nedenle kelime "gel in" şeklinde düzeltilmiştir.

Şenlik der ki ordadivan gurulu

- 10 Geniş dünya gen başına dar olu
Yeddi yerde komşu hakkı sorulu
Yek kelme cavabın bilmemeh de var

76. VAR

Hey ağalar gelin size söylüyem
Ürüşan gönlümün intizarı var
Et yiyib at binif dilber gucmuyan
Ne biler dünyadan ne haberi var

Ellerim doymadı elvan gınadan
O beyaz buhahtan billur sineden
İki sevgi bir birine binadan
Değmen hatırına ılgarları var

- Huri'di Selmi'nin meleyhdi soyu
10 Selviden seçilmez ucadı boyu
Livana sancağı Siryedi köyü
Çıldırılı Şenlik'in yâdigârı var

77. YALVAR I

Gönül bir emraza olsa müptela
Hükmünden fermanı verene yalvar
Derdini söyleme asla bir gula
Ehvâlî gayıpdan görene yalvar

Ne filankes isder ne filan isder
Ne söz söhbet isder ne kelâm isder
Ne mürekkeb isder ne kalem isder
Kağızsız arzuhal alana yalvar

- Sefil Şenlik sen Süphan'a sığın dur
10 Kadir Mevla'm çoh muradlar verendir
Gece gündüz karanlıhda görendir
Lebbeyke ya gulum diyene yalvar

78. YALVAR II

Gasavat garhına garh olan gönül
 Sıdk-ı hulusunnan Yezdan'a yalvar
 Yunus'u deryadan gurtaran Allah
 Onu helas eden sultana yalvar

Ayatı süresin ol Şah-ı Merdan
 Seversen cananı dertlere derman
 Arafat Dağı'nda ahan Gülgez gan
 Orda hırıldan gurbana yalvar

Kürc-i kenz yolunda haymeyi kuran

10 Ziya kandilinde bir top nurunan
 Cımcime haberin Çerkez'den veren
 Sahibü'l ehsardır İmran'a yalvar

Hakg'ın hikmetine etmeli eda
 Hazreti İsmail Hakg'a can feda
 Halil İbrahim'e yerişen nida
 İncil Zebur Tevrat Kur'an'a yalvar

Aslan olup yol üsdünde oturan
 Bu dertli Şenlik'e derman yetiren
 Nergiz'i Salman'a yadigâr veren
 Hayber'i dağıdan aslana yalvar

79. OTAĞ İSDER

Gene gönül guşu pervaz eyledi
 Devredif gonmağa bir budağ isder
 Bezenif gözeller göy çimene
 Bazı da durmağa bir otağ isder

Yağışda yağmurda karda boranda
 O dağlar aşgına yanar bir yanda
 Yazın sıcah vahdî gün de vuranda
 Dört yanı yarpuzlu bir bulağ isder

Bazı hadden aşar benim melalım
 10 Bazan bulağ kimi durulur falım
 Bir meleyh eşgiyle Şenlik hayalım
 Dünya yaşadıhca yaşamah isder

80. GAST ELER

Keklih yerişlinin her nezaketi
 Ecel seyhatına seli rast eler
 Tığ-ı niza zer gaşların heyyeti
 Ganlı cidaların cana gast eler

Tarikat şehrinde adalet kesen
 Şeriat dersini hadde yazanlar
 Şiddet-i zelzele serinde eser
 Niyaz-ı dergâhda seyhat gezenler

Aşgın ireyisi deryalar geçer
 10 Sadhezar şehirli lisannar açar
 Zerreden seksen dal ayırır seçer
 Tek teli kırh yâran zehn-i ezeller

Edası ziyası haddinden aşan
 Zeliha gaddine gaddi yaraşan
 Hatengi sineye tığ-ı zernişan
 Çıldırılı Şenlik'i dilşikest eler

81. SALMAYA GELER

Eylen gardaş vâsf-ı hâlüm söylüyem
 Nazlı yâr hâlimnen bilmeye gelir
 Ahlımı başımdan edif târumâr
 Canıma bir ataş salmaya gelir

Sen de ki var bu nezaket bu eda
 Özünü görmedim yanaram oda
 Kaşları kemandı kirpiği cida
 Tuşlayıf sineme vurmağa gelir

Sergender Şenlik'em gam hanasıyam
 10 Yanaram oduna pervanasıyam
 Eşidip ki aşgın divanasıyam
 Söyledif başıma gülmeye gelir

82. MİHMAN EDERLER

Bir iğit gurbete kelşi gezende
 Onu çoh garalar böhden ederler
 Ayırırlar yâranınnan¹⁵⁹ dostunnan
 Yollar gurbet ele mihman ederler

Endim ağalara çıhdım hanlara
 Bu hususda gettim çoh divanlara
 Menim bu işime pel vurannara
 Rûz-i mahşer günü lanet ederler

Bağman gerek gülü sere bağlara
 10 Yiyit odu arğa vere dağara
 Şenlik galmıyaydı¹⁶⁰ ahır çağlara
 Doğru söz söyleyen galet ederler

83. DİYERLER (SÜMMANİ BABA'YA NAZİRE)

Çetindir gurbetin çekilmez gahrı
 Sen can desen onnar veba diyerler
 Söylüyersin seni deli sayarlar
 Söylemezsen ne de gaba diyerler

Arabî Farisî dilin olmasa
 Her bir meslekde elin olmasa
 El içinde devlet varın olmasa
 Sen garışma heç hesabı diyerler

¹⁵⁹ ÇÂŞD'de "yârından" olarak geçen kelimenin vezin dikkate alındığında "yâranından" olması gerektiğine kanaat getirildiğinden kelime bu şekilde düzeltilmiştir.

¹⁶⁰ ÇÂŞD'de kelime "gamlıyaydı" biçiminde yanlış yazılmıştır. Anlam dikkate alındığında kelimenin yanlış yazıldığı görülmektedir. Kelimenin doğru biçiminin "galmıyaydı" olması gerektiği için kelime "galmıyaydı" şeklinde düzeltilmiştir.

Şenlik der dosdum sen mene pirsen
 10 Ben sana aşnayam sen mene gülseñ
 Nagâhı meclisden içeri girsen
 Ne gel otur ne merhaba diyerler

84. EYLER

Feleğın elinnen şikâyetim var
 Getirif güllabı güle bar eğler
 Kimini endirer kimin galdırar
 Kimini hak ile beraber eyler

Daima böğledi feleğın işi
 Dolandırar çarhı döñen gerdişi
 Kimine yaz günü getirer gışı
 Kiminin gışını nevbahar eyler

Diyerler böyledi dünyanın feli
 10 Kiminin genç yaşda büküler beli
 Dudu guşu olsa lâl olar dili
 Gargaya dil verif herze kâr eyler

Şenlik'in sevdası serinnen getmez
 Oturan dosları elinnen tutmaz
 Aslı pak yanında heç eylih etmez
 Asılsıza can ver hep inkâr eyler

85. AYAĞI GÖZLER

Beyzadeler¹⁶¹ meclisine varanda
 Aslı nesli olan ayağı gözler
 Mürşid-i kâminden aldım nasihat
 Yetim haki gönül ayağı gözler

Deli gönül öz evinde paşa sen
 Zalim felek vurdun daştan daşa sen
 Ey bed asıl çıkma sedir başa sen
 Ehli irfan olan ayağı gözler

¹⁶¹ ÇÂŞD'de bu kelime 'beyzde' şeklindedir. Ancak hem orta hecede geniş ünlünün düşme hadisesinin çok zor olması sebebi ile hem de vezne göre kelimenin 'beyzade' olmasının daha doğru olduğuna kanaat getirilerek kelime 'beyzade' şeklinde düzeltilmiştir.

Şenlik söyler sözün serencamını

10 Mevlam sen artırma derdi gamımı

Bir gün içirerler ecel cemini

Sararlar ağ beze ayağı gözler

86. DİYER

Mücevhere garg eylesen nadanı

Bilmez gıymetini bir pulam diyer

Bazı cünun ahlı noksan efsene

Akıllı deyende Behlül'em diyer

Akılsız kul erse devri hayata

Hökmü vezir olsa ta vilayete

Kendini hiç bilmez hadden ziyade

Daim bir gedaya men kulam diyer

Sefil Şenlik feryad etsen aha ne

10 Bel bağlama itibarsız cihana

Kara zağı emsal etsen şahana

Geder gonca güle bülbülem diyer

87. DAĞIDIR

Eğer Mecnûn isen çıhma râhından

Nasibini isde Şahlar Şahı'ndan

Sakın intizardan elin âhından

Âh dediğin tahdı tacı dağıdır

Elin sitem sözü feleğin gahrı

Şeytana uyana içirer zehri

Yetişer zamanı yıkılır şehri

İnsanın bağına acı dağıdır

Hasım duruf Gul Şenlik'le davaya

10 Emek eylemişem vermem effaya

Yıhar kecabanı vererem zaya

Alaram elinnen pacı dağıdır

88. ZANAATIDIR

Merahlı sözlere garşılıh demeh
 Sergender gönlümün öz adetidir
 Söz deyif söz seçif cavap anlamah
 Arif olannarın zanaatıdır

İrağı yahını hesap eylemeh
 Gudretten ders alıf Hak'dan söylemeh
 Yol erkân gözleyif namus ar bilmeh
 Binde bir adamın tabiatıdır

Bir iğidin¹⁶² sevda inse serine
 10 Gudreti yettihce dalar derine
 Sefil Şenlik baş endirer pirine
 Her daim gönlümün ziyaratıdır

89. DOLANDIRIR

Hey ağalar gelin size söylüyem
 Devleti dalına el dolandırır
 Muhabbet kesildi galmadı insaf
 Bu yalan dünyayı pul dolandırır

Köprü kurup köprüsünnen geçmiyen
 Dünya şarabından bir tas içmiyen
 Evde arvadına sözü geçmeyen
 İndi muhtar oluf köy dolandırır

Şenlik diyer duram¹⁶³ duram danışem
 10 Mâh üzünde goşa hallar bir nişan
 Vefasız dosttansa¹⁶⁴ vefalı düşman
 Ölende gebrine gül dolandırır

¹⁶² ÇÂŞD'de bu kelime 'iğd' şeklindedir. Ancak vezne göre kelimenin 'iğit' olmasının daha doğru olduğuna kanaat getirilerek kelime 'iğit' şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁶³ ÇÂŞD'de bu kelime "duran" şeklinde yazılmıştır. Ancak şiir incelendiğinde ve anlam dikkate alındığında bu kelimenin ikileme olduğu görülmektedir. Kelimenin doğru biçiminin "duram" olması gerektiğinden kelime "duram" şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁶⁴ ÇÂŞD'de bu kelime "dostsansa" biçiminde yazılmıştır. Kelimenin doğru biçiminin "dosttansa" olması gerektiği görülmektedir. Bu nedenle kelime "dosttansa" şeklinde düzeltilmiştir.

90. NE BİLİR

Nuh'un gemisine böhden edenner
 Yelken açan yel gadrini ne bilir
 O Süleyman guş dilini bilirdi
 Her Süleyman guş dilini ne bilir

Erkeh atın bazıları yorgalar
 Kimi sarhoş gezer kimi ırgalar
 Çöplühlere inif gonan gargalar
 Has bahçada gül gadrini ne bilir

Bülbüle münasip gülü olmuyan
 10 Elbet bir meslekde eli olmuyan
 Arabî Farisî dili olmuyan
 Saz çalmayan tel gadrini ne bilir

Şenlik diğer öğüdün almıyan
 Ana babasının gadrini bilmiyen
 Gurbet gezif dünya âlem görmüyen
 Uzah yerde el gadrini ne bilir

91. OLU

Garip aslan gurbet ele tüşende
 Hayâlî perişan zihni zay olu
 Her taraftan şıkar avı kesili
 Terlan iken çalağana tay olu

Her kim düşse gurbet serencemine
 Fikri vuguf olu dünya gamına
 İtibarı düşer zir-i zemine
 Yeksana piyandaz hâk-i pay olu

Sefil Şenlik çeker gurbet ahini
 10 Garibin defteri yüzüne ohunu
 Her ne dese halkı nasa dohunu
 Cevabı oh sözü gati yay olu

92. OLUR MU

A be mürvet a be insaf a zalım
 Yahşı dosda yalan satmah olur mu?
 Polattan şiş gördüm kemihden kebab
 Uyduruf birbirine tahmah olur mu?

Tilkinin gönlünden geçer paşalıh
 Yalnız aslan neçe gezer meşelih
 Terlana itkinliyh kurda aşnalıh
 Şahmaran goynunda yatmah olur mu?

Şenlik âşıklara oluftu nişân
 10 Tohundu sineme tığ-ı zernişan
 İndi beyan eder olarsan pişman
 Doğruyu yalana gatmah olur mu?

93. GÖRÜFDÜ

Nice tan eylersem gam erbâbına
 O da senin kimi zârı görüfdü
 Dindirersen olur hâlden haberdar
 Cebir çekif her efkarı görüfdü

Dost dosta eylerse ilgar imanı
 Kıyamete gider müddet zamanı
 Gönül uman yerden kesmez gümanı
 Çünkü evvel ehdiyarı görüfdü

Şenlik'in zehnini uğratman zâya
 10 Ant veriren ol yaradan Huda'ya
 Bel bağlama devir dönen gedaya
 Nice eyyâm üruzgârı görüfdü

94. DÜŞÜFTÜ

Sonam meni dide giryan eğledin
 Cebr ucunnan cismim köze düşüfdü
 Hayalı perişan goyma müşgülde
 Yeksan canım piyandaza düşüfdü

Şemama lebleri fel fi'li fincan
 Mermer sine billur buhah alır can
 O gandef dihânın hayat-ı mercan
 Heşim-i hal bedir üze düşüfdü

Şenlik der gaşların hilâlî sünbül
 10 Mahıtab veçhini vasf edemez dil
 On dört bölüh zülfün üç yüz altmış tel
 Her birisi bir pervaza düşüfdü

95. BULUNMAZ

Bindim arap atı sürdüm meydana
 Geşametde hüsnü rayı bulunmaz
 Hasır gaşağ yulaf culfa sinebend
 Cil yulardan zer hatayı bulunmaz

Zahma çekip şan etsen yanını
 Tembellikte عزیز sahlar canını
 Etinden et kesif dökse kanını
 Yürümeye bir golayı bulunmaz

Guyruğu sinirden soyuluf beli
 10 Melezin yarganı bir gulaç olu
 Gözü kör bacah küt tersle temeli
 Bundan artıh noksan zayı bulunmaz

Tarihi bellidi mülkü binada
 Elli altmış yetmiş seksen senede
 On dokuz yıl yatıf dabakhanada
 Endamında bir tek tükü bulunmaz

Şenlik der böyle at nerde tapılı
 Endaze tişlidi gulaç yapılı
 Nepek bayguş başlı kerkez yapılı
 Çirkinlikte emsal tayı bulunmaz

96. BİLMEZ

Bu cebrin tehdedi sırrı hikmetden
 Hidayet ilmini seçmeyen bilmez
 Bahri sefinenin gam türabını
 Hicran möhnetine düşmeyen bilmez

Sevda mana gıldı sitem gastini
 Soldurdu zevkimin hub növrestini
 Eserli sarhoşun gaflet mestini
 Celalli kevserden içmeyen bilmez

Şenlik diyer müddet geçti vakitten
 10 Canım bezer oldu fikri merahtan
 Aşkın fırağını tahdiri Hak'tan
 Gudret kitabını açmıyan bilmez

C) KOÇAKLAMALAR-DESTANLAR**97. VERMENİZ DÜŞMANA****(93 KOÇAKLAMASI)**

Ehl-İslam olan eşitsin bilsin
 Can sağ iken yurt vermerih düşmana
 İsterse uruset ne ki var gelsin
 Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Kuşanıp gılcı geyinin donu
 Gavga bulutları sardı her yanı
 Doğdu koç yiyidin nam alma günü
 Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Asger olan bölük bölük bölünür
 10 Sandız mı ki Kars galası alınır
 Boz atlar üsdünde kılıç salınır
 Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Kavga günü namerd sapa yer arar
 Er olan göğsünü düşmana gerer
 Cem-i ervâh biznen meydana girer
 Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Hele Al Osman'ı görmemiş zorun
 Din gayreti olan tedarik görün
 At tepin baş kesin kazagı gırın
 20 Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Benasfer'di bilin Urus'un aslı
 Orman yabanisi balıhçı nesli
 Hınzır sürüsüne dalıf kurt misli
 Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Şenlik ne durursuz atlara minin
 Sıyra gılıç düşman üsdüne dönün
 Artacaktır şanı bu Al Osman'ın
 Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

98. MİHMANIDI

Bir hüner gördüm Çıldır elinde
 İğitler şanınin ser aslanıdı
 İsmi Hacı Hacıoğlu diyerler
 Sakineti başköy hoş mihmanıdı
 Vasef edem ismini olsun şanı met
 El içinde bir ülkerdi malum et
 Açık mutfakhane aşu ganimet
 Ziyet-i münakkaş bezasdanıdı

Zehmini görenin dolaşar dili
 10 Vergisine yetmez kimsenin eli
 Meclis yaraşığı mereke gülü
 Sahavat-ı izzet gönlü ganıdı

Odasında gördüm ağır zümreyi
 Ettar reyhalıdı gahvesi çayı
 Candan eziz sağlar yohsulu bayı
 Bir ağır ülkenin hanedanıdı

Sıtkı bütün gördüm muhabbeti hoş
 Dilerem Mevla'dan biri olsun beş
 Hükmü tülük terlan zehmi gızıl guş
 20 Gazab-ı zamane kahramanıdı

Büyük Hacı bir şan salıf derine
 Bac alır bac vermez aslan serine
 Hüküm ile dolandır kılıç zoruna
 Vilayet serdarı ülke hanıdı

Nice vezirlere yüz-be-yüz oldu
 Vali huzuruna divana geldi
 Müşürlerin cavabından söz gandı
 Haddeye yazılan gevher kânıdı

30 Mevla'm kabul etti hak niyazını
 Dergâh-ı âlemde matluf sözünü
 Hacerü'l- esvada sürdü üzünü
 Tavaf-ı Beytullah hem rahman idi

Şenlik'e ne lazım ki gam gusse yemeh
 Dert bilen yanında zây olmaz¹⁶⁵ emeh
 Yiyitler şanında vâsf-ı hâl demeh
 Âşıkların meti armağanıdı

99. DERYAYI (AY İLE GÜNEŞ DESTANI)

Ayla güneş dil cengine durdular
 Güneş diyer men vererem ziyayı
 On iki huleden baş gösterende
 Hep garrah eylerem umman deryâyı

Ay diyer ol hakg'ın fermanı geldi
 Otuz cüz Kur'an'ı nur umman aldı
 Cabrayıl ganadın annıma çaldı
 Görmersen mi alnımdaki garayı

10 Güneş der sendedi çarkın tuzağı
 Aldanır âlimler zikrinnen ganır
 Abdesli gulların cenabet gelir
 Sen neçe eylersen bele rüsvayı

¹⁶⁵ ÇÂŞD'de kelime “*olmah*” biçiminde yazılmıştır. Ancak şiirdeki anlam dikkate alındığında kelimenin “*olmaz*” biçiminde olması gerektiği görülmektedir. Bu nedenle kelime “*olmaz*” şeklinde düzeltilmiştir.

Ay diyer bu hüner sende var mıdır?
 Adet midir töhmet midir kâr mıdır?
 Mevla'nın emridi gayet ar mıdır ?
 Muradına gavuşdurran Leyla'yı

Güneş diyer şan şöret mendedir
 Edep haya namus gayret mendedir
 Gul başına gonan devlet mendedir

20 Nesibe yetirrem yohsulu bayı

Ay diyer mendedir gaflet barları
 Dünyaya tapdırmam tamahkârları
 Mehenge vuraram cihandârları
 Farg ederem şeme yanan şeydâyı

Güneş diyer men minende atımı
 Zer dağıdar sevindirrem yetimi
 Yetmiş iki millet eyler metimi
 Al yaşıla uşandıraram dünyayı

Ay diyer eşref-i bayan mendedi
 30 On iki ay şehir-i siyam mendedi
 Leyla-yı gadr eziz bayram mendedi
 Talib olan ohur salat selâyı

Güneş diyer men gılanda işaret
 Gün be gün kemala gelir nedâbet
 Her çiçeğe verrem bin türlü ziğnet
 Lahuru şal gurşandıraram sahrayı¹⁶⁶

Ay diyer ki gıyasımdı irşadın
 Mehşer günü zuhur eder bed dadın
 Adam galdırmahdı senin muradın
 40 Her birine verif yüz bin hülyayı

¹⁶⁶ ÇÂŞD'de kelime “*sagra*” biçiminde yazılmıştır. Kelimenin herhangi bir ağız hususiyeti nedeniyle değil de anlam da dikkate alınarak yazıya geçirilirken yanlış yazıldığı düşünüldüğünden kelime “*sahra*” şeklinde düzeltilmiştir.

Güneş diyer gel uzatma kelâmı
 Mende de çalındı Hakk'ın galemi
 Ohuram Yâsin'i elif'i lem'i
 Gayet düzgün verirem men fetvayı

Ay diyer olufsan cevri ile cefa
 Mende doğdu Fahr-i Âlem Mustafa
 Bu işe bir şüphem var mıdır yohsa
 Guraram seninen cengi gavgayı

Güneş diyer çar yanım yayınan ohdu
 50 Süngü mizrah tuğu sancağım çohdu
 Dolansan dünyayı siperim yohdu
 Başına getirrem türlü belayı

Ay diyer bu geder durma ileri
 Beş yüz bin ordudu yıldız esgeri
 Damarınnan götürende leşgeri
 Ganın bulandırar yeddi deryayı

Güneş der devlerim burca düzülü
 Yıldız esgerlerin tutmaz ezili
 Su götürende teyemmümler bozulu
 60 Sana öğrederem la'yı imlayı

Ay da diyer imdadım yetirer Allah
 Ölüneten çallam budaram vallah
 Usta çırağına etmez eyvallah
 Men sene vermişem lütf ü senâyı

Güneş diyer gılacam seyd-i ahkâm
 Ne sensiz ne mensiz olmaz süpha şem
 Sana baş eğmezidim hasılı kelâm
 Lâmelif'le ba'ya gıldım şevkayı

Ay diyer deveden böyüh fil vardır
 70 Bizi yaradan ol gannı seddardır
 Aslımız gardaştır nur barabardır
 İnanmazsan yohlatalım künyeyi

Güneş diyer kötü Mevla'dan bulsun
 Rakipler her daim sararsın solsun
 Ay gardaş bayramın mübareh olsun
 Daha yapmıyağın böle nizayı

Şenlik diyer sizinen barışalım
 Halhatır suval edif danışalım
 Ay deyi gelin halallaşalım
 Güneş diyer barışdılı hamd senaya

100. GİDİFDİ

Bozuldu növrağı güzel Çıldır'ın
 Elimizin hanedanı gidifdi
 Şivil oğlu Daşdan ağa namında
 İsm-i mâhı Şevket şanı gidifdi

Hicret muhacirlik terdibin düzdü
 Tarihi bin vasfı hale üç yüzdü
 Gatı yay pençeli Eflatun sözlü
 Lügât imrendür lisanı gidifdi

Kazamızın kühnü hem hanedanı
 10 Meclisler muhdarı vezirler hanı
 Sahavet izzetli hasleti ganı
 Aklı evvel imtihanı gidifdi

Açık mutfaklıydı teke serdarı
 Türölü nazı nimet nan mütebarı
 Kendinden hub kemal var biraderi
 Candan aziz kahramanı gidifdi

N'oldu Hacı İsa Murad oğlu Ali
 Hasyeti nakışkâr aşk ehli dini
 Kazamızda biten Eflatun gülü
 20 Mağrifetli bir loğman'ı gidifdi

Deniz dalgalıydı o ağa kişi
 Sivas ülkesinnen gelir tefdişi
 Battal'dan bahadır Rüstem'in eşi
 Hamza teki pehlivanı gedifdi

Şenlik'em düşmüşem perişan hâle
 Şad oluf gülmezem bu günnen böyle
 İtirdim sadığı heç gelmez ele
 Tığ-ı şimşir Zernişan'ı gedifdi

101. İREHBER İDİ

Zulumatı vurdu kamer ziyası
 Eflatun nüfuzlu bir efder idi
 Kasımoğlu Hasan Ağa namında
 Çıldır Sancağı'nda irehber idi

Bütün yasa döndü bu devr-i afet
 hille-yi şer oldu bize musallat
 Hisar etti her tarafı zulumat
 Seyraguftan gelen kem haber idi

Hudutlardan aştı Moskuf askeri
 10 Hasan ağa kuşandı cenk kemeri
 Dedi bu uğurda verecem seri
 Rüstem Zal heybeti onda var idi

Yığdı çetesini ata mindirdi
 Ardahan mülküne haber gönderdi
 Nâra vurdu gâvurları sindirdi
 Gizil guş hayalli bir serdar idi

Gâvurun goşunu her yanı sardı
 Bütün İslam ehli sarardı soldu
 Gödekdağlı Hüseyin imdada geldi
 20 Ejderha misali, bir gaddar idi

Deli Kasımoğlu Halay pervana
 Sıtk ile sığındı Gani Sübhan'a
 Dedi mana ayırt erzak cephana
 Asker Molla Derviş barabar idi

Hacı Şakir etti ihlas niyeti
 Şita çağındaydı eyyamı şiddeti
 Okudu tecvitle fetih âyeti
 Sırrı pünhan onun bir esrar ıdı

Hicri gam leşkeri etti hareket
 30 Garosdav dağında koptu kıyamet
 Ehli İslamları bastı kemkubat
 Ah u nala çıkan musibet idi

Kesildi hudutlar etraf sarıldı
 Gülle sedasından dağlar yarıldı
 Del Ağa'nın oğlu Lütfü vuruldu
 Emri ilahi'nin bir kader idi

Münâfıklar muradına erişti
 Mümin olan kullar yandı alıştı
 Beş yüz atlı bir hamlede veriştı
 40 Kırdı Benesfer'i cengi var idi

Arzusu kalmadı çark-ı felekte
 Benesfer'i mağlup eyledi cenkte
 Çadırını kurdu Ahılkelek'te
 Zemindar hışımlı damu nâr idi

Goravelli Kamil Ağa arifan
 Onun penahiydi ol Gani Merdan
 Düzenletti hazırlattı bir plan
 Asaletten bir neroğlu ner idi

Hakg'a sığındılar deruni dilden
 50 Asla dönmediler gittiği yoldan
 İmdat istediler ol Şöregel'den
 Cebir destanının gam gubar ıdı

Aştılar şukkayı okundu berat
 Yardımdı bize o sırrı kudret
 Dardaydı Hacabbasoğlu Muhammet
 Dadına yerişen hülûskar ıdı

Ahvallar perişan yollar ıraktı
 Çekti çetesini bir seher vakti
 İndi Arpaçay'a şafak ta attı
 60 Belde silah elde Zülfikâr idi

Hünkâr şahı ona verdi cesaret
 Şükür Arpaçay'dan kalktı esaret
 Sevindi Hacıabbasoğlu Muhammet
 Sinesini dolduran gam efkâr idi

Zehmi mevce geldi çekti taburu
 Bir halef gönderdi ol Hakk'ın nuru
 Kurtuldu Arpaçay kırdı gâvuru
 Saldat koşumunun sitemkârıdı

Kılıçları etti her yanı şan şan
 70 Allah'ın aslanı ona bir nişan
 Benesfer koşunu oldu perişan
 Düşmanının çektiği ahu zar ıdı

Doksan üçte Hasan Ağa şan aldı
 Bir kanına yüz kan intikam aldı
 Gam günlü Çıldırılı şad oluf güldü
 Bu destan Şenlik'in yâdigârıdı

102. GETİREN ALİ

Gönül gubarında Hak hikmetinnen
 Görünmez yerlerde görünen Ali
 Çekdi Zülfikâr'ı çaldı küffâra
 Dinsizleri dine getiren Ali

Bir nâme yolladı zırı cemine
 Nâme de çekildi arş-ı zemine
 Parmağınan işaret eyledi güne
 Günü gün ortaya getiren Ali

Şenlik der Zülfikâr gınında galdı

10 Nice meleykeler onnan ders aldı
 Üzünde likâbı bir Arap geldi
 Kendi cenazesin götüren Ali

103. BİZİ

Ey goruhcu sen Mevla'yı seversen
 Benzetme tevacüz kimseye bizi
 Seversen Allah'ı İncil aşkına
 Cevr eyleyif salma cezaya bizi

Bu garip canımın yohtur illacı
 Meryem ana olsun size duvacı
 Severseniz İncil'i kiliseyi haçı
 Bağışlan Hazreti İsa'ya bizi

Men Şenliğ'em yalvarıram pirime

10 Batmayın ahıma inkisarıma
 Mekânım Çıldır'dı gönder yerime
 Sürgün etme gayrı kazaya bizi

104. İSMAYİL

Çoh andım ismini eyledim ezber
 Fikrime düşdün yine İsmayıl
 Mevla'm hikmet verip bilinmez sırrın
 Günde girdin yüz bin dona İsmayıl

Goç iğitlerin var sığmaz galeme
 El pençe hepisi durur selama
 Kaf'dan Kaf'a beyan edim âleme
 Benzer adaletin güne İsmayıl

Her nadanı meclisinde eylemez
 10 Laf atıban hırslı hırslı söylemez
 Düşman yurdunu abad eylemez
 Zulümle gurupsan bina İsmayıl

Sen de oldun Köroğlu'na beraber
 Her divanede şikâyetçin var
 Şahlardan gatline gelen fermanlar
 Hesap ettim çıkıp bine İsmayıl

Memleketi sana kimi daradı
 Şam Halep'te Kayseri'de var adı
 Zamanede bir kahraman töredi
 20 Sedd-i İskender'den fena İsmayıl

Gavga günü dağı deler cidası
 Köroğlu'nda çokdur bunun edası
 Zaloğlu'ndan artık gelir sedası
 Bereketallah böyle üne ismayıl

Eflatun hub kemâl ahval bilici
 Şahin kaynaklısan terlan alıcı
 Her ne zaman çekse eğri gılcı
 Gan dökmemiş goymaz gına ismayıl

Layıhdır ki Çamlıbel'de eğlene
 30 Köroğlu'ndan adaletli söylene
 Bezirgânlar boza denkler paylana
 Dağlar döne bezeslana ismayıl

Kışmir Şiraz zahmetinden bezdiler
 Çin-Maçin'de ihtiyatın düzdüler
 Bakü'de de fotoğrafın çizdiler
 Gönderdiler Ejder Han'a İsmayıl

Burda da durmadın aşdın İran'a
 Düşman yurdunu ettin virane
 Yeddi iklim şaha garşı durana
 40 Gayret ile gılıç çaldın İsmayıl

İran'da hanlarla iddaya tüştün
 Al'Osman yurdunda durmadan geçtin
 Urusya¹⁶⁷ çarıynan yeni barıştın
 Arha verdin Gürcistana İsmayıl

Karabağ Kandehar eyler methin
 Tebriz'de söylenir hoş saltanatın
 Hoy Bender İrevan şaşırır bütün
 Taaccüp kaldılar sana İsmayıl
 Gence Karabağ'a salıftı seda
 50 Şöreğel şamahı müştahdı ada
 Sönmez merağını yandırdı oda
 Korku saldın neçe cana İsmayıl

Lahor'dan getirdi pahalı şalı
 Calalı Kürdü de zarbını bili
 Lut Kirman Venedik tutuluf dili
 Dahı gelmez nutk u dile ismayıl

Yiğit odu geze yiğit yolunda
 Hökmün işler Urusların elinde
 Şenlik gibi şairlerin dilinde
 Destan oldun hoş lisana ismayıl

105. İSDEREM

Hulus-i kalbimden bilsen fikrimi
 Men Allah'dan Al Osman'ı isderem
 Merhamet sahibi İrahmi Gani
 Nesli mürsel hükm-i hanı isderem

¹⁶⁷ ÇÂŞD'de bu kelime "Uruysa" şeklindedir. Kelimenin doğru şeklinin "Urusya" olması gerektiğine kanaat getirildiğinden kelime bu şekilde düzeltilmiştir.

Süleyman mülkünde berkarar duran
 Muhammet vekili makamı nurân
 Hıfsının ezberi âyet-i Kur'an
 Selavatla ol Süphan'ı isderem

Sultan Hamit hanım şahlar serveri
 10 Dilinde selavatı zıkr-i ezberi
 Kaf'dan Kaf'a zır-ı zeminden beri
 Hükmetmeye birce onu isderem

Emr-i Hak yedinden çekilmiş kalem
 Varmış bir ettiğim yetişdi belam
 Hükmünde saltanat adline âlem
 Divanında şevket şanı isderem

Gamgündür Şenlik'in gönlünün şadı
 Hiç aklımdan çıkmaz Al Osman adı
 Gidifdir dünyanın lezzeti tadı
 20 Maşer günü bir mekânı isderem

Bayatısı

Payıdâr olmaz zalım
 Yiyide neyler ölüm?
 İşde boynum sal kılıç
 Doğruyu söyler dilim

106. ŞANIDIM

Urta karyesinde vasedim size
 Kızıl kuş kanatlı bir terlanıdım
 İsmim Nebi Ağa dedi her kaza
 Metanet mülkünde şöhret şanıdım

Feleği bilmezdim bu tevir kinli
 Afatı mümkünsüz perişan günlü
 Zaloğlu veçheli Koroğlu ünlü
 Urustam sedalı kahramanıdım

Nebi der ki cebri zalim zulümü
 10 Yarı menzil kesti benim yolumu
 Sefil Şenlik vasfeylesin hâlimi
 Mücevher söhbetli hoş lisandım

107. EFENDİM

Bir gün semet bey'in şehrine vardım
 Bu diyarı geze geze efendim
 Semet bey namında bir vezir gördüm
 Vasfını getirdim söze efendim

Semet bey denilen bir etten gala
 İsmail benziyer Ürüsdam Zal'a
 Boyun eğmediler yeddi kıralla
 Kalem gerek vasfın yaza efendim

Semet Bey'dir sanki aslan gurumlu
 10 Belli Bey'di miner gulaç gerimli
 Paşa saltanatı bir han verimli
 Bahan değil çoğa aza efendim

Mehrali deyilen şahan kuşları
 Semet Bey'di hep onnarın başları
 Yanlarında vardır koç yoldaşları
 Düşmeyin onlarla bese efendim

Semet bey deyilen zehm-i ağıdı
 İsmayıl uruslar için yağdı
 Mehrali bey yüz gazağı dağıdı
 20 Gıymadılar hilal fese efendim

Semet Bey de gitti sibir yerine
 Çoh belalar yazılıfdı serine
 Fermansız han oldu gılıç zoruna
 Boyun eğmez heç bir kese efendim

Al Osman yurdunda biraz galdılar
 Celâli Kürd'üne gılıç çaldılar
 İran ülkesinden haraç aldılar
 Şahı da koydular yasa efendim

Şenlik metet koç iğidin birini
 30 Her nadana vermez gizli sırrını
 Tutan olmaz bu beylerin yerini
 Bu fâni dünyada heç kes efendim

108. VAR MENİM (MEVSİMLER DESTANI)

Kış ile nevbahar düştüler bahse
 Bahar dedi nebahatım var benim
 Kış dedi ki zehir zehir kâniyem
 El içinde adaletim var benim

Bahar der ki men özüm yetirirem
 Zevki ziynet nuru rahmet getirrem
 Süsen sümbül mor menevşe bitirrem
 Elvan elvan nebadetim var benim

Kış dedi mihrime bulunmaz çare
 10 Hükmetsen cihanı yakaram nâra
 Nice aslanları salmışam tora
 Cebrim çohtu yüz min zehmim var benim

Bahar dedi men gıymatsız babayani
 Sabalan yaylağı el evgâhiyam
 Cilveli kızların seyrangâhiyam
 Can almağa nazaketim var benim

Kış dedi ki menem fitne haini
 Dondururam derelerin suyunu
 Çoh kurmuşam Ebu Sinan oyunu
 20 Efsun almaz tarikatım var benim

Bahar dedi mennen düşme mihnete
 Cihanı bezerem zevk-î zinnete
 Mevlam meni şebye gılmış cennete
 Emri Hak'tan hamiyetim var benim

Kış dedi ki şiddetinen eserem
 Sarp kayalar evgâhını keserem
 Zulumet zindandan beter eserem
 Hışmı yeksan memleketim var benim

Bahar der ki buldum izzet şanı
 30 İsterem ki derem has elvanını
 Dağlar cubar cubur giyer donunu
 Servi seher meşaggatim var benim

Kış dedi hoş hâlde yollanılmazam
 Şita derler mana üç ay gülmezem
 İlaç imdat aman derman bilmezem
 Müşkûl işe müracatım var benim

Bahar der ki seyrangâhta yaylaram
 Garip kullar dağ başında avlaram
 Nan u nimet nafakalar paylaram
 40 Rahm u hayat sahavetim var benim

Kış dedi ki ismim azap ohunur
 Mazarratım Kaf'tan Kaf'a dohunur
 Uçan kuşlar gazabımdan sahinir
 Dağdan ağır azametim var benim

Bahar der ki ismim izzet şanımdır
 Bin türlü çiçek elvan dönümdür
 Yemen ile Bağdat ili benimdir
 O diyarda hoş müddetim var benim

Kış der gazaplıyam garşı durana
 50 Nece evler eylemişem verane
 Çoh getmerem sevhile arana
 Dağlarınan adavetini var benim

Bahar dedi coşa gelir aharım
 Rahmet yağar kar binanı yıharam
 Beş yüz min söylesen hahlı çıharam
 Şükür olsun merhametim var benim

Kış dedi sen mennen bularsan hata
 Kati düzen verdim hoş saltanata
 Hükmü taaccüpten dur geldi mata
 60 Ruzu mahşer kıyametim var benim

Bahar der ki menem keramet kânı
 Sürüt kanun mizah düstur mekanı
 Tut sözümü dinle edep erkânı
 Sana bir kaç nasihatim var benim

Kış dedi ki ak sedirde yataram
 Ne söz dinler ne iltimas tutaram
 Hükmüm ejder şahmarandan beterem
 Afsun almaz hasiyatım var benim

Bahar der kî el çek bu hayalinden
 70 Âlem lerze gider fitne felinden
 Min evvel il ahir senin elinden
 Emr-i Hakk'a şikayetim var benim

Bahar dedi mende var ab-ı zülal
 Sözlerin düşünüş ayağın denk al
 İçimizi beyan eyler Zül Celal emri
 Emr-i Hakk'a itikatım var benim

Bahar dedi düşme fitneye fele
 Doğruya penahtır Cenab-ı Hüda
 Şükür olsun seni getirdim yola
 80 Hakk'a yarar tarikatım var benim

Kış dedi ki men isyanam hem asi
 Bozuldu gönlümün növrak hanesi
 Başa çıkmaz yolsuz işin binası
 Her ne desen ganahatım var benim

Bahar dedi daha gurmıyah niza
 Cümle ahvalatı ar etdim size
 Şenliğ'em sığındım ismi azize
 Af edici mağrifetim var benim

109. GÖRDÜM

Burçalı elinde bir şahsı izzet
 Gedif goca köyde hoş ülfet gördüm
 Nebi oğlu namı ismi Muhammet
 Mekânı zinnetli malumat gördüm

Hayalî fikrimden olmaz feramuş
 Dilerem Allah'dan biri olsun beş
 Lisan-ı kelâmı hub ülfeti hoş
 Anda candan eziz muhabbet gördüm

Tarif deyim destan edim her vade
 10 Borçalı eline yaraşan seda
 İlm-i semiyeden hükmü ziyade
 Şerafet payeli metanet gördüm

Şenlik her nadanagüher paylamaz
 Ehl-i dildi beyhude söz söylemez
 Tümen-i kapıke hesap eylemez
 Hatem sahaveti ganimet gördüm

110. ASLAN

Min kere maşallah Hak Süphan Allah
 Âlem-i dünyaya şan verdi aslan
 Deryayı misalli coşa gelende
 Gurumuş damara kan verdi Aslan

Yığılıban hesimleri gelende
 Topu tüfenk kılıç kalhan alanda
 Aslan meydanında güreş olanda
 Hamsını mat edif yan verdi Aslan

Kolları gargidi kamış parmağı
 10 Parmağı ucunda kartal dırnağı
 Pazunun kuvveti erider dağı
 Neçe misgin nasa yön verdi Aslan

Geyin kisbetini meydanda salın
 Cengi ejderhanın seyrine gelin
 Urus kralından haracın alın
 Şikârınnan Kars'a şan verdi Aslan

Şenlik Urustam'innesline benzer
 Halid Bin Velid'in aslına benzer
 Hazreti Hamza'nın dostuna benzer
 Düşman gabağında can alır Aslan

111. AL OSMAN

Halk serrinden evvel deyip
 Vardı Al Osman Al Osman
 Dünya bütün münkir olsa
 Alır Al Osman Al Osman

Size zengten seda gelir
 Bize Hak'tan nida gelir
 Her bir ilmi Huda verir
 Bilir Al Osman Al Osman

Koy Şenlik'i burdan getsin
 10 Düşman sözünü yeritsin
 Gör ki Mevla'm tahdın yetsin
 Alır Al Osman Al Osman

112. AĞLASIN

Osman diyer meni bugünde gören
 Hâl-ı müşgül perişana ağlasın
 Eflatun yerişse bulunmaz çara
 Mâlûm edin o Loğman'a ağlasın

Mene böyleymiş tahdirin işi
 Gafil gettim zalım düşmana garşı
 Görüm Ahıska'nın toprağı daşı
 Belend olsun Nuh tufana ağlasın

Üstümnen dağıldı hoş saltanatım
 10 Selm-i secer göy çimenli seyhatım
 Hayyım haşametim atım beratım
 Gan yaş döhsün dane dane ağlasın

Yas tutsun saraylar bağlansın yollar
 Tayfa tayfa gelsin o ağır eller
 Hizmetimde duran el pençe gullar
 Bütün düşsün vay şivana ağlasın

Bağ bosdan ekdirdim çekdirdim hisar
 Tikdiğim ağaçlar getirmesin bar
 Dal budah açmamış belâlarım var
 20 Feryad etsin dad-ı figân ağlasın

Menim derdim yayılıırdı âleme
 Alın kağızlara divid kaleme
 Adımı çağırın körpe balama
 Yâdigârdı bir nişana ağlasın

Hökmü adaletim aradan galhdı
 Namert ayah atıf meydana çıhdı
 Örtülü üz yumuh gözden kim gorhdu
 Doslar bahsın o düşmana ağlasın

Bey babamın arşa yetsin nalesi
 30 Yıhıldı hisarı burcu galası
 Her yâda düşende aslan balası
 Günde etsin bir mahana ağlasın

Düşkün anam mennen umudu kessin
 Tahdire şükretsın talahtan küssün
 Ganlı paltarımı bağırına bassın
 Ataş alsın yana yana ağlasın

Bacılarım ataşıma dağlansın
 Kimler garğadı¹⁶⁸ ki gapın bağlansın
 Düşmanı da benim kimi dağlansın
 40 Belend olsun gülgez gana ağlasın

Gardaşlarım olsun divana deli
 Ganımı alsalar urhum şâd olu
 Dosdum gele yere düşmanda geli
 Gizli getsin bir pünhâna ağlasın

Muhannet insana oldum mudara
 Namert düşman mene etti dubara
 Fırsat elden getti bulunmaz çare
 Arz eyleyin el irfana ağlasın

Artıh benim için döndü serecem(serencam)
 50 Viran olsun dünya ister essin sam
 Açık mutfakhanam donanma sofram
 Nazı nimet türlü nana ağlasın

Ağa babam yerişmedi imdada
 Deyin terlan balan gedifdi bâda
 Menim derdim bir dağ oldu dünyada
 İllere dek yüz bin sene ağlasın

¹⁶⁸ ÇÂŞD’de ‘garğanı’ şeklinde geçen kelimenin anlam dikkate alındığında ‘garğadı’ olması gerektiğine kanaat getirilerek kelime ‘garğadı’ şeklinde düzeltilmiştir.

Osman der dünyadan çekdim elimi
 Ağlar goydum ulusumu elimi
 Yazılı Şenli menim müşgül hâlını
 60 Mâlûm etsin her diyara ağlasın

Bayatısı

Balalar
 Kuş yuvada balalar
 Öldüğüm gam yemem
 Yetim galdı balalar

113. KARS'IN (ESİR KARS'A DESTAN)

Yetih ol efendim vesf edim hâlin
 Fihri behre gama dalıfı Kars'ın
 Feleh zindanında zir-i dest edif
 Zevki zulûmata dönüfdü Kars'ın

Moskof beni Asfer o galbi gara
 Ehl-i imanları düşürdü zâra
 Bin iki yüz dohsan içünnen sora
 Tehlim tarihâtı dolufdu Kars'ın

Belaya musahhar gavgalı başı
 10 Zulumnan haşr oldu toprağı daşı
 Yevmu'l- gıyamete teşbihdi işi
 Devri ahır şere gelifdi Kars'ın

Cumadan cumaya zikir vadesi
 Camiler verirdi mezin nidası
 Daha gelmez oldu tekbir sedası
 Tebdili tagayyur olufdu Kars'ın

Urus gabrisdanı etdi târumâr
 Ziyaret türbeler çeker âh u zâr
 Şehitlerin figân intizârı var
 20 Gahrına beddua gılıfı Kars'ın

Senger tabyalıydı elvanlı dağlar
 Yirmi dört camisi melul gan ağlar
 Akıbet hep yıhar zenkleri bağlar
 Zevalı haddini bulıfdu Kars'ın

Urus toplarını endirdi düze
 Geçirdi Gümrü'den endi Tiflis'e
 Al Osman Devleti görünmer göze
 Etrafını Moskof alıfdu Kars'ın

Urus şeriyatı eyledi naçar
 30 Vekil ablagatı 'Zagon' a gaçar
 Selama 'zirdesti' deyiş baş açar
 Sualı 'Silest'e salıfdu Kars'ın

Hakg'ın gazabınnan gedilmez dâda
 Emrine muntazır bu canım feda
 Cenab-ı lemyezel hikmet-i Huda
 Kalemini böyle çalıfdu Kars'ın

Müminler yasadadı müşrikler şendi
 Yazılı gülşen eller verana döndü
 Bülbülsüz bağlara garğalar gondur
 40 Gışa döndü gülü solufdu Kars'ın

Bu destan-ı vâsf-ı arz-ı hâl gayır
 Ulu vilayete hünkâra duyur
 Ağıbetin Allah edeceh hayır
 İş bir gadiye galıfdu Kars'ın

Sevda aşk ataşı gam cezasında
 Üy-be-üy cismimin var azasında
 93'te Şenlikyol ortasında
 Ahvâlini böyle bilifdi Kars'ın

114. BOY ÇEKER

Dede bey bir adaletli terlandır
Arş yüzünde bulutlardan pay çeker
Yeddi düvel tamam şeklin isdiyer
Hırred gelif gabağında boy çeker

Gavga günü çürüh öler sağ işler
Alametten zuhur eder çoh işler
Galhan tutar şesşper değer ok işler
Böyle iğit daha neden tay çeker

Geydirir çılpığı yediri aca

10 Mevla'm nasib etsin gideceh haca
Padişahlar bahar başında taca
Götürer gısmetin düğün toy çeker

Terif desem hoş yaraşır desdana
Bu cenk ile Nuh tufanı sesdene
Namerd gullar mihnet ile islene
Zulümkarlar gazabınnan vay çeker

Canım gurban olsun böyle aslana
Bursa yasdıhlara paşa yaslana
Tavlasında kehlen atlar beslene

20 Kendi vezir paşalarla tay çeker

Gonahsız sorfaya vurmaz elini
Böyüh küçük sayar gözler yolunu
Fakir fuharanın sorar hâlini
Beyzadedir aslı nesli soy çeker

Yıgılıf Şenlik'in emel salihi
Aşk oduna böyle olur talihi
Dede Bey'e kimin düşse irâhi
Hafda eyler sene besler ay çeker

115. DİYERLER

Eşraf-ı Şemsettin Şems-i ziyade
 Size cihan serasgeri diyerler
 Hünkâr gıyafetli vezir payeli
 Familyene şef-i sani diyerler

Kars Kağızman Çıldır Göle Ardahan
 Erzurum Erzincan Muş Beyazıt Van
 Şeki Şirvan Tebriz Külli İsfahan
 Artırıpsan şöhet şanı diyerler

Mahiyetinde ağır eller sahlarsan
 10 Dar gününde fukaralar yoklarsan
 Tutsak azad eder gullar beslersen
 Tanımersin bir divanı diyerler

Sefil Şenlik söyler beyin methini
 Sarraf olan bilir lal giymetini
 Hallak-i âlemin bir Eflatunu
 Zamanın seraslanı diyerler

116. BEYLER

Karakale Çamdıra yan yana dursun
 Godamıh köylerden bir haber versin
 Görem o Başköy'ü verana dönsün
 Taşı taş üstüne kalmasın beyler

Çifttendi Cambazlar sıralı dursun
 Kış günü Gagacın suyu kurusun
 Gölün dalgası Ağcakala'ya vursun
 Yolunuz Cala'ya uğrasın beyler

Uğradık Cala'ya düştü zindana
 10 O âlemden çıkaydık bir yana
 Çekilifdi dâra iriştı Kızılveren'a
 Eyliği her yerde söylensin beyler

Kaverman'ın düz ovası ekilsin
 Kervanları bölük bölük çekilsin
 Görem Daşbaşı'nı göle tökülsün
 Ağları düşman doğrasın beyler

Daşköprü deyilen bir ufak köydü
 Lele oğlu Hak için hanadan öydü
 Haklar var hep birbirinden eydi
 20 Onları da Mevla'm saklasın beyler

Geldik Pehreşene gölün sazağı
 Sanki hucum etti Urus Gazağı
 Gettiler önüme sulu pazağı
 Onları da hastalık yoklasın beyler

Sakın Meredis'ten kaçın Urta'dan
 Urta'da çok olar adam ürküden
 Eyifli Senemli bir ışıklıdan
 Gerisini ecel peklesin beyler

Sordum demediler Goravel hara
 30 Purut'ta çekilif yoldan kenara
 Zurzunalı dönüf azgın şahmara
 İşiz hükümete düşmesin beyler

Biçare Köğası çekerler dâra
 Çekilip kuzeye Zinzalı kara
 Göründü gözüme azim Suhara
 Ayagız köyler düşmesin beyler¹⁶⁹

Şenlik dolaştı yirmi iki kenti
 Kimi sözünden kanmadı kimisi kandı
 Yaptılar dubara kurdular fendi
 Yolunuz gurbete düşmesin beyler

¹⁶⁹ ÇAŞD'de dizelerin sonunda tekrarlanan “beyler” kelimesi 9. dizede yanlış yazılmıştır. Bu dizede “köyler” şeklinde yazılan kelimenin kafiye dikkate alındığında “köyler” değil “beyler” olması gerekmektedir. Bu nedenle kelime “beyler” şeklinde düzeltilmiştir.

117. HÜNER GELİR (CAN BİZÂR DESTANI)

Millet gumandanı Vağarşak Ağa
 Sabreyle başına gör neler gelir?
 Yığıfsan başına bir bölüh dığa
 Deme ki onnardan bir hüner gelir

Uyma can fidaya o kahdağana
 Bir gün şehrini verer talana
 Ne Bakü'ye benzer ne de Şirvan'a
 Hazır ol üsdüne yüz bin er gelir

Sene herze veren can fida puştur
 10 Bu fundun âhırı vallahı boşdur
 Müslüman deyilen goç oğlu goçdur
 Ey bil ki bu meydan sene zor gelir

Şüregel sancağı yalnız galıfıdı
 Ağ Baba bu işe müşdağ olufdu
 Bin beş yüz Çıldır'lı hazır gelifdi
 Geçif baş u kannan ser-be-ser gelir

Kazak Borçalı'da dava düzerler
 Teke'ye Türkmen'e kağız yazarlar
 Onlardan ceng günü üsden azarlar
 20 Biri bin adama barabar gelir

Tel çekerem Lezgi tamam gelirler
 Böyüh küçüh demez kelle alırlar
 Bu cihana hemen tufan sanırlar
 O zaman başına dünya dar gelir

Baku'de oturan bir yüce nişan
 Desdigir eylesin ol Gani Süphan
 Takızâde Zeynel bir Hanoğluhan
 Yanında gulları mutasar gelir

Bir kağız yazmışam Celal-ı Kürd'e
 30 O zaman cavap ver merdoğlu merde
 Sehse bin pür silah tamam bir yerde
 Yeriyp Kürdistan külli var gelir

Yazmışam Şavşat'a hem Acara'ya
 Camal Bey el goydu bu macaraya
 Gelif Ahıska, Posof bir araya
 Baş goyuf bu yola ne ki var gelir

Al Osman devleti padişahımız
 Evvel Allah sora o penahımız
 Çekdirer gılcı açar râhımız
 40 Emreder esgere coş verir gelir

Vali vilayetten gelir cavabı
 Onnarın da men olmuşam sebebi
 Aynalı tûfengin yokdur hesabı
 Elli milyon fişeng hem gatar gelir

Şenlik'em sığındım yardımçım Allah
 Dinimiz Muhammet Elhamdulillah
 Ağam Şah-ı Merdan ol Veliyullah
 Çekif Zülfikâr'ı şir-i ner gelir

118. SÖZ OLUR (YAŞ DESTANI)

Ana rahminnen dünyaya gelende
 Yeni tıfillanır taze gız olur
 Üç yaşınnan dört yaşına varanda
 Goyma gomşulara o bir söz olur

Gözel olan beş yaşında öğüler
 Yeddisinde gonca gülden sayılır
 Seggizinde hilal gaşlar eğiler
 Vechi bedirlenir humar göz olur

Dogguzunda tarif olur methine
 10 On yaşında miner aşgın atına
 On birinde dolar şişeh etine
 Cismi billurlanır emlih guz olur

On ikide gerdan gırar sallanır
 On üçünde güneş üzü hallanır
 On dördünde cigaları tellenir
 Her bir azasında yüz bin naz olur

On beşinde likab altta beslenir
 On altıda adı şanı seslenir
 On yeddide elçi gider isdenir
 20 Açılar gülleri bahar yaz olur

On sekizde girer gelin çağına
 On dokkuzda gider yâr otağına
 Yirmisinde bülbül gonar bağına
 Açılar gülleri bahar yaz olur

Yirmi üçde sücalanır cemalı
 Yirmi beşde bular her bir kemalı
 Otuzunda kethudadı demeli
 Fehmi ehillenir hoş mizac olur

Otuz üçde usandırmaz insanı
 30 Otuz beşde doğru söyler lisanı
 Kırk yaşında her sevdadan usanır
 Zayıflar derisi eti az olur

Kırk üçünde söyler gizli sırrını
 Kırk beşinde gözden salar erini
 Ellisinde nene diyer torunu
 Toylar mutfağında hep aşbaz olur

Elli üçünde olar ehdiyar nene
 Elli beşde her dert tohunar cana
 Altmışda zülfüne yaraşmaz şana
 40 Çallanır tüyleri muyu boz olur

Altmış üçde daha sergânder olur
 Altmış beşde eyvah büküler beli
 Yetmişinde gurur budağı dalı
 Hazel döker bahçeleri güz olur

Yetmiş üçde ağı olar yemeği
 Yetmiş beşde gözden çıkar emeği
 Sekseninde giyer keten köyneği
 Donu basma entarisi bez olur

Seksen üçde gendin itiri
 50 Seksen beşde ağrısınan oturu
 Dohsanında bilmez gönül hatırı
 Söğər gomşulara küs ha küs olur

Şenlik dohsan beşde söyler işleri
 Yüz yaşında çıkar guzu dişleri
 Baş yasdığı olar ocah daşları
 Tüsdü döğər var endamı his olur

119. YAŞ OLDU (93 KAVGASI DESTANI)

Tarih bin iki yüz doksan üçünde
 Dinle beyim gör ki nasıl iş oldu
 Münafıklar muradına yetişdi
 Müminner ağladı gözü yaş oldu

Moskof askerine hep dedi ‘urra’
 Geçdi öz yerinnen bizim Sinor’a
 Basıldı hudutlar kesildi ara
 Gordonnar üsdüne hep yeriş oldu

Gordonnarın etrafını sardılar
 10 İslam olanlara azap verdiler
 Yüzbaşığı esir edip sürdüler
 Kimi gamgin kimi hurdahaş oldu

Çıldır’a enmeye etti hareket
 Yerden göye gahdı heyir bereket
 Mayıs zemheride eyyâm-ı şiddet
 Zehir döküf nevbahara eş oldu

Zurzuna'lı döndü şahmar ilana
 Beyliyh sarayları verdi talana
 Ezelki şad günner döndü yalana
 20 Puç dünyanın ehdiyarı boş oldu

İtaat ettirdi beye ağaya
 Fağır Çıldır zirdest oldu yağıya
 Bilmem rüyadamıdır? Yohsa vakıya
 Geri gelmez geçen günner düş oldu

Namussuz casuslar attı abırı
 Her bir yere belet etti gâvuru
 Emiroğlu deyif çekdi taburu
 Lefterin düzünden aş ha aş oldu

Çayıs'lılar selamina durdular
 30 Baş açif üzlerini yere sürdüler
 'Garcı marco' deyif selam verdiler
 Bütün döndü o İslamlar tuş oldu

Beyrahatun sahrasında eğlendi
 Bir saatta beş yüz heber söylendi
 İhtilaf söz ürtüş deyin paylandı
 Yalançılar muradına tüş oldu

Ardahan'a zafer gılmah zor işdi
 Hezne verif ferik ile görüşdü
 Gavga günü Loris geldi yerişdi
 40 Bayrah galhdı dört bir yannan arş oldu

Göyce Loris ile goşunu çekdi
 Mansır telgırafın bendini söhdü
 Ferih esgerlerini galadan töhdü
 Benasferin saldatına baş oldu

Asger tabıyadan boşandı getti
 Yalnız Kaptan Paşa altı top attı
 Bir sürü Gazağ'ı amana getti
 Eşidenner buna tamam şaş oldu

Kaptan Mehmet Paşa düşdü dar hâla
 50 Canım gurban olsun hülusgâr kula
 Bir topu dünyaya saldı zelzele
 Âlem sedasınnan hep bihuş oldu

Kapdan çoh çalışdı hulisi dilden
 Kemandâr topcusu üzüldü elden
 Çoh imdat isdedi gelmedi daldan
 Hayın zabitlerin bağı daş oldu

Hayin zabitlerin boynu buruldu
 Teslim oldu anahdarlar verildi
 Şehit hesir kimi yere serildi
 60 Cenk meydanı gızıl gannan leş oldu

Ara yerde gider namusun arı
 Gaşdı gazabınnan hilleyi şeri
 Zenne ganayahlı Ermeniler'in
 Her birisi bir alıcı guş oldu

Dört terefdan şaddıh topu atıldı
 İslam olannarın nudgu tutuldu
 Üç gün talan oldu mallar satıldı
 Kimi bindi kimi düş ha düş oldu

Veli de ziyaret etmişdi hacı
 70 Ona ganim olsun Hünkâr'ın tacı
 Tahd-ı telmekçinin gızıldan hacı
 Şapka örtüf generale eş oldu

Sefil Şenlik gam donunu giyende
 Celallarıf arşı kürşü sayanda
 Al Osman'ın şad gününü duyanda
 Ehl-i islamlar'ın gönlü hoş oldu

Bayatısı

Âşih der amanım var
 Ahdım var peymanım var
 Bu âh Urus'a galmaz
 Gurtuluş gümanım var

120. NURU (GELİN İLE GİZ DESTANI)

Gelinnen gız dilnen vasf-ı hâl oldu
 Gız der ki mende var mücevver dürrü
 Üy-be-üy var azam benzer billura
 Yanar camalımda çamçırak nuru

Gelin der ki men getmişem yoluma
 Gudretinnen bülbül gonuf gülüme
 İstedğim matlup geçif elime
 Galmıyıf gönlümün bir intizarı

Gız der ki ne güzel nörveste canan
 10 Nakş-ı münakkaşdı bedesten sinem
 Öz kefime hem sultanam hem hanam
 Tanımam veziri şâhı hünkârı

Gelin der ki nahak söyleme haşa
 Sennen evvel men düşmüşem o işe
 Bir günde edersen beş yüz endişe
 Artar fikiriyin gamı efkarı

Gız der ki var mende bu hilal gaşlar
 Ala göz bedir üz ibrişim saçlar
 Hesretimi çeker havada guşlar
 20 Esen ürüzgarnan¹⁷⁰ durram ru-be-ru

Gelin der müştagam söhbete söze
 El ele değende titrer var aza
 Ganimet tafşırram şefteli meze
 Buse-yi enfesten armağanları

¹⁷⁰ ÇÂŞD'de bu kelime "üzürgarnan" şeklindedir. Kelimenin doğru şeklinin "ürüzgarnan" olması gerektiğine kanaat getirildiğinden kelime bu şekilde düzeltilmiştir.

Gız der ki gocayam faslı nevbahar
 Alma yanah billor dudah mende var
 Ağ gerdannan ahar âb-ı zülâl ter
 Tan eder gülâba miski anberi

Gelin der ki zevkimnen sonalar öter
 30 Her bir türlü cılvem nezaket söker
 Ahşamlar olanda ta şüpe gadar
 Sararım sinemde sevgili yârı

Gız da der ki menem sürmeli maya
 Sürahi gerdanım benzer Mina'ya
 Göyde bulutlardan ederem haya
 Göstermem güneşe şühi didarı

Gelin der her işde olmuşam usta
 Can feda ederim vefalı dosda
 Gulaç gol boynumda üzüm üz üsde
 40 Teklifsiz emdirrem ağ memeleri

Gız da der ki emsalsizem birinci
 Çohlar hesretimnen oluf zarıncı
 Mühreli sinemde mermer turuncu
 Amanat sahlaram goşa narları

Gelin der ki ahlı nohsan beybafa
 Hemdemsiz dünyada sürülmez sefa
 Amanat sahibi durur murafa
 Bir bir sennen hesap sorar defderi

Gız der elçilerim düşüf dalıma
 50 Rica eyler ulusuma erime
 Çohlar mal metahın goyuf yoluma
 Görünmez gözüne devleti varı

Gelin der insana fiat mı oldu
 Meydanda satarlar hayvanı malı
 Eğer götürmezsen aldığın pulu
 Hep rüsvay eylerler o iftiharı

Gız der ki sonalar aşgın gölünde
 Sürmeli ceylanam sahra çölünde
 Bir gülüm var yeddi hicap dalında
 60 Pinhan ligap atta sahlaran sırrı

Gelin der ki gadir gıymet yolu var
 Her bülbülün bir goncada gülü var
 El oğlunun yüz bin fitne feli var
 Gizli likab alttan alarlar sırrı

Gız der ki selviden sürahi dalem
 Bağ-ı gülisdanda açılıf lalam
 Yüz bin hengem ile alınmaz galam
 İlaçsız mümkündü mühnet güzârı

Gelin der ki gurma manasız cengi
 70 Atlas gumaşının satılır dengi
 Akibet çekerler topu tüfeği
 Alarlar gamı burcu hisarı

Sefil Şenlik açıp aşgın gülünü
 Deli gönül her hayalda bulunu
 Gelin ilen gızın galmagalını
 Böyle ceng eyleyif gurdum bazarı

121. MENE DÜŞTÜ (93 MUHACİRLİK DESTANI)

Ahır şerdi zahir oldu alamet
 Alametten beyan oldu gıyamet
 Çekildi şeriat din ve diyanet
 Müslümanlıh getti damane düştü

Dohsan üç tarihte Urusya geldi
 Cebrinen her yanı zafına aldı
 Otuz altı gaza muhacir oldu
 Dağıldı her biri bir yana düşdü

10 Ağlaşer analar ne gelir elden
 Âh çeker muhaccir derunî dilden
 Hak bizi gurtarsın bu galmagaldan
 Bin illiyh yurdumuz düşmana düşdü

İrğalandı cümle ölke oynandı
 Ağlayıban gannı yasa bağlandı
 Âh-ı figân çehdi arşa dayandı
 Neçe cannar yandı hicrana düşdü

20 Kâfir Urus geldi her yanı aldı
 İslam'ın mülküne Gazahlar doldu
 Yalançı dünyanın ahırı geldi
 Ümmet-i Muhammet yamana düşdü

Dünyanın tutarı gitti galmadı
 Ehl-i islamlar'ın üzü gülmedi
 Çoh kimseler muradına ermedi
 Yanıf ol ataş-ı suzana düşdü

Perişan dağıldı cümle-yi millet
 Galmadı saltanat getti adalet
 Bırahdı ataşa o nâr-ı hicret
 Ahıttı gözyaşı ummana düşdü

30 Muhacir haggında ferman yazıldı
 Ataşdan adamın bağı ezildi
 Âhır zaman oldu devran bozuldu
 Muhacirlih cümle cihana düşdü

İki yol açıldı sağ ile sollu
 Ümmet-i Muhammet ciğeri dağı
 Sanarsan bendoluf golları bağı
 Küffârın elinnen amana düşdü

Bahıp da sılama murada erem
 Üzüm toprağına daşını sürem
 Aba-yı ceddimin mezarın görem
 40 Gabirde mevtalar şivana düşdü

İslam olannardan getmedi merah
 Çekdiğim daima âh ile firah
 Cümlesi firağa yolları ırâh
 Yollar çen büründü dumana düşdü

Yühlendi muhacir getti çekildi
 Fağır millet düz ovaya töküldü
 Terkedif sılasın beli büküldü
 Bilinmez yolları ni yana düşdü

Unutturdu gurbet gavim gardaşı
 50 Tökerler gözünnen ganınnan yaşı
 Ağlıyer vatanın toprağı daşı
 Yessir oluf o da zindana düşdü

Yeddi düvel meşvereti gurdular
 Cümlesi bir oluf harbe durdular
 Al Osman yurdunu talan verdiler
 Millet olan yaman tufana düşdü

Yazıldı destana olsun hediye
 Bu arzihâl istanbol'a yeriye
 Verif hazneleri alsın geriye
 60 Sultan Hemid Han'a bir tene düşdü

Ahır zaman çıhar bir sahib-gıran
 Benasfer'i Demirdervend'e süren
 Heç kimse bulunmaz önüne duran
 Bize imdat Gani Süphan'a düşdü

Şenlik seyir etti cümle cihanı
 Çılmaz üreğimden âhı figânı
 Yahın bilmez iken ahır zamanı
 Ömrümüz ahır zamana düşdü

Bayatısı

Âşih diyer dağ itti

70 Duman basdı dağ itti

Bizler bir oymah idih

Yağı basdı dağıttı

122. GÖRDÜN MÜ

Çıldır kazasından gelen befadar

Söyle gardaş bizim eli gördün mü

Seyraguflar ne hayalnan dolanır

Dal gerdanda siyah teli gördün mü

Ne hoş olur bizim elin güzeli

Fehmi hoştu hemde lebi menzili

Üsküfün cydirif başı gozalı

Nazik beden ince beli gördün mü

Pekreşen'de vardı Abdullah Ağa

10 Sedirler başında benziyer dağa

Ferec Ağa kimi cenge durmağa

Kılıç kabzasında eli gördün mü

Şiviloğlu Daşdan meclis muhtarı

Vezirler yanında var ehtibarı

Arz eyleyif gelse bu yana sarı

Sadık kulda ehtibarı gördün mü

Sedayı rüyada görüftü piri

Çok çekif sevdayı namusu arı

Muradoğlu Ali gözümün nuru

20 Molla rifki cazı feli gördün mü

Kurban Efendi di gümrük memuru

Mevla ona versin uzun ömürü

Meskeni Kenarbel Çamdıra köyü

Din uğrunda sadık kulu gördün mü

Karakale’de var çok koçyiğitler
 Onlardadı namus gayret bütün ar
 Kadir Hınıs Veli Hacı Yahyalar
 Muhabbetli şirin dili gördün mü

Karahaliloğlu bir ocakzade
 30 Deli Nebi salıf dünyaya sede
 Şenlik’e verifti Hikmet-i Hüda
 Kudretinden akan seli gördün mü

Ç) GERAYLILAR

123. ZÜBEYDE

Hey ağalar nesin diyem
 Gözleri ala Zübeyde
 Dudahları gül yaprağı
 Yanağı lale Zübeyde

Derinlerden gelir sesi
 Gül yağı gohur nefesi
 Güzellihde vardır besi
 İster can ala Zübeyde

Tırnâh sedef parmağ kamış
 10 Goyunda bitifdi yemiş
 Mintanı al kemer gümüş
 Yaraşar bele Zübeyde

Kemere gucdurmuş beli
 Söylüyende hoşdur dili
 Allah’ın sevgili gulu
 Yeşil baş sona Zübeyde

Mintanın bedeni dardı
 Goynun cennet memen nârdı
 Sinen teze yağmış kardı
 20 Sevdadan öle Zübeyde

Gözleri gaynar bulahdı
 Kirpihleri müjgan ohdu
 Gözellihte mislin yohtu
 Düşüpsen dile Zübeyde

Yeridikçe gamze eğer
 Zülûf ağ topuğu döğer
 Her âşık bir terif diyer
 Mâh-i cemala Zübeyde

Gaşı kirpiği garadı
 30 Kekül pürçeğin taradı
 Halıdan insan yaradı
 Nakışlar sala Zübeyde

Halıya salar ilmeyi
 Ezilmeyi süzülmeyi
 Sallanıp aziz gezmeyi
 İster can ala Zübeyde

Âbdal Bey çalıfdı tarı
 Sana galıfdı güzârı
 Nesimi'nin göycek yârı
 40 Örtüf al vala Zübeyde

Nan u nimetin yemişem
 İkrâm izzetin görmüşem
 Men sene bacı demişem
 Düşme hayala Zübeyde

Şenlik bilir her hesabı
 Çekilmez aşkın azabı
 Terifimin dil cevabı
 Söylensin böyle Zübeyde

124. NERDE BULEM?

Men bu derdin davasını
 Nerde bulem nerde bulem?
 Ararım yâr sevdasını
 Nerde bulem nerde bulem?

Nefis şeytan bir arada
 Ruhü düşürür feryada
 Tevhid ohu o sırada
 Nerde bulem nerde bulem?

Vurmadım nefsin başına
 10 Şeytan'ı gözü kaşına
 Varıf iman yoldaşına
 Nerde bulem nerde bulem?

Şenlik gülmedi ezeli
 Dertdir söyleten gazeli
 Sevdığım baki güzeli
 Nerde bulem nerde bulem?

125. BU GELEN

Bir alay esger yanında
 Diyesen handı bu gelen
 Rütbesi vezir donunda
 Hükm-i sultandı bu gelen

Sedan yetti mi güşuna
 Galdırır bahsan eşine
 Şirin canım ataşına
 Yahtı yandırdı bu gelen

Al geyif baştan ayağı
 10 Canım yoluna sadaka
 Endirmez bizim otağa
 Kime mihmandı bu gelen?

Bir yiyit görse yârini
 Çeker mi âh u zârını
 Sefil Şenlik'in serini
 Sevdaya saldı bu gelen

126. ATARAM MEN

Dedim dilber naz eyleme
 Dedi cilve sataram men
 Dedim gaşın teherlenif
 Dedi müjgan ataram men

Dedim ay gız edalısan
 Dedi oğlan ne delisen
 Dedim bülbül sedalısan
 Dedi seher öterem men

Dedim güneş yüzün bedir
 10 Dedi hoş yaradıf gadir
 Dedim senin peşen nedir
 Dedi mah-gataram men

Dedim şülen şems-i bâbda
 Dedi galmamışam hâbda
 Dedim sende var mı sevda
 Dedi sennen beterem men

Dedim Şenlik sana yârdı
 Dedi vefakarım vardı
 Dedim şahsın şems-i nurdu
 Dedi kevkeb tutram men

127. ÇARE Mİ VAR?

Mağrurlanma insanoğlu
 Ölmemeğe çaren mi var?
 Gazel dökmüş bir bağ gibi
 Solmamaya çaren mi var?

Heç düşünmezsın ölmeyi
 Terk eylesen gülmeyi
 Yahası yoh ağ gömleyi
 Geymemeye çaren mi var?

Doğru yürü Hak izinde
 10 Hakg'ı söyle her sözünde
 Dört kişinin umuzunda
 Getmemeye çaren mi var?

Kalkacahdır gözden perde
 Diyecehsin evim nerde
 Ev gazmışlar gara yerde
 Girmemeye çaren mi var?

Münkir nekir gelecehdir
 Rabbin kimdir soracahdır
 Şenlik cavap verecehdir
 Vermemeye çaren mi var?

D) TECNİSLER-MUHAMMESLER-SİCİLLEMELER

128. AYAĞA

Gadir Mevla'm budu sennen dileğim
 Merd olanı salma başdan ayağa
 Men ezzinem ayağa
 Nazlım duruf ayağa
 Göreydim mâh camalın
 Üz¹⁷¹ süreydim ayağa
 Mürvet eyle pünhân dolan merd iğit
 Seryagıflar salar seni ayağa

Çirkindi camalı yohdu kamalı
 10 Çoh ayıplar örter bu dünya malı
 Men ezzinem bu malı
 Bu devleti bu malı
 Dost yemez düşman görmez
 Meret olsun bu malı
 Seni dost tutarsa bu dünya malı
 Ağibet endirer başdan ayağa

¹⁷¹ ÇÂŞD'de "üz" şeklinde olan kelime "üz" olarak düzeltilmiştir. Çünkü yöre ağzında kelime "uz" şeklinde kullanılmamaktadır. Ayrıca "y" sesinin inceltici etkisi de gözardı edilemez.

Merd iğitler yalnız yemez payını
 Namerd bilmez merdin hâkk-ı sayını
 Men ezzinem sayını

20 Ağ üzde tel sayını

Mücevher dürdanenin
 Kimse bilmez sayını
 Beçere Şenlik'in zülfün sayını
 Say bilmese salar baştan ayağa

129. BİR YANA

Ala gözlüm meni Mecnûn eyledin
 Humarranîf serhoş bakma bir yana
 Men ezzinem bir yana
 Dara zülfün bir yana
 Od saldın üreğime başına
 Gorkurah ki bir alışa bir yana
 Eğer bend olmasam zülfün teline
 Baş götürrem bu ülkeden bir yana

Hakk'ın emri ikrarı var bu canda

10 Yüzer nefis çarh-ı müddet bu canda

Men ezzinem bu canda
 Bu cesette bu canda
 Melekü'l- mevt yeksanı
 Gılar mana bu canda
 Çoh çekmişem cebr ü cefa bu canda
 Göz önünnen pünhân olma bir yana

Biçare Şenlik'in gelmir gararı
 Sevda damu yanar nâr-ı kararı
 Men ezzinem gararı

20 Gahır çeken kararı

Sinem avgâh yayladı
 Safalansan gararı
 Sabırsız gönlümün gelmir gararı
 Kerem gılıp kadem basma bir yana

130. DAĞLARI

Eser hiddetine dalan aşığın
 Hayalı geşt eyler nice dağları
 Ezzi nice dağları
 Aşağ nice dağları
 Gel seninen seyhat edeh
 Aşah nice dağları
 Leylâ sergenderi Şeydayı, Cihan
 Yeddi yıl yayladı nice dağları

Hicran ataşınnan nâra çekilen

10 Ezelden talihi gara çekilen

Ezzi gara çekilen
 Haddi gara çekilen
 Ah gılar dada yeter
 Hasret dara çekilen
 Hicran zindanında dara çekilen
 Sahlar sinesinde nice dağları

Şenlik der meclise sağı gelende

Gedehi destinde ağı gelende

Ezzi ağı gelende

20 Ejder ağı gelende

Hicran şahı gan ağlar
 Cana yağı gelende
 Şiddeti şitanın çağı gelende
 Derer talan eyler nice dağları

131. BİR BİR ÇEK

Bir Salatın meni teklif eyledi
 Doldurdu badeyi oğlan bir bir çek
 Men ezzinem bir bir çek
 Bir bir doldur bir bir çek
 Yığ gözeller kervanın
 Gel karşımdan bir bir çek
 Dedim güzel gam dağları var mende
 Dedi getir sinem üste bir bir çek

Mevla'm mene nesip etti bir seni

10 Bülbül gönlüm bir gül ister bir seni

Men ezzinem bir seni

Vasfin anlar bir seni

Şems'ten ziyalı billem

Bir gamerri bir seni

Bin gözeli değişmerem bir seni

İnanmazsan¹⁷² imtihana bir bir çek

Şenlik'em uğrattın zâya serimi

Getiripsen hâk-i pâya serimi

Ezzim pâyâ serimi

20 Möhübbet pâyâ serimi

Attın aşın ohunu

Tuşladın pâyâ serimi

Ay gız saldın bu sevdaya serimi

Geçir çarhın çemberinden bir bir çek

132.BİR SENSEN MEVLA'M

Kaf'tan Kaf'a halkı nası hıfseden

Mekânda münezzeh bir sensen Mevla'm

Ezzi bir sensen Mevla'm

Bir nur bir sensen Mevla'm

Bu sütunsuz gubbenin

Zabtı bir sensen Mevla'm

Arşta dört melaike ayet okudu

Zikr-i Süphaneke bir sensen Mevla'm

Yusuf'a guyuda ne zarar oldu?

10 Ne nohsan ne keder ne zarar oldu

Ezzi ne zarar oldu

Ne zay ne zarar oldu

Nemrut İbrahim'i attı ateşe

Ataşdan Halil'e ne zarar oldu

Yunus'a semeyhden ne zarar oldu?

Emr-i kaderullah bir sensen Mevla'm

¹⁷² ÇÂŞD'de "inanmazzan" şeklinde yazılan kelimenin yöre ağzına özgü bir ifade biçimi olmadığına kanaat getirildiğinden kelime "inanmazsan" şeklinde düzeltilmiştir.

Şenlik'em sinemde sevda nârı var
 Bu gönlümün afsun almaz marı var
 Men ezzinem marı var

20 Zehrin zehr-i marı var
 Cenk ile iddaya girme
 Hışmın târumârı var
 Gulun gul yanında ehdibarı var
 Menim de tutarım bir sensen Mevla'm

133. YÂDA SEN

Gayet eser geldi gamlı gönlüme
 Görün neler getirmişem yâda men
 Men ezzinem yâda men
 Fikire men yâda men
 Yaradanım yâr olsa
 Yalvaramazam yâda men
 Muhannet insanda vefa yok imiş
 Hayıf oldu bel bağladım yâda men

Behr-i umman deryasına dalımış

10 Âb-ı Kevser sularından alımış
 Men ezzinem dalımış
 Arka imiş dalımış
 Helbet geçer dövranı
 Sıra bize gelimiş
 Verdiğin ikrarı ihraç olumuş
 Yazık oldu bel bağladım yâda men

Men Şenlik'em her iğvaya uymaram
 Tegayırsız cenk donunu giymerem
 Men ezzinem giymerem

20 Gamlı libas giymerem
 Aslı hariç bed cinsin
 Kanın içsem doymuram
 Seryagı bî göz önünde koymuram
 Bu mecliste ya o dursun ya da men

134. GÖZLER

Bu dünya Tanrı hofu çeken kul
 Cehennem nârının yasını gözler
 Ezzi yasını gözler
 Yanar yasını gözler
 Dünyaya meylin vermez
 Ahret yasını gözler
 Bazı günahkârlar uyar nefsine
 Cilveli kızların yasını gözler

Kelam-ı Kadim'e Kur'an duası

10 Neçe kelme herfi Kur'an duası

Ezzi Kur'an duası
 Ayet Kur'an duası
 Asi gullar düşünmez
 Niçün Kur'an duvası
 Bir gün lazım olar Kur'an duası
 Gözüm son nefeste 'Yâsin'i gözler

Lisan-ı ibare Arap dilince

Melekler zikreder Arap dilince

Ezzi Arap dilince

20 Farsî Arap dilince

Münkir'nen Nekir gelir
 Sorar Arap dilince
 Sefil Şenlik bilmez Arap dilince
 Bir çift kelme sözün, yasını gözler

135. ESER KIRMIZI (MUHAMMES)

Sin seherde seyre çihfı sıtk-ı güzâr kırmızı
 Nevbahar gonca bezasdan çim lalizâr kırmızı
 Yakut-i ahmer misallı leyse busar kırmızı
 Narıncı gülgezi elvan her nakş-ı münakaşa
 Teze ter ebrîşim gibi ter ter eser kırmızı

Aşk ucunna âbdal oldum gezerem yolu siyah
 Sevdiğim galbi garadır fikr-i hayalî siyah
 Hak mene müyesser edîf talih iğbalî siyah
 Gönüm isder elim yetmez ibrişim teli siyah
 10 Hasretim gonca dehana can intizâr kırmızı

Heyyet- i mermer misalli dokunur cana beyaz
 Dil şikâr-es müşk-i nefes dişler dürdane beyaz
 Cevahir hatem bilezik destinde şana bayaz
 Şevkinde nuru münevver düşüb her yana beyaz
 Şuh duruf gıya bahdihça ehed üzer kırmızı

Garg oluf sırma zelzele ilm-i agâhım sarı
 Ziyet-i zevkinnen ala hub seyrangâhım sarı
 Alev-i aşka müşerref canda kütahım sarı
 Etri etter bezaslanım seyyâd evgâhım sarı
 20 Süleyman kekliği kimi rafda süzer kırmızı

Gene tavus nezaketli pervazı pirim yeşil
 İnci mercan yakut zümrüt lal-i gevherim yeşil
 Süsen sümbül mor menevşe gül nakışkârım yeşil
 Anberi suhru al halameneviş nurim yeşil
 Kul Şenlik vasf-ı hal eyler söz muhtesar kırmızı

136. MENİM (MUHAMMES)

Bist-i heft-i lafz içinde ya meni isbat eden
 Altı bin altı yüz altmış altı ayatı otuz ikiye zabt eden
 Bir sureyi müekkettir sebili ebyet eden
 Her birine otuz üç herf altmış dörtte zad eden
 İncil Zebur Tevrat dahil natık-ı Furkan benim

Yeddi eyvân sekkiz ihvân kırk sekizdir lengeri
 Yeddi yıldız yeddi topuz yeddi derya rehberi
 Yeddi molla yeddi derviş yeddi post yeddi deri
 Yeddi bin kırktan ileri sekiz bin dörtten beri
 10 Pir benim üstad benim yol benim erkân benim

Sefil Şenlik cebr ucundan düşer mi hacalet
 Niyaz et lafz-ı Celal'a ol ism-i azamete
 Rahim hidayet kânıdır yetişer mağfirete
 Yüz yirmi dört bin Nebi ol Muhammed aşkına
 Arş-ı kürsü halk eyleyen, Er Rahma- Rahim benim

137. VAR (HOŞARETİN PİRESİ/SİCİLLEME)

Hoşaretin piresinin pek acayip hikmeti var
 Hökmile girer yatağa tekalifsız ruhsatı var
 Ne durur ne dincelir ne uykusu ne gafleti var
 Ağ gövdeyi gülgez boyar türlü türlü ziyneti var
 Ahşamda ta şüphe gadar misafire hürmeti var
 Benzemez hiçbir mahlûka yetmiş iki milleti var
 Goşun ile gumandam leşkeri haşameti var
 Eşkıyası haramîsi can alıcı celladı var
 Mengenesi kerpeteni her bir türlü âleti var
 10 Zarbına tab olmalı olmaz yüz min cebri mihneti var
 Şahmardan nasihat alıf ahrep gibi haşyeti var
 Sükût dursan ölü sanar teprenene hiddeti var

Bizim köyün piresine şükür edif dedim rahmet
 Hoşaretin piresinde yoh imiş insaf merhamet
 Yıhıp gönünü soymamış insandan gelmer feragat
 Bir daga çengine tüşen beş yüz sene ohur lanet
 Kemend atsan ele gelmez her tarafa uynadır at
 Çırpı tutar lağım atar öğrenif her bir zanaat
 Şahlan tahtdan oynadır hengame tüşüf memleket
 20 İnsanın var azasına girmemiş etmer ganaat
 Azgın araptan ezazil maymundan azma bed sufat
 Karınca gibi gaynaşır bir tanesi bilir min fent
 Silsilesi hem engâmı gavim gabilesi bile
 Yığıp çoluh çocuğunu yedi yüz min külfeti var

Şenlik der bu gahpe pire meni saldı Nuh tufana
 İsterem bir erze yazam göndereni âdil divâna
 Bilmem kime şekva edem baş eğmez sultana hana

İngiliz goşunu kimi gelir Purusya'dan yana
 Aslanlar şerrinden geçer sataşar her bir hayvana
 30 Fillere mancılık verir dönderir o yana bu yana
 Sığırcık sürüsü kimi ürküp daraşır yorgana
 Gâh olur girer gulağa çalar davul mehterhana
 Çekif gefle gatannı benzemez hiçbir kervana
 Süngü tüfenk temranı var müjgan mı vurur cana?
 Kuzgunun adı bed nâmdı sağ yiyer insan etini
 Mazannısı muturubu hokgabazı şirreti var

138. KİMİDİR (SİCİLLEME)

Bir güzele müptelayım hıfzı pünhan sır
 kimdir
 Döşü enli beden nazih ağ sinesi kar kimidir
 Memeler felfili fincan lebler büste nar kimidir
 Dudahlar nergiz yaprağı dişler inci dür kimidir
 Ağ yüzünde dane ballar yağutu ahmer kimidir
 Çeşmi çamçırak şulesi şevki münevver kimidir
 Gaşları galem¹⁷³ nakısı ay kabağı nur kimidir
 Siyah perçem ser çığa tel zülfler şahmar kimidir
 Süsen sümbül mor menevşe aynı bezaslan kimidir
 10 Açılıf gonca gülleri faslı nevbahar kimidir

Gör ne güzel çirn lâlizer ziyneti zevkinden âlâ
 Aşgı güzar sıtgı nazar müntazirem mah cemala
 Serhoş gezer cilve düzer dal gerdanda siyah tele
 Cebhi büsar necip hisar ser gamzeli gülgez vala
 Hulûs pazar yoldan azar getirir başıma bela
 Katlime ferman yazar tüşüftü fitneye fele
 Evgâh pusar avcı sezer heflek maral düşer çöle
 Guruf pazar fiyat keser cismi verif payımala
 Alma yanah billur buhah hüsnünde acılıf lala
 20 Gamzesi gazzap celladı kaşlar fitnekâr kimidir

Serî halvet gıl işaret ver malumat o güzele
 Cüzi irad hüsnü sadat dile murat o güzele
 Olsam seyyad çeksem minnet ömrü müddet o güzele

¹⁷³ ÇÂŞD'de 'galeni' olan kelime 'galem' şeklinde düzeltilmiştir.

Destin uzat damanın tut piyandaz get o güzele
 Bir muhabbet eyle minnet gıl teklifat o güzele
 Devri âfet yeksan ol fet can telefet o güzele
 Cihan heyet misli gayet olmaz nisbet o güzele
 Gul Şenlik dadı zar kıl öt eyle feryat o güzele
 Belki gurtara efkardan âşıkî biçaresini
 30 Bilir ki sevdanın zulmü cengi Mansur dar kimidir

E) TAŞLAMALAR

139. REZALET M'OLLA

Haşa âlimlerden etmesin keder
 Olufsan âleme rezalet molla
 Sene âlim diyen hataya yeter
 Zamane deccalı nedalet¹⁷⁴ molla
 Nedaret elmine eylemez emel
 İsmi Hüseyin'di mahlası Camal
 Ancah olar puştda bu gadar kamal
 İblisden alıfsan nesihat molla
 Nesihet fitnenden düşer huzura
 10 Ne diyem sen kimi dinsiz münzüre
 Anasırdan rucu eden hınzıra
 Temelli cifadar neceset molla
 Neceset temelin bah benzer neye
 Cüdandan ikrahı itden bedhaya
 Euзу besmelesiz gelmez imlaya
 Veled- i zinasan mazarrat¹⁷⁵ molla
 Mazarattan fitne Nemrut'dan ası
 Çingeneden azma poşa bozması
 Fikrinde var ukba gadı bozması
 20 Din İslam düşmanı hıyanet molla
 Hıyanetten gelbin fasıh bazarı
 Meymundan oyunbaz simsin sansarı

¹⁷⁴ ÇAŞD'de "nedaret" olarak geçen kelimenin anlam dikkate alındığında "nâdirât" olması gerektiğine kanaat getirilerek kelime "nâdirât" şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁷⁵ ÇAŞD'de "mezerret" olarak geçen kelimenin anlam dikkate alındığına "mazarrat" olması gerektiğine kanaat getirilerek kelime "mazarrat" şeklinde düzeltilmiştir.

Lehçende görüner mosgof bazarı
Oldun benasferden bey sıfat molla

Sıfat- 1 dürzisen dini muhalıf
Bardelin karhana sahapsız galıf
İndi zamparadan bir oğlu oluf
Sermayasız kârdı ticaret molla

Ticaret edersen sermayesiz kâr
30 Dölä döle gatmah değıl size ar
Beyni gaba heyvan galtaban hımar
Çöplühde yuvarlan çifte at molla

Atıpsan imanı münkür feremuş
Hamam telleğinden öğrenif her iş
Nikâhsız farmason messebi geniş
İrzını tellala tapşır sat molla

Sattığın riyadı eyyamlar bilmez
Emeli bey-fasık imlaya gelmez
Ayı meymun meclisi ehl-i dil olmaz
40 Aynacı zemmamsan mugallit molla

Mugallit galleşen ağzın geveze
Çemkirif ürürsen gazaba gaza
Gunduz ot yeyif düşüfsen düze
Sen olupsan salahana it molla

ittende endasan abırsız cazı
salahana çapo bahar uyuzu
sahabın tanımaz şahmaran tazı
guyruğun döşüne topla yat molla

Yatsana yerinde dürzü deyyusu
50 Abaran Çölü'nün azgın ayısı
Dihanından çıhar lanet eyisi
Elfâzın keneften müsübet molla

Müsübet masumsan musgalar yapan
 Lat ü üzze garşısında yer öpen
 Vechinden bellidir seneme tapan
 Ya sen meccûnsusan ya mürted molla

Mürted-i müşrigsen Hakk'a Şirk goşan
 Sırrın malum oldu nişan-be- nişan
 Eğer tefdiş edif şüpeye düşen
 60 Gabuhlu olduğan var isbat molla

İsbatın sözüne garar goyulmaz
 Ahlak-ı azazıl adam sayılmaz
 Saz çalan mollaya alım diyilmez
 Münafık esrarsan sen şirret molla

Şirreti naşisan cibilliyeti har
 Cenâb-ı naşında Ebu Cehil var
 Okunur azmanı zapt etmez yular
 Zincirnen bağlasan gati bend molla

Bend olan bir iblis azar gün-be-gün
 70 Bend cins Nasrani sen gelbi müfsidin
 Bazı çohdu başı bayaz batıl din
 Sende görükörsen o tahlid molla

Taklid-i Müslüman münzürsünüz siz
 Guzgunu bezersen olar mı tavus
 Bahar ganadına arzular necis
 Asla rucu eder hesiyet molla

Hasıyatın siladan çekif elini
 Zamparalar faraş gatıf dölünü
 İndi goy posdaya aygır pulunu
 80 Gönder özür dile mazbut tut molla

Tutuf gurudufsan gurbağa gâhı
 Nesil be nesline yeter bu gohu
 İngiliz gaşhınnan Firengsiz pohu
 Garışdırıf yersin melemet molla

Melemet oyunbaz soytarı lotu
 Def çalmadan oynar meymun sıfatı
 Önce sen söyledin bu rezaleti
 Saldın ara yere nedalet molla

Nedalet oyunbaz şeytandan beter
 90 Şenlih tekellünnen erkânı atar
 Kibirin naksından sebebe yeter
 Hakgında ayat var rivayat molla

140. DİDÂRİ GALMADI

Beşer isyan oldu mahlugat ası
 Gafil insan geydi gaflet libası
 Bir gün coşa gelir gamın deryası
 Hepden gıyas bir didârı galmadı

Didârı olmuyan bilmez hikmeti
 Fitne terk ettirdi farzı, sünneti
 Her kim bulsa bu dünyada devleti
 Öyle sanar bir kederi galmadı

Kederleri bilir takdir-i âlem
 10 Kiremen katibi ta levh-i kalem
 Şenlik der Hatem'e sığmaz der-kalem
 Sözlerimin mühtesarı galmadı

141. GALMADI

Döndü eyyâm tebdil oldu tarikat
 Fasl-ı mubah nevbaharı galmadı
 Günden güne zuhur etti alamet
 Puşd dünyanın bir tutarı galmadı

Tutar getti takat kaldı perişan
 Garka gider Nuh tufana erişen
 Mahi gamer şemsi kimi ürüşan
 Mahıtabı münevveri galmadı

Münevveri zâra çaldı müdara
 10 Fırsatsız muhdaç oldu fuhara
 Mademki ağızden galhacah gara
 Garaların bir esrarı galmadı

Ar olur birine demesen ağa
 Küçük büyükünü galdırır laga
 Pirlerin hürmeti düşdü ayağa
 Âlimlerin ehdiyarı galmadı

Ehdibar sayarlar avam hileci
 Hadis-i kuddüs'den kenar illeci
 Müfessirler oldu zeherden acı
 20 Nesihattan haberdarı galmadı

Heber-i kelâmdan çeken küllî hâl
 Nahak yere ısbat dökülür sal sal
 Yalan söyler harama derler helal
 Din İslam'ın bir migdarı galmadı

Mikdarı az nazıl dünyayı tuttu
 Zulum hadden aşdı âh çarha yetti
 El payı mal oluf talana yetti
 Çoh kimsenin elde varı galmadı

Şenlik bu ölkenin ülker yıldızı
 30 Yohsul ümran olsa tutulmaz sözü
 Kimsenin kimseden utanmaz üzü
 Hayra delil bir beşeri galmadı

142. AYIFDI

Zinzal garyasında suyun üsdünde
 Bir fahişe men fahıra söyüfdü
 Allah'ın yaramaz murdar yasağı
 Demedin mi eşiderler ayıfdı

İnsanı görende ağzın ayırı
 Koltuğun kılı camış doyurur
 Tepesinde leylek yuva gayırır
 Dişlerini kazma kimi eyifdi

Özüne bahmayıf lağ eyler bize

10 Boynu armut sapı memesi küze

Sirkeli saçını sarıf ağ beze
 Dazalak başını dinge goyufdu

Gözleri mavidi irengi sarı
 Didarında yohdu Muhammet nuru
 Sana ganim olsun Şenlik'in piri
 Men fağırın hatırına deyifdi

143. MALUMATI (AHISKA, ACARA, POSOF KÖYLERİNİ GEZİ DESTANI)

Tarih¹⁷⁶ bin üç yüz on dört senede
 Seyhat ettim gezdim diyar gurbet
 İftida Hokam'da oldum sakinet
 Size agâh edim her malûmatı

Ordan kalhdım gettim Nakalaköy'e
 Bizden ürküştüler doldular öye
 Heç birinde ne abur var ne haya
 Orda gördüm mazannıyı şirreti

Bir ihdiyar geldi kesdirdi sazi

10 Dedi ölüp gelinimin dedesi

Yeddi il on gündü tutarıl yası

Sehsen dört ay gene vardı müddeti

¹⁷⁶ ÇÂŞD'de "tarih-i" biçiminde yazılan kelimenin yanlış yazıldığına kanaat getirildiğinden kelime "tarih" şeklinde düzeltilmiştir.

Hocanın arvadı çehdi bir sopa
Yeridi daşlara keşiği gapa
Her kelmesi benzer balyemez topa
Zehm-i zeher zemherinin şiddeti

Bir müddet onunan gurduh galmagal
Yetişdi Hırtız'a olduh vasf-ı hâl
Bütün arif zehni sarraf hub kemâl

20 Aziz iltifatla gurduh ülfeti

Yettiştih¹⁷⁷ Oltu'ya¹⁷⁸ Çarşamba günü
Bizinen tuttular hiddeti kini
Heç birinin yohdu erkânı dini
Benasfer'di nasırası milleti

Geldih Asmınca'da sakinet olduh
Beni insan üzüne bir hesret galdıh
On beş gapı gezdih bir eppeh bulduh
Neçe yüzmin kere etti minneti

Azgur' da diyerler Süleyman Hoca
30 Ona mihman oldum üç gün üç gece
Herfi herfden seçif ayırar hece
Hıbzında zapt edip ilm-i lügati

Medhini vasf edim sah hafat kanı
Bedesten sufralı ganimet nanı
İskender Ağa'dı hep gönlü gani
Aleme hisardı hep sahaveti

Azgur'lu herfi herften ayırar mana
Eziz möhübbeti kâr etti cana
Ahıska'da girdim bir tebdil dona
40 Pünhan mücverin olmaz gıyameti

¹⁷⁷ ÇÂŞD'de "yettiştih" şeklinde yazılan kelimenin "yettiştih" şeklinde olması gerektiğine kanaat getirildiğinden kelime bu şekilde düzeltilmiştir.

¹⁷⁸ ÇÂŞD'de "Otu'ya" biçiminde yazılan kelimenin yanlış yazıldığı düşünülerek kelime "Oltu'ya" şeklinde düzeltilmiştir.

Ahıska şehrinden düşende yola
 Çıhdıh Kobliyan'a bir azim ile
 Endim Bilakor'da Faruk Bey'gile
 Üç gün orda gurduh hoş sakineti

Gam çehmez isder ki muhabbet bulan
 Aziz efendiynen üz-be-üz bulan
 Yol erkân gözleyif namus ar bilen
 Rumuzdan annıyan her işareti

Varkan'da biri hatrıma değdi
 50 Çığnattın tarlayı dedi çoh söydü
 Köye erişmeden gırahdan govdu
 O mekânda gördüm terk-i töhmeti

Selâm merhabasız ettik elveda
 Ta Abustoman'a geçtik olvade
 İkrar-ı emr-i Hak takdir-i Huda
 Ne ki gader deyif gördüh gısmeti

Edehem Ağa var möhübbet seri
 Hurşid ayağınan durduh ru-be-ru
 Elm-i âlim sever ehl-i hüneri
 60 Zihni sarraf zere vurar gıymeti

Allah ver dedihçe Zahan'a versin
 Günü günden artsın devleti varsın
 Cihanoğlu Murad gardaşı dursun
 El pençede bize etti hizmeti

Oradan galhanda Cocon'a döndüh
 Topçuoğlu Zakir'i arz edif endih
 Ahıska'da gördüh efendi sandıh
 Bahdık ki hep yalançılar tahlidi

Cilvana'da Musa Ağa hub kemâl
 70 Eksih olmaz gonağında galmagal
 Men edim ismini olsun vasf-ı hâl
 Gaf'tan Gaf'a nisbetti her ganimeti

Ordan badel'e-ye menzilin yetif
 İskender Efendi kemâl-ı letif
 Mülkiye memuru mesleği Kâtip
 Vükelâya münasıfı haddeti

Papolada' bizi görüf şaşdılar
 Bir birinnen berk tefdişe düşdüler
 Gurtan gorhmuş hayvan kimi geçdiler
 80 Bir tenesi gelif tutmadı atı

Malum edim Papola'nın işini
 Allah yıhsın toprağını daşını
 Heç birinin balta kesmes başını
 Beyni gaba bed lehçeli sıfatı

Tehir usta diyerler bed cinsli soyu
 Aynı goldan çıhmış galtaban ayı
 Boz golloya teşbih hayvanın tayı
 Onda yohdu beni insan hasiyeti(hasiyyet)

Adıkom'da Şakir Ağa'yı sorduh
 90 Oğlu garşı geldi atları verdih
 Heybe çinimizde dört saat durduh
 Dediler bu yerin budu âdeti

Bizi benzettiler afsun sıçana
 Kenar geçdi kimse gelmedi yana
 Verana mamuru bayguşdan fena
 Beş saat bekledik o harabatı

Çocuklar bize gör neylediler
 Çıhdı işgola'dan bed söylediler
 Ahdı yibut vaymat baş ol dediler
 100 Deccal'dan ders alıf iblis laneti

Çocuklar daşdadı durmadıh geçdih
 Sürgün olduh Poladik'e ulaşdih
 Laşel Livana'da durmadıh geçdiyh
 Oradan gettih gördüh ol Gahiret'i

Dervüş Bey çoh inam eyledi bize
 Toplandı ağalar oldu dal kese
 Elimde çaldığım sedefli saza
 Sara sar düzdüler çifder manatı

Ude'de Gadioğlu o galbi gara
 110 Emin Efendi nıkkız mudara
 İfdarsız orocu yatsıdan sora
 Ta guşluğa gader ettih niyeti

Orişet' de Behlül'ü çağırdıh geldi
 Gayet sükut durdu sandıh ki laldı
 Ne merhaba dedi ne selâm aldı
 Üzü gara gördüh o hacleti

Duğur'un âlemde bulunmaz eşi
 Mehemed efendi muhabbet başı
 Elvanlı ebruşim tilme gumaşı
 120 Ehsan gıldı bize verdi heleti

Zire bir mahaldı gayra gözeli
 Emin Efendi'yi gördüm ezeli
 La-teşbih tertibi cennet misalı
 Ettar reyhalıdı nazı nimeti

Suskab mütrüpdür çingene poşa
 Utanır Allah'dan etmezler haşa
 Zü'l-Celal'a duvam budu hemeşe
 Onnara yerişsin hakg'ın afatı

Vahla hub kemâlde hep ehl-i perde

130 Ahmet Paşazade Cafer Bey orda

Canım gurban olsun merdoğlu merde

Hünkâr gıyafetli var aslı zatı

Şeyho ehl-i dile gılar hoş bazar

Muharrem Efendi zehni lalizer

Hulgunda erider elfâzdan süzer

Dihanda dür töker her kelimesi

Çıhdıh Sahlıvana bir azim düze

Bayrahdar Ali Ağa göründü göze

Üç vilayet gezdim gazaba gazaba

140 Muhtasar-ı vasf etmedi Şavşet'i

Gettim Topaloğlu Yusuf yanına

Aziz mihman olduh şirin canına

Beş yüz bin destan desem şanına

Dille tarif olmaz her haşemeti

Mehmet Ali Bey'de çok hengameler var

Mene ihsan etti veresiye kâr

Edası teneşir vadesi mahşer

Buz üsdüne yazdı verdi seneti

Balvana'da mütereke gurdular

150 Çal sazını dedi cavap verdiler

Babayı emirden tamahkârdılar

Orda çok var nihgızlığın gıymeti

Kotaris gülü var o Molla Şerif

Garsniya'de onbaşı olmalı tarif

Samisker'li alim ülema Arif

Ehl-i dile çoh ederler hürmeti

Şenlih der Babih'ten diledih ihsan
 Bize paralıdı ibare lisan
 Terbiyeyle maymun olar mı insan?

160 Bineden hariçdi cibilliyeti

144. NE İRENGİ İDİ?

Bir suvalım vardır mufsid mollaya
 Alnımız yazısı ne irengi idi?
 Yazıcı kim idi yazan kim idi?
 Divid hokkası ne irengi idi?

Ne ile silindi gönlümün pası?
 Ne günde yapıldı Kâbe binası?
 Halil İbrahim'in kimdir babası?
 Çiyninde hırkası ne ireng idi?

Şenlik diyer var mı bunun çaresi?

10 Gaç arşındı yerle göyün arası?

Ne yere yasadadı Musa asası?
 Elinde asası ne ireng idi?

145. DEĞİL Mİ?

Çoh da gabarmaynan gaba çinçavat
 Senin aslın lobo yiyen değil mi?
 Söylüyende gaba gaba danışah
 Çağıranda banam diyen değil mi?

Adam çılmaz Ardahan'ın elinnen
 Ölene deh guda düşmez dalınnan
 Danzot entarisi cuha şalınnan
 Zığva şalvar çuha giyen değil mi?

Sen lotusun mene diyerler şair

10 Dilim seryegufa söylemez hayır

Şenlik'i söyledi üç beş lateyir
 Mümin memlekete yayan değil mi?

146. TAFŞIRDIM(KIZINA BEDDUASI)

Bihaya evladı bu günden böyle
 Derûnumda gam efkara tafşırdım
 Şedüdü'l- i' kaba gıldım havale
 Şahlar şahı hökümdara tafşırdım

Sözüm budu sana ey bibahdiyar
 Muradın gözünde koysun ol Cabbar
 Zulüm etsin sana ol Perverdiğar
 Şeş cihedden tam bir Yâra tafşırdım

Ağlar yalvarıram gani Süphan'a
 10 Ruz u şeb sızlaram men yana yana
 Havale eğledim seni Kur'an'a
 Ayat ayat bir esrara tafşırdım

Mustafa'dır enbiyalar yücesi
 Cümle âlemlerin odur hocası
 Hak ile görüşdü mirac gecesi
 Orda gazandığı kâra tafşırdım

Sen salıfsan meni böyle firkata
 Fıktrat ile dayanamam hasreti
 Bin bir kelam ile gelen Tevrat'a
 20 Musa'nın çıldığı Tûr'a tafşırdım

Zebur Davut için gönlüme ziğnet
 İsa da İncil'e gıldı muhabbet
 Emir geldi Resûl gıldı çoh izzet
 Mer Dağı'nda yağan kara tafşırdım

Men senin üzünnen ey bivefa can
 Bu âlemde oldum dillere destan
 Âhıma dayanmaz hûri vü gılman
 Seggiz cennet dokkuz nâra tafşırdım

Semavât burcunnan gelen kelâma
 30 Arş ile Rahman’a levh-i kaleme
 Levh-i Mahfuz’una derü’s- selama
 Yeddi tamu hışm-ı nâra tafşırdım

Âdem ki cennette bahdı güllere
 Sulandı gözyaşı döndü sellere
 Ondan doğan nebi ve mürsellere
 Hep onnara sıra sıra tafşırdım

Cebrail eliyle secde varana
 Meleykeler saf saf olup duranda
 Kubbe-yi zerine ışıh salanda
 40 Arşa ziya veren nura tafşırdım

Hafze’l –kevserine ab-ı hayata
 Leyla-yı Berat’ta gelen ayatta
 Hışm-ı sam yeline gazap niyete
 Ol eyyâmı ürüzgâra tafşırdım

Cümle ensar Kureyş ehl-i Medine
 Hep muhip oldular Cibri’l –emine
 Evvel sıddık girdi din-i mubine
 Ömer Osman ol Haydar’a tafşırdım

Ab- ı zezem ile Merva Safa’ya
 50 Dü cihânın fahrı o Mustafa’ya
 Harameyn’de yatan ehl-i vefaya
 Ali ehsap çarı yâra tafşırdım

Yâd ederem imamların hâlına
 Melun yezid kesdi arşın gülünü
 Zeherletti cennetin bülbülünü
 Kerbela’da gopan zâra tafşırdım

Mürşidden isterem men muradımı
 Erenler eşitsin bu feryadımı
 Bin bir ad sahibi alsın dadımı
 60 Zamana kutp olan pire tafşırdım

Dilerem yaradan gahrını gıla
 Rusva-yı âlemde melamet ola
 Hazreti Eyyub'e yetişen belâ
 Mansur'u zâr eden dâra tafşırdım

Sure-yi Berat' ta rahmsiz ayata
 Halak-i semada fazlı nebata
 Cebel-i kubeyse hem Arafat'a
 Yeddi iklim çar diyara tafşırdım

Hıfzında zikr eder mevcut Kur'an'ı
 70 Tarık Nakşibendi Hâk'ın yârânı
 Şeyh Abdulkadiri Veysel Karani
 Terk-i dünya sadık yâra tafşırdım

Her dem her saatta gış ile yazda
 Evliyalar bulunanda niyazda
 El galdırır men beş vakıt namazda
 Boynum eyif bura bura tafşırdım

Her dem dilde şeriat söyleyenin
 Huzuru Resul'de söz dinliyenin
 Hayber Kalesi'ni feth eyleyenin
 80 Elindeki Zülfikar'a tapşırdım

Beddua hilminde hudbe yazana
 Yevmü'l- Arasat'ta ahret mizana
 Cümle eşiyayı mevcut düzene
 Ahkâm-ı sırr hökümdar tafşırdım

Yüz on dört suredir ayatın babi
 İncil Zebur Tevrat Kur'an kitabı
 Mübüvvet müseli hatem- i Nebi
 Fahr-ı âlem o servere tafşırdım

Şenlik diyer ya Râb perişan hâlüm
 90 Asi günahkâram hem mücrim gulum
 Hazret-i Hızır'a bu arzuhalım
 Sır-ı pünhan olan pire tafşırdım

147. AHIR ŞERMİŞ

Hasretini çekdiğim Tiflis şehrinin
 Türlü türlü alemeti varıymış
 Gıyamete teşbih nefse nefis olup
 Sanki mahşer gopup ahır şerimiş

Cipkirleri var ki gözden gıl kapar
 Her biri bir yandan ölkeyi çapar
 İğneyen ahdarır gapıyı tapar
 İblisden oyunbaz hilekerimiş

Yoksul İmran olsa bunnar inanmaz

10 Öz ayıplarını özleri kanmaz
 Biri yiyer biri bakar utanmaz
 Galbi gara gözü tamam dar imiş

Zenginneri muhabbetli tutarlar
 Kasıfları tumdan tuma atarlar
 Kür'den su galdırır pula satarlar
 Tamam yılan gırhan tamahkârımış

Garibin hâlinnen anlamazlar haber
 Yatar bir yan üsdüne döner bin sefer
 Döşeği tahdadan yasdığı duvar

20 Yorganı havada ürüzgâr imiş

Düğümlü tahdalar yanımı döğer
 Mansur yayı kimi gönümü soyar
 O gece bir kilim bin tömen değer
 Hasır ondan daha möhteber imiş

Şakir Efendi'den ibret aldım men
 Vahşi kimi ürküp bize bahdı yan
 Küşderesiz beyni gaba galtaban
 Firavun'dan mağrur tekebür imiş

Galada gan ağlar ganlı dustahlar
 30 Kimi temiz çıkar kimi günahkar
 Onların da kendi mitilleri var
 Bura ordan daha möhnet yer imiş

O gece bildim ki zulumat zindan
 Gül Mehmet gurtarîf eyledi mihman
 Canım gurban olsun gayretli insan
 El uşağı gine huluskârımış

Şenlik der köyde var takke otaklar
 Müfte nazi namet gumaş yataklar
 Şehri met eyleyen evvam ahmaklar
 Akılları noksan beyni gan imiş

148. REZALETTİ İTOĞL'İT

Hoşiret köyünde bir hayvan gördüm
 Üzü gara haceletti itoğl'it
 İsmi Mahmut tilki Tahir'in oğlu
 Bir acayip rezaletti itoğl'it

Gettîh hanasına eyledih nazar
 Hemen bizi gördü müsübet yesar
 İrzını malına edifdi hisar
 Kalbi geniş kabahatli itoğl'it

Ağ oda yapıdırıf tavamı şirli
 10 Ta Karun misali devleti vardı
 Ayağı çarılılı yahası kirli
 Boynu isli kendi bitti itoğl'it

Bizi görür görmez o kalbi gara
 Büküldü kilime yıhıldı yere
 Gözüm göre göre âlem eşkere
 Yalannan beş saat yattı itoğl'it

Çoban alo geldi seslendi gâhdı
 Sanarsan palanda bir himar çıhdı
 Tersine oturdu tavana bahdı
 20 Burnunu yuharı dihdı itoğl'it

Saat ki dokkuzu on dakika geçdi
 Bizi görer görmez peh ahlı şaşdı
 Kendisi ahırdan atları açdı
 Bineh daşı dedi çehdi itoğl'it

Bizi yolda saldı açdı gözünü
 Şükür edif yere sürdü üzünü
 Çöplühde uzandı töhdü tozunu
 Ham tay kimi çifde attı itoğl'it

Şenlik'em destanı, eylemişem met
 30 Gaf'dan Gaf'a halk-ı nasa malum et
 Okuyan dinliyen eylesin nalet
 Rüsvey olsun melametli itoğl'it

149. SÖZÜ İTOĞL'İT

Gör ki neye galdın beynava bülbül
 Aslana tan eyler burnu kaba fil
 Ayı meclis olmuş maymun ehl-i dil
 Düşünüf söylemez sözü itoğl'it

Aslı marsımandı yabanı¹⁷⁹ kolik
 Asıfdı boynuna yarım put çelik
 Hokmana getirif bir divi çelik
 Tanımer dulunan kızı itoğl'it

Yatanda dizleri garnına değer
 10 Her yerişde bir put sarımsak döğer
 Her neyse giderse özünü öğer
 Kalmıyıf bir yerde üzü itoğl'it

Taşdan ağa burdan gedifdi evvel
 Cala merkezine o olmuş düvel
 Feleğin bu işi ayıya gavel
 Gaydasız magamsız çalı itoğl'it

Bu destanda Gul Şenlik'in metini
 Vilayeti Çıldır el töhmeti
 Hava'nın oğludur melaneti
 Danzotlu Aziz'in dölü itoğl'it

¹⁷⁹ ÇÂŞD'de 'yabalı' olan kelimenin aslında 'yabanı' olmasına kanaat getirilerek kelime bu şekilde düzeltilmiştir.

150. VARSIZ İTOĞL'İT

Kağız get Danzonat'ta Aziz Ağa'ya

Evvelinden ehdibarsız itoğl'it

Ne için eğledin üzü garalılı

Değildin devletsiz varsız itoğl'it

Allah misafiri gelmişdih size

İtgin düşüf görmedin hiç göze

Yalan yere yattın döndün kefsiz

Hillesiz emrarsız çorsuz itoğl'it

Gettüh kapısında durduh bir zaman

10 Esdi tipi bora şiddetli duman

Çağırdı çavuşu tapşırđı hemen

Sürgün etti huluskarsız itoğl'it

Üç yüz eve tutuf hiddeti hersi

Devletine siper edifti ırzı

Bardel pezevengi çingene dürzü

Firavun lehçeli nursuz itoğl'it

Uşahlar yığılıf mendilin çaldı

Sizin köyde ticaretim bu oldu

Bu destanı bizden yâdigâr aldı

20 Sen de galma kipsi-karsız itoğl'it

Gözleri mavidi irengi sarı

Sufatında yohdu Muhammet nuru

Lafınan feth olmaz dağların kârı

Ağzı eli bed pergelsiz itoğl'it

Öz köyünde teklif ettin sen bizi

Sen neyliyerdin sazı aşığı

Def çalıp oynadaydın gelini kızı

Bardaksız şekersiz çaysız itoğl'it

Gırağa çıhanda mertlih satarsan

30 Domuz kimi dolu dolu atarsan

Faişeler mihmanında yatarsın

Mekânsız mezilsiz yersiz itoğl'it

Yeni yaka cinsi tekebbür oğlu
 Yularsız masıman saklamaz çulu
 Kitapsız farmason malakan dölü
 Yazidi hüyamı dinsiz itoğl'it

Bu Danzot köyünde öğrendik seni
 Dediler ki odur el hanadanı
 Bizden esirgedin bir lokma nanı
 40 Peynirsiz ekmeksiz şorsuz itoğl'it

Gul Şenlik' e vurdun töhmetli gürzü
 Boynuna borç ettin lateyir sözü
 Her milletten etna imansız dürzü
 Namussuz gayretsiz arsız itoğl'it

151. CÜLLÜ'DÜ

Erince'de ıı rast geldim yalana
 Bahdım ahvâlına müşğül hallıdı
 Dedim bu mekânda mehmanın kimdi?
 Dedi mene himmet eden Cüllü'dü

Azmana'da Keçel Helil'i buldu
 Gavallı Yusuf da bu yola daldı
 Karzah'ın milleti mişğül melüldü
 Bir şad olan 'Gılanavos'gil idi

Glava Serkis'ten uruhsat aldı
 10 Çıldır sancağını tuşlayıf geldi
 Devlet gordonunda bir gece galdı
 O gece mekânı Kenarbel idi

Yüzbaşı sordu ki var mıdır cordun
 Dedi Marguros'u Ağdaş'da yordum
 Bilet suval etsen ahan başbordum
 Üsdeki de Gıranson'un goludu

Ordan çıhdı geldi Ercan Dağı'na
 Seyretti Çıldır'ın sağ soluna
 Endi Çamdıran'ın veran bağına
 20 Heç bitmiyen bosdanını yoludu

Helil'in öyünde on sene durdu
 Balabey'i de Çamdıra'da gördü
 Çamdıra'lı her ev bir helet verdi
 Yapıncısı Gül Ehmet'in çuludu

Meyto'nun oğlunu yoldaş ettiler
 Dar yolunna ta Başköy'e gettiler
 Gurbanı'yi gafiye gattılar
 Dedi bu da bizim cinsin malıdı

Endi Godamıh'a gezdi âlemi
 30 Gödeyh Oruç'un oğluna verdi selamı
 Molla Muti getti divid galemi
 Yanniş hesabları orda silidi

İsmail Ağa göttü köçünü
 Cihan Abdullah'a verdi saçını
 Dedi sennen gezeh Çin-Maçin'i
 At oynagım Diyarbekir elidi

Aşşığı Canbaz'a yerişdi hemen
 Zobo Ömer'e eyledi aman
 Goca'nın oğlunda görmedi iman
 40 Yaha silhip onna ayırt oludu

Geldi Suhara'ya Hasso sesdedi
 Camal'ıda bacısınna isdedi
 Yâdigâr bunnardan daha usdadı
 Ondaydı yalannarın kilidi

Gırdı Gadir'in tavuğunu gazını
 Nesif Ağagile sohdu özünü
 Süleyman görmese yalanın üzünü
 Ayva kimi sararıban soludu

Gara Hasan Musdafa atdan düşdü
 50 Paçası gödeni denciği şişdi
 Dediler ki garnındaki ne işdi
 Dedi bütün guruntunun yelidi

Sadık hamdan hama hikâyet düzer
 Koca oğlu Kerem alacah yığmaya gezer
 Kurban yalan söylüyende memleket sezer
 Onun sırrını dünya âlem bildi

Kemalî hatırsız nedalet sözlü
 Bed haya abırlı yeke ağızlı
 Garaçı bıyıklı su iti gözlü
 60 Gaburgası galın durgun delidi

Zurzuna'da Çato'ya yolladı adam
 Dedi ki men kimin öyününe gidem
 Dedi ki benim var döşeli odam
 Keçesi de Arakel'in cilidi

Ordan İstanbul'lu düşdü önüne
 Endi Zurzuna'ya Çıldır Beyi'ne
 O da döydü heç goymadı öyüne
 O gece mesgeni Goravel idi

Kamil Ağa'nın sermayesin yağdı
 70 Aslan kürdün oğlu Bino'nun sagalını sığadı
 Dedi Ardahan'da dostum Coşgun ağadı
 Garib Usta'yı da teyh teyh ya da salıdı

Ramazanda baş eğmedi kimseye
 İmam durdu Kor Mutu'ynan Ese'ye
 Endi Purt'ta Godaraların Musa'ya
 Keçel İsmail dalında namaz gıladı

Bayram günü Urtalı'ynan görüşdü
 Kor Hemid'nen külüsüydü barışdı
 Salah'ın torunu Ağa'ynan imtihana girişdi
 80 Onun lafı hepisinnen bol idi

Meredis'de Sarı Süleyman'ın öyüne gitti
 Hefo'yunan metin telgıraf etti
 Dediler bu yalanın binası nedi
 Dağ köyünde Cirtih Hasan'nın saggalının telidi

Pehşeren'de yalan geldi sustular
 Salih'in bacısınnan busdular
 Daşşagını boğazınnan asdılar
 Dedi buda ahbabların zilidi

Gehreşen'de Işık'ın anbarı dolu
 90 Ordan Taşköprü'ye uğradı yolu
 İmanı gurudan sordu nedi yalanın yurdu
 Cavap veremedi dili lal idi

Ordan çıhdı Daşbaşı'nın safatına
 Girdi Gars'ta Ahmet'in ehligatına
 Uydu Oso'nun oğlu Ali'nin lafına
 Havayı gezdiği onun yelidi

Gamervan'da Atoş'nan gurdular divan
 İrişdi'de Veli paşaydı hatrını sayan
 Gızılverana'da oldu Hamza Pehlivan
 100 Diyesen ki Ürüstem'i Zal idi

Gızılverana'da Dadoş'unan söyledi
 Cala'da Sarı Mahmut eyledi
 Gamervanlı döydü köyden goyladı
 Dedi bafadarım Urus Veli'di

Calalı'dan kesdi ehbarını
 Ağcagala'da açdı gizli sırrını
 Her köyden yıgdiği kisb-i kârını
 Tih gılıçların Şemil'inen bölüdü

Köylere dağıldı yalanın hası
 110 Alan ıslah oldu almıyan ası
 Gagaç'da Digo'nun oğlunun sermayesi
 Başdan başa bu yalanın puludu

Var mı benim kimi gama talanan
 Hab-ı gaflet likabına bölünen
 Yalan deyin memleketi dolanan
 Çıldırılı Şenlik'in ahan selidi

152. TEVRAD'I (CÜMLEMİZİN ASLI BİRDİR)

Cümlemizin aslı birdir
 Hazreti Âdem evladı
 Yetmiş iki yol gösderdi
 Gönderdi Zebur Tevrad'ı

Siz oldunuz Hristiyan
 Biz de 'la ilahe illallah' diyen
 Size İncil oldu beyan
 Bize de Furkan ayatı

Siz incil'le düşdünüz bese
 10 Biz Kur'an'dan aldık hisse
 Siz tâbisiz Hristos'a
 Biz de İbrahim milleti

Sizde vardır Cizvit keşiş
 Bizde var müfdü müfeddiş
 Siz sofrada açarsınız baş
 Biz de işlerik sünneti

Size bayram oldu Pazar
 Biz Cuma'ya gıldık nazar
 Sizin kanun Zagon keser
 20 Biz tutmuşuz şeriati

Sizin millet 'As Vas' der hep
 Biz de Derik 'Gani Ya Rab'
 Size helal hamri şarap
 Bize de Kevser şerbeti

Sizin hayruç üç kilisedi
 Biz Nakşibendi tarikati
 Siz taptığınız isa'dı
 Biz de Muhammet ümmeti

Size Nuşirevan şandı
 30 Bize Fatih Sultan handı
 Size kible gün doğandı
 Bize Kâbe kerameti

Siz hep çanlıya duacı
 Bizde tavaf ettik hacı
 Sizler seversiniz haçı
 Biz de Hacerü'l- esvedi

Sizden beş yüz yetmiş bir sene sonra
 Bizim tarih çekti ara
 Size keşiş verdi töre
 40 Bize vaiz nasihati

Şenlik der alsalar haber
 Herkez öz dinini sever
 Cümlemiz günde min sefer
 Haktan isteriz cenneti

153. YARATTI

Evvel bina gurdu cihanı Hûda'm
 İptida yoh iken varı yarattı
 Kâhi emir oldu mâhin üstüne
 Dünya için ol gevheri yarattı

Gevher umman oluf attı kefini
 Hökmedif yürüttü Kaf'dan Kaf'ını
 Mağrib'i Maşrik'i Küh-i Gaf'ını
 Ol zaman yeddi gat yeri yarattı

Yerden duman çılıf halk etti arşı
 10 Mağrif dedihleri dünyanın başı
 Zulumat urşana garşı-be-garşı
 Yek dürrüsi ile çarı yarattı

Çar mâh bina düzdü ayı yıldızı
 Anınla barabar gece gündüzü
 İsmi salavatta barabar özü
 Hammısınnan evvel nuru yarattı

Nurdan halk olundu zemzem-i kevser
 Guruldu yelkenner ürüzgâr eser
 Deryadan kenara ejderha hisar
 20 Gaşıyanı ol şahmaranı yarattı

Şahmardır meşherde dünyayı behler
 Âb oldu mahitab nurdan direkler
 Gökyüzünde zikr eder melekler
 Azrail-i zulümkârı yarattı

Azrail turabı aldı destine
 Hikmet'i Hüda'nın bah hevestine
 Balçıldan seçtiler zemin üstüne
 Bakire pünhânken arı yarattı

Ar zemin üsdünde düşdü ol zaman
 30 Gelip de beyana vurdu ol zaman
 Huda'm noksanını verdi ol zaman
 Öz azametinden seri yarattı

Ser ki bedenimde berhayat oldu
 Melekler üsdüne hep secde gıldı
 İblis musibeti o zaman buldu
 Âdem ata peygamberi yarattı

Peygamberler zuhur etti hayata
 Ruh girdi bedene geldi kuvvete
 Zü'l- Celâl emretti buyur cennete
 40 Gör ne gözel mehman yeri yarattı

Yeri mehman oldu salmadı bine
 Azmi devran sürdü birinci sene
 Âdem'den halk oldu Havva ana
 O zaman ki hayır şerri yarattı

Şerr-i layin girdi hile donuna
Kadem basdı Âdem ata yanına
Ecel korkusunu saldı canına
Dedi Allah âh u zârı yarattı

Âh u zâr eyledi Âdem figanı
50 Cism- i terk eylemez bu şirin canı
O zaman yedirdi herzeyi nanı
Mahlukâtı onnan geri yarattı

Geriye cinandan dönüf geldiler
Âdem'i, Havva'dan cuda saldılar
Arayıp birbirini gene buldular
Nisa'da da arda biri yarattı

Bir dakğa galmadı melaik geldi
Ondan hisse alan imanı buldu
Cebrail zikretti aht nikâh oldu
60 Gani Süphan gör neleri yarattı

Neleri doğurdu ol Âdem ata
İblisin şerrinden çoh çekdi hata
Havva'dan zürriyet düşdü hayata
Ona da Rezzakı şiri¹⁸⁰ yarattı

Âlemde mahlukât Âdemden azdı
Yetmiş iki millet hayatı düzdü
Ehl-i islamlar'ın şeriati gizdi
İmam Azam möhteberi yarattı

Möhteber olunca ol vakit düzen
70 Hazreti Bilal da ohudu ezan
Halilullah verdi Kâbe'ye düzen
Namusu gayreti arı yarattı

¹⁸⁰ ÇÂŞD'de "rızzık-ı şiri". Anlam dikkate alındığında "rezzakı şiri" olması gerektiğine kanaat getirilerek kelime bu şekilde düzeltilmiştir.

Ardan hicab eden düşmedi dâra
 Cebrail kitabı endirdi yere
 Furkan'ı tapşırđı hak peygambere
 La'l-ı gevharınan dűrű yarattı

Dűrr dűkűf İsrail verdi nasihat
 Ondan hisse alan buldu hasiyet
 Ezelden ahıra etti vaziyet
 80 Ahir mehman yeri kűri yarattı

Kűre mihman oldu dűnyaya gelen
 Dűnya binersizdir ahiri bilen
 Cesetten boşalıp ruhlara dolan
 İsrail çalmağa suru yarattı

Sur beyan olunca o yerde durdu
 Rabbim de fırsatı Ali'ye verdi
 Zűlfikâr' ı çalıf kâfiri kıldı
 Kılıcı kalhanı zoru yarattı

Zorlu kafir ile dűşdűler bese
 90 Firavun'dan gaçdı Hazreti Musa
 Derya-yı ummana vurdu bir asa
 Asanın yerine kuru yarattı

Kurudu hâk oldu ummanın yeri
 Su iken tanıdı cemal-i nuri
 Firavun garğ oluf eyledi zârı
 Ası kullar için dârı yarattı

Dar gűnűne műcrim olanlar dűşdű
 Peygamberler dűnyası deęiřdi
 Çarh-ı gerdűř vurdu zamanı ařdı
 100 Musibet kış geldi karı yarattı

Hardan hasıl oluf tipiler eser
 Kűkreyip kűkreyip boranı tűker
 Ummanlar katredir katreyi çeker
 Deryayı denizi kűrű yarattı

Kör kulları hasret galır cennete
 Hakk'ın dergâhında yetmez himmete
 Bülbülün cekdiği bak bir zahmete
 Gülü de guçmaya harı yarattı

Har mücevver atıf gızıl gül döker
 110 Kralın gaddini Al Osman бүker
 Peygamberler oldu aziz-i hünkâr
 Yer halfesi hükümdarı yarattı

Hükümler verilir ferman elinde
 Neçe yüz bin asker durur dalında
 Ağ deste zülfikâr ince belinde
 Can alıcı cellatları yarattı

Celladın zarbına uğruyar kişi
 Ol zaman yedinden üzülr başı
 Gordonlar düzüldü karşı-be-karşı
 120 Ziyet için sim ü zeri yarattı

Dünya sim ü zerden çoh gıymet buldu
 Saf sikke kesdirdi hazneler doldu
 Puç dünya bir zaman bu karar kaldı
 Mahşer ile ahır şerri yarattı

Ahır şerde gelir ahır şer yazan
 Sağında solunda bereber gezen
 Tartılır günahlar kurulur mizan
 Beyan eder günahları yarattı

Sırr-ı beyan olur günahgâr kulum
 130 Derler ki geçmeye sırat'tır yolun
 Düşersen aşağı nec' olur hâlin
 Cehennem üsdünde nârı yarattı

Nârın mekânına münafık düşer
 Mümin kul Sırat'ı kuş gibi aşar
 Cennetin bâbına mertler ulaşar
 Möhbet edif ikramları yarattı

İkramı çok olur mümin kuluna
 Dünyada gezendir doğru yoluna
 Behiştin bağında selvi dalına
 140 Türlü türlü meyveleri yarattı

Meyvesi müzeyyen ayvası turunç
 Emelin salihse kırklara kariç
 Şenlik tarif etse ceddinden hariç
 Kur'an zikir olanları yarattı

154. VER DEDİ

Musa Tûr Dağı'nda goyun güderken
 İki cihan serverine nûr dedi
 Allah için ibadetin ederken
 Dört gurt geldi gısmetimiz var dedi

Musa baktı o dem kurtları gördü
 Hissetti kükredi kurtların dördü
 Seslendi kurtlara ileri vardı
 Sizin burada ne işiniz var dedi

Kurtlar dedi, sensin nebiler hası

10 Üzerinde meleklerin duası
 Bizi halk eyleyen Hakk'ın rızası
 Gök ala koyunu bize ver dedi

Her yaraya yeşil merhem sürülmez
 Bağmansız bahçanın gülü derilmez
 Destursuz sürüden koyun verilmez
 Bunun başka bir ağası var dedi

Kurtlar dedi biz sürüyü nederiz
 Baş alıban bu diyardan gideriz
 Sennen daha yahşi koyun güderiz

20 Git ağana selam söyle pir dedi

Musa dedi siz be ayarsız
 İşiz gücüz sürülere dalarsız
 Men gidersem koyunları yiyeceksiniz
 Sizin bele kötü huyuz var dedi

Musa vedalaştı yollara düştü
 Dağınan taşı yel kimi aştı
 Gidip Şuayp peygambere danıştı
 Gel kurtların isteğini ver dedi

Şuayp peygamber dedi ya Musa
 30 Onar kurt değildir kıssadan hisse
 Eğer dizlerinde takat var ise
 Gök ala koyunu hemen ver dedi

Musa ordan kalktı geriye döndü
 Dağınan taşı yel kimi indi
 Gördü ki o kurtlar koyun güderdi
 Aman Allah bunda hikmet var dedi

Musa ağasına gidip gelince
 Kurtların isteği yerin bulunca
 Gök al koyunu tutup verince
 40 Allah sennen razı olsun er dedi

O yaylaya yeşil ipek serildi
 Melekler bir araya derildi
 Kuzuyu aldılar koyun dirildi
 Hani benim körpe balam var dedi

Sefil Şenlik bu dünyayı nedersin
 Yalancı dünyayı gerçekmi dersin
 Eğer mennen o guzuyu sorarsan
 İsmail'e inen goçu gör dedi

155. ALMAK GEREKDİ

İftida Allah'ı bir hulus ile
 Hulus-ı galb ile bilmeh gerekdi
 Dört kitap haktır şüpemiz yokdur
 Furkan'dan nasihat almak gerekdi

Alanda nasihat olursun âlim
 Hayır ile şerrini ederse malum
 Dilersen mahşerde hoş olsun hâlüm
 Beş vahit namazı gılmah gerekdi

İbadet gılamı cinanda besler

- 10 Tuba ağacınnan gılmannar sesler
Her kime borçluysan borcunu isder
Hakiki borcu eda etmeh gerekdi

Eda etsen nurdan tutarlar köçün
Rûz-i mahşer günü sorulmaz suçun
Daimi çalışıp yaradan için
Sıdk ile Mevla'yı bulmah gerekdi

Bulanda Mevla'yı sığın penaha
Asilîh etmeyif batma günaha
Ahiret için düş gün-be-gün âha

- 20 Hakg'ın deryasına dalmah gerekdi

Dalanda fikire batarsan gama
Hem hasret galarsan söhbete deme
Sağında solunda yazılan name
Melehler safında durmah gerehir

Melehler safında çekiler arşa
Cem olar günahın ta başdan başa
Mekânın şah olsa deseler paşa
Feleh seni cenge salmah gerekdi

Cenge saldığını bahın neyledi

- 30 Hâke salıf turâb altta eyledi
Cenâb-ı Huda'nın emri böyleledi
Dünyaya gelenner ölmeh gerehdir

Ölenin gurulur şivanı vayı
Dünya gısmetinnen kesiler payı
Biçiler kefeni ısınar suyu
Beş arşın ağ beze sarmah gerekdi

Beş arşın beze ki cismi sarılır
Geniş dünya o başına dar olur
Yeddi yerde gomşu hakgı sorulur

- 40 Ahret azabını görmeh gerekdi

Azabı görende düşersen dara
 Ettiğin işlere bulunmaz çara
 Cesedin turâba girennden sora
 Ruhun cesedine girmeh gerekdi

Ruh gelif cesetten bedene girer
 Münkir'inin Nekir üsdüne durar
 Ol Hakg'ın ismini yek kelme sorar
 Onnarın cavabını vermeh gerekdi

Cavabı verende ruh memnun olar
 50 Gayet neşelenir şevk-i gün olar
 Cümle insan orda 'Kün Fe Yekün' olar
 Dünya bir müddet boş galmah gerekdi

Dünya veran galır insan çekilir
 İkinci de hâk-i zemin sökölür
 Sema parça parça yere tökülür
 İsrafil Sur'unu çalmah gerekdi

Hazreti İsrafil çalanda suru
 Ölüler galharlar olurlar diri
 Bir araya gadem basar bin biri
 60 Hep mizan yerine dolmah gerekdi

Mizana gelende gurulur düzen
 Sağında Muhammet solunda Âdem
 Herkes hesabını verir göremeden
 Emel defterini görmeh gerekdi

Emel defderini meleh getiri
 Asi gulun sol yanında oturu
 Zalimlere zulmetmehden ötürü
 Cehennem kükreyif gızmah gerekdir

Dolar cehenneme hilekâr hain
 70 Yanar başdan başa şeytan-ı lain
 Muhammet Mustafa ümmetim deyin
 Ağlayıf gözyaşın silmeh gerekdi

Sonu peh çoh müşgül olur hâlleri
 Dağılıf da gider hep Hayalları
 Şenlik der dünyanın mumin gulları
 Cümlesi şad oluf gülmeh gerekdi

156. GELDİ

Rüya-yı âlemde yatdığım yerde
 Nece yüz min hayal gûşuma geldi
 Üğ-be-üğ cismime saldı bir ateş
 Sevdığım salatın duşuma geldi

Eynine¹⁸¹ geymişti gaflet lüzumu
 Kör oluban açmıyaydım gözümü
 Bir tagayır keyfte gördüm özümü
 Gayet muhabbeti hoşuma geldi

Şenliğ'emhâkine getdim yüzünen
 10 Bir kelme danıştım şirin sözünen
 Hayıf ki bahmadım gıyar gözünen
 Sürahi gameti garşıma geldi

157. KİMİYDİ?

Âdem'den evvela fâni dünyada
 Şeriat babında nazır kimiydi?
 Müşgülde galanın dadına yeten
 Ol vede Hazreti Hızır kimiydi?

Ol zamanda neçe padişah vardı
 Ne yerde eğlendi tahtığâh gurdu?
 Gaç yıl hükm eyleyip saltanat sürdü
 Onun etrafında vezir kimiydi?

Şenlik der ol vede yohuydu ayat
 10 Ne zikirnen ederdiler ibadet
 Ne sebepten Hakg'a¹⁸² oldu şikâyet
 Tertibi biz için hazır kimiydi?

¹⁸¹ ÇÂŞD'de bu kelime "aynına" biçiminde geçmektedir. Fakat Kars ili ağızlarında kelime "ayın" şeklinde değil "eyin" şeklinde kullanıldığı için kelime "eynine" olarak düzeltilmiştir.

¹⁸² ÇÂŞD'de Hakgg'a.

158. BAĞIŞDA BİZİ

Kerem gıl ya Allah eyle merhamet
 Arş ile kürsüne bağışda bizi
 Acizem ilahî eyle inayet
 Munteha sidrine bağışda bizi

Kalem idi yazan emir-i Süphan'ı
 Affeyle ne olar ey kerem kânı
 Âdem'den var ettin cümle insanı
 Levh-i mahfuzuna bağışda bizi

Melek- i mukarren ruhlara dail
 10 Emir sennen oldu mevcudât tahsil
 Fazlınla olunar murada mayıl
 Beytu'l memuruna bağışda bizi

Sema-yı semahat hem de nuh felek
 Zikir eder adını deryada semeh¹⁸³
 Ervah'ı Kuddus'a mukarreb meleyh
 Sırrına gudretine bağışda bizi

Lutfunla olunar halife sana
 Fazlınla yol alar vuslatlan men
 İsm-i rahmanınla gul bağışda
 20 Âdem Safiyy'ine bağışda bizi

Yağdırdın yağmuru ahıttın derya
 Dünyayı garğ ettin tufana sele
 Âdem sefiyy'inin ettiği duva
 Nuh-ı nebiyyine bağışda bizi

Nemrud'un nârına emrettin hemen
 O demde yarattın berd ile selâm
 Sevdğin gurtardın ehsanın tamam
 Halil ibrahim'e bağışda bizi

¹⁸³ ÇÂŞD'de 'seleh' biçiminde yazılan kelimenin yanlış yazıldığına kanaat getirilerek kelime 'semeh' şeklinde düzeltilmiştir.

El çaldı turdağı buldu saadet
 30 Ağaçdan aksetti nur- ı inayet
 Aldı (h)asasını buldu hidayet
 Musa-yı Harun'a bağışda bizi

Hâl-ı tecerrüdden semaya çıkan
 Gurtuluf möhnetten rahmete geçen
 Cisminden barabar cennete uçan
 Hazreti İsa'ya bağışda bizi

Garadı üzümüz eğlerem rehi
 Bağışdayan sensen her bir penayı
 Asılar mücrimler umudu gâhi
 40 Nur-ı Muhammet'e bağışda bizi

Seyyüdü'l- enbiya hem fahr-ı cihan
 Âlemlere rahmet bizlere güman
 Şahına levlaka ohundu hemen
 Sahabü'l- Burhan'a bağışda bizi

Ya Rabbi hakirem inayet sennen
 Lütuf ile keremler idayet sennen
 Kapınnan getmerem dilençinem men
 Resülü'r rahmana bağışda bizi

Rehmetin deryası men hâk-i payan
 50 O üzden bu rehmet oldu üneyyen
 Gurbet elde garib kalan bir insan
 Nasürün rahmete bağışda bizi

Yohdan var eğledin cihana attın
 Lütfunla merhamet vadini ettin
 Her ne ki var ise aynı yarattın
 Delil-i Ahmed'e bağışda bizi

Sermaya zây oldu galdı tay-ı dest
 Ahvâlinı harab eylemeyh çoh bast
 Nasıl yol bularam huzura serbest
 60 Mutahhar Mahmud'a bağışda bizi

Ya Rab benim üzüm torpahda
 Feryadım yükseler kendim alçahda
 İlahî tut elim goyma berzahda
 Mücdebe Hemid'e bağışda bizi

Gel dedin bir anda semaya ucdı
 Ervâhları geçdi sene yerışdi
 Helvet icre bin bir kelam danışdı
 Esrar-ı Mirac'a bağışda bizi

Âdem'nen bu yana geçen zamanda
 70 Halk ettin evliya mürseli anda
 Her bir yer tuttu âli mekânda
 Yüce mübüvvete bağışda bizi

Kelâmın gönderdin bize şıfadı
 Hagıgat babında râh-ı Huda'dı
 Ahkâmı menfidi sıtk-ı sefadı
 Sure-i Kur'an'a bağışda bizi

İbrahim Helil'in yaptığı bina
 Salatta vesile Huda'yı duva
 Daş içinde devran ahtınan vefa
 80 Gubbe'yi Mina'ya bağışda bizi

Erbab-ı Sıddık'a sadakat haya
 Segabet secat Medine vefa
 Hazreti Hamza'ya şehidi'l-şaha
 Velayet şahına bağışda bizi

İnayet sendedi şefaati mim'nen
 Himmet pirdedi ve sadat şin'nen
 İlahî üzümü döndermem sennen
 Sevdğin gullara bağışda bizi

159. İÇMİŞEM

‘Elif’ iki ba bir harften ayrılır
 ‘Te’ tekilden heceleyip gelmişem
 ‘Se’ de sabreylerem cime cebir yok
 ‘Ha’ da¹⁸⁴ Hakg’ın badesini içmişem

‘Hı’ dan haber aldım erkanı yolu
 ‘Dal’ dalı tab eyler cinanın gülü
 ‘Zal’ zalın hecesi mücerret olu
 ‘Ra’ da rahmet deryasına tüşmüşem

‘Ze’ de zara tuştum gurtulmam zardan

10 ‘Sin’ siperin kimdi ol Gani Merdan
 ‘Şin’ i sere gatıp seçilmez serden
 Safi sattan, dadı¹⁸⁵ dattan miskine

‘Dı’ dan fenada Beytullâh Kâbe
 ‘Zı’ zaftı cinanda zikrolur tövbe
 ‘Ayn’ ayan gönlüm tüşme bu haba
 ‘Gayın’ gaflet perdesini acmışam

Vefalı dünyadan açılıf bir yol
 ‘Kaf’ geder heş galmaz insi, cinsi kul
 ‘Kef’ gelende ecel besi yağın bil

20 ‘Lem’ melek ül mevte dönüp göçmüşem

‘Mim’¹⁸⁶ min kere çağırırım Huda’yı
 ‘Nun’ nuş etdim ab-ı kevser badayı
 ‘Vav’ vardın denize geçtim adayı
 ‘He’ hökmü nevbahar gibi coşmuşam

Şenliğ’e ders veren hublar hocası
 Hesapta ebcettir harfin yücesi
 Başı elif lâmelif la son hecesi
 Hakgın hikmetine men de şaşmışam

¹⁸⁴ ÇÂŞD’de “Ha”za.

¹⁸⁵ ÇÂŞD’de “dat”ı.

¹⁸⁶ ÇÂŞD’de “Min”.

160. İREBBİM

‘Elif’ öz ismiydi be befadarın
 ‘Te’ yi tekbir harfte gördüm irebbim
 ‘Se’ sahibim sensen yohdur heş kimsem
 ‘Cim’ den bu cevabı sordum irebbim

‘Ha’ ki hak Allah’san âlemin nuru
 ‘Hı’ hâlikim sensen hikmeti bari
 ‘Dal’ daldanda penahlandır bu seri
 ‘Dal’ ı ‘zel’ nen re’ye vurduğum irebbim

‘Ze’ ki zaya yetdi zay oldu bina
 10 ‘Sin’ siper olmadı şevketli şın’a
 ‘Safı¹⁸⁷ sattan¹⁸⁸ dadı¹⁸⁹ dat’tan¹⁹⁰ miskine
 ‘Di’ dar günde sen yardım et irebbim

‘Zı’ zehmi zahire adalet şansan
 ‘Aydın’ hükmü Hâk ulu divanısan
 ‘Gayın’ gaygum gedir Zülcelâlısan
 ‘Fe’ vechi hükmünü sürdüm irebbim

‘Kaf’ ki kaftan kafa emrine mayıl¹⁹¹
 ‘Kef’ kelâmı göyden getdi Cebrayıl
 ‘Lam’ latif hesaptır mim¹⁹² nun’nan değil
 20 ‘Nün’ nuru âleme vardım irebbim

‘Vav’ var mağfiretim affeyle bizi
 ‘He’ Hakg’a Şenliğ’in budur niyazı
 ‘Lam elif’le ya’dır en ahır sözü
 Hıfzı imtihana girdim irebbim

¹⁸⁷ ÇÂŞD’de ‘sa’fı’ olan kelime ‘safı’ şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁸⁸ ÇÂŞD’de ‘saftan’ olan kelime ‘sattan’ şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁸⁹ ÇÂŞD’de ‘dat’ı’ olan kelime ‘dadı’ şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁹⁰ ÇÂŞD’de ‘daftan’ olan kelime ‘dat’tan’ şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁹¹ ÇÂŞD’de bu kelime ‘mayii’ şeklindedir. Kafiye gereği için kelime ‘mayıl’ olarak düzeltilmiştir.

¹⁹² ÇÂŞD’de ‘min’ olan kelime ‘mim’ şeklinde düzeltilmiştir.

161. GÖRDÜM

Zikir ettim yirmi dokuz hurfati
İptida Allah'ın vasfını gördüm
Ders aldım ohudum ilmî hikmetden
Elifte Muhammet ismini gördüm

Bu ilmî pünhana vakıf olsa kim
Bir elif üstünde ohur iki mim
Sırrım gudrettendir değil müneccim
Dal'ınan ha yohun nısfını gördüm

Gul Şenlik sıtgınan tertibat düzer
10 Ta Kalu Bela'dan ihlası güzâr
Ervahi tavus'a eyledim nazar
Sadri Embiyanın cismini gördüm

162. BİZİM İÇİN

Gafil oluf uyma dünya feline
Türlü türlü hâller var bizim için
Aslı balçık gönlü haki gerekir
Ne lazımdır iftihar bizim için

Yüz min sene bahmazsanız yüzüme
Mecazî gatmaram hakik sözüme
Terki makbul tövbe yarar sazıma
Harç olur lisanda dür bizim için

Ebri boran şemsi gerdiş ay yıldız
10 Sene hafta leyli nahar ve yıldız
Edeb erkan akıl lisan idrak söz
Bütün halk oluftur bir bizim için

Çohtur bu dünyayı baki mülk bilen
Yohtur bir gararda başatah¹⁹³ galan
Şiddetli lerezeye tüşer bir talan
Yeksan olur tarumar bizim için

---

¹⁹³ ÇÂŞD'de *başatan*.

Vade tamam olur müddet ki biter
 Azrail hışmınan divana yeter
 Süzülür bedenden kesilir tutar
 20 Cisme takat galmaz fer bizim için

Ulemalar sarar evgah postuna
 Götürürler müselleğe destine
 Seçer atı miner hacir üstüne
 Açılır gabirde gör bizim için

Bir zaman yatarıh eyyam azalı
 Mansur ata cümle cebel düzeli
 Dört melayik nebi galhar ezeli
 İsrail çalacah sur bizim için

Melehler nazırdı sağ ve solunda
 30 Yazar hayır serin bahar halına
 Getirir defteri verir eline
 Deyer ki suçunu gör bizim için

Artıksa günahım çok olur cezam
 Gurulur esaret tartılır mizan
 Emir fırsat vermez serfiraz gezem
 Kükreler cehennemde nâr bizim için

Rüküsüz ibadet ederler eda
 Götürür türaba atarlar cüda
 Ruz-ı maşere dek kesip bir vade
 40 Deyerler bu yerde dur bizim için

Telkin nidalanır tekbir zikr olur
 Hazreti Münkirler suvala gelir
 İşimiz Cenab-ı Huda'ya galır
 Allah olsun havadar bizim için

O yerde olamaz ahbaplık meclis
 Herkes öz nefesine edecek hulûs
 Kavim gardaş yaren yoldaş el ulus
 İtkin düşer derbeder bizim için

Cümle eshabeler Hazreti Eyyüp
 50 Cismini Cehennem nârına goyup
 Bizler yah bahşet ümmetim deyip
 Resul'da çekeceh zar bizim için

Ol vahit seçilir müminler hası
 Yeşil sancak alta geçer cümlesi
 Siperimiz livây el hamd gölgesi
 Üç dal budak atar per bizim için

Şenlik der selavat farzdır her gula
 Hulûsu kalb ile getirse dile
 Akibet mülk olur Cennet-i Ala
 60 Zevk-i ziynet verir nur bizim için

163. NEYLEDİN

Eğlen dünya eğlen haber sorayım
 Bu gadar devleti varı neyledin?
 Düşürdün mahluku bir galmagala
 Terk ettin edebi arı neyledin?

Şeytan ığvasıynan yolunu şaşan
 Mevla'm sürgün edif cennetten düşen
 Arafat'ta¹⁹⁴ Havva ile görüşen
 Âdem ata peygamberi neyledin?

İki cihan mâhı şefaât kânı
 10 Yerin göyün arşın kürşün rahmanı
 Cümle müşgül derdlilerin dermanı
 Din sultanı Muhammed'i neyledin?

Cümle halktan evvel imana eren
 Resullullah ile ılgara giden
 Tabanın ejderha ağzına veren
 Ebubekir ol siddığı neyledin?

¹⁹⁴ ÇÂŞD'de bu kelime 'Arfat' şeklindedir. Ancak hem orta hecede geniş ünlünün düşme hadisesinin çok zor olması sebebi ile hem de vezne göre kelimenin 'Arafat' olmasının daha doğru olduğuna kanaat getirilerek kelime 'Arafat' olarak düzeltilmiştir.

Evvel İslamlığın izhar eden
 Hilafet çağında adalet güden
 Yetime yohsula merhamet eden
 20 Adaletli ol Ömer'i neyledin?

Cem oldu katında haya madeni
 Âleme bildirdi dini imanı
 Ayatları cem eyleyif Kur'an'ı
 Derc eyliyen Osman-Nur'u neyledin?

Düldül ata minif Zülfikâr tahan
 Neçe serp kayalar sarlı yıhan
 Kâfirin başını ataşa yıhan
 Ali kimi ac aslanı neyledin?

Sefil Şenlik diyer Veysel'i Karan
 30 Hakikat terikat yolunu bilen
 Hakg'ın bin bir ismin zikir eyliyen
 Din yolunda o sultanı neyledin?

164. ŞANIN SENİN

Bir destan söylüyem olsun möhteber
 Dünyadan ukbadan vereyim heber
 Bu dünya olacah bir gün zir zeber
 Âlemde söylensin bir şanın senin

Hanı Yusuf-ı Kenan o vech-i enver
 Hanı ya İskender şah-ı münevver
 Süleyman'a nasip olmadı kevser
 Baki mi galacah cihanın senin

Hanı bu dünyada şeddad-ı binad
 10 Nemrud'u bir sineh eyledi berbat
 Karun'a kimseden yetmedi imdat
 Yoh mu bu sözlere inanın senin

Cimşit'te neçe ki zaptetti seni
 Adil Nuşirevan galmadı geri
 Gazandığın sene galır mı bari
 Üç beş arşın bezdi gümanın senin

Haramı halala gatmah neyimiş?
 İblis'in yoluna sapmah neyimiş?
 Bu köşkü sarayı yapmah neyimiş?

20 Bir garanlıh yerdı mekânın senin

İlimler sahibi derûni sâfi
 Beyinnerin onnar çoh iltifatı
 Mâlikî Hanbelî İmam-ı Şafî
 Hanifiy'nen olan tamamın senin

Veliler serveri Veysel Garanî
 Âlem-i dünyada o gönlü gâni
 Şah-ı Nakşibendi, Gadir Geylanî
 Var mı tarikatta erkânın senin?

Evlada servete güvenir misin?

30 Sene ne fayda var kıvanır mısın?
 Hakkında ayat var heç bilir misin?
 'La Yem Fahu' dedi Süphan'ın senin

Dünyada harama bahdırma gözün
 Hakk'ın dergâhınnan çevirme üzün
 Eğer doğru râha getmezse izin
 Bil ki şeytan alır imanın senin

Bu söz kitaplarda olufdur beyan
 Özüne zulm eder haramnan yiyen
 Gâvur olar ona bismillah diyen

40 Halalınan etsen taamın senin

Laf atıf meclisde medhetmez özün
 Geler pirlîh çağın heç görmez gözün
 Bozular elvanın heç tutmaz dizin
 Döküler dehannan esnanın senin

Anaya babaya sen olma ası
 Ası olannarın çohdu cezası
 Elinnen geldihçe et iltiması
 Eğer ki gelerse mihmanın geler

Güvenme dünyanın saltanatına
 50 Ne ömrün ada mal devletine
 Bir gün bindirerler seceratına
 Çekerler dünyadan kervanın senin

Ehl-i takvalara ne ilişirsin
 Düş ibadete yanar alışırın
 Ele hanbal oluf ne çalışırın?
 Varislere galır malların senin

Gomşu gomşuynan olsa adavet
 Küçüyh böyüüne etmez adalet
 Çıhsa debbetü'l-arz Deccal melanet
 60 Yol bulmağa olmaz imkânın senin

Etrafda galmadı doğru bir kişi
 Hilekâr ederler alışverişi
 Kadılar rüşvetsiz kesmezse işi
 Kime olsun ahd ü peymanın senin

İsa zuhur edif Şam'a geleceh
 Deccal'ı öldürüf özü galacah
 Dünya başdan başa a-bâd olacah
 Gurulur şeriat erkânın senin

Mehdi Ali Resûl iman olacah
 70 İsa' yınan barabar namaz gılacah
 Yeryüzüne bir bereket dolacah
 Zerbaflanır bütün endamın senin

İsrafil çalanda birinci suru
 Sedası gum gibi dağıdar yeri
 Canlılardan galmaz heç biri diri
 Viraneye döner emvalin senin

İkinci sur çalar mahluk dirilir
 Herkesin defteri ele verilir
 Yahşı yaman meskeninnen sürülür
 80 Açılarda ulu meydanın senin

Debbetü'l arz çıhar gelir meydana
 Onnan sora uşah getirmez ana
 Dünya harab olur hepsi bir güne
 Gör ne yaman olur zamanın senin

Zuhur etti gıyametten alamet
 Deccal çıhar huruc eder melamet
 Canlılardan kimse galmaz selamet
 Neyi tasdik eder imanın senin?

Yecüc Mecüc çıhar tutar turabı
 90 İçer deryaları gurudar âbı
 Devran gapanmadan Tuba'nın bâbı
 Sonra gabul olmaz tövben senin

Kiminin¹⁹⁵ gözü göy kiminin¹⁹⁶ gara
 Kimisi boğuluf batacah tere
 Kimin zebaniler atacah nâra
 Orda yetsin Resûl Ekrem'in senin

Bu dünyayı bir gün duman alacah
 Gırh gün cıhan zulumatta galacah
 Küffâr için bâd-ı samı esecch
 100 İslam için var mı penahın senin

Esfendiyar Zaloğlu'ynan cenk etti
 Firavun tanrılıh davası güddü
 Nemrut gala yapıdı göye oh attı
 Şenlik Suhara'dı mekânın senin

¹⁹⁵ ÇÂŞD'de bu kelime "kimin" şeklindedir. Şiirin vezni dikkate alındığında kelimenin "kiminin" olması gerektiği düşünüldükçe kelime bu şekilde düzeltilmiştir.

¹⁹⁶ ÇÂŞD'de bu kelime "kimin" şeklindedir. Şiirin vezni dikkate alındığında kelimenin "kiminin" olması gerektiği düşünüldükçe kelime bu şekilde düzeltilmiştir.

165. FASL-I NEVBAHAR

Salsal'ın bağına uğruyanda yol
Bahdı ki hoş oynar gül ile bülbul
Şiddet-i müzeyyen menemşe sünbül
Sanarsan açılıf fasl-ı nevbahar

Bu haber Salsal'a yetişen vahdı
Gergedene mindi şehrinden çıldı
Şah-ı merdan gördü ayağa galhdı
Dedi ki Düldül'ü git getir Genber

Salsal bir oh attı kasıt kütaha
10 Sanarsan semadan endi ejderha
İslam olan düşdü feryada âha
Paralandı sengi bölündü secer

Ol gürzünü bir gaç pehlivan tuttu
Güç ile Haydar'ın gatına yetti
İslam olan bütün taaccup etti
Dediler yardım et ya Gani Settar

Görende bu hâlî Haydar cism-i pay
Çehdi Zülfikâr'ı eyledi hay hay
Vuranda kemana paralandı yay¹⁹⁷
20 Salsal'ın cisminde galmadı madar

Salsal dedi sen miydin sihirler açan?
Mancınığa minif havaya uçan
Davud-ı Şaye'yi dü pare biçen
Sen mi fetheyledin gala-yı Hayber?

Haydar dedi menem o hâlî tutan
Hışm ile Hüneyn cengine yeten
Ağdev ü Engüç'de muhakkim çatan
Menem paraladım mürtedi Enter

¹⁹⁷ ÇÂŞD'de "vay" şeklinde geçen kelime anlam dikkate alınarak "yay" olarak düzeltilmiştir.

Eşitti bu hâlî Salsal-ı ifrit¹⁹⁸

30 Endirdi gürzini dedi Haydar tut
Takat getirmezsens kayıtl geri get
Çihma meydanıma mene olur ar

Mürteza Mevla'ya eyledi duva
Dedi ya Muhammet nur-ı Mustafa
Salsal 'ın gürzünü etti berhava
Sanki aşdı murğ u asumana per

Gürz arş-ı alada mağallah durdu
Endirdi destinen Salsal'ı verdi
Lain çoh titredi bu hâlî gördü
40 Ne tagat galdı dizinde ne de fer

Bu hâlî gördü Salsal ki birden
Dedi sed aferin ey Şâh-ı Merdan
Tepretmezdi benim gürzümü yerden
Yüz bin kemer beste neçe dilaver

Haydar dedi mennen durma sen cenge
Neçe devler katlettim barmağı sence
Mahıdan münevver şemsiden yüce
Menem bu dünyada ism-i şulekâr

Salsal dedi yahşısan değilsen yaman
50 Mene sen bu gader etmezдің güman
Gel oda secde gıl gulun olam men
Bize yardım etsin mabudumuz nâr

Haydar dedi nâra inanma öyle
Yanar yanar döner turâba küle
Mabud ona derim ber garar ola
Daima ebedü'l-ebed mukadder

¹⁹⁸ ÇÂŞD'de "salsal'ı ifrit" olarak geçen kelimenin tamlama olması gerektiğine kanaat getirildiğinden kelime "salsal- ı ifrit" şeklinde düzeltilmiştir.

Yetmiş gulaç idi Salsal'ın tıǵı
 Haydar üsde getti Salsal'ın yaǵı
 Zülfükâr gösderdi Kefser'e saǵı
 60 Altı lime oldu elması cevher

Salsal Mürteza'yı atınnan saldı
 Mürteza gürzünü elinnen aldı
 Öyle tulladı ki nabedid oldu
 Cismi penahlandı deyim ne gader

O vahıt Mürteza gazaba geldi
 Yetmiş kez Salsal'a Zülfikâr saldı
 Kesmedi Zülfikâr taaccub galdı
 Dedi böyle imiş tahdir-i geder

Yüz yirmi dört bin nebi ismini
 70 Yazdırıf geymişdi o tılsımı
 Sihirdi Salsal'ın cümle cismi
 Kesmedi Zülfikâr zerre-yi miktar

Bu hâlî görende Salsal-ı galleş
 El attı Haydar'a tuttular güreş
 Evleyeten ettiler goç gibi savaş
 Çarpışf baş başa kelle vurdular

Salsal'ın serrine gelende dalga
 Şart gösderdi dedi gel ganun bağla
 Mende vardır dedi bir adat halga
 80 Sedi çar batmandır çin polat sed çar

Şenlik der halgayı böldüler elde
 Nıfsı Salsal'a galdı nısfı Haydar'da
 Ne gader meleyh var tasnif-i dilde
 Sed aferin dedi ey Şâh-ı Merdan

166. GEZER

'Elif' ten sürahi ela göz yârim
 'Ba' babı cinanda gılmanna benzer
 'Te' tekmiil muyları civelenifti
 'Se' sarhoş sallanf sergender gezer

‘Cim’den hicap eder ha’dan hayalı
 ‘Ha’ya müştak olup fikir hayalı
 ‘Dal’ın daldası var gamer ziyalı
 ‘Zal’ zalim getlime fermanı yazar

‘Re’ den irah tuştum menzirim cüda
 10 ‘Za’ zar çekif zardan yanaram oda
 ‘Sin’ selvi boyludur yâr melek zade
 ‘Sin’ şevki güneştir hüsnü lâlizer

‘Sat’ rahı gılmandı yişü baş sona
 ‘Dat’ datı darb edif kâr etdi cana
 ‘Tı’¹⁹⁹ dara tüşmüşem Mansur’dan fena
 ‘Zı’ zayın cebrinden galdım intizar

‘Ayn’ adabıynan gürdü tabanı
 ‘Gayın’ gafletteyken gördüm cinanı
 ‘Fe’ fakir canımla gurup divanı
 20 ‘Kaf’ gavgalı serim canından bezer

‘Kef’ kâretti cana sevda ezyeti
 ‘Lem’ bir azimetdir yandırır nan
 ‘Mim’²⁰⁰ min kere görsem gül üzlü yâri
 ‘Nün’ nurun şevkine gıldım men nazar

‘Vav’ vardır rahmetin bizlere indi
 ‘He’ de Hakg’a budur Şenliğ’in andı
 ‘Lamelif’le ya’dır en ahır bendi
 Mânâsıyla harf ayrılır sed hazer

167. TARİKATIMDIR

Ervahı ezelden tahdiri kader
 Huda’mın hitabı ihtikatımdır
 Tefsir surede zikri müyesser
 On iki ilmihal tarikatımdır

¹⁹⁹ ÇÂŞD’de ‘Di’ olarak geçen kelimenin ‘Tı’ olması gerektiğine kanaat getirildiğinden kelime ‘Tı’ şeklinde düzeltilmiştir.

²⁰⁰ ÇÂŞD’de “min”.

Tövbe istiğfardan gelende hesap
 Açılır mümine mağfiretten bab
 Azizül intikam şedidül ikap
 Ol gafuru rahim kanaatımdır

Nehyinnen kaçmalı emri bil maruf
 10 Seyyid el Ekrem'e demeli tarif
 Makamı Beytullah Kâbe-yi Şerif
 Kelime-i tevhit şadetimdir

Şenlik der gafildir gaflet likabı
 Sırrı hafiyane olmalı tabi
 Nübüvvet mürseli Hatem'in Nebi
 Server-i embiya safaatımdır

168. GÜNDÜR

Bugüne diyerler Kurban Bayramı
 Hacılar murada yettiği gündür
 Sehsen bin ehtacı dohsan bin hacı
 Alıf Arafat'a gettiği gündür

Uydu azazile Nemrud-ı gara
 Dedi men şerikem Gani Settâr'a
 İbrahim eline bağladı nâra
 Goyuf mancılığa attığı gündür

Bir gece düşünde emretti Celil
 10 Kağıdı kalemi alıpdı delil
 Arafat Dağı'nda İbrahim Halil
 İsmail'i kurban ettiği gündür

Kuyunun içine Yusuf-ı Kenan
 Hakg'ın takdirine getirdi güman
 Dadına yetişdi ulu bezirgân
 Götürüp Mısır'da sattığı gündür

Tur Dağı'nın geldi Hazreti Musa
 Dil oldu konuştu elinde asa
 Mısır ahali tutuldu yasa
 20 Firavun'un suya battığı gündür

Dünyaya aldandı Yezid-i lain
 Adını duyarlar hep lanet deyin
 Kerbela çölünde İmam Hüseyin
 Gızıl gan içinde yattığı gündür

Şenlik der peygamber getti miraca
 Dürden libas geyif yerışdı taca
 Ganimet getirdi yerde muhtaca
 Ali'nin kahrı tuttuğu gündür

169. ŞERBETİDİR BU

Ya bende mevlit şerbetini
 Hakg'ın inayetidir bu
 Habib-i fahr-i âlemin
 Nübüvvet şerbetidir bu

Cebrail arşın hocası
 Yazılmış levha gecesi
 Amine isneyn gecesi
 İmanın rağbetidir bu

Cebrail tertibin düzer

10 Melekler gıldılar nazar
 Cennetteki havz-ı kevser
 Teşbih-i hikmetidir bu

Allah'dan hidayet yetti
 Melekler desdine tuttu
 Cebrail sakilik etti
 Cinanın lezzetidir bu

Zikroldu Muhammet adı
 Melekler merhaba dedi
 Müminner gönlünün şadı

20 Münafık töhmetidir bu

Zikreder efrazi demde
 Kadeh-i sehbayı cemde
 Yetirir livaü'l-hamde
 Mahşer marifetidir bu

Habibin cismi nur-i pak
 Semada zikreder eflâk
 Buyurdu Levlak’a Levlak
 Kur’an’ın ayetidir bu

Âşıkam pirlir pirine
 30 Makamı bahşet nuruna
 İki cihan serverine
 Kul Şenlik ‘in natıdır bu

170. BÖLÜNMEZ

Gönül her gaflete inme
 Ya dalınır ya dalınmaz
 Muhabbet bir armağandır
 Ya bölünür ya bölünmez

Ad bednam eyleme beter
 Möhneti âlemi tutar
 Defdere yazılan kader
 Ya silinir ya silinmez

Şenlik der sıtkı dost olan
 10 Hoş söyleyif yüze gülen
 Daim bir hulisda galan
 Ya bulunar ya bulunmaz

G) OĞLU KASIM İÇİN ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE YAZDIĞI ŞİİRLERİ

171. MENİ

Rehim gıl efendim eyle merhamet
 Mağfîret yazana bağışla meni
 Serveri enbiya fahri kâinet
 Sahibil ihsana bağışla meni

Familyan vezirof vilayet hanı
 Şerefli hatemsen sahavet kânı
 Yerin göyün arşın kürsün rahmanı
 Halk edip düzene bağışla meni

İsmine misaldir teşbihi eda

10 Hazreti İsmail Hâk' a can feda

İbrahim Halil'e yerişen nida

Tekbiri lisana bağışla meni

Muhammet vafsetdi sırrı mihracı

Fadimeî Zehra saadet tacı

Tılsım şehrine bulan ilacı

Hayber'i bozana bağışla meni

Medine'de yatar nur u amber hak

İmamî Cafer Zeynel cismi pak

Zehr içip gast olan garazı helak

20 Hazreti Hasan'a bağışla meni

Şehitler rehberi ruhu can feşan

Vücudu sed pare cismi hazer şan

Kerbela çölünde ahan gülgez kan

Şüheda yeksana bağışla meni

Şehitler yâda sal Hazreti Abbasi

İmam Hüseyin' matemi yası

İmam Mirza Gizil Kümbez Ağası

Hâk-i Horasan'a bağışla meni

172. SALMIŞAM

Vezir saltanatlı beyzade beyim

Dindirmeynen hâli müşkül olmuşam

Velî nimetimsen her daim benim

Bu yüzümü hâk-i paye salmışam

Zalim felek girmiş mennen meydana

Ceng-i gazap eyler merdi merdane

Hazreti Yusuf teh tuştum zindana

Yunus kimi bahri gama dalmışam

Fikri Mecnun oldum hayali Kerem
 10 Vucud-ı cismimi alıfdı verem
 Hazreti Eyüp tek sızılar yaram
 Mansur kimi darı cenkte galmışam

173. HEKİM

Feleh meni saldı dermansız derde
 Ah çehmehten ciğer oldu gan hekim
 Gönül endişede can intizarda
 Gözedirdim yollarını men hekim

Gul gula edende çevr ü cefayı
 Ahi çarha yeter tutar duayı
 Evel Allah sonra senden savayı
 Daha galmamıştır bir güman hekim

Hicran alayları tüşüf dalıma
 10 Gam leşkeri hisar çekti yoluma
 Tüşmüşem deryaya el at elime
 Menim hâlim oldu perişan

Müddeti İbrahim Nemrut çağı var
 Her Musa'ya bir firavun yağı var
 Kader Allah'tandı düşman dağı var
 Kesilif tagatim gider can hekim

Gul Şenliğ'in arşa cihar tütünü
 Enam gıl loğmanın merhametini
 Her zamanın olur bir Eflatun'u
 Dertlilerin tabibisen men hekim

174. KAĞIZ

Seni göndererem Şavşat eline
 Garyayı gucende eğlen gal kağız
 Tenezzül eğleyif istikbaline
 Get ehsen Ağa'ya tazim gıl kağız

Azm- ı râh edende Gucen köyüne
 Düş Ehsan Ağa'nın hâk-i payına
 Bah Arif Ağa'nın emr-i reyine
 Döşen piyandaza tavaf ol kağız

Yeğen ağalarnan otur diz-be-diz
 10 Molla telip elm-i âlim anlar söz
 Soruf suval edenlere hep mahsus
 Söyle selâmımı vasf-ı hâl kağız

Molla Ziya'ınan etmişti ikrar
 İğit ikrarını eylemez inkâr
 Şiddet-i şitadı ihtiyarlık var
 De ki zalım dağlar vermer yol kağız

Hesret gahrı çeken geçer serinnen
 Didem Ceyhun oluf intizarınnan
 Yaralı balamın gam efkarınnan
 20 Bir teselli cavap haber al kağız

Şenlik der sebebsiz sağalmaz yara
 illaç Allah'tandı gul eyler çara
 Yaralı balamı o loğmanlara
 Allah amanatı tafşır gel kağız

Ğ) ÇILDIRLI ÂŞIK ŞENLİK'İN SON ŞİİRLERİ

175. DİYEN YOH

Ah çekip âleme eyledim feryad
 İllac olar bu efkara diyen yoh
 Nice kimselerden diledim imdad
 Men yeterem havadara diyen yoh

Şan şan olup sızlar sinemde dağlar
 Ne tabibler sarar ne cerrah bağlar
 Eflatun sağ değil Loğman gan ağlar
 Melhem sever böyle yâra diyen yoh

Şenlik'em dünyada gülmedim heç men
 10 Usanıp canımdan olmuşam peşman
 Ne yâran ne yoldaş ne dost ne düşman
 Hayıf oldu bahtı gara diyen yoh

176. AYIRMA MENİ

Medet Allah gönül guşu gafesde
 Çıher şirin kannan ayırma meni
 Pervaneyem aşk oduna yanaram
 Bu aşk-ı suzandan ayırma meni

Bu dünyada çohdu şirli odalar
 Mene yanar oldu beyler gedeler
 Tükendi tarihler doldu vedeler
 Eş yâran yoldaşdan ayırma meni

Uzadırlar musallatın daşına
 10 Ağlaşırılar cenazemin peşine
 Meni götürürler gabir başına
 Orda Kur'an'dan ayırma meni

Gabir ki örtülüp telkin verende
 Sualcılar gelip suval soranda
 Gabir sıkıp ruh cesede girende
 Ya Rabbi lisanda ayırma meni

Şenlik diyer arşa çıhdı amanım
 Daha sennen özge yohdur gümanım
 Sana sığınmışam Gani Süphan'ım
 20 Zerrece imandan ayırma meni

177. SANA SIĞINDIM

Geceyi geceden gündüzü gündüz
 Yohları var eden sana sığındım
 Zalım çirak meni etti müşğül hâl
 Âlemi var eden sana sığındım

Kim görmüştü böyle zulüm gerdüşü
 Beni bu yerlerde buldurar naşı
 İbrahim'e Gülşen eden atası
 Ol nârı nur eden sana sığındım

10 Darda kalanlara sen imdat eden
 Gönlü kötülükten hep azad eden
 Kışı bahar ey zamanı yaz eden
 Dağları kar eden sığındım

Ha bulunmaz bu derdimin kolayı
 Çıraynan satın aldım belayı
 Kul Şenliğ'in budu sana dileği
 Her günü var eden sana sığındım

178. GAM AYAĞIMDAN

Teğayır olmuşam titrer var azam
 Hicran baştan alıp gam ayağımdan
 Dizde takat gözümde nur galmadı
 Hicran baştan alıp gam ayağımdan

Ta arşa yükseldi feryadı zarım
 Kesildi umudum sabrı gararım
 Her saat be saat artar efkarım
 Hicran baştan alıp gam ayağımdan

10 Şenlik famileme bildir halimi
 Felek gırdı ganadımı golumu
 Yâda gettim ulusumu elimi
 Hicran baştan alıp gam ayağımdan

179. YIL ÇEKER

Sevda sinem üsde vurdu sed yara
 Gam müşgan gösderif hicran mil çeker
 Hekim Loğman bilmez derdime çare
 Kim bilir müddeti neçe yıl çeker

Hicran alayları doymaz ganımnan
 Gören ibret alır Nuh tufanının
 Cellat gibi tutuf giribanımdan
 Ne alır canımı ne de el çeker

Şenlik' in feryadı yeksan hâkini
 10 Zelzeleye salıp gam eflakini
 Mende olan derdin hicran yükünü
 Ne gergedan taşır ne de fil çeker

180. GELMESEM DE BİR

Gamlı gönlüm bugün gamlar ağladı
 Duruf gülsem de bir gülmesem de bir
 Âb-ı danem tahsim oluf gurbete
 Gedif gelsem de bir gelmesem de bir

Sevda saldı meni hicran gahrına
 Gama dalsam da bir dalmasam da bir
 Panzeher kâr etmez aşgın zehrine
 Şifa bulsam da bir bulmasam da bir

Hazreti Eyub'un zenbur nişanı
 10 Tohundu sineme tığ-ı müşganı
 Dü çeşmimden akan dide giryanı
 Tutup silsem de bir silmesem de bir

Semenderin arşa dayandı zârı
 Hâl-i müşgül gördüm pervaneleri
 Yakıp vücüdumu kül eden nârı
 Şama salsam da bir salmasam da bir

Şenlik der afatı talan bağında
 Şeyda pervaz eder her budağında
 Zimisdan gülüyem şita çağında
 20 Bitif salsam da bir solmasam da bir

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

1. Bu dizin 2. bölümde yer alan 179 şiir metninin kelimelerini kapsamaktadır. Şiirler içerisinde yer alan 35. şiir Türkçe olmadığı için bu şiirin kelimelerine dizinde yer verilmemiştir.

2. Sıralamada şu hususlara dikkat edilmiştir.

- Dizin oluşturulurken ünlü uzunlukları sıralamada dikkate alınmamıştır.
- Fiil ve isim madde başları eş seslilik arz ediyorsa isimlere öncelik verilmiştir.
Ör: al kızıl, kırmızı, koyu, keskin
al al-, kabul et-; yapmak
- Tamlamalarda kelimeler arasındaki boşluk ve işaretler dikkate alınmaksızın ikinci kelime birincinin tabii bir devamıymış gibi sıralamaya tabi tutulmuştur.

3. Alt madde başlıklarında da alfabetik sıra gözetilmiştir.

4. Aynı anlamı taşıyan kelimelerden ses değişikliğine uğrayanlar varsa bunlar da ayrı madde başı olarak alınmış ancak bunların anlamları ayrıca yazılmayıp, “bk.” kısaltması ile değişikliğe uğrayan kelimeye işaret edilmiştir. acayif : bk. acaip, gadar: bk. kadar gibi.

5. Şiir metinleri üzerinde yanlış yazıldığına kanaat getirilerek düzeltilen ve dipnot ile açıklaması yapılan kelimeler, dizinde düzeltilmiş biçimiyle yer almış ve o şekilde anlamlandırılmıştır.

6. Gerek görüldüğünde alt maddelere de anlam verilmiştir.

8. Kelime türünü göstermek üzere ekleme yapılacak ismin sonuna (+), fiilin sonuna eksi (-) işareti konulmuştur.

A	
a	(T.) bk. ey _____ 92/1
ab	(Far. < āb) su _____ 30/2, 153/22 a. + ı _____ 164/90 ab + ı dane _____ 180/3 a. + ı hayat _____ 146/41 a. + ı keşer _____ 10/4 a. - ı kevser _____ 133/10, 159/22 a. + ı umman _____ 5/7 a. + ı zemzem _____ 146/49 a. + ı zülal _____ 33/3, 108/73, 120/27
aba	(Ar. < ābā) babalar, dedeler a. + yı cedd _____ 121/39
abad	(Far. < ābād) rahat, şen, bayındır a. eyle- _____ 104/11 a. ol- _____ 16/1, 58/14, 164/67
Abaran	(öz. i.) yer adı _____ 139/50
Abbas	(Ar. < ‘Abbās) 1. arslan a. + ı _____ 44/18 2. Hz. Muhammed’in amcası A. + i _____ 171/25
abdāl	(Ar. < ‘abdāl) 1. derviş _____ _____ 8/11, 13/6, 22/10, 41/18, 135/6 2. şahıs adı _____ 123/37
abdest	(Far. < āb+dest) namaz ve benzeri ibadeti yerine getirmek için ağza ve buruna su çekme; elleri, yüzü ve ayakları yıkama ile kulaklara ve başa ıslak elle mesh etme a. + i _____ 20/2
abdesli	(Far. < āb+dest+T.) abdest almış kimse _____ 99/11
Abdullah	(Ar. < ‘Abdullāh) özel ad, şahıs adı _____ 122/9 A. + a _____ 151/34
Abdülkadiri	(Ar.) Abdülkadir Geylani _____ 146/71
abır	(Far. < āb-i rū) haysiyet, şeref, hürmet, kadir, kıymet _____ 48/11 a. + ı _____ 119/25
abırlı	(Far. < āb-i rū+T.) haysiyeti, şerefi, hürmeti, kadri, kıymeti belli bir nitelikte olan _____ 151/58
abırsız	(Far. < āb-i rū+T.) hayasız, utanmaz, edepsiz _____ 139/45
ablakat	(Fr.) avukat a. + ı _____ 113/30
abur	(Far. < āb-i rū) bk. abır _____ 143/7
Abustoman	(öz. i.) Azerbaycan’da Türk sınırına yakın bir köyün adı A. + a _____ 143/54
ac	(T.) 1. yiyecek bulamayan kimse a. + a _____ 114/9 2. istekli, hevesli, güçlü _____ 163/28

ac-	1. aç-, kaldırmak a. - mışam _____ 159/16 2. açmak, çözmek, meydana çıkarmak, ortaya koymak, söylemek a. - dılar _____ 24/2
acaip	(Ar. < ‘acā’ib) aykırı, garip, tuhaf _____ 11/1, 25/1
acayif	(Ar. < ‘acā’ib) bk. acaip _____ 26/1
acayip	(Ar. < ‘acā’ib) bk. acaip _____ _____ 137/1, 148/4
acı	(T.) 1. üzüntü, keder, ıstırap _____ 87/8 a. + sı _____ 5/14 2. bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu _____ 141/19
acıl-	filizlenmek, ürün vermek a. - if _____ 138/19
âciz	(Ar. < ‘âciz) gücü bir işe yetmez olanın durumu, güçsüzlük â. + em _____ 158/3
aç-	1. açmak, çözmek, meydana çıkarmak, ortaya koymak, söylemek a. - ah _____ 7/4 a. - an _____ 165/21 a. - ar _____ 80/10 a. - aram _____ 15/5 a. - dı _____ 151/106 a. - dılar _____ 24/1, 24/2, 24/8, 24/12 a. - mam _____ 9/8 a. - tılar _____ 24/4 2. kapalı bir şeyi açmak veya aralamak a. - a _____ 11/6 a. - an _____ 90/2 a. - dı _____ 148/25 a. - ma _____ 19/11 a. - mam _____ 10/8 a. - mıyaydım _____ 156/6 3. yetişmek, büyümek, filizlenmek, dökmek, oluşmak, vermek a. - arsa _____ 29/2 a. - ip _____ 120/73 a. - mamış _____ 112/19 a. - masın _____ 67/6 4. (yf.) etmek, eylemek, rahatlamak, herhangi bir durum içerisinde bulunmak baş a. - ar _____ 113/31 baş a. - if _____ 119/30 göz a. - amadım _____ 61/1 5. okumak, anlamak a. - mıyan _____ 96/12 6. bırakmak, salmak a. - dı _____ 148/23 7. göstermek

açık	<i>a.- arsiniz</i> _____ 152/15 (T.) bk. açık _____ 112/51	153/46, 153/49, 153/61, 155/62, 157/1, 158/20, 158/23, 163/8
açık	(T.) herkese açık olan, esirgenmeyen, cömertçe paylaşılan _____ _____ 98/7, 100/13	<i>Â.+ den</i> _____ 153/43, 153/65, 158/7 <i>Â.+ den beri</i> _____ 72/5 <i>Â.+ i</i> _____ 14/5, 30/2, 153/54 <i>Â.+ nen</i> _____ 158/69
açıl-	1. filizlenmek, ürün vermek <i>a.- ar</i> _____ 118/20, 118/24 <i>a.- if</i> _____ 68/2, 120/66, 138/10 2. ortaya çıkmak, görünmek, oluşmak <i>a.- anda</i> _____ 164/80 <i>a.- dı</i> _____ 73/17, 121/33 <i>a.- if</i> _____ 68/3, 159/17, 165/4 <i>a.- ır</i> _____ 162/24, 167/6	âdet (Ar. < 'âdet) gelenek, alışkanlık _____ _____ 99/14 <i>a.+ i</i> _____ 143/92 <i>a.+ idir</i> _____ 88/2
ad	(T.) 1. ün, nam, şöhret <i>a.+ a</i> _____ 104/50 <i>a.+ ı</i> _____ _____ 8/3, 8/4, 68/13, 104/18, 118/18 <i>a. ol-</i> _____ 40/12 2. bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim _____ 146/59, 170/5 <i>a.+ ı</i> _____ 105/18, 137/35, 169/17 <i>a.+ ımı</i> _____ 112/23 <i>a.+ ını</i> _____ 158/14, 168/22	Adıkom (öz. i.) yer adı <i>A.+ da</i> _____ 143/89
ada	(T.) deniz veya göl suları ile çevrilmiş küçük kara parçası <i>a.+ yı</i> _____ 159/23	adil (Ar. < 'âdil) adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli _____ _____ 12/12, 30/11, 137/26, 164/14
ada-	kutsal saydığı bir şey uğruna kendini feda etmek, ant niteliğinde söz vermek _____ 164/50	adl (Ar. < 'adl) doğruluk <i>a.+ ine</i> _____ 105/15
adalet	(Ar. < 'adâlet) hakkı gözetme, hak ve hukuka uygunluk, doğruluk _____ _____ 80/5, 121/26, 160/13, 163/18, 164/58 <i>a.+ im</i> _____ 108/4 <i>a.+ in</i> _____ 104/8 <i>hökm- ü a.+ im</i> _____ 112/25	aff (Ar. < 'afv) bir suçu, bir kusuru veya bir hatayı bağışlama _____ 108/88 <i>a. eyle-</i> _____ 158/6, 160/21
adaletli	(Ar. < 'adâlet +T.) adil olan, adil _____ _____ 8/5, 104/30 114/1, 163/20	afat (Ar. < âfât) bk. afet, afetler, büyük felaketler <i>a.+ ı</i> _____ 106/6, 143/128, 180/17
adam	(Ar. < âdem) insan _____ 99/39, 116/26, 139/62, 145/5, 151/61 <i>a.+ da</i> _____ 48/7, 48/11 <i>a.+ dan</i> _____ 46/6 <i>a.+ ın</i> _____ 88/8, 121/30	aferin (Far. < âferîn ünl.) övme, takdir, beğenme vb. duyguları belirtmek için söylenen söz _____ 165/42, 165/84
adap	(Ar. < âdâb) terbiyeler, utanmalar <i>a.+ ıynan</i> _____ 166/17	afet (Ar. < âfet) felaket, bela, musibet <i>devr-i a.</i> _____ 101/5, 138/26
adat	(Ar. < 'aded) adet, herhangi bir sayıda olan şey, tane _____ 165/79	afsun (Far. < efsûn) bk. efsun _____ 108/68, 131/18, 143/93
adavet	(Ar. < 'adâvet) düşmanlık <i>a.+ ini</i> _____ 108/52 <i>ol- a.</i> _____ 164/57	agâh (Far. < âgâh) haberli, bilgili, bilir, uyanık _____ 143/4 <i>İlm- i a.+ ım</i> _____ 135/16 <i>ol- a.</i> _____ 24/3
Âdem	(Ar. < âdem) Hz. Âdem, dini inançlara göre yaratılan ilk insan ve ilk peygamber _____ _____ 52/2, 146/33, 152/2, 153/36,	agıbet (Ar. < 'ākıbet) bk. akıbet _____ 128/16 <i>a.+ in</i> _____ 113/43
		ağ I (T.) bk. ak _____ 10/7, 85/12, 120/27 120/40, 123/26, 127/7, 128/20, 137/4, 138/2, 138/4, 141/11, 142/11, 148/9, 153/115, 155/36
		ağ II (T.) iplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü <i>a.+ ları</i> _____ 116/16
		ağa (T.) 1. halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen unvan _____ 100/3, 100/21, 101/3, 101/10 101/45, 101/73, 106/3 112/53, 122/9, 122/11, 141/13, 143/57, 143/69, 143/138, 149/13, 151/33 <i>a.+ dı</i> _____ 143/35, 151/71 <i>a.+ lar</i> _____ 67/11, 68/1, 76/1, 89/1, 123/1, 143/106 <i>a.+ lara</i> _____ 82/5

	<i>a. + larnan</i> _____ 174/9		
	<i>a. + nın</i> _____ 101/35, 151/69, 174/6, 174/7		
	<i>a. + sını</i> _____ 1/3		
	<i>a. + ya</i> _____ 119/21, 150/1, 174/4		
	<i>a. + yı</i> _____ 143/89		
	<i>a. + yınan</i> _____ 151/79		
	2. usta, pir		
	<i>a. + na</i> _____ 154/20		
	<i>a. + sı</i> _____ 154/16		
	<i>a. + sına</i> _____ 154/37		
	3. şah		
	<i>a. + sı</i> _____ 171/27		
ağaç	(T.) meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki		
	<i>a. + dan</i> _____ 158/30		
	<i>a. + innan</i> _____ 155/10		
	<i>a. + lar</i> _____ 112/18		
	<i>a. + ta</i> _____ 30/5		
Ağagil	(T.) belli bir ağanın soyundan olan		
	<i>a. + e</i> _____ 151/46		
ağart-	ak duruma getirmek, beyazlatmak		
	<i>a.- mazdım</i> _____ 62/5		
Ağcagala	(öz. i.) bk. Ağcakala		
	<i>A. + da</i> _____ 151/106		
Ağcakala	(öz. i.) Kars'ın Arpaçay ilçesine bağlı bir köyün adı		
	<i>a. + ya</i> _____ 116/7		
Ağdaş	(öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesine bağlı bir köyün adı		
	<i>A. + da</i> _____ 151/14		
Ağdev	(öz. i.) özel isim veya unvan _____ 1/5, 165/27		
ağı	(T.)		
	1. çok sert, keskin		
	<i>zehm- i a. + dı</i> _____ 107/17		
	2. zehir _____ 118/45, 130/18, 130/19, 130/20		
ağır	(T.)		
	1. önemli, değeri çok olan _____ 49/10, 68/3, 98/13, 98/16, 112/14, 115/9		
	2. tehlikeli, korkulu _____ 55/5		
	3. büyük, kuvvetli _____ 108/44		
ağız	(T.)		
	1. ağız, yüzde, avurtlarla iki çene arasında, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye ve besinleri içine almaya yarayan boşluk bu boşluğun dudakları çevrelediği bölümü		
	<i>a. + ı</i> _____ 150/24		
	<i>a. + ım</i> _____ 54/22		
	<i>a. + ımnan</i> _____ 19/6		
	<i>a. + ın</i> _____ 142/5		
	<i>a. + ına</i> _____ 163/15		
	<i>a. + ını</i> _____ 55/12		
	2. dil		
	<i>a. + ı</i> _____ 58/8		
	<i>a. + ın</i> _____ 139/41		
ağızlı	(T.) ağız belli bir nitelikte olan _____ 151/58		
ağla-	1. (y.f.) kötü bir durumda bulunmak, üzüntü içinde olmak		
	<i>gan a.- r</i> _____ 14/3, 113/22, 130/21, 147/29, 175/7		
	2. üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık, aldanma vb. nin etkisiyle gözyaşı dökmek, üzülmek		
	<i>a.- r</i> _____ 31/8, 40/4, 146/9		
	<i>a.- ram</i> _____ 59/2, 59/4, 59/8, 59/12		
	<i>a.- dı</i> _____ 119/4, 180/1		
	<i>a.- yıban</i> _____ 121/14		
	<i>a.- yıf</i> _____ 155/72		
	<i>a.- ma</i> _____ 31/5		
	<i>a.- sını</i> _____ 67/2, 67/4, 67/8, 67/12, 112/2, 112/4, 112/8, 112/12, 112/16, 112/20, 112/24, 112/28, 112/32, 112/36, 112/40, 112/44, 112/48, 112/52, 112/56, 112/60		
	<i>a.- r goy-</i> _____ 51/12, 112/58		
	<i>a.- yah</i> _____ 31/27		
	<i>a.- yer</i> _____ 121/51		
ağlaş-	birlikte ağlamak		
	<i>a.- er</i> _____ 121/9		
	<i>a.- ırlar</i> _____ 176/10		
ağlat-	ağlamak, ağlamasına yol açmak		
	<i>a.- ır</i> _____ 29/10		
	<i>a.- tın</i> _____ 13/9		
Ağrı	(öz. i.) Ağrı şehri		
	<i>A+ nın</i> _____ 69/9		
ağrı	(T.) vücudun herhangi bir yerinde duyulan şiddetli acı		
	<i>a. + sinnan</i> _____ 118/50		
ağyar	(Ar. < ağyār) başkaları, yabancılar, eller		
	<i>a. + a</i> _____ 19/5		
âh	(Ar. < âh)		
	1. acı, üzüntü, ağlama _____ 14/3, 43/12, 101/32, 121/42, 125/14, 141/26, 153/48		
	<i>a. + a düş-</i> _____ 16/9, 29/6		
	<i>a. + a sal-</i> _____ 14/5		
	<i>a. çek-</i> _____ 173/2		
	<i>a. çek-</i> _____ 24/9, 121/10, 175/1		
	<i>â. u zâr eyle-</i> _____ 153/49		
	<i>â.- ı</i> _____ 121/66		
	<i>â. ı figân çek-</i> _____ 121/15		
	<i>a. gıl-</i> _____ 130/13		
	<i>a. + ım</i> _____ 24/9		
	<i>â. + ıma</i> _____ 146/27		
	<i>a. + i</i> _____ 173/6		
	<i>a. + ini</i> _____ 91/9		

- çek-* a. u zâr _____ 101/72, 113/18, 125/14
düş-... a. + a _____ 155/19, 165/11
 2. ilenme, beddua _____ 87/4,
âh gal- _____ 119/79
 a. + *ıma* _____ 103/10
 a. + *ından* _____ 87/3
- ah-** bk. ak-
 1. dökülmek
 a. - *an* _____ 78/7, 171/23
 a. + *ar* _____ 120/27
 2. sıvı maddeler veya çok ince taneli katı maddelerin bir yerden başka bir yere doğru gitmesi
 a. - *an* _____ 151/116
 a. - *arım* _____ 108/53
- aha** (T.) artık, daha anlamında kullanılarak neye yarar anlamı katmıştır. _____ 86/9
- ahali** (Ar. < ahālī) aralarında aynı yerde bulunmaktan başka hiçbir ortak özellik bulunmayan kişilerden oluşan topluluk
 a. + *si* _____ 168/19
- ahan** (T. e.) işte _____ 151/15
- ahbab** (Ar. < ahhbāb) kendisiyle yakın ilişki kurulup sevilen, sayılan kimse
 a. + *lar* _____ 33/1, 40/1
 a. + *ların* _____ 151/88
- ahbaplık** (Ar. < ahhbāb + T.) ahbap olma durumu, ünsiyet _____ 162/45
- ahd** (Ar. < ‘ahd) and, söz verme, ant, yemin _____ 19/1, 164/64
 a. *et-* _____ 44/11
 a. + *ım* _____ 119/78
- ahdar-** istemek, arzu etmek, dilemek
 a. - *ır* _____ 147/7
- ahdı** (< ?.) “vay senin” anlamında bir söz _____ 143/99
- aheste** (Far. < āheste) ağır
 a. + *dir* _____ 30/6
- ahıl** (Ar. < ‘aql) bk. akıl
 a. + *ı* _____ 86/3, 120/45, 148/22
 a. + *ımı* _____ 59/7, 81/3
 gezer a. + *ı havayı* _____ 22/5
- Ahılkelek** (öz. i.) Gürcistan’ın güneybatı kesiminde, Samtshe-Cavaheti bölgesinde bulunan küçük bir şehir
 A. + *te* _____ 101/43
- ahır** (Ar. < āhīr) bk. ahir _____
 _19/8, 44/1, 54/28, 82/11, 113/12, 121/1, 121/31, 121/67, 121/68, 147/4, 153/124, 153/125, 153/125, 160/23, 166/27
 a. + *a* _____ 153/79
 a. + *ı* _____ 6/5
 a. + *ı gel-* _____ 121/19
- a. + *ın* _____
 _____ 65/2 65/4, 65/16, 65/20, 65/24, 121/61
- ahır** (Far. < āhūr) evcil büyükbaş hayvanların barındığı kapalı yer, hayvan damı
 a. + *dan* _____ 148/23
- Ahıska** (öz. i.) Gürcistan sınırları içerisinde yer alan şehrin adı _____ 143/41
 A. + *da* _____ 143/39, 143/67
 a. + *nın* _____ 112/7
- ahıt-** akıt-, akmasını sağlamak, akmasına yol açmak, dökmek
 a. - *tı* _____ 121/28
 a. - *tın* _____ 158/21
- ahir** (Ar. < āhīr) son, sonunda, nihayet, netice _____ 56/6, 108/71, 153/80
 a. + *i* _____ 153/82
- ahiret** (Ar. < āhīret) öbür dünya _____ 25/12, 155/19
 a. + *ten* _____ 72/8
- ahkâm** (Ar. < aḥkām) emirler, hükümler
 a. + *ı* _____ 158/75
 a. + *ı sırr* _____ 146/84
 seydi a. _____ 99/65
- ahlak** (Ar. < aḥlāk) bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, iyi nitelikler, güzel huylar
 a. + *da* _____ 45/5
 a. + *ı azazıl* _____ 139/62
- ahmak** (Ar. < aḥmaḳ) aklını gereği gibi kullanamayan, budala, aptal
 a. + *lar* _____ 147/39
- Ahmed** (Ar. < ḥamd) Hz. Muhammet
delil- i A. + *e* _____ 158/56
- ahmer** (Ar. < aḥmer) kırmızı, kızıl
yakut- ı a. _____ 135/3
yagutu a. _____ 138/5
- Ahmet** (Ar. < ḥamd) kişi adı, özel ad _____
 _____ 143/130
 A. + *ın* _____ 151/94
- ahrep** (Ar. < ‘akreb) akrep, akreplerden, sıcak ve nemli yerlerde yaşayan, kıvrık ve kalkık kuyruğunda zehirli bir iğnesi olan böcek _____ 137/11
- ahret** (Ar. < āhīret) bk. ahiret _____
 _____ 73/20, 134/6, 146/82, 155/40
 a. + *i* _____ 75/3
 a. + *te* _____ 6/7
- ahşam** (T.) gündüzün son ve gecenin ilk saatleri
 a. + *da* _____ 137/5
 a. + *lar* _____ 120/31
- aht** (Ar. < ‘ahd) bk. ahd _____ 153/59

	<i>a. + inan</i> _____	158/79
ahvâl	(Ar. < aḥvâl) durumlar, haller, vaziyetler, davranışlar _____	104/25
	<i>a. + ı</i> _____	56/13
	<i>a. + ina</i> _____	151/2
	<i>a. + ını</i> _____	158/58
	<i>a. + ini</i> _____	113/48
	<i>a. + lar</i> _____	101/57
ahvalât	(Ar. < aḥvâlât) bk. ahvâl, haller, durumlar _____	2/9
	<i>a. + ı</i> _____	108/86
ak	(T.) beyaz _____	108/65
ak-	1. akmak, dökülmek <i>a.-an</i> _____	6/2, 122/32, 180/11
	2. sıvı maddeler veya çok ince taneli katı maddelerin bir yerden başka bir yere doğru gitmesi <i>a.-ar</i> _____	23/5
akıbet	(Ar. < ākıbet) bk. akıbet, bir iş veya durumun sonu, sonuç, sonunda _____	18/11, 27/7, 113/23
	<i>a. + i</i> _____	4/9
akıl	(Ar. < ‘aql) düşünme, anlama ve kavrama gücü, us _____	162/11
	<i>a. + ı</i> _____	100/12
	<i>a. + in</i> _____	25/5
	<i>a. + ı saf</i> _____	56/9
	<i>a. + ından</i> _____	105/18
	<i>a. + ları</i> _____	147/40
akıllı	(Ar. < ‘akl+ T.) gerçeği iyi gören ve ona göre davranan, akil _____	86/4
akılsız	(Ar. < ‘akl+T.) akli, gerçeği görüp ona göre davranmaya elverişli olmayan _____	86/5
akıbet	(Ar. < ākıbet) bir iş veya durumun sonu, sonuç, sonunda _____	27/7, 120/71, 162/59
akis	(Ar. < ‘aks) bir cismin parlak bir yüzeyde görünmesi <i>a.et-</i> _____	158/30
al	(T.) kızıl, kırmızı, koyu, keskin _____	38/11, 42/12, 58/20, 74/12, 99/28, 123/11, 125/9, 135/24
al	(Ar. < āl) 1. âl, aile, evlat, sülale _____	32/4, 97/17, 97/27, 104/42, 105/2, 105/18, 107/25 111/2, 111/4, 111/8, 111/12 113/27, 119/75, 121/55, 153/110
al-	1.(y.f.) yapmak, gerçekleştirmek, çıkarmak, dinlemek, ...a,...e düşmek, ulaşmak, erişmek, benimsemek, istemek, öğrenmek, edinmek, çıkarımda bulunmak, toplamak, öldürmek, _ <i>a.- abdest</i> _____	20/2
	<i>a.- anda nasihat</i> _____	155/5

<i>a.- dıh hisse</i> _____	152/10
<i>a.-dım ders</i> _____	15/3
<i>a.- dım nasihat</i> _____	85/3
<i>a.- ifsan nasihat</i> _____	139/8
<i>a.- in nasihat</i> _____	29/17
<i>a.- ır can</i> _____	94/6
<i>a.- ır canımı</i> _____	179/8
<i>a.- sını geriye</i> _____	121/59
<i>ataş a.- sını</i> _____	112/36
<i>ayağın denk a.-</i> _____	108/74
<i>bac a.- asını</i> _____	68/14
<i>bac a.- ır</i> _____	98/22
<i>baş a.- ıban gid-</i> _____	154/18
<i>başım a.- if it-</i> _____	60/4
<i>baştan a.- ıp</i> _____	178/2, 178/4, 178/8, 178/12
<i>can a.- a</i> _____	123/8, 123/36
<i>can a.- ır</i> _____	110/20
<i>can a.- mağa</i> _____	108/16
<i>ders a.- anlar</i> _____	28/1
<i>ders a.- dı</i> _____	102/10
<i>ders a.- dım</i> _____	161/3
<i>ders a.- if</i> _____	1/1, 88/6, 143/100
<i>ders a.- ır</i> _____	58/3
<i>ders a.- mıyan</i> _____	40/9
<i>elinden a.- dı</i> _____	165/62
<i>haber a.-</i> _____	174/20
<i>haber a.- dım</i> _____	67/1, 159/5
<i>haber a.- in</i> _____	70/1
<i>haracın a.- in</i> _____	110/15
<i>haraç a.- dılar</i> _____	107/27
<i>hisse a.- an</i> _____	153/58, 153/78
<i>ibret a.- dım</i> _____	147/25
<i>ibret a.- an</i> _____	³ / ₄
<i>ibret a.- ır</i> _____	179/6
<i>intikam a.- dı</i> _____	101/74
<i>möhlet a.- an</i> _____	72/12
<i>murad a.- if</i> _____	1/4
<i>nam a.- ma</i> _____	97/7
<i>nasihat a.-an</i> _____	16/7
<i>nasihat a.- if</i> _____	137/11
<i>nasihat a.- mak</i> _____	155/4
<i>satın a.- dım</i> _____	177/14
<i>yâdigâr a.- dı</i> _____	150/19
<i>yol a.- ar</i> _____	158/18
<i>zaafına a.- dı</i> _____	121/6
3. esinlenmek, güç almak <i>a. -an</i> _____	3/12
4. dinleyip, okuyup uygulama, kabullenme, kabul etme <i>a.-an</i> _____	6/7, 151/110
<i>a.- ana</i> _____	77/8
<i>a.-anlara</i> _____	11/12
<i>a.- dı</i> _____	143/115
<i>a.- ıpdı</i> _____	168/10
<i>a.- mıyan</i> _____	151/110
5. bir şeyi satın almak, edinmek <i>a.- armış</i> _____	37/16

	<i>a.- diğın</i> _____	120/55
	<i>a.- iban</i> _____	19/12
6. çıkarımda bulunmak	<i>a.- asınız</i> _____	21/6
7. dinlemek	<i>a.- dız</i> _____	21/7
8. yok etmek	<i>a.- a</i> _____	27/5
	<i>a.- ıpsan</i> _____	54/5
	<i>a.- ır</i> _____	164/36
9. bir şeyi yok etmek, ortadan kaldırmak	<i>a.- acak</i> _____	30/9
	<i>a.- in</i> _____	70/10
	<i>a.- salar</i> _____	112/42
	<i>a.- sın</i> _____	146/59
10. götürmek	<i>a.- dılar</i> _____	154/43
	<i>a.- ıf</i> _____	60/4
	<i>a.- sın</i> _____	69/2, 69/4, 69/8, 69/12
11. dinlemek, dikkate almak, önemsemek	<i>a.- mıyan</i> _____	90/13
12. kaplamak, sarmak	<i>a.- acah</i> _____	164/97
	<i>a.- dı</i> _____	99/6
	<i>a.- ıf dı</i> _____	113/28, 172/10
13. kazanmak	<i>a.- dı</i> _____	101/73
	<i>a.- ır</i> _____	111/4, 111/12
14. yer vermemek, kabul etmemek	<i>a.- maz</i> _____	108/20, 108/68, 132/18
15. kuşanmak, donanmak	<i>a.- anda</i> _____	110/6
16. yazmak, geçmek	<i>a.- in</i> _____	112/22
17. öğrenmek	<i>a.- arlar</i> _____	120/64
18. ele geçirmek, kazanmak	<i>a.- aram</i> _____	87/12
	<i>a.- arlar</i> _____	120/72
	<i>a.- dı</i> _____	121/17
19. içmek	<i>a.- ımış</i> _____	133/10
20. istemek	<i>a.- dı</i> _____	151/9
21. öğrenmek, bilgi edinmek	<i>a.- salar</i> _____	152/41
22. avuçlamak	<i>a.- dı</i> _____	153/25
23. bir şeyi eline almak, eliyle tutmak	<i>a.- dı</i> _____	158/31
24. toplamak, yığmak	<i>a.- ıf</i> _____	168/4
alâ I	(Ar. < 'alâ) yükseklik, yücelik _____	6/10
	<i>arş-ı â. + da</i> _____	24/1, 165/37
	<i>cennet- i a.</i> _____	162/59
	<i>cennet- i a. + dı</i> _____	68/16

	<i>cennet- i a. + ya</i> _____	20/8
ala II	(Ar. < a'lâ sf.) âlâ, iyi, pekiyi _____	135/17, 138/11
ala I	(T.) ela, gözde sarıya çalan kestane rengi _____	120/18, 123/2, 129/1
ala II	(T.) kırmızı _____	123/40, 154/12, 154/32, 154/39
alacah	(T.) bir hesap gereğince daha alınmamış olan para, mal vb. şey, matlup, verecek karşısı _____	151/54
alamet	(Ar. < 'alâmet) belirti, işaret, iz, nişan _____	121/1, 141/3, 164/85
	<i>a. + i</i> _____	66/2
	<i>a. + ten</i> _____	114/6, 121/2
Alaşa	(öz. i.) yer adı _____	44/17
alay	(Yun.) genellikle üç tabur ve bunlara bağlı birliklerden oluşan asker topluluğu _____	125/1
	<i>a. + ları</i> _____	173/9, 179/5
alçah	(T.) bk. alçak _____	158/62
alçak	(T.) yerden uzaklığı az olan, yüksek karşısı, aşağı olan, yüksek olmayan _____	75/1
alda-	aldatmak, yanıltmak _____	29/14
aldan-	1. görünüşe bakarak yanlış bir yargıya varmak, yanılmak _____	99/10
	<i>a.- ır</i> _____	52/1
	<i>a.- ma</i> _____	168/21
	2. kanmak, kapılmak _____	52/6
aldat-	kandırmak, yanıltmak _____	52/6
aldır-	kaptırmak _____	37/3
âlem	(Ar. < 'âlem) _____	
	1. yeryüzü ve gökyüzündeki nesnelerin oluşturduğu bütün, evren, dünya, cihan _____	52/7, 105/15, 108/70, 119/52
	<i>a. + de</i> _____	143/117, 146/26, 153/65, 164/4
	<i>a. + e</i> _____	3/8, 104/7, 112/21, 139/2, 143/36, 160/20, 175/1
	<i>a. + i</i> _____	13/3, 15/2, 19/3, 30/3, 51/5, 151/29, 170/6, 177/4
	<i>a. + i dünya</i> _____	110/2, 164/26
	<i>a. + i fahır</i> _____	51/1
	<i>a. + in</i> _____	19/6, 160/5
	<i>a. + ler</i> _____	67/5
	<i>â. + lere</i> _____	158/42
	<i>â. + lerin</i> _____	146/14
	<i>arş- ı a. + i</i> _____	26/11
	<i>dergah- ı â. + de</i> _____	98/30
	<i>dergah- ı â. + in</i> _____	51/6
	<i>fahr- i Â.</i> _____	99/46, 146/88
	<i>fahr- ı â. + in</i> _____	169/3

	<i>hallak- i â. + in</i> _____ 115/15
	<i>mahluk- ı a. + de</i> _____ 36/1
	<i>rusva- yı â. + de</i> _____ 146/62
	<i>rüya- yı â. + de</i> _____ 156/1
	<i>takdir- i â.</i> _____ 140/9
2. halk, toplum, bütün insanlar	_____ 11/2, 23/9, 90/15, 151/56,
	<i>a. + e</i> _____ 11/8, 163/22
	<i>a. + e karşı</i> _____ 9/7
	<i>a. + i</i> _____ 13/7
3. ortam, çevre	_____
	<i>a. + den</i> _____ 116/10
âlem-eşker	(Ar. < a'lem+Far. < âşkâr) apaçık, açıkça, herkes tarafından bilinen, herkesin gözünün önünde olan, herkesin bildiği
	<i>â. e. + e</i> _____ 148/15
âlemet	(Ar. < 'alâmet) bk. âlamet
	<i>a. + i</i> _____ 147/2
âlet	(Ar. < âlet) bir el işini veya mekanik bir işi gerçekleştirmek için özel olarak yapılmış nesne
	<i>a. + i</i> _____ 137/9
âlev	(T.) kıvılcım, sıcaklık _____ 2/8
	<i>a. + i aşk</i> _____ 135/18
ahıcı	(T.)
	1. yirtıcı _____ 68/11, 104/26, 119/64
	2. yok eden, ortadan kaldıran _____ 137/8, 153/116
ahım	(Ar. < 'âlim) bk. âlim _____ 139/63
ahın	(T.) yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü
	<i>a. + ımdaki</i> _____ 99/8
	<i>a. + ımız</i> _____ 144/2
ahın-	zaptedilmek, ele geçirilmek
	<i>a. - ır</i> _____ 97/10
	<i>a. - maz</i> _____ 120/67
alış-	1. yadırgamaz duruma gelmek
	<i>a. - a</i> _____ 129/6
	<i>a. - tı</i> _____ 101/38
	2. uyar duruma gelmek, uygun gelmek, intibak etmek
	<i>a. - ırsın</i> _____ 164/54
alışveriş	(T.) alım satım işi, muamele
	<i>a. + i</i> _____ 164/62
âli I	(Ar. < 'âlî) yüce, yüksek _____ 158/71
Âli II	(Ar. < 'âlî)
	1. Hz. Ali _____
	_____ 12/7, 65/14, 102/2, 102/4, 102/8
	102/12, 146/52, 163/28, 164/69
	<i>A. + nin</i> _____ 168/28
	<i>A. + ye</i> _____ 153/86
	2. özel ad, şahıs adı _____
	100/17, 122/19, 143/138, 143/145
	<i>A. + nin</i> _____ 151/95
âlim	(Ar. < 'âlim) bilgin _____
	_____ 139/3, 143/155, 155/5

	<i>a. + ler</i> _____ 25/7, 26/9, 99/10
	<i>a. + lardan</i> _____ 3/11, 139/1
	<i>a. + lerin</i> _____ 141/16
	<i>elm- i â.</i> _____ 143/59, 174/10
Allah	(Ar. < al+ilâh) yaradan, Tanrı _____
	_____ 6/3, 9/1, 9/2, 9/4, 9/8 9/12 10/1, 10/4, 10/8, 10/12 51/11, 68/10, 78/3, 99/61, 110/1, 113/43, 143/61, 143/82, 150/5, 153/48, 154/3, 154/36, 154/40, 158/1, 162/44, 173/7, 174/24, 176/1
	<i>a. + a</i> _____ 6/9, 7/5
	<i>a. + dan</i> _____ 105/2, 109/6, 143/126, 169/13
	<i>a. + dı</i> _____ 10/11
	<i>a. + ı</i> _____ 103/3, 155/1
	<i>a. + ın</i> 101/70, 123/15, 142/3, 161/2
	<i>a. + san</i> _____ 160/5
	<i>A. + tandı</i> _____ 173/15, 174/22
allan-	allama işi yapılmak, al olmak
	<i>a. - ı</i> _____ 43/6
alma	(T.)
	1. elma, kabuğu parlak, sert, kırmızı, sarı ve yeşil renkte, kokusu hoş, tadı ekşi veya tatlı, dokusu gevrek ufak çekirdekli meyve _____ 54/18
	2. kırmızı _____ 120/26, 138/19
almas	(Yun.) elmas, değerli taş
	<i>a. + a</i> _____ 7/7
alo	(öz. i.) kişi adı, özel adın kısaltılmış hali _____ 148/17
alt	(T.)
	1. birkaç şeyden aşağıda olan
	<i>a. + ınnan</i> _____ 39/6
	2. bir şeyin yere bakan yanı, üst karşıtı
	<i>a. + a</i> _____ 162/54
	<i>a. + ına</i> _____ 44/6
	<i>a. + ta</i> _____ 155/30
	3. arka, arkasında
	<i>a. + ta</i> _____ 118/17
	<i>a. + tan</i> _____ 120/64
altı	(sayı) beşten sonra gelen sayı _____ 25/3, 119/46, 121/7, 165/60
	<i>a. bin a. yüz altmış a.</i> _____ 136/2
	<i>a. bin a. yüz altmış a. + ya</i> _____ 24/7
	<i>elli a.</i> _____ 26/2
	<i>min a. yüz yetmiş beş</i> _____ 3/9
	<i>on a. + da</i> _____ 118/18
	<i>otuz a.</i> _____ 12/10
	<i>üç yüz altmış a.</i> _____ 24/12, 30/7
Altın altmış	(T.) bir suyun adı, yer adı _____ 23/6
	(sayı) elli dokuzdan sonra gelen sayı _____ 95/14
	<i>a. + a</i> _____ 39/5
	<i>a. beş</i> _____ 118/42
	<i>a. + da</i> _____ 118/39
	<i>altı bin altı yüz a. altı</i> 24/7, 136/2

	<i>a. dört</i> _____ 136/4
	<i>a. üç</i> _____ 118/41
	<i>bin a. beş</i> _____ 26/2
	<i>üç yüz a.</i> _____ 94/11
	<i>üç yüz a. altı</i> _____ 24/12, 30/7
aman	(Ar. < amān)
	1. yardım, yardım istenildiğini anlatan bir söz _____ 108/35
	<i>a. + a get-</i> _____ 119/47
	<i>a. + im</i> _____ 119/77
	<i>eyle- a.</i> _____ 151/38
	2. acı, feryat, ıstırap, korku
	<i>a. + im</i> _____ 176/17
	<i>elinden a. + a düş-</i> _____ 121/36
	3. şaşma anlatan bir söz _____ 154/36
amanat	(Ar. < emānet) emanet, birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişiye korunması gereken eşya, kimse vb., _____ 120/44 120/47
	<i>a. + ı</i> _____ 174/24
amber	(Ar. < ‘anber) bk. anber _____ 171/17
Amine	(Ar. < Āmine) Hz. Muhammet’in annesi _____ 169/7
an	(T.zm.) bk. o
	<i>a. + da</i> _____ 109/8, 158/70
	<i>a. + ınla</i> _____ 153/14
an-	birini veya bir şeyi akla getirerek sözünü etmek veya onu düşünmek, zikretmek, hatırlamak
	<i>a.- dım</i> _____ 104/1
ana	(T.)
	1. yaşlı kadınlara saygılı bir seslenme sözü _____ 70/8
	2. anne _____ 90/14, 118/1, 164/82
	<i>a. + lar</i> _____ 121/9
	<i>a. + m</i> _____ 112/33
	<i>a. + ya</i> _____ 164/45
	3. dini bakımdan aziz tanınan bazı kadınlara verilen saygı ünvanı _____ 103/6, 153/43
anahdar	(Yun.) anahtar, kilidi açıp kapamak için kullanılan araç, açar, açkı
	<i>a. + lar</i> _____ 119/58
anasır	(Ar. < ‘anāşır) elemanlar, öğeler
	<i>a. + dan</i> _____ 139/11
anbar	(Far. < anbār) genellikle tahıl veya yiyecek ve içeceklerin saklandığı yer
	<i>a. + ı</i> _____ 151/89
anber	(Ar. < ‘anber) güzel koku
	<i>a. + i</i> _____ 120/28, 135/24
ancah	(T.zf.) ‘Yalnızca’ anlamında, sınırlama anlatan bir söz _____ 139/7
and	(T.) Tanrı’yı veya kutsal bilinen bir kişiyi, bir şeyi tanık göstererek bir olayı doğrulama, yemin
	<i>a. + ı</i> _____ 166/26

	<i>a. iç-</i> _____ 31/17
andır-	benzer yanları bulunmak, çağrıştırmak
	<i>a.- ırsan</i> _____ 42/8
anın	(T.) bk. alın
	<i>a. + ıma</i> _____ 99/7
Ani	(öz.i.) Ani şehri, yer adı _____ 12/11
anla-	bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak
	<i>a.- mah</i> _____ 88/3
	<i>a.- mazlar</i> _____ 147/17
	<i>a.- r</i> _____ 131/12, 174/10
anlam	(T.) mana _____ 3/5
anna-	bk. anla-
	<i>a.-yıl</i> _____ 5/2
annı-	bk. anla-
	<i>a.- yan</i> _____ 143/48
ansız	(T. zf.) ansızın, aniden, birdenbire _____ 52/8
ant	(T.) Tanrı’yı veya kutsal bilinen bir kişiyi, bir şeyi tanık göstererek bir olayı doğrulama, yemin
	<i>a. ver-</i> _____ 93/10
ar	(Ar. < ‘ār) utanma, utanç duyma _____ 48/4, 50/5, 88/7, 99/15, 108/86
	122/26, 139/30, 141/13, 143/47, 153/29, 165/32
	<i>a. + da</i> _____ 153/56
	<i>a. + dan</i> _____ 153/73
	<i>a. + ı</i> _____ 119/61, 153/28, 153/72, 163/4
ara	(T.)
	1. orta _____ 119/61, 139/88
	<i>a. + dan</i> _____ 112/25
	<i>a. +sında</i> _____ 6/8
	2. kişilerin veya toplulukların birbirine karşı olan durumu veya ilgisi _____ 7/3
	<i>a.. + ya</i> _____ 154/42, 155/59
	3. mesafe, uzaklık _____ 152/38
	<i>a. + nı</i> _____ 55/4
	<i>a. + sı</i> _____ 144/10
	4. iki şeyi birbirine bağlayan veya birbirinden ayıran uzaklık _____ 119/7
ara-	1. bir şeyin ortaya çıkma nedeninin kişinin kendi olması, aranmak _____ 4/9
	2. birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak _____ 26/3, 45/7
	<i>a.- r</i> _____ 97/13
	<i>a.- dım</i> _____ 71/10
	<i>a.- ram</i> _____ 8/2
	<i>a.- rım</i> _____ 124/3
	<i>a.- yıp</i> _____ 153/55
	3. araştırmak
	<i>a.- yıp</i> _____ 52/11
Arabî	(Ar. < ‘arab + -î) Arapça, Arap kavmi ile ilgili _____ 23/12, 33/7, 83/5, 90/11

- Arafat** (Ar. < ‘Arafât) Kurban bayramından bir gün önce vakfeye durulan yer ve Mekke yakınındaki dağ __ 78/7, 168/11
A. + a __ 146/67, 168/4
A. + ta __ 163/7
- arala-** (T.) ayırmak, ayırt etmek
a.-nmaz __ 9/10
- aran-** eksikliği duyulmak
a.- a __ 108/51
- Arap** (Ar. < ‘Arab) Arap halkına özgü olan __ 95/1 102/11, 134/17, 134/18, 134/19, 134/20, 134/22, 134/23
A. + tan __ 137/21
- Arasat** (Ar. < ‘Araşât) Müslüman inancına göre, kıyamet günü bütün ölülerin toplanacakları yer
Yevmü’l A. + ta __ 146/82
- Ardahan** (öz. i.) 1992 yılında çıkan yasayla Kars’tan ayrılan ilimiz __ 101/14, 115/5
A. + a __ 119/37
A. + da __ 151/71
A. in __ 145/5
- Arekel** (öz.i.) yer adı
A. + in __ 151/64
- arğa** (T.) arka, sırt, destek
a. ver- __ 82/10
- arha** (T.) bk. arğa
a. ver- __ 104/44
- arif** (Ar. < ârif < irfan’dan)
1. çok anlayışlı ve sezgili (kimse) __ 56/10, 88/4, 143/19, 143/155
2. kişi adı __ 174/7
- arifan** (Ar. < ârif+Far.ân) arifler, bilginler __ 101/45
- arka** (T.) bk. arğa
a. + imiş __ 133/12
- armağan** (T.) hediye, ödül
a. + dır __ 170/3
a. + ıdı __ 98/36
a. + ları __ 120/24
- armut** (Far. < emrîd) gülgillerden, çiçekleri beyaz, yurdumuzun her yerinde yetişen bir ağaç, bu ağacın tatlı ve sulu, yumuşak, ufak çekirdekli meyvesi __ 142/10
- arpa** (T.) buğdaygillerden bir bitki _ 44/7
a. + sı __ 44/8
- Arpaçay** (öz. i.)
1. Kars ilinin ilçesi
a. + a __ 101/59
a. + dan __ 101/62
2. Arpaçay’da yaşayanlar __ 101/67
- arsız** (Ar. < âr+T.) utanması, sıkılması olmayan, yüzsüz __ 150/44
a. + dı __ 40/11
- arslan** (T.) bk. aslan
a. + lar __ 137/29
- arş** (Ar. < ‘arş) dokuzuncu gök, gökyüzü
33/6, 59/3, 114/2, 119/40, 146/30, 155/36, 158/2
a. + a __ 15/12, 18/9, 43/3, 112/29, 121/15, 146/40, 155/25, 173/17, 176/17, 178/5, 180/13
a. + ı __ 6/1, 18/7, 119/74, 153/9
a. + ı âlâ __ 24/1, 165/37
a. + ı âlem __ 26/11
a. + ı kürs __ 136/15
a. + ın __ 6/7, 24/3, 51/8, 146/54, 163/10, 169/5, 171/7
a. + ı zemin __ 102/6
a. + ta __ 16/5, 132/7
- arşın** (T.) yaklaşık olarak 68 cm’ye eşit olan uzunluk ölçüsü __ 155/36, 155/37, 164/16
a. + dı __ 144/10
- art-** çoğalmak
a.- acahdır __ 97/27
a.- ar __ 120/16, 178/7
a.- ifdi __ 59/9
a.- sın __ 143/62
- artıh** (T.) bk. artık
1. (e.) fazla
birden a. __ 3/10
bundan a. __ 95/12
2. (e.) daha iyi, daha güzel
nandan a. + dı __ 7/6
3. (zf.) bundan böyle, bundan sonra __ 112/49
- artık** (T.)
1. (zf.) bundan böyle, bundan sonra __ 104/23
2. (sf.) fazla
a. + sa __ 162/33
- artır-** çoğalmak, çoğaltmak, fazlalaşmak, fazlalaştırmak
a.- ipsan __ 115/8
a.- ma __ 85/10
- arvad** (Ar. < ‘avrât) avrat, kadın, eş, karı __ 73/19
a. + ı __ 73/1, 143/13
a. + ına __ 89/7
- arz** (Ar. < ‘arż) sunma, yüksek bir makama anlatma, bildirme, sunmak, saygı ile bildirmek, söylemek __ 143/66
a. eyle- __ 15/9, 24/10, 112/48, 122/15
a. ed- __ 21/4, 21/8, 21/12, 143/66
a. + ı hâl __ 113/41, 121/58
a. + u hal __ 146/91
- arzu** (Far. < ârzû) istek, dilek
a. + lar __ 1/3
a. + su kal- __ 101/41

arzu hâl	(Ar. 'arz+Far.-ı+Ar.hâl) dilekçe, istida _____ 77/8	herkes _____ _____ 101/24, 153/114
arzula-	(Far. < ârzû+T.) dilemek, istemek, özlemek a.- r _____ 139/75 a.- (y)ıf _____ 18/3	a.+ i _____ 101/9 a.+ ine _____ 119/5
as-	1. (yf.) dinlemek gulah a.- san _____ 20/16 2. takmak a.- ıfđı _____ 149/6 3. bir şeyi aşağıya sarkacak biçimde bir yere iliştip sarkıtmak a.- dılar _____ 151/87	asla (Ar. < aslâ zf.) hiçbir zaman, hiçbir biçimde _____ 48/9, 77/3, 101/50
asa	(Ar. < 'asâ) değnek, sopa, dervişlerin taşıdıkları sopa _____ 153/91, 168/18 a.+ nın _____ 153/92 a.+ sı _____ 144/11, 144/12	aslan (T.) 1. yırtıcı bir hayvan _ 1/9, 13/5, 55/5 78/17, 91/1, 92/6, 107/9 a.+ a _____ 149/2 2. yiğit _____ _____ 98/22, 110/7 112/31, 151/70 a.+ a _____ 114/17 a.+ ı _____ 163/28 a.+ ıdı _____ 98/2 a.+ ları _____ 108/11 3. Hz. Ali _____ 78/20 a.+ ı _____ 101/70 4. Âşık Şenlik _____ _____ 110/2, 110/4, 110/12, 110/16 110/20
asalet	(Ar. < 'aşâlet) soyluluk, bir görevi yüklenmiş olma, o görevin sahibi olma a.+ ten _____ 101/48	Asmınca (öz. i.) Aspindza, Gürcistan'da bir ilçe adı A.+ da _____ 143/25
asda	(Far. < âsûde) asude, rahat, huzur içinde a.+ ydı _____ 44/13	astar (Far. < âster) perde, haya, utanma _____ 48/7
asger	(Ar. < 'asker) bk. asker _____ _____ 97/9, 119/45	asuman (Far. < âsmân) gökyüzü a.+ a _____ 165/36 a.+ nın _____ 21/3
ası	(Ar. < 'âşî) bk. asi _ 139/17, 140/1, 151/110, 153/96, 164/45, 164/46	aş (T.) yemek a.+ ı _____ 98/7
asıl I	(Ar. < asl) soy, nesep _____ 48/7, 149/5 a.+ a _____ 139/76 a.+ ı _____ 60/5, 66/9, 84/15, 85/2, 97/21 114/24, 133/21, 143/132, 149/5, 152/1, 162/3 a.+ ımız _____ 99/71 a.+ ın _____ 145/2 a.+ ına _____ 110/18	as vas (< ?.) Hristiyanların istavroz çıkarırken söylediği söz _ 152/21
asıl II	(Ar. < aşîl) asil, soylu, asaletli _____ _____ 47/11, 85/7	aş- I 1. (yf) bir şeyde aşırılığın olması, son noktaya gelmek hadden a.- ar _____ 79/9 hadden a.- dı _____ 141/26 hadden a.- ıpdı _____ 14/12 hadden a.- ıf _____ 55/19 haddinden a.- an _____ 80/13 2. geçmek a.- ağ _____ 130/4 a.- ah _____ 130/6 a.- ar _____ 153/134 a.- dın _____ 104/37 a. ha a. ol- _____ 119/28 a.- tı _____ 101/9, 154/26 3. ileri bir safhaya veya boyuta geçmek a.- dı _____ 39/7, 153/99 4. havalanmak a.- dı _____ 165/36
asılı	(T.) asılmış olan _____ 44/3	aş- II aç-, kapalı olan bir şeyi açmak a.- tılar _____ 101/53
asılsız	(Ar. < asl+T.) gerçek olmayan esassız, hakikatsiz, kökensiz, köksüz, kaynaksız _____ 20/18 a.+ a _____ 84/16	aşağı (T.) bk. aşşağı _____ 153/131
asır	(Ar. < 'aşr) yüzyıl, çağ a.+ ıdı _____ 19/7	aşbaz (T.+Far. < bāz) aşçı _____ 118/36
asi	(Ar. < 'âşî) kötü, hayırsız, başkaldıran, isyan eden 9/9, 20/3, 53/1, 108/81, 134/13, 146/90, 155/66 a.+ lar _____ 158/39	
asilih	(Ar. < 'âşî+T.) asi olma durumu, isyan etme, isyankârlık a. et- _____ 155/18	
asker	(Ar. < 'asker) asker, erden generale kadar orduda görevli bulunan	

	9. bırakmak, terk etmek, vazgeçmek a.- <i>ipsan</i> _____ 139/33 a.- <i>ti</i> _____ 119/25
	10. saçmak, dağıtmak a.- <i>if</i> _____ 153/109
	11. olmak a.- <i>ar</i> _____ 162/56
ata	(T.) kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri _____ _____ 153/36, 153/46, 153/61, 163/8
ataş	(Far. < āteş) bk. ateş 1. üzüntü, acı, keder _____ 27/6, 81/4 a. + <i>a</i> _____ 163/27 a. <i>al-</i> _____ 112/36 a. + <i>dan</i> _____ 121/30 a. + <i>ı</i> _____ 27/10, 28/2, 60/11, 113/45 a. + <i>ına</i> _____ 125/7 a. + <i>ınan</i> _____ 130/9 a. + <i>ı suzana düş-</i> _____ 121/24 a. + <i>ı süzan</i> _____ 28/2 ol- <i>a.</i> _____ 7/12
	2. yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od, nâr _____ a. + <i>a</i> _____ 121/27 a. + <i>dan</i> _____ 132/14 a. + <i>ı</i> _____ 177/7
ateş	(Far. < āteş) 1. üzüntü, acı, keder _____ _____ 17/11, 30/2 57/5, 156/3 a. + <i>ıma</i> _____ 112/37 a. + <i>i</i> _____ 7/5
	2. yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od, nâr _____ a. + <i>e</i> _____ 132/13
atıl-	patlamak, patlatılmak a.- <i>di</i> _____ 119/65
atlas	(Ar. < atlas) yüzü parlak, sık dokunmuş bir tür ipekli kumaş, saten _____ 120/70
atlı	(T.) binek atı kullanan asker veya asker sınıfı _____ 101/39
Atoş	(öz. i.) bir kişiye ait lakap veya bir kişi adının kısaltılmış biçimi A. + <i>nan</i> _____ 151/97
av	(T.) bir hayvanın başka bir hayvanı yemek için yakalaması a. + <i>ı</i> _____ 91/3
avam	(Ar. < ‘avām) halkın aşağı tabakası, halk _____ 141/17
avara	(Far. < āvāre) işsiz, güçsüz, başboş, aylak _____ 29/10
avcı	(T.) avı kendine iş edinen kimse, avcılara özgü şey _____ 57/7, 138/17
avgâh	(T.+Far. < gâh) bk. evgâh _____ 129/21
avla-	tuzağa düşürmek, kurnazlıkla kandırmak a.- <i>ram</i> _____ 108/38

avrat	(Ar. < ‘avrāt) bk. arvad a. + <i>dan</i> _____ 46/12
ay I	(T.) 1. otuz günlük zaman dilimi _____ 54/8, 99/30 108/34, 114/28, 143/12 a. + <i>da</i> _____ 65/7 a. + <i>di</i> _____ 44/23 a. + <i>ın</i> _____ 65/8 a. + <i>ınan</i> _____ 18/4
	2. dünyanın uydusu _____ 99/5, 99/13, 99/21, 99/29 99/37, 99/45, 99/53, 99/61, 99/69 99/79, 162/9 a. + <i>ı</i> _____ 153/13 a. + <i>na</i> _____ 99/1
ay II	3. ay biçiminde olan, yuvarlak 138/7 (T.ünl.) bk. ey _____ 54/2, 62/12, 99/75, 126/5, 131/23
ayah	(T.) bk. ayak a. <i>at-</i> _____ 112/26
ayak	(T.) 1. bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü _____ _____ 58/10, 128/6 a. + <i>a</i> _____ 128/3 a. + <i>a düş-</i> _____ 141/15 a. + <i>a galh-</i> _____ 165/7 a. + <i>ı</i> _____ 148/11 a. + <i>ım</i> _____ 54/9 a. + <i>ımdan</i> _____ 178/2, 178/4, 178/8, 178/12 a. + <i>ınan</i> _____ 143/58 a. + <i>ın denk al-</i> _____ 108/74 a.- <i>ız</i> _____ 116/36 dur- <i>a. + a</i> _____ 128/4 sal- <i>a. + a</i> _____ 128/8 sal- <i>başdan a. + a</i> _____ 128/2 sal- <i>baştan a. + a</i> _____ 128/24
	2. son, nihayet, bir yerin son noktası bitiş yeri a. + <i>ı</i> _____ 85/2, 85/4, 85/8, 85/12 başdan <i>a. + ı</i> _____ 125/9 endir- <i>başdan a. + a</i> _____ 128/16
ayan	(Ar. < ‘ayān) belli, açık, belli olmak, bilinir olmak _____ 159/15 a. + <i>a</i> _____ 15/3
ayarsız	(Ar. < ‘ayār+T.) davranışları ölçüsüz _____ 154/21
ayat	(Ar. < āyet) bk. ayet _____ _____ 139/92, 146/65, 157/9, 164/31 a. <i>a.</i> _____ 146/12 a. + <i>ta</i> _____ 25/2, 146/42 a. + <i>ı</i> _____ 78/5, 136/2, 152/8 a. + <i>ın</i> _____ 146/85 a. + <i>ları</i> _____ 163/23
âyet	(Ar. < āyet) Kur’an surelerini oluşturan kısımlardan her biri _____ _____ 3/4, 25/2, 132/7, 134/12,

	<i>a. + i</i> _____ 6/11, 101/27				dokusu sertçe, ufak çekirdekli
	<i>a. + idir</i> _____ 169/28				meyvesi _____ 151/48
	<i>a. + i Kur'an</i> _____ 105/7				<i>a. + sı</i> _____ 153/141
	<i>a. + in</i> _____ 6/5				
aygır	(T.) iri yarı, cüsseli kimse, damızlık erkek at _____ 139/79	az	(T.) nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksiklik _____ 5/2, 42/4, 118/32, 141/25		
ayı	(T.) memelilerin etobur takımından, beş parmaklı, tabanlarına basarak yürüyen, yurdumuzda boz türü bulunan, iri gövdeli hayvan _____ 139/39, 143/86, 149/3		<i>a. + a</i> _____ 107/12		
	<i>a. + sı</i> _____ 139/50	az-	<i>a. gal-</i> _____ 27/5		
	<i>a. + ya gavel</i> _____ 149/15		1. (yf.) ... den, ...dan çıkmak, sapmak, ...e, ...a düşmek, girmek <i>yoldan a.- ar</i> _____ 138/15		
ayıf	(Ar. < 'ayb) bk. ayıp		2. taşkınlıkta ileri gitmek, kötülüğünü artırmak		
	<i>a. + dı</i> _____ 142/4		<i>a.- ar</i> _____ 139/69		
ayıl-	(y.f.) uyanmak, kendine gelmek		3. türemek, ortaya çıkmak, meydana gelmek		
	<i>Hab- ı gaflatden ayıl</i> _____ 17/10		<i>a.- dı</i> _____ 153/65		
ayın	(Ar. < ʿ) Osmanlı Türkçesi alfabesinin yirmi birinci harfinin adı olup ebced düzeninde 70 sayısının karşılığıdır. _____ 159/15, 160/14, 166/17	aza	(Ar. < a'zā) vücut parçası, organ _____ 120/22		
			<i>a. + m</i> _____ 178/1		
ayıp	(Ar. < 'ayb) Toplumun ahlak kurallarına aykırı olan, utanılacak durum veya davranış, kusur, eksiklik, utanç veren		<i>a. + mı</i> _____ 9/6		
	<i>a. + ını vur- üze</i> _____ 41/14	azad	<i>a. + sına</i> _____ 137/20		
	<i>a. + lar</i> _____ 128/10		<i>a. + sında</i> _____ 113/46, 118/16		
	<i>a. + larını</i> _____ 147/10		(Far. < azād)		
ayır-	1. nitelik değişikliğini anlamak, fark etmek		1. uzak, ayrı		
	<i>a.- ır</i> _____ 80/11		<i>a. ed-</i> _____ 177/10		
	2. birbirinden uzaklaştırmak		<i>a. eyle-</i> _____ 4/12		
	<i>a.- ırlar</i> _____ 82/3		2. serbest bırakma		
	<i>a.- ma</i> _____ 176/2, 176/4, 176/8, 176/12, 176/16, 176/20		<i>a. ed-</i> _____ 115/11		
	3. açmak	azal	(Ar. < āzāl) ezeller, öncesiz zamanlar		
	<i>a.- ı</i> _____ 142/5		<i>a. + ı</i> _____ 162/25		
	4. ayırtırmak, ayırt etmek	Azam	(Ar.) Hanefi mezhebinin kurucusu Ebu Hanife _____ 23/11, 153/68		
ayırt	(T.) ayrılık	azam	(Ar. < a'zam) en büyük _____ 120/3		
	<i>a. ol-</i> _____ 151/40	azamet	(Ar. < azamet) ululuk, büyüklük, heybet		
ayırt-	bir şey veya bir yeri, bir şey veya kimse için kullanmayı tahsis etmek, belirlemek _____ 101/23		<i>a. + im</i> _____ 108/44		
aylık	(T.) belirli aydan beri var olan _____ 54/11		<i>a. + inden</i> _____ 153/32		
aynacı	(Far. < āyīne+T.) hileci, işine hile karıştıran kimse _____ 139/40		<i>ism- i a. + e</i> _____ 136/12		
aynı	(T.) ayırt edilemeyecek kadar benzeri _____ 138/9, 143/86, 158/55	azap	(Ar. < 'azāb)		
ayrıl-	ayırma, seçme işine konu olmak		1. İslam inancına göre dünyada günah işlemiş olanlara ahirette verilecek ceza		
	<i>a.- ır</i> _____ 159/1, 166/28		<i>a. + ı</i> _____ 155/41		
ayva	(T.) Gülgillerden, çiçekleri iri ve pembe, yapraklarının altı tüylü, orta yükseklikte bir ağaç, bu ağacın büyük, sarı renkte, tüylü, mayhoş,		<i>a. + ını</i> _____ 73/20, 155/40		
			<i>çek-</i> ... <i>a. + ı</i> _____ 123/46		
			2. büyük sıkıntı, eziyet, ezinç _____ 108/41		
			<i>a. ver-</i> _____ 119/10		
		azar	(Far. < āzār) hastalık, incinme, kırılma, paylama		
			<i>a. + nan</i> _____ 56/5		
		azazıl	(Ar. < 'azāzīl) bk. ezazil		
			<i>ahlak- ı a.</i> _____ 139/62		
		azazıl	(Ar. < 'azāzīl) bk. azazıl		
			<i>a. + e</i> _____ 168/5		

azgın	(T.) azmış olan, azılı _____ _____ 116/31, 137/21, 139/50
Azgur	(öz. i.) Ahıska'da bir yer adı A. + da _____ 143/29
Azgurlu	(öz. i.) Azgur yerine mensup olan _____ 143/37
azık	(T.) yiyecek, besin, gıda _____ 56/15
azılzade	(Ar. < aşıl+Far. < zāde) asilzade, soylu _____ 7/10
azimet	(Ar. < 'azīmet) gitme, gidiş z. + dir _____ 166/22
azim	(Ar. < 'azīm) ulu, büyük _____ _____ 15/11, 116/35, 143/42, 143/37 a. + i devran sür- _____ 153/42 a. + i rāh _____ 174/5
aziz	(Ar. < 'azīz) 1. aziz, değerli, kıymetli _____ 100/16 123/35, 143/20, 143/142 a. + e _____ 108/87 a. + i hünkār _____ 153/111 2. özel ad, şahıs adı _____ 143/46, 150/1 A. + in _____ 149/20
azizül intikam	(Ar. < azīz - i zuintikām) aziz- i zuintikam, intikam alan tanrı anlamındadır. Kur'an'da İbrahim suresi 47. ayette geçer. _____ _____ 167/ 7
azma	(T.) türeme, türemiş _____ _____ 137/21, 139/18
azman	(T. sf.) aşırı gelişmiş a. + ı _____ 139/67
Azmana	(öz. i.) Gürcistan'da bir şehir A. + da _____ 151/5
Azrail	(Ar. < 'Azrāil) Tanrı buyruğu ile insanların canını almakla görevli melek _____ 153/25, 162/18 A. + i zulümkār _____ 153/24
B	
ba	(Ar. < ب) be, 'b' harfinin Arapça okunuşu _____ 159/1, 166/2 b. + ya _____ 99/68
bâb	(Ar. < bâb) 1. kapı _____ 167/6 b. + dır _____ 26/4 b. + ı _____ 164/91 b. + ı cinan _____ 166/2 b. + ina _____ 153/135 b. + ında _____ 158/74 şems- i b. + da _____ 126/13 2. tür, kategori, bölüm, fasıl b. + ı _____ 56/17 b. + i _____ 146/85 hâki b. + dan _____ 30/2 3. dergâh b. + ında _____ 157/2

baba	(T.) 1. dünyaya gelmesinde etken olan erkek, ata 31/4, 31/5, 31/8, 31/12, 31/16 31/20, 31/24, 31/28, 31/32 b. + m _____ 112/53 b. + mın _____ 112/29 b. + n _____ 31/30 b. + sı _____ 144/7 b. + sının _____ 90/14 b. + ya _____ 164/45 2. manevi önder, şeyh b. + yı emir _____ 143/151
babayani	(Far. < bābāyane) derviş, dervişçe _____ 108/13
Babih	(öz. i.) Babek, Abbasi idaresine karşı isyan eden Azerbaycan tarafındaki Hurremilerin reisi B. + ten _____ 143/157
bac	(Far. < bāc) bağ, haraç b. al- _____ 68/14, 98/22 b. ver- _____ 98/22
bachah	(T.) bacak, vücudun kasıktan tabana kadar olan bölümü _____ 95/11
bacı	(T.) kız kardeş _____ 123/43 b. + larım _____ 112/37 b. + sinnan _____ 151/42, 151/86
bād	(Far. < bād) yel, rüzgar b. + a _____ 112/54 b. + ı sam _____ 164/99
bada	(Far. < bāde) bk. bade b. + yı _____ 159/22
bade	(Far. < bāde) şarap, içki _____ 1/3, 49/5 b. + leri _____ 17/7 b. + sin _____ 8/9 b. + sini _____ 14/1, 159/4 b. + yi _____ 131/2
Badele	(öz.i.) Ardahan'ın posof ilçesinin bir köyü, yeni adı Türkgözü'dür. B. + ye _____ 143/73
badi	(Far. bād) bad, rüzgar _____ 29/3
bafadar	(Ar. < vefā+Far. < dār) bk. vefadar b. + ım _____ 151/104
bağ	(Far. < bāğ) bahçe, meyve bahçesi _____ _____ 18/5, 29/4, 112/17, 127/3 b. + dan _____ 46/15 b. + ı _____ 69/11 b. + ı gülisdan _____ 120/66 b. + ina _____ _____ 75/7, 118/23, 151/19, 165/1 b. + ında _____ 153/139, 180/17 b. + lara _____ 57/3, 82/9, 113/39
bağ-	bakmak, görmek, farkına varmak _____ _____ 29/9
Bağdat	(öz. i.) yer adı, Irak'ın başkenti _____ _____ 23/1, 23/2, 23/8, 23/12, 108/47

bağır	(T.)
1. yürek, kalp	
<i>b. + ı</i> _____	121/30
<i>b. + ı daş ol-</i> _____	119/56
<i>b. + ına</i> _____	87/8
<i>b. + ını yar-</i> _____	73/16
2. göğüs	
<i>b. + ına bas-</i> _____	112/35
bağışda-	bk. bağışla-, herhangi bir kötü davranış için ceza vermekten vazgeçmek, affetmek _____
	158/2, 158/4, 158/8, 158/12, 158/16, 158/19, 158/20, 158/24, 158/28, 158/32, 158/36, 158/40, 158/44, 158/48, 158/52, 158/56, 158/60, 158/64, 158/68, 158/72, 158/76, 158/80, 158/84, 158/88
	<i>b.- yan</i> _____ 158/38
bağışla-	1. bir malı veya bir şeyi karşılık beklemeden birine vermek, bahşetmek
	<i>b.- n</i> _____ 103/8
	2. herhangi bir kötü davranış için ceza vermekten vazgeçmek, affetmek _____ 171/2, 171/4, 171/8, 171/12, 171/16, 171/20, 171/24, 171/28
bağla-	1. dayandırmak _____ 165/78
	2. bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak
	<i>b.- dı</i> _____ 168/7
	3. üzerini örtmek
	<i>b.- r</i> _____ 175/6
bağlan-	1. tutulmak, kesilmek, engellenmek
	<i>b.- sın</i> _____ 112/13
	2. örtülmek, kapanmak
	<i>b.- sın</i> _____ 112/38
	3. bürünmek
	<i>b.- dı</i> _____ 121/14
bağla(ı)-	1.(yf.) inanmak, güvenmek
	<i>bel b.- dım</i> _____ 133/8, 133/16
	<i>bel b.- ma</i> _____ 60/5, 86/10, 93/11
	<i>Bel b.- yan</i> _____ 51/4
	<i>b.- r</i> _____ 53/9
	2. göndermek. vermek
	<i>b.- dı</i> _____ 64/11
	3. bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak
	<i>b.- r</i> _____ 113/23
	<i>b.- san</i> _____ 139/68
bağlı	(T.)
1. hareketsiz, işlevsiz _____	58/8
2. çaresiz, bir şey yapamayacak durumda olmak _____	121/35
bağman	(Far. < bağ-bān) bağcı, bahçıvan _____
	2/5, 29/4, 82/9
bağmancı	(Far. < bağ-bān+T.) bağcı olan, bahçıvan olan _____
	69/8

bağmansız	(Far. < bağ-bān+T.) bağcısı olmayan, bahçıvansız _____
	154/14
bah-	1. (yf.) bakmak, görmek, farkına varmak _____ 29/13, 139/13, 146/33, 165/5, 174/7
	<i>b.- ar</i> _____ 139/75, 162/30
	<i>b.- ardın</i> _____ 55/10
	<i>b.- dı</i> _____ 147/26, 165/2
	<i>b.- dık</i> _____ 143/68
	<i>b.- dım</i> _____ 44/1, 151/2
	<i>b.- if</i> _____ 53/4
	<i>b.- ıp</i> _____ 121/37
	<i>b.- in</i> _____ 155/29
	<i>b.- ma</i> _____ 45/3
	<i>b.- madım</i> _____ 156/11
	<i>b.- mayıf</i> _____ 142/9
	<i>b.- mazsanız</i> _____ 162/5
	<i>b.- san</i> _____ 125/6
	<i>b.- sın</i> _____ 112/28
	<i>hor b.- ma</i> _____ 20/20
	2. aldırış etmek, dikkate almak, önemsemek
	<i>b.- an</i> _____ 107/12
	<i>b. + maz</i> _____ 43/9
	3. bakışı bir şey üzerine çevirmek
	<i>b.- ma</i> _____ 129/2
	<i>b.- dı</i> _____ 148/19
	<i>b.- dıhça</i> _____ 135/15
bahadır	(Far. < bahādır) savaşlarda gücü ve yılmazlığıyla üstünlük kazanan veya yiğitlik gösteren kimse _____
	100/23
bahar	(Far. < bahār) mevsim, ilkyaz _____
	108/2, 108/5, 108/13, 108/21
	108/29, 108/37, 108/45, 108/53
	108/61, 108/69, 108/73, 108/77
	108/85, 114/11, 118/20, 118/24, 139/46, 177/11
	<i>b. + da</i> _____ 23/8
	<i>b. + ı</i> _____ 70/5
	2. gençlik çağı _____ 57/7
bahça	(Far. < bağ-çe) bk. bahçe
	<i>b. + da</i> _____ 90/8
	<i>b. + nın</i> _____ 154/14
	<i>b. + sında</i> _____ 69/7
bahçe	(Far. < bağ-çe) çiçek ve ağaç yetiştirilen yer _____
	24/11
	<i>b. + leri</i> _____ 118/44
bahd	(Far. < baht) baht, talih, şans
	<i>b. + ı</i> _____ 18/12
	<i>b. + ım</i> _____ 61/2, 61/4, 61/8, 61/12
bahdavar	(Far. < baht-āver) bk. Bahtavar _____
	74/4, 74/8, 74/12
bahdır-	bakmasına yol açmak, bakmasını sağlamak
	<i>b.- ma</i> _____ 164/33

bahis	(Ar. baḥs) bahis, görüşünde veya iddiasında haklı çıkacak tarafa bir şey verilmesini kabul eden sözlü anlaşma, iddalaşma <i>düş- b. + e</i> 108/1	balçık	(T.) bk. balçıl 162/3
bahr	(Ar. < baḥr) deniz, derya <i>b. + i gama dal-</i> 172/8	balıhçı	(T.) balık avlayan veya satan kimse 97/22
bahri	(Ar. baḥrī) denize ait 96/3	balık	(T.) omurgalılarından, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı 67/4
bahş	(Far. < baḥş) bağış, ihsan <i>b.et-</i> 162/51, 169/30	balta	(T.) ağacı kesme, yarma, yontma vb. işlerde kullanılan ağaç saplı, demir araç 143/83
baht	(Far. baḥt) bkz. bahd <i>b. + t</i> 175/12	Balvana	(öz. i.) Artvin'in Şavşat ilçesinin bir köyü, yeni adı Kirazlı'dır. <i>B. + da</i> 143/149
bahtavar	(Far. < baḥt-âver) baht-âver, bahtiyar, mutlu, talihli 74/2	balyemez	(İt.) ballamezza, kara ve deniz savaşlarında kullanılan, orta çapta, uzun menzilli, tunçtan top 143/15
bak	(Far. < bāk) bāk, korku, sakınma, kaygı 153/26	ban	(T.) bk. ben <i>b. + am</i> 145/4
bak-	1. bir şeyin yüzünün bir yere doğru olması <i>b.- ar</i> 23/6 2. bakmak, görmek, farkına varmak 31/1, 70/5, 153/107 <i>b.- ar</i> 147/11 <i>b.- arsin</i> 55/1 <i>b.- tı</i> 154/5	Banu	(Far. < bānū) şahıs adı 67/1
bakış	(T.) bakma işi veya biçimi <i>b. + in</i> 27/5	bar I	(Far. < bār) yük, ağırlık 84/2 <i>b. + ları</i> 99/21
baki	(Ar. < bākī) daimi, sürekli 4/11, 124/15, 162/13 <i>baki gal-</i> 72/2, 164/8	bar II	(Far. < bār) meyve 112/18
bakire	(Ar. bākire) kız oğlan, kız oğlan kız 153/28	barabar	(Far. < berāber) bk. beraber 153/14, 153/15, 158/35, 164/70 <i>b. + dır</i> 99/71 <i>b. + idi</i> 101/24
Bakü	(öz. i.) yer adı, Azerbaycan'ın başkenti <i>b. + de</i> 104/35	bardaksız	(T.) bardağı olmayan 150/28
bal	(T.) ben, çoğu doğuştan, tende bulunan ufak, koyu renklileke veya kabartı <i>b. + lar</i> 138/5	bardel	(< ?.) uygunsuz kadın, yosma 150/15 <i>b. + in</i> 139/26
bal	(T.) arının yaptığı bir tatlı <i>b. + a</i> 13/11	barı	(Far. bārī) bk. bari 71/6
bala	(T.) yavru, çocuk <i>b. + lar</i> 112/61, 112/64 <i>b. + larım</i> 70/12 <i>b. + m</i> 67/1, 154/44 <i>b. + ma</i> 112/23 <i>b. + mı</i> 174/23 <i>b. + in</i> 174/19 <i>b. + n</i> 112/54 <i>b. + sı</i> 112/31	barış-	iki taraf, aralarındaki dargınlığı kaldırmak, uzlaşmak, anlaşmak <i>b.- alım</i> 99/77 <i>b.- dı</i> 151/78 <i>b.- dıh</i> 99/80 <i>b.- tun</i> 104/43
Balabey	(öz. i.) kişi adı, özel ad <i>B. + i</i> 151/22	bari	(Far. bārī) bari, hiç olmazsa, hiç değilse, o halde, öyleyse 164/15
balala-	yavırlamak, doğurmak <i>b.- r</i> 112/62	bari	(Ar. < bārī) bārī, yaratan, yaratıcı 160/6
balçıl	(T.) balçık, içinde çeşitli organik maddeler bulunan, genellikle killi, koyu, yapışkan çamur <i>b. + dan</i> 153/27	barmak	(T.) bk. parmak <i>b. + t</i> 165/46
		bas-	1. vücudun ağırlığını verecek biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak <i>b.- ifdı</i> 36/2 2. (yf.) ... atmak, yok olmak, ortadan kaybolmak, , görünmemek, sarmak <i>bağrına b.- sin</i> 112/35 <i>gadem b.- ar</i> 155/59 <i>kadem b.- dı</i> 153/46 <i>kadem b.- ma</i> 129/24 <i>sırma kadem b.- ar</i> 43/3 3. kaplamak, bürümek <i>b.- dı</i> 121/70

	4. işgal etmek	
	<i>b.- dı</i> _____ 121/72	
basıl-	baskın yaparak ele geçirmek	
	<i>b.- dı</i> _____ 119/7	
basma	(T.) üzerinde bası ile yapılmış renkli biçimler bulunan pamuklu kumaş, bu kumaştan yapılmış olan _____ _____ 118/48	
bast	(Ar. basīt) basit, kolay _____ 158/58	
baş	(T.)	
	1. baş, insan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser _____ _____ 97/19, 118/55, 123/16, 166/13	
	<i>b.+ a</i> _____ 5/13, 27/5, 58/10	
	<i>b. aç-: kabul etmek veya anlamak</i> <i>idrak etmek</i> _____ 113/31, 119/30	
	<i>b. al- gid-</i> _____ 154/18	
	<i>b. b.+ a</i> _____ 165/76	
	<i>b. at-</i> _____ 75/2, 72/4	
	<i>b.+ a tah</i> _____ 162/14	
	<i>b.eğ-: direnmekten vazgeçip buyruk</i> <i>altına girmek</i> _____ 11/3, 99/67, 137/27, 151/73	
	<i>b. eğ- ibadete</i> _____ 5/7	
	<i>b. endir-: baş eğmek</i> _____ 28/11, 88/11	
	<i>b. göster-</i> _____ 99/3	
	<i>b. götür-</i> _____ 129/8	
	<i>b.+ ı</i> _____ 113/9, 122/7, 153/118	
	<i>b.+ ım</i> _____ 60/4	
	<i>b.+ ımdan</i> _____ 81/3	
	<i>b.+ ımı</i> _____ 27/5	
	<i>b.+ ına</i> _____ 60/2, 75/10, 155/38	
	<i>b.+ ına getir- belayı</i> _____ 99/52	
	<i>b.+ ına gon- devlet</i> _____ 99/19	
	<i>b.+ ın</i> _____ 55/13	
	<i>b.+ ını</i> _____ 142/12, 143/83, 163/27	
	<i>b.+ tan al-</i> _____ 178/2, 178/4, 178/8, 178/12	
	<i>can u b.+ nan seve seve, isteyerek,</i> <i>gönülden</i> _____ 5/10	
	<i>getir- b.+ a bela</i> _____ 138/15	
	2. en iyi, en güzel _____ 7/8	
	3. başlangıç, başlangıç yeri, noktası, <i>b.+ dan</i> _____ 46/5	
	<i>b.+ dan ayağı</i> _____ 125/9	
	<i>b.+ dan b.+ a</i> _____ 151/112, 155/26, 155/70, 164/67	
	<i>b.+ ı</i> _____ 23/5, 153/10, 159/27	
	<i>b.+ ında</i> _____ 114/11	
	<i>endir- b.+ dan ayağa</i> _____ 128/16	
	<i>sal- b.+ dan ayağa</i> _____ 128/2	
	<i>sal- b.+ tan ayağa</i> _____ 128/24	
	4. üzerine, üstüne, üzerinde, üstünde <i>b.+ a</i> _____ 85/7	
	<i>b.+ ıma</i> _____ 81/12	

	<i>b.+ ına</i> _____ _____ 31/17, 124/9, 129/5, 176/11	
	<i>b.+ ında</i> _____ 54/13	
	<i>b.+ ında</i> _____ 122/10	
	5. son, sonuna, sona kadar <i>b.+ a</i> _____ _____ 40/7, 68/10, 72/4, 75/2, 108/83	
	6. temel, esas <i>b.+ ıdı</i> _____ 66/7	
	7. etraf, çevre <i>b.+ ı</i> _____ 74/1	
	8. önder, başkan, öncü _____ 119/44	
	<i>b.+ ı</i> _____ 143/118	
	<i>b.+ ları</i> _____ 107/14	
	9. arazide en yüksek nokta <i>b.+ ında</i> _____ 108/38	
	10. saç _____ 139/71, 152/15	
	11. uğruna, yoluna <i>b.+ ına</i> _____ 172/15	
başatah	(T. e.) sonun kadar, sonsuza değin _____ _____ 162/14	
başbord	(Fr.) pasaport, yabancı ülkelere gidecek olanlara yetkili kuruluşça verilen, yabancı ülke yetkililerinin kimlik incelemesinde geçerli olan belge <i>b.+ um</i> _____ 151/15	
başdan başa	(T. zf.) tamamen, bütünüyle, hepsi bir arada _____ 32/10	
başga	(T. zm.) başka, konu edinilen, bilinenden ayrı nesne ve kimse için teklik veya çokluk olarak başkası, başkaları biçiminde kullanılan bir söz <i>b.+ sıynan</i> _____ 21/2	
başka	(T. sf.) bk. başga _____ 154/16	
Başköy	(öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesine bağlı bir köyün adı _____ 98/4	
	<i>B.+ e</i> _____ 151/26	
	<i>B.+ ü</i> _____ 116/3	
başlı	(T.) başı belli nitelikte olan _____ 95/19	
baştan başa	(T. zf.) tamamen, bütünüyle, hepsi bir arada _____ 25/2	
başol	(> ?.) Rusça “defol git, yürü git” anlamında bir söz _____ 143/99	
bat-	1. bir sıvının üstündeyken içine gömülmek <i>b.- maya</i> _____ 44/9	
	<i>b.+ tığı</i> _____ 168/20	
	2. yok olmak <i>b.- ıp</i> _____ 52/7	
	3. düşmek, uğramak <i>b.- ardin</i> _____ 55/18	
	4. (yf.) etmek, eylemek, girmek, gömülmek, ... içinde kalmak, işlemek, yapmak _____ 61/4	
	<i>b.- ma günaha</i> _____ 155/18	

	5. boğulmak, düşmek, girmek, gömülmek b.- <i>acah</i> _____ 164/94 b.- <i>arsan</i> _____ 155/21 b.- <i>mayın</i> _____ 103/10		
batıl	(Ar. < batıl) geçersiz, asılsız _____ 139/71		
batır-	1. düşürmek, salmak b.- <i>mam</i> _____ 22/2 2. bir şeyin sıvı veya yumuşak bir maddenin içine gömülmesine yol açmak, batmasını sağlamak b.- <i>ıf</i> _____ 70/3		
batman	(T.) miktarı bölgelere ve tartılacak şeylere göre değişen eski bir ağırlık ölçüsü b. + <i>dır</i> _____ 165/80		
Battal	(öz. i.) özel ad, şahıs adı B. + <i>dan</i> _____ 100/23		
bay	(T.) zengin, varlıklı _____ 43/10 b. + <i>ı</i> _____ 98/15, 99/20		
bayan	(Ar. < beyān) bk. beyan <i>eşref- i b.</i> _____ 99/29		
bayaz	(Ar. < beyāz) bk. beyaz _____ 135/13, 139/71		
bayguş	(T.) baykuş, başında, kulak yerinde iki sorgucu bulunan, yırtıcı gece kuşlarının genel adı _____ 69/5, 95/19 b. + <i>dan</i> _____ 143/95		
bayrah	(T.) bayrak, bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş genellikle dikdörtgen biçiminde kumaş, sancak _____ 119/40		
Bayrahdar	(öz. i.) Kars ilinin merkeze bağlı köylerinden birinin adı _____ 143/138		
bayram	(T.) 1. milli ve dini bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günler _____ 99/31, 151/77, 152/17 b. + <i>ı</i> _____ 168/1 2. zafer, sevinç, neşe b. + <i>ın</i> _____ 99/31		
bazan	(Ar. < baʿzān zf.) bk. bazen _____ 79/10		
bazen	(Ar. < baʿzān zf.) ara sıra _____ 13/11		
bazar	(Far. < bāzār) pazar, 1. belli bir şeyin satıldığı yer b. + <i>a</i> _____ 56/12 b. + <i>ınnan</i> _____ 72/11 2. pazarlık, bir alışverişte tarafların kendileri için en elverişli fiyatı karşısındakine kabul ettirmek amacıyla yaptıkları görüşme _____ 143/133 b. + <i>ı</i> _____ 56/13, 120/76, 139/23 3. alım, satım, alışveriş		
	b. + <i>ı</i> _____ 139/21		
bazı	(Ar. < baʿzı) 1. (zf.) bazen 13/5, 13/6, 79/4, 79/9, 139/71 2. (zm.) birtakım, kimi _____ 86/3 b. + <i>lar</i> _____ 28/6 b. + <i>ları</i> _____ 90/5 3. (sf.) birtakım, kimi _____ 134/7		
bazu	(Far. < bāzū) güç, kuvvet ve istidat _____ 23/11		
be	(Ar. < ب) Arap alfabesinin ikinci harfi _____ 160/1		
-be	(Far. e.) kelimelere -e ve -den halini verir <i>diz b. diz</i> _____ 174/9 <i>dur- ru b. ru</i> _____ 120/20, 143/58 <i>garşı b. garşı</i> _____ 153/11 <i>gün b. gün</i> _____ 73/2, 99/34, 139/69, 155/19 <i>karşı b. karşı</i> _____ 153/119 <i>nesil b. nesline</i> _____ 139/82 <i>nişan b. Nişan</i> _____ 139/58 <i>saat b. saat</i> _____ 178/7 <i>üğ b. üğ</i> _____ 156/3 <i>üz b. üz</i> _____ 143/46		
be ayar	(Far. < bī+ Ar. < ʿayār) ayarı olmayan b. + <i>sız</i> _____ 154/21		
becer-	güç görünen bir iş veya duruma çözüm bulmak, üstesinden gelmek, yapmak b.- <i>mez</i> _____ 29/4		
beçara	(Far. < bī-çāre) bk. biçare, çaresiz, zavallı _____ 17/9		
beçe	(Far. < beçe) beçe, yavru, piliç, horoz b. + <i>lerden</i> _____ 31/13		
beçere	(Far. < bī-çāre) bk. biçare _____ 73/16, 128/23		
bed	(Far. < bed) fena, kötü _____ 46/7, 47/11, 85/7 99/38, 133/21, 137/21, 137/35, 143/84, 143/85, 143/98, 150/24, 151/58		
beddua	(Far. < bed+Ar. < duʿā) beddua, birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme _____ 146/81 b. <i>gıl-</i> _____ 113/20		
bedduva	(Far. < bed+Ar. < duʿā) bk. beddua _____ 31/11		
beden	(Ar. < beden) 1. vücudun baş, kol, ve bacak dışında kalan bölümü, gövde _____ 30/7, 122/8, 138/2 b. + <i>den</i> _____ 162/19 b. + <i>e</i> _____ 153/38, 155/45 b. + <i>inde</i> _____ 153/33 <i>ruhi b. + de</i> _____ 64/3 2. giysilerde ölçü b. + <i>i</i> _____ 123/17		

bedesten (Far. < bedestān) kumaş, mücevher vb. değerli eşyaların alınıp satıldığı kapalı tarihi çarşı _____
120/10, 143/34

bedir (Ar. < bedr) dolunay _____
74/9, 94/8, 120/18, 126/9
kevkib-i b. + i huda _____ 24/2

bedirilen- (Ar. < bedr+T.) ay biçimini amak
b.-ir _____ 118/8

bedhaya (Far. < bed+Ar. < hayā) kötü edebe sahip, utanmaz, sıkılmaz _____ 139/14

bednam (Far. bed+ nām) adı kötüye çıkmış (kimse) _____ 170/5

befadar (Ar. < vefā+Far. < dār) vefadār, vefalı, sözünde duran, kararlı _____
122/1
b. + in _____ 160/1

behişd (Far. < behişt) behişt, cennet
b. + in _____ 153/139

behle- bekle-, bir şey için nöbet tutmak
b.-r _____ 153/21

Behlül (Ar. < behlül) sözü hikmetli ve veciz olan kimse, erkek adı
B. + em _____ 86/4
B. + ü _____ 143/113

behr I (Ar. baḥr) bahr, deniz
b.i umman _____ 2/11, 133/9

behr II (Ar. < behr) uzaklık, felaket, hayal kırıklığı
b. + e dal- _____ 113/2

bekle- (T.)
1. acele etmemek, süre tanımak, sabretmek _____ 65/23
2. bir yerde kalmak, durmak
b.-dik _____ 143/96

bel (T.)
1. insan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm
b. bağı(a)-: birisinin kendine yardımcı olacağına inanmak, güvenmek _____
51/4, 60/5, 86/10, 93/11
133/8, 133/16
b. + de _____ 101/60
b. + e _____ 123/12
b. + i _____ 122/8, 123/13
bük- b.-imi _____ 54/6
bükül- b. + i _____
84/10, 118/42, 121/47
b. + inde _____ 153/115
2. hayvanlarda omuz başı ile sağrı arası
b. + i _____ 95/9
b. + innen _____ 70/10

bela (Ar. < belā)
1. içinden çıkılması güç, sakıncalı durum _____ 146/63
b. + lar _____ 107/22
b. + larım _____ 112/19
b. + m _____ 105/14
b. + ya _____ 20/4, 113/9
b. + yı _____ 177/14
başına getir- b. + yı _____ 99/52
düş- gam b. + sına _____ 22/11
getir- başa b. _____ 138/15
2. hak edilen ceza _____ 63/2

belasız (Ar. < belā+T.) bela içermeyen _____
65/3

bele (T.zf.) böyle _____ 29/10, 99/12, 154/24

bele- (y.f.) bulaştırmak, bulamak
hicr-i gama b. + di _____ 1/5

belen- bulaşmak, bürünmek, donanmak
b.-di _____ 19/4
b.-dim _____ 64/6

belend (Ar. < beled) beled, belde, şehir, ülke, memleket _____ 112/8, 112/40

belet (Ar. < beled) beled, bir insanı, işi, vs'yi iyi bilme, tanıma, aşına, bilen, tanıyan _____ 119/26

belki (Far. belkī) olabilir ki, muhtemel olarak _____ 57/12, 138/29

belli I (T.sf.) bilinmedik bir yanı olmayan, önceden bilinen
b. + di _____ 95/13
b. + dir _____ 139/55

belli II (T.) özel ad, şahıs adı _____ 107/10

bellisiz (T. sf.) belirli olmayan, meçhul
b. et- _____ 12/8

be mürvet (Far. < bī+Ar. < mürüvvet) insanlıktan nasibini almamış _____
92/1

ben (T.zm.) teklik birinci kişiyi gösteren söz _____ 12/3, 63/2, 63/4, 63/8, 63/12
b. + a _____ 64/6
b. + i _____ 177/6

benasfer (Ar. < benī+Ar. < aşfer) benī asfer, sarı ırk _____ 97/21, 119/44, 121/62, 139/24, 143/24
b. + den _____ 139/24
b. + di _____ 97/21, 143/24
b. + i _____ 121/62
b. + in _____ 119/44

bence (T. zf.) bana göre, düşündüğüm gibi _____ 24/8

beni asfer (Ar. < benī +Ar. < aşfer) bk. benasfer _____ 113/5

bent I (Far. < bend) bent
1. bağ, bağlama, kendi hükmü altına alma _____ 26/7, 139/68, 139/69
b. + i _____ 166/27
b. + ini _____ 29/17

	<i>b. ol-</i> _____ 27/11, 121/35, 129/7
2. tel	<i>b. + ini</i> _____ 119/42
bend II	(Far. < bend) kötü, çirkin, tuhaf _____ 139/70
bende	(Far. < bende) insan, kul, köle _____ 20/11, 169/1
	<i>b. + ler</i> _____ 23/7
Bender	(öz. i.) yer adı _____ 104/47
benesfer	(Ar. < benī + Ar. < aşfer) bk. Benasfer _____ 101/71
	<i>b. + i</i> _____ 101/40, 101/42
beni	(Ar. < benī) oğullar _____ 143/26, 143/88
beni asfer	(Ar. < benī + Ar. < aşfer) bk. benasfer _____ 113/5
beniz	(T.) yüz, yüz rengi _____
	<i>b. + i</i> _____ 54/26
benze-	iki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak
	<i>b.- mez</i> _____ 137/6, 137/33
	<i>b.- r</i> _____ 57/3, 104/8, 110/17, 110/18, 110/19, 120/3, 120/34, 139/13, 143/15, 166/2
	<i>b.- yer</i> _____ 107/6, 122/10
	<i>b.- yor</i> _____ 68/11
benzet-	1. bir şeyde başka bir şeye benzeyen yönler bulmak
	<i>b.- me</i> _____ 103/2
	2. kötü bir duruma getirmek, dönüştürmek
	<i>b.- tiler</i> _____ 143/93
beraber	(Far. < berāber)
	1. (zf.) birlikte, bir arada _____ 84/4
	2. eş, benzer
	<i>ol- b.</i> _____ 104/13
berat	(Ar. < berāt)
	1. rütbe ve nişan veya bir imtiyaz verildiğini belgeleyen tuğralı ferman veya kağıt _____ 101/53
	<i>b. + im</i> _____ 112/11
	2. Peygamberimize, peygamberliğin bildirildiği Şaban ayının onbeşinci gecesi
	<i>leyla- yı b. + ta</i> _____ 146/42
	<i>sure- yi b. + ta</i> _____ 146/65
berbat	(Far. < ber- bād) darmadağın, perişan
	<i>eyle-b.</i> _____ 164/10
berd	(Ar. < berd) soğuk _____ 158/26
bereber	(Far. < berāber) bk. beraber, birlikte, bir arada _____ 153/126
bereket	(Ar. < bereket) bolluk, gürlük, olgunluk, feyiz, feyezan _____ 119/14, 164/71
bereketallah	(Ar. < bereket + Ar. < allah) Allah bereketi, Allah nimeti _____ 104/24

ber- garar	(Far. < ber + Ar. qarār) bk. berkarar
	<i>ber- garar ol-</i> _____ 16/4, 165/55
berhava	(Far. < ber + Ar. < hevā) ber-hevā, havaya gitmiş, kaybolmuş, uçurulmuş _____ 165/35
berhayat	(Far. < ber + Ar. < ḥayāt) sağ, diri _____ 153/33
beri	(T. e.)
	1. ...den bu yana
	<i>güzden b.</i> _____ 44/14
	<i>Âdem'den b.</i> _____ 72/5
	<i>Zır-ı zeminden b.</i> _____ 105/11
	<i>Sekiz bin dörtten b.</i> _____ 136/9
	2. konuşanın önündeki iki uzaklıktan kendisine daha yakın bulunan, bu uzaklıkta olan _____ 73/14
berk	(T.) ciddi, güçlü, sert _____ 143/78
berkarar	(Far. < ber + Ar. < qarār) kararlı, devamlı _____ 105/5
berzah	(Ar. < berzah) zor, güç
	<i>b. + da</i> _____ 158/63
bes	(Ar. < baḥs) bk. bahis, iddia
	<i>b. + e gel-</i> _____ 31/5
	<i>b. + i</i> _____ 123/7, 159/19
	<i>düş- b. + e</i> _____ 107/16, 152/9, 153/89
besle-	1. eklemek, katmak, çoğaltmak
	<i>b.- r</i> _____ 114/28
	2. yiyecek ve içeceğini sağlamak
	<i>b.- rsen</i> _____ 115/11
	3. güzel ve iyi şeylerle mükafatlandırmak
	<i>b.- r</i> _____ 155/9
beslen-	1. besili, yağlı bir duruma getirmek, semirtmek
	<i>b.- e</i> _____ 114/19
	2. gelişmek, güzelleşmek
	<i>b.- ir</i> _____ 118/17
besmelesiz	(Ar. < besmele + T.) besmele çekmeden _____ 139/15
beste	(Far. < beste) bağlanmış, bağlı _____ 165/44
beş	(sayı) dörtten sonra gelen sayı 20/7, 20/13, 30/5, 98/18, 109/6, 118/5, 143/96, 145/11, 146/75, 148/16, 155/8, 155/36, 155/37, 164/16
	<i>altmış b. + de</i> _____ 118/42
	<i>bin altmış b.</i> _____ 26/2
	<i>b. bin dört yüz</i> _____ 26/4
	<i>b. + e</i> _____ 25/4
	<i>b. yüz</i> _____ 101/39, 119/34, 120/15, 137/16
	<i>b. yüz bin</i> _____ 99/54, 143/143
	<i>b. yüz min</i> _____ 108/55
	<i>b. yüz yetmiş bir</i> _____ 152/37
	<i>dohsan b. + de</i> _____ 118/53
	<i>elli b. + de</i> _____ 118/38

- kırk b. + inde* _____ 118/34
min altı yüz yetmiş b. + den _____ 3/9
on b. _____ 143/27
on b. + i _____ 3/2
on b. + inde _____ 118/17
otuz b. + de _____ 118/30
seksen b. + de _____ 118/50
yetmiş b. + de _____ 118/46
yirmi b. + de _____ 118/26
yirmi b. + dir _____ 26/7
- beşer** (Ar. < beşer) insanoğlu, insan _____
 _____ 140/1
b. + i _____ 141/32
- beter** (Far. < bed+ter) daha kötü, çok kötü _____
 _____ 41/16, 69/6 108/27, 139/89, 170/5
b. + em _____ 108/67, 126/16
- bey I** (T.)
 1. erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü _____ 107/3, 107/5, 107/17, 107/19, 107/21, 114/1, 123/37, 143/105, 143/130
b. + de _____ 143/145
b. + di _____ 107/10, 107/14
b. + dir _____ 107/9
b. + e _____ 114/27
b. + in _____ 107/1, 172/15
b. + lerim _____ 7/1
b. + lerin _____ 68/2, 68/4, 68/8, 68/12, 68/13, 107/31
 2. küçük bir toplumun veya küçük bir devletin başkanı _____ 66/9, 115/13
b. + den _____ 9/12
b. + e _____ 44/4, 119/21
b. + im _____ 172/1
b. + in _____ 115/13
b. + ine _____ 151/66
b. + ler _____ 67/11, 176/6
 3. zengin, ileri gelen kimse _____ 112/29
 4. erkek özel adları yerine kullanılan bir söz _____ 139/24
b. + im _____ 119/2
b. + ler _____ 116/4, 116/8, 116/12, 116/16, 116/20, 116/24, 116/28, 116/32, 116/40
- bey II** (T.) satma, satış _____ 139/38
beyan (Ar. beyān) söylemek, bildirmek, anlatmak _____ 121/2
b. + a vur- _____ 153/30
b. + da _____ 25/8
b. + ed- _____ 9/8, 45/9, 92/11, 104/7, 153/128
b. eyle- _____ 108/75
b. ol- _____ 153/85
ol- b. _____ 152/7, 164/37
sırr- ı b. ol- _____ 153/129
- beyaz** (Ar. < beyāz) ak, kara, siyah karşıtı, bu renkte olan _____
 _____ 74/11, 76/6, 135/11, 135/12, 135/14
- Beyazıt** (öz. i.) bugünkü Doğubeyazıt şehri _____ 115/6
- beybafa** (Far. < bī+Ar. < vefā) bî- vefâ, vefasız, hayırsız _____ 120/45
b. + nın _____ 37/15
- beygafıl** (Far. < bī+Ar. < ğafil) bî- gafıl, dikkatsiz, _____ 27/3
- beygil** (T.) bey kelimesine gelen -gil yapım eki ile aile topluluk anlamında kullanılmıştır
b. + e _____ 143/43
- beyhuda** (Far. < bī-hûde) bk. beyhude _____ 38/12
- beyhude** (Far. < bī-hûde) bî- hûde, boşuna, yararsız, anlamsız _____ 5/4, 109/14
- beyin** (T.) kafatasının üst bölümünde beyin zarı ile örtülü, iki yarım yuvar biçiminde sinir kütlesinden oluşan, duyum ve bilinç merkezlerinin bulunduğu organ, dimağ
b. + i _____ 139/31, 143/84, 147/27, 147/40
b. + nerin _____ 164/22
- beyliyh** (T.) beylik, devletle ilgili, devlete özgü olan, devlet malı olan _____ 119/18
- beynava** (Far. < bī+Far. < nevā) bî-nevâ, nasipsiz, şanssız _____ 73/1, 73/19, 149/1
- Beyrahatun**(öz. i.) Ardahan iline bağlı bir köy _____ 119/33
- beytü'l memur**(Ar. < beyt-ül mā'mur) gökte, kâbe hizâsında Kerûbiyânın tavâfi olan beyt- i şerif
b. + una _____ 158/12
- beytullah** (Ar. < beyt-Ullah) cami, Kâbe _____ 159/13, 167/11
tavaf- ı b. _____ 98/32
- beyzade** (T.+Far. < zāde) beyzade, soylu kimse _____ 172/1
b. + dir _____ 114/24
b. + ler _____ 85/1
- bez** (Ar. bezz)
 1. kefen
b. + di _____ 164/16
b. + e _____ 85/12, 155/36, 155/37
 2. gelişigüzel kumaş parçası _____ 118/48
b. + e _____ 142/11
- bez-**
 1. usanmak, bıkmak
b.- diler _____ 104/33
b.- er _____ 96/10
 2. (yf.) usanmak, bıkmak
canından b.- er _____ 166/20

bezasdan	(Far. < bedestān)	
	1. bk. bezastan	
	<i>b. + ıdı</i>	98/8
	2. bezenme, bezenmek, bezenmiş	135/2
bezaslan	(Far. < bedestān) bk. bezastan	138/9
bezastan	(Far. < bedestān) bedestān, değerli eşya ve mücevherlerin alınıp satıldığı çarşı	11/6
beze-	süslemek	50/8
	<i>b.- rem</i>	108/22
	<i>b.- rsen</i>	139/74
bezen-	süslenmek	
	<i>b.- if</i>	79/3
bezeslan	(Far. bedastān) bk. bezastan	
	<i>b. + a</i>	104/32
	<i>b. + ım</i>	135/19
bezirgân	(Far. < bâzergân)	
	1. tüccar	
	<i>b. + dı</i>	19/12
	<i>b. + nar</i>	104/31
	2. tüccar	168/15
bıldır	(T. zf.) geçen yıl	41/16, 44/14
bırah-	atmak	
	<i>b.- dı</i>	121/27
bırak-	1. (y.f.) etmek, eylemek, koymak	
	<i>b.- ır cüda</i>	12/2
	2. terk etmek	12/8
bıyıklı	(T.) bıyığı belli bir nitelikte olan	151/59
bibahdiyar	(Far. < bî+Far. bâht+yār) mutsuz olan, mutlu olmayan	146/5
bi civan	(Far. < bî+Far. < civān) civansız, genç olmayan	57/6
biç-	bölmek	
	<i>b.- en</i>	165/23
biçare	(Far. < bî+çāre) çaresiz, zavallı	5/9, 37/1, 47/9, 50/1, 71/1, 116/33, 129/17
	<i>âşıkî b. + sini</i>	138/29
biçdir-	belli bir biçim vererek kesmek	
	<i>b.- i</i>	19/9
biçil-	biçme işine konu olmak	
	<i>b.- er</i>	155/35
biçin	(T.) tahıl, otu tırpan, orak, biçer vs. ile biçmek işi	
	<i>b. + de</i>	42/3
bihaber	(Far. < bî+Ar. < ḥaber) habersiz	
	<i>b. ol-</i>	22/5
bihaya	(Far. < bî+Ar. < ḥayā) utanması, sıkılması olmayan	146/1
bihuş	(Far. < bî+hūş) şaşkın, sersem, akli başında olmayan, deli	119/52
bil-	1. bilmek, bir şeyin ne olduğunun bilincine varma, bir şeyi anlamış ve öğrenmiş bulunmak, kavramak,	

anlamak	
	159/19, 164/36, 167/9
<i>b.- di</i>	151/56
<i>b.- dim</i>	27/4, 147/33
<i>b.- en</i>	153/82, 162/13
<i>b.- ene</i>	60/7, 69/3
<i>b.- eni</i>	5/11
<i>b.- er</i>	2/4, 21/9, 76/4, 123/45
<i>b.- esen</i>	46/2
<i>b.- ifdi</i>	113/48
<i>b.- iftir</i>	31/28
<i>b.- in</i>	22/1, 22/2, 22/4, 22/8, 22/12, 97/21
<i>b.- ir</i>	18/6, 28/1, 28/2, 28/4, 28/8, 28/12, 90/4, 111/8, 115/14, 137/22, 138/30, 164/31, 179/4
<i>b.- irdi</i>	90/3
<i>b.- meh</i>	88/7, 155/2
<i>b.- mek</i>	29/18
<i>b.- mem</i>	31/11, 59/11, 119/23
<i>b.- memeh</i>	75/12
<i>b.- menin</i>	5/1
<i>b.- meye</i>	81/2
<i>b.- meyen</i>	25/7
<i>b.- mez iken</i>	5/9, 96/2, 96/4, 96/8, 96/12, 121/67, 128/18, 134/23, 139/37, 140/5, 179/3
<i>b.- sen</i>	105/1
<i>b.- sin</i>	97/1
2. nankörlük, bencil olma durumu	
<i>b.- mez</i>	11/2, 22/1, 118/51
3. (y.f.) bilmek, anlamak, farkına varmak, taşımak, etmek, sanmak	
<i>b.- mez giymetini</i>	86/2
<i>ele b.- din</i>	31/22
<i>gadir b.- en</i>	16/12, 29/20
<i>gadrini b.- ir</i>	90/2, 90/8, 90/12, 90/16
<i>gadrini b.- mese</i>	48/10
<i>gadrini b.- mezler</i>	45/8
<i>gadrini b.- miyen</i>	90/14
<i>kadir b.- enerin</i>	46/8
<i>kadir b.- mez</i>	48/10
<i>kadrini b.- medim</i>	61/3
<i>kendini b.- mez</i>	86/7
<i>özünü b.- miyen</i>	19/10
4. görmek, sanmak	
<i>b.- ir</i>	18/5
5. karar vermek	
<i>b.- ir</i>	18/7
<i>b.- mem</i>	137/27
6. farkında olmak, tanımak, bir şeyi kabullenip buna uygun davranmak	
<i>b.- en</i>	143/47, 163/30
<i>b.- enlere</i>	20/14
<i>b.- mezse</i>	48/5

Bino b. + den _____ 23/5
(öz. i.) bir kişiye ait lakap
B. + nun _____ 151/70
bir (T.)
1.(sf.) herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren, işaret eden sayı _
2/7, 2/12, 3/1, 3/7, 5/3, 10/9, 11/1
11/4, 12/4, 13/3, 13/5, 13/8, 13/10
15/11, 16/10, 20/9, 20/11, 21/6
23/5, 24/9, 25/1, 26/1, 26/6, 27/6
29/9, 29/12, 30/5, 31/19, 31/22
31/31, 32/2, 33/2, 34/4, 40/10, 43/8
44/24, 47/11, 48/2, 48/5, 48/7
48/11, 49/7, 52/6, 52/10, 52/13
54/25, 56/9, 59/12, 60/1, 60/2, 60/7
61/8, 61/11, 64/1, 64/3, 64/10
64/12, 65/5, 71/7, 73/4, 73/18, 77/1
77/3, 78/10, 79/2, 79/4, 79/6, 79/8
79/11, 81/4, 82/1, 83/6, 85/11, 86/2
86/8, 88/9, 89/6, 89/10, 90/10
94/12, 95/8, 95/10, 98/1, 98/6
98/16, 98/21, 98/47, 100/20, 101/2
101/16, 101/20, 101/28, 101/36
101/47, 101/48, 101/58, 101/66
101/70, 102/5, 102/11,
104/19, 105/14, 105/20, 106/2
107/1, 107/3, 107/5, 107/11
107/24, 109/1, 111/7, 112/24
112/44, 112/55, 113/44, 114/1
115/12, 115/15, 116/2, 116/10
116/17, 116/27, 118/4, 118/16,
118/26, 119/26, 119/64 120/8,
120/15, 120/30, 120/59, 120/62,
121/8, 121/61, 121/71, 122/29,
123/27, 125/1, 125/13, 127/3,
129/2, 129/3, 129/4, 129/6, 129/8,
129/16, 129/24, 131/1, 134/15,
136/3, 137/6, 137/9, 137/18,
137/26, 137/29, 137/33, 138/1,
138/25, 139/69, 140/3, 140/4,
140/8, 141/4, 141/12, 141/24,
141/32, 142/2, 143/9, 143/13,
143/17, 143/26, 143/27, 143/39,
143/42, 143/80, 143/121, 143/137,
144/1, 146/8, 146/1, 147/6, 147/18,
147/23, 148/1, 148/4, 148/18,
149/7, 149/10, 149/12, 150/9,
150/39, 151/23, 153/91, 153/123,
154/16, 154/42, 155/1, 155/52,
155/59, 156/3, 156/7, 156/10,
158/38, 158/51, 159/17, 162/14,
162/15, 162/25, 162/39, 163/3,
164/1, 164/10, 164/20, 164/51,
164/61, 164/71, 164/83, 164/97,
165/9, 165/79, 165/22, 168/9,
170/3, 170/11, 173/8, 173/14,
173/19, 174/20

2. sayıların ilki _____
31/15, 43/11, 44/6, 46/1, 69/7,
95/16, 101/74, 119/34, 119/51,
121/60, 137/22, 151/11, 153/57,
159/1, 161/6
b. + den artış _____ 3/10
beş yüz yetmiş b. _____ 152/37
b. + i _____ 3/2, 98/18, 109/6
bin b. _____ 108/46, 146/59,
158/67, 163/31
bin b. + i _____ 72/7, 155/59
dört b. _____ 119/40
on b. + inde _____ 118/11
minde b. _ 29/1, 29/4, 29/8, 29/12
3.(zm.) herhangi bir varlığın yerini
sayı yoluyla tutan belirsizlik zamiri
_____ 121/8
b. + i _____
25/8, 25/10, 28/10, 38/7, 39/2,
39/4, 39/8, 39/12, 73/15, 143/49,
147/6, 147/11
b. + inde _____ 143/7
b. + ine _____
_____ 28/9, 99/40, 136/4, 141/13
b. + ini _____ 37/15, 107/29
b. + inin _____ 143/23, 143/83
b. + isi _____
_____ 30/6, 31/22, 94/12, 119/64
4. fiillerin önünde bir hareketin
tesirini kuvvetlendirir _____
_____ 25/9, 31/1, 129/6, 153/107
5. tek, bir tane _____
44/4, 55/11, 68/15, 101/39, 134/24
b. + dir _____ 30/1, 30/2, 30/4, 30/8,
30/12, 152/1
b. + i _____ 153/56
6. yalnızca, sadece _____ 131/9, 131/9,
131/10, 131/11, 131/12, 131/14,
131/15, 132/2, 132/3, 132/4, 132/6,
132/8, 132/16, 132/24, 151/8,
164/4
b. + ce _____ 105/12
7. beraber
b. ol- _____ 121/54, 162/12
birader (Far. < bürāder) erkek kardeş
b. + i _____ 100/15
bir an (T. zf.) çok kısa bir süre
b. + da _____ 158/65
bir arada (T. zf) toplu bir durumda, birlikte,
toplu olarak _____ 124/5
biraz (T. zf.) kısa bir süre için _____ 107/25
bir azacığ (T. sf.) birazcık, pek az, çok az _____
_____ 29/11
bir bir (T.)
1. tek tek, teker teker _____
_____ 120/48, 131/6, 131/8, 131/16,
131/24

2. yudum yudum, azar azar __131/2, 131/3, 131/4
3. aynı _ 180/2, 180/4, 180/6, 180/8, 180/12, 180/16
- birbiri** (T.zm.) karşılıklı olarak biri ötekini, öteki de onu
b. + ne _____ 76/7, 92/4
b. + nden _____ 116/19
b. + ni _____ 153/55
b. + nnen _____ 143/78
- birden** (T. zf.) ansızın _____ 165/41
- bir kaç** (T.sf.) çok olmayan, az sayıda, az _____ 108/64, 165/13
- birinci** (T.)
 1. sırada, önem sırasında en üstün olan kimse _____ 120/41
 2. bir sayısının sıra sıfatı _____ 153/42, 164/73
- bir parça** (T. sf.) biraz, azıcık, çok az _____ 41/7
- bir sürü** (T. sf.) çok sayıda, pek çok _ 119/47
- bismillah** (Ar. < bismillah) besmele _ 164/39
- bist** (Far. bîst) bîst, yirmi 20
b. + i heft-i lafz _____ 136/1
- bişukka** (Far. < bî+Ar. < şukka) mektup ile, yazı ile
b. + yınan _____ 34/7
- bitti** (T.) bitli, üstünde bit bulunan _____ 148/12
- bit- I** sona ermek, sonlanmak
b.- er _____ 39/3, 43/9, 162/17
- bit- II** bitki, tüy, saç vb. şeyler çıkıp yetişmek
b.- en _____ 100/19
b.- er _____ 69/7
b.- if _____ 180/20
b.- ifdi _____ 123/10
b.- meyen _____ 151/20
- bitir-** 1. tüketmek
b.-i _____ 11/8
 2. eksik etmek, kesmek
b.- mem _____ 22/4
 3. çıkmasını, yetişmesini sağlamak _
b.- rem _____ 108/7
- bivefa** (Far. < bî+Ar. < vefâ) vefası olmayan vafasız _____ 146/25
- biz** (T. zm.) çokluk birinci şahıs zamiri_ 23/9, 142/9, 152/6, 152/10, 152/12, 152/16, 152/18, 152/20, 152/22, 152/26, 152/28, 152/34, 152/36, 154/17
b. + de _____ 152/14
b. + den _____
 _____ 37/6, 143/6, 150/19, 150/39
b. + e _____
 25/11, 41/13, 45/12, 50/12, 62/8, 65/9, 101/6, 101/54, 111/6, 121/64, 133/14, 142/9, 143/64, 143/97, 143/105, 143/120, 143/158, 147/26,
- 152/8, 152/24, 152/30, 152/32, 152/40, 154/12, 158/73, 165/52
b. + i _____
 10/11, 30/12, 31/2, 31/3, 99/70
 103/2, 103/4, 103/8, 103/12, 121/11, 143/77, 143/93, 148/6, 148/13, 148/22, 148/25, 154/11, 158/2, 158/4, 158/8, 158/12, 158/16, 158/20, 158/24, 158/28, 158/32, 158/36, 158/40, 158/44, 158/48, 158/52, 158/56, 158/60, 158/64, 158/68, 158/72, 158/76, 158/80, 158/84, 158/88, 160/21
b. + için _____ 157/12
b. + im _____
 _____ 70/13, 119/6, 122/2, 122/5, 125/11, 137/13, 150/25, 151/28, 152/38
b. + im için _ 162/2, 162/4, 162/8, 162/12, 162/16, 162/20, 162/24, 162/28, 162/32, 162/36, 162/40, 162/44, 162/48, 162/52, 162/56, 162/60
b. + imkiler _____ 31/10
b. + inen _____ 143/22
b. + ler _____ 121/71, 162/51
b. + lere _____ 158/42, 166/25
b. + nen _____ 97/15
- boğaz** (T.) boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, imik
b. + ınnan _____ 151/87
- boğul-** boğma işine konu olmak, havasızlıktan ölmek
b.- uf _____ 164/94
- bohça** (T.) içine çamaşır, elbise vb. koyup sarılan dört köşe kumaş
b. + sını _____ 19/11
- bol** (T. sf.) çok
b. + idi _____ 151/80
- bora** (T.) genellikle arkasından yağmur getiren sert rüzgar _____ 150/10
- boran** (T.) rüzgar, şimşek, ve gök gürültüsü ile ortaya çıkan sağanak yağışlı hava olayı _____ 162/9
b. + da _____ 79/5
b. + ı _____ 153/102
- borç** (T.) birine karşı bir şeyi yerine getirme yükümlülüğü _____ 31/16
b. + du _____ 20/9
boynuna b. et- _____ 150/42
b. + u _____ 155/12
b. + unu _____ 155/11
- Borçalı** (öz. i.) Gürcistan'ın Kvemo Kartli bölgesinde yer alan tarihsel yerin adı _____ 109/10
- borçlu** (T.) borcu olan, borç almış olan, verecekli
b. + ysan _____ 155/11

bosdan	(Far. < būstān) bahçe _____ 112/17 b. + ı _____ 45/11 b. + ını _____ 151/20		
boş	(T.) 1. işsiz, yapılacak işi olmayan _____ 19/12 2. anlamsız, anlamsızca, anlamsız yere b. + una _____ 38/4 3. içinde bir şey olmayan _____ 46/6, 155/52 4. hiç boş ol- _____ 119/20	boşuk	(T.) kötümser, gergin, huzursuz karışık, sıkıntılı _____ 56/13
boşal-	çık-, b. - ıp _____ 153/83	böle	(T. zf.) bk. böyle _____ 99/76
boşan-	boşal-, boş duruma gelmek b. - dı _____ 119/45	bögle	(T.zf.) bk. böyle b. + di _____ 84/5
boy I	(T.) bir şeyin tabanı ile en yüksek noktası arasındaki uzaklık b. + u _____ 76/10 b. + un _____ 74/5	bögüy	(T.) büyük, yetişkin, belli bir yaşa gelmiş, yaşça büyük olan b. + e _____ 32/10 b. + ünü _____ 48/5
boy II	(T. ünl.) korku, ürperti, hayret bildiren ifade b. çek- _____ 114/4	böhden	(Ar. < būhtān) bühthan, iftira b. ed- _____ 82/2, 90/1
boya-	rengini değiştirmek b. - r _____ 137/4	böl-	1. bir bütünü iki veya daha çok parçaya ayırmak, bir niceliği iki veya daha çok parçaya ayırmak b. - düler _____ 165/81 b. - üp _____ 25/4 2. ayırt etmek kılı kıldan b. - ecek _____ 30/11
boyla-	batmak b. - dım _____ 61/10	bölen-	bk. belen- b. - en _____ 151/114
boylu	(T.) boyu olan, boyu benzerlerinden uzun olan b. + du _____ 37/5 b. + dur _____ 166/11	bölü-	bölün-, parçalanmak, dağılmak b. - dü _____ 151/108
boynuzlu	(T.) boynuzu olan _____ 31/23	bölüh	(T.) saç örgüsü _____ 94/11
boyun	(T.) 1. üzerinde, üstünde b. + unda gal- _____ 31/16 2. gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi b. eğ- _____ 107/7, 107/24 b. + u _____ 142/10, 148/12 b. + u burul- _____ 119/57 b. + um _____ 105/23, 146/76 b. + umda _____ 120/39 b. + una _____ 149/6 b. + una borç et- _____ 150/42	bölük	(T.) 1. piyade ve bazı özel ordu birliklerinde her yüz askerden meydana gelen bölümlerden her biri _____ 97/9 2. bir bütünden ayrılmış olan parça, kısım _____ 116/14
boz	(T.) açık toprak veya kül rengi, gri ve bu renklerde olan _ 97/11, 118/40, 143/87	bölün-	1. ayrılmak, dağılmak b. - dü _____ 165/12 b. - ür _____ 97/9 2. paylaşılmak b. - er _____ 170/4 b. - mez _____ 170/4
boz-	1. biçimini ve kullanılışını değiştirmek b. - a _____ 104/31 2. fethetmek, ele geçirmek b. - ana _____ 171/16	böyle	(T.zf) 1. bunun gibi, buna benzer _____ 54/25, 95/17, 104/24, 114/17 2. bu biçimde _____ 113/36, 113/48, 114/8, 114/26, 120/76, 123/48, 146/17, 175/8, 177/5 b. + di _____ 84/9, 155/31 b. + imiş _____ 165/68 b. + ymiş _____ 112/5 3. itibaren, bundan sonra _ 100/26, 146/1
bozma	(T.) biçimi be kullanılışı değiştirilmiş b. + sı _____ 139/18, 139/19	böyüh	(T.) bk. büyük 1. yetişkin, belli bir yaşa gelmiş _ 19/7, 114/22 2. önemli, değerli _____ 66/12
bozul-	1. geçerliğini yitirmek b. - u _____ 99/59 2. kaybolmak, yitmek		

	3. boyutları benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne), küçük karşıtı _____ 99/69
böyük	(T.) bk. büyük b. + ünü _____ 141/14
böyün	(T.) içinde bulunduğumuz gün, içinde bulunduğumuz günde _____ 29/1
böyü	(T.) büyük, yetişkin, belli bir yaşa gelmiş b. + ü _____ 73/5, 73/9 b. + üne _____ 164/58
bu	1. (T.sf.) sıfat _____ _ 3/9, 3/10, 3/11, 4/1, 4/10, 8/5, 8/11 11/9, 12/9, 13/9, 17/10, 17/11, 18/5 19/3, 19/5, 19/6, 20/10, 20/18, 25/9 26/10, 27/4, 28/6, 28/12, 29/7, 29/9 29/17, 30/1, 30/9, 31/3, 32/6, 32/17, 33/2, 33/4, 33/8, 33/10, 33/12, 36/5 40/8, 40/12, 41/2, 41/15, 47/3, 47/4 52/3, 54/1, 56/2, 56/5, 56/8, 63/9 65/5, 65/7, 68/9, 71/9, 72/2, 72/7 72/9, 73/7, 75/4, 75/6, 78/18, 81/5 82/6, 82/7, 89/4, 96/1, 97/27, 99/13 99/47, 100/26, 101/5, 101/11 101/76, 103/5, 106/5, 107/2 107/31, 107/32, 108/69, 112/1 113/34, 113/41, 114/14, 119/79, 120/17, 121/11, 121/58, 124/1, 128/10, 128/11, 128/12, 128/14, 128/15, 129/8, 129/9, 129/10, 129/11, 129/12, 129/14, 129/15, 131/23, 132/5, 132/18, 133/24, 134/1, 137/25, 137/30, 139/7, 139/82, 139/87, 140/7, 141/29, 143/92, 146/1, 146/26, 146/58, 146/91, 149/15, 149/17, 150/19, 150/37, 151/3, 151/6, 151/83, 151/112, 153/50, 153/123, 154/45, 158/50, 158/69, 159/15, 160/4, 160/7, 161/5, 162/13, 162/40, 163/2, 164/3, 164/9, 164/12, 164/19, 164/37, 164/97, 165/5, 165/17, 165/29, 165/39, 165/41, 165/48, 165/50, 165/73, 172/4, 175/2, 176/4, 176/5, 177/6, 177/13 b. yana sarı _____ 122/15
	2. (T. zm.) zamir _____ 73/18, 99/53, 125/2, 125/4, 125/8, 125/12, 125/16, 150/18, 151/28, 151/88, 169/2, 169/4, 169/8, 169/12, 169/16, 169/20, 169/24, 169/28, 169/32 b. + du _____ 143/92, 143/127, 146/5, 177/15

	b. + dur _____ _____ 10/10, 66/12, 70/15, 128/1, 160/22, 166/26 b. + na _____ 119/48 b. + nda _____ 154/36 b. + ndan artıh _____ 95/12 b. + nların _____ 31/25 b. + nnar _____ 147/9 b. + nnardan _____ 151/43 b. + nu _____ 25/7 b. + nun _____ 104/22, 144/9, 154/16
buçuh	(T.) bk. buçuk, yarım _____ 28/7
buçuk	(T.) yarım _____ 11/3
buda-	1. kesmek, yok etmek, incitmek b. - r _____ 18/11 2. bir şeyi eksiltmek, azaltmak b. - ram _____ 99/62
budağ	(T.) bk. budak _____ 79/2
budak	(T.) bk. budah _____ 162/56 b. + ı _____ 118/43 b. + ında _____ 180/18 b. + ını _____ 26/8
budah	(T.) ağacın dal olacak sürgünü, dal _____ 18/6
budak	(T.) bk. budah _____ 162/56
bugün	(T.) içinde bulunduğumuz gün _____ 180/1 b. + e _____ 168/1
buhah	(T.) buhag, gerdan, çenenin alt kısmı _____ 94/6, 138/19 b. + tan _____ 76/6
bul-	1. bulmak, ulaşmak, erişmek _____ 26/3 b. - an _____ 143/45, 143/46 b. - anda _____ 155/17 b. - ar _____ 118/26 b. - aram _____ 158/59 b. - du _____ 151/5, 153/58, 153/78, 158/29, 158/31 b. - dular _____ 153/55 b. - dum _____ 50/4, 108/29 b. - em _____ 124/2, 124/4, 124/8, 124/12, 124/16 b. - madım _____ 13/3 b. - mah _____ 155/16 b. - muşam _____ 4/5 b. - muyan _____ 71/2 b. - sa _____ 10/5, 140/7 b. - ur _____ 3/8 b. - ursun _____ 42/4
	2. (yf.) ...a düşmek, aşmak, geçmek, olmak, cezaya uğramak, erişmek, ermek, etmek, almak b. - arsan hata _____ 108/57 b. - du kemal _____ 33/9 b. - maz tayın _____ 74/6 b. - sun nihayet _____ 65/10 ferah b. - maz _____ 32/13

	<i>ferah b.- ufdü</i> _____ 31/24
	<i>haddini b.- ifdü</i> _____ 113/24
	<i>mevladan b.- sun</i> _____ 99/73
	<i>şifa b.- masam</i> _____ 180/8
	<i>şifa b.- sam</i> _____ 180/8
	<i>yerin b.- unca</i> _____ 154/38
	3. olmak _____
	<i>b.- maz</i> _____ 40/6
	4. varlığı bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarmak, keşfetmek _____
	<i>b.- an</i> _____ 171/15
	<i>b.- muştı</i> _____ 52/11
	4. elde etmek, sahip olmak _____
	<i>b.- duh</i> _____ 143/27
	5. arayarak veya aramayarak bir şeyle, bir kimseyle karşılaşmak _____
	<i>b.- du</i> _____ 153/35
	<i>b.- mağa</i> _____ 164/60
	6. kazanmak _____
	<i>b.- du</i> _____ 153/121
bulağ	(Moğ.) bk. bulak _____ 79/8, 79/10
bulak	(Moğ.) yerin altından kaynayıp çıkan su menbaı, pınar, kaynak, çeşme _____ 33/4
	<i>b.+ ında</i> _____ 33/4
bulah	(Moğ.) bk. bulak _____
	<i>b.+ dı</i> _____ 123/21
bulan-	duruluğunu, parlaklığını, açıklığını yitirmek _____
	<i>b.- ı</i> _____ 58/13
bulandır-	bir yerin herhangi bir şey tarafından kaplanması _____
	<i>b.- ar</i> _____ 99/56
buldur-	bulma işini yaptırmak _____
	<i>b.- ar</i> _____ 177/6
bulun-	1. bulma, ulaşma, erişme işine konu olmak _____
	<i>b.-maz</i> _____ 8/2, 29/12
	<i>b.- u</i> _____ 120/74
	2. mevcut olmak, var olmak, olmak _____
	<i>b.- ar</i> _____ 170/12
	<i>b.- maz</i> _____
	95/2, 95/4, 95/8, 95/12, 95/16
	95/20, 108/9, 112/3, 112/47,
	121/63, 143/117, 155/42, 170/12,
	177/13
	3.(yf.) etmek, eylemek, yapmak _____
	<i>b.- anda niyazda</i> _____ 146/74
bulut	(T.) _____
	1. herhangi bir olayı niteleyen durum _____
	<i>b.+ ları</i> _____ 97/6
	2. atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin görülebilir yoğunluk kazanmasıyla oluşan, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığınlar _____
	<i>b.+ lardan</i> _____ 114/2, 120/35

bur	(T.) bk. bura _____
	<i>b.+ dan</i> _____ 111/9, 149/13
bur-	çevirmek, döndürmek, tekrar tekrar _____
	<i>b.+ a b.+ a</i> _____ 146/76
bura	(T.) bu yer _____ 147/32
	<i>b.+ da</i> _____ 154/8
	<i>b.+ dan</i> _____ 60/3
burç	(Ar. < burc) _____
	1. Zodyak üzerinde yer alan on iki takımyıldız verilen ortak ad _____
	<i>b.+ a</i> _____ 99/7
	<i>b.+ u</i> _____ 30/7
	<i>b.+ unnan</i> _____ 146/29
	2. kale duvarlarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe veya çok köşeli kale çıkıntısı _____
	<i>b.+ u</i> _____ 112/30, 120/72
Burçalı	(öz.i.) bk. Borçalı _____ 109/1
burda	(T.zf.) burada, bu yerde _____ 41/6, 70/3, 104/37
Bursa	(öz. i.) Bursa şehri _____ 114/18
burul-	(yf.) bükülmek, eğilmek _____
	<i>boynu b.- du</i> _____ 119/57
burun	(T.) alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı _____
	<i>b.+ nu</i> _____ 149/2
	<i>b.+ unu</i> _____ 148/20
bus-	bas-, baskın yapmak, uygunsuz vaziyette yakalamak _____
	<i>b.- dular</i> _____ 151/86
busar	(Far. < püser) püser, oğul, erkek çocuk _____ 135/3
buse	(Far. büse) öpme, öpücük _____
	<i>b.+ yi enfesten</i> _____ 120/24
buyur-	1. söylemek, demek, düşüncesini bildirmek _____
	<i>b.- un</i> _____ 26/10
	2. gelmek, gitmek, geçmek, girmek _____ 153/39
	3. bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek _____
	<i>b.- du</i> _____ 169/27
buz	(T.) donarak katı duruma gelmiş su _____ 143/148
bük-	1. eğmek, eğilmek _____
	<i>b.- dün</i> _____ 54/6
	2. devirmek, yenmek _____
	<i>b.- er</i> _____ 153/110
bükül-	1.(yf.) ...den, dan eğilmek _____
	<i>b.- er beli</i> _____ 84/10, 118/42
	<i>beli b.- dü</i> _____ 121/47
	2.sarılmak _____
	<i>b.- dü</i> _____ 148/14
bülbül	(Ar. < bülbül) _____
	1. güzel öten mâruf kuşa _____
	13/10, 14/3, 18/5, 24/11, 37/9, 43/2

	60/12, 118/23 120/6, 126/7, 131/10, 149/1, 165/5 b. + e _____ 69/8, 90/9 b. + em _____ 86/12 b. + ü _____ 2/5 b. + ün _____ 120/62, 153/107
	2. Hz. Hüseyin b. + ünü _____ 146/55
bülbülsüz	(Ar. < bülbül+T.) bülbülü olmayan _____ 113/39
bürün-	kaplanmak b.- dü _____ 121/44
büryan	(Far. < biryān) biryan, tandırda susuz pişirilen kebab b. + a _____ 64/8
büsar	(Far. < bisār) cebhi b. _____ 138/14
büste	(Far. < büste) fındık _____ 138/3
bütün	(T. sf.) 1. çok sayıdaki varlık ve nesnelerin hepsi _____ _____ 30/10, 101/18, 104/47, 111/3, 112/16, 119/32, 122/26, 143/19, 162/12, 164/72 2. tam, tam olarak, tamamiyle, eksiksiz _____ 98/17, 101/5, 151/52, 165/15
büyüh	(T.) büyük, yetişkin, belli bir yaşa gelmiş _____ 48/5
büyük	(T.) önemli, değerli _____ 98/21
C	
Cabbar	(Ar. < cebbār) Cebbār, kuvvet ve kudret sahibi, Allah _____ 146/6
Cabrayıl	(Ar. < cebrā'īl) bk. Cebrail _____ 99/7
cafa	(Ar. < cefā) bk. cefa, Büyük sıkıntı, üzüntü, zulüm çeh- cebr ü c. _____ 11/9 çek- cevr ü c. _____ 10/10
Cafer	(Ar. < ca'fer) 1. şahıs adı, kişi adı _____ 143/130 2. on iki İmamdan biri olan Cafer- i Sadık _____ 171/18 imamî C. _____ 171/18
cahil	(Ar. < cehl) bilgisiz, genç, toy, okumamış c. + in _____ 7/2
Cala	(öz. i.) Kars'ın Arpaçay ilçesine bağlı bir köyün adı, bu köyün yeni adı Doğruyol'dur. _____ 149/14 C. + da _____ 151/102 C. + ya _____ 116/8, 116/9
Calah	(öz. i.) yer adı ve bu yer adına özgü olan _____ 151/105 C. + dan _____ 151/105
camal	(Ar. < cemāl) 1. bk. cemal c. + ı _____ 128/9

	c. + imda _____ 120/4 c. + in _____ 128/5
2. kişi adı, özel ad	_____ 139/6 C. + ı _____ 151/42
camış	(Ar. < cāmūs) camız, manda _____ 142/6 c. + danda _____ 44/13
camı	(Ar. < cāmī) Müslümanların namaz kılmak için toplandıkları yer c. + ler _____ 113/14 c. + si _____ 113/22
can	(Far. < cān) 1. can, ruh, beden, varlık, kişi, birey _____ 16/11, 34/3, 97/2 97/4, 97/8, 97/12, 97/16, 97/20 97/24, 97/28, 135/10, 137/8, 146/25, 153/116, 171/21, 172/16, 173/3, 173/16 al- c. _____ 94/6, 179/8 c. + a _____ 10/6, 17/3, 34/10, 64/4, 64/7, 72/11 80/4, 104/52, 118/38, 130/22, 135/11, 137/34, 143/38, 166/14, 166/21 c. al- _____ 108/16, 110/20 c. + da _____ 129/9, 129/10, 129/11, 129/12, 129/14, 129/15, 135/18 c. + dadır _____ 27/10 c. + dan _____ 98/15, 100/16, 109/8 c. + ı _____ 30/4, 72/11, 153/50 c. + im _____ 37/1, 50/1, 94/4, 96/10, 113/34, 114/17, 119/50, 125/7, 143/131, 147/35 c. + ima _____ 17/8, 81/4 c. + ımı _____ 9/4 c. + ımın _____ 57/1, 103/5 c. + ımla _____ 166/19 c. + in _____ 29/15 c. + ina _____ 143/142, 153/47 c. + ından bez- _____ 166/20 c. + ını _____ 30/9, 95/6 c. + nan _____ 176/2 c. + nar _____ 121/16 c. + nara _____ 7/12 c. u baş _____ 5/10 usan- c. + ımdan _____ 175/10
2. yaşam, hayat	_____ 78/14, 138/26, 171/10 c. al- _____ 123/8, 123/36 c. feda ed- _____ 120/38 c. + im _____ 125/10 c. + ını _____ 49/3, 69/4, 73/8 c. + ver-: kendini, hayatını feda etmek _____ 84/16
3. yakınlık duygusu belirten bir seslenme sözü, sevgiyle seslenme	_____ 83/2

- canan** (Far. < cānān) gönülden sevilen, gönül verilmiş olan kadın, sevgili veya tasavvufta tanrı _____ 120/9
c. + ı _____ 78/6
- Canbaz** (Far. < cān-bāz) Ardahan'ın Çıldır ilçesine bağlı bir köyün adı.
C. + a _____ 151/37
C. + lar _____ 116/5
- canlı** (Far. < cān+T) canı olan, diri, yaşayan _____ 6/8, 67/3
c. + lardan _____ 164/75, 164/87
- cansız** (Far. < cān+T) ölmüş, canını yitirmiş _____ 6/8
- casus** (Ar. < cāsūs) ajan
c. + lar _____ 119/25
- cavap** (Ar. < cevāb) bk. cevap _____
_____ 34/4, 56/20, 88/3, 174/20
c. + ı _____
_____ 7/1, 7/2, 7/4, 7/8, 7/12, 123/47
c. + ı izhar _____ 38/5
c. + ı ver- _____ 155/49
c. + ım _____ 26/10
c. + ımı _____ 27/2
c. + ın _____ 38/11, 75/12
c. + ını ver- _____ 155/48
c. + ından _____ 98/27
c. ver- _____ 11/4, 127/19, 143/150, 151/92
- cazı** (Far. < cādū) cadı, insan ve tabiatla olanlara tesir ettiğine inanılan doğa üstü yollar, sihir, büyü, efsun _____ 122/20, 139/45
- cep** (Ar. < ce'b) cep, genellikle bir şey koymaya yarayan, giysinin belli bir yeri açılarak içine yerleştirilen astardan yapılmış parça
c. + inde _____ 44/16
- Cebel** (Ar. < cebel) dağ _____ 162/26
C. + i Kubeyse _____ 146/67
- cebh** (Ar. < cebhe) cebhe, alın, yüz
c. + i büsar _____ 138/14
- cebir** (Ar. < cebr) zor, zorlayış, kahr _____
_____ 94/2, 101/52, 136/11, 159/3
c. çek- _____ 93/4
c. + e _____ 32/14
c. + i _____ 106/9, 137/10
c. + i cefaya koş- _____ 9/4
c. + ım _____ 108/12
c. + ın _____ 96/1
c. + inden _____ 166/16
c. + inen _____ 121/6
çeh- c. cefa _____ 11/9
çek- c. ü cefa _____ 129/15
- Cebrail** (Ar. < Cebrâ'îl) peygamberlere emir ve vâhy'e vâsita ve memur olan dört büyük melekten biri _____ 36/6, 146/37, 153/59, 153/74, 169/5, 169/9, 169/15
- Cebrayıl** (Ar. < Cebrâ'îl) bk. Cebrail _ 160/18
- cedd** (Ar. < cedd) dede, büyük baba, ananın veya babanın babası
Aba- yı c. + imin _____ 121/39
c. + inden _____ 153/143
- cefa** (Ar. < cefā) büyük sıkıntı, üzüntü, eziyet, zulüm _____ 99/45
cebr- i c. + (y)a koş- _____ 9/4
c. + sındadır _____ 50/10
çek- cebr ü c. _____ 129/15
çek- cevr ü c. + yı _____ 22/7
ed- çevr ü c. + yı _____ 173/5
- cehd** (Ar. < cehd) çalışıp çabalamak
c. ed- _____ 50/2
- cehennem** (Ar. < cehennem) dinî inanışlara göre, dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekleri yer _____ 71/12, 134/2, 153/132, 155/68, 162/50
c. + de _____ 162/36
c. + e _____ 36/2, 36/4, 36/8, 36/12, 155/69
- cehre** (Far. < cehre) pamuk, yün, ipek vb. ni eğirip iplik durumuna getirmeye yarar araç, iğ _____ 29/13
- cek-** (yf.) almak, benzetmek, olmak, etmek, eylemek ...da,de bulunmak, ...dan, den geçirmek, katlanmak , dayanmak, vazgeçmek, bırakmak, bir eylemi yapmak,
c.- diği zahmete _____ 153/107
- celal** (Ar. celāl) büyüklük, ululuk
feyyaz- ı c. _____ 59/1
lafz- ı c. + a _____ 136/12
- celalî** (Ar. < celālî) hicri XI. Asırdan önce Anadolu'da baş gösteren eşkıyaya verilen bir ad _____ 107/26
- celallan-** (Ar. < celāl+T.) öfkelenmek, kızmak
c.- if _____ 119/74
- celalli** (Ar. < celāl+T.) coşkun _____ 96/8
- Celil** (Ar. < celîl) Allah _____ 168/9
- cellat** (Ar. < cellād) acımasız, katı yürekli, zalim, kolaylıkla suç işleyen _____
_____ 179/7
c. + ı _____ 57/1, 137/8, 138/20
c. + ın _____ 153/117
c. + ları _____ 153/116
- cem I** (Ar. ce'b) ceb, kızıl, kırmızı toprak
c. + ini _____ 85/11
- cem II** (Ar. < cem°) toplama, bir araya getirme
c. + de _____ 169/22
c. eyle- _____ 163/23
c. + i ervāh _____ 97/15
c. ol- _____ 155/26, 163/21

cemal	(Ar. < cemāl) yüz güzelliği c. + a _____ 138/12 c. + ı _____ 33/11, 118/25 c. + i nur _____ 153/94 mâh- i c. + a _____ 123/28	cennetlik	(Ar. < cennet+T.) öldükten sonra yerinin cennet olacağına inanılan kimse _____ 36/7
ceci	(Ar. < cemī) bütün hep, bir şeyin hepsi, bir şeyin tümü _____ 67/3 zırı c. + ne _____ 102/5	cephana	(Ar. < cebe+ Far. < hâne) ateşli silahlarla atılmak için hazırlanan her türlü patlayıcı madde, mühimmat _____ 101/23
cenap	(Ar. < cenāb) şeref, onur, büyüklük terimi, hazret _____ 139/66, 162/43 c. + ı _____ 56/18 c. + ı huda _____ 155/31, 162/43 c. + ı hüda _____ 108/78 c. + ı lemyezel _____ 113/35 c. + ı mevla _____ 1/12 c. + ı naşı _____ 139/66 c. + ının _____ 8/4	cerrah	(Ar. < cerrāh) ameliyat yapan uzman hekim, operatör _____ 175/6
cenabet	(Ar. < cenābet) cünüp olma durumu _____ 99/11	cesaret	(Ar. < cesāret) güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven ver- cesaret _____ 101/61
cenah	(Ar. < cenāh) kanat c. + ı _____ 11/5	ceset	(Ar. < cesed) ölü vücut c. + de _____ 3/1 c. + e _____ 176/15 c. + i _____ 53/6 c. + in _____ 155/43 c. + ine _____ 155/44 c. + ini _____ 6/6, 21/10 c. + te _____ 44/20, 129/12 c. + ten _____ 153/83, 155/45
cenaze	(Ar. < cenāze) kefenlenip tabuta konmuş, gömülmeye hazırlanmış insan ölüsü, ölü c. + min _____ 176/10 c. + sin _____ 102/12	cevap	(Ar. < cevāb) cevap, yanıt, karşılık c. + ı _____ 91/12, 160/4 c. + lar _____ 15/5 c. ver- _____ 15/8
ceng	(Far. < ceng) bk. cenk ceng eyle _____ 120/76	cevahir	(Ar. < cevāhir) cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar _____ 135/13
cenk	(Far. < ceng) savaş, kavga _____ 1/7, 42/2, 99/1 101/10, 114/14, 119/60, 132/21, 133/18, 164/101 c. + e _____ 155/28, 155/29 c. + e dur- _____ 122/11, 165/45 c. ed- _____ 36/11 c. + i _____ 99/48, 101/40, 120/69 c. + i dar _____ 16/2 c. + i ejderha _____ 110/14 c. + i galmagal _____ 58/4 c. + i gazap _____ 172/6 c. + i Mansur _____ 138/30 c. + ine _____ 165/26 c. + te _____ 101/42 darı c. + te gal- _____ 172/12	cevher	(Ar. < cevher) 1. değerli söz c. + i _____ 7/7 2. değerli süs taşı, mücevher _____ 165/60
cennet	(Ar. < cennet) ahirette müminler için ayrılan mekan _____ 28/7, 123/18, 143/123, 146/28 c. + e _____ 108/23, 153/39, 153/105, 158/35 c. + i _____ 152/44 c. + i ala _____ 20/8, 68/12, 162/59 c. + in _____ 146/55, 153/135 c. + ine _____ 99/1 c. + te _____ 36/12, 146/33 c. + teki _____ 169/11 c. + ten _____ 163/6	cevir	(Ar. < cevr) cevr, eziyet, zulüm, cefa, eza, sıkıntı, zor _____ 99/45 c. eyle- _____ 103/4 çek- c. + ü cafa _____ 10/10 çek- c. + ü cefayı _____ 22/7
		ceyhun	(Ar. < ceyhūn) ırmak, büyük nehir _____ 174/18
		ceylan	(Moğ.) çift parmaklılardan, boynuzgiller familyasından, çöllerde yaşayan, çok hızlı koşan, gözlerinin güzelliği ile tanınan, ince bacaklı, zarif, memeli hayvan c. + am _____ 120/58
		ceza	(Ar. < cezā) uygunsuz davranışlarda bulunanalara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem veya yaptırım _____ 13/12 c. + m _____ 162/33 c. + sı _____ 32/1, 164/46 c. + sinda _____ 113/45 c. + ya _____ 103/4
		Cihan	(Far. < cihān) 1. Cihan, kişi adı, özel ad _____ 151/34 2. bk. cihan, dünya _____ 164/98

	<i>c. + a</i> _____ 158/53
cibilliyet	(Ar. < cibilliyet) yaradılış <i>c. + i</i> _____ 143/160 <i>c. + i</i> _____ 139/65
Cibri'l	(Ar. < Cibril) Cebrail _____ 146/46
cida	(Ar. < cidāl) cidal, karşılıklı kavga, savaş, çekişme, azim, mücadele _____ 81/7 <i>c. + ların</i> _____ 80/4 <i>c. + sı</i> _____ 104/21
cifadar	(Ar. < Cife+Far. < -dār) cifadar, leş olan, iğrenç olan _____ 139/12
ciga	(T.) çığa, horoz, cennet kuşu vb. kuşların kuyruğundaki tüylerden en uzun ve gösterişli olanı <i>c. + ları</i> _____ 118/15
ciğer	(Far. < ciger) yürek, iç _____ 173/2 <i>c. + i</i> _____ 121/34 <i>c. + in</i> _____ 45/1
cih-	çık-, yükselmek <i>c. - ar</i> _____ 173/17
cihan	(Far. < cihān) alem, evren, dünya _____ 115/2, 130/7, 138/27, 154/2, 163/9, 169/31 <i>c. + a</i> _____ 38/12, 52/1, 52/9, 86/10, 121/32 <i>c. + da</i> _____ 6/7, 9/7, 25/12, 176/5 <i>c. + ı</i> _____ 24/9, 56/2, 108/10, 108/22, 121/65 <i>c. + ı hūda</i> _____ 153/1 <i>c. + in</i> _____ 30/1, 146/50, 164/8 <i>fahr- ı c.</i> _____ 158/41
cihandâr	(Far. < cihān+ Far. < -dār) cihani, dünyayı tutan hükümdar, padişah <i>c. + ları</i> _____ 99/23
cihanoğul	(Far. < cihān+T.) bir kişiye ait soyunu aslını gösteren ünvan <i>c. + u</i> _____ 143/63
cihed	(Ar. < cihet) cihet, sebep <i>c. + den</i> _____ 146/8
cil	(T.) çok sulak ve bataklık yerlerde biten sap şeklinde ot, cığ _____ 95/4 <i>c. + idi</i> _____ 151/64
Cilvana	(öz. i.) Ardahan'ın Posof ilçesine bağlı bir köyün adı <i>C. + da</i> _____ 143/69
cilve	(Far. < cilve) hoşla gitmek için yapılan davranış, kırımta, naz _____ 17/5, 126/2 <i>c düz-</i> _____ 138/13 <i>c. + m</i> _____ 120/30
cilvelen-	(Far. < cilve+T.) cilve yapmak <i>c. - if</i> _____ 58/20 <i>c. - ifti</i> _____ 166/3
cilveli	(Far. < cilve+T.) cilvesi olan, cilve yapan, cilvekâr _____ 59/6, 108/15, 134/8

cim	(T.) Arap alfabesinin beşinci harfinin adı _____ 39/3 <i>c. + den</i> _____ 160/4, 166/5 <i>c. + e</i> _____ 159/3
Cimşit	(Far. < Cemşid) Cemşid, Hz. Süleyman'ın babası <i>C. + te</i> _____ 164/13
Cimcime	(Ar. < Cümcüme) Cümcüme hikâyesindeki Cümcüme Sultan _____ 78/11
cin	(Ar. < cinn) masallara ve bazı inançlara göre, göze görünmeyen, türlü biçimlere girebilen, iyilik de kötülük de yapabilen yaratık <i>c. + i</i> _____ 30/4
cinan	(Ar. cinān) cennetler, uçmaklar, bahçeler <i>babı c. + da</i> _____ 166/2 <i>c. + da</i> _____ 155/9, 159/14 <i>c. + dan</i> _____ 153/53 <i>c. + ı</i> _____ 166/18 <i>c. + in</i> _____ 159/6, 169/16
cinli	(Ar. < cinn+T.) içinde cinlerin olduğuna inanılan _____ 67/3
cins	(Ar. < cins) soy, kök, asıl _____ 139/70 <i>c. + i</i> _____ 150/33, 159/18 <i>c. + in</i> _____ 133/21, 151/28
cinsli	(Ar. < cins+T.) soyu, kökü, aslı belli nitelikte olan _____ 143/85
cirtih	(öz. i.) muhtemelen zayıf, sıksa anlamında, bir kişi için kullanılan bir lakap _____ 151/84
cisim	(Ar. < cism) gövde, beden, vücut, varlık <i>c. + e</i> _____ 162/20 <i>c. + i</i> _____ 118/12, 153/50, 155/37, 165/64, 165/71, 169/25, 171/22 <i>c. + im</i> _____ 8/1, 29/6, 50/10, 94/2 <i>c. + ime</i> _____ 156/3 <i>c. + imin</i> _____ 113/46 <i>c. + inde</i> _____ 165/20 <i>c. + inden</i> _____ 158/35 <i>c. + ine</i> _____ 27/6 <i>c. + ini</i> _____ 161/12, 162/50 <i>c. + i pak</i> _____ 171/18 <i>c. + i pay</i> _____ 165/17 <i>c. + i ver- payımala</i> _____ 138/18 <i>vücudu c. + imi</i> _____ 172/10
civan	(Far. < civān) genç <i>c. + iken</i> _____ 61/3 <i>c. + ların</i> _____ 62/5
ciyer	(Far. ciger) bk. ciğer _____ 64/8
cizvit	(Fr.) İsa derneği denilen bir Hristiyan derneğinin üyesi _____ 152/13
Cocon	(öz. i.) yer adı <i>C. + a</i> _____ 143/65
cord	(< ?.) kimlik, hüviyet veya pasaport <i>c. + un</i> _____ 151/13

coş-	doğa olaylarından herhangi birinin çoğalıp hızlanması c. + a <i>gel-</i> _____ 23/7, 110/3, 140/3 c.- <i>muşam</i> _____ 159/24
Coşgun	(T.) kişi adı, özel ad _____ 151/71
coşkun	(T.) coşmuş olan _____ 10/2
cuda	(Far. < cüdā) bk. cüda c. <i>sal-</i> _____ 153/54
culfa	(Far. < çūḥa) çuha, el tezgahında pamuklu kumaş dokuyan adam, dokumacı _____ 95/3
cubar	(T.) çeşit, türlü _____ 108/31
cubur	(T.) bk. cubar _____ 108/31
cuha	(Far. < çūḥa) çuha, tüysüz, ince, sık dokunmuş yün kumaş _____ 145/7
cuma	(Ar. < cum'a) 1. cuma namazı c. + <i>yı</i> _____ 20/15 2. haftanın altıncı günü, perşembe ile cumartesi arasındaki gün c. + <i>dan</i> _____ 113/13 c. + <i>ya</i> _____ 113/3, 152/18
cüda	(Far. < cüdā) ayrı, uzak, ayrılmış, ayrılık _____ 41/3, 162/38, 166/9 <i>bırak-</i> c. _____ 12/2 c. + <i>ları</i> _____ 17/6 c. <i>düş-</i> _____ 20/20 <i>et-</i> c. _____ 32/12 <i>gözden</i> c. <i>sal-</i> _____ 4/2
cüdan	(T.) cudam, beceriksiz, güçsüz, görgüsüz kimse c. + <i>dan</i> _____ 139/14
Cüllü	(öz. i.) bir kişiye ait lakap C. + <i>dü</i> _____ 151/4
cümle	(Ar. < cümle zm.) 1. bütün, hepsi, hep, herkes _____ _____ 8/1, 9/6, 11/3, 11/11, 23/7, 23/9 25/5, 43/7, 43/10, 67/3 108/86, 121/13, 121/32, 121/65, 146/14, 146/45, 146/83, 155/51, 158/7, 162/26, 162/49, 163/11, 163/13, 165/71 c. + <i>miz</i> _____ 152/43 c. <i>mizin</i> _____ 152/1 c. + <i>si</i> _____ _____ 28/4, 121/43, 121/54, 155/76, 162/54 2. bütün, hep c. + <i>yi millet</i> _____ 121/25
cünun	(Ar. < cünūn) delilik _____ 86/3
cürüm	(Ar. < cürm) suç <i>eyle-</i> c. <i>ü hata</i> _____ 14/10
cüz	(Ar. < cüz') Kur'an'ın bölünmüş olduğu otuz parçadan her biri _____ _____ 39/7, 99/6

cüzi	(Ar. < cüz'ī sf.) az, azıcık, pek az, kısmi c. <i>irad</i> _____ 138/22 c. <i>irade: elinde olma, elindelik</i> _____ 32/15
Ç	
çadır	(Far. < çāder) keçe, deri, kıl dokuma, sık dokunmuş kalın bez veya plastik maddelerden yapılarak direklerle tutturulan, taşınabilir barınak, otağ ç. + <i>ımı</i> _____ 101/43
çağ	(T.) 1. zaman, dönem, devir _____ 31/21 ç. + <i>ı</i> _____ 130/23, 173/13 ç. + <i>ına</i> _____ 75/5, 118/21 ç. + <i>ında</i> _____ 163/18, 180/19 ç. + <i>ındaydı</i> _____ 101/26 ç. + <i>lara</i> _____ 82/11 2. yaş ç. + <i>ım</i> _____ 50/3 ç. + <i>ın</i> _____ 164/2
çağır-	1. birisinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek ç. - <i>anda</i> _____ 145/4 ç. - <i>arlar</i> _____ 56/16 ç. - <i>dı</i> _____ 150/11 ç. - <i>dih</i> _____ 143/113 ç. - <i>ıram</i> _____ 159/21 ç. - <i>ram</i> _____ 51/11 2. benimsetmek amacıyla bir şeyi birine söylemek ç. - <i>ın</i> _____ 112/23
çah-	tutuşturmak, ışık vermek ç. - <i>ıp</i> _____ 2/7
çahdır-	çakdır-, birinin bir şeyi sezmesini sağlamak ç. - <i>dığım</i> _____ 44/23
çal-	1. çarpmak, vurmak, atmak ç. - <i>dı</i> _____ 99/7, 102/3 ç. - <i>dılar</i> _____ 107/26 ç. - <i>dın</i> _____ 104/40 ç. - <i>ıfdı</i> _____ 31/20 ç. + <i>manın</i> _____ 5/4 ç. - <i>ma</i> _____ 17/6 2. çırpamak ç. - <i>dın</i> _____ 55/3 3. başkasının malını gizlice almak, hırsızlık etmek, aşırnak ç. - <i>ardın</i> _____ 55/18 ç. - <i>dı</i> _____ 150/17, 158/29 ç. - <i>lam</i> _____ 99/62 4. oluşturmak, yaratmak ç. - <i>anda</i> _____ 59/3 5. bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak _____ 143/150 ç. - <i>an</i> _____ 139/63

	ç.- ar	137/32
	ç.- dıgım	143/107
	ç.- ı	149/16
	ç.- ifdi	123/37
	ç.- ip	150/27
	ç.- madan	139/86
	ç.- mayan	90/12
6. vermek, yazmak		
	ç.- ifdi	113/36
7. (yf.) a..., e...boğmak, a..., e...terk etmek, da..., de... bırakmak		
	zâra ç.- dı	141/9
8. üfle-		
	ç.- acah	162/28
	ç.- anda	155/57, 164/73
	ç.- ar	164/77
	ç.- mağa	153/84
	ç.- mah	155/56
9. çek-		
	ç.- if	153/87
çalağan	(T.) uzun ayakları ve eğri gagası olan büyük yırtıcı kuş	
	ç.+ a	91/4
çalın-	yazılmak	
	ç.- dı	99/42
çalış-	1. çalışmak, çabalamak, emek etmek, uğraşmak	20/19
	ç.- dı	119/53
	ç.- din	58/1
	ç.- ip	155/15
	ç.- ırsın	164/55
	2. işi veya görevi olmak, bulunmak	
	ç.- sin	68/8
çallan-	sertleşmek	
	ç.+ ır	118/40
çamçırak	(Far. < çām+Far. < çirāg) bk.	
	çamçırak	120/4
	çeşmi ç.	138/6
çamçırak	(Far. < çām+Far. < çirāg) bir çeşit parlak taş	17/2
Çamdıra	(öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesinde bir köyün adı	116/1, 122/23
	Ç.+ da	151/22
Çamdıralı	(öz. i.) Çamdıra adlı yere mensup olan	151/23
Çamdıran	(öz. i.) bk. Çamdıra	
	Ç.+ ın	151/19
Çamlıbel	(öz. i.) Artvin'in Şavşat ilçesinde bir köyün adı	
	Ç.+ de	104/29
çamur	(T.) su ile karışıp bulaşır ve içine batılır duruma gelmiş toprak	
	ç.+ lara	44/9
çanlı	(T.) çanı olan	
	ç.+ ya	152/33
çap-	(T.) tırpanlamak, yağmalamak, zarar vermek	
	ç.- ar	147/6

çapo	(< ?.) çappo, çok gezen, dolaşan	139/46
çâr	(Far. < çâr) dört	18/8, 24/4, 24/5, 24/8, 28/11 74/2, 99/49, 146/68, 153/12, 165/80
	ç.+ ı	153/12
	ç.+ ı yâr	12/10, 146/52
çar	(Rus.) Rus imparatorlarına ve Bulgar krallarına verilen unvan	
	ç.+ ıynan	104/43
çara	(Far. < çâre) bk. çare	112/3, 155/42
	ç.+ dı	8/2
	eyle- ç.	174/22
çare	(Far. < çâre)	
	1. çare. çözüm, derman	
		108/9, 112/47, 179/3
	ç.+ si	144/9
	derdime ol- ç.	71/10
	2. alternatif, seçenek	
	ç.+ n	
		127/2, 127/4, 127/8, 127/12, 127/16, 127/20
çarh	(Far. < çarh)	
	1. çark, bir eksenin döndürdüğü tekerlek biçimindeki makine parçası	
	ç.+ ı	29/13, 84/6
	ç.+ ı gerdüş	153/99
	2. felek, dünya	
	ç.+ a	141/26, 173/6
	ç.+ ın	99/9, 131/24
	ç.+ ı müddet	129/10
çarıhlı	(T.) ayağına çarık giymiş	148/11
çark	(Far. < çarh) felek, dünya	
	ç.+ ı felek	101/41
çarşamba	(Far. < çâr-şenbe) haftanın dördüncü günü, salı ile perşembe arasındaki gün	143/21
çarpiş-	(T.) vuruşmak, savaşmak	
	ç.- if	165/76
çat-	(T.) belirli bir yönde giderek istenen yere ulaşmak, varmak	
	ç.- an	165/27
Çato	(öz. i.) bir kişiye ait lakap	
	Ç.+ ya	151/61
çavuş	(T.) onbaşidan sonra gelen ve görevimanga komutanlığı olan erbaş	
	ç.+ u	150/11
çay	(Çin.) kurutulmuş yapraklarından kokulu içki hazırlanan, daimi yeşil yapraklı ağaç	
	ç.+ ı	98/14
çayır	(T.) üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer	46/16
Çayışlı	(öz. i.) Çayış adlı yer mensup olan	
	Ç.+ lar	119/29

çaysız	(Çin.+ T.) çayı olmayan ____ 150/28
çeh-	1.(y.f.) olmak, bulunmak, katlanmak, bir eylemi yapmak <i>Ah ç.- mehten</i> ____ 173/2 <i>âh ç.- sem</i> ____ 24/9 <i>âh- ı figân ç.- di</i> ____ 121/15 <i>ç.-merem cebr ü cefa</i> ____ 11/9 <i>gam ç.- mez</i> ____ 143/45 2. görmek, uğramak <i>ç.- mez</i> ____ 51/4 3. toplamak, bir araya getirmek <i>ç.- di</i> ____ 119/27, 119/41 4. çıkarmak <i>ç.- di</i> ____ 143/13, 165/18 5. sürmek <i>ç.- di</i> ____ 148/24
çek-	1. (y.f.) almak, benzemek, olmak, etmek, eylemek ...da,de bulunmak, ...dan, den geçirmek, katlanmak, dayanmak, vazgeçmek, bırakmak, bir eylemi yapmak, ____ 153/62 <i>Âh ç.- er</i> ____ 121/10 <i>Ah ç.- ip</i> ____ 175/1 <i>boy ç.- er</i> ____ 114/4 <i>cebiri ç.- if</i> ____ 93/4 <i>ç.- dim elimi</i> ____ 112/57 <i>ç.- eceh zar</i> ____ 162/52 <i>ç.-em cevr ü cefa</i> ____ 10/10 <i>ç.- er âh u zâr</i> ____ 113/18, 125/14 <i>ç.- if elini</i> ____ 139/77 <i>ç.- if sevdâyı</i> ____ 122/18 <i>ç.- mem cevr ü cefayı</i> ____ 22/7 <i>ç.- mez ... azabı</i> ____ 123/46 <i>ç.- mişem cebr ü cefa</i> ____ 129/15 <i>ç.- sem minnet</i> ____ 138/23 <i>ç.- tiği ahu zar</i> ____ 101/72 <i>çula ç.- mişdim</i> ____ 44/5 <i>ç.- erler dara</i> ____ 116/33 <i>dert ç.- er</i> ____ 75/7 <i>el ç.-</i> ____ 56/1, 65/3, 108/69 <i>el ç.-er</i> ____ 179/8 <i>el ç.-mişem</i> ____ 4/10 <i>gahr ç.- en</i> ____ 129/20 <i>gahrı ç.- en</i> ____ 174/17 <i>hacâlet ç.-if</i> ____ 2/8 <i>hasretini ç.- diğim</i> ____ 147/1 <i>hesretimi ç.- er</i> ____ 120/19 <i>imtihana ç.-</i> ____ 131/16 <i>mil ç.- er</i> ____ 179/2 <i>pay ç.- er</i> ____ 114/2 <i>soy ç.- er</i> ____ 114/24 <i>vay ç.-er</i> ____ 114/16 <i>zahma ç.- ip</i> ____ 95/5 <i>zar ç.- erem</i> ____ 75/5 <i>zar ç.-if</i> ____ 4/8, 166/10 2. bir şeyi elde etmek için onun uğruna harcanılan caba <i>ç.-ip</i> ____ 12/7

3. yaptıklarının bedelini ödemek <i>ç.- er</i> ____ 73/20 <i>ç.-ersin</i> ____ 13/12	4. katlanmak, dayanmak <i>ç.- di</i> ____ 153/62 <i>ç.- diğim</i> ____ 121/42 <i>ç.- en</i> ____ 141/21 <i>ç.- er</i> ____ 31/29, 62/9, 91/9, 179/12 <i>ç.- erem</i> ____ 18/2, 47/9, 54/24 <i>ç.- mesin</i> ____ 37/14	5. yıkmak, sudan geçirmek <i>ç.- ersiz</i> ____ 21/10	6. içine almak, dahil etmek <i>ç.- er</i> ____ 56/8	7. üzerinde bulunan bir silahla saldırmak için davranmak <i>ç. er</i> ____ 73/15	8. toplamak, bir araya getirmek <i>ç.- ti</i> ____ 101/58, 101/65	9. çıkarmak ____ 131/24 <i>ç.- di</i> ____ 102/3 <i>ç.- erler</i> ____ 120/71 <i>ç.- se</i> ____ 104/27	10. taşımak, götürmek ____ 131/6 <i>ç.- er</i> ____ 114/8	11. etmek, eylemek, yapmak <i>ç.- er</i> ____ 114/12, 114/16, 114/20 <i>ç.- ti</i> ____ 173/10	12. sürmek gitmek, uzamak <i>ç.- er</i> ____ 114/28, 179/4	13. içmek ____ 131/2, 131/3, 131/4	14. koymak, bırakmak ____ 131/8	15. hissetmek <i>ç.- en</i> ____ 134/1	16. takmak, geçirmek <i>ç.- if</i> ____ 137/33	17. zaman almak <i>ç.- ti</i> ____ 152/38	18. barındırmak <i>ç.- er</i> ____ 153/103	19. almak <i>ç.- erler</i> ____ 164/52	çekdir- yaptırmak <i>ç.- dim</i> ____ 112/17	çekil- 1. çıkmak, yükselmek <i>ç.- di</i> ____ 102/6 <i>ç.- er</i> ____ 155/25 <i>ç.- mez</i> ____ 43/3	2. (yf.) asmak, etmek, edilmek, katlanmak, tahammül etmek <i>ç.- mez gahrı</i> ____ 83/1 <i>dara ç.- en</i> ____ 130/14, 130/15 <i>dâra ç.- ifdi</i> ____ 116/11 <i>nâra ç.- en</i> ____ 130/9	3. almak <i>ç.- miş</i> ____ 105/13	4. gerilemek, geri gitmek <i>ç.- sin</i> ____ 116/14

	5. kendini geriye veya bir yana çekmek ç.- <i>if</i> _____ 116/30		ç.- <i>ırlar</i> _____ 23/4
	6. bir yere doğru yönelme veya gitme ç.- <i>ip</i> _____ 116/34	çih-	1. gitmek, ayrılmak, uzaklaşmak ç.- <i>dı</i> _____ 143/98, 151/17, 165/6 ç.- <i>dıh</i> _____ 143/42 ç.- <i>ıp</i> _____ 15/2
	7. bir şeyi bırakmak, bir şeyden el çekmek ç.- <i>di</i> _____ 121/3, 121/45		2. belli olmak ç.- <i>maz</i> _____ 15/3
	8. yazılan, belirlenen ç.- <i>en</i> _____ 130/10, 130/11, 130/12		3. yükselmek ç.- <i>an</i> _____ 158/33 ç.- <i>dı</i> _____ 176/17 ç.- <i>dıgı</i> _____ 146/20 ç.- <i>ıf</i> _____ 153/9 ç.- <i>sa</i> _____ 18/9
çelik	9. terk etmek, gitmek ç.- <i>ir</i> _____ 155/53 (T.)		4. dökülmek ç.- <i>an</i> _____ 19/6
	1. su verilerek çok sert ve esnek duruma getirilebilen, birleşiminde az miktarda karbon bulunan demir ve karbon alaşımı, polat ve bu alaşımdan yapılmış olan _____ 149/6		5. (yf.) etmek, eylemek, ... anlaşılacak, yok sayılmak <i>gözden ç.- ar</i> _____ 118/46 <i>hahlı ç.- aram</i> _____ 108/55 <i>seyre ç.- ar</i> _____ 45/12 <i>seyre ç.- if</i> _____ 135/1
çember	(Far. < çenber) yörünge, merkez ç.+ <i>inden</i> _____ 131/24		6. tırmanmak ç.- <i>ardın</i> _____ 55/9 ç.- <i>aydım</i> _____ 71/5
çemkir-	birine karşı gelmek, sert cevap vermek, terslenmek, bağırarak ç.- <i>if</i> _____ 139/42		7. unutmak, yok olma ç.- <i>maz</i> _____ 73/6, 121/66
çen	(T.) bulutların yere inmesi şeklinde oluşan rutubetli duman, pus, sis _____ 121/44		8. aşağıdan yukarıya doğru gitmek ç.- <i>dım</i> _____ 82/5
çeng	(Far. < çeng) pençe, el ç.+ <i>ine tüş-</i> _____ 137/16		9. çatmak, ulaşmak ç.- <i>maz</i> _____ 108/83
Çerkez	(öz. i.) Kafkas dağlarının deniz tarafında bir kavmin adı ç.+ <i>den</i> _____ 78/11		10. bir yere girmek ç.- <i>dı</i> _____ 112/26 ç.- <i>ma</i> _____ 165/32
çeşm	(Far. < çeşm) göz ç.+ <i>i çamçırah</i> _____ 138/6 ç.+ <i>imden</i> _____ 180/11		11. oluşmak, görünür duruma gelmek ç.- <i>ar</i> _____ 118/54, 164/81, 164/86, 164/89 ç.- <i>dı</i> _____ 148/18 ç.- <i>sa</i> _____ 164/59
çete	(Bulg.) ordu birliklerinden olmayan silahlı küçük birlik ç.+ <i>sini</i> _____ 101/13, 101/58		12. meydana gelmek, belirlemek, olma ç.- <i>ar</i> _____ 121/61 ç.- <i>maz</i> _____ 145/5
çetin	(T.) amaçlanan duruma getirilmesi, elde edilmesi, çözümlenmesi, işlenmesi güç veya engeli çok olan, zor. müşkül ç.+ <i>dir</i> _____ 83/1		13. akmak ç.- <i>ar</i> _____ 139/51
çevir	(Ar. < cevr) bk. cevir <i>ed- çevr ü cefa</i> _____ 173/5		14. türemek ç.- <i>mış</i> _____ 143/86
çevir-	1. (yf.) bakmamak, darılmak ç.- <i>me üz</i> _____ 164/34 <i>üz ç.- di</i> _____ 37/6 <i>üz ç.- en</i> _____ 71/3		15. bir yere doğru yol alıp oraya doğru gitmek ç.- <i>dı</i> _____ 151/93 ç.- <i>dıh</i> _____ 143/137
	2. döndürmek _____ 172/15		16. çekilmek ç.- <i>anda</i> _____ 150/29
çığa	(T.) horoz, cennet kuşu vb. kuşların kuyruğundaki tüylerden en uzun ve gösterişli olanı _____ 138/8		17. serbest bırakmak, azat etmek ç.- <i>er</i> _____ 176/1
çığnat-	ayak altına alarak ezmek ç.- <i>tın</i> _____ 143/50	çık-	1. yücelmek, yükselmek ç.- <i>an</i> _____ 101/32 ç.- <i>ar</i> _____ 58/10
çığırış-	çığırışmak, bağırışmak ç.- <i>ar</i> _____ 70/6		2. bir şey üzerine tırmanmak, oturmak

	ç.- <i>ma</i> _____ 85/7
	3. (yf.) ...dan,...den sapmak, ayrılmak ç.- <i>ma râhından</i> _____ 87/1
	4. artmak, çoğalmak ç.- <i>ip</i> _____ 104/16
	5. unutmak ç.- <i>maz</i> _____ 105/18
	6. kurtulmak ç.- <i>aydı</i> _____ 116/10
	7. olmak ç.- <i>ar</i> _____ 147/30
Çıldır	(öz. i.) Ardahan ilinin ilçesi _____ 8/12, 98/1, 101/4, 115/5, 119/22, 122/1, 149/18, 151/10, 151/66 Ç. + <i>a</i> _____ 16/11, 119/13 ç. + <i>di</i> _____ 103/11 Ç. + <i>in</i> _____ 70/5, 100/1, 151/18
Çıldırılı	(öz. i.) Çıldır ilçesine mensup olan _____ 41/17, 76/12, 80/16, 101/75, 151/116
çılıpak	(T.) çıplak, yoksul(kimse) ç. + <i>ı</i> _____ 114/9
çıra	(Far. < çirâğ) küçük küçük kesilerek hazırlanmış, tutuşturma ve aydınlatma işlerinde kullanılan parça, mum, kandil, lamba vb. ışık veren araç, ışık _____ 41/5 ç. + <i>di</i> _____ 46/14 ç. + <i>sı</i> _____ 40/7 ç. + <i>ynan</i> _____ 177/14
çırak	(Far. < çerâğ) zanaat öğrenmek için bir ustanın yanında çalışan kimse _____ 177/3 ç. + <i>ma</i> _____ 99/63
çırp-	çalmak, hırsızlık etmek ç.- <i>ardın</i> _____ 55/18
çırpı	(T.) ağaçlardan kesilen dal ve budak yığını _____ 137/18
çifde	(Far. < cüfte) bk. çifte ç. <i>at-</i> _____ 148/28
çift	(Far. < cüft) birbirini tamamlayan iki tektek oluşun (nesneler) _____ 69/7, 134/24
çifte	(Far. < cüfte) at, eşek ve katırın arka ayaklarıyla vuruşu, tekme ç. <i>at-</i> _____ 139/32
çifter	(Far. < cüft+T.) her defasında her yapılışında çift olarak _____ 143/108
çiftten-	(Far. < cüft+T.) çift duruma gelmek ç.- <i>di</i> _____ 116/5
çiçek	(T.) bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan çoğu güzel kokulu, renkli bölümü _____ 29/2, 108/46 ç. + <i>e</i> _____ 99/35

çim	(T.) buğdaygillerden, bahçelerin, yol kenarlarının ve parkların yeşillendirilmesinde yararlanılan çok yıllık bitki _____ 135/2, 138/11
çimen	(T.) kendiliğinden yetişmiş çim ç. + <i>e</i> _____ 79/3 ç. + <i>lerin</i> _____ 46/16
çimenli	(T.) çimeni olan _____ 112/10
Çin	(Far. < Çîn) yer adı _____ _____ 104/34, 151/35, 165/80
çinçavat	(öz. i.) varyemez, cimri _____ 145/1
çingene	(T.) Hindistan'dan çıktıkları söylenen, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan topluluk _____ 143/125, 150/15 ç. + <i>den</i> _____ 139/18
çini	(Far. < çīnī) sırlı ve süslü, pişmiş balçıktan yapılmış olan ç. + <i>mizde</i> _____ 143/91
çipkir	(< ?.) açık göz, girinti ç. + <i>leri</i> _____ 147/5
çirkin	(Far. < çirk+în) göze ve kulağa hoş gelmeyen, güzel karşıtı ç. + <i>di</i> _____ 128/9
çirkinlik	(Far. < çirk+în+T.) çirkin olma durumu, çirkin olanın niteliği ç. + <i>te</i> _____ 95/20
çiy	(T.) pişmemiş ç. <i>süt em-</i> _____ 29/18
çiyin	(T.) omuz ç. + <i>inde</i> _____ 144/8
çiz-	resmini yapmak, resmetmek ç.- <i>diler</i> _____ 104/35
çoban	(Far. < çübān) koyun, keçi, sığır, manda sürülerini otlatan kimse _____ 148/17
çocuh	(T.) bk. çocuk ç. + <i>lar</i> _____ 143/101
çocuk	(T.) bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak ç. + <i>a</i> _____ 54/11 ç. + <i>lar</i> _____ 143/97
çoh	(T.sf.) bk. çok _____ 5/2, 10/9, 14/12, 31/5, 31/13 31/27, 58/1, 73/2 77/10, 82/2, 82/6, 104/1 107/22, 108/19, 108/51 114/6, 119/53, 119/55, 121/23, 128/10, 129/15, 141/28, 143/50, 143/105, 143/156, 145/1, 146/23, 153/62, 153/121, 155/73, 158/58, 164/22, 165/39, ç. + <i>du</i> _____ 99/50, 139/71, 164/46, 176/5 ç. + <i>dur</i> _____ 3/9 ç. + <i>lar</i> _____ 40/8, 120/42, 120/51 ç. + <i>udu</i> _____ 44/22

	ç. + <i>tu</i> _____ 108/12
	ç. + <i>tur</i> _____ 162/13
çok	(T.sf.) sayıca fazla _____ 12/1, 12/2, 63/11 116/26, 122/18, 122/25, 143/145, 143/152, 153/137, 162/33
	ç. + <i>a</i> _____ 107/12
	ç. + <i>dur</i> _____ 104/22
çoluh çocuk	(T.) çocuklarla birlikte aile topluluğu
	ç. ç. + <i>unu</i> _____ 137/24
çorsuz	(T.) hastalığı olmayan _____ 150/8
çoş-	bk. Coş
	1. coşmak
	ç.- <i>muşam</i> _____ 8/10
	2. bkz coş-
	ç.- <i>a gel-</i> _____ 108/53
çöl	(T.) kumluk, susuz ve ıssız geniş arazi, sahra
	ç. + <i>e</i> _____ 138/17
	ç. + <i>ünde</i> _____ 120/58, 168/23, 171/23
	ç. + <i>ünün</i> _____ 139/50
çöplüh	(Far. < çüb+T.) çöplerin atıldığı ve biriktirildiği yer
	ç. + <i>de</i> _____ 139/32, 148/27
	ç. + <i>lere</i> _____ 90/7
çörehisz	(T.) ekmeği, yemeği olmayan _____ 46/15
çuha	(Far. < çūḥa) bk. cuha _____ 145/8
çul	(Ar. < çül) kıldan veya yünden yapılmış hayvan örtüsü
	ç. + <i>a çek-</i> _____ 44/5
	ç. + <i>u</i> _____ 44/4, 150/34
	ç. + <i>udu</i> _____ 151/24
çün	(T.e.) için, sebep ve sonuç belirten bir söz, ...dan/den dolayı, ...dan/den ötürü
	<i>onunç.</i> _____ 50/12, 61/6
çün	(Far. < çün+ki bağ.) çünkü _____ 30/3
çünkü	(Far. < çün+ki bağ.) şundan dolayı, şu sebeple, zira _____ 13/9, 29/16, 93/8
çürüh	(T.) sağlam ve dayanıklı olmayan _____ 114/5
D	
da	(T.,bağ) de,da bağlacı _____ 7/5, 10/7, 13/6, 20/5, 25/2, 25/4 25/8, 31/16, 31/28, 31/32,41/7 44/12, 47/6, 54/16, 69/10, 75/3 79/4, 93/2, 99/61, 104/37, 107/28 112/39, 112/43, 116/20, 116/24 120/33, 120/41, 121/37, 121/52, 145/1, 146/22, 147/31, 151/6, 151/28, 151/42, 151/67, 151/72, 151/88, 151/102, 153/56, 153/64, 153/70, 155/74

dabakhana	(Ar. < ṭabaḥ+Far. < ḥāne) tabakhane, hayvan postunu kullanılacak duruma getirme işleminin yapıldığı yer, sepi yeri <i>d. + da</i> _____ 95/15
dad	(Far. < dād) 1. feryat, figan _____ 46/9 <i>d. + a</i> _____ 130/13 <i>d. + eyle-</i> _____ 4/8 <i>d. + ı figân</i> _____ 112/20 <i>d. + ımı</i> _____ 146/59 <i>d. + ın</i> _____ 99/38 <i>d. + ına</i> _____ 101/56, 157/3, 168/15 <i>d. + ı zar kıl-</i> _____ 138/28 2. adalet, dürüstlük <i>d. + a</i> _____ 113/33 3. kismet, bahşiş, vergi, lütuf <i>d. + ı hak</i> _____ 16/8 <i>d. + ı</i> _____ 159/12, 160/11
da... da...	(Far. bağ.) sıralı birleşik cümlelerin oluşumunda yer alıp bağımsız cümlelerin başlarında bulunup bu cümleleri birbirlerine bağlarlar. _____ 180/6, 180/8, 180/16
Dadoş	(öz. i.) bir kişiye ait lakap veya bir kişi adının kısaltılmış biçimi <i>D. + unan</i> _____ 151/101
daf	(Ar. < ض) bk. dat <i>d. + tan</i> _____ 160/11
daga	(Ar. defa) defa, kez, kere _____ 137/16
dağ	(T.) 1. çok büyük, çok güçlü _____ 18/7 <i>d. + dı</i> _____ 31/22 <i>d. + ları</i> _____ 131/7 2. yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümleri _____ _____ 108/38, 112/55, 121/69, 121/70, 151/84 <i>d. + a</i> _____ 122/10 <i>d. + dan</i> _____ 108/44 <i>d. + ı</i> _____ _____ 69/9, 104/21, 110/11, 158/29 <i>d. + ın</i> _____ 150/23 <i>d. + ına</i> _____ 151/17 <i>d. + inan</i> _____ 108/52, 154/26, 154/34 <i>d. + ında</i> _____ 78/7, 101/30, 146/24, 154/1, 168/11 <i>d. + lan</i> _____ 130/3, 130/4 <i>d. + lar</i> _____ _____ 54/13, 67/2, 79/6, 101/34, 104/32, 108/31, 113/21, 174/16 <i>d. + lara</i> _____ 71/5 <i>d. + lardan</i> _____ 69/9 <i>d. + ları</i> _____ 130/2, 130/6, 130/8, 130/24, 177/12

dağ	<i>d. + nnan</i> _____ 168/17 (Far. < dāğ) acı, üzüntü, kötülük _____ _____ 73/6, <i>d. + ı</i> _____ 173/15 <i>d. + ıdır</i> _____ 87/4, 87/8, 87/12 <i>d. + lar</i> _____ 175/5 <i>d. + ları</i> _____ 130/16
dağar	(T.) sığır derisinden yapılan torba <i>d. + a</i> _____ 82/10
dağıl-	1. karışık hale gelmek, düzeni bozulmak <i>d. - ıf</i> _____ 18/1 2. kaybolmak, yok olmak <i>d. - dı</i> _____ 112/9 <i>d. - ıf</i> _____ 155/74 3. parçalanmak, bölünmek <i>d. - dı</i> _____ 121/8, 121/25 4. yayılmak <i>d. - dı</i> _____ 151/109
dağıt-	1. yok etmek, yıkmak, parçalamak <i>d. - an</i> _____ 49/10, 78/20 <i>d. - ar</i> _____ 164/74 <i>d. - tı</i> _____ 121/72 2. herhangi bir şeyi ayrı ayrı kimselere vermek <i>d. - ar</i> _____ 99/26 3. püskürtmek, uzaklaştırmak <i>d. - ı</i> _____ 107/19
dağla-	(Far. < dāğ+T.) üzmemek, acı vermek <i>d. - sin</i> _____ 112/39
dağlan-	(Far. < dāğ+T.) acısı yüreğine işlemek, üzülmek <i>d. - sin</i> _____ 112/37
dağlı	(Far. < dāğ+ T.) acılı, kederli, üzüntülü _____ 121/34
daha	(T.zf.) 1. kendisinden sonra 3. kişi iyelik eki alan bir sıfatla birlikte sözü edilen konuda en önemli durumu belirtmek için kullanılan bir söz _____ 16/7, 147/24, 147/32, 151/43, 154/19 2. var olana, elde bulunana ek olarak, olana katarak _____ 39/10, 39/11, 118/41, 118/49 3. artık, bundan sonra _____ 40/5, 66/4 99/76, 108/85, 113/15, 114/8, 173/8, 176/18
dahı	(T. zf.) bk. daha _____ 104/56
dahil	(Ar. < dāhil) iç, içeri, içinde _____ 136/5 <i>dahil ol-</i> _____ 20/8
dail	(Ar. < dāhil) bk. dāhil _____ 158/9
daim	(Ar. < dā'imā zf.) bk. daima _____ 14/9, 20/2, 75/3, 86/8, 170/11, 171/3
daima	(Ar. dā'imā zf.) her vakit, sürekli olarak _____ 18/10, 27/9, 84/5, 121/42, 165/56

daimi	(Ar. < dā'imī zf.) sürekli _____ 155/15
dakga	(Ar. < daḳīka) dakika, bir saatlik zamanın altmışta biri _____ 53/11, 153/57
dakka	(Ar. < daḳīka) bk. dakga _____ 148/21
dal I	(T.) ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri _____ 74/8, 112/19, 162/56 <i>d. + am</i> _____ 120/65 <i>d. + ı</i> _____ 26/8, 118/43, 159/6 <i>d. + ı gadd</i> _____ 18/11 <i>d. + ina</i> _____ 153/139 <i>d. + ları</i> _____ 43/5 <i>gon- d. + dan d. + a</i> _____ 13/10 2. bölüm, parça _____ 80/11
dal II	(T.) arka, sırt _____ 122/4, 138/13 <i>d. + dan</i> _____ 119/55 <i>d. + ımış</i> _____ 133/12 <i>d. + ina</i> _____ 89/2 <i>d. + inca</i> _____ 18/10 <i>d. + ında</i> _____ 120/59, 151/76, 153/114 <i>d. + innan</i> _____ 145/6 <i>düş- d. + ıma</i> _____ 120/49 <i>tüş- d. + ıma</i> _____ 173/9
dal III	(T.) zaman belirten kelimelerin başına getirildiğinde kelimenin anlamını güçlendirir _____ 143/106
dal	(Ar. < ɖ) Osmanlı Türkçesinde 'd'(ɖ) harfinin adı _____ 159/6, 160/7 <i>d. + ı</i> _____ 160/8 <i>d. + ın</i> _____ 166/7 <i>d. + inan</i> _____ 161/8
dal-	1.(y.f.) düşmek, girmek <i>bahri gama d.- mışam</i> _____ 172/8 <i>behre d.- ıfđı</i> _____ 113/2 <i>d.mışam gam deryasına</i> _____ 15/1 <i>gafilete d.-ar</i> _____ 2/1 <i>gama d.- ıfđı</i> _____ 113/2 <i>gama d.- man</i> _____ 38/2 <i>gama d.- masam</i> _____ 180/6 <i>gama d.-sa</i> _____ 15/5 <i>gama d.- sam</i> _____ 180/6 <i>sukuta d.- dı</i> _____ 26/12 2. suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek <i>d.- ımış</i> _____ 133/9, 133/11 <i>d.-manın</i> _____ 5/20 3. bir şeyin derinine inerek düşünmek ve anlamak <i>d.- anda</i> _____ 155/21 <i>d.-ar</i> _____ 16/7, 88/10 4. kapılmak <i>d.- an</i> _____ 130/1 <i>d.- dı</i> _____ 63/7 5. girmek <i>d.- arsız</i> _____ 154/22

	<i>d.- dı</i> _____ 151/6		<i>d. + ı cenkte gal-</i> _____ 172/12
	<i>d.- if</i> _____ 97/23	dar II	(Far. < dār) savaş, mücadele _____
	<i>d.- mah</i> _____ 155/20		_____ 138/30
dalda	(Moğ.) yardımcı, himaye, yakınlar, destek olanlar _____ 20/19	dâr III	(Far. < dār) idama mahkum olanları asmak için dikilen direk, darağacı
	<i>d. + sı</i> _____ 166/7		<i>çek- d. + a</i> _____ 116/33
	<i>d. + nda</i> _____ 160/7		<i>çekil-d. + a</i> _____ 116/11, 130/15
dalgâ	(T.) deniz veya göl gibi geniş su yüzeylerinde genellikle rüzgar, deprem vb.nin etkisiyle oluşan kırımlı hareket _____ 165/77	dar	(T.)
	<i>d. + sı</i> _____ 5/20, 116/7		1. genişliği az veya yetersiz olan _____
dalgâlı	(T.) dalgası olan, hareketli, değişken _____ 100/21		_____ 75/10, 151/26, 155/38
dah-	girilmek		2. kötü, sıkıntılı, zaruret çeken _____
	<i>d.- ır</i> _____ 170/2		_____ 115/10, 160/12
	<i>d.- maz</i> _____ 170/2		<i>d. + imiş</i> _____ 147/12
damak	(T.) keyif, heves		<i>düş- d. + a</i> _____ 153/73, 155/41
	<i>d. + in</i> _____ 31/21		3. içine alacağı şeye oranla ölçüleri yetersi olan, geniş ve bol karşıtı
daman	(Far. < dāmen) bk. damen		<i>d. + dı</i> _____ 123/17
	<i>d. + in</i> _____ 138/24	dara-	tara-
damar	(T.) canlı varlıklarda kanın veya besleyici sıvıların dolaştığı kanal _		1. bir şeyin tellerini birbirinden ayırıp karışıklığını gidermek _____ 129/4
	<i>d. + a</i> _____ 110/4		<i>d.- r</i> _____ 73/4
	<i>d. + innan</i> _____ 99/55		2. araştırmak, ayrıntısıyla incelemek
damen	(Far. < dāmen) elbisede etek		<i>d.- dı</i> _____ 104/17
	<i>d. + e</i> _____ 121/4	daraş-	bir şeyin üzerine hücum etmek, toplanmak, konmak
damu	(Soğd.) tamu, cehennem _____ 101/44, 129/18		<i>d.- ır</i> _____ 137/31
dane	(Far. < dāne) bk. tane _____	darb	(Ar. < darb) dövme, vurma
	_____ 112/12, 138/5		<i>d. ed-</i> _____ 166/14
	<i>Âb- ı d. + m</i> _____ 180/3	darıl-	güçenmek, kırılmak, alınmak, incinmek
danış-	(T.) konuşmak, söylemek _____ 34/8		<i>d.- mam</i> _____ 48/9
	<i>d.- ah</i> _____ 145/3	daş	(T.)
	<i>d.- alım</i> _____ 99/78		1. bk. taş _____ 158/79
	<i>d.- ar</i> _____ 7/10, 10/5		<i>bağrı d. ol-</i> _____ 119/56
	<i>d.- dı</i> _____ 158/67		<i>d. + a</i> _____ 5/4, 85/6
	<i>d.- em</i> _____ 89/9		<i>d. + dan</i> _____ 46/6, 85/6
	<i>d.- if</i> _____ 38/4		<i>d. + ı</i> _____
	<i>d.- ti</i> _____ 154/27		_____ 6/8, 12/6, 17/2, 112/7, 113/10,
	<i>d.- tum</i> _____ 156/10		121/51
Danzonat	(öz. i.) bk. Danzot		<i>d. + ina</i> _____ 31/19, 176/9
	<i>D. + ta</i> _____ 150/1		<i>d. + ını</i> _____ 121/38, 143/82
Danzot	(öz. i.) Artvin'in ilçesi Ardanuç'ta bir köy adı. Bu köyün yeni adı ise		<i>d. + lar</i> _____ 67/2
	Yenisu'dur _____ 145/7, 150/37		<i>d. + lara</i> _____ 143/14
Danzotlu	(öz. i.) Danzot yerine mensup olan _		<i>d. + ları</i> _____ 118/55
	_____ 149/20		2. at veya araba binmek için üstüne çıkılan yüksekçe taş
dâr I	(Far. < dār) sıkıntılı, huzursuz, zaruret çeken, kötü zaman _____ 49/2, 119/49, 153/97, 160/12	Daşbaşı	(öz. i.) Kars ilinin Arpaçay ilçesine bağlı bir köyün adı
	<i>d. + a düş-</i> _____ 29/12		<i>D. + nı</i> _____ 116/15
	<i>d. + a tüş-</i> _____ 166/15		<i>D. + nun</i> _____ 151/93
	<i>d. + da kal-</i> _____ 177/9	daşda-	taşla-, taş atmak, taş tutmak
	<i>d. + daydı</i> _____ 101/55		<i>d.- dı</i> _____ 143/101
	<i>d. eyle-</i> _____ 9/7	Daşdan	(öz. i.) özel ad, kişi adı _____
	<i>d. + ı</i> _____ 153/96		_____ 100/3, 122/13

- Daşköprü**(öz.i.) Kars ilinin Arpaçay ilçesine bağlı bir köyün adı _____ 116/17
- daşşak** (T.) taşak, er bezi, erkeklik bezi, haya
d. + ını _____ 151/87
- dat** (Ar. < ض) dad, Osmanlı Türkçesi alfabesinin on yedinci harfi olup ebced hesabında 800 sayısının karşılığıdır.
d. + ı _____ 159/12, 166/14
d. + tan _____ 159/12, 160/11
- dava** (Ar. < دا؁vā)
1. ileri sürülerek savunulan düşünce, niyet, maksat, gaye
d. + sındadır _____ 50/11
2. kavga
d. + sı _____ 70/14
d. + sı güd- _____ 164/102
dur- d. + ya _____ 87/9
3. çare, çözüm
d. + sını _____ 124/1
- davul** (Ar. < tabl) büyük ve enlice bir kasnağın, iki yanına deri geçirilerek yapılan, tokmak ve değneklerle çalınan çalgı, bateri _____ 137/32
- Davut** (Ar. Dāvud) İsrail oğullarının bir hükümdarı ve peygamberidir.
_____ 146/21
d. + ı şaye _____ 165/23
- dayanaksız** (T.) dayanaksız, desteksiz, yardımsız _____ 54/9
- dayan-** 1. çıkmak, yükselmek, erişmek
d.- dı _____ 121/15, 180/13
2. güç bir duruma katlanmak, çekmek, sabretmek, tahammül etmek
d.- amam _____ 146/18
d.- maz _____ 146/27
- dazalak** (T.) dazlak, başında saçı olmayan (kimse, baş) _____ 142/12
- de** (T.,bağ) de,da bağlacı _____
_____ 3/3, 6/7, 8/8, 18/12, 28/4, 37/8
38/7, 42/2, 43/8, 44/4, 52/5, 53/6
58/9, 70/9, 73/11, 74/9, 75/2, 75/8
75/12, 79/7, 83/4, 99/42, 102/6
104/13, 104/35, 104/54, 107/21
119/69, 122/6, 132/24, 150/20,
151/16, 151/22, 151/64, 152/6,
152/8, 152/12, 152/16, 152/22,
152/24, 152/28, 152/34, 152/36,
153/30, 153/86, 153/108, 155/54,
158/13, 165/40, 179/8, 179/12
- de- I** 1. demek,söylemek
d.- di _____
63/4, 63/8, 63/12, 66/1, 101/11
101/23, 106/3, 108/2, 108/3, 108/9
108/13, 108/17, 108/21, 108/25
108/33, 108/41, 108/53, 108/57
108/65,108/73, 108/77, 108/81
108/85, 119/5, 126/2, 126/4, 126/6,
126/8, 126/10, 126/12, 126/14,
126/16, 126/18, 126/20, 131/8,
143/10, 143/50, 143/115, 143/150,
148/24, 151/4, 151/14, 151/28,
151/35, 151/52, 151/62, 151/63,
151/71, 151/88, 151/104, 153/48,
154/2, 154/4, 154/8, 154/9, 154/12,
154/16, 154/17, 154/20, 154/21,
154/24, 154/28, 154/29, 154/32,
154/36, 154/40, 154/44, 154/48,
164/32, 165/8, 165/21, 165/25,
165/30, 165/34, 165/42, 165/45,
165/49, 165/53, 165/68, 165/78,
165/79, 165/84, 168/6,
169/18, 174/21
d.- diğçe _____ 143/61
de.- diğleri _____ 153/10
d.- diler _____ 3/11, 143/92, 143/99,
150/38, 151/51, 165/16
d.- dim _____ 63/2, 63/3, 63/8, 63/12,
126/1, 126/3, 126/5, 126/7, 126/9,
126/11, 126/12, 126/15, 126/17,
126/19, 131/7, 137/13, 151/3,
151/83
d.- din _____ 158/65
d.- me _____ 26/6, 155/22
d.- mediler _____ 116/29
d.- medin _____ 142/4
d.- meh _____ 88/1, 98/35
d.- meli _____ 33/10, 167/10
d.- mesen _____ 141/13
d.- meyh _____ 2/3
d.- r _____
2/9, 6/9, 9/11, 12/11, 28/5, 28/6
28/7, 38/9, 42/9, 66/9, 68/13, 75/9
83/9, 94/9, 95/17, 99/9
99/57, 102/9, 106/9, 108/5, 108/29
108/37, 108/45, 108/49
108/61, 108/69, 112/57
119/77, 120/2, 120/5, 120/9,
120/13, 120/17,120/21
120/25, 120/29, 120/33, 120/37
120/41, 120/45, 120/49, 120/53,
120/57, 120/61, 120/65, 120/69,
130/17, 137/25, 140/11, 143/157,
147/37, 152/21, 152/41, 155/75,
157/9, 162/57, 165/81, 167/13,
168/25, 170/9, 174/21, 180/17
d.- rik _____ 152/22
d.- rim _____ 165/55
d.- rler _____ 108/34, 141/23, 153/130
d.- se _____ 91/11
d.-seler _____ 15/11, 155/27
d.- sem _____ 114/13, 143/143
d.- sen _____ 83/2, 108/84
d.- sinler _____ 40/11
d.- yende _____ 86/4

	<i>d.-yer</i> _____ 3/9, 11/9, 162/32
	<i>d.- yerler</i> _____ 162/40
	<i>d.- yim</i> _____ 109/9, 165/64
	<i>d.- yi</i> _____ 99/79
	<i>d.- yif</i> _____
	_____ 88/3, 119/27, 119/31, 143/56
	<i>d.- yim</i> _____ 26/1
	<i>d.- yin</i> _____
	70/4, 70/8, 70/12, 70/16, 112/54,
	151/115, 155/71, 168/22
	<i>d.- yip</i> _____ 162/51
2. adı verilen, sayılan, kabul edilen _	_____ 5/3
3. düşünmek, sanmak _ 47/2, 47/4,	47/8, 154/46
	<i>d.- me</i> _____ 47/2, 47/4, 47/8
	<i>d.- sin</i> _____ 154/46
4. etmek, inanmak _____ 48/3	
	<i>d.- mişler</i> _____ 48/3
5. tabir _____ 87/4	
	<i>d.- diğın</i> _____ 87/4
6. düşünmek, tasavvur etmek _____	
	_____ 111/1, 113/31
	<i>d.- yif</i> _____ 113/31
	<i>d.- yip</i> _____ 111/1
7. kabul etmek, ... gözünde görmek	_____ 123/43
	<i>d.- mişem</i> _____ 123/43
de- II	deyin, sebep ve gaye bildiririr,
	diyerek, zannıyla, iddasıyla
	<i>d.- yin</i> _____ 65/1, 73/7, 119/35
debbetü'l-arz (Ar. < dābbet-ül-arz) kıyamet	
	günü ortaya çıkacağı ileri sürülen
	bir hayvan _____ 164/59, 164/81
deccal (Ar. < deccāl)	
1. yalancı, fesat, dedikoducu kimse _	
	<i>d. + dan</i> _____ 143/100
	<i>d. + ı</i> _____ 139/4
2. kıyamette ortaya çıkacağı	
	varsayılan ve Hz. İsa tarafından
	öldürüleceğine inanılan yalancı
	Mesih _____ 164/59, 164/86
	<i>d. + ı</i> _____ 164/66
dede (T.) büyük babadan başlayarak geriye	
	doğru atalardan her biri _ 114/27
	<i>d. + nizden</i> _____ 21/8
	<i>d. + si</i> _____ 143/10
de... de... (Far. bağ.) sıralı birleşik cümlelerin	
	oluşumunda yer alıp bağımsız
	cümlelerin başlarında bulunup bu
	cümleleri birbirlerine bağlarlar
	_____ 180/2, 180/4, 180/12
def (Far. < deff) tef, zilli bir kasnağa	
	geçirilmiş kursak zarından oluşan
	çalgı _____ 139/86, 150/27
defa (Ar. < defa) kez, kere _____ 26/2	
defder (Ar. < defter) bk. defter	
	<i>d. + e</i> _____ 170/7

	<i>d. + i</i> _____ 72/6, 120/48
	<i>d. + in dürül-</i> : yaptıklarının
	hesabının sorulması _____ 65/12
	<i>d. + ini</i> _____ 155/64, 155/65
defter (Ar. < defter) genellikle hafif bir	
	kapak içerisinde, yazı yazmak için
	bir araya tutturulmuş kağıt
	yaprakları _____
	<i>d. + i</i> _____ 91/10, 162/31, 164/78
	<i>d. + lerin dürül-</i> : yaptıklarının
	hesbının sorulması _____ 52/15
değ-	1. saplanmak
	<i>d.-er</i> _____ 10/6
2. değerinde olmak, karşılık olmak	
	<i>d.- er</i> _____ 147/23
	<i>d.- mezine</i> _____ 41/12
3. dokunmak	
	<i>d.- ende</i> _____ 120/22
	<i>d.- er</i> _____ 114/7, 149/9
	<i>d.- men</i> _____ 76/8
4. (yf.) dokunmak, kırmak	
	<i>hatırma d.- di</i> _____ 143/49
değer (T.) bir şeyin para ile ölçülebilen	
	karşılığı, paha _____ 41/12
değil (T. e.) cümle içinde art arda	
	kullanılan iki veya daha çok özneyi,
	tümleci, yüklemi, aralarından
	bazılarına olumsuzluk kavramı
	vererek birbirine bağlayan veya
	yüklemin olumsuz çekimini sağlayan
	kelime _ 3/3, 69/2 107/12, 139/30,
	145/2, 145/4, 145/8, 145/12, 160/19,
	161/7, 175/7
	<i>d. + din</i> _____ 150/4
	<i>d. + dir</i> _____ 68/9, 154/30
	<i>d. + sen</i> _____ 165/49
değiş-	1. tercih etmek
	<i>d.- merem</i> _____ 131/15
2. başkalaşmak	
	<i>d.- di</i> _____ 153/98
deh I (T.ünl.) binek veya koşum	
	hayvanlarını yürütmek için
	söylenen bir söz, dah _ 70/4, 70/8
	70/12, 70/16
deh II (T. e.) bk. dek _____ 145/6	
deha (Ar. < dehā) insan zekâsının, insan	
	kişiliğinin erişebileceği en yüksek
	düzey, dâhilik
	<i>d. + na</i> _____ 135/10
dehan (Far. < dehān) ağız	
	<i>d. + nan</i> _____ 164/44
dek (T.e) kadar, değin	
	<i>haşre d.</i> _____ 5/14
	<i>illere d.</i> _____ 112/56
	<i>ruz-ı mahşere d.</i> _____ 162/39
del (T.) bk. deli _____ 101/35	
del- geçmek, aşmak	
	<i>d.- er</i> _____ 104/21

deli	(T.) akılını yitirmiş olan, çılgın, coşkun 18/5, 19/5, 20/17, 29/1, 38/1, 47/1 59/7, 83/3, 85/5, 101/21, 120/74, 122/30 d. + idi _____ 151/60 d. - sen _____ 126/6 ol. d. _____ 112/41	d. eyli- _____ 163/24
delik	(T.) dar, küçük çukur d. + e _____ 55/11	derder (öz. i.) bir topluluğun adı d. + <i>lerdir</i> _____ 21/7
delil	(Ar. < delîl) 1. kılavuz, rehber _____ 141/32 d. + i <i>Ahmed</i> _____ 158/56 2. kanıt _____ 168/10	derdli (Far. < derd+T.) bk. dertli d. + <i>lerin</i> _____ 163/11
dem	(Far. < dem) zaman, çağ _58/5, 58/6, 58/7, 58/8, 58/9, 58/9 58/11, 58/12, 58/13, 58/14, 58/15 58/16, 58/18, 58/19, 58/20, 146/73, 146/77, 154/5 d. + <i>de</i> _____ 158/26 efrazi d. + <i>de</i> _____ 169/21	dere (T.) genellikle yazın kuruyan küçük akarsu, bu akarsuyun yatağı d. + <i>lerin</i> _____ 108/18
demeli	(T.) söylenmesi, bildirilmesi gereken, deylecek şey _____ 118/27	dergâh (Far. < der-gâh) 1. tarikattan olanların barındıkları, ibadet ettikleri ve törenler yaptıkları yer, tekke d. + <i>ına</i> _____ 26/5 <i>niyaz- ı d. + da</i> _____ 80/8 2. kapı önü, kapı yeri d. + <i>ı âlem</i> _____ 51/6, 98/30 d. + <i>ında</i> _____ 153/106 d. + <i>innan</i> _____ 164/34
Demirdervend	(öz. i.) Kafkasya'nın güney tarafında bulunan bölgenin adı. Bu bölge tarihte Türk kapısı olarak bilinmektedir. D. + e _____ 121/62	deri I (T.) insan ve hayvan vücudunu kaplayan tüy, kıl veya pulla kaplı örtü, cilt, ten d. + <i>si</i> _____ 118/32
demli	(Far. < dem+T.) keyifli, gösterişli, tantanalı _____ 52/6	deri II (T.) toplantı, dernek _____ 136/8
dencik	(Fr. Bassin) kursak d. + i _____ 151/50	deril- toplamak, yığmak işine konu olmak veya toplama, yığma işi yapmak d. - <i>di</i> _____ 151/42 d. - <i>mez</i> _____ 154/14
deng	(T.) bk. denk d. ol- _____ 46/5	derin (T. sf.) 1. ayrıntı d. + e _____ 16/7, 88/10 2. yüzeyden içeri inen, köklü d. + e _____ 98/21 3. uzak d. + <i>lerden</i> _____ 123/5
denil-	söylenmek, sözü edilmek d. - <i>en</i> _____ 107/5	derman (Far. < dermân) ilaç, çıkar yol, çare _____ 29/6, 78/6 78/18, 108/35 d. + <i>ı</i> _____ 163/11
deniz	(T.) yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütleleri ve bu su kütlelerinin belirli bir parçası _____ 100/21 d. + e _____ 159/23 d. + i _____ 153/104	dermansız (Far. < dermân+T.) çaresi olmayan _____ 173/1
denk	(T.) uygun, nitelik yönünden eşit <i>ayağın d. al-</i> _____ 108/74 d. + i _____ 120/70 d. + <i>ler</i> _____ 104/31	ders (Ar. < ders) 1. bir konu üzerinde bir öğrencinin yetkili bir kimseden bilgi edinmesi d. al- <i>1/1</i> , 28/1, 40/9, 88/6, 161/3 d. + <i>in</i> _____ 44/21 d. + <i>ini</i> _____ 80/6 d. ver- _____ 1/4, 159/25 ver- d. + i _____ 33/5 2. örnek al- d. + <i>imi</i> _____ 15/3 d. al- _____ 102/10, 143/100 3. bir olayın bellekte bıraktığı öğretici iz, öğüt, ibret _____ 58/3
der	(Far. < der) -de içinde _____ 26/4, 140/11	dert (Far. < derd) üzüntü, sorun, kaygı, ağrı, hastalık _____ 98/34, 118/38, 173/1, d. <i>çek-</i> _____ 75/7 d. + <i>den</i> _____ 69/6 d. + <i>dir</i> _____ 124/14
der-	toplamak d. - <i>em</i> _____ 108/30 d. - <i>ene</i> _____ 57/4 d. - <i>er</i> _____ 130/24 d. - <i>memeh</i> _____ 75/8	
derbeder	(Far. < derbeder) yaşayışı ve davranışı düzensiz (kimse) _____ 41/4, 162/48	
derc	(Ar. < derc) alma, toplama, kaydetme d. et- _____ 38/5 d. eyle- _____ 5/18, 56/11	

	<i>d.+e</i> _____ 8/1, 29/6
	<i>d.+ e düş-</i> _____ 33/2
	<i>d.+e tüş-</i> _____ 8/1
	<i>d.+ i</i> _____ 18/2, 85/10
	<i>d.+ i gam</i> _____ 37/4, 61/1
	<i>d.+ i gama bat-</i> _____ 61/4
	<i>d.+ im</i> _____
	_____ 69/6, 74/10, 112/21, 112/55
	<i>d.+ime</i> _____ 8/2, 179/3
	<i>d.+ imin</i> _____ 177/13
	<i>d.+ ime ol- çare</i> _____ 71/10
	<i>d.+ in</i> _____ 29/7, 55/19, 124/1, 179/11
	<i>d.+ ini</i> _____ 77/3
	<i>d.+ lere</i> _____ 78/6
	<i>d. al-</i> _____ 58/3
dertli	(Far. < derd+T.) derdi olan _____ 78/18
	<i>d.+ lerin</i> _____ 173/20
derun	(Far. < derün) iç, içeri, gönül, yürek
	<i>d.+ i dilden</i> _____ 121/10
	<i>d.+ umda</i> _____ 146/2
	<i>d.+unda</i> _____ 5/18, 38/5
derunî	(Far. < derün+i) içten, gönülden
	_____ 101/49, 164/21
derü's selam	(Ar. < dār-üs-selām) cennet
	<i>derü's s.+ a</i> _____ 146/31
derviş	(Far. < dervīš) alçakgönüllü ve her
	şeyi hoş gören kimse, bir tarikata
	girmiş, onun yasa ve törelerine
	bağlı kimse _____ 14/2, 19/3, 30/6,
	101/24, 136/8
Dervüş	(Far. < dervīš) özel ad, şahıs adı
	_____ 143/105
derya	(Far. < deryā)
	1. deniz _____
	_____ 8/10, 136/7, 158/21
	<i>d.+ da</i> _____ 158/14
	<i>d.+ dan</i> _____ 78/3, 153/19
	<i>d.+ lar</i> _____ 80/9
	<i>d.+ ları</i> _____ 164/90
	<i>d.+ sı</i> _____ 140/3, 158/49
	<i>d.+ sina</i> _____ 133/9, 155/20
	<i>d.+ya</i> _____ 2/12, 5/20, 59/10, 173/11
	<i>d.+ yı</i> _____
	_____ 99/4, 99/56, 110/3, 153/104
	<i>d.+ yı umman</i> _____ 153/91
	2. bir durumun aşırılık arz etmesi _____
	_____ 15/1, 61/7
	<i>d.+sina</i> _____ 58/17, 61/10, 159/8
	<i>dal-gam d.+sina</i> _____ 15/1
	<i>sal-gam d.+ sina</i> _____ 61/7
desdan	(Far. < destān) bk. destan
	<i>d.+ a</i> _____ 114/13
dest	(Far. < dest)
	1. belirli bir maksat ve gaye için
	gerekli olan eşya ve araçların tümü
	<i>d.+ ine</i> _____ 65/18
	<i>d.+ ine tut-</i> _____ 169/14

2. el	
<i>d.+ inde</i> _____ 135/13	
<i>d.+ ine</i> _____ 153/25, 162/22	
<i>d.+ inen</i> _____ 165/38	
<i>d.+ ini</i> _____ 138/24	
<i>gedehi d.+ inde</i> _____ 130/18	
<i>tay- ı d.</i> _____ 158/57	
<i>zir- i d. ed-</i> _____ 113/3	
destan	(Far. < destān) yaşanmış bir olayı
	veya hali hikaye etme _____ 101/76,
	109/9, 143/143, 164/1
	<i>d.+ a</i> _____ 121/57
	<i>d.+ da</i> _____ 149/17
	<i>d.+ ı</i> _____ 113/41, 148/29, 150/19
	<i>d.+ ının</i> _____ 101/52
	<i>d. ol-</i> _____ 104/60
	<i>ol- dillere d.</i> _____ 146/26
deste	(Far. < deste)
	1. uzun, selvi _____ 37/5
	2. kılıç, bıçak, vb. nin elle tutulacak
	yeri, kabza _____ 153/115
destursuz	(Far. < destūr+T.) izinsiz, müsadesez
	_____ 154/15
dev	(Far. < dīv) korkunç, çok iri,
	olağanüstü güçlü masal yaratıcı
	<i>d.+ ler</i> _____ 165/46
	<i>d.+ lerim</i> _____ 99/57
deva	(Ar. < devâ) ilaç, çare _____ 56/3
	<i>d.+ sı</i> _____ 29/7
deve	(T.) geviş getiren memelilerden,
	boyunu uzun, sırtında bir veya iki
	hörgücü olan, yük taşımakta
	kullanılan hayvan
	<i>d.+ den</i> _____ 99/69
devlet	(Ar. < devlet)
	1. toprak bütünlüğüne bağlı olarak
	siyasal bakımdan örgütlenmiş millet
	veya milletler topluluğunun
	oluşturduğu tüzel varlık, devlet _____
	_____ 10/5, 89/2, 151/11
	<i>d.+ i</i> _____ 56/7, 113/27
	<i>d.+ ine</i> _____ 150/14
	2. mutluluk, talih
	<i>başına gon- d.</i> _____ 99/19
	<i>d.+ i</i> _____ 37/10
	3. servet, mal, mülk, para vs. maddi
	varlıkların toplamı _____ 83/7
	<i>d.+ i</i> _____ 120/52, 128/12, 143/62,
	148/10, 163/2
	<i>d.+ ine</i> _____ 164/50
devletsiz	(Ar. < devlet+T.) malı, mülkü, parası
	olmayan _____ 150/4
devran	(Ar. < devrān)
	1. zaman, çağ _____ 121/31
	<i>azmi d. sür-</i> _____ 153/42
	<i>d.+ ım</i> _____ 54/3
	<i>d. sür-</i> _____ 40/5

devir	2.dünya _____ 158/79, 164/91 (Ar. < devr) 1. dönmek, dolaşmak d. ed- _____ 79/2 2. zaman, devir, çağ _____ 93/11 d. + i _____ 113/12 d. + i <i>afet</i> _____ 101/5, 138/26 d. + i <i>hayat</i> _____ 86/5 d. + i <i>in</i> _____ 12/4
dey-	1.bk. değ- 2.saplanmak d.- <i>ende</i> _____ 64/7 2. (yf.) a..., e...dokunmak, a..., e... gitmek <i>hatırına d.- ifdi</i> _____ 142/16
deyil	(T.e.) bk. değil _____ 17/11
deyil-	bk. denilmek d.- <i>en</i> _____ 107/13, 107/17, 116/17 d.- <i>i</i> _____ 3/7
deyin I	(T.) söz d. + i _____ 20/9
deyyus	(Ar. < deyyūs) bir sövgü sözü d. + u _____ 139/49
dı	(Ar. < ط) bk. tı d. + <i>dan</i> _____ 159/13
dırnak	(T.) insanda ve birçok omurgalı hayvanda parmak uçlarının dış bölümünü örten boynuzsu tabaka d. + <i>ı</i> _____ 110/10
di-	bk. de- d.- <i>ye</i> _____ 15/9 d.- <i>yem</i> _____ 123/1, 139/10 d.- <i>yen</i> _____ _____ 139/3, 145/4, 152/6, 164/39, 175/2, 175/4, 175/8, 175/12 d.- <i>yene</i> _____ 77/12 d.- <i>yer</i> _____ 7/9, 10/9, 12/3, 23/9, 24/9, 25/9 31/29, 54/17, 61/9, 73/10, 86/2 86/4, 86/8, 86/12, 89/9, 90/13, 96/9 99/2, 99/5, 99/13, 99/17, 99/21 99/25, 99/29, 99/33, 99/37, 99/41 99/45, 99/49, 99/53, 99/61, 99/65 99/73, 99/77, 99/80, 112/1, 118/35, 121/69, 123/27, 144/9, 146/89, 163/29, 176/17 d.- <i>yerler</i> _____ 29/7, 52/16, 83/2, 83/4, 83/8 83/12, 84/9, 98/3, 115/2, 115/4 115/8, 115/12, 115/16, 143/29, 143/85, 145/9, 168/1 2. sanki d.- <i>yesen</i> _____ 125/2, 151/100 3. sormak, sorgulamak d.- <i>yecehsin</i> _____ 127/14
dib	(T.) dip, bir yerin en uzak, en derin, en arka kısmı, tarafı d. + <i>ler</i> _____ 50/1

didar	(Far. < dīdār) yüz, çehre d. + <i>ı</i> _____ 120/36, 140/4, 140/5 d. + <i>ında</i> _____ 142/14
dide	(Far. < dīde) göz _____ 94/1, 180/11 d. + <i>m</i> _____ 27/3, 174/18
didegahn	(Far. < dīde-gān) didegan, gözler <i>şeddet-i d. gahndan</i> _____ 6/2
Digo	(öz. i.) bir kişiye ait lakap veya bir kişi adının kısaltılmış biçimi D. + <i>nun</i> _____ 151/111
dih-	kaldırmak, havaya doğrukaldırmak, doğrultmak d.- <i>di</i> _____ 148/20
dihan	(Ar. < dihān) sürümlük yağ, kırmızı sahtiyan(deri) d. + <i>da</i> _____ 143/136 d. + <i>ın</i> _____ 94/7 d. + <i>ından</i> _____ 139/51
dik-	(yf.) kafaya koymak, istemek göz d.- <i>sen</i> _____ 56/7
dikkat	(Ar. < diḳḳat) ilgi, özen d. + <i>ınan</i> _____ 20/16
dil	(Far. < dil) gönül, yürek, kalp 135/12 d. + <i>den</i> _____ 101/49 <i>derunî d. + den</i> _____ 121/10 <i>ehl- i d.</i> _____ 139/39, 149/3 <i>ehl- i d. + di</i> _____ 109/14 <i>ehl- i d. + e</i> _____ 143/133, 143/156 <i>ehl- i d. + em</i> _____ 4/5 <i>ehl- i d. + i</i> _____ 21/2 <i>ehl- i d. + ler</i> _____ 67/7 <i>h. + i d. + den</i> _____ 119/53
dil	(T.) 1. insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan _____ 14/4, 27/10, 84/12, 94/10, 123/47, 168/18 d. + <i>de</i> _____ 5/5, 146/77 d. + <i>i</i> _____ _____ 84/11, 90/11, 122/28, 123/14 d. + <i>im</i> _____ 105/24, 145/10 d. + <i>i İmran</i> _____ 58/7 d. + <i>in</i> _____ 83/5 d. + <i>ince</i> _____ 134/17, 134/18, 134/19, 134/20, 134/22, 134/23 d. + <i>inde</i> _____ 105/10 d. + <i>ine</i> _____ 64/9 d. + <i>inen</i> _____ 29/14 d. + <i>ini</i> _____ 90/3, 90/4 d. + <i>lerin</i> _____ 23/12 d. + <i>nen</i> _____ 120/1 <i>düş- d. + e</i> _____ 123/24 <i>gel- d. + e</i> _____ 27/6 <i>getir- d. + e</i> _____ 162/58 <i>ol- d. + lere destan</i> _____ 146/26

- tasnif- i d. + de* _____ 165/83
2. ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı
tutul-d. + i _____ 104/55
d. + e _____ 104/56
d. + i _____ 151/92
dolaş- d. + i _____ 98/9
3. söz _____ 99/1
d. + inde _____ 104/59
d. + le _____ 143/144
- dilaver** (Far. < dil+ āver) yürekli, cesur, kahraman kimse _____ 165/44
- dilber** (Far. < dil-ber) alımlı, güzel kadın _____ 57/1, 71/3, 76/3, 126/1
d. + e _____ 45/3
- dile-** 1. istemek, arzu etmek _____ 138/22
d.- di _____ 143/157
d.- ersen _____ 155/7
d.- rem _____ 69/12, 98/18, 109/6, 146/61
d.- sen _____ 20/7
2. (yf.) etmek, eylemek, istemek, yapmak
d.- dim imdad _____ 175/3
özür d.- _____ 139/80
- dilek** (T.) bir kimsenin dilediği şey, istek, talep, temenni, rica, murat
d. + im _____ 128/1, 177/15
- dilençi** (T.) ısrarla ve arsızca bir şeyi isteyen kimse
d. + nem _____ 158/47
- dilşikest** (Far. < dil-şikeste) gönlü kırılmış, incinmiş _____ 49/6, 80/16
- din** (Ar. < dīn)
 1. Tanrı'ya doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum _____ 97/18, 100/18, 121/3, 122/24, 139/20, 139/71, 141/24
d. + e _____ 102/4
d. + i _____ 139/25, 143/23
d. + ini _____ 152/42
 2. İslamiyet, İslam dini _____ 163/12, 163/32
d. + i _____ 163/22
d. + i mubin _____ 146/47
- dincel-** istirahatetmek, işine, hareketine faaliyetine ara vermek
d.- ir _____ 137/3
- dindir-** konuşturmak, söyletmek
d.- ersen _____ 93/3
d.- meynen _____ 172/2
- ding** (T.) dink, çeltiğin tanelerini kabuğundan döverek ayıran araç
d. + e _____ 142/12
- dinle(i)-** 1. işitmek için kulak vermek _____ 119/2
d.- yen _____ 148/31
d.- yin _____ 68/1
2. birinin sözünü, öğüdünü kabul edip gereğince davranmak _____ 108/63
d.- yenin _____ 146/78
3. (yf) tutmak, benimsemek, uymak
d.- r _____ 108/66
- dinne-** bk. dinle-
d.-yin _____ 7/1, 73/18
- dinsiz** (Ar. < dīn+T.) dini inancı olmayan
 _____ 139/10, 150/36
d. + leri _____ 102/4
- direk** (T.) yıldız
d. + ler _____ 153/22
- direkt** (T.) yükseklik _____ 15/12
- direyh** (T.) ağaçtan veya demirden yapılan uzun ve kalın destek
d. + de _____ 44/3
- diri** (T. sf.) yaşamakta olan, yaşayan, canlı, ölü karşıtı _____ 155/58, 164/75
- diril-** canlanmak, hareketlenmek
d.- di _____ 154/43
d.- ir _____ 164/77
- diş** (T.) çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri
d. + in _____ 55/14
d. + ler _____ 54/22, 135/12, 138/4
d. + leri _____ 118/54
d. + lerini _____ 142/8
- div** (T.) dip, bekaret, bakirelik
d. + i _____ 149/7
- divan** (Ar. < divān)
 1. yüksek düzeydeki devlet adamlarının kurduğu büyük meclis, mahkeme, _____ 9/10, 30/10, 75/9, 151/97
d. + a _____ 98/26, 137/26
d. + ı _____ 115/12
d. + ında _____ 105/16
 2. makam, huzur
d. + a _____ 63/6, 162/18
d. + ında _____ 53/10
d. + ısan _____ 160/14
d. + lara _____ 82/6
- divana** (Far. < divāne) bk. divane
d. + sıyam _____ 81/11
ol- d. _____ 112/41
- divane** (Far. divāne) deli, bir şeye çok düşkün olan, kaçı, budala _____ 14/2, 52/1
d. + de _____ 101/14
d. + si _____ 37/1

divid	(Ar. < devāt) hokkadaki mürekkebe batırılarak yazı yazmaya yarayan ve değişik uçları olan bir tür kalem _____ 112/22, 144/4, 151/31
diyanet	(Ar. < diyānet) din kurallarına tam bağlı olma durumu, din _____ 121/3
diyar	(Ar. < diyār) ülke, memleket _____ 143/2 d.+a _____ 8/11, 112/60, 146/68 d.+ da _____ 108/48 d.+ dadı _____ 43/4 d.+ ı _____ 107/2 d.+ ı gurbet _____ 16/12, 32/1
Diyarbakır	(öz. i.) Diyarbakır şehri _____ 151/36
diye	(T. zf.) herhangi bir yargıya vararak, niteleyerek, sanarak, diyerek _____ 18/3, 47/7
diyil-	denilmek, söylenilmek d.- mez _____ 139/63
diz	(T.) kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer d. be d. _____ 174/9 d.+ de _____ 178/3 d.+ inde _____ 165/40 d.+ in tut- _____ 164/43 d.+ leri _____ 149/9 d.+ lerimin _____ 54/5 d.+ lerinde _____ 154/31
dogguz	(T.) bk. dokuz d.+ unda _____ 118/9
doğ-	1. gel-, gelip çatmak d.- du _____ 97/1 2. ortaya çıkmak, görünmek, meydana gelmek d.- an _____ 146/35 d.- du _____ 99/46 3. güneş, ay ve yıldızın ufuktan yükselerek görünmesi d.- andı _____ 152/31
doğra-	yırtmak, parçalamak d.- sin _____ 116/6
doğru	(T.) 1. iyi, güzel, hoş _____ 20/6 2. dürüst _____ 9/1, 29/16, 127/9, 153/138, 164/35, 164/61 d.+ ya _____ 108/78 3. gerçek, yalan olmayan _____ 82/12, 118/30 d.+ yu _____ 92/12, 105/24
doğruluk	(T.) dürüstlük, adalet d.+tan _____ 3/6
doğur-	meydana getirmek, ortaya çıkarmak d.- du _____ 153/61
dohsan	(sayı) seksen dokuzdan sonra gelen sayı _____ 121/5 bin iki yüz d. iç _____ 113/7 d. beş _____ 118/53 d. bin _____ 168/4

dohun-	d. + ında _____ 118/51 dokun- 1. kötü etki etmek, tahkir etmek, kalbini kırmak d.- u _____ 91/11 2. etkilemek, değmek d.- ur _____ 108/42
doksan	(sayı) 1. doksan üç harbi d. üç _____ 101/73, 113/47 2. seksen dokuzdan sonra gelen sayı bin iki yüz d. üç _____ 119/1
dokun-	etkilemek, tesir etmek d.- ur _____ 135/11
dokuz	(sayı) sekizden sonra gelen sayı _____ 14/6, 30/6, 161/1 on d. _____ 95/15
dokkuz	(sayı) bk. dokuz _____ 44/23, 146/28, d.+ u _____ 148/21 on d. _____ 39/6 on d.+ da _____ 118/22
dol-	1. bir yerde toplanmak, kalabalık duruma gelmek d.+ anı _____ 5/10 d.- ar _____ 155/69 d.- dular _____ 143/6 d.- madı _____ 63/10 d.- mah _____ 155/60 2. tamamlanmak d.- du _____ 176/7 d.- ufdu _____ 113/8 3. şişmanlamak, etlenmek d.- ar _____ 118/11 4. bir yere yerleşmek d.- du _____ 121/18 5. gir- d.- an _____ 153/83 6. artmak, çoğalmak d.- du _____ 153/122 7. bir yere iyice yayılmak, kaplamak d.- acah _____ 164/71
dolan-	1. dolaşmak, gezmek, yürümek _____ 128/7 d.- ır _____ 18/8, 58/15, 122/3 d.- san _____ 99/51 2. yaşamak. varlığını sürdürmek d.- ır _____ 98/23 3. yayıl- d.- an _____ 151/115
dolandır-	1. çevirmek d.- ar _____ 84/6 2. idame ettirmek, sürdürmek, devam etmesini sağlamak, döndürmek d.- ır _____ 89/2, 89/4 3. yönetmek, idare etmek d.- ır _____ 89/8 4. getirmek, donatmak d.- ır _____ 89/12

dolaş-	1. (yf.) karışmak, karıştırmak, birbirine girmek d.- ar dili _____ 98/9		
	2. bir yeri belli bir amaçla gezmek d.- ti _____ 116/37		
doldur-	1. boş bir şeyin içerisinde dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek _____ 49/9, 131/4 d.- du _____ 131/2		
	2. kaplamak, sarmak d.- an _____ 101/64		
dolma	(T.) tavuk, kuzu gibi hayvanların veya biber, domates, vb. sebzelerin içine pirinç ve başka şeyler doldurularak pişirilen yemek _____ 54/19		
dolu	(T.) bir yerde sayıca çok, fazla 44/8, 151/89 d. d. _____ 150/30		
domuz	(T.) çift parmaklılardan, eti ve yağı için beslenen evcil hayvan _____ 150/30		
don I	(T.) şekil, biçim _____ 153/45 d.+ a _____ 104/4, 143/39 d.+ una _____ 143/45 d.+ unda _____ 1/9, 53/7, 125/3		
don II	(T.) giysi, elbise d.+ u _____ 97/5, 118/48 d.+ unu _____ 108/31, 119/73, 133/18		
donanma	(T.) donanmak işi _____ 112/51		
dondur-	donmasını sağlamak d.- uram _____ 108/18		
dos	(Far. < dost) bk. dost d.+ lar _____ 112/28 d.+ ları _____ 84/14		
dosd	(Far. < dost) bk. dost d.+ a _____ 66/3, 92/2, 120/38 d.+ um _____ 83/9, 112/43 d.+ un _____ 66/3, 75/7 d.+ una _____ 7/6 d.+ undan _____ 68/14		
dost	(Far. < dost) sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş _____ 19/1, 20/19, 29/11, 29/12, 31/3 49/7, 128/13, 175/11 d.+ a _____ 49/4, 93/5 d.+ lar _____ 31/8, 40/4, 62/12 d.+ ol- _____ 170/9 d.+ tansa _____ 89/11 d. tut- _____ 128/15 d.+ um _____ 151/71 d.+ una _____ 110/19 d.+ unnan _____ 82/3		
doy-	1. bir gereksinimi yeteri kadar karşılamak d.- madı _____ 76/5 d.- muram _____ 133/22		
	2. yeter bulmak, kanmak, tatmin olmak d.- maz _____ 179/5	doyur-	açlığını gidermek, doyma durumuna getirmek d.- ur _____ 142/6
		döğ-	döv- 1. tokat, yumruk, tekme vurarak canını acıtmak, ezmek d.- me _____ 47/7 2. bir şeye maruz kalarak ondan etkilenmek d.- er _____ 118/56 3. değmek d.- er _____ 123/26 4. çok etki etmek, yaralamak d.- er _____ 147/21 5. ezmek d.- er _____ 149/10
		döğül-	dövme işine konu olmak, dövülmek işi d.- meden _____ 43/1
		döğüş	(T.) kavga d.+ ü _____ 73/13
		döh-	bk. dök- d.- sün _____ 112/12
		dök-	1. akıtmak d.- memiş _____ 104/28 d.- sen _____ 95/7 2. üstünde bulunan bir şeyi düşürmek d.- er _____ 118/44 d.- müş _____ 127/3 3.(yf.) saçmak zehir d.- üf _____ 119/16 4. boşaltmak, saçmak, dağıtmak d.- üf _____ 153/77 5. çiçek, bitki vb. açmak d.- er _____ 153/109
		dökül-	1. bir şeyin içine sokmak, girdirmek d.- mez _____ 43/1 2. ortaya çıkmak, görünür olmak, gün yüzüne çıkmak d.- ür _____ 141/22 3. çıkmak d.- er _____ 164/44
		döl	(T.) canlıların üremesi sonucu ortaya çıkan yeni birey veya bireylerin bütünü, zürriyet, nesil d.+ e _____ 139/30 d.+ ü _____ 139/30, 149/20, 150/35 d.+ ünü _____ 139/78
		dön-	1. değişmek, başkalaşmak d.- dü _____ 112/49, 119/32, 141/1 d.- en _____ 93/11 d.- er _____ 12/4 d.- üf _____ 19/8 2. dönüşmek, benzetmek d.- dü _____

- 101/5, 113/38, 113/40, 119/17
119/19, 146/34
d.-dün _____ 13/2, 150/7
d.- e _____ 104/32
d.- er _____ 58/11, 164/76, 165/54
d.- nem _____ 27/7
d.- üf _____ 29/1, 116/31
d.- üfdü _____ 113/4
d.- üp _____ 159/20
3. yönünü değiştirmek
d.- er _____ 29/3, 147/18
4. bir şeyin bolluğuna düşmek
d.- er _____ 29/9
5. devam etmek, sürüp gitmek
d.- er _____ 29/10
6. kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek
d.- en _____ 84/6
d.- er _____ 29/13
7. geri gelmek
d.- dü _____ 154/33
d.- en _____ 72/8
d.- üf _____ 153/53
8. bir şeye doğru yönelmek, gitmek
d.- düh _____ 143/65
d.- ün _____ 97/26
9. vazgeçmek, caymak
d.- mediler _____ 101/50
- dönder-** 1. etmek, eylemek, yapmak
d.-mez _____ 12/12
2. dönmelerini sağlamak
d.- ir _____ 137/30
3. (yf.) çevirmek
üzümü d.-mem _____ 158/87
- dönüm** (T.) dönme işi
d.+ dür _____ 108/46
- dört** (sayı) üçten sonra gelen sayı _____
3/1, 3/5, 12/10, 21/5, 21/9, 25/11,
28/3, 28/9, 40/10 44/18, 44/24,
68/7, 79/8 94/11, 118/3, 119/65,
127/11, 132/7, 143/91, 154/4,
155/3, 162/27
altmış d.+ te _____ 136/4
beş bin d. yüz _____ 26/4
bin üç yüz on d. _____ 143/1
d. bir _____ 119/40
d.+ ü _____ 154/6
on d.+ ünde _____ 118/15
sehsen d. _____ 143/12
sekiz bin d.+ ten beri _____ 136/9
üç bin sekiz yüz yirmi d. _____ 25/3
yeddi bin yeddi yüz sehsen d. _____
_____ 53/11
yirmi d. _____ 113/22
yüz kırk d. _____ 51/10
yüz on d. _____ 146/85
yüz yirmi d. bin _____ 12/9, 136/14,
165/69
- döş** (T.) göğüs, vücudun, ciğerlerin ve kalbin olduğu bölgesi _____ 138/2
d.+ üne _____ 139/48
- döşeh** (T.) döşek, yatak _____ 54/10
- döşehsiz** (T.) döşegi olmayan _____ 41/20
- döşek** (T.) bk. döşeh
d.+ i _____ 147/19
- döşeli** (T.) döşenmiş olan _____ 151/63
- döşen-** (T.) serilmek _____ 174/8
- dövrän** (Ar. < devrān) bk. devran
d.+ ı _____ 133/13
- döy-** bk. döğ-, tokat, yumruk, tekme vurarak canını acıtmak, ezmek
d.- dü _____ 151/67, 151/103
- dua** (Ar. < duā) yakarış, tanrıya yalvarma, yakarış için söylenen dini metin
d.+ sı _____
70/15, 134/9, 134/10, 134/11,
134/12, 134/15, 154/10
tut- d.+ yı _____ 173/6
- duacı** (Ar. < duā + T.) dua eden kimse
_____ 152/33
- dubara** (Far. < dü-bārā) oyun, hile, aldatmaca, düzen 112/46, 116/39
- dudah** (T.) ağzın, dişleri örten ve dışarıya doğru az veya çok kıvrılan üst ve alt kenarlarından her biri _____ 120/26
d.+ lar _____ 138/4
d.+ ları _____ 123/3
- dudu** (Far. < dūdī) papağan _____ 84/11
- Duğur** (öz. i.) yer adı
D.+ un _____ 143/117
- dul** (T. sf) eşi ölmüş veya eşinden boşanmış (kadın veya erkek)
d.+ unan _____ 149/8
- duman** (T.)
1. kötülük, yamanlık, dert, sıkıntı
d.+ dı _____ 19/4
2. havalanan tozların veya sisin oluşturduğu bulanıklık _____ 121/70,
150/10, 153/9, 164/97
d.+ a _____ 121/44
- dur** (T.) emir, buyruk
d. gel- _____ 108/59
- dur-** 1. var olmak, varlığını sürdürmek
d.- an _____ 105/5
d.+ sa _____ 3/7
2. susmak
d.- ar _____ 19/7
d.- uf _____ 180/2
3. belli bir duruş içerisinde bulunmak
d.- ana _____ 104/39
d.- anda _____ 60/9, 146/38
d.- du _____ 143/114
d.- uf _____ 27/5

4. görünmek
d.- ana _____ 57/8
- 5.(yf.) etmek, eylemek, yapmak,
vermek, gütmek, beklemek,
dikilmek, kalkmak, yönelmek
cenge d.- mağa _____ 122/11
d.- duh ru-be-ru _____ 143/58
d.- gibleye _____ 20/2
d.- macenge _____ 165/45
d.- ram ru-be-ru _____ 120/20
d.- uf ayağa _____ 128/4
d.- uf davaya _____ 87/9
d.- ur selama _____ 104/6
el pençe d.- ur _____ 104/6
harbe d.- dular _____ 121/54
önüne d.- an _____ 121/63
Selam d.- sun _____ 67/12
Selamına d.- dular _____ 119/29
6. beklemek, sabretmek _____ 77/9
7. kalmak, konaklamak, yatmak,
barınmak
d.- du _____ 151/21
d.- mağa _____ 79/4
8. ara vermek
d.- am d.+am _____ 89/9
9. bir şeyi yapmak için harekete
geçmeden beklemek
d.- ur _____ 137/3
d.- ursuz _____ 97/25
10. girmek
d.- dular _____ 99/1
11. beklemek, dikilmek
d.- ar _____ 155/46
d.- ma _____ 99/53
d.- madih _____ 143/101
d.- ur _____ 153/114
12. kalmak _____ 162/40
d.- duh _____ 143/91, 150/9
d.- madan _____ 104/42
d.- madin _____ 104/37
13. davranış, hareket, tavır
d.- ana _____ 108/49
d.- san _____ 137/12
d.+ uf _____ 135/15
14. etmek, eylemek, olmak, yapmak
d.- an _____ 112/15
d.-du _____ 151/74
d.- ur _____ 120/47
15. duruşu belirli nitelikte olan
d.- sun _____ 116/1, 116/5
16. yer almak, bulunmak
d.- mah _____ 155/24
d.- sun _____ 133/24
17. beklemek, kalmak
d.- du _____ 153/85, 165/37
d.- madih _____ 143/101, 143/103
- durgun** (T sf.) sakin _____ 151/60
Dursun (öz. i.) özel ad, şahıs adı _____ 143/63
- durul-** duru duruma gelmek, berraklaşmak
d.- ur _____ 79/10
- dustah** (T.) bk. tutsak
d.+ lar _____ 147/29
- duş** (T.) bk. düş
d.+ uma _____ 156/4
- duva** (Ar. < duʿā) bk. dua _____ 158/78
d.+ m _____ 143/127
d.+ sı _____ 53/2, 134/14
et- d. _____ 158/23
eyle- d. _____ 165/33
gıl-duva _____ 11/11
- duvacı** (Ar. < duʿā+T.) Tanrı'ya yalvaran
kimse _____ 103/6
- duvar** (Far. < dīvār) bir yapının yanlarını
dışa karşı koruyan, iç bölümlerini
birbirinden ayıran, taş tuğla vb.
gereçlerden yapılan veya örülen
dikey düzlem _____ 147/19
d.+ ın _____ 31/19
- duy-** bilgi almak, öğrenmek, haber almak,
işitmek
d.- anda _____ 119/75
d.- ar _____ 31/6
d.- arlar _____ 168/22
d.-muşam _____ 8/3
- duyur-** duymasını sağlamak, bildirmek
_____ 113/42
- dü** (Far. < dü) iki
_____ 26/8, 146/50, 165/23, 180/11
d.+ den _____ 24/8
d. sed _____ 26/8
- düğümlü** (T.) düğümlenmiş olan _____ 147/21
düğün (T.)
1.neşe, sevinç, iyilik _____ 73/6
2. evlenme veya sünnet dolayısıyla
yapılan tören, eğlence _____ 114/12
- dükkân** (Ar. < dükkān) iş yeri
d.+ ı _____ 11/6
- düldül** (Ar. < düldül) Hz. Ali'ye peygamber
tarafından armağan edilen katırın
adı _____ 163/25
d.+ ü _____ 165/8
- dünya** (Ar. < dünyā)
1.yeryüzü, kainat, dış, çevre,
ortam,alemler, _____
9/3, 14/8, , 47/3, 61/6, 65/1, 69/1,
72/9, 75/10, 79/12, 89/6, 90/15,
91/6, 111/3, 112/50, 128/10,
128/15, 134/1, 151/56, 153/4,
153/82, 153/121, 153/123, 155/34,
155/38, 155/52, 155/53, 162/1,
163/1, 164/3, 164/67, 164/83
Âlem- i d.+ da _____ 164/26
Âlem- i d.+ ya _____ 110/2
d.+da _____
_____ 4/1, 4/12, 17/10, 20/10, 20/18

25/12, 28/6, 29/7, 36/5, 47/4, 52/3 54/1, 62/9, 65/5, 72/2, 73/20, 75/4 107/32, 112/55, 120/46, 140/7, 153/138, 157/1, 164/9, 164/33, 165/48, 175/9 d. + dan _____ 4/10, 22/5, 56/1, 72/7, 76/4, 112/57, 159/17, 164/2, 164/52 d. + nın _____ 19/8, 28/12, 54/1, 65/22, 66/2, 66/4 66/8, 66/12, 84/9, 105/19, 119/20, 121/19, 121/21, 141/4, 153/10, 155/75, 164/49, 172/13 d. + ya _ 9/11, 72/8, 99/22, 119/51, 122/30, 134/5, 168/21 d. + ya gel- 118/1, 153/81, 155/32 d. + yı _____ _18/5, 36/5, 89/4, 99/28, 99/51, 141/25, 153/21, 154/45, 154/46, 158/22, 162/13, 164/97 terk- i d. _____ 146/72	değerini yitirmek, küçülmek, savrulmak, olmak d.... aha _____ 155/19 aha d.-üüb _____ 16/9 aha d.- üp _____ 29/6 ataş- ı suzana d.- dü _____ 121/24 ciüda d.- üf _____ 20/20 dara d.- sen _____ 29/12 d.- dü âha _____ 165/11 d.- dü ayağa _____ 141/15 d.- dü feryada _____ 165/11 d.- düler bese _____ 153/89 d.- düünüz bese _____ 152/9 d.- ende yola _____ 143/41 derde d.- düm _____ 33/2 d.-er gam belasına _____ 22/11 d.-er gam girdabına _____ 5/19 d.- er hacalete _____ 136/11 d.- ersen dara _____ 155/41 d.- er yadıma _____ 54/3 d.- ibadete _____ 164/54 d.- medi dâra _____ 153/73 d.- me hayala _____ 123/44 d.- me mihnete _____ 108/21 d.- meyin bese _____ 107/16 d.-müşem dünya şerrine _____ 14/8 d.- müşem gurbet ellere _____ 22/7 d.- müşem... intizara _____ 71/9 d.- tüler bahse _____ 108/1 d.- tüm aşk havasına _____ 22/10 d.- üf dalıma _____ 120/49 d.-üf gaflet hâbına _____ 5/17 d.- üpsen dile _____ 123/24 d.- ürür feryada _____ 124/6 elinden amana d.- dü _____ 121/36 fikrime d.- dün _____ 104/2 hicrana d.- dü _____ 121/16 işiz d.- mesin _____ 116/32 itgin d. + üf _____ 150/6 itkin d.- er _____ 162/48 köze d.- üfdü _____ 94/2 pervaza d. üfdü _____ 94/12 piyandaza d.- üfdü _____ 94/4 şüpeye d.- en _____ 139/59 tefdiše d.- düler _____ 143/78 tufana d.- dü _____ 121/56 yâda d.- ende _____ 112/31 yollara d.- tü _____ 154/25
2. asla, hiçbir zaman d. + da _____ 9/9	2. bir durumdan başka duruma geçme _____ 9/1 d.- dü _____ 121/4, 121/12
3. meslek veya iş birliği içinde bulunma, camia d. + sı _____ 153/98	3. geri dönüşü olmayan bir karanlığa girmek (ölüm) d.-üp _____ 16/2
dür (Ar. < dürr) bk. dürr _____ _____ 138/4, 143/136, 162/8 d. + den _____ 168/26 d. + ü _____ 153/76	4. inmek, azalmak, küçülmek d.- dü _____ 39/6 d. ha d. ol- _____ 119/68 d.- mez _____ 145/6
dürdane (Ar. < dürr+Far. < dâne) inci tanesi, sevgili _____ 135/12 d. + nin _____ 128/21 zahn- i d. + m _____ 34/5	
dürr (Ar. < dürr) inci _____ 153/77 d. + ü _____ 120/2 d. + üsi _____ 153/12 d. + ü yekta _____ 17/4	
dürül- (yf.) öldürülmek, cezalandırılmak _____ defterlerin d.- ür _____ 52/15 d.- dü defderin _____ 65/12	
dürüst (Far. < dürüst) doğru _____ 3/6	
dürzi (Ar. < dürzî) ağır hakaret ve küfür sözü sıfat- ı d. + sen _____ 139/25	
dürzü (Ar. < dürzî) bk. dürzi _____ _____ 139/49, 150/15, 150/43	
düstur (Ar. < düstür) genel kural, yasaları içine alan kitap _____ 108/62	
düş (T.) 1. hayal d. ol- _____ 119/24 2. rüya d. + ünde _____ 168/9	
düş- 1.(y.f.) bir durum içinde olmak, bulunmak, çıkmak, gelmek, girmek, hatırlamak, özlemek,	

5. kötü veya iyi bir sebeple istemeden bir yerde, durumda bulunmak
d.- se _____ 91/5
d.- tü _____ 116/9
6. yitmek, yok olmak, kaybolmak
d.- er _____ 91/7
7. yer almak, bulunmak
d.- üfdü _____ 94/8
8. bir durum içerisine girmek, _____
 _____ 174/6
d.- dü _____ 119/49,
d.- me _____ 108/77
d.- meyen _____ 96/4
d.- müşem _____ 120/14
9. olumlu yada olumsuz bir durumda olmak, bulunmak
d.- müşem _____ 100/25
10. gitmek, varmak, uğramak
d.- dü _____ 121/8, 121/48
d.- er _____ 138/17
d.- mesin _____ 116/36, 116/40
11. ...nin eline geçmek
d.- dü _____ 121/20
12. damlamak, dökülmek
d.- dü _____ 121/28
13. yayılmak
d.- dü _____ 121/32
14. ...e,a girmek, ... e, a boğulmak, ... e, a bürünmek
d.- dü _____ 121/40, 121/44, 153/97
d.- sün _____ 112/16
15. girmek
d.- dü _____ 121/52
d.- er _____ 153/133
16. bir bölüşme sonunda payına ayrılmak
d.- tü _____ 121/60
17. kalmak
d.- dü _____ 121/64
18. rastlamak, denk gelmek
d.- dü _____ 121/68
19. saçmak, saçılmak, dağılmak
d.- üb _____ 135/14
20. erişmek, ulaşmak
d.- er _____ 139/9
21. kendini bir yere atmak, vurmak; bir yere gitmek
d.- üfşen _____ 139/43
22. bir şeyin üzerinden yere çakılmak
d.- dü _____ 151/49
d.- ersen _____ 153/131
23. geçmek
d.- dü _____ 151/65
24. temeli oluşmaya başlamak
d.- dü _____ 153/29
25. meydana gelmek
d.- dü _____ 153/63
26. kovulmak, çıkmak

- d.- en* _____ 163/6
- düşkün** (T.)
 1. bir şeye kendini aşırı vermiş olan, çok bağlı, meraklı, tutkun _____ 57/2
d.+ ündü _____ 57/2
- düşman** (Far. < düşmān) birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse _____
 29/11, 31/8, 73/14, 89/11, 112/43, 112/46, 128/13, 173/15, 175/11
d.+ a _____ 112/28, 121/12
d.+ a garşı _____ 112/6
d.+ ı _____ 112/39, 139/20
d.+ ım _____ 37/14
d.+ ından _____ 68/14
d.+ lar _____ 31/4
d.+ larım _____ 40/4
d.+ ların _____ 31/6
2. birbiriyle savaşan devletler ve bu devletlerin asker, sivil bütün uyrukları _____
 _____ 97/26, 110/20, 111/10, 116/16
d.+ a _____
 _____ 97/2, 97/4, 97/8, 97/12, 97/14
 97/16, 97/20, 97/24, 97/28
d.+ ının _____ 101/72
- düşün-**
 1. aklından geçirmek, göz önüne getirmek _____ 56/9
d.- mez _____ 134/13
d.- mezsın _____ 127/5
2. bir şeye karşı ilgili ve titiz davranmak
d.- üf _____ 108/74, 149/4
- düşür-**
 1. (yf.) salmak
d.- dü zara _____ 113/6
2. salmak
d.- dün _____ 163/3
- düvel** (Ar. < düvel) devletler _____ 8/4, 114/3, 121/53, 149/14
d.+ de _____
- düya** (Ar. < dünyā) bk. dünya
d.+ ya _____ 29/9
- düz** (T.)
 1. doğru _____ 21/5
d.+ e _____ 62/4
2. engebesiz olan yer, düzlük, ova _____
 _____ 116/13, 121/46
d.+ e _____ 113/25, 139/43, 143/137
d.+ ünden _____ 119/28
- düz-**
 1. yapmak
d.-en _____ 2/4
2. yaratmak, oluşturmak, meydana getirmek
d.- dü _____ 153/13, 153/66
d.- eli _____ 162/26
d.-en _____ 15/8
d.- ene _____ 171/8

	3. dizmek, düzenlemek, sıralamak, hazırlamak d.- dü _____ 100/5 d.- er _____ 169/9 d.- müşem _____ 25/10
	4. (yf.) almak, etmek, eylemek, olmak, yapmak cılve d.- er _____ 138/13 hikâyet d.- er _____ 151/53 ihtiyatın d.- düler _____ 104/34 tertibat d.- er _____ 161/9
	5. donatmak d.- düler _____ 143/108
düzen	(T.) 1. belli yöntem, ilke veya yasalara göre kurulmuş olan durum, uyum, nizam, sistem _____ 153/69, 155/61 d.+ e _____ 146/83 d. ver- _____ 108/58
	2. soyut ve somut nesnelerin bir sıraya, bir hedefe, bir amaca göre sıralanması ver. d. _____ 153/71
düzenlet-	tertip etmek, ettirmek d.- ti _____ 101/47
düzgün	(T.sf.) kurala uygun olarak, kusursuz bir biçimde _____ 99/44
düzül-	dizilmek, sıralanmak _____ 63/6 d.- dü _____ 153/119 d.- ü _____ 99/57
E	
ebced	(Ar. < ebced) 1. iptidai bilgi malumat e.+de _____ 3/3
ebcet	(Ar. < ebced) Arap alfabesine göre harf değerleri ve bu değerlerin sayısal karşılıklarını gösteren sistem e.+ tir _____ 159/26
ebedü'l-ebed	(Ar. < ebed-ül ebed) ebediyete kadar sonsuz olan _____ 165/56
ebr	(Far. < ebr) bulut ebr+ i _____ 162/9
ebrisum	(Far. < ebrîşüm) ebrîşüm, bk. ibrişim _____ 59/6
ebrîşim	(Far. < ebrîşüm) bk. ibrişim _____ 135/5
ebruşim	(Far. < ebrîşüm) bk. İbrişim _____ 143/119
Ebubekir	(Ar. < Ebü-Bekr) Hz. Ebûbekir _____ 163/16
Ebu Cehil	(Ar. < Ebü-cehl) asıl adı Ömer olup Hz. Muhammed'e düşmanlığıyla meşhurdur _____ 139/66
Ebu Sinan	(Ar. < Ebü-Sinân) şahıs adı _____ 108/19

ebyet	(Ar. < ebyât) ebyât, iki mısra'dan meydana gelen manzum sözler _____ 136/3
ecdad	(Ar. < ecdād) geçmişteki büyükler, atalar e.+ ı _____ 25/5
ecel	(Ar. < ecel) hayatın sonu, ölüm zamanı, ölüm _____ 53/11, 65/15, 72/11, 80/2, 85/11, 116/28, 153/47, 159/19
ecinli	(Ar. < ecinnî) ecinni, cin taifesinden bir fert _____ 30/4
eda	(Ar. < edā) 1. davranış, tavır, naz, işve _____ 81/5 e.+ ları _____ 17/5 e.+ sı _____ 80/13, 104/22 2. yerine getirme, verme, ödeme _____ 20/9, 162/37 e. et- _____ 155/12, 155/13 et- e. _____ 78/13 e.+ sı _____ 143/147 teşbih- i e. _____ 171/9
edalı	(Ar. < edā+T.) nazlı, işveli e.+ san _____ 126/5
edeb	(Ar. < edeb) bk. edep _____ 162/11
edep	(Ar. < edeb) 1. iyi ahlak, incelik, terbiye _____ 16/11, 99/18 e.+ i _____ 163/4 2. toplu töresine uygun davranma _____ 108/63
Edehem	(Ar. < edhem) Edhem, kişi adı özel ad _____ 143/57
edici	(T.) eyleyen, eden, yapan _____ 108/88
edna	(Ar. < ednā) pek aşağı, çok alçak, en alt düzeyde _____ 20/18 e.+ dan _____ 6/10
efder	(Far. < efder) amca e.+ idi _____ 101/2
efendi	(Yun.) 1. özel adlardan önce veya sonra kullanılan ikinci derecede unvan _____ 32/17, 143/74, 143/110, 143/118, 143/134 e.+ den _____ 147/25 e.+ di _____ 122/21 e.+ yi _____ 143/122 e.+ ynen _____ 143/46 2. erkekler için kullanılan bir seslenme sözü e.+ m _____ 56/1, 107/2, 107/4, 107/8, 107/12, 107/16, 107/20, 107/24, 107/28, 107/32, 113/1, 171/1 3. görgülü, nazik, kibar, terbiyeli _____ 143/67

effa	(Ar. < evfā) evfā, pek çok e.+ ya _____ 87/10	e.- rem _____ 158/37
efkar	(Ar. < efkār) tasa, kaygı, üzüntü e.+ a _____ 146/2, 175/2 e.+ dan _____ 138/29 e.+ ı _____ 93/4, 120/16 e.+ ım _____ 59/9, 178/7 e.+ ınnan _____ 174/19 e.+ idi _____ 101/64 e.ol- _____ 14/8 sal- gam e.+ ina _____ 34/1	e.- rsen _____ 99/12 e.- sen _____ 158/37
eflāk	(Ar. < eflāk) 1. melek _____ 169/26 2. felekler e.+ ini _____ 179/10	2. (yf.) etmek, eylemek, yapmak bırakmak eğle- üzü garalılı _____ 150/3 havale e.- dim _____ 146/11 tenezzül e.- if _____ 174/3 var e.- din _____ 158/53
Eflatun	(Ar. < eflātūn) 1. büyük felsefe düşünürü _____ 29/8, 100/7, 101/2, 104/25, 112/3 E.+ u _____ 52/12, 115/15, 173/19, 175/7 2. açık mor renk, bu renkte olan _____ 100/19	eğlen- 1. neşeli hoşça vakit geçirmek e.- e _____ 104/29 e.- er _____ 41/2 2. bir yerde durmak, beklemek _____ 163/1, 174/2 e.- di _____ 119/33, 157/6 e.- in _____ 70/10
efraz	(Far. < efrāz) yükselen, kaldıran, yukarı çıkan e.+ i dem _____ 169/21	eğri (T.sf) yanlış, kötü _____ 9/1
efsene	(< ?.) aptal, bön, saf e.+ ye _____ 86/3	ehbar (Ar. < ihbār) ihbar, haber, ilgi, alaka e.+ ım _____ 151/105
efsun	(Far. < efsūn) büyü, sihir _____ 108/20	ehed (Ar. < ehadd) can, güç, kuvvet, takat e. üz- _____ 135/15
eğ-	1.(y.f.) itaat etmek, saygı göstermek baş e.-er _____ 11/3 baş e.-if ibadete _____ 5/7 baş e.- medi _____ 151/73 baş e.- mez _____ 137/27 baş e.- mezidim _____ 99/67 boyun e.- mediler _____ 107/7 boyun e.- mez _____ 107/24 2. dikliğini kaybetmek e.- din _____ 54/6 3. süzmek e.- er _____ 123/25	ehdibar (Ar. < ʿtibār) itibar, saygı görme, değerli, güvenilir olma durumu, saygınlık 5/3, 38/7, 50/6, 141/17 e.et- _____ 2/6 e. eyle- _____ 69/1 e.+ ı _____ 66/3, 93/8, 119/20, 132/23, 141/16
eğer	(Far. < eger bağ.) şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen kelime, şayet _____ 20/5, 32/8, 41/10, 56/7, 62/11, 73/3, 87/1, 120/55, 129/7, 139/59, 154/31, 154/47, 164/35, 164/48	ehdibarsız (Ar. < ʿtibār+T.) saygınlığı ve güvenirliği olmayan _____ 150/2
eğer	(T.) binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne e.+ i _____ 70/10	ehdiyar (Ar. < ihtiyār) bk. ihdiyar _____ 118/37
eğil-	1. doğru ve düz olmayan, yanlış e.- i _____ 3/6 2. kavislenmek e.- er _____ 118/7	ehillen- (Ar. < ehl+T.) ehililen-, insanlara uymak, davranışlarını onlara göre ayarlamak; toplumda güzel davranmağa alışmak e.- ir _____ 118/28
eğle-	1. etmek, eylemek, yapmak e.- di _____ 40/3 e.- din _____ 94/1 e.- r _____ 84/2	ehil (Ar. < ehl) 1. ehil,sahip,bir işte yetkili olan, bir iş yapan, sahip e.+ i _____ 100/18, 101/18 e.+ i dil _____ 4/5, 21/2, 67/7, 109/14, 139/39, 143/133, 143/156, 149/3 e.+ i hüner _____ 17/4, 143/59 e.+ i iman _____ 113/6 e.+ i irfan _____ 85/8 e.+ i İslam _____ 97/1, 101/31, 119/76, 121/22, 153/67 e.+ i marfet _____ 15/4 e.+ i Medine _____ 146/45 e.+ i takva _____ 164/53 e.+ i vefa _____ 146/51 2. eşlerden her biri, kadın, erkek e.+ i perde _____ 143/129
		ehligat (< ?.) ehlikat, buyruk, emir e.+ ina _____ 151/94
		Ehmet (Ar. < Aḥmet) Ahmet, kişi adı, özel ad

	<i>e. + in</i> _____	151/24
ehsan	(Ar. < iḥsān)	
	1. ihsan, iyilik etme, bağışta bulunma, lütuf, iyilik	
	<i>e. + in</i> _____	158/27
	<i>e. + ina</i> _____	34/6
	2. bk. ehse	174/6
ehsap	(Ar. < aḥseb) ahseb, daha, en veya daha çok	146/52
Ehsen	(Ar. < iḥsān) İhsan, kişi adı	174/4
ehtac	(< ?.) ehtaç, gereksinli, muhtaç	
	<i>e. + ı</i> _____	168/3
ehtibar	(Ar. < iṭibār) bk. ehdibar	
	<i>e. + ı</i> _____	122/14, 122/16
ehtikad	(Ar. < iṭikād) itikat, inanma, bir şeye bağlanma	5/6
ehsan	(Ar. < iḥsān) bk. İhsan	143/120
	<i>e. gıl-</i> _____	143/120
ehsar	(Ar. < iḥzār)	
	1. huzura getirme, hazırlama	
	<i>sahibü'l e. + dır</i> _____	78/11
ehval	(Ar. aḥvāl) bk. ahval	
	<i>e. + ı</i> _____	73/2, 77/4
Ejder	(Far. < ejder)	
	1. şahıs adı, özel ad	104/36
	2. ejderha, büyük yapılı yılan	
	_____	108/67, 130/20
ejderha	(Far. < ejderhā) büyük yılan	
	_____	101/20, 163/15, 165/10
	<i>cengi e. + nın</i> _____	110/14, 153/19
ek-	bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek	
	<i>e.- mişdim</i> _____	44/7
ekdir-	bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek işini birine veya birilerine yaptırmak	
	<i>e.- dim</i> _____	112/17
ekil-	(T.) ekme işi yapılmak, ekilmek işi	
	<i>e.- mez</i> _____	43/1
	<i>e.- sin</i> _____	116/13
Ekrem	(Ar. < ekrem)	
	1. daha kerim, pek cömert, âlicenab	
	<i>E. + in</i> _____	164/96
	2. Hz. Muhammet	
	<i>E. + e</i> _____	167/10
ekmeksiz	(T.) ekmeği olmayan	150/40
eksih	(T.) bk. eksik	
	<i>e. ol-</i> _____	143/70
eksik	(T.) noksan	
	<i>e. ol-</i> _____	70/14
el I	(T.)	
	1. kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, ve tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü	10/8, 75/8, 112/15, 143/64
	<i>çek- e. + imi</i> _____	112/57
	<i>çek- e. + ini</i> _____	139/77

e. at-	165/74, 173/11
e. çek- _____	4/10, 56/1, 65/3, 108/69, 179/8
e. + de _____	101/60, 141/28, 165/81
e. + den _____	9/10
e. + den gel- _____	121/9
e. + den git- _____	112/47
e. + e _____	120/22, 164/78
e. galdır- _____	146/75
e. + e gel- _____	137/17
e. götür- _____	54/4
e. + i _____	122/12, 150/24
e. + im _____	135/9, 158/63
e. + imde _____	143/107
e. + ime _____	173/11
e. + in _____	29/9
e. + inde _____	144/12, 153/113, 168/18
e. + indeki _____	146/80
e. + inden al- _____	165/62
e. + ine _____	162/31, 168/7
e. + ini _____	114/21
e. + innen _____	1/3, 24/6
e. + innen gel- _____	164/47
e. + innen tut- _____	84/14
e. + lerim _____	76/5
e. pençe dur- _____	104/6
geçif e. + ime _____	120/7
gel- e. + e _____	100/27
yet- e. + i _____	98/10
2. vasıta, vesile, sebep	
e. + innen _____	4/9, 19/1
e. + iyle _____	146/37
3. bulunan, mevcut olan	
e. + de _____	5/3
5. yüzünden, dolayı _____	46/9
e. + inden _____	16/1, 61/1, 108/71
e. + innen _____	46/5, 54/24, 70/9, 84/1
6. sahiplik, mülkiyet	
e. + den _____	37/3
e. + imde _____	62/11
e. + ime _____	64/10
e. + inden _____	46/9
e. + innen _____	87/12
7. güç, kuvvet	
e. + im _____	47/2, 59/12
8. beceri, ustalık, yetenek	
e. + i _____	90/10
e. + in _____	83/6
T.)	
1. ülke, yurt, il, memleket _____	23/1, 69/3, 90/16, 115/9, 150/38, 162/47
düş- gurbet e. + lere _____	22/7
e. + de _____	158/51
e. + den _____	119/54
e. + e _____	82/4, 91/1

	<i>e. + i</i> _____ 122/2		
	<i>e. + idi</i> _____ 151/36		
	<i>e. + imi</i> _____ 178/11		
	<i>e. + imizin</i> _____ 100/2		
	<i>e. + in</i> _____ 70/13, 122/5		
	<i>e. + inde</i> _____ 98/1, 104/58, 109/1		
	<i>e. + ine</i> _____ 109/10, 174/1		
	<i>e. + innen</i> _____ 145/5		
	<i>e. + ler</i> _____ 113/38		
	<i>e. + lerde</i> _____ 16/2		
	2. toplum, millet, insanlar, halk, ahali _____ 5/15, 13/7, 40/12, 45/12, 62/9, 83/7, 89/2, 98/6 108/4, 112/48		
	<i>e. + imi</i> _____ 112/58		
	<i>e. + in</i> _____ 9/3, 87/3, 87/5		
	<i>e. + ler</i> _____ 67/5, 112/14		
	<i>e. + lerin</i> _____ 23/1		
	3. sebep, neden, ... den dolayı <i>e. + inden amana düş-</i> _____ 121/36		
el III	(T.) yabancı, yakınların dışında kalan kimse _____ 69/2, 108/14, 120/63, 141/27, 147/36, 149/18, 158/29		
	<i>e. + de</i> _____ 71/2		
el	(Ar. < el-) Arapça “harf-i ta’rif” olup kelimelerin başında bulunur ve ismin manasını tarif ve tayin etmeye yarar. Arapçadaki terkiplerde, has isimlerde ve Osmanlıcadaki izafet ve sıfat terkiplerinde kullanılır. Hurûf- i şemsiyeden biriyle başlayan kelimelerin evveline geldiğinde l yerine o harf şeddeli okunur: “eş-şems” gibi _____ 167/10		
ela	(T.) gözde sarıya çalan kestane rengi _____ 59/8, 166/1		
elbet	(Ar. < elbet) elbette, şüphesiz, kuşkusuz _____ 20/9, 90/10		
elçi	(T.) bir kızı istemek için kız tarafına yollanan şahıs _____ 118/19		
	<i>e. + lerim</i> _____ 120/49		
ele	(T.zf.) öyle, o şekilde, o biçim, o tarzda _____ 55/7, 164/55		
	<i>e. bil-: zannetmek, ümit etmek, sanmak</i> _____ 31/22		
ele-	(T.yf.) 1. gelmek, eylemek, etmek <i>e.- r</i> _____ 80/2, 80/4		
	2. etmek, eylemek, yapmak <i>e.- r</i> _____ 80/16		
elfâz	(Ar. < elfâz) lafızlar, kelimeler <i>e. + dan</i> _____ 143/135		
	<i>e. + ı mücevver</i> _____ 34/5		
	<i>e. + in</i> _____ 139/52		
el hamd	(Ar. < el- hamdüli-llâh) el- hamdüli-llâh, Allah’a hamd olsun, Allah’a şükür _____ 162/55		
elif	(Ar. < l) Arap alfabesinin ilk harfinin adı _____ 39/3, 159/1, 159/27, 160/1, 161/6, 166/1		
	<i>e. + i</i> _____ 99/43		
	<i>e. + te</i> _____ 25/8, 161/4		
	<i>e. + ten</i> _____ 166/1		
elli I	(T.) eşli dostlu, akrabalı _____ 74/4		
elli II	(sayı) elli sayısı _____ 95/14		
	<i>dokuz yüz e.</i> _____ 14/6		
	<i>e. altı</i> _____ 26/2		
	<i>e. beş</i> _____ 118/38		
	<i>e. + iken</i> _____ 74/10		
	<i>e. + sinde</i> _____ 118/35		
	<i>e. üç</i> _____ 118/37		
	<i>yeddi yüz e.</i> _____ 14/6		
elim	(Ar. < ‘ilm) bk. ilim <i>e. + i âlim</i> _____ 143/59, 174/10		
	<i>e. + ine</i> _____ 139/5		
elma	(T.) kabuğu parlak, sert, kırmızı, sarı ve yeşil renkte, kokusu hoş, tadı ekşi veya tatlı, dokusu gevrek, ufak çekirdekli meyve _____ 30/5		
elmas	(Ar. < elmās) mücevher olarak kullanılan, saydam, değerli taş <i>e. + ı</i> _____ 165/60		
elvan	(Ar. < elvān) renkler, türlü renklerden olan _____ 76/5, 108/8, 108/46		
	<i>e. + ı</i> _____ 42/12		
	<i>e. + in</i> _____ 164/43		
	<i>e. + ını</i> _____ 108/30		
	<i>gülgezi e.</i> _____ 135/4		
elvanlı	(Ar. < elvān+T.) renkli, çeşitli _____ 31/1, 113/21, 143/119		
elveda	(Ar. < el + vidā) bir daha karşılaşamayacak biçimde ayrılırken ‘Allaha ısmarladık, Allaha emanet olun’ anlamlarında kullanılan bir söz <i>et- e.</i> _____ 143/53		
em-	dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine çekmek, içmek <i>çiy süt e.- if</i> _____ 29/18		
embiya	(Ar. < enbiyā) bk. enbiya <i>e. + nın</i> _____ 161/12		
	<i>server- i e.</i> _____ 167/16		
emdir-	kadın veya dişi hayvan, memesindeki sütü yavruya vermek <i>e.- rem</i> _____ 120/40		
emeh	(T.) bk. emek _____ 98/34		
emek	(T.) bir işin yapılması için harcanan bedel ve kafa gücü <i>e. eyle-</i> _____ 87/10		
	<i>e. + i</i> _____ 118/46		
emel I	(Ar. < ‘amel) amel, yapılan iş, edim, fiil _____ 114/25, 155/64, 155/65		
	<i>e. + in</i> _____ 153/142		

emel II	(Ar. < emel) ümit, umma, arzu, hırs, tamah e. + i _____ 139/38 eyle- e. _____ 139/5		
Emin	(Ar. < emîn) 1. şahıs adı, özel ad _____ _____ 143/110, 143/122 2. emniyet sahibi, korkusuz; birine emniyet eden, güvenen; şüphe etmeyen; kendisine güvenilen kimse e. + e _____ 146/46		
emir	(Ar. < emr) emir, buyruk _____ _____ 146/23, 162/35 babayı e. + den _____ 143/151 e. ed- _____ 36/3 e. et- _____ 153/39, 158/25, 168/9 e. eyle- _____ 43/7, 36/7 e. + i _____ _____ 10/10, 108/75, 129/9, 155/31, 167/9 e. + idi _____ 99/15 e. + i hak _____ 20/11, 105/13, 108/24, 143/55 e. + i hakg _____ 42/11 e. + i hakk _____ 108/72, 108/76 e. + i ilahi _____ 101/36 e. + ine _____ _____ 10/12, 27/11, 51/2, 113/34, 160/17 e. + i kaderullah _____ 132/16 e. + i rey _____ 174/7 e. + i Süphan _____ 158/5 e. ol- _____ 153/3, 158/10		
Emiroğlu	(Ar. < emr+T.) şahsa ait bir ünvan veya soyad _____ 119/27		
emlih	(T.) emlik, zamanından daha geç doğan kuzu veya oğlak _____ 118/12		
emraz	(Ar. < emrāz) hastalıklar e. + a _____ 77/1		
emrarsız	(Ar. < emrāz+T.) hastaliksız _____ 150/8		
emsal	(Ar. < emşāl) benzer, eş, denk _____ _____ 95/20 e. et- _____ 86/11		
emsalsiz	(Ar. < emşāl+T.) eşi ve benzeri olmayan _____ 120/41		
emval	(Ar. < emvāl) mallar, para ile alınan şeyler e. + in _____ 164/76		
en	(T.zf.) başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime _____ 16/10, 69/9, 160/23, 166/27		
en-	1. yüksekte veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek veya gitmek, gönderilmek e.- di _____ 28/3, 165/10 e.- dim _____ 82/5		
	2. bir yerden başka bir yere gitmek, varmak e.- di _____ 113/26, 151/19, 151/29, 151/66, 151/75 e. + di _____ 143/66 e.- dim _____ 143/43 e.- meye _____ 119/13		
enam	(Ar. < enām) Kur'an- ı Kerim'de bir surenin adı _____ 173/18		
enbiya	(Ar. < enbiyā) nebiler, peygamberler e. + lar _____ 51/3, 146/13 serveri e. _____ 171/3		
encam	(Far. < encām) son, işin sonu, gelecek e. + im _____ 59/11 e. + in _____ 56/4		
enda	(Ar. < ednā) edna, pek aşağı, çok alçak e. + san _____ 139/45		
endam	(Far. < endām) 1. vücut, beden e. + ı _____ 118/56 e. + in _____ 164/72 e. + ında _____ 95/16		
endaze	(Far. < endāze) 60 cm boyunda bir uzunluk ölçüsü _____ 95/18		
endir-	(yf.) 1. düşürmek, indirmek, eğmek baş e.- er _____ 88/11 baş e.- ir _____ 28/11 e.- er baştan ayağa _____ 128/16 2. alçaltmak, düşürmek e.- er _____ 84/3 3. çekmek, getirmek e.- di _____ 113/25, 153/74 4. gelmek, bulunmak, uğramak e.- mez _____ 125/11 5. çıkarmak e.- di _____ 165/30, 165/38		
endişe	(Far. < endīşe) tasa, kaygı, korku e. + de _____ 173/3 ed- e. _____ 120/15		
enfes	(Ar. < enfes) çok güzel, en güzel buse- yi e. + ten _____ 120/24		
engâm	(Far. < engāme) engāme, topluluk e. + ı _____ 137/23		
Engüç	(öz. i..) şahıs adı veya bir şahsa ait ünvan E. + de _____ 165/27		
enli	(T.) eni büyük olan, geniş _____ 138/2		
ensar	(Ar. < enşār) yardımcıları, muavinler, müdafiler, koruyucular _____ 146/45		
entari	(Ar. < 'anteri) genellikle tek parçalı kadın giyeceği e. + si _____ 118/48, 145/7		
Enter	(Ar.) Antere, cahiliye döneminin siyahi kölelerinden biri _____ _____ 1/8, 165/28		

enver	(Ar. < enver) nurlu, çok ve pek parlak, çok güzel vech- i e. _____ 164/5	Erince	(öz. i.) yer adı E. + de _____ 151/1
eppeh	(T.) insanı geçindirecek iş, kazanç _____ 143/27	Ermeni	(öz. i.) Ermenistan'da yaşayan halk veya bu halktan olan kimse e. + lerin _____ 119/63
er	(T.) 1. kahraman, yiğit ____ 97/14, 154/40 e. + ler _____ 73/18 2. koca, eş e. + ini _____ 118/34 3. asker e. + ime _____ 120/50	ermiş	(T.) dini inançlara göre kendisinde olağanüstü manevî güç bulunan kişi, evliya, veli e. + ler _____ 67/7
er	(Far. < eger) eğer, ise, olsa, olur ise _____ 136/15	ervah	(Ar. < ervāh) ruhlar cem- i e. _____ 97/15 e. + ı ezel _____ 167/1 e. + ı Kuddus _____ 158/15 e. + ları _____ 158/66 e. + ı mümin _____ 48/3 e. + i _____ 161/11
er-	1.erişmek, ulaşmak, kavuşmak e.- en _____ 163/13 e.- se _____ 86/5 2. (T. yf.) ermek, erişmek, ulaşmak, kavuşmak murada e.- em _____ 121/37 muradına e.- medi _____ 121/23	erzak	(Ar. < erzāk) uzun süre saklanabilen yiyeceklerin genel adı _____ 101/23
erbap	(Ar. < erbāb) bir işten anlayan, bir işi iyi yapan kimse, ehil, layık, muktedir _____ 93/1, 158/81 e. + ina _____ e. + ı siddik _____	erze	(Far. < 'arzā) arza, sunma, gösterme, dilekçe _____ 137/26
Ercan	(öz. i.) Artvin'e bağlı bir yer adı _____ 151/17	Erzincan	(öz. i.) Erzincan şehri _____ 115/6
eren	(T.) ermiş, evliya e. + ler ____ 45/2, 45/10, 67/7, 146/58 e. + leri _____ 14/7	Erzurum	(öz. i.) Erzurum şehri _____ 115/6
erid-	1. yok etmek e.- er _____ 110/11 2. yumuşatmak e.-er _____ 143/135	es-	1.havanın bir yönden bir yöne doğru akması, rüzgar olması e.- di _____ 150/10 e.- eceh _____ 164/99 e.- en _____ 120/20 e.- er ____ 29/3, 153/18, 153/101 e.- erem _____ 108/25 e.- if _____ 58/12 e.- sin _____ 112/50 2. kıpırdamak, hareket etmek e.- er _____ 62/10, 135/5 3. gezmek, dolaşmak e.- er _____ 80/7 4. hiddetlenmek, sinirlenmek e.- er _____ 130/1 e.- erem _____ 108/27
eriş-	1. (yf.) ulaşmak, kavuşmak muradına e.- ti _____ 101/37 2. ulaşmak, varmak, yetişmek _____ _____ 143/51 e.- en _____ 141/6 e.- meden _____ 143/51	esaret	(Ar. < esāret)esirlik, kölelik, kulluk, hakimiyet altında bulunma _____ _____ 101/62, 162/34
erkân	(Ar. < erkān) 1. yol, yöntem, usul _____ 16/11, 28/1, 88/7, 136/10, 143/47, 162/11 e. + ı ____ 7/4, 45/10, 139/90, 143/23, 159/5 e. + in _____ 164/68 2. bir topluluğun ileri gelenleri, büyükler, üstler e. + ı _____ 108/63 e. + in _____ 164/28	Ese	(öz. i.) bir kişiye ait lakap yada bir kii adının kısaltılmış biçimi E. + ye _____ 151/74
erkeh	(T.) erkek, insan, hayvan, ve bitkilerin dişiye dölleyecek cinsten olanı _____ 90/5	eser	(Ar. < ešer) iz, işaret, belirti, nişan _____ 133/1 e. + siz _____ 38/2
eren	(T.) ermiş, evliya e. + ler _____ 45/2, 45/10, 51/10 e. + leri _____ 14/7	eserli	(Ar. < ešer+T.) belli bir iz, işaret veya belirtiye sahip olan _____ 96/7
		eselen-	sendelemek, düşer gibi olmak _____ _____ 60/9
		Esfendiyar	(öz. i.) İsfendiyâr, İran tarihinde hak, kudret ve lütuf sembolü olarak yer alan efsanevî kahraman _____ _____ 164/101
		esger	(Ar. < 'asker) bk. asger _____ 125/1 e. + i _____ 99/54

	<i>e. + lerin</i> _____	99/58
	<i>e. + lerini</i> _____	119/43
eshabe	(Ar. < eşhāb) bk. sahabe	
	<i>e. + ler</i> _____	162/49
esir	(Ar. < esīr) tutsak, köle	
	<i>e. ed-</i> _____	119/11
esirge-	bir şeyi yapmaktan veya vermekten kaçınmak	
	<i>e. - din</i> _____	150/39
es kaza	(Far. < ez+Ar. < kazā) gelişigüzel olarak, tesadüfen, aniden, kazayla	29/12
eskilen-	(T.) eskimiş, yıpranmış duruma gelen	
	<i>e. - if</i> _____	50/3
esnan	(Ar. < esnān) dişler	164/44
esrar	(Ar. < esrār) gizler, sırlar	
	<i>e. + a</i> _____	146/12
	<i>e. + ı</i> _____	141/12
	<i>e. + ıdı</i> _____	101/28
	<i>e. + ı mirac</i> _____	158/68
	<i>e. + san</i> _____	139/64
esvad	(Ar. < esved) bk. esved	
	<i>hacerü 'l- e. + a</i> _____	98/31
esved	(Ar.) siyah, kara, siyahi	
	<i>hacerü 'l e. + i</i> _____	152/36
eş	(T.)	
	1. birbirinin aynı olan veya birbirine çok benzeyen iki şeyden her biri, benzer, denk	62/6
	<i>e. + i</i> _____	143/117
	<i>e. ol-</i> _____	119/16, 119/72
	2. karı kocadan her biri, hayat arkadaşı	176/8
	<i>e. + i</i> _____	100/23
	<i>e. + ine</i> _____	125/6
eşg	(Ar. < 'aşk) bk. aşk	
	<i>e. + iyle</i> _____	79/11
	<i>e. et-</i> _____	62/6
eşit-	duymak, haber almak, kendisine söylenilmek	
	<i>e. - ende</i> _____	67/2
	<i>e. - enler</i> _____	17/12
	<i>e. - enner</i> _____	119/48
	<i>e. - erler</i> _____	142/4
	<i>e. - ip</i> _____	81/11
	<i>e. - sin</i> _____	146/58
	<i>e. - ti</i> _____	165/29
eşiya	(Ar. < eşyā) bk. eşya	
	<i>e. + yı</i> _____	146/83
eşkıya	(Ar. < eşkiyā) dağda, kırdan yol kesen hırsızlar, haydutlar	
	<i>e. + sı</i> _____	137/8
eşraf	(Ar. < eşrāf) bir yerin zenginleri, sözün geçenler, ileri gelenler	
	<i>e. + ı şemsettin</i> _____	115/1
eşref	(Ar. < eşref) çok onurlu, çok şerefli	
	<i>e. + i bayan</i> _____	99/29

eşya	(Ar. < eşyā) türlü amaçlarla kullanılan taşınabilir cansız nesnelerin bütünü	
	<i>e. + dan ezel</i> _____	25/5
	<i>e. + dan ezeli</i> _____	6/3
et	(T.)	
	1. kasaplık hayvanlardan sağlanan kaslardan oluşmuş besin maddesi	76/3
	2. insan ve hayvanların derileri ile kemikleri arasında kalan kas ve yağ tabakalarından oluşan madde, insan ve hayvan vücudunun yumuşak kısımları	
	<i>e. + i</i> _____	118/32
	<i>e. + inden e. kes-</i> _____	95/7
	<i>e. + ine</i> _____	118/11
	<i>e. + ini</i> _____	137/35
	<i>e. + ten</i> _____	107/5
et-	1. (y.f.) ...açmak, ...a çıkmak, ...a girmek, ...eğmemek, etmek, eylemek, ...istememek, ...olmamak, yapmak, gerçekleştirmek, sağlamak, yaratmak, oluşturmak, bırakmak, ...de bulunmak, seçmek, tutmak	
	<i>ahd e. - mişdi</i> _____	44/11
	<i>akse. - ti</i> _____	158/30
	<i>arz e. - ersin</i> _____	21/4, 21/8, 21/12
	<i>arz e. - if</i> _____	143/66
	<i>asilih e. - meyif</i> _____	155/18
	<i>azad e. - en</i> _____	177/10
	<i>azad e. - er</i> _____	115/11
	<i>bahşe. -</i> _____	162/51, 169/30
	<i>bellisiz e. - ti</i> _____	12/8
	<i>beyan e. - er</i> _____	45/9, 92/11, 153/128
	<i>beyan e. - im</i> _____	104/7
	<i>beyan e. - ip</i> _____	9/8
	<i>boynuna borç e. - tin</i> _____	150/42
	<i>böhden e. - enner</i> _____	90/1
	<i>böhden e. - erler</i> _____	82/2
	<i>can feda e. - erim</i> _____	120/38
	<i>cehd e. - e</i> _____	50/2
	<i>cenk e. - er</i> _____	36/11
	<i>darb e. - if</i> _____	166/14
	<i>derc e. -</i> _____	38/5
	<i>devr e. - if</i> _____	79/2
	<i>e. - di berbat</i> _____	164/10
	<i>e. - di târumâr</i> _____	113/17
	<i>e. e. - meh</i> _____	155/12
	<i>e. - erdiler ibadet</i> _____	157/10
	<i>e. - ende çevr ü cefa</i> _____	173/5
	<i>e. - erem haya</i> _____	120/35
	<i>e. - erler hürmeti</i> _____	143/156
	<i>e. - erse malum</i> _____	155/6
	<i>e. - ersen endişe</i> _____	120/15
	<i>e e. - sen</i> _____	155/13
	<i>ehdibar e. - mez</i> _____	2/6

<i>e.- if târumâr</i>	81/3
<i>e.- iltimas</i>	164/47
<i>e.- meli eda</i>	78/13
<i>e.- mer ganaat</i>	137/20
<i>e.- mevin cûda</i>	32/12
<i>e.- mez eyvallah</i>	99/63
<i>e.- mezdin gûman</i>	165/50
<i>emr e.-er</i>	36/3
<i>emre.-ti</i>	153/39, 168/9
<i>emre.- tin</i>	158/25
<i>emsal e.- sen</i>	86/11
<i>e.- sen taamin</i>	164/40
<i>esir e.- ip</i>	119/11
<i>eş e.- mezdin</i>	62/6
<i>e.- ti hareket</i>	101/29, 119/13
<i>e.- ti hizmeti</i>	143/64
<i>e.- tiği duva</i>	158/23
<i>e.- tih minneti</i>	143/28
<i>e.- tih niyeti</i>	143/112
<i>e.- tik elveda</i>	143/53
<i>e.- ti niyeti</i>	101/25
<i>e.- tin tay</i>	54/12
<i>e.- ti vaziyet</i>	153/79
<i>e.- miştih ikrar</i>	174/13
<i>eylik e.- mez</i>	84/15
<i>eylik e.- sen</i>	29/19
<i>eylik e.- sez</i>	22/8
<i>farg e.+ erem</i>	99/24
<i>feda e.- sen</i>	86/9
<i>feryat e.- sin</i>	112/20
<i>galet e.- erler</i>	82/12
<i>garğ e.- tin</i>	158/22
<i>geşt güzâr e.-tim</i>	13/3
<i>gurban e.- miş idim</i>	37/10
<i>gülünç e.-tin</i>	13/7
<i>hacil e.- sen</i>	20/11
<i>halk e.- ip</i>	171/8
<i>halk e.- ti</i>	30/3, 153/9
<i>halk e.- tin</i>	158/70
<i>hesap e.- se</i>	18/6
<i>hesap e.- tim</i>	104/16
<i>hıfse.+ en</i>	132/1
<i>hicab e.-en</i>	153/73
<i>hicap e.- er</i>	166/5
<i>himmet e.- en</i>	151/4
<i>hisse.- ti</i>	154/6
<i>hizmet e.-medim</i>	14/9
<i>hökme.-if</i>	153/6
<i>hucum e.- ti</i>	116/22
<i>huruc e.- er</i>	164/86
<i>hükme.-di</i>	16/3
<i>hükme.-erdi</i>	12/5
<i>hükme.- meye</i>	105/12
<i>hükme.- sem</i>	108/10
<i>hürmet e.-en</i>	8/6
<i>ibadet e.- erler</i>	162/37
<i>ihsan e.- ti</i>	143/146
<i>imdat e.- en</i>	177/9

<i>inkâr e.- r</i>	84/16
<i>isbat e.- en</i>	136/1
<i>itimat e.- se</i>	46/1
<i>izhar e.- en</i>	163/17
<i>kabul e.- ti</i>	98/29
<i>kâr e.- di</i>	166/21
<i>kâr e.- mez</i>	180/7
<i>kâr e.-ti</i>	17/3, 34/10, 143/38, 166/14
<i>katle.- tim</i>	165/46
<i>kurban e.- tiği</i>	168/12
<i>kül e.en</i>	12/6, 180/15
<i>lanet e.- erler</i>	82/8
<i>malum e.- im</i>	143/81
<i>malum e.- in</i>	112/4
<i>malum et-</i>	98/6, 148/30
<i>malum e.- sin</i>	112/60
<i>mat e.- if</i>	110/8
<i>medhe.- mez</i>	164/41
<i>merhamet e.- en</i>	163/19
<i>met e.-</i>	107/29
<i>möhbet e.- if</i>	153/136
<i>nasib e.- sin</i>	114/10
<i>nesip e.- ti</i>	131/9
<i>niyaz e.-</i>	136/12
<i>niyet e.-if</i>	41/8
<i>nuş e.- dim</i>	159/22
<i>nuş e.- iben</i>	24/6
<i>perva e.- tin</i>	55/3
<i>pervaz e.- er</i>	180/18
<i>rağbet e.-er</i>	11/2
<i>rucu e.- en</i>	139/11
<i>seyhat e.- eh</i>	130/5
<i>seyhat e.-er</i>	19/3
<i>seyhat e.- tim</i>	143/2
<i>seyir e.- ti</i>	121/65
<i>seyr e.-if</i>	12/11, 15/2
<i>seyr e.- ti</i>	151/18
<i>siper e.- ifti</i>	150/14
<i>suval e.- if</i>	99/78
<i>suval e.-dim</i>	3/11
<i>suval e.- enlere</i>	174/11
<i>suval e.- sen</i>	151/15
<i>sürgün e.- if</i>	163/6
<i>sürgün e.- me</i>	103/12
<i>sürgün e.- ti</i>	150/12
<i>şekva e.- em</i>	137/27
<i>şükür e.- if</i>	137/13, 148/26
<i>şükr e.- sin</i>	112/34
<i>taaccup e.- ti</i>	165/15
<i>taksim e.- sem</i>	25/4
<i>taleb e.- en</i>	32/16
<i>tamahkârlık e.- tin</i>	31/14
<i>tarif e.- se</i>	153/143
<i>tasdik e.- er</i>	164/88
<i>tavaf e.- tik</i>	152/34
<i>tefdiş e.- if</i>	139/59
<i>tehdir e.-</i>	41/10

teklif e.-se	10/3
teklif e.- tin	150/25
telğirafe e.- ti	151/82
terk e.-	56/2
terk e.- tin	163/4
terke.- if	121/47
terk e.-ip	9/2
teşrif e.- tim	64/5
teyemmüm e.-if	5/8
töhmət e.- er	17/12
tumar e.- ip	44/5
tuş e.- ip	17/6
ülfet e.- me	20/18
vadini e.- tin	158/54
var e.- en	51/5, 177/2, 177/4, 177/16
var e.- tin	158/7
vasf e.- em	98/5
vasf e.- emez	94/10
vasf e.- im	106/1, 143/33
vasf e.- medi	143/140
vesf e.- im	113/1
vasfe.- ti	171/13
yâd e.- erem	146/53
yardım e.-	160/12, 165/16
yardım e.- sin	165/52
yeksan e.- ti	1/10
zabt e.- en	136/2
zapt e.- ip	143/32
zapt e.- mez	139/67
zapte.- ti	164/13
zikir e.- er	158/14
zikir e.- if	20/14
zikir e.- tim	161/1
zıkr.e.-eh	6/1, 6/2, 6/4, 6/8, 6/12
zıkr e.er	3/4, 146/69, 153/23, 169/21, 169/26
zikre.- ti	153/59
zir- i dest e.- if	113/3
ziyaret e.- mişdi	119/69
zuhur e.- er	99/38, 114/6
zuhur e.- if	164/65
zuhur e.- ti	66/2, 141/3, 153/37, 164/85
zulm e.- er	164/38
zulme.- mehden	155/67
zulüm e.- sin	146/7
2. günahkar olmak	
e.-if	4/4
3. etmek, eylemek, yapmak	
e.- dim	108/86
e.- eceh	113/43
e.- ecek	162/46
e.- en	51/1, 78/4, 136/3, 136/4, 146/64, 177/7, 177/8, 177/11, 177/12
e.- ende	174/5
e.- er	120/28

e.- erken	154/3
e.- erler	82/4, 164/62
e.- ersen	139/29
e.- if	135/8
e.- ifdi	148/7
e.- im	109/9
e.- me	41/13
e.- mesin	139/1
e.- mez	164/58
e.- mezler	143/126
e.- sen	95/5
e.- sin	56/18
e.- ti	

101/7, 101/69, 112/46, 119/26, 164/101, 165/35, 169/15, 177/3	
e.- tiğim	105/14
e.- tiğin	155/42
e.- tiler	151/25, 165/75
e.- tim	26/3
e.- tin	54/7, 104/38

4. yapılan şeyler

e.- tiğin	31/12

5. eylemek, gerçekleştirmek, bahşetmek

e.- se	32/8

6. ağırlamak

	41/1

7. bildirmek, demek, söylemek

e.- im	143/4, 143/71

etna

(Ar. < ednā) edna, çok aşağı en alt

düzeyde	150/43

etraf

(Ar. < eṭrāf) yanlar, taraflar, çevre

	101/33

e.+ da	164/61

e.+ ı	26/6, 74/2

e.+ ında	157/8

e.+ ını	113/28, 119/9

etr

(Ar. < ʿitr) ıtr, güzel ve latif koku

e.+ i etter	135/19

ettar

(Ar. < ʿaṭṭār) attar, güzel kokulu

maddeler ve yağlar satan, aktar

	98/14, 143/124

etter

(Ar. ʿaṭṭār) bk. ettar

etri e.	135/19

ettir-

(yf.) ...a uymak, ... dinlemek, etmek,

eylemek, yapmak	140/6

itaat e.- di	119/21

euzu

(Ar.) sığınmak, sığınıyorum

	139/15

ev

(T.)

1. bir kimsenin veya ailenin içinde

yaşadığı yer, konut, hane, yuva

	151/23

e.+ de	89/7

e.+ e	150/13

e.+ im	127/14

e.+ inde	85/5

e.+ ler	49/10, 108/50

2. çukur, mezar

	127/15

evel	(Ar. < evvel) bk. evvel _____ 173/7
evfa	(Ar. < evfā) bk. effa e. + yı _____ 2/10
evgâh	(T.+Far. < gâh) yer, yurt, mahal _____ 138/17, 162/21 e. + im _____ 135/19 e. + ını _____ 108/26 e. + ıyam _____ 108/14
evlat	(Ar. < evlād) oğul, kız, çocuk, çocuklar _____ 5/16 e. + a _____ 164/29 e. + ı _____ 146/1, 152/2 e. + im _____ 54/27
evle	(T.) öğle, gün ortası e. + yeten _____ 165/75
evliye	(Ar. < evliyā) bk. evliya mekân- ı e. _____ 53/3
evliya	(Ar. < evliyā) eren, ermiş, veli _____ _____ 158/70 e. + lar _____ 23/1, 51/3, 146/74
evvam	(Ar. < ‘avām) avām, kaba ve cahil halk, ayak takımı _____ 147/39
evvel	(Ar. < evvel) önce _45/7, 54/3, 93/8, 100/12, 108/71, 146/47, 149/13, 153/1, 163/17 e. + inden _____ 150/2 halktan e. _____ 163/13 hammısınnan e. _____ 153/16 sennen e. _____ 120/14 serrinden e. _____ 111/1
evvela	(Ar. < evvelā) önce, ilk önce, ilkin _____ 56/11, 157/1
evvelki	(Ar. < evvelki) önce olan, önceki _____ 56/17
ey	(T.) iyi, doğru e. + di _____ 116/19 e. eyle- _____ 7/5
ey	(T. ünl.) bir seslenme sözü _____ 16/1, 20/1, 24/1, 26/9, 50/5, 85/7, 103/1, 146/5, 146/25, 158/6, 165/42, 165/84, 177/11
ey-	eğ-, düz olan bir şeyi eğik duruma getirmek, bükmek e.- if _____ 142/76 e.- ifdi _____ 142/8
eyal	(Ar. < ‘ayāl) ayal, karı, eş e. + im _____ 54/27
eydir-	sarkıtmak e.- if _____ 122/7
eyi I	(T.ünl.) bir seslenme sözü _4/1, 7/1
eyi II	(T.sf.) iyi e. + si _____ 139/51
eyifli	(Ar. < eyyüb+T.) Eyüp sabrında ve niteliğinde olan _____ 116/27
eyin	(T.) eyin, vücudun başın dışında kalan kısmı a. + ına _____ 156/5

eyiş	(T) eğiş, ucu kıvrık demir parçası e. + i _____ 73/15
eyle(i)- I	1. (y.f.) etmek, eylemek, yapmak, içermek, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek, göstermek, korumak, bırakmak, güvenmek, uçmak abad e.- mez _____ 104/11 abdal e.-yif _____ 13/6 aff e.- _____ 158/6, 160/21 âh u zâr e.- di _____ 153/49 arz e.- yif _____ 122/15 arz e.-ip _____ 15/9 arz e.- sem _____ 24/10 arz e.- yin _____ 112/48 azad e.- me _____ 4/12 beyan e.- r _____ 108/75 cem e.- if _____ 163/23 ceng e.- if _____ 120/76 cevr e.- yif _____ 103/4 dad e.- me _____ 4/8 dar e.-di _____ 9/7 derc e.- _____ 56/11 derc e.-r _____ 5/18 derc e.- yen _____ 163/24 e.- di aman _____ 151/38 e.- di berbat _____ 164/10 e.- di duva _____ 165/33 e.- di hay hay _____ 165/18 e.- di mihman _____ 147/34 e.- di zârı _____ 153/95 e.-dim cürm ü hata _____ 14/10 e.- dim ezber _____ 104/1 e.- dim feryat _____ 175/1 e.- dim nazar _____ 161/11 e.- feryat _____ 138/28 ehdibar e.- mez _____ 69/1 e.- inayet _____ 158/3 emek e.- mişem _____ 87/10 e.- merhamet _____ 171/1 e.- merhemet _____ 158/1 e.- mez emel _____ 139/5 e.- mez inkar _____ 174/14 emir e.- di _____ 36/7 e.- mişem met _____ 148/29 e.- mişem verane _____ 108/50 emr e.- se _____ 43/7 e.- r çara _____ 174/22 e.- r methimi _____ 99/27 e.- r methin _____ 104/45 e.-r ... methini _____ 1/11 e.- sin nalet _____ 148/31 e.- şefaât _____ 65/11 ey e.-sen _____ 7/5 eylik e.- sen _____ 29/20 feda e.- _____ 49/3 feregat e.- _____ 34/2 fethe.- din _____ 165/24

<i>feth e.- yenin</i>	146/79
<i>fıkr e.-</i>	56/4
<i>garg e.- sen</i>	86/1
<i>geşt e.- r</i>	130/2
<i>halk e.- yen</i>	136/15, 154/11
<i>harab e.- meyh</i>	158/58
<i>hesap e.- meh</i>	88/5
<i>hesap e.- mez</i>	109/15
<i>hükm e.- yip</i>	157/7
<i>inayet e.-</i>	65/9
<i>işaret e.- di</i>	102/7
<i>kâr e.-r</i>	84/12
<i>lağ e.- r</i>	142/9
<i>mağlup e.- di</i>	101/42
<i>malumat e.-</i>	34/4
<i>merhamet e.-</i>	34/12
<i>met e.- yen</i>	147/39
<i>muhabbet e.-</i>	138/25
<i>nar e.-di</i>	9/6
<i>naz e.- me</i>	126/1
<i>od e.-me</i>	4/4
<i>pay e.-sen</i>	7/6
<i>pervaz e.- di</i>	79/1
<i>rica e.- r</i>	120/50
<i>sabır e.-</i>	20/4
<i>sabır e.- rsen</i>	20/5
<i>sabr e.- meh</i>	66/7
<i>sabre.- rem</i>	159/3
<i>salsal-ı yeksan e.(y)if</i>	1/5
<i>seyr e.-</i>	12/11
<i>sökün e.- r</i>	23/8
<i>şad e.-me</i>	4/1
<i>talan e.- r</i>	130/24
<i>tan e.- r</i>	149/2
<i>tarif e.- yim</i>	68/1
<i>tasdik e.-mekdir</i>	5/7
<i>tay e.-sen</i>	7/7
<i>teklif e.- di</i>	131/1
<i>terk e.- mesen</i>	127/6
<i>ter e.- mez</i>	153/50
<i>tertip e.- se</i>	56/15
<i>teslim e.-</i>	65/7
<i>teyemmüm e.-seler</i>	2/11
<i>ülfet e.-</i>	34/8
<i>var e.- yen</i>	30/12
<i>vasf e.- sin</i>	106/11
<i>vasf- ı hâl e.- r</i>	135/25
<i>yad e.-me</i>	4/2
<i>zapt e.-</i>	50/5
<i>Zar e.-di</i>	9/5
<i>Zikir e.- yen</i>	163/31
<i>Zir-dest e.-if</i>	1/6
<i>zulüm e.- di</i>	55/17
2. etmek, söylemek	20/6
3. etmek, yapmak	128/7
<i>e.- di</i>	36/6, 113/29, 143/105, 151/102, 155/30
<i>e.- dih</i>	148/5

<i>e.- din</i>	129/1
<i>e.- if</i>	120/76
<i>e.- me</i>	49/2, 170/5
<i>e.- r</i>	84/4, 114/28, 159/6, 172/6
<i>e.- rem</i>	99/4
<i>e.- rler</i>	120/56
<i>e.- rse</i>	49/4, 93/5
<i>e.- rsem</i>	93/1
<i>e.- yer</i>	25/6
<i>e.- yin</i>	60/3
4. bulmak	
<i>e.- se</i>	56/3
5. dönüştürmek	
<i>e.- r</i>	84/8
eyle- II	eğle-, ağırlamak, konuk etmek, bulundurmak
<i>e.- mez</i>	104/9
eylen-	(T.) bir yerde durmak, beklemek, tevakkuf etmek
eylik	(T.) iyilik
<i>e. et-</i>	22/8, 29/19, 84/15
<i>e. eyle-</i>	29/20
<i>e.+ i</i>	116/12
<i>e.+ iniz</i>	22/8
eyri	(T.sf.) eğri, yay gibi kavislenmiş, eğmeçli, mukavves
Eyub	(Ar. < eyyüb) Eyyub, Kur'an'da adı geçen ve kendisinden 'kulumuz' diye bahsedilen ve sabırlı insan örneği olarak gösterilen İsrâiloğulları peygamberlerinden biri
<i>E.+ un</i>	180/9
<i>İlm- i E.</i>	58/4
Eyüp	(Ar. < eyyüb) bk. Eyub
eyvah	(Far. < eyvâh) beklenmedik, kötü, hoş gitmeyen bir haber veya olay karşısında duyulan acınma, üzülmeye sözü
eyvallah	(Ar. < ey-v-Allah) aldırış etmeyen
<i>et- e.</i>	99/63
eyvân	(Far. < eyvân) oturulacak yüksek yer, köşk
eyyâm	(Ar. < eyyâm) günler, gündüzler
<i>e.+ ı şiddet</i>	101/26, 119/15
<i>e.+ ı ürüzgâr</i>	146/44
<i>e.+ lar</i>	139/37
Eyyub	(Ar. < eyyüb) bk. Eyub
<i>E.+ e</i>	146/63
Eyyüp	(Ar. < eyyüb) bk. Eyyub
ezan	(Ar. < ezân) Müslümanlıkta namaz vaktini bildirmek için müezzinin yüksek sesle yaptığı çağrı
	153/70

ezazil	(Ar. < ‘azāzīl) azazil, İblis’in (Şeytan’ın) melek bulunduğu sıradaki esas adı _____ 137/21
ezber	(Far. < ez-ber) 1. bir metni veya bir sözü eksiksiz tekrarlayabilecek biçimde akılda tutma _____ 21/9 e. + i _____ 105/7 eyle- e. _____ 104/1 zıkr- i e. + i _____ 105/10 2. bir sözün herhangi bir yerde sıkça geçmesi, kullanılması ve bu sebeple hafızada yer etmesi _____ 60/10
ezel	(Ar. < ezel zf.) başlangıcı belli olmayan zaman, öncesizlik, eski, önce _6/9 , 25/5, 38/7, 54/13, 63/2 e. + de _____ 63/1 e. + den _____ 130/10, 153/79 e. + i _____ 6/3 e. + ki _____ 119/19 eşyadan e. _____ 25/5 eşyadan e. + i _____ 6/3 ervahı e. + den _____ 167/1 zehn- i e. + ler _____ 80/12
ezeli	(Ar. < ezeli) öncesiz, eski _____ 63/1, 124/13, 143/122, 162/27
ezil-	(T.) 1. yenmek, sindirmek e.- i _____ 99/58 2. acı duymak, üzülmek e.- di _____ 121/20 3. işve, naz eda e.- meyi _____ 123/34
eziz	(Ar. < ‘azīz) bk. aziz _____ 7/1, 49/1, 65/7, 95/6, 98/15, 99/31, 109/8, 143/38
ezrail	(Ar. < ‘Azrā’īl) tanrı buyruğu ile insanların canını almakla görevli melek _____ 18/10 e. + den _____ 72/12
ezyet	(Ar. < eziyyet) aşırı güçlük ve sıkıntı, üzgü, cefa, zahmet, zulüm e. + i _____ 166/21
ezz	(Ar. < ‘azīz) aziz, sevgide üstün tutulan, değerli, kıymetli, ermiş, eren e. + i _____ 130/3, 130/11, 130/19, 132/3, 132/11, 134/3, 134/11, 134/19 e. + im _____ 131/19 e. + inem _____ 128/3, 128/11, 128/19, 129/3, 129/11, 129/19, 131/3, 131/11, 132/19, 133/3, 133/11, 133/19

F

Fadime	(Ar. < Fātīma) Fâtıma, Hz. Muhammed’in kızı F. + i Zehra _____ 171/14
fağır	(Ar. < faķīr) bk. fakir _____ 49/12, 119/22, 121/46, f. + in _____ 142/16
fahır I	(Ar. < faķīr) fâhir, şerefli, onurlu, şanlı Âlem- i f. _____ 51/1 f. + ı _____ 146/50 f. + ı âlem _____ 99/46, 146/88, 169/3 f. + ı cihan _____ 158/41 f. + ı kâinet _____ 171/3
fahır II	(Ar. < faķīr) bk. fakir f. + a _____ 142/2
fahişe	(Ar. < fâhişe) ahlaka ve törelere uygun olmayan _____ 142/2
faişe	(Ar. < fâhişe) bk. fahişe f. + ler _____ 150/31
fakir	(Ar. < faķīr) fakir, fukara, düşkün, zavallı _____ 67/9, 114/23, 166/19
fal	(Ar. < fâl) baht, talih, uğur _____ 79/10
famile	(İt.) bk. familya f. + me _____ 178/9
familya	(İt.) bk. familye f. + n _____ 171/5
familye	(İt.) aile f. + ne _____ 115/4 f. + im _____ 79/10
fâni	(Ar. < fânī) 1. dünya f. + ye _____ 12/9 2. ölümlü, gelip geçici _____ 14/7, 52/3, 56/1, 64/5, 65/5 72/9, 75/4, 107/32, 157/1 f. + dir _____ 47/3
faraş	(Ar. < ferrāş) toplanan süprüntüleri alıp atmak için kullanılan teneke veya plastikten yapılmış kısa saplı bir tür kürek _____ 139/78
Farisî	(Ar. < Fars+ -î) bk. Farsî _____ 83/5, 90/11
farg	(Ar. < fark) fark, bir kimse veya nesnenin bir başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan ayrılık, benzer şeyleri birbirinden ayıran özellik, başkalık, ayırım, nüans f. ed- _____ 99/24
farmason	(Fr. franc-maçon) dinsiz, imansız _____ 139/35, 150/35
Farsî	(Ar. < Fars+ -î) Farsça, İran’a özgü _____ 23/12, 33/7, 134/20
Faruk	(Ar. < Fārūk) özel ad, şahıs adı _____ 143/43

farz	(Ar. < farz) Müslümanlıkta, özür olmadıkça yapılması zorunlu, yapılmaması günah sayılan ibadet f. + dır _____ 20/13, 162/57 f. + ı _____ 140/6	çark- ı f. + te _____ 101/41 f. + i _____ 106/5 f. + in _____ _____ 9/5, 44/22, 84/1, 84/5, 87/5, 149/15 f. + inen _____ 61/11
fasıh	(Ar. < fāsīḳ) bk. fasık _____ 139/21	2. dünya, alem _ 16/1, 158/13, 172/5
fasık	(Ar. < fāsīḳ) Allah'ın emirlerini tanımayan, sapkın, günah işleyen, kötülük eden, fesatçı _____ 139/38	(Far. < fağfūr+Ar. < -ī) fağfūrī, Çin' de yapılan porselen eşya _____ _____ 94/5, 138/3
fasıl	(Ar.fāṣl) 1. ayırım, ayırt eden şey f. + ı _____ 19/6 2. dönem, devre, zaman f. + ı mubah _____ 141/2 f. + ı nevbahar _ 120/25, 138/10, 165/4	fena (Ar. < fenāʾ) 1. çok, ileri, şiddetli _ 34/9, 166/15 f. + da _____ 159/13 2. başarılı, güçlü, kuvvetli _ 104/20 3. kötü _____ 143/95
Fatih	(Ar. < fātīḥ) II. Sultan Mehmed'e İstanbul'u fethetmesi dolayısıyla verilen unvan _____ 152/30	fenalılı (Ar. < fenāʾ+T) fenalık, kötülük, şer f. + dan _____ 65/3
fayda	(Ar. < fāʾide) yarar _____ 65/5, 164/30 f. + sı _____ 5/1, 5/2, 5/4, 5/8, 5/12, 5/16, 5/20	fenar (Yun.) ihtişam, aydınlık, ışık _____ 17/2
fazıl	(Ar. < fāzıl) üstün, üstünlük, iyilik, fazilet, erdem, lütuf f. + ı nebat _____ 146/66 f. + ınla _____ 158/11, 158/18	fend (Far. < fend) fent, düzen, hile, oyun _____ 26/6 f. + i _____ 116/39 f. + ini _____ 29/18
fe	(Ar. < ف) Osmanlı alfabesinin yirmi üçüncü harfi olup 'ebced' hesabında seksen sayısının karşılığıdır. _____ 160/16, 166/19	fent (Far. < fend) bk. fend _____ 137/22
fedā	(Ar. < fidāʾ) bir amaç uğrunda bir değer veya varlıktan vazgeçme, uğruna verme _____ 78/14, 113/34, 171/10 can. f. ed- _____ 120/38 f. et- _____ 86/9 f. eyle- _____ 49/3	fer (Far. < fer) güç, kuvvet _____ 162/20, 165/40 f. + ini _____ 54/5
fehim	(Ar. < fehīm) anlama, kavrama, anlayış, zeka, akıl f. + e _____ 24/10 f. + i _____ 118/28, 122/6 f. + ime _____ 52/10	feramüş (Far. < ferāmūṣ) unutmama, hatırdan çıkma _____ 109/5
fel	(T.) hile, tuzak, fırıldak, kelek _____ _____ 29/13 f. + e _____ 108/77 f. + i _____ 84/9, 120/63, 122/20 f. + ine _____ 9/3, 62/3, 162/1 f. + ineden _____ 108/70 tüş- fitneye f. + e _____ 138/16	feregat (Ar. < ferāḡat) hakkından kendi isteğiyle vazgeçme _____ 137/15 f. eyle- _____ 34/2
feleyh	(Ar. < felek) bk. felek _____ _____ 18/12, 31/20, 40/3	feremuş (Far. < ferāmūṣ) bk. feramüş 139/33
feleh	(Ar. < felek) bk. felek _ 61/7, 113/3, 155/28, 173/1	ferah (Ar. < feraḥ) kalp, gönül, iç vb. nin sıkıntısız, tasasız olma durumu f. bul- _____ 31/24, 32/13
felek	(Ar. < felek) 1. talih, şans, baht _____ 12/1, 12/2, 12/4, 12/8, 12/12 13/1, 61/11, 62/1, 85/6, 178/10	Ferec (öz. i.) özel ad, şahıs adı _____ 122/11
		ferih I (T.) ferik, kümes hayvanlarının civcivlikten çıkmış yavrusu, piliç f. + den _____ 31/15
		ferih II (Ar. < ferīḳ) bk. ferik _____ 119/43
		ferik (Ar. < ferīḳ) tümgeneral, korgeneral _____ 119/38
		ferman (Far. < fermān) buyruk, emir _____ _____ 121/29, 153/113 f. + ı _____ 77/2, 99/5 f. + lar _____ 104/15 getlime f. yaz- _____ 166/8 katlime f. yaz- _____ 138/16
		fermansız (Far. < fermān+T.) yazılı buyruk olmadan _____ 107/23
		fervane (Far. < pervāne) pervane. dönüp durmak _____ 5/9
		feryad (Far. < feryād). bk. feryat eyle- f. _____ 175/1

feryat	(Far. < feryād) 1. büyük bir yokluk, zarar ve sıkıntı içinde olmak düş f. + a _____ 165/11 f. + a düş- _____ 124/6 f. + ı zar ol- _____ 14/2 zâr- ı f. + a _____ 32/2 2. haykırış, çığlık f. et- _____ 112/20 f. + ı _____ 179/9 f. + ım _____ 158/62 f. + ımı _____ 146/58 f. + ı zar _____ 178/5	figan	(Far. < figān) bağıarak ağlama, inleme _____ 113/19 âh- ı f. çek- _____ 121/15 dad- ı f. _____ 112/20 f. + ı _____ 121/66, 153/49
fes	(T.) şapka yerine kullanılan, kırmızı, kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde başlık f. + e _____ 107/20	fihir	(Ar. < fikr) bk. fikir f. + i _____ 113/2
feşan	(Far. < feşān) dağıtan, atan, saçan _____ 171/21, 172/16	fikir	(Ar. < fikr) düşünce _____ 91/6, 166/6 f. + e _____ 133/4, 155/21 f. eyle- _____ 56/4 f. + i hayal _____ 18/1, 135/7 f. + i Mecnun _____ 172/9 f. + imden _____ 109/5 f. + ime düş- _____ 104/2 f. + i merah _____ 96/10 f. + imi _____ 105/1 f. + inde _____ 139/19 f. + iyin _____ 120/16 f. + le _____ 33/10
fet	(Ar. < fetā) fetā, yğit, delikanlı, cesur, mert _____ 138/26	fikirsiz	(Ar. < fikr+T.) herhangi bir konu üzerinde düşünemeyen, görüşü olmayan, düşüncesiz _____ 72/3
feth	(Ar. < feth) bir şehir veya ülkeyi savaarak alma _____ 1/10 f. eyle- _____ 146/79, 165/24 f. ol- _____ 150/23	fil	(Ar. < fīl) filgillerin hortumlular takımından, Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok iri, kalın derili hayvan _____ 99/69, 149/2, 179/12 f. + lere _____ 137/30
Fetih	(Ar. < feth) Kur'an- ı Kerim'in kırksekizinci suresi _____ 101/27	filan	(Ar. < fulān) falan, söylenmesi istenmeyen veya gerekli görülmeyen bir özel adın yerini tutan kimse _____ 77/5
fetva	(Ar. < fetvā) İslam hukuku ile ilgili bir sorunun dini hukuk kurallarına göre çözümünü açıklayan, şeyhülislam veya müftü tarafından verilebilen belge ver- f. + yı _____ 99/44	filankes	(Ar. < fulān+Far. < kes) söylenmesi istenmeyen veya gerekli görülmeyen bir özel adın yerini tutan kimse, kişi _____ 77/5
Feyyaz	(Ar. < feyyāz) 1. özel ad, şahıs ismi _____ 32/17 2. Allah'ın sıfatlarından f. + ı celal _____ 59/1	fincan	(T.) çay, kahve vb. sıcak şeyler içmekte kullanılan, genellikle kulplu, porselen veya camdan yapılmış küçük kap _____ 94/5, 138/3
fırağ	(Ar. < firāk) firak, ayrılış, ayrılık f. + a _____ 121/43 f. + ı _____ 69/10	fırağ	(Ar. < firāk) firak, ayrılış, ayrılık f. + ım _____ 96/11
fırah	(Ar. < firāk) üzüntü, keder, sıkıntı _____ 121/42	Firavun	(Ar. < fir'avūn) eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan _____ 65/19, 150/16, 153/95, 164/102, 173/14 F. + dan _____ 147/28, 153/90 F. + un _____ 168/20
fırkat	(Ar. < firqat) bk. firkat _____ 146/18 f. + a _____ 146/17	Firengsiz	(Far. < Firenk+T.) Frenk, Osmanlıların Avrupalılara özellikle Fransızlara verdikleri ad Frenksiz de bunlardan olmayan _____ 139/3
fırsat	(Ar. < furşat) uygun zaman, uygun durum veya şart, vesile _____ 112/47 f. ver- _____ 162/35 f. + ı ver- _____ 153/86	firkat	(Ar. < firqat) ayrılış, ayrılık f. + ı keder _____ 32/13
fırsatsız	(Ar. < furşat+T.) fırsatı, imkanı olmayan f. + a _____ 141/10	fitne	(Ar. < fitne) karışıklık, kargaşa, fitneci, ara bozucu _____ 29/13, 29/16,
fişgi	(Yun.) fişki, atgillerin taze dışkısı, tersi _____ 44/6		
fiat	(Ar. < fī'āt) fiyat, alım ve satımda bir şeyin para karşılığındaki değeri _____ 120/53		

	49/10 62/3, 108/17, 108/70, 120/63, 139/17, 140/6 f. + <i>nden</i> _____ 139/9 f. + <i>sine</i> _____ 9/3 f. + <i>ye</i> _____ 108/77 tüş- f. + <i>ye fele</i> _____ 138/16
fitnekâr	(Ar. < fitne+Far. < kâr) fitneci, fesat çıkarmak adetinde bulunan _____ _____ 138/20
fiyet	(Ar. < fî'ât) bk. fiat f. <i>kes-</i> _____ 138/18
fotoğraf	(Fr.) resim f. + <i>in</i> _____ 104/35
fuhara	(Ar. < fuḳarā) bk. fukara _____ 141/10 f. + <i>nın</i> _____ 114/23
fukara	(Ar. < fuḳarā) yoksul, fakir f. + <i>lar</i> _____ 115/10
Furkan	(Ar. < furḳān) Kur'an-ı Kerim _____ 3/4, 28/3, 152/8 f. + <i>dan</i> _____ 16/7, 155/4 f. + <i>ı</i> _____ 153/75 natık- ı f. _____ 136/5

G

gaba	(T.) 1. terbiyesiz, görgüsü kıt, nezaketsiz(kimse) _____ 83/4, 145/1, 147/27 2. kalın _____ 139/31, 143/84 3. terbiyeye inceliğe aykırı, çirkin, kötü _____ 145/3
gabağ	(T.zf.) ön, ileri g. + <i>ında</i> _____ 110/20, 114/4
gabahat	(Ar. < kabāḥāt) suç, kusur g. + <i>i</i> _____ 66/12
gabar-	böbürlenmek, gururlanmak g. + <i>maynan</i> _____ 145/1
gabile	(Ar. < kabīle) kabile, boy g. + <i>si</i> _____ 137/23
gabir	(Ar. < kabir) mezar _____ 176/11, 176/13, 176/15 g. + <i>de</i> _____ 121/40, 162/24
gabrisdan	(Ar. < kabir+Far. < istân) mezarlık, gömütlük, sinlik g. + <i>ı</i> _____ 113/17
gabuhlu	(T.) kabuğu olan _____ 139/60
gabul	(Ar. < kabûl) kabul etmek, onaylamak g. <i>ol-</i> _____ 5/5, 164/92
gaburga	(Moğ.) kaburga, ege kemiklerinin oluşturduğu kafes g. + <i>sı</i> _____ 151/60
gaç	(T. sf.) kaç, herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı _____ 144/10, 157/7
gaç-	1. gitmek, uzaklaşmak g. - <i>ar</i> _____ 137/29

	g. - <i>aram</i> _____ 15/6 g. - <i>dih</i> _____ 143/101
2. kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek	g. - <i>ar</i> _____ 113/30 g. - <i>dı</i> _____ 153/90 g. - <i>dılar</i> _____ 143/79
3. (yf.) durmak	kenar g. - <i>dı</i> _____ 143/94
gaçağ	(T.) bağlı bulunduğu yerden veya yasadan kaçan, uzaklaşan g. + <i>ı</i> _____ 3/3
gadr	(Ar. < ḳadr) yüksek dereceli, çok değerli Leyla- yı g. _____ 99/31
gadar	(Ar. < ḳadar e.) bk. kadar 1. dek, değin _____ 38/10, 120/31, 137/5, 139/7 2. denli _____ 163/2
gadd	(Ar. < ḳadd) kadd, boy, endam dal- ı g. + <i>in</i> _____ 18/11 g. + <i>i</i> _____ 17/2, 80/14 g. + <i>ine</i> _____ 80/14 g. + <i>ini</i> _____ 153/110
gaddar	(Ar. < ḡaddār) çok acımasız, merhametsiz g. + <i>idi</i> _____ 101/20
gadem	(Ar. < ḳadem) bk. kadem g. <i>bas-</i> _____ 155/59
gader I	(Ar. < ḳader) yazgı, talih _____ 143/56 g. + <i>in</i> _____ 5/13
gader II	(Ar. < ḳadar) bk. gadar _____ 143/112, 165/50, 165/64, 165/83
gadı	(Ar. < ḳadī) kadı, dini yargıç _____ _____ 139/19
gadioğul	(Ar. < ḳadī+T.) bir kişiye ait soyunu aslını gösteren unvan g. + <i>u</i> _____ 143/109
gadi	(Ar. < ḳadī) bk. gadı g. + <i>ye</i> _____ 113/44
gadir I	(Ar. < ḳadr) kadir, değer, kıymet, itibar _____ 5/11, 22/1, 120/61 g. <i>bil-</i> _____ 16/12, 29/20 g. + <i>ini bil-</i> _____ 45/8, 48/10, 90/2, 90/8, 90/12 90/14, 90/16
gadir II	(Ar. < ḳādir) 1. 'her şeye gücü yeter' anlamında Tanrı'nın sıfatlarından biri _____ _____ 126/10, 128/1 2. kişi adı, özel ad G. + <i>in</i> _____ 151/45 3. Kadiriye tarikatının kurucusu Abdülkadir Geylani _____ 164/27
Gaf	(Ar. < Ḳāf) masallarsa zümrüd-i anka kuşunun yaşadığı rivayet olunan dağ; şark kavimleri kozmolojisinde

	arzin etrafını çepeçevre kuşatan dağın adı _____ 148/30 G. + <i>tan</i> G. + <i>a</i> _____ 143/72 Küh- i G. + <i>ını</i> _____ 153/7		
gafa	(Ar. < kafā) 1. vücut organı olan baş g. + <i>sı</i> _____ 11/5 2. kavrama ve anlama yeteneği, zeka, zihin, bellek _____ 46/6	gâhi	(Far. < gâhī) bk. gâhı _____ 158/39
		Gahiret	(öz. i.) yer adı G. + <i>i</i> _____ 143/104
gafes	(Ar. < kafes) hayvanlar için aralıklı tel, metal veya ağaç çubuklardan yapılmış taşınabilir bölme g. + <i>de</i> _____ 176/1	gahpe	(Ar. < kaḥbe) kahpe, ahlaksız _____ _____ 137/25
Gaffur	(Ar. < ġafūr) gafūr, mağfiret eden, yarlıgayan, suç bağışlayan, merhamet eden (Allah) g. + <i>u</i> _____ 167/8	gahve	(Ar. < kaḥve) bk. kahve g. + <i>si</i> _____ 98/14
gafil	(Ar. < ġafil) aymaz, dikkatsiz, dalgın _____ 112/6, 140/2 g. + <i>dir</i> _____ 167/13 g. <i>ol-</i> _____ 12/11, 17/10, 162/1	gal-	1. bir yerde bulunma, bir yerde bulunmaya devam etme, bir yerde bulunmayı sürdürme g.- <i>dı</i> _____ 102/9, 151/11 g.- <i>dılar</i> _____ 107/25 g.- <i>ım</i> _____ 47/4 g.- <i>mamah</i> _____ 75/4 g.- <i>manın</i> _____ 5/16 g.- <i>mışam</i> _____ 70/3
gafile	(Ar. < kafile) kabile, birlikte yolculuk eden topluluk g. + <i>ye</i> _____ 151/27		2. zaman, uzaklık veya nicelik belirten miktarda bulunmak g.- <i>dı</i> _____ 6/10, 165/82 g.- <i>ıfđı</i> _____ 44/4, 44/12, 44/16, 44/24 g.- <i>ma</i> _____ 54/17 g.- <i>madı</i> _____ _____ 66/3, 89/3, 121/21, 153/57, 165/20 g.- <i>maz</i> _____ 159/18, 164/75 g.- <i>mıyıf</i> _____ 120/8
gaflet	(Ar. < ġaflet) boş bulunma, dalgınlık, dikkatsizlik _____ 96/7, 99/21, 140/2, 156/5, 159/16, 167/13 düş- g. <i>hâbına</i> _____ 5/17 g. + <i>e dal-</i> _____ 2/1 g. + <i>e</i> _____ 170/1 g. + <i>i</i> _____ 137/3 g. + <i>ten uyan-</i> _____ 24/5 g. + <i>teyken</i> _____ 166/18 hab- ı g. _____ 151/114 hab- ı g. + <i>den ayıl-</i> _____ 17/10		3. (y.f.) olmak, ... de bulunmak, yerine getirmek, ... ni ödemek, bir işin oluşunun yakınlaşması, herhangi bir durumda bulunmak, beklemek âh g.- <i>maz</i> _____ 119/79 az g.- <i>a</i> _____ 27/5 baki g.- <i>an</i> _____ 72/2 boynunda g.- <i>fır</i> _____ 31/16 darı <i>cenkte</i> g.- <i>mışam</i> _____ 172/12 g.- <i>dım intizar</i> _____ 166/16 g.- <i>madı geri</i> _____ 164/14 g.- <i>mamıştır ... güman</i> _____ 173/8 gözüm <i>yolda</i> g.- <i>dı</i> _____ 34/3 hasret g.- <i>arsan</i> _____ 155/22 hasret g.- <i>ır</i> _____ 153/105 hesret g.- <i>dih</i> _____ 143/26 işimiz ... g.- <i>ır</i> _____ 162/43 sahabsız g.- <i>ıf</i> _____ 139/26 teze g.- <i>din</i> _____ 13/4 veran g.- <i>ır</i> _____ 155/53 zulumatta g.- <i>acah</i> _____ 164/98
Gagac	(öz. i.) Arpaçay'ın Doğruyol bucağına bağlı bir yer adı g. + <i>ın</i> _____ 116/6		4. hayatını sürdürmek, yaşamak g.- <i>acah</i> _____ 164/66 g.- <i>ıfđır</i> _____ 31/32 g.- <i>mıyaydı</i> _____ 82/11
Gagaç	(öz. i.) bk. Gagac G. + <i>da</i> _____ 151/111		5. bir olay neticesinde düşülen durum, hal, vaziyet g.- <i>an</i> _____ 53/12
gâh	(Far. < gâh) bazen, bazı vakit, kimi vakit, ara sıra _____ 29/3, 29/10, 43/5, 58/5, 58/6, 58/7 58/8, 58/9, 58/9, 58/10, 58/11 58/12, 58/13, 58/14, 58/15, 58/16 58/17, 58/18, 58/19, 58/20, 137/32		
gah-	kalk- 1. yükselmek, çıkmak g.- <i>dı</i> _____ 119/14 2. hareketlenmek g.- <i>dı</i> _____ 148/17		
gâhı	(Far. < gâhī zf.) gâhi, bazen, ara sıra _____ 58/4, 139/81		
gahr	(Ar. < kaḥr) bk. kahr çek- g. + <i>rı</i> _____ 83/1 g. <i>çek-</i> _____ 129/20 g. + <i>ı</i> _____ 87/5		

- g.- dı* 112/64, 141/5, 158/57, 165/40
g.- dın _____ 149/1
g.- ırmış _____ 37/4
g.- ma _____ 150/20
g.- maz _____ 162/20, 164/87
6. devam etmek, sürüp gitmek
g.- an _____ 170/11
g.- ır _____ 38/10
7. etkisini ve izini bırakmak
g.- ıf dı _____ 44/2
8. herhangi bir durumu sürdürmek
 _____ 174/2
g.- an _____ 162/14
g.- ıf dı _____ 44/8
9. bir durum sonucunda geriye kalan şey
g.- ıf dı _____ 44/20
10. bir şeyin ebedi olarak birine ait olması
g.- ır _____ 164/56
g.- maz _____ 47/3
11. bir şeyin durumunun birinin elinde olması, ona bağlı olması
g.- ıf dı _____ 113/44, 123/38
12. yok olmak, bitmek, ortadan kalkmak
g.- madı _____ 121/26, 140/4, 140/8, 140/12, 141/2, 141/4, 141/8, 141/12, 141/16, 141/20, 141/24, 141/28, 141/32, 164/61, 178/3
13. olmak
g.- anın _____ 157/3
g.- ır _____ 164/15
g.- mah _____ 155/52
g.- mamışam _____ 126/14
- gala** (Ar. < kal'a) bk. kala
 1. sağlam, dayanıklı _____ 107/5
 2. düşmanın gelmesi beklenen yollar üzerinde, askerî önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgalı yapı, kermen _____ 164/103
g.+ da _____ 147/29
g.+ dan _____ 119/43
g.+ am _____ 120/67
g.+ sı _____ 97/10, 112/30
g.- yı Hayber _____ 165/24
- galdır-** 1. kaldırmak, atmak
g.- ağın _____ 7/3
g.- ıf _____ 5/4
 2. esinlenmek, benzemek, kapmak _____
g.- ıf _____ 17/5
 3. almak _____ 61/8
 4. yükseltmek
g.- ar _____ 84/3
 5. kaçırmak
g.- mahdı _____ 99/39
6. bir şeye dikkatini yöneltme
g.- ıf _____ 125/6
7. (yf.) a..., e... almak, etmek, eylemek
el g.- ıf _____ 146/75
g.- er laga _____ 141/14
8. almak, temin etmek
g.- ır _____ 147/15
- galb** (Ar. < kalb) bk. galp
hulus- ı g. _____ 155/2
- galem** (Ar. < kalem)
 1. yazı, yazgı
g.+ i _____ 99/42
 2. bazı deyimlerde yazı
sığ- g.+ e _____ 104/5
 3. yazma, çizme vb. işlerde kullanılan çeşitli biçimlerde araç
g.+ i _____ 138/7, 151/31
- galet** (Ar. < ğalat) hata, yanlış, yanlışla
g. ed-: sakındırma, tehdit bildirir _____ 82/12
- galın** (T.) sert _____ 151/60
- galh-** 1. yok olmak, artık bulunmamak
g. acah _____ 141/11
g.- dı _____ 112/25
 2. yükselmek
g.- dı _____ 119/40
 3. çıkmak, ayrılmak
g.- anda _____ 143/65
 4. dirilmek, zuhur et-, ortaya çık-
g.- ar _____ 162/27
g.- arlar _____ 155/58
5. (yf.) dikilmek, doğrulmak
ayağa g.- dı _____ 165/7
- galhan** (T.) bk. kalhan _____ 114/7
- galleş** (Ar. < kallāş) sözünde durmayıp bir işin yüzüstü kalmasına yol açan, birine gizlice kötülük eden
g.+ sen _____ 139/41
Salsal- ı g. _____ 165/73
- galmagal** (Ar. < kâle mā-kâle ?) kavga, gürültü, bağırıp çağırma, laf, söz _____ 143/17, 143/70
g.+ a _____ 163/3
g.+ dan _____ 121/11
g.+ ı _____ 26/12, 58/4
g.+ ını _____ 120/75
- galmagallı** (Ar. < kâle mā-kâle ?+T.) gürültülü, bağırışlı, çağırışlı _____ 74/2
- galp** (Ar. < kalb) kalp, yürek
g.+ i _____ 49/11, 73/5, 113/5, 135/7, 143/109, 147/12
g.+ in _____ 31/24
g.+ inde _____ 26/11
g.+ ini _____ 4/4

galtaban	(Far. < kaltebān) kaltaban, şarlatan, yalancı, hileci ____ 139/31, 143/86, 147/27
gam	(Ar. < ğam) tasa, kaygı, üzüntü ____ 19/9, 58/17, 58/19, 81/9, 93/1, 96/3 101/52, 101/64 101/75, 113/45 119/73, 131/7, 143/45, 146/2, 173/10, 174/19, 178/2, 178/4, 178/8, 178/12, 179/2, 179/10 <i>bahri g. + a dal-</i> ____ 172/8 <i>dal- g. deryasına</i> ____ 15/1 <i>derd- i g.</i> ____ 37/4, 61/1 <i>derd- i g. bat-</i> ____ 61/4 <i>düş- g. girdabına</i> ____ 5/19 <i>düş- g. belasına</i> ____ 22/11 <i>g. + a</i> ____ 22/2, 155/21 <i>g. + a dal-</i> ____ 15/5, 38/2, 113/2, 180/6 <i>g. + a talan-</i> ____ 151/113 <i>g. bele-</i> ____ 1/5 <i>g. çeh-</i> ____ 143/45 <i>g. dal-</i> ____ 15/5 <i>g. + dan</i> ____ 4/12, 32/13 <i>g. gasavet çeh-</i> ____ 71/1 <i>g. gusse ye-</i> ____ 98/33 <i>g. + ı</i> ____ 120/16 <i>g. + im</i> ____ 59/9 <i>g. + imı</i> ____ 85/10 <i>g. + in</i> ____ 140/3 <i>g. + ina</i> ____ 91/6 <i>g. + lar</i> ____ 180/1 <i>g. ye-</i> ____ 112/63 <i>hicri g.</i> ____ 101/29 <i>hicr- i g. + a bele-</i> ____ 1/5 <i>sal- g. deryasına</i> ____ 61/7 <i>sal- g. efkârına</i> ____ 34/1
gamerr	(Ar.) bk. kamer ____ 166/7 <i>g. + i</i> ____ 131/14 <i>mahi g.</i> ____ 141/7
Gamervan	(öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesine bağlı Çanakso köyünün eski adı <i>G. da</i> ____ 151/97
gamet	(Ar. < kâmet) boy, boybos, endam <i>g. + i</i> ____ 17/2, 156/12 <i>g. + imi</i> ____ 54/6
gamgin	(Ar. < ğam+T. < gün) gamgün, yaşlı günü olan, gamlı, kederli, bedbaht ____ 119/12
gamgün	(Ar. < ğam+T.) yaşlı gün <i>g. + dîr</i> ____ 105/17
gamlı	(Ar. < ğam+T.) kaygılı, tasalı, sıkıntılı, üzüntülü ____ 40/2, 133/1, 133/20, 180/1
gamsız	(Ar. < ğam+T.) kaygısız, tasası, sıkıntısı, üzüntüsü olmayan ____ 72/3
gamze	(Ar. < ğamze) yan bakış, göz süzme, sitemli bakma ____ 123/25

gamzeli	<i>g. + si</i> ____ 138/20 (Ar. < ğamze+T.) gamzesi olan ____ 138/14 <i>g. + dir</i> ____ 68/4
gan	(T.) bk. kan 1. atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak özümleme yadımlama görevlerini sağlayan, plazma ve yuvarlardan olumuş kırmızı renkli sıvı ____ 78/7, 104/28 112/12, 168/24 <i>g. + a</i> ____ 112/40 <i>g. ağla-</i> büyük bir üzüntü içinde bulunmak 14/3, 113/22, 130/21, 147/29, 175/7 <i>g. gusdur-</i> eziyet etmek, burnundan dökmek ____ 19/10 <i>g. + ı</i> ____ 120/72 <i>g. + imnan</i> ____ 179/5 <i>g. + in</i> ____ 99/56 <i>g. + innan</i> ____ 121/50 <i>g. + nan</i> ____ 119/60 2. acı, üzüntü, keskin, zehir gibi ____ 38/12, 173/2 <i>g. + dır</i> ____ 38/11 <i>g. + nı</i> ____ 121/14 3. dert, bela, sıkıntı <i>g. + a</i> ____ 55/18 4. soy <i>g. + ı</i> ____ 100/11 5. can. beden <i>c. + imı</i> ____ 112/42 6. su <i>g. + imiş</i> ____ 147/40
gan-	1. doymak, tatmin olmak <i>g.- mışam</i> ____ 24/6 2. anlamak, idrak etmek <i>g.- ana</i> ____ 62/7 <i>g.- dı</i> ____ 98/27 <i>g.- maz</i> ____ 147/10 <i>g.- mazi</i> ____ 62/8 3. inanmak <i>g.- ır</i> ____ 99/10
ganaat	(Ar. < kanâ'at) kanaat, elindekinden hoşnut olma durumu, kanıklık, yeter bulma, yetinme, fazlasını istememe, doyum <i>et- ganaat</i> ____ 137/20
ganahat	(Ar. < kanâ'at) kanaat, inanma, inanç <i>g. + im</i> ____ 108/84
ganat	(T.) bk. kanat ____ 55/3 <i>g. + imı</i> ____ 178/10 <i>g. + in</i> ____ 99/7 <i>g. + ina</i> ____ 139/75
ganayahlı	(T.) kanayaklı, acziyeti olan, zavallı durumda bulunan ____ 119/63
gandef	(T.) şeker, şekerlik ____ 94/7

- gargış** *g. + ya* _____ 84/12
(T.) kargış, kargıma işi veya bu maksatla söylenen sözler, lanet
g. + imdır _____ 31/11
- gargi** (T.) garğı, kemiş
g. + di _____ 110/9
- garğ** (Ar. < ġarġ) bk. gark
g. et- _____ 158/22
g. ol- _____ 59/10, 153/95
- garğa** (T.) bk. karga
g. + lar _____ 113/39
- garğa-** beddua etmek
g. - dı _____ 112/38
- garh** (Ar. < ġarġ) bk. gark
g. + ina _____ 78/1
g. ol- _____ 78/1
- garı** (T.) karı, bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş _____ 47/11
- garın** (T.) insan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi
g. + ina _____ 149/9
g. + ındaki _____ 151/51
- garış-** karış-
1. tutulmak
g. - ıdır _____ 43/11
2. ilgilenmek, müdahale etmek, el atmak
g. - ma _____ 83/8
- garışdır-** karıştır-, bir şeyi birbirine karışması için kaşıkla alt üst çevirmek
g. - ıf _____ 139/84
- garib** (Ar. < ġarīb) bk. garip
1. kişi adı, özel ad _____ 151/72
2. bk. garip, kimsesiz, zavallı
g. kal- _____ 158/51
- garip** (Ar. < ġarīb) kimsesiz, zavallı _____ 91/1, 103/5, 108/38,
g. + in _____ 91/10, 147/17
g. + lere _____ 8/6
- gark** (Ar. < ġarġ) batma, batırma, boğulma, gömülme
g. + a _____ 141/6
g. ol- _____ 16/5
- Garosdav** (öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesinde bir köy adı _____ 101/30
- garrah** (Ar. < ġarrā²) garrâ, parlak, aydınlık _____ 99/4
- Gars** (öz. i.) bk. Kars
G. + ta _____ 151/94
- Garsniya** (öz. i.) Karsniya, Artvin'in Ardanuç ilçesine bağlı bir köyün adı
G. + de _____ 143/154
- garşı** (T.)
1. bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin esasa tutulan yüzünün ilerisi, yamaç
g. + sinda _____ 2/7
2. ön _____ 143/90
g. + imdan _____ 131/6
g. + ima _____ 31/12, 156/12
g. + sinda _____ 139/54
3. karşıt, zıt, muhalif _____ 104/39, 108/49,
g. be g. _____ 153/11
4. e- doğru
düşmana g. _____ 112/6
- garşılıh** (T.) karşılık, cevap, yanıt _____ 88/1
- gartal** (T.) kartal, kartalgillerden, genellikle kızıl siyah tüylü, çok güçlü, yuvasını yüksek kayalıklar üzerinde kuran, iri bir yırtıcı kuş _____ 55/2, 55/4, 55/8, 55/12, 55/16
55/20
- garya** (Ar. < ħarye) karye, köy _____ 143/121
g. + ı guce _____ 174/2
g. + sı _____ 32/3
g. + sinda _____ 142/1
- gasavat** (Ar. < ħasāvet) kasavet, üzüntü, tasa, kaygı, sıkıntı _____ 78/1
- gaş** (T.) bk. kaş
g. + ı _____ 19/2, 123/29
g. + in _____ 126/3
g. + lar _____ 118/7, 120/17
g. + ları _____ 138/7
g. + ların _____ 80/3, 94/9
- gaş-** kaç-, kaçınmak, sakınmak
g. - dı _____ 119/62
- gaşağ** (T.) kaşağı, hayvanları tımar etmek için kullanılan sacdan, dişli araç _____ 95/3
- gaşılıh** (T.) kaşık, sulu veya bazı ufak taneli yiyecekleri ağza götürmeye yarayan saplı sofa aracı
g. + ınnan _____ 139/83
- gaşıyan** (Ar. < ħaşıye) gaşıye, kıyamet
g. + nı _____ 153/20
- gast** (Ar. < ħašd) bk. kasd, kasıt öldürme yaralama veya zarar vermek isteme, kötü niyet
g. ele- _____ 80/4
g. + ine _____ 65/19
g. + ini _____ 96/5
g. ol- _____ 171/19
- gat** (T.)
1. üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka _____ 6/4, 153/8
2. huzur, makam
g. + ina _____ 165/14
- gat** (Ar. < ħaṭ) kesme, kesilme, biçme
g. + annı _____ 137/33
- gat-** (T.) kat-
1. karıştır-, iki şeyi birbirinden ayırt etmek
g. - mah _____ 92/12, 164/17
2. artırmak, çoğaltmak

	<i>g.- mah</i> _____	139/30
	3. dahil etmek, eklemek, ekle-	
	<i>g.- if</i> _____	139/78
	<i>g.- ip</i> _____	159/11
	<i>g.- maram</i> _____	162/6
	<i>g.- tılar</i> _____	151/27
gatar	(Ar. < <i>kaṭār</i>) katar, dizi, küme	
	<i>mah- ı g. + am</i> _____	126/12
gat gat	(T. zf.) çok, pek çok _____	45/6
gati	(T.) _____	
gati	1 katı, sıkı, çok, fazla _____	74/3
gati	2.sert _____	100/7
gati	(T.) bk. gati, sert _____	91/12
gati	(Ar. < <i>kaṭī</i>) bk. kati _____	139/68
gatil	(Ar. < <i>kaṭīl</i>) katleden, öldüren	
	<i>g. + ine</i> _____	104/15
gavallı	(T.) bir kişiye ait lakap _____	151/6
gavel	(T.) kaval, genellikle kamıştan	
	yapılan, daha çok çobanların	
	çaldığı, yumuşak sesli, üflemleri bir	
	çalğı _____	
	<i>ayıya g.</i> _____	149/15
gavga	(Far. < <i>gavḡā</i>) bk. kavga _____	
	_____ 97/6, 104/21 114/5, 119/39	
	<i>g. + yı</i> _____	99/48
gavgalı	(Far. <i>gavḡā</i> +T.) kavgayla yapılan	
	veya içine kavga karışan _____	113/9, 166/20
gavim	(Ar. < <i>qavm</i>) kavim, aralarında töre,	
	dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy	
	ve soy bakımından da birbirine	
	bağlı insan topluluğu, budun	
	_____ 121/49, 137/23	
gâvur	(Ar. < <i>gavūr</i>) Müslüman olmayan,	
	dinsiz kimse	
	<i>g. + dan</i> _____	53/1
	<i>g. + ları</i> _____	101/15
	<i>g. ol-</i> _____	164/39
	<i>g. + u</i> _____	101/67, 119/26
	<i>g. + un</i> _____	101/17
gavuşdurr-	(T.yf.) ulaştırmak, eriştirmek	
	<i>muradına g. + an</i> _____	99/16
gaydasız	(Ar. < <i>kā'ide</i> +T.) kaidesiz, tertipsiz,	
	düzensiz _____	149/16
gayet	(Ar. < <i>ḡāyet</i>) pek, çok, pek çok, güçlü	
	bir biçimde, etkili olarak _____	
	_____ 99/15, 99/44, 133/1, 138/27,	
	143/114, 155/50, 156/8	
gaygu	(T.) kaygı	
	<i>g. + m</i> _____	160/15
gayın	(Ar. < <i>ḡ</i>) gayn, Osmanlı Türkçesi	
	alfabesinin ikinci harfi olup ebced	
	düzeninde 1000 sayısının	
	karşılığıdır. _____	
	_____ 159/16, 160/15, 166/18	

gayıp	(Ar. < <i>ḡāib</i>) göz önünde olmayan,	
	hazır bulunmayan, nerede olduğu	
	bilinmeyen	
	<i>g. + dan</i> _____	77/4
gayır-	yapmak, etmek, eylemek _____	113/41
	<i>g.- ır</i> _____	142/7
gaynar	(T. sf.) sıcak _____	123/21
gaynaş-	kaynaş-, çok kalabalık ve hareketli	
	olmak, hareket etmek	
	<i>g.- ır</i> _____	137/22
gayret	(Ar. < <i>ḡayret</i>)	
	1. kutsal sayılan şeylere yabancıların	
	saldırmasını görmekten doğan	
	dayanamama duygusu	
	<i>g. + i</i> _____	97/18
	2. çalışma, çaba, çalışma isteği _____	99/18, 153/72
	<i>g. + i</i> _____	153/72
	3. cesaret _____	104/40, 122/26
gayretli	(Ar. < <i>ḡayret</i> +T.) çalışkan, çaba	
	gösteren _____	147/35
gayretsiz	(Ar. < <i>ḡayret</i> +T.) çalışmayan, çaba	
	göstermeyen _____	150/44
gayz	(Ar. < <i>ḡayz</i>) hiddet, öfke, kızgınlık	
	<i>g. gel-</i> _____	8/10
gayrı	(T.) gayrı, başka, diğer, artık, bundan	
	böyle _____	103/12
gaz	(T.) kaz, perde ayaklılardan, uzun,	
	beyaz ve gri boyunlu suda ve	
	karada yaşayan, uçan, yabani veya	
	evcil kuş	
	<i>g. + a</i> _____	139/42
	<i>g. + ı</i> _____	70/6
	<i>g. + ın</i> _____	31/17, 31/31
	<i>g. + ını</i> _____	151/45
gaz-	çukur, kuyu vb. oluşturmak	
	<i>g.- mışlar</i> _____	127/15
gaza	(Ar. < <i>kaṣā</i>) bk. kaza _____	121/7
	<i>g. + sı</i> _____	32/3
gazaba	(Ar. < <i>kaṣaba</i>) şehirden küçük,	
	köyden büyük, henüz kırsal	
	özelliklerini yitirmemiş olan	
	yerleşim merkezi, belde _____	143/139
gazap	(Ar. < <i>ḡaṣab</i>) gazap,	
	öfke, kızgınlık, hiddet _____	
	_____ 31/20, 146/43	
	<i>ceng- i g.</i> _____	172/6
	<i>g. + a</i> _____	139/42
	<i>g. + a gel-</i> _____	165/65
	<i>garaz- ı g.</i> _____	5/10
	<i>g. + ı</i> _____	44/22
	<i>g. + ımdan</i> _____	108/43
	<i>g. + ın</i> _____	17/3
	<i>g. + ınan</i> _____	
	_____ 4/8, 113/33, 114/16, 119/62	
	<i>g. + ı zamane</i> _____	98/20
gazah	(T.) bk. kazag	
	<i>g. + lar</i> _____	121/18

gazak	(T.) bk. kazag g. + ı _____ 107/19, 116/22, 119/47	<i>g.- di</i> _____ 119/6
gazan-	kazan-	<i>g.- diyh</i> _____ 143/103
	1. kazanç sağlamak k.- <i>dıġı</i> _____ 146/16	<i>g.- er</i> _____ 162/54
	2. elde etmek, sahip olmak g.- <i>dıġın</i> _____ 164/15	<i>g.- tik</i> _____ 143/54
gazaplı	(Ar. < ġaḏab+T.) öfkeli, kızgın, hiddetli g. + <i>dır</i> _____ 38/9 g. + <i>yam</i> _____ 108/49	<i>g.- tin</i> _____ 104/42
gazel I	(Ar. < ġazel) klasik Türk müziğinde belli bir kurala baġlı olmadan bir kişi tarafından sazlardan birinin eřliġinde söylenen, söyleyenin ses gücünü göstermesine de olanak veren müzik eseri g. + <i>i</i> _____ 124/14	7. sona ermek, bitmek g.- <i>er</i> _____ 133/13
gazel II	(T.) sonbaharda kuruyup dökülen aġaç yapraġı _____ 127/3	8. bir başka duruma aşamaya gelme, ulaşma g.- <i>en</i> _____ 158/34
gazzap	(Ar. < ġaḏab) bk. gazap _____ 138/20	geçin-
gebr	(Ar. < kabr) bk. kabir g. + <i>ine</i> _____ 89/12	1. yaşamak g.- <i>ir</i> _____ 7/9
geç-	bk. geç- g.- <i>en</i> _____ 55/7	2. uzlaşmak, anlaşmak g. <i>miyor</i> _____ 18/12
gece	(T.) güneş battıktan gün aġarınca kadar geçen süre _____ _____ 20/14, 27/8, 30/8, 32/7, 33/2 33/4, 33/8, 3/12, 41/2, 42/5, 73/7 73/11, 77/11, 143/30, 147/23, 147/33, 151/11, 151/12, 151/68, 153/14, 168/9 g. + <i>den</i> _____ 177/1 g. + <i>ler</i> _____ 23/3 g. + <i>si</i> _____ 146/15, 169/7 g. + <i>yi</i> _____ 177/1	geçir-
	1.(yf.) ol-, bırak-, etkili ol-, hatrı sayıl-, istemek, ulaşmak g.- <i>dim serden</i> _____ 1/12 g.- <i>er serinnen</i> _____ 174/17 g.- <i>iş elime</i> _____ 120/7 g. + <i>ünden g.- er</i> _____ 92/5 <i>sözü g.- meyen</i> _____ 89/7	1. bir yeri aşmak, öbür yana ulaşmak g.- <i>irdi</i> _____ 113/26
	2. ulaşmak, ulaşılan şey _____ 6/10 g.- <i>ti</i> _____ 64/10	2. -i, -e, -den geçme işini yaptırmak, geçmesini saġlamak _____ 131/24
	3. zamanı açılmış olan, geride kalan g.- <i>di</i> _____ 40/5 g.- <i>en</i> _____ 42/8, 58/12, 119/24, 158/69 g.- <i>ti</i> _____ 96/9	geda
	4. aşmak g.- <i>di</i> _____ 158/66 g.- <i>er</i> _____ 80/9 g.- <i>meye</i> _____ 153/130	(Far. < gedā) dilenci, yoksul, fakir g. + <i>nın</i> _____ 22/4 g. + <i>ya</i> _____ 86/8, 93/11 g. + <i>yı</i> _____ 9/12, 22/4
	5. bir yere varmak için bir şeyin üzerinden yürüyüp gitmek g.- <i>miyen</i> _____ 89/5	gede I
	6. bir yerden bir yere gitmek, ilerlemek	(Far. < gedā) bk. geda g. + <i>ye</i> _____ 43/10
		gede II
		(T.)
		1. hizmetçi, köle _____ 20/17 g. + <i>ler</i> _____ 176/6
		2. çocuk g. + <i>ynen</i> _____ 49/6
		gedeh
		(Ar. < ḡadeh) kadeh, içki içmeye yarayan ayaklı bardak g. + <i>i dest</i> _____ 130/18
		geder I
		(Ar. < ḡadar) kadar _____ 2/12, 159/18
		geder II
		(Ar. < ḡader) bk. gader <i>tahdir- i g.</i> _____ 165/68
		ged-
		git-, kaybolmak, uzaklaşmak, yok olmak _____ 160/15
		gefle
		(T.) kefne, çuvaldız veya iġne ile iş işleyen kimsenin eline geçirdiġi demir kayış _____ 137/33
		geh
		(Far. < ḡāh zf.) bazen, arasıra _____ 11/1, 58/3 58/5
		Gehreşen
		(öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesine baġlı, yeni adı Bozyiġit olan köyün adı G. + <i>de</i> _____ 151/89
		gel-
		1. meydana gelmek, hasıl olmak, oluşmak, çıkmak g.- <i>di</i> _____ 54/25, 61/12, 64/9, 151/85, 156/12 g.- <i>en</i> _____ 5/13, 7/7, 19/1 g.- <i>er</i> _____ 2/12 g.- <i>ermiş</i> _____ 37/8 g.- <i>iş</i> _____ 70/5 g.- <i>ifdi</i> _____ 31/12 g.- <i>ip</i> _____ 114/4

- g.- ir _____ 99/11
g.- mez _____ 104/56
g.- mir _____ 129/17, 129/23
2. bir yere gitmek, varmak, ulaşmak, yaklaşmak _____
____ 6/1, 6/11, 56/12 56/20, 130/5, 131/6, 154/28, 158/65, 174/24
g.- di _____
____ 39/11, 98/26, 102/11, 119/39, 121/5, 121/17, 143/9, 143/90, 143/113, 148/17, 151/10, 151/17, 151/41, 153/57, 154/4, 168/17
g.- di _____ 143/25
g.- dik _____ 116/21
g.- diler _____ 153/53
g.-dim _____ 8/3, 21/1, 50/4
g.- eceh _____ 164/65
g.-e _____ 112/43
g.- en _____
____ 19/2, 19/4, 19/8, 19/12, 20/4, 122/1, 125/2, 125/4, 125/8, 125/12, 125/20
g.- ende _____ 110/5, 130/17, 130/18, 130/19, 130/20, 130/22, 155/61, 159/19, 167/5
g.- er _____ 81/4, 81/8, 81/12, 164/48
g.- erler _____ 31/6, 31/7
g.- erse _____ 164/48
g.-i _____ 112/43
g.- if _____ 143/80, 155/45
g.- ince _____ 154/37
g.- ir _____ 123/5, 134/21, 153/125, 162/42, 164/81
g.- iridim _____ 70/9
g.- ip _____ 153/30, 176/14
g.-esen _____ 15/9
g.- eydin _____ 42/1
g.- ifsen _____ 42/3
g.- medi _____ 143/94
g.-menin _____ 5/12
g.- mer _____ 71/6
g.- mesem _____ 180/4
g.- mişem _____ 4/6, 70/1, 159/2
g.- mişdih _____ 150/5
g.- se _____ 122/15
g.- sem _____ 180/4
g.- sin _____ 97/3, 112/14
- 3.(y.f.) bulun-, ...a gitmek, ... de bulunmak, ...de olmak, ...e düşmek, erişmek, ermek, meydan gelmek, oluşmak, konuşmak, sığmak, uğramak-, yetişmek
Ahır g.- di _____ 121/19
aşka g.- if _____ 19/9
bese g.- erler _____ 31/5
çoşa g.- ende _____ 110/3
çoşa g.- er _____ 140/3
çoşa g.- se _____ 23/7
- çoşa g.- ir _____ 108/53
dur g.- di _____ 108/59
dünyaya g.- en _____ 153/81
dünyaya g.- ende _____ 118/1
dünyaya g.- enner _____ 155/32
elden g.- ir _____ 121/9
ele g.- mez _____ 137/17
elinden g.- di _____ 164/47
gayze g.-if _____ 8/10
gazaba g.- di _____ 165/65
g.- di kuvvete _____ 153/38
g.- er dile _____ 27/6
g.- mez ele _____ 100/27
g.- mez imlaya _____ 139/15
g.- mezsın imlaya _____ 20/12
hoş g.-er _____ 7/5
hoşuma g.- di _____ 156/8
ı rast g.- dim _____ 151/1
imlada g.- di _____ 101/19
imlaya g.- mez _____ 139/38
kaleme g.- mez _____ 55/19
kemala g.- ir _____ 99/34
mevce g.- di _____ 101/65
4. göndermek, gönderilmek
g.- di _____ 99/5, 146/23
g.- ecehdir _____ 127/17
g.- en _____ 146/19, 146/29, 146/42
g.-ipti _____ 12/9
5. dönmek
g.- en _____ 16/2
g.- mez _____ 119/24
6. birini bir şeye çağırırken kullanılan 'haydi, yaklaş, ilerle, ' anlamlarında bir seslenme sözü _____
____ 17/1, 31/18, 31/25, 56/1, 56/2, 56/4, 56/8, 56/16, 65/7, 75/1, 99/41, 165/51, 165/78
g.- in _____ 76/1, 89/1, 99/79, 110/14
7. ilerlemek
g.- sin _____ 25/9
8. hatırlamak
g.- di _____ 133/1
g.- ende _____ 31/26
9. doğmak, yaranmak, yaratılmak
g.- men _____ 38/12
10. olmak, etmek
g.- di _____ 53/6
g.- ir _____ 52/15
g.- sin _____ 44/17
11. önemsememek, aldırış etmemek
g.- er _____ 81/2
12. geç, buyur _____ 83/12
13. erişmek, yetişmek, ulaşmak
g.- di _____ 153/100
g.- en _____ 101/8, 104/15
g.- ende _____ 130/23, 165/77
g.- er _____ 164/42
g.- ifdi _____ 113/12

	<i>g.- imiş</i> _____ 133/14
	<i>g.- ir</i> 100/22, 104/23, 111/5, 111/6
	<i>g.- medi</i> _____ 119/55
	<i>g.- mez</i> _____ 113/15
	14. istemek, içinden gelmek
	<i>g.- mer</i> _____ 137/15
	15. taraf olmak, yanında durmak
	<i>g.- er</i> _____ 137/28
	16. girmek
	<i>g.- di</i> _____ 156/2, 156/4
gelb	(Ar. < kalb) bk. kalp
	<i>g.+ i</i> _____ 139/70
	<i>g.+ in</i> _____ 139/21
gelin	(T.)
	1. yeni evlenmiş kadın _____
	120/5, 120/13, 120/21 120/29,
	120/37, 120/45, 120/53, 120/61,
	120/69, 120/75
	<i>g.+den</i> _____ 46/11
	<i>g.+ i</i> _____ 70/7, 150/27
	<i>g.+ imin</i> _____ 143/10
	<i>g.+nen</i> _____ 120/1
	2. evlenecek yaşa gelmiş genç kız
	_____ 118/21
Gemervanlı	(öz. i.) Gemervan adlı yere mensup
	olan _____ 151/103
gemi	(T.) su üstünde yüzen insan ve yük
	taşımaya yarayan büyük taşıt,
	sefine
	<i>g.+ im</i> _____ 59/10
	<i>g.+ sine</i> _____ 90/1
gen	(T.) geniş _____ 24/12, 75/10
Genber	(Ar. < Kanber) Kanber, Hz. Ali'nin
	vefakâr kölesi _____ 165/8
Gence	(öz. i.) Azerbaycan'da bulunan bir
	şehrin adıdır. _____ 104/49
genç	(T.) yaşı ilerlememiş olan _____ 84/10
gend	(Soğd.) kent, şehir _____ 26/5
gendi	(T. zm.) bk. kendi
	<i>g.+ n itir-</i> _____ 118/49
gene	(T. zf.) bk. gine _____
	_____ 18/9, 29/1, 38/1, 50/4, 79/1,
	135/21, 143/12, 153/55
general	(Alm.) kara ve hava kuvvetlerinde
	albaylıktan sonra gelen ve
	mareşalliğe kadar olan yüksek
	rütbeli subaylara verilen genel ad
	<i>g.+ e</i> _____ 119/72
geniş	(T.sf.)
	1. alanı büyük olan _____ 75/10, 155/38
	2. rahat, umursamaz, fazla hoşgörülü
	_____ 139/35, 148/8
ger-	(yf.) siper etmek, dayanmak,
	mücadele etmek
	<i>göğsünü g.- er</i> _____ 97/14
gerçek	(T.) kalıcı _____ 154/46
gerdan	(Far. < gerdān) vücudun omuzlarla
	baş arasında kalan bölümü

	<i>g.+ da</i> _____ 122/4, 138/13
	<i>g. gır-</i> _____ 118/13
	<i>g.+ im</i> _____ 120/34
	<i>g.+ nan</i> _____ 120/27
gerdannı	(Far. < gerdān+ T.) vücudun
	omuzlarla baş arasında kalan ön
	bölümü belli nitelikte olan _____ 74/8
gerdiş	(Far. < gerdiş) hareket, dolaşma,
	dönme, dönüş _____ 162/9
	<i>g.+ i</i> _____ 84/6
	<i>gerdiş vur-</i> _____ 30/8
gerdüş	(Far. < gerdiş) bk. gerdiş
	<i>çarh- ı g.</i> _____ 153/99
	<i>g.+ ü</i> _____ 177/5
gereh	(T.) bk. gerek
	<i>g.+ dir</i> _____ 155/32
	<i>g.+ir</i> _____ 155/24
gerek	(T.) bir şeyin yapılabilmesi veya
	olabilmesi ona bağlı olan, lazım
	_____ 82/9, 107/8
	<i>g.+ di</i> _____ 155/2, 155/4, 155/8,
	155/12, 155/16, 155/20, 155/28,
	155/36, 155/40, 155/44, 155/48,
	155/52, 155/56, 155/60, 155/64,
	155/72, 155/76
	<i>g.+dir</i> _____ 155/68
gerek-	bir işin yapılabilmesi veya
	gerçekleşmesi bazı nesne, fiil vb.ne
	bağlı olmak, lazım olmak, icap
	etmek, iktiza etmek
	<i>g.- ir</i> _____ 162/3
gergedan	(Far. < gergedan) gergedan,
	gergedangillerden, sıcak ülkelerde
	yaşayan, burnunun üstünde bir
	veya iki boynuzu bulunan, kalın
	derili, saldırgan bir hayvan bk.
	gergedan _____ 179/12
gergeden	(Far. < gergedan) bk. gergedan
	<i>g.+ e</i> _____ 165/6
geri	(T.)
	1. geçen veya giden bir şeyin şimdiki
	zamanda tekrar gerçekleşmesi _____
	_____ 16/2, 119/24
	<i>g.+ ye</i> _____ 154/33
	2. arka, bir şeyin sonra gelen bölümü,
	alt, alt taraf, ileri karşıtı _____ 165/31
	<i>al- geriye</i> _____ 121/59
	<i>gal- g.</i> _____ 164/14
	<i>g.+ sini</i> _____ 116/28
	<i>g.+ ye</i> _____ 54/17
	3. tekrar, yeniden, bir daha _____ 153/52
	<i>g.+ ye</i> _____ 153/53
gerimli	(T.) kanatları tam açılmış olan _____
	_____ 107/10
geş-	aşmak, zamanı aşmak, geride
	bırakmak
	<i>g.- di</i> _____ 148/21
	<i>g.- tim</i> _____ 159/23

geşamet	(Ar. < ğışa ³) ğışâ, örtüler, perdeler, zarlar, deriler g. + de _____ 95/2
geşt	(Far. < gešt) gezme, dolaşma g. <i>güzâr et-</i> _____ 13/3 g. <i>eyle-</i> _____ 130/2
get- I	1.(yf.) getir-, etmek, eylemek, istemek amana g.- ti _____ 119/47 2.getirmek g.- di _____ 160/18 g.- ti _____ 151/31
get- II	1.bir yerden bir yere gitmek, ayrılmak, uzaklaşmak _____ 165/31, 174/4 g.-enin _____ 4/8, 7/11 g.- er _____ 99/53 g.- if _____ 109/2, 180/4 g.- ifdi _____ 100/24, 100/28, 112/54, 149/13 g.- mişem _____ 120/5 g.- merem _____ 158/47 g.-mez _____ 5/14 g.- sin _____ 69/2, 69/4, 69/8, 69/12, 111/9, 112/44 g.-ti _____ 12/8, 119/45, 121/45, 168/25 g.- tiği _____ 168/4 g.- tih _____ 143/104, 148/5, 150/9 g.- tiler _____ 151/26 g.- tim _____ 143/5, 178/11 2. belli bir tutum içinde olmak, davranmak _____ 7/11 g.- er _____ 86/12 3. yok olmak, ortadan kalkmak, kaybolmak g.- medi _____ 121/41 g.- ti _____ 66/4, 121/26, 141/5 4. ölmek g.- ti _____ 72/7 5. bir yere doğru yönelmek, varmak _____ 138/24 g.- dim _____ 156/9 g.- tim _____ 82/6, 112/6, 143/141 6. çıkmak g.- mez _____ 84/13 7. uğramak g.- merem _____ 108/51 8. (yf.) kaybolmak, yitmek, e, a doğru yürümek, hücum etmek, saldırmak elden g.- ti _____ 112/47 üsde g.- ti _____ 165/58 9. erişmek, ulaşmak g.- mez _____ 113/33 10. başka bir yere yada başka birinin eline geçmek g.- ti _____ 121/4

getir-	11. taşınmak, götürülmek g.- memeye _____ 127/12 1. neden olmak, bir şeyin oluşmasına sebep olmak, gerçekleştirmek, meydana getirmek g.- er _____ 84/7 g.- ir _____ 10/6 g.- rem _____ 108/6 2.(y.f.) açmak, etmek, eylemek, salmak, sarmak, düşürmek, ölmek, ...nu düzeltmek, düzenlemek başına g.- rem belayı _____ 99/52 g.- di güman _____ 168/14 g.- dim yola _____ 108/79 g.- ir başa bela _____ 138/15 g.- se dile _____ 162/58 hake g.-ir _____ 11/4 3. iletmek, götürmek, vermek _____ 165/8 g.- i _____ 155/65 g.- ir _____ 162/31 g.- if _____ 149/7 g.- me _____ 41/7 4. ileri sürmek g.- en _____ 53/1 5. çok uzak veya olmayacak bir şeyi başka bir şeyle kıyaslamak için gündeme getirme veya ortaya koyma g.- if _____ 84/2 6. yöneltmek g.- en _____ 102/4 7. bir şeyi bir yerden başka bir yere hareket ettirme, götürme g.- di _____ 104/53, 168/27 g.- en _____ 102/8 g.- ir _____ 131/8 8. dillendirmek, anlatmak g.- dim _____ 107/4 9. ürün vermek g.- mesin _____ 112/18 10. düşürmek g.- ipsen _____ 131/18 11. hatırlamak, düşünmek g.- mişem _____ 133/2 12. doğmak g.- mez _____ 164/82 13. göstermek, sergilemek g.- mezen _____ 165/31
getl	(Ar. < katl) bk. katl g. + ime ferman yaz- _____ 166/8
gett-	bk. getir-, koy- g.- tiler _____ 116/23
geveze	(T.) çok konuşan, çenesi düşük, lafçı, lafazan, zevzek, lakırtı ebesi _____ , boşboğaz _____ 139/41
gevhar	(Far. < gevher) cevher _____ 8/7 la 'l- ı g. + inan _____ 153/76

gevher	(Far. < gevher) bk. gevhar _____ 26/5, 98/28, 153/5 g. + i _____ 153/4 g. + i kânı _____ 45/9 lal- ı g. + im _____ 135/22 lal-i g. _____ 8/7
gey-	bk. giy- g.- di _____ 140/2 g.- if _____ 125/9, 168/26 g.- memeye _____ 127/8 g.- mişdi _____ 165/70 g. + mişti _____ 156/5
geydir-	giyme işini yaptırmak g.- ir _____ 114/9
geyin-	giyin-, kendi üzerine giyinmek, giyip kuşanmak _____ 110/13 g.- din _____ 13/2 g.- in _____ 97/5
Geylânî	(öz. i.) Kadiriyye Tarikatının kurucusu Abdülkadir Geylani _____ 23/11, 164/27
gez-	1. yürümek, dolaşmak _____ 58/5 g.- di _____ 151/29 g.- dim _____ 64/1 g.- e _____ 13/4, 50/2 g.- en _____ 15/2, 28/12, 57/11 g.- er _____ _____ 11/1, 18/10, 41/18, 90/6, 92/6, 138/13, 151/54, 166/4 g.- erem _____ 135/6 g.g.- e _____ 13/4 g.- me _____ 17/1 g.- meyi _____ 123/35 2. (yf.) olmak g.- er ahlî havayı _____ 22/5 3. bir yerde gezi yapmak, bulunmak, seyahat etmek g.- di _____ 143/27 g.- dim _____ 143/2, 143/139 g.- e g.- e _____ 107/2 g.- eh _____ 151/35 g.- ende _____ 82/1 g.- enler _____ 80/8 g.- eyen _____ 46/11 g.- if _____ 90/15 4. izinden gitmek g.- e _____ 104/57 5. zaman geçirmek g.- diği _____ 151/96 6. yaşamak g.- em _____ 162/35 g. + endir _____ 153/138 g.- en _____ 153/126
gible	(Ar. < kıble) namazda kıbleye doğru yönelme dur- g. + (y)e _____ 20/2
gıç	(T.) kış, bacak, ayak g. + ında _____ 44/24

gıl	(T.) bk. kıl gözden g. kap- _____ 147/5
gıl-	1. bir eylemi yapması için 2. teklik şahsa yöneltilen emir _____ 20/2 2. bir şeyi yapmak, düzenlemek g.- an _____ 2/6 3. ibadet etmek, namaz kılmak g.- anlara _____ 20/15 g. + manın _____ 5/8 g.- maz _____ 20/10 4. (y.f.) etmek, eylemek, bir eylemi yapmak, yaratmak, meydana getirmek, göstermek ah g.- ar _____ 130/13 beddua g.- ıfı _____ 113/20 ehsan g.- dı _____ 143/120 fani g.- ar _____ 14/7 g.- anda işaret _____ 99/33 g.- ar duva _____ 11/11 g.- aydım zârı _____ 71/5 g.- diğ nazar _____ 152/18 g.- dılar nazar _____ 169/10 g.- dım havale _____ 146/3 g.- dım nazar _____ 166/24 g.- dım şekvayı _____ 99/68 g.- işaret _____ 138/21 g.- minnet _____ 138/25 g.- namazı _____ 20/2 hak g.- anı _____ 14/7 hürmet g.- masa _____ 48/6 ibadet g.- anı _____ 155/9 irahim g.- if _____ 27/1 kerem g.- ıp _____ 129/24 namaz g.- acah _____ 164/70 namaz g.- ıdı _____ 151/76 namaz g.- mah _____ 155/8 rehim g. _____ 171/1 secde g.- dı _____ 153/34 şikayet g.- dı _____ 6/9 tazim g.- _____ 174/4 tövbe g.- mışam _____ 172/16 vefa g.- man _____ 38/8 5. yapmak, etmek, eylemek _____ 173/18 g.- a _____ 146/61 g.- ar _____ 129/14, 143/133 g.- dı _____ 54/27, 96/5, 146/22, 146/23 g.- mış _____ 108/23 6. elde etmek, kazanmak g.- mah _____ 119/37
Gılanavosgil	(öz. i.) bir topluluğun soyadı G. + idi _____ 151/8
Gılava	(Rus.) bucak müdürü, baş yönetici _____ 151/9
gılıç	(T.) bk. Kılıç _____ _____ 97/26, 104/40, 107/23, 107/26 g. + ı _____ 97/5, 104/27 g. + ların _____ 151/108

gılın-	yapılmak, yerine getirilmek g.- a _____ 20/10		
gılman	(Ar. < ğilmān) cariyeye, melek _____ _____ 146/27 g. + dı _____ 59/5 g. + na _____ 166/2 g. + nar _____ 155/10 hürri-yi g. + san _____ 74/5 rahı g. + dı _____ 166/13	gıy-	g. + ını _____ 84/8 1. acımayıp zarar vermek g.- madılar _____ 107/20 2. alıcı g- ar _____ 156/11
gın	(T.) bk. kın g. + ında _____ 102/9	gıya	(T.) kıyı, kenar, uç, gözün ucu, yan tarafı _____ 27/5, 135/15
gına	(Ar. < ħinnā) kına, kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz g. + dan _____ 76/5	gıyafetli	(Ar. < kıyāfet+T.) herhangi bir kıyafette olan veya kıyafeti belli bir nitelikte olan _____ 115/3, 143/132
gına-	suçlamak, ayıplamak g.- ar _____ 17/12	gıyamet	(Ar. < kıyāmet) bk. kıyamet 1. tek tanrılı dinlerin inancına göre dünyanın sonu ve bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, kıyamet günü, mahşer günü _____ 121/2 g. + e _____ 147/3 g. + ten _____ 164/85 yevmu'l g. + e _____ 113/11
gır-	bk. kır- 1. kesmek g.- madın _____ 31/13 2. öldürmek, yok etmek g.- dı _____ 151/45 g.- in _____ 97/19 3. (yf.) oynatmak, kısırmak gerdan g.- ar _____ 118/13 4. koparmak g.- dı _____ 178/10	gıyas	(Ar. < kıyās) bir tutma, denk sayma, karşılaştırma, mukayese _____ 140/4 g. + ımdı _____ 99/37 g. tut- _____ 21/2
gırah	(T.) bir şeyin kenarı, kenar _____ 37/6 g. + dan _____ 143/51	gıymatsiz	(Ar. < kıymet+T.) kıymetsiz, değersiz _____ 108/13
gırak	(T.) bk. gırah g. + a _____ 150/29 g. + ında _____ 2/11, 5/7	gıymet	(Ar. < kıymet) kıymet, değer _____ _____ 120/61, 153/121 bil- g. + ini _____ 86/2 g. + i _____ 143/60, 143/152 g. + ini _____ 115/14
gıran	(T.) güçlü, kuvvetli, ehil _____ 121/61	gız	(T.) bk. kız _____ _ 70/4, 118/2, 120/1 120/2, 120/9, 120/17, 120/25 120/33, 120/41, 120/49, 120/57, 120/65, 126/5, 131/23 g. + dan _____ 46/11 g. + ı _____ 70/7, 150/27 g. + in _____ 120/75 g. + ların _____ 108/15
gırh	(sayı) bk. kırk _____ 168/98	gız-	sinirlenmek g.- mah _____ 155/68
gırh-	kırk-, koyun, keçi vb. hayvanların tüylerini kesmek g.- an _____ 147/16	gızıl	(T.) 1. parlak kırmızı renk _____ _ 74/12, 98/19, 119/60, 153/109, 168/24 kerpiç- i g. + dan _____ 68/5 2. altın g. + dan _____ 119/71
gırhlar	(T.) kırk kişilik evliya topluluğu g. + lar _____ 17/7	Gızılverana	(öz. i.) Kars'ın Kağızman ilçesine bağlı bir köy adı G. + da _____ 151/99, 151/101
gırh	(T.) kırık, kırılmış olan _____ 44/4	gibi	(T. e.) benzetme ve kıyas bildiren edat _____ _ 52/1, 52/4, 70/2, 104/59, 127/3, 135/5, 137/11, 137/22, 153/134, 159/24, 164/74, 165/75, 179/7
gırmızı	(Ar. < kırmizī) bk. kırmızı _____ 135/15		
gırsda-	vurmak, hücum etmek, köşeye sıkıştırmak _____ 41/10		
gısmet	(Ar. < kısmet) 1. Tanrı'nın her kişiye uygun gördüğü yaşama durumu, nasip _____ _____ 32/8 g. + i _____ 143/56 2. evlenme talihi g. + in _____ 114/12 3. rızık g. + imiz _____ 154/4 g. + innen _____ 155/34		
gış	(T.) bk. kış _____ 13/1, 146/73 g. + a _____ 113/40 g. + da _____ 43/9 g. + ı _____ 84/7		

	2. damızlık erkek koyun ____ 165/75 g. + u ____ 154/48
Godamih	(öz. i.) Ardahan'ın İlçesi Çıldır'a bağlı bir köy adı, bu köyün Damlıca'dır. ____ 116/2 G. + a ____ 151/29
Godara	(öz. i.) bir topluluğa ait lakap, unvan veya soyad G. + ların ____ 151/75
goh-	kok-, koku çıkarmak g.- ur ____ 123/6
gohu	(T.) koku, nesnelerden yayılan, küçüçük zerrelere burun zarı üzerindeki özel sinirlerde uyandırdığı duygu ____ 139/82
gol	(T.) 1. bk. Kol, insan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm ____ 120/39 g. + ları ____ 121/35 g. + umu ____ 178/10 2. şekil, tür g. + dan ____ 143/86 3. onay, tasdik g. + udu ____ 151/16
golay	(T.sf.) sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen, sıkıntısız bir biçimde g. + ı ____ 95/8
gollo	(Erm.) kuyruksuz, ya da kısa kuyruklu tavuk vb. hayvanlar g. + ya ____ 143/87
gomşu	(T.) konutları yakın olan kimselerin birbirine göre aldıkları ad ____ 155/39 g. + dan ____ 46/7 g. + lar ____ 31/7 g. + lara ____ 118/4, 118/52 g. + ynan ____ 164/57
gon-	1. kon-, kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek g.- an ____ 90/8 g.- ar ____ 118/23 g.- du ____ 113/39 g.- mağa ____ 79/2 g.- uf ____ 120/6 2. (yf.) ... ele geçirmek, ...elde etmek başına g.- an devlet ____ 99/19
gonah	(T.) konuk, misafir ____ 41/1, 49/1
gonahsız	(T.) konuğu, misafiri olmayan ____ 114/21
gonak	(T.) büyük ve gösterişli ev g. + ında ____ 49/5, 143/70
gonca	(Far. < gönçe) henüz açılmamış veya açılmak üzere olan çiçek, tomurcuk 86/12, 118/6, 135/2, 135/10, 138/10 g. + da ____ 120/62 g. + sı ____ 68/2

gondur-	1. (y.f.) etmek, yapmak, gerçekleştirmek g.-dun daldan dala ____ 13/10 2. müsaade etmek, izin vermek, bırakmak g. -maz ____ 2/5
gonuş-	konuşmak, bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak ____ 20/17
gonuşdur-	konuşmasını sağlamak, onuşmasına yol açmak g.- mah ____ 48/12
gop-	1. çıkmak, ağızdan çıkmak g.- du ____ 39/11 2. birdenbire gürültülü veya tehlikeli olaylar birdenbire başlamak veya ortaya çıkmak g.- an ____ 146/56 3. (yf.) olmak, ortaya çıkmak mahşer g.- up ____ 147/4
Goravel	(öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesine bağlı bir köy adı, bu köyün yeni adı Sazlısu'dur. ____ 116/29 G. + idi ____ 151/68
Goravelli	(öz. i.) Goravel'e mensup olan ____ 101/45
gordon	(Fr.) kordon, bir yere girip çıkmayı denetim altına almak için görevlilerden oluşturulan dizi g. + lar ____ 153/119 g. + nar ____ 119/8 g. + narın ____ 119/9 g. + unda ____ 151/11
gorh-	kork-, korku duymak, dehşete kapılmak, endişe etmek g.- du ____ 112/27 g.- muş ____ 143/79
gork-	bk. kork- g.- urah ____ 129/6
goruhcu	(T.) ekin, tarla, orman, bostan vs. nöbetçisi, muhafızı ____ 103/1
goş-	(yf.) bilmek, etmek, eylemek, tanımak, yapmak şirk g. + an ____ 139/57
goşa	(T.) çift, iki tane, bir çift, yan yana duran ____ 89/10, 120/44
goşun	(Moğ.) koşun, asker, yan yana durmuş asker dizisi, saf ____ 137/7 g. + a ____ 172/14 g. + u ____ 101/17, 119/41, 137/28
gov-	(T.) sert veya küçük düşürücü sözlerle gitmesini söylemek, savmak, defetmek g.- du ____ 143/51
goy	(T.) koy, denizin, gölün küçük girintiler biçiminde karaya doğru sokulduğu yer, küçük körfez g. + unda ____ 123/10

goy-	1. bırakmak, bir şeyin olmasına müsaade etmek _____ 40/11, 41/11, 54/4, g.- ma _____ 118/4, 158/63 g.- madı _____ 151/67 g.- madın _____ 13/1
	2. (yf.) bırakmak, etmek, eylemek, yapmak _____ 139/61 ağlar g.- dum _____ 112/58 ağlar g.- ma _____ 51/12 perişan g.- ma _____ 94/3
	3. düşürmek, bırakmak g.- dun _____ 55/2
	4. sokmak, takmak g.- maz _____ 104/28
	5. sermek, gözden çıkarmak g.- uf _____ 120/51
	6. yaptırmak _____ 139/79
	7. bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek g.- ufdu _____ 142/12
	8. atmak g.- uf _____ 168/8 g.- up _____ 162/50
goyla-	kov-, kovala- g.- dt _____ 151/103
goyul-	(yf.) verilmek, varılmak garar g.- maz _____ 139/61
goyumlu	(T.) gohumlu, akrabalı _____ 74/4
goyun I	(T.) koyun, kollar arası, kucak g.+ nun _____ 123/18 g.+ unda _____ 92/8
goyun II	(T.) koyun, geniş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan _____ 154/1
goza	(T.) kozalı, kozası olan _____ 122/7
göç-	öl- g.- müşem _____ 159/20
göden	(T.) karın, içkembe, mide g.+ i _____ 151/50
Gödeyh	(T.) gödek, kısa, bir kişiye ait lakap _____ 151/30
Gödekdağlı	(öz. i.) bir kişiye ait unvan _____ 101/19
göğ	(T.) bk. gök g.+ ün _____ 24/3, 51/8
göğüs	(T.) vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü, sine g.+ ünü ger- _____ 97/14
gök	(T.) 1. gökyüzü, sema g.+ ten _____ 28/3 2. gökyüzünün, denizin, rengi, mavi veya yeşile çalan mavi _____ 79/3, 154/12, 154/32, 154/39
gökyüzü	(T.) göğün görünen yüzeyi, sema g.+ nde _____ 153/23

göl	(T.) yapay su birikintisi g.+ e _____ 116/15 g.+ üme _____ 64/11 g.+ ün _____ 116/7, 116/21 g.+ ünde _____ 120/53, 120/57
Göle	(öz. i.) Ardahan ilinin ilçesi _____ 115/5
gölge	(T.) koruma, himaye g.+ si _____ 162/55
gön	(T.) deri g.+ ümü _____ 147/22 g.+ ün _____ 44/19 g.+ ünü _____ 137/15
gömlek	(T.) kefen g.+ i _____ 127/7
gönder-	1. bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek _____ 139/80 g.- di _____ 21/5, 28/9, 152/4 g.- diler _____ 104/36 g.- dim _____ 32/2 g.- din _____ 158/73 g.- eni _____ 137/26 g.- erem _____ 174/1 2. (yf.) iletmek, bildirmek, ulaştırmak g.- di _____ 101/14 3. yetki vererek gitmesini sağlamak _____ 103/11 g.- di _____ 101/66
gönül	(T.) kalp, yürek _____ 11/2, 13/2, 13/4, 13/8, 13/12 14/4, 18/5, 19/3, 19/5, 20/1 20/17, 27/10, 29/1 38/1, 46/1, 47/1 50/5, 54/17, 57/2, 57/4, 57/8 57/12, 58/2, 58/4, 58/8, 58/12 58/16, 58/20, 64/11, 65/1, 75/1, 77/1, 78/1, 79/1 85/4, 85/5, 93/7 102/1, 118/51, 120/74, 170/1, 173/3, 176/1 g.+ den _____ 4/2, 41/3 g.+ ü _____ 98/12, 143/35, 162/3, 164/26, 177/10 g.+ ü hoş ol- _____ 119/76 g.+ üm _____ 15/5, 22/11, 40/2, 41/18, 65/6, 71/1, 131/10, 135/9, 159/15, 180/1 g.+ ümden _____ 54/14 g.+ üme _____ 133/1, 146/21 g.+ ümü _____ 22/2 g.+ ümün _____ 76/2, 88/2, 88/12, 108/82, 120/8, 129/23, 132/18, 144/5 g.+ ün _____ 169/19 g.+ ünden geç- _____ 92/5 g.+ ünün _____ 105/17
gör-	1. anlamak, duymak, hissetmek g.- düm _____ 156/7, 161/2 g.- ende _____ 155/41 g.- meh _____ 155/40

<i>g.-müşem</i>	3/3
2. bakmak, görmek, göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek, tanımak	
	26/1, 37/2, 111/11, 138/11, 143/97, 143/122, 149/1, 153/40, 153/60, 154/48, 162/24, 162/32, 164/84, <i>g.- dü</i> 148/6, 151/22, 154/5, 154/35, 165/7, 165/39, 165/41, 166/23, 179/6, 180/14
<i>g.- düşün</i>	45/3
<i>g.- düh</i>	143/67, 143/104, 143/116
<i>g.-düm</i>	
	11/1, 25/1, 27/3, 33/11, 39/1
	40/10, 92/3, 98/1, 98/13, 98/17
	107/3, 143/8, 143/122, 148/1, 160/2, 161/4, 161/8, 161/12, 166/18, 180/14
<i>g.- dün</i>	122/2, 122/4, 122/8, 122/12, 122/16, 122/20, 122/24, 122/28, 122/32
<i>g.- e g.- e</i>	148/15
<i>g.- emeden</i>	155/63
<i>g.- en</i>	55/6, 112/1, 179/6
<i>g.- ene</i>	77/4
<i>g.- ende</i>	
	44/10, 60/1, 142/5, 165/17, 165/73
<i>g.- endir</i>	77/11
<i>g.- enin</i>	98/9
<i>g.- eydim</i>	128/5
<i>g.- eydin</i>	42/2
<i>g.- medim</i>	81/6
<i>g.- medin</i>	150/6
<i>g.- meh</i>	37/9, 155/64
<i>g.- mersen</i>	99/8
<i>g.- mese</i>	151/47
<i>g.- mesen</i>	38/7
<i>g.- mez</i>	128/13, 164/42
<i>g.- müyen</i>	90/15
<i>g.- se</i>	125/13
<i>g.- sem</i>	166/23
<i>g.-ün</i>	4/10
<i>g.- üf</i>	143/77
<i>g.- üftü</i>	122/17
<i>g.- üp</i>	54/15
<i>g.- ür g.- mez</i>	148/13, 148/22
3. belirli bir zamanın içinde bir olaya tanık olmak, yaşamak	
<i>g.- düh</i>	143/56
<i>g.- düm</i>	
	109/2, 109/4, 109/8, 109/12
	109/16, 143/52
<i>g.- medi</i>	151/39
<i>g.-medim</i>	
	16/1, 16/2, 16/4, 16/8, 16/12
<i>g.- memiş</i>	97/17
<i>g.- müşem</i>	123/42

<i>g.- müştü</i>	177/5
<i>g.- üfdü</i>	93/2, 93/4, 93/8, 93/12
4. belli bir davranışa maruz kalmak	
<i>g.- dün</i>	73/10
<i>g.- se</i>	22/11
5. (yf.) ... de karşılaşmamak, yararlı olmamak, yapmak	
<i>hayır g.- medin</i>	31/14
<i>tedarik g.- ün</i>	97/18
6. bir istek, dilek ve algıda bulunmak	
<i>g.- em</i>	116/3, 116/15
<i>g.- üm</i>	112/7
7. bilmek	119/2
<i>g.- ün</i>	133/2
8. ziyaret etmek	
<i>g.- em</i>	121/39
görük-	gözük-, görün-
	<i>g.- örsen</i> 139/72
görün-	1. görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek
	<i>g.- dü</i>
	33/6, 44/1, 116/35, 143/138
	<i>g.- en</i> 102/2
	<i>g.- mer</i> 113/27
	<i>g.- mez</i> 102/2, 120/52
	<i>g.- üfdü</i> 53/7
	2. çarpmak, batmak, dikkat çekmek
	<i>g.- düm</i> 41/14
	3. hissedilmek, anlaşılmak
	<i>g.- er</i> 139/22
görüş-	konuşmak, buluşup konuşmak
	<i>g.- dü</i> 119/38, 146/15, 151/77
	<i>g.- en</i> 163/7
gösder-	1. görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak
	<i>g.- di</i> 1/9
	<i>g.- if</i> 179/2
	2. rehberlik etmek
	<i>g.- di</i> 45/10
	3. (yf.) zuhur etmek, koşmak, ortaya çıkmak, görünmek
	<i>şart g.- di</i> 165/78
göster-	1. görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak
	<i>g.- di</i> 152/3, 165/59
	<i>g.- i</i> 19/11
	<i>g.+ mem</i> 120/36
	2. (yf.) zuhur etmek, koşmak, ortaya çıkmak, görünmek
	<i>baş g.- ende</i> 99/3
göt-	götür-
	<i>g.- tü</i> 151/33
götür-	1. götürmek, ulaştırmak, taşımak, aktarmak
	<i>g.- en</i> 102/12
	<i>g.- ende</i> 99/59
	<i>g.- er</i> 114/12
	<i>g.+ me</i> 41/6

- g. + *mem* _____ 22/12
 g. + *mezsen* _____ 120/55
 g.-*sen* _____ 7/8
 g.-*ü* _____ 11/12
 g.-*ür* _____ 162/38
 2. (yf.) vazgeçmek, ...den çekmek, bırakmak
   baş g. + rem _____ 129/8
   el g.- _____ 54/4
 3. birini veya birilerini bir yere doğru hareket ettirmek
   g.-*ende* _____ 99/55
   g.-*üp* _____ 168/16
   g.-*ürler* _____ 162/22, 176/11
gövde (T.) vücut, beden _____ 3/1
   g.+*sinde* _____ 11/5
   g.+*yi* _____ 137/4
göy (T.) bk. *gök*
 1. gökyüzü _____ 79/3, 112/10
   g.+*de* _____ 67/4, 120/35
   g.+*den* _____ 160/18
   g.+*e* _____ 119/14, 164/103
   g.+*ün* _____ 144/10, 163/10, 171/7
 2. mavi _____ 164/93
Göyce (öz. i.) Ermenistan'da bir yerin adı _____ 119/41
göyceh (T.) göyçek, güzel, alımlı _____ 48/1, 123/39
göyçe (T.) bk. *göyceh* _____ 48/8
göz (T.) görme organı, görme, bakma _____ 118/8, 120/18, 129/16, 133/23, 166/1
   g. aç-: rahat nefes alamamak _____ 61/1
   g.+*den* _____ 4/2, 112/27, 127/13
   g.+*den çıh-* _____ 118/46
   g.+*den ırak ol-* _____ 41/3
   g.+*den gül kap-* _____ 147/5
   g.+*den sal-* _____ 118/34
   g. dik-: bir şeyi ele geçirmek
   isteğine kapılmak _____ 56/7
   g.+*e* _____ 45/4, 113/27, 143/138, 150/6
   g.+*lerim* _____ 54/21
   g.+*leri* _____ 123/2, 123/21, 142/13, 150/21
   g.+*lerin* _____ 55/13, 65/6
   g.+*lerinden* _____ 67/8
   görü- g.+*e* _____ 41/15
   g.+*ü* _____ 95/11, 119/4, 124/10, 147/12, 164/93
   g.+*üm* _____ 134/16, 148/15
   g.+*ümde* _____ 178/3
   g.+*üme* _____ 44/1, 116/35
   g.+*ümü* _____ 156/6
   g.+*ümün* _____ 122/19
   g.+*üm yolda gal-* _____ 34/3
   g.+*ün* _____ 164/33, 164/42
   g.+*üne* _____ 53/7, 120/52
   g.+*ünen* _____ 156/11
   g.+*ünnen* _____ 121/50
   g.+*ünü* _____ 148/25
   muradın g. + ünde koy- _____ 146/6
gözed- kollamak, beklemek
   g.-*irdim* _____ 173/4
gözel (T.) bk. *güzel* _____ 33/11, 118/5, 120/9, 131/7, 153/40
   g.+*i* _____ 131/15, 143/121
   g.+*ler* _____ 79/3, 131/5
gözelli (T.) bk. *güzelli*
   g.+*te* _____ 123/23
gözlü (T.) herhangi bir biçimde veya renkte gözü olan _____ 59/8, 151/59
   g.+*m* _____ 129/1
gözle(ü)- dikkate almak, önemsemek, gözetmek, beklemek, bilmek
   g.-*r* _____ 85/2, 85/4, 85/8, 85/12, 114/22, 134/2, 134/3, 134/4, 134/6, 134/8, 134/16, 134/24
   g.-*(y)ereh* _____ 7/4
   g.-*yiğ* _____ 48/6, 88/7, 143/47
gözyaşı (T.) gözyaşı bezlerinin salgıladığı, bazı etkilerle akan duru sıvı damlacıklarından her biri, yaş _____ 121/28, 146/34
   g.+*m* _____ 155/72
Granson (öz. i.) Rus işgali zamanında Çıldır bölgesini teftiş eden Rus generali
   G.+*un* _____ 151/16
gubar (Ar. < *ğubār*) toz, ince toprak
   g.+*ıdı* _____ 101/52
   g.+*ında* _____ 102/1
gubbe (Ar. < *kubbe*) bk. *kubbe*
   g.+*nin* _____ 132/5
   g.+*yi mina* _____ 158/80
guc- kucaklamak
   g.-*muyan* _____ 76/3
gucdur- dolanmak, sarılmak
   g.-*muş* _____ 123/13
guce (Far. < *kūçe*) kuçe, küçük, sokak, dar sokak
   g.+*nde* _____ 174/2
Gucen (öz. i.) Gücen, Artvin'in Şavşat ilçesine bağlı bir köy _____ 174/5
guç- bk. *guc-*
   g.-*maya* _____ 153/108
guda (T.) koyun _____ 145/6
gudret (Ar. < *ğudret*)
 1. Tanrının ezeli gücü _____ 33/5, 96/12
   g.+*dendir* _____ 161/7
   g.+*ine* _____ 158/16
   g.+*innen* _____ 120/6
   g.+*ten* _____ 3/12, 73/17, 88/6

	2. güç, erk, erke, iktidar g. + i yet- _____ 88/10
guduret	(Ar. < kudret) bk. gudret g. + ten _____ 8/9
gul	(T.) 1. bk. kul _____ 40/11, 48/5, 50/9 64/9, 87/9, 99/19, 138/28, 149/17, 150/41, 158/19, 161/9, 172/14, 173/17, 174/22 g. + a _____ 14/8, 77/3, 119/50, 162/57, 173/5 g. + lar _____ 7/10, 36/1, 73/1, 73/19, 112/15, 114/15, 115/11, 134/13, 153/96 g. + lara _____ 36/7, 158/88 g. + larda _____ 16/8 g. + ları _____ 155/75 g. + ların _____ 99/11 g. + u _____ 123/15 g. + um _____ 77/12, 146/90 g. + un _____ 41/14, 132/23, 155/66 g. + una _____ 20/11 g. + unu _____ 20/3, 20/6 2. köle g. + u _____ 68/8 g. + un ol- _____ 165/51
gulaç	(T.) kulaç, gerilerek açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık _ _____ 95/10, 95/18, 107/10, 120/39, g. + idi _____ 165/57
ğulak	(T.) bk. gulah g. + a _____ 137/32
gulah	(T.) başın her iki yanında bulunan işitme organı g. as- _____ 20/16
gum	(T.) kum, silisli kütlelerin, kayaların, doğal etkenlerle parçalanarak ufalanmasından oluşan, deniz kıyısı, dere yatağı vb. yerlerde çok bulunan, ufak, sert tanecikler _____ 164/74
gumandam	(Fr.) kumandan, komutan _____ 137/7
gumaş	(Ar. < kumâş) bk. kumaş _____ 147/38 k. + ı _____ 143/119
gunduz	(T.) kunduz, kemirgenlerden, kuyruğu geniş ve yassı, art ayak parmaklarının arası perdeli, ağaçları kemirerek beslenen, su kıyılarında yaşayan, yuvalar ve su setleri kuran, postu değerli bir hayvan _____ 139/43
gur-	bk. kur- 1. başlatmak g.- aram _____ 99/48 g.- dular _____ 121/53 g.- ma _____ 120/69 g.- up _____ 166/19 2. inşa etmek, düzenlemek

	g.- dum _____ 120/76 g.- uf _____ 138/18 g.- upsan _____ 104/12
	3. yapmak, etmek, eylemek g.- du _____ 157/6 g.- duh _____ 143/17, 143/44 g.- dular _____ 143/149, 151/97 g.- miyah _____ 108/85
	4. oluşturmak g.- duh _____ 143/20
	5. yaratmak g.- du _____ 153/1
gurbağa	(T.) kurbağa, kurbağalardan, yumurta ile üreyen, yavruları gelişimlerini durgun sularda tamamladıktan sonra kuyruğu ve solungacı körelerek karada yaşayabilen, sıçrayarak yürüten ve suda iyi yüzen küçük hayvan _____ 139/81
gurban	(Ar. < kurbān) dinin buyruğunu veya bir adağı yerine getirmek için kesilen hayvan g. + a _____ 78/8 g. et-: feda etmek _____ 37/10 g. ol-: bir kimse veya bir şey için kendini feda etmek 16/11, 114/17, 119/50, 143/131, 147/35
Gurbanî	(Ar. < Kurbān+ -î) Kurbani, kişi adı, özel ad G. + yi _____ 151/27
gurbet	(Ar. < gurbet) doğup yaşanılmış olan yerden uzak yer _____ _____ 82/4, 90/15, 91/1, 91/5, 91/9, 121/49, 143/2, 158/51, diyar- ı g. _____ 16/12 diyar- ı g. + in _____ 32/1 düş- g. ellere _____ 22/7 g. + e _____ 12/1, 82/1, 116/40, 180/3 g. + in _____ 83/1
gurşandır-	kuşandır-, kuşandırmak, giydirmek, donatmak g.- ram _____ 99/36
gurt	(T.) bk. kurt _____ 154/4 g. + dan _____ 143/79
gurtar-	(T.) bir canlıyı bir felaketten tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak _____ 46/10, 78/3 g.- a _____ 138/29 g.- an _____ 72/11, 78/3, 172/14 g.- dın _____ 158/27 g.- if _____ 147/34 g.- sın _____ 121/11
gurtul-	(T.) kurtul-, tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak g.- mam _____ 159/9 g.- uf _____ 31/21, 158/34

gurtuluş	(T.) kurtuluş, bir şeyden, bir yerden kurtulma, felah, halas, necat, selamet _____ 119/80	guzu	(T.) koyun yavrusu _____ 118/54 g. + yu _____ 154/47
guru	(T.) kuru, katıksız, yanında başka bir şey olmayan _____ 46/4	güç	(T.) 1. fizik, düşünce, ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği, kuvvet _____ 165/14 g. + ün _____ 47/7, 66/11
guru-	1. bir canlının hareket etmemesi, donup kalması g.- yufdu _____ 31/10 2. canlılığını yitirmek, cansız duruma gelmek g.- ur _____ 118/43		2. çaba, etkinlik g. + üz _____ 154/22
gurud-	1. canlılığını yitirmek g.- ufsan _____ 139/81 2. kurut-, yok etmek, ortadan kaldırmak g.- an _____ 151/91 g.- ar _____ 164/90	gücük	(T.) gücük ay, şubat g. + de _____ 42/1
gurul-	kurma işine konu olmak veya kurma işi yapılmak, oluşturulmak, yapılmak, edilmek g.- du _____ 153/18 g.- u _____ 75/9 g.- ur _____ 155/33, 155/61, 162/34, 164/68	güd-	(yf.) etmek, yapmak davası g.- dü _____ 164/102
gurumlu	(T.) kuruluş, yapı _____ 107/9	güher	(Far. < güher) mücevher, inci _____ 109/13
guru	(T.) sıvısı çekilmiş, bitmiş _____ 110/4 g. + muş _____ 110/4	gül	(Far. < gül) 1. gülgillerin örnek bitkisi, bu bitkinin katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği _____ 29/2, 37/3, 40/10, 69/7, 84/2, 89/12, 90/8, 123/3, 123/6, 131/10, 135/23, 153/109, 165/2, 166/23 g. + den _____ 24/12, 118/6 g. + e _____ 86/12 g. + i _____ 71/4 g. + leri _____ 118/20, 118/24, 138/10 g. + lere _____ 146/33 g. + ü _____ 26/2, 57/4, 68/2, 82/9, 90/9, 98/11, 100/19, 113/40, 120/62, 143/153, 153/108, 154/14, 159/6 g. + üm _____ 120/59 g. + üme _____ 120/6 g. + ün _____ 75/8 g. + ünü _____ 120/73 g. + üyem _____ 180/19
guruntu	(T.) yanlış ve yersiz düşünce, evham g. + nun _____ 151/52		2. Hz. Hüseyin g. + ünü _____ 146/54
gusdur-	(yf.) üzüntü, acı, eziyet içinde olmak gan g.- u _____ 19/10		3. Bir kişiye ait lakap _____ 147/34, 151/24
gusse	(Ar. < ğuşşa) keder üzüntü, tasa gam g. ye- _____ 98/33	gül-	1. gülmek, tebessüm etmek, kahrkaha atmak, sevinmek, mutlu olmak, mesut olmak g.- dü _____ 101/75 g.- en _____ 72/4, 170/10 g.- er _____ 54/15 g.- ermiş _____ 37/12 g.- ersem _____ 12/3 g.- eyen _____ 46/11 g.- medi _____ 121/22, 124/13 g.- medim _____ 175/9 g.- meh _____ 155/76 g.- memeh _____ 75/2 g.- men _____ 38/4 g.- menin _____ 5/2 g.- meyi _____ 127/6 g.- mesem _____ 180/2
guş	(T.) bk. kuş _____ 31/1, 90/3, 90/4, 98/19, 101/16, 119/64 g. + a _____ 68/11 g. + lar _____ 54/23, 120/19 g. + u _____ 79/1, 84/11, 176/1		
gûş	(Far. < gûş) rüya, düş g. + uma _____ 156/2		
guşluk	(T.) günün sabahla öğle arasındaki bölümü g. + a _____ 143/112		
guyruk	(T.) kuyruk, hayvanların çoğunda, gövdenin art yanında bulunan, omurganın uzantısı olan uzun ve esnek organ g. + u _____ 44/20, 95/9 g. + un _____ 139/48 g. + unnan _____ 70/11		
guyu	(T.) herhangi bir gaye için derinliğine ve yuvarlak şekilde kazılan çukur, kuyu g. + da _____ 132/9		
guz	(T.) bk. kuzu _____ 118/12		
guzgun	(T.) bk. guzgun g. + u _____ 139/74		

	<i>g.- mezem</i> _____ 100/26, 108/34
	<i>g.- sem</i> _____ 180/2
	<i>g.- sen</i> _____ 83/10
	<i>g.- üfdu</i> _____ 31/4
	<i>g.- üftü</i> _____ 31/8
	2. ikiyüzlülük, sahtekarlık
	<i>yüze g.- en</i> _____ 49/11
	3. alay etmek
	<i>g.- meye</i> _____ 81/12
gülâb	(Far. < gül-âb) gülsuyu
	<i>g.+ a</i> _____ 120/28
güldür-	gölmesine sebep olmak
	<i>g.- er</i> _____ 29/10
gülele	(T.) külek, rüzgar
	<i>g.+ ler</i> _____ 62/10
gülgez	(Far. < gül-hîz ?)
	1. gül bahçesi _____ 138/14
	<i>g.+ e</i> _____ 13/2
	<i>g.+ i elvan</i> _____ 135/4
	2. gül renkli, al _____
	_____ 78/7, 112/40, 137/4, 171/23
gülisdan	(Far. < gül-istân) bk. gülüstan
	<i>bağ- ı g.+ da</i> _____ 120/66
güllab	(Far. < gül-âb) gül suyu
	<i>g.+ ı</i> _____ 84/2
gülle	(T.) top, tüfek, tabanca vs. ateşli
	silahlarda kullanılan mermi, kurşun
	_____ 55/4, 101/34
güllü	(Far. < gül+T.) gülü olan veya gül
	niteliğine sahip olan _____ 57/3, 74/12
gülşen	(Far. < gül-şen) gül bahçesi _____ 113/38,
	177/7
gülünç	(T.) gülmek, alay etmek
	<i>g.et-</i> _____ 13/7
gülüstan	(Far. < gül-istân) gülistan, gül
	bahçesi
	<i>nevrağ- ı g.+ a</i> _____ 29/1
güman	(Far. < gümân) ümit, istek, arzu,
	inanç, güven _____ 158/42
	<i>et- g.</i> _____ 165/50
	<i>getir-g.</i> _____ 168/14
	<i>g.+ ı</i> _____ 93/7
	<i>g.+ ım</i> _____ 119/80, 176/18
	<i>g.+ ın</i> _____ 164/16
	<i>g.- mamıştır ... g.</i> _____ 173/8
	<i>g.+ mışam</i> _____ 24/7
Gümrü	(Yun.) bir ülkenin giriş ve çıkışında
	gümrük denetim ve gözetiminin
	yapıldığı yer
	<i>g.+ den</i> _____ 113/26
gümrük	(Yun.) bk. gümrü _____ 122/21
gümüş	(T.) atom numarası 47, atom ağırlığı
	107,88 yoğunluğu 10,5 olan, 960
	C'ye doğru sıvı durumuna geçen,
	parlak beyaz renkte, kolay işlenir
	ve tel durumuna gelebilen element,

	bu elementten yapılmış olan _____
	_____ 123/11
gün	(T.)
	1. tarih, an, zaman, yirmi dört saatlik
	zaman dilimi _____ 12/4, 52/13 52/15,
	75/6, 84/7, 85/11, 102/8, 107/1,
	119/67, 134/15, 139/69, 140/3,
	143/11, 143/30, 143/44, 164/51,
	164/97, 164/98
	<i>g. be g.</i> _____ 73/2, 99/34, 155/19
	<i>g.+ de</i> _____
	20/7, 20/15, 58/2, 60/6, 73/4,
	120/15, 144/6, 152/43, 160/12
	<i>g.+ den</i> _____ 141/3, 143/62, 146/1
	<i>g.+ dü</i> _____ 143/11
	<i>g.+ dür</i> _____ 168/2, 168/4, 168/8,
	168/12, 168/16, 168/20, 168/24,
	168/28
	<i>g.+ e</i> _____ 141/3, 164/83
	<i>g.+ nen</i> _____ 100/26
	<i>g.+ ner</i> _____ 119/19, 119/24
	<i>g.+ ü</i> _____
	4/4, 4/11, 13/1, 36/8, 42/8, 82/8
	97/7, 97/13, 99/38, 104/21, 105/20
	114/5, 116/6, 119/39, 143/21,
	143/62, 151/77, 155/14, 177/16
	<i>g.+ ün</i> _____ 30/7
	<i>g.+ ünde</i> _____ 13/12, 115/10
	<i>g.+ ünü</i> _____ 119/75
	<i>şevk- i g.</i> _____ 155/50
	2. güneş, güneş ışığı _____ 79/7, 152/31
	<i>g.+ e</i> _____ 102/7, 104/8
	<i>g.+ sen</i> _____ 27/4
	<i>g.+ ü</i> _____ 102/8
	3. durum, hal, vaziyet
	<i>g.+ de</i> _____ 31/3, 112/1
	<i>g.+ üne</i> _____ 153/97
günah	(Far. < günāh) dini bakımdan suç
	sayılanış veya davranış _____ 155/18
	<i>g.+ a bat-</i> _____ 155/18
	<i>g.+ ım</i> _____ 162/33
	<i>g.+ lar</i> _____ 153/127
	<i>g.+ ları</i> _____ 153/128
günahgâr	(Far.günāh+kār) bk. günahkâr
	_____ 153/129
günahkâr	(Far. < günāh+kār) günah işlemiş
	kimse, günahlı _____ 36/1, 147/30
	<i>g.+ am</i> _____ 146/90
	<i>g.+ lar</i> _____ 134/7
	<i>g. ol-</i> _____ 14/12
günde	(T.zf.) her gün _____ 104/4, 112/32
gündüz	(T.) günün sabahdan akşama kadar
	süren aydınlık bölümü _____
	_____ 20/14, 27/8 30/8, 32/7, 77/11
	<i>g.+ ü</i> _____ 153/14, 177/1
gündüzün	(T.zf.) gündüz vaktinde _____ 42/5

güneş	(T.) 1. gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi ____ ____ 99/1, 99/2, 99/9, 99/17, 99/25 99/33, 99/41, 99/49, 99/57, 99/65 99/73, 99/80 g. + e ____ 120/36 şevki g. + tir ____ 166/12 2. aydınlık parlak ____ 118/14, 126/9
günlü	(T.) belirli bir durumda bulunan an içinde olan ____ 101/75, 106/6
günlük	(T.) o günkü, o günle ilgili ____ 54/8
günnüh	(T.) üzerinden gün geçmiş veya geçecek ____ 44/12
Gürcistan	(öz. i.) Gürcistan şehri g. + a ____ 104/44
güreş	(T.) belli kurallar içinde, güç kullanarak iki kişinin türlü oyunlarla birbirinin sırtını yere getirmeye çalışması ____ 110/7 tut- g. ____ 165/74
gür-	gur-, oluşturmak, yapmak g.- dü ____ 166/17
gürz	(Far. < gürz) silah olarak kullanılan ağır topuz ____ 165/37 g. + ini ____ 165/30 g. + ü ____ 150/41 g. + ümü ____ 165/43 g. + ünü ____ 165/13, 165/35, 165/62
güş	(Far. < güş) kulak g. + una ____ 125/5
güt-	1. takip etmek, izlemek g.- en ____ 163/18 g.- er ____ 18/10 2. hayvan veya hayvan sürüsünü önüne katıp otlatarak sürmek g.- erdi ____ 154/35 g.- eriz ____ 154/19 g.- erken ____ 154/1
güven-	güven duymak, güveni olmak, itimat etmek g.- ir ____ 164/29 g.- me ____ 164/49
güvercin	(T.) güvercin, güvercingillerden, hızlı ve uzun zaman uçabilen, kısa vücutlu, sık tüylü, birçok evcilleşmiş türü bulunan, yemle beslenen kuş g. + ler ____ 31/9
güz	(T.) sonbahar ____ 118/44 g. + den beri ____ 44/14
güzâr	(Far. < güzâr) geçme geçiş ____ 161/10 aşğı g. ____ 138/12 geşt g. et- ____ 13/3 g. + ı ____ 120/68, 123/38 sıdk- ı g. ____ 135/1

güzel	(T.) 1. göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran _ 45/3, 54/15 100/1, 138/11, 138/25 g. + e ____ 138/1, 138/21, 138/22, 138/23, 138/24, 138/26, 138/27, 138/28 g. + i ____ 122/5, 124/15 2. iyi, hoş ____ 62/10
güzellih	(T.) estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik g. + de ____ 123/7
H	
ha	(T. ünl.) 1. tekrar bildirir aş. h. aş ol- ____ 119/28 düş h. düş ol- ____ 119/68 küs h. küs ol- ____ 118/52 2. doğru ____ 177/13
ha	(Ar. < ح) Osmanlı Türkçesi alfabesinin altıncı harfi olup ebced hesabında 8 sayısının karşılığıdır. Noktasız olmasından dolayı 'hâ-i mühmele' olarak adlandırılmıştır. ____ 160/5, 161/8 h. + da ____ 159/4 h. + dan ____ 166/5 h. + ya ____ 166/6
hâb	(Far. < hâb) uyku, rüya düş- gaşlet h+ma. ____ 5/17 h. + a ____ 159/15 h. + da ____ 126/14 h. + ı gaşlet ____ 151/114 h.- ı gaşletten ayıl- ____ 17/10
haber	(Ar. < haber) bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi ____ 147/17, 152/41, 165/5 h al- ____ 67/1, 70/1, 159/5, 174/20 h. gönder- ____ 101/14 h. + i ____ 76/4 h. + idi ____ 101/8 h. + in ____ 78/11 h. ver- ____ 116/2
haberdar	(Ar. < haber+Far. < dār) haberli, bilgili h. + ı ____ 141/20 ol- h. ____ 93/3
habip	(Ar. < habīb) sevilen, sevgili h. + i ____ 169/3 h. + i Muhammet ____ 65/11 h. + in ____ 169/25
hac I	(Ar. < hacc) islam'ın beş şartından biri olan, Müslümanlarca zilhicce ayında Mekke'de yapılan Kâbe'yi ziyaret ve tavaf ibadeti h. + a ____ 114/10

	<i>h. + ı</i> _____ 119/69, 152/34
hac II	(Erm.) bk. haç <i>h. + ı</i> _____ 119/71
Hacabbasoğlu	(Ar. < hâcî+Ar. < ‘abbâs +T.) bir şahsa ait unvan _____ 101/55
Hacıabbasoğlu	(Ar. < hâcî+Ar. < ‘abbâs +T.) bir şahsa ait unvan _____ 101/63
hacale	(Ar. < hacâlet) utanma, utangaçlıkla şaşırma <i>düş- h. + e</i> _____ 136/11 <i>h. çek-</i> _____ 2/8 <i>h. + i</i> _____ 143/116 <i>h. + ti</i> _____ 148/2
haccelet	(Ar. < hacâlet) utanma, utangaçlıkla şaşırma <i>h. + i</i> _____ 38/6
hacer	(Ar. < hacir) taş _____ 152/36, 162/23 <i>h. + ü'l- esvad</i> _____ 98/31
hacı	(Ar. < hâcî) 1. din buyruklarını yerine getirmek için hacca gitmiş Müslüman _____ 30/6, 98/21, 168/3 <i>h. + lar</i> _____ 168/2 2. şahsa ait unvan _____ 98/3, 100/17, 101/25, 122/27
Hacıoğlu	(öz. i.) bir şahsa ait soyisim _____ 98/3
hacil	(Ar. < hacîl) utanmış, utancından yüzü kızarmış <i>h. et-</i> _____ 20/11
haç	(Erm.) hristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey olarak kesen iki çizgiden oluşan biçim, istavroz, salip <i>h. + a</i> _____ 21/4 <i>h. + ı</i> _____ 103/7, 152/35
had	(Ar. < hadd) sınır, hudut, uç, derece, insanın yetki ve değeri <i>h. + den</i> _____ 86/7 <i>h. + den aş-</i> _____ 14/12, 55/19, 79/9, 141/26 <i>h. + i</i> _____ 130/12 <i>h. + ini bul-</i> _____ 113/24 <i>h. + inden aş-</i> _____ 80/13
hadde	(Ar. < hādde) 1.en küçük ayrıntısına kadar incelemek, dikkatle araştırmak _____ 80/6 <i>h. + ti</i> _____ 143/76 2. levha <i>h. + ye</i> _____ 98/28
hadis	(Ar. < hadîs) Hz. Muhammed’in söz ve davranışları, bu söz ve davranışları inceleyen bilim <i>h. + i Kudûs</i> _____ 141/18
hafda	(Far. < heft+ e) bk. hafta _____ 114/28
hafiye	(Ar. < hafîyye) hafiye, gizli <i>sırrı h. + ne</i> _____ 167/14

hafta	(Far. < heft+ e) hafta, birbiri ardınca gelen yedi günlük dönem _ 162/10
hafze’l	(Ar. < havz) havz, havuz <i>h. kevser</i> _____ 146/41
haggında	(Ar. < haqqında zf.) ilgili olarak, üzerine _____ 121/29
hagıgat	(Ar. < haqîkat) bk. hakikat _ 158/74
hahlı	(Ar. haqq+T.) davası, iddiası, düşüncesi veya davranışı doğru ve adalete uygun olan (kimse) <i>h. çih-</i> _____ 108/55
hain	(Ar. < hā’in) zarar vermektan, üzmetken veya kötülük yapmaktan hoşlanan (kimse), kötü niyeti olan _____ 155/69 <i>h. + i</i> _____ 108/17
hâk	(Far. < hāk) toprak _____ 15/12, 18/9, 56/6, 153/93 <i>h. + e</i> _____ 11/4, 22/3, 155/30 <i>h. getir-</i> _____ 11/4 <i>h. gıl-</i> _____ 14/7 <i>h. + i bab</i> _____ 30/2 <i>h. + i Horasan</i> _____ 171/28 <i>h. + ine</i> _____ 156/9 <i>h. + ini</i> _____ 179/9 <i>h. + i pay</i> _____ 8/3, 91/8, 131/18, 158/49, 172/4, 174/6 <i>h. + i zemin</i> _____ 155/54
hak	(Ar. hâlk) bk. halk _____ 116/18 <i>h. + lar</i> _____ 116/19
hakg	(Ar. < haqq) 1. bk. hakk, doğru, doğruluk, gerçek, adalet <i>h. + a</i> _____ 4/7 <i>h. + ı</i> _____ 53/10, 127/10 <i>h. + ın</i> _____ 159/4 2. bk. hakk, Allah, Tanrı <i>emr- i h. + ın</i> _____ 42/11 <i>h. + a</i> _____ 53/1, 53/9, 78/14, 157/11, 160/22, 166/26, 171/10 <i>h. + ın</i> _____ 20/6, 60/10, 66/5, 78/13, 99/5, 99/42, 113/33, 143/128, 146/70, 155/20, 155/47, 159/28, 163/31, 168/14, 169/2 3. pay <i>h. + ı</i> _____ 155/39
hakgında	(Ar. < haqqında zf.) bk. haggında _____ 139/92
hakgk	(Ar. < haqq) bk. hak, Allah <i>h. + a</i> _____ 101/49
haki	(Far. < hāk+Ar. -î) yeşile çalan toprak rengi, bu renkte olan, toprak _____ 85/4, 162/3
hakik	(Ar. < haqîkî) bk. hakiki _____ 162/6

hakikat	(Ar. < ḥaḳīḳat) gerçeklik, doğruluk _____ 163/30 h. + ten _____ 64/11
hakiki	(Ar. < ḥaḳīḳi) gerçek _____ 155/12
hâkim	(Ar. < ḥâkim) egemenliğini yürüten, buyruğunu yürüten, sözünü geçiren. egemen, yargıç _____ 30/11
hakir	(Ar. < ḥaḳīr) aşağı görülen, değersiz, hor _____ 58/5 h. + em _____ 158/45
hak(k)	(Ar. < ḥaḳḳ) 1. doğru, doğruluk, gerçek, adalet _____ _____ 9/10, 10/11, 16/6, 51/5 153/75 dad- ı h. _____ 16/8 h. + dan _____ 88/6 h. + ı _____ 53/10 h. + ı say _____ 128/18 h. + tır _____ 155/3 2. pay h. + ı _____ 75/11 3. Allah, Tanrı _____ _____ 16/8, 20/14, 21/5, 23/6 28/4, 28/9, 30/9, 41/14, 56/18, 84/4, 98/29, 102/1, 110/1, 121/11, 127/9, 135/8, 146/15, 160/5, 160/14 emr- i h. _____ 105/13 emr- i h. + a _____ 108/72, 108/76 Emr- i h. + dan _____ 20/11 Emr- i h. + tan _____ 108/24 h. + a _____ 108/80, 139/57 h. + dan _____ 33/9 h. + in _____ 101/66, 129/9, 153/106, 154/11, 164/34 h. + tan _____ _____ 20/4, 44/21, 96/11, 111/6, 152/44
hakkında	(Ar. ḥaḳḳında < zf.) bk. hakkında _____ _____ 164/31
hak tealâ	(Ar. < ḥaḳḳ te'ālâ) Allah, 'yüksek olsun' anlamında bir ululama sözü _____ 20/3
hâl	(Ar. < ḥāl) 1. durum, vaziyet _____ _____ 33/12, 58/2, 99/78, 141/21, 177/3 arz- ı h. _____ 113/41, 121/58 arzu h. + ım _____ 146/91 h. + a _____ 13/9, 119/49 h. + den _____ 93/3 h. + e _____ 54/25, 100/25 h. + ı _____ _____ 26/1, 165/17, 165/29, 165/39, 165/41, 165/73 h. ım _____ 146/89, 155/7 h. + ım _____ 112/59 h. + ı müşgöl _____ 112/2 h. + ın _____ 113/1, 153/131 h. + ına _____ 146/53, 162/30

	h. + ım _____ 114/23 h. + ı tecerrüd _____ 158/33 h. + i _____ 165/25, 172/2 h. + ım _____ 173/12 h. + imi _____ 9/5, 106/11, 178/9 h. + imnen _____ 81/2 h. + i müşgöl _____ 180/14 h. + ine _____ 31/1 h. + innen _____ 147/17 h. + le _____ 108/33 h. + ler _____ 162/2 h. + leri _____ 155/73 vasf-ı h. _____ 2/9, 113/41, 143/18, 174/12 vasf- ı h. eyle- _____ 135/25 vasf- ı h. + ım _____ 33/10, 81/1 vasf- ı h. + imi _____ 27/2 vasf-ı h. ol- _____ 120/1
	2. güç, kuvvet, kudret h. + ı _____ 68/12
hâl	(Ar. < ḥāl) hal, boşanma, boş olma, boş h. + ı _____ 44/2
hal	(Far. < ḥāl) ben, çoğu doğuştan, tende bulunan ufak, koyu renkli leke veya kabartı heşim- i h. _____ 94/8 h. + lar _____ 89/10
hala	(Ar. < ḥālā zf.) hâlâ, şimdiye kadar, o zamana kadar, hâlen, henüz _____ _____ 135/24
halak	(Ar. ḥalaḳ) halkalar h. + i sema _____ 146/66
halal	(Ar. < ḥelāl) bk. helal _____ 141/23 h. + a _____ 164/17 h. + ınan _____ 164/40
halallaş-	(Ar. < ḥelāl+T.) helalleş-, alışverişte veya ayrılma sırasında hakkını birbirine bağışlamak h.- alım _____ 99/79
Halay	(T.) özel ad, şahıs adı _____ 101/21
hale	(Ar. < ḥālā zf.) hala, şimdiye kadar, o zamana kadar, hâlen, henüz _____ _____ 100/6
halef	(Ar. ḥalef) birinin ardından gelip onun makamına geçen kimse _____ 101/66
Halep	(Ar. < ḥaleb) Halep şehri h. + de _____ 104/18
halfe	(Ar. < ḥalife) halife, sahip, hükmeden, yaratan, yaratıcı h. + si _____ 153/112
halga	(Ar. < ḥalka) halka, çeşitli metallerden veya tahtadan yapılmış çember _____ 165/79 h. + yı _____ 165/81

- halı** (T.) yere veya mobilya üstüne serilmek, duvara gerilmek için , çoğu yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı
h. + dan _____ 123/31
h. + ya _____ 123/33
- halıg** (Ar. < ḥālīq) bk. halik
H. + ımsın _____ 3/7
- Halid Bin Velid** (öz. i.) şahıs adı
h. b. v. + in _____ 110/18
- halife** (Ar. < ḥālīfe) bk. halfe _____ 158/17
- halik** (Ar. < ḥālīq) yaradan, Allah
h. + im _____ 160/6
- halim** (Ar. < ḥālīm) yumuşak huylu (insanlar) _____ 44/5
- Halil** (Ar. < ḥālīl) Hz. İbrahim peygamber _____ 78/15, 144/7, 158/28, 168/11
H. + e _____ 132/14, 171/11
- halilullah** (Ar. < ḥālīl-ullah) Allah'ın sevgili dostu _____ 153/71
- halk I** (Ar. < ḥalk)
 1. yaratma
h. ed- _____ 171/8
h. et- _____ 30/3, 153/9, 158/70
h. eyle- _____ 136/15, 154/11
halk ol- _____ 153/43
h. olun- _____ 153/17
 2. belli bir bölgede veya çevrede yaşayanların bütünü _____ 111/1, 162/12,
h. + ı _____ 42/6, 132/1
h. + ı nas _____ 91/11, 148/30
h. + tan evvel _____ 163/13
- hallak** (Ar. < ḥallāk) halk edici, yaratıcı, yaratan, vareden
h. + i âlem _____ 115/15
- hallan-** (Far. < ḥāl+T.) benlenmek
h.- ır _____ 118/14
- halleyle-** (Ar. < ḥāl+T.) güç görünen bir olay veya duruma çözüm yolu bulmak _____ 45/6
- hallı** (Ar. < ḥāl+T.) durum ve vaziyeti belli bir nitelikte olan
h. + dı _____ 151/2
- halvet** (Ar. < ḥalvet) bir köşeye çekilme, yalnız kalma _____ 138/21
- ham** (Far. < ḥām)
 1. olgunlaşmayan, olgun olmayan _____ 148/28
 2. gerçekleşme olasılığı ve imkanı olmayan
h. + dan h. + a _____ 151/53
- hamam** (Ar. < ḥamām) para karşılığında yıkanma işinin yapıldığı yer _____ 139/34
- hamd** (Ar. < ḥamd) Tanrı'ya teşekkür etme, şükür _____ 99/80
- Hamit** (Ar. < Ḥāmid) özel ad, şahıs adı _____ 105/9
- hamiyyet** (Ar. < ḥamiyyet), onur ve haysiyet
h. + im _____ 108/24
- hamle** (Ar. < ḥamle) saldırış
h. + de _____ 101/39
- hammı** (T. zm.) hepsi
h. + sinnan evvel _____ 153/16
- hamri** (Ar. < ḥamr) şaraba ait, şarapla ilgili _____ 152/23
- hamsı** (T.) bk. hepsi _____ 110/8
- Hamza** (Ar. < Ḥamza)
 1. özel ad, şahıs adı 100/24, 151/99
 2. Hz. Muhammet'in amcası Hz. Hamza _____ 65/14
H. + nın _____ 110/19
H. + ya _____ 158/83
- han** (T.) han, padişah, bey _____ 8/5, 41/9, 82/5, 105/9, 107/11, 107/23
h. + a _____ 10/5, 104/36, 121/60, 137/27
h. + am _____ 120/11
h. + dı _____ 125/2, 152/30
h. + ı _____ 100/10, 171/5
h. + ıdı _____ 98/24
h. + im _____ 105/9
h. + ısan _____ 8/5
h. + lara _____ 82/5
h. + larla _____ 104/41
h. + san _____ 27/12
hük- i h. _____ 65/13
hük- i h. + ı _____ 105/4
- hana** (Far. < ḥāne) bk. hane
h. + sina _____ 148/5
h. + sıyam _____ 81/9
- hanadan** (Far. < ḥānedān) bk. hanedan _____ 116/18, 150/38
- hanbal** (Ar. < ḥammāl) hamal, taşıyıcı _____ 164/55
- Hanbeli** (Ar. < Ḥanbelī) Ahmet ibni Hanbel'in kurduğu mezhep ve bu mezhepten olan kimse _____ 164/23
- hane** (Far. < ḥāne) ev
h. + si _____ 108/82
- hanedan** (Far. < ḥānedān) hükümdar
h. + ı _____ 100/2, 100/9
h. + ıdı _____ 98/16
- hangi** (T. sf.) soru sıfatı _____ 6/5
- hani** (T.zf.) bk. hani _____ 72/10, 164/5, 164/6, 164/9
- hani** (T.zf.) nerede _____ 65/13, 65/14
- hani** (T. zf.) 'nerede' anlamında bir soru sözü _____ 12/6, 154/44

Hanifiy	(Ar. < ḥanefī) İmâm- ı Âzam Ebû Hanîfe'nin mezhebinden olan, bu mezhep ve bu mezheple ilgili H. + <i>nen</i> _____ 164/24	harf	(Ar. < ḥarf) dildeki bir sesi gösteren ve alfabeyi oluşturan işaretlerden her biri _____ 22/9, 166/28 h. + <i>i</i> _____ 15/7 h. + <i>in</i> _____ 159/26 h. + <i>i nur</i> _____ 1/1 h. + <i>te</i> _____ 160/2 h. + <i>ten</i> _____ 15/7, 159/1
hani ya	(T. zf.) 'nerede' anlamında bir soru sözü _____ 12/10	hariç	(Ar. < ḥāric) 1. yabancı _____ 60/5, 133/21 2. dışta kalmak üzere, dışında sayılmak üzere _____ 153/143 h. + <i>di</i> _____ 143/160
hapısı	(Ar. < ḥābs) mahpus, hapsedilmiş _____ 55/7	harp	(Ar. < ḥarb) savaş h. + <i>e dur-</i> _____ 121/54
harI	(Far. < ḥār) diken _____ 2/5, 29/3, 71/4, 153/109 h. + <i>a</i> _____ 29/3 h. + <i>ı</i> _____ 37/9, 153/108	harsız	(Far. < ḥār+T.) dikenini bulunmayan h. + <i>dı</i> _____ 40/10
har II	(Far. < ḥōr) hor, hakir, aşağı, bayağı, rezil _____ 139/65	Harun	(Ar. < Hārūn) Musa peygamberin büyük kardeşi Musa- yı H. + <i>a</i> _____ 158/32
har III	(T.) bk. hara h. + <i>dan</i> _____ 153/101	Harun Reşid	(Ar. < Hārūn+Ar. < Reşid) Abbasi Halifesi _____ 65/13
hara	(T.) 1. (zf) nere, nereye _____ 29/3 2. (zm.)nere, nereye _____ 116/29 h. + <i>inan</i> _____ 18/1	has	(Ar. < ḥāṣṣ) 1. iyi nitelikleri kendinde toplamış olan _____ 61/5, 108/30 h. + <i>ı</i> _____ 154/9, 162/53 h. + <i>ına</i> _____ 61/5 2. hükümdara özgü olan _____ 90/8 3. büyük h. + <i>ı</i> _____ 151/109
harab	(Ar. < ḥarāb) bayındırlığı kalmamış, yıkılacak duruma gelmiş, yıkın, viran h. <i>eyle-</i> _____ 158/58 h. <i>ol-</i> _____ 164/83	hasa	(Ar. < ḥāṣā) bk. asa a. + <i>sım</i> _____ 158/31
harabat	(Ar. < ḥarābāt) yıkıntılar, harabeler, viraneler h. + <i>ı</i> _____ 143/96	Hasan	(Ar. < Ḥasan) 1. özel ad, şahıs adı _____ 101/3, 101/10, 101/73, 151/49 H. + <i>nın</i> _____ 151/84 2. Hz. Muhammed'in torunu H. + <i>a</i> _____ 171/20
haraç	(Ar. < ḥarāc) bir yerden, bir kimseden zorbalıkla alınan para h. <i>al-</i> _____ 107/27 h. + <i>ın al-</i> _____ 110/15	hasda	(Far. < ḥaste) bk. hasta _____ 14/4, 27/10 h. + <i>ı ydı</i> _____ 44/14
haram	(Ar. < ḥarām) 1. yasak h. + <i>ı</i> _____ 57/1 2. din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan h. + <i>a</i> _____ 141/23, 164/33 h. + <i>ı</i> _____ 164/17 h. + <i>nan yi-</i> _____ 164/38	haset	(Ar. < ḥased) kıskançlık, çekememezlik h. + <i>sen</i> _____ 23/3
Harameyn	(Ar.) Haremeyn, Mekke- i Mükerrreme ile Medine- i Münevvere H. + <i>de</i> _____ 146/51	hasıl	(Ar. < ḥāṣıl) husule gelen, husul bulan, peyda olan, çıkan, üreyen, türeyen, biten h. + <i>ı kelâm: sözün kıyası, kısacası</i> _____ 99/67 h. <i>ol-</i> _____ 153/101
haramî	(Ar. < ḥarāmî) hırsız, haydut, eşkiya _____ 55/12 h. + <i>si</i> _____ 137/8	hasım	(Ar. < ḥāṣm) düşman _____ 50/11, 87/9
harç	(Ar. < ḥarc) harcanan para, masraf _____ 162/8	hasır	(Ar. < ḥāṣır) saz, kabuk, yaprak vb. bir bitki maddesiyle örülmüş taban, tavan örtüsü, yer sergisi tamamı veya bir bölümü böyle bir örgüden yapılmış olan _____ 95/3, 119/59, 147/24
harda	(T.zm.) nerede h. + <i>dı</i> _____ 4/10		
hardan	(T.zm.) nereden _____ 153/101		
hareket	(Ar. < ḥareket) 1. çaba, gayret _____ 73/3 2. yola çıkma et- hareket _____ 101/29, 119/13		

hasiyat	(Ar. < ḥaysiyyet) bk. hasiyet h. + in _____ 139/77
hasiyat	(Ar. < ḥaysiyyet) bk. hasiyet h. + im _____ 108/68
hasiyet	(Ar. < ḥaysiyyet) haysiyyet, karakter, yaradılış _____ 153/78
haslet	(Ar. < ḥaşlet) insanın yaradılışından gelen özellik, huy h. + i _____ 100/11
hasret	(Ar. < ḥasret) özlem ____ 32/1, 34/6, 130/14, , 174/17 h. gal- _____ 153/105, 155/22 h. + i _____ 146/18 h. + im _____ 135/10 h. + ini çek- _____ 147/1
Hasso	(öz. i.) kişi adı, özel ad ____ 151/41
hasta	(Far. < ḥaste) düşkün, rahatsız ____ 29/6
hastalık	(Far. < ḥaste+T.) organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sağlığın bozulması durumu, rahatsızlık, çor, dert, sayrılık, illet, maraz, maraza ____ _____ 116/24
hasyet	(Ar. < ḥaysiyyet) bk. hasiyet h. + i _____ 100/18, 143/88
haşa	(Ar. < ḥāṣā ünl.) 1. “asla, katiyen, hiçbir vakit, Allah göstermesin, uzak olsun” anlamlarında kimi zaman da tövbe niyetli kullanılan bir söz ____ 32/11, 68/9, 120/13, 139/1, 143/126
haşamet	(Ar. < ḥaşem) maiyet, aile, hizmetçiler h. + i _____ 137/7 h. + im _____ 112/11
haşemet	(Ar. < ḥaşem) bk. haşamet ____ 143/144 h. + i _____ 143/144
haşr	(Ar. < ḥaşr) 1. kıyamet h. + e dek _____ 5/14 2. toplama, bir araya getirme ____ _____ 113/10
haşyet	(Ar. < ḥaşyet) korku, korkma h. + i _____ 137/11
hata	(Ar. < ḥatāʾ) günah, kabahat, suç, kusur, yanlış bul- h. _____ 108/57 eyle- cürm ü h. _____ 14/10 h. + ya yet- _____ 139/3
hatayi	(Ar. < hatāyī) tezhipte(süslemeye), mekezini hatâyî denilen çiçek motifi işgal etmek üzere birbirine geçmiş sipiral dallardaki çiçek motiflerinden teşekkül eden süsleme tarzı ____ 95/4

hatemI	(Ar. < ḥātem) eliaçık, çok cömert (adam), mert _____ 109/16 h. + e _____ 140/11 h. + sen _____ 171/6
hatem II	(Ar. ḥātem) mühür, üstü mühürlü yüzük _____ 135/13 h. + i Nebi _____ 146/87 H.. + in _____ 167/15
hateng	(T.) parça h. + i _____ 80/15
hatır	(Ar. < ḥātır) 1. saygı, sevgi h. + ı _____ 11/2, 118/51 h. + ını say- _____ 151/98 2. gönül, kalp h. + ına değ- _____ 143/49 h. + ına _____ 76/8 h. + ına dey- _____ 142/16 3. durum, keyif, hal ____ 99/78
hatırsız	(Ar. < ḥātır+T.) hatırı sayılmayan, etkisiz, saygın olmayan ____ 151/57
hatircek	(Erm.) demir ızgara h. + i _____ 73/15
hatt	(Ar. < ḥatt) çizgi, yazı h. + ı _____ 6/12
hatun	(T.) yüksek makamdaki kadınlara ve hakan eşlerine verilen unvan h. + u _____ 21/11
hava I	(Ar. < hevā) 1. boşluk, sonuçsuz, anlamsız, boş durum, davranış gezer ahlı h. + yı _____ 22/5 2. gökyüzü h. + da _____ 31/9, 120/19, 147/20 h. + ya uç- _____ 165/22 3. durum, ortam, çevre, muhit, atmosfer, ambiyans h. + sı _____ 70/13 h. + sındadır _____ 50/9 4. kişi adı, özel ad H. + nın _____ 149/19
hava II	(Ar. < hevâ) heva, heves, istek, arzu; sevgi, hoşlanma h. + yı heves _____ 45/1
havadar	(Ar. < hevâ+ Far. < -dār) yeleken, yeleç _____ 162/44 h. + a _____ 175/4
havalan-	(Ar. < hevâ+T.) kibirli, gururlu, çalımlı davranışlarda bulunmak h.- ma _____ 75/1
havale	(Ar. < ḥavāle) bir işi bir başkasının sorumluluğuna bırakma, ısmarlama, devretme gıl- h. _____ 146/3 h. eğle- _____ 146/11
havas	(Ar. < heves) bk. heves düş- aşk h. + ına _____ 22/10

	<i>h. + ında</i> _____ 41/17		<i>H. + i</i> _____ 12/7, 78/20, 171/16
havayı	(Ar. < hevāʾī) havai, ciddi olmayan, ciddi işlerle uğraşmayan, ciddi işler yapmayan, dilediği gibi davranan, uarı, hoppa, yeleme, değersiz, boş _____ 151/96	Haydar	(Ar. < Ḥaydar) Hz. Ali _____ 165/17, 165/25, 165/30, 165/45, 165/53, 165/58, 165/74 <i>H. + a</i> _____ 146/48, 165/74 <i>H. + da</i> _____ 165/82 <i>H. + ın</i> _____ 165/14
Havva	(Ar. < Ḥavvāʾ) Hz. Adem'in zevcesi ve ilk yaratılan insan _____ 52/4, , 153/43, 153/63, 163/7 <i>H. + dan</i> _____ 153/54	hayıf	(Ar. < ḥayf) 'Vah, heyhat, yazık' anlamlarında kullanılan bir söz _____ 31/23, 133/8, 156/11 <i>h. ol-</i> _____ 175/12
havz	(Ar. < ḥavẓ) havuz, süs için ve su biriktirmek için bahçe veya avluda yapılmış farklı genişlikte su çukuru <i>h. + ı kevser</i> _____ 169/11	hayın	(Ar. < ḥā'in) bk. hain _ 49/11, 56/13, 73/5 119/56
hay	(Far. < hāy) kaygı, telaş, heyecan _____ 65/6 <i>h. + da</i> _____ 65/6	hayır	(Ar. < ḥayr) iyi, iyilik, yarar, fayda _____ 69/11, 113/43, 145/10, 153/44, 155/6, 162/30 <i>h. + a</i> _____ 141/32 <i>h. gör-</i> _____ 31/14
hay	(Far. < hāy) vay! eyvah! <i>eyle-h. h.</i> _____ 165/18	hayin	(Ar. < ḥā'in) bk. hain _____ 119/57
haya	(Ar. < ḥayāʾ) utanma duygusu, utanç, utanma, sıkılma _____ 48/4, 48/11, 99/18, 143/7, 151/58, 158/81, 163/21 <i>ed- haya</i> _____ 120/35	hayme	(Ar. < ḥayme) çadır, otağ, Osmanlı Türklerinin ilk evi veya sarayı <i>h. + yi</i> _____ 78/9
hayal	(Ar. < ḥayāl) zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düşün, imge, hülya _____ 79/11, 156/2 <i>düş- h. + a</i> _____ 123/44 <i>fıkr- i h. + ı</i> _____ 135/7 <i>fıkr- i h. + ım</i> _____ 18/1 <i>h. + da</i> _____ 120/74 <i>h. + dan</i> _____ 32/12, 58/6 <i>h. + dasan</i> _____ 65/2, 65/4, 65/8, 65/12, 65/16 65/20, 65/24 <i>h. + ı</i> _____ 91/2, 94/3, 109/5, 130/2 <i>h. + ında</i> _____ 75/3 <i>h. + i Kerem</i> _____ 172/9 <i>h. + inden</i> _____ 108/69 <i>h. + ları</i> _____ 155/74 <i>h. + nan</i> _____ 122/3	hayruç	(< ?.) Hristiyan mezhebi ya da tarikatı _____ 152/25
		hayva	(T.) gülgillerden, çiçekleri iri ve pembe, yapraklarının altı tüylü, orta yükseklikte bir ağaç _____ 70/2
		hayvan	(Ar. < ḥayvān) duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık _ 143/79, 148/1 <i>h. + a</i> _____ 137/29 <i>h. + ı</i> _____ 120/54 <i>h. + ın</i> _____ 143/87
		hayy	(Ar. < ḥayy) kabile <i>h. + ım</i> _____ 112/11
		hazel	(Ar. < hezl) 1. gazel, eğlence, şaka, alay _ 54/14 2. yaprak _____ 118/44
		hazer	(Ar. < ḥazer) sakınma, kaçınma, korunma, çekinme _ 46/9, 166/28, 171/22
		hazır	(Ar. < ḥāzır) bir işi yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan _____ 157/12
		hazırlat-	(Ar. < ḥāzır + T.) yaptırmak, düzenletmek <i>h. - tı</i> _____ 101/47
		hazne	(Ar. < ḥazīne) hazine, devlet malı veya parası <i>h. + ler</i> _____ 153/122 <i>h. + leri</i> _____ 121/59 <i>Kudret- i h. + den</i> _____ 68/6
Hayber	(Ar. < Ḥayber) Hayber kalesi _____ 146/79 <i>gala- yı H.</i> _____ 165/24	Hazret	(Ar. < ḥazret) yüce kabul edilen kimselerin adlarının başına saygı, övme, yüceltme amacıyla getirilen unvan <i>h. + i</i> _____

- 17/7, 21/3, 24/6, 72/5, 78/14
103/8, 110/19, 146/63, 152/2,
153/70, 153/90, 155/57, 157/4,
158/36, 158/83, 162/42, 162/49,
168/17, 171/10, 171/20, 171/25,
172/7, 172/11, 180/9
h. + i Hızır _____ 146/91
- he** (Ar. < هـ) Osmanlı Türkçesi
alfabesinin otuzuncu harfi olup
ebced düzeninde beş sayısının
karşılığıdır. _____ 159/24, 160/22
h. + de _____ 166/27
- heber** (Ar. < هـ) bk. haber _____
_____ 119/34, 163/1
h. + i kelâm _____ 141/21
h. ver- _____ 164/2
- hece** (Ar. < hecâ) hep birden telaffuz
olunan bir veya birkaç harf, bir
hareketler ağızdan çıkan söz _____
_____ 143/31
h. + nin _____ 6/5
h. + si _____ 159/7, 159/27, 169/6
- hecele-** (Ar. < hecâ+T.) bir kelimeyi ilk
başta okuyamayıpheceleri teker
teker okumak
h. + yip _____ 158/2
- heç** (Far. < hiç) bk. hiç _____
2/1, 2/2, 2/4, 2/8, 2/12, 51/9, 61/3
71/8, 83/8, 84/15, 100/27, 107/24
107/32, 127/5, 143/7, 143/23,
143/83, 151/20, 151/67, 164/31,
164/42, 164/43, 175/9
- heçbir** (Far. < hiç+T. sf.) bir isimden önce
getirilerek o ismin bildirdiği
varlıktan bir tanesinin bile
olmadığını anlatan söz _____ 12/12
- heçbiri** (Far. < hiç+T. zm.) hiçbiri, bir teki,
biri bile _____ 164/75
- heç kimse** (Far. < hiç+T.) bir kişi bile _____ 40/7,
121/63
- hediye** (Ar. < hediyye) armağan _____ 121/57
- heflek** (Ar. < hevl+Far. < nâk) hevl-nâk,
korkulu _____ 138/17
- heft** (Ar. < heft) 7 sayısı
bist- i h. + i lafz _____ 136/1
- Hefo** (öz. i.) bir kişiye ait lakap, unvan
veya bir kişi adının kısaltılmış
biçimi
H. + yunan _____ 151/82
- hekim** (Ar. < hâkīm) insanlardaki hastalıklar
teşhis ve onları ilaçlarla veya bazı
araçlarla tedavi eden kimse, doktor,
tabip _____ 29/8, 55/20, 173/2, 173/4,
173/8, 173/12, 173/16, 173/20,
179/3
- helak** (Ar. < helāk) ölme, öldürme, yok
etme, yok olma
garazı h. _____ 171/19
- helal** (Ar. < helāl) helal, dinin kurallarına
aykırı olmayan, dinî bakımdan
yasaklanmamış olan _____ 152/23
- helas** (Yun.) hellas, harap _____ 78/4
- helbet** (Ar. < elbet) elbette, herhalde,
şüphesiz, kuşkusuz _ 25/7, 133/13
- hele** (T.)
1.(e.) Uyarma, korkutma veya söz
verme anlatan bir söz _____ 29/9
2. (zf.) daha _____ 97/17
- helet** (Ar. < hīl'at) hâlet
2. hediye olarak verilen eşya _____
_____ 143/120, 151/23
- Helil** (Ar. < Ḥalīl)
1. Halil, özel ad, kişi adı
H. + i _____ 151/5
H. + in _____ 151/21
2. Hz. İbrahim peygamber
H. + in _____ 158/77
- helvet** (Ar. < ḥalvet) halvet, yalnız, تنها
kalma, tenhaya çekilme, tenhalık,
tenha yer _____ 158/67
- hem** (Far. < hem bağ.) de, dahi, üstelik _
_____ 11/8, 11/12, 14/4, 98/32 100/9,
108/81, 122/6, 137/23, 146/67,
146/90, 155/22, 158/13, 158/41
- hemdemsiz** (Far. < hem-dem+T.) dostsuz,
arkadaşsız _____ 120/46
- hemen** (Far. < hemān zf.) çabucak _ 148/6,
150/11, 151/37, 154/32, 158/25,
158/43
- hemeşe** (Far. < hemīşe zf.) hemîşe, dâimâ, her
vakit, her zaman _____ 143/127
- hem...hem** (Far. bağ.) karşılaştırma ifade eden
bağlama sözü _____ 25/12, 120/11
- Hemid** (Ar. < Ḥāmid) bk. Hamit
1. erkek adı, şahıs adı _____ 121/60
H. + nen _____ 151/78
2. Hz. Muhammed'in
lakâplarındandır
H. + e _____ 158/64
- hengame** (Far. < hengāme) patırtı, gürültü,
kavga
h. + ler _____ 143/145
h. tüş- _____ 137/19
- hengem** (Far. < hengām) hengām, zaman,
vakit _____ 120/67
- hep** (Far. < heb)
1. sürekli olarak, her zaman, daima
_____ 67/7, 84/16, 99/4, 107/14, 113/23
118/36, 119/52, 120/56, 143/35,
143/36, 143/129, 152/21, 152/33,
153/34, 174/11, 177/10

	2. hiçbir dışta tutulmamak veya eksik olmamak üzere, bütün, tüm olarak _____ ____ 116/19, 119/5, 119/8, 143/68, 146/36, 146/46, 155/60, 155/74, 168/22 h. + den _____ 140/4
hepisi	(Far. < heb+T. zm.) bk. hepsi 104/6 h. + nnen _____ 151/80
hepsi	(Far. < heb+T. zm.) bütün, tamamı, tüm, cümlesi, hep _____ 28/7, 164/83
her	(Far. < her sf.) her, bütün, teklik isimlere tamlayan görevinde getirilerek birer birer olarak, '...-in hepsi' anlamını veren bir söz _____ 1/2, 4/5, 4/8, 8/4, 11/6, 11/7, 12/3, 14/9, 17/3, 20/4, 20/17, 22/4, 24/8, 24/10, 25/2, 29/7, 29/19, 31/22, 31/26, 45/3, 45/11, 48/1, 49/12, 58/6, 66/7, 80/1, 83/6, 90/4, 91/3, 91/5, 93/4, 94/12, 97/6, 99/35, 99/40, 101/7, 101/17, 101/69, 104/9, 104/14, 104/27, 106/3, 107/30, 108/84, 109/9, 109/13, 111/7, 112/31, 112/60, 116/12, 118/16, 118/26, 118/31, 118/38, 119/26, 119/64, 120/30, 120/37, 120/61, 120/74, 121/6, 121/8, 121/17, 123/27, 123/45, 127/10, 133/17, 135/4, 135/14, 136/4, 137/9, 137/17, 137/18, 137/29, 139/34, 140/7, 143/4, 143/15, 143/48, 143/72, 143/136, 143/144, 146/73, 146/77, 147/6, 149/10, 149/11, 150/43, 151/23, 151/107, 154/13, 155/11, 158/38, 158/55, 162/57, 170/1, 172/3, 173/14, 173/19, 177/16, 178/7, 180/18
her bir	(Far. < her+T.) sayılabilen şeylerin ayrı ayrı hepsi _____ 158/71
hercai	(Far. < hercā+Ar. -î) değişken, vefasız _____ 7/11, 46/5, 71/3
hercai	(Far. < hercā+Ar. < -î) bk. hercai _____ 49/6, 54/15
her daim	(Far. < her+ Ar. < daīm zf.) her zaman _____ 8/12, 99/74
herf	(Ar. < ħarf) bk. harf _____ 136/4 h. + i _____ 134/10, 143/31, 143/37 h. + den _____ 143/31 h. + ten _____ 143/37
herkes	(Far. < her+ kes zm.) bk. herkez _____ 155/63, 162/46 h. + in _____ 164/78
herkez	(Far. < her+ kes) herkes, insanların bütünü _____ 152/42
her ne	(Far. < her+ T.) her şey, ne varsa _____ 91/11

hers	(Ar. < ħırř) öfke kızgınlık tut- hiddeti h. + i _____ 150/13
her zaman	(Far. < her+Ar. < zemān zf.) ara vermeden, sürekli, daima, sık sık _____ 27/12, 72/3
herze	(Far. < herze) saçma söz, zevzeklik _____ 84/12 h. + yi _____ 153/51
hesab	(Ar. ħesāb) ödenecek ücretin dökümünü ve tutarını gösteren kağıt, hesap pusulası h. + ları _____ 151/32
hesap	(Ar. < ħesāb) 1. hafıza, akıl h. + ına _____ 5/18 2. tahmin, oranlama h. et- _____ 18/6, 104/16 h. eyle- _____ 88/5, 109/15 h. + ta _____ 159/26 h. + tır _____ 160/19 3. tutum, davranış, anlayış, suç, kabahat _____ 167/5 h. + ı _____ 83/8, 123/45 h. + ım _____ 24/8 h. sor- _____ 120/48 4. alacaklı veya borçlu olma durumu, kısas h. + ı _____ 83/8 h. ı kes- _____ 73/11 h. + ını ver- _____ 155/63 h. sor- _____ 52/14 sor- h. + ı _____ 45/4
hesim	(Ar. < ħaşm) bk. hasım h. + leri _____ 110/5
hesiyet	(Ar. ħayşiyet) bk. hasiyet _____ 139/76
hesret	(Ar. < ħasret) bk. hasret h. gal- _____ 143/26 h. + imi çek- _____ 120/19 h. + imnen _____ 120/42
heş	(Far. < ħiç) bk. hiç _____ 158/18, 160/3
heşim	(Ar. < ħaşīm) haşim, gösterişli, haşmetli h. + i hal _____ 94/8
heves	(Ar. < heves) heves, istek, eğilim, arzu, şevk _____ hava- yı h. + e _____ 45/1
hevest	(Ar. < hevesāt) hevesler h. + ine _____ 153/26
hey	(T.ünl.) seslenmek veya ilgi ve dikkat çekmek için söylenen bir söz _____ _____ 76/1, 89/1, 123/1
heybe	(Ar. < ‘aybe) at, eşek vb. binek hayvanlarının eyeri üzerine geçirilen veya omuzda taşınan, içine öteberi koymaya yarayan, kilim veya halıdan yapılmış iki gözlü torba _____ 143/91

Heyber	(Ar. < Ḥayber) Hayber kalesi h. + in _____ 1/7	hitam	(Ar. < ḥitām) hitam, son, bitim h. + ina _____ 63/2
heybet	(Ar. < ḥaybet) büyüklük, ululuk, azamet, görkem _____ 1/9 h. + i _____ 101/12	hiyanet	(Ar. < ihānet) ihanet, hainlik _____ 139/20 h. + ten _____ 139/21
heyet	(Ar. heyʿet) görünüş, şekil, suret _____ 138/27	Hızır	(Ar. < Ḥızr) halk inanışlarına göre ölümsüzlüğe kavuşmuş olduğuna inanılan peygamber _____ 157/4 Hazret- i H. + a _____ 146/91
heyir	(Ar. < ḥayr) bk. hayır _____ 119/14	hicab	(Ar. < ḥicāb) bk. hicap h. ed- _____ 153/73
heyvan	(Ar. < ḥayvān) bk. hayvan _____ 139/31	hicap	(Ar. < ḥicāb) utanma, sıkılma, perde _____ 120/59 h. et- _____ 166/5 h. + im _____ 24/2
heyyet	(Ar. heyʿet) bk. heyet h. + i _____ 80/3 h. + i mermer _____ 135/11 h. + e _____ 39/6	hicr	(Ar. < hicr) ayrılık h. + i gam _____ 101/29 h. + i gama bele- _____ 1/5
hezne	(Ar. < ḥazīne) bk. hazne _____ 119/38	hicran	(Ar. < hicrān) ayrılık, unutulmaz acı, tesir, dokunma _____ 96/4, 130/9, 130/15, 130/21, 173/9, 178/2, 178/4, 178/8, 178/12, 179/2, 179/5, 179/11, 180/5 h. + a düş- _____ 121/16
hi	(Ar. < ح) Osmanlı Türkçesi alfabesinin yadinci harfi olup ebced hesabında 600 sayısının karşılığıdır. Fonetik olarak ‘ka’ (kaf) sesine yakındır. _____ 160/6 h. + dan _____ 159/5	hicret	(Ar. < hicret) göç, islam takviminde tarih başı sayılan Hz. Muhammed’in Mekke’den Medine’ye göç etmesi _____ 100/5 nār- ı h. _____ 121/27
hibz	(Ar. < ḥifẓ) bk. hıfz h. + ında _____ 143/32	hiç	(Far. < hiç) hiç, olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz _____ 9/11, 86/7, 105/18, 150/6
hıfs	(Ar. < ḥifẓ) bk. hıfz h. ed- _____ 132/1 h. + ının _____ 105/7	hiçbir	(Far. < hiç+T.sf.) belirsizlik sıfatı _____ 137/6, 137/33
hıfz	(Ar. < ḥifẓ) saklama, ezberleme, akılda tutma h. + ı _____ 138/1, 160/24 h. + ında _____ 33/7 h. + ında _____ 146/69	hidayet	(Ar. < hidāyet) 1. ilham h. al- _____ 3/12 2. doğru yol, hak olan Müslümanlık yolu _____ 96/2, 136/13, 158/31, 169/13
humar	(Ar. < ḥumār) bk. humar _____ 139/31	hiddet	(Ar. < ḥiddet) öfke, kızgınlık h. + i _____ 137/12, 143/22 h. + ine _____ 130/1 tut- h. + i hersi _____ 150/13
Hınıs	(öz. i.) özel ad, şahıs adı _____ 122/27	hikâyet	(Ar. < ḥikāyāt) anlatma, roman, masal h. düz- _____ 151/53
hınzır	(Ar. < ḥinzīr) domuz _____ 97/23 h. + a _____ 139/11	hikmet	(Ar. < ḥikmet) 1. bilgelik, sebep, gizli sebep, Tanrı’nın insanlarca anlaşılamayan amacı _____ 104/3, 154/36 h. + den _____ 96/1, 161/3 h. + i _____ 140/5, 160/6 h. + i Hûda _____ 32/8, 113/35, 122/31 h. + i Hûda _____ 153/26 h. + i kudret _____ 24/4
hırıd	(T.) kesilen, satın alınan, satın alma, _____ 78/8		
hırka	(Ar. < ḥırka) dervişlerin giydikleri üst giysisi h. + sı _____ 144/8		
hurred	(Far. < ḥired) hıred, akıl, idrak, anlayış _____ 114/4		
hırslı	(Ar. < ḥırş+T.) öfkeli, kızgın _____ 104/10		
Hırtız	(öz. i.) Gürcistan’da Türklerin yaşadığı Ahıska bölgesindeki bir köy H. + a _____ 143/18		
hışım	(Far. < ḥışm) öfke, kızgınlık h. + ı nār _____ 146/32 h. + ı sam _____ 146/43 h. + ı yeksan _____ 108/28 h. + ın _____ 17/3, 132/22 h. + ınan _____ 162/18		
hışımlı	(Far. < ḥışm+T.) öfkeli, kızgın, sinirli _____ 101/44		
hışm	(Far. < ḥışm) bk. hışım _____ 165/26		

	<i>h. + ine</i> _____ 2/3, 78/13, 159/28
	<i>h. + innen</i> _____ 102/1
	<i>h. + i pir</i> _____ 33/3
	<i>ilm- i h. + ten</i> _____ 39/1
	<i>teşbih- i h. + idir</i> _____ 169/12
	2. huy, yaratılış, mizaç, özellik
	<i>h. + i</i> _____ 137/1
hilafet	(Ar. < hilāfet) halifelik _____ 163/18
hilâl	(Ar. < hilâl) ay, ay biçiminde _____
	_____ 107/20, 118/7, 120/17
	<i>h. + ı sünbül</i> _____ 94/9
hilallan-	(Ar. < hilâl+T.) ay gibi olmuş,
	güzelleşmiş
	<i>h. + mış</i> _____ 33/11
hileci	(Ar. < hîle+T.) hile yapan, hile
	kariştıran, hilebaz, hilekâr 141/17
hilekâr	(Ar. < hîle+Far. < -kâr) bk. Hileker
	_____ 155/69
hileker	(Ar. < hîle+Far. < -kâr) hilekâr, hileci
	_____ 164/62
	<i>h. + imiş</i> _____ 147/8
hilim	(Ar. < ‘ilm) bk. ilim
	<i>h. + inde</i> _____ 146/81
hille	(Ar. < hîle) birini aldatmak,
	yanıltmak için yapılan düzen,
	dolap, oyun _____ 153/45
	<i>h. + yi şer</i> _____ 101/6, 119/62
hillesiz	(Ar. < hîle+T.) hile, hilesi olmayan,
	hile yapmayan _____ 150/8
himar	(Ar. < himâr) erkek eşek _____ 148/18
himmet	(Ar. < himmet) yardım, iyilik _____
	_____ 158/86
	<i>h. + e yet-</i> _____ 153/106
	<i>h. ed-</i> _____ 151/4
hindi	(Ar. < hindî) Tavukgillerden XV.
	yüzyılda evleştirilerek
	Amerika’dan bütün dünyaya
	yayılan, boyun ve başı çıplak,
	parlak, yeşil ve esmer tüylü kümes
	hayvanlarının en büyüğü
	<i>h. + ler</i> _____ 31/21
his I	(T.) is, dumanın değdiği yerde
	bıraktığı kara leke _____ 118/56
his II	(Ar. < hiss) sezme, sezgi
	<i>h.et-</i> _____ 154/6
hisar	(Ar. < hisâr)
	1. bir şehrin veya önemli bir yerin
	korunması için taştan yapılmış,
	yüksek duvarlı ve kuleli,
	çevresinde hendekler bulunan
	küçük kale _____ 112/17, 173/10
	<i>h. + dı</i> _____ 143/36
	<i>h. + dır</i> _____ 26/6
	<i>h. + ı</i> _____ 112/30, 120/72
	2. kuşatma, sarma _____ 101/7
	3. sağlam, güçlü, köklü _____ 138/14,
	153/19

hisse	(Ar. < hisse) bir olaydan çıkarılan
	ders _____ 21/6
	<i>al- h.</i> _____ 152/10
	<i>h. al-</i> _____ 153/58, 153/78
	<i>kıssadan h.</i> _____ 154/30
hitap	(Ar. < hitâb) sözü birine veya
	birilerine yöneltme, seslenme
	<i>h. + ı</i> _____ 56/19, 167/2
	<i>h. + ım</i> _____ 24/12
hizmet	(Ar. < hidmet) birinin işini görme
	veya birine yarayan bir işi yapma
	<i>et- h. + i</i> _____ 143/64
	<i>h.et-</i> _____ 14/9
	<i>h. + imde</i> _____ 112/15
	<i>h. + ini</i> _____ 22/4
hoca	(Far. < hâce) akıl öğretene öğüt veren
	kimse, Müslümanlıkta din görevlisi
	_____ 143/29
	<i>h. + m</i> _____ 24/1
	<i>h. + nın</i> _____ 143/13
	<i>h. + sı</i> _____ 146/14, 159/25, 169/5
hof	(Ar. < havf) havf, korku, korkma
	<i>h. + u</i> _____ 134/1
Hokam	(öz. i.) Ardahan’ın Göle ilçesine bağlı
	yeni adı Çayırbaşı olan köyün
	adıdır.
	<i>H. + da</i> _____ 143/3
hokgabaz	(Ar. < hoşka+Far. < -bâz) el
	çabukluğu ile birtakım şaşırtıcı
	olaylar yapmayı meslek edinen
	kimse
	<i>h. + ı</i> _____ 137/36
hokka	(Ar. < hoşka) metal, cam veya
	topraktan yapılmış, içine mürekkep
	konulan küçük kap
	<i>h. + sı</i> _____ 144/4
Hokman	(öz. i.) kişi adı, özel ad
	<i>H. + a</i> _____ 149/7
hor	(Far. < hôr) değersiz, önemsiz,
	bayağı, hakir, düşkün, aşağı _____ 44/1
	<i>h. bak-</i> _____ 20/20
Horasan	(öz. i.) İran’ın doğusunda yer alan
	coğrafi bölge
	<i>hâk- i H. + a</i> _____ 171/28
hoş	(Far. < hoş sf.) beğenilen, duyguları
	okşayan, zevk veren, iyi, güzel _____
	8/6, 15/4, 15/5, 18/12, 29/14 34/8,
	68/4, 70/13, 98/4, 98/17 104/46,
	104/60, 106/12, 108/33 108/48,
	108/58, 109/2, 109/7 112/9,
	114/13, 118/28, 122/5, 126/10,
	143/44, 143/133, 155/7, 165/2,
	170/10
	<i>gönlü h. ol-</i> _____ 119/76
	<i>h. + dur</i> _____ 123/14
	<i>h. gel-</i> _____ 7/5
	<i>h. + tu</i> _____ 122/6
	<i>h. + uma gel-</i> _____ 156/8

- Hoşaret** (öz. i.) Ardahan'ın Hanak ilçesine bağlı yeni adı Dilekdere olan köy _
h. + in _____ 137/1, 137/14
- Hoşiret** (öz. i.) bk. Hoşaret _____ 148/1
- Hoy** (öz. i.) İran'ın Batı Azerbaycan eyaletinde bir şehrin adı _ 104/47
- hökm** (Ar. < hüküm) bk. hüküm
h.ed- _____ 153/6
h. + ile _____ 137/2
h. + ü _____ 86/6, 159/24
h. + ü *adalet* _____ 112/25
h. + ün _____ 104/58
- hökümdar** (Ar. < hüküm+Far. < dār) bk. hükümdar
h. + a _____ 146/4, 146/84
- hörmet** (Ar. < hürmet) bk. hürmet
h. + i _____ 137/5, 141/15
- Hristiyan** (Yun.) Hz. İsa peygamber'in dininden olan kimse, İsevi, Nasrani _____ 152/5
- Hristos** (öz. i.) İsa'nın Ermenice ve Grekçe'deki adıdır. İsa'dan, mesihten gelen anlamındadır.
H. + a _____ 152/11
- hub** (Far. < hūb) güzel _ 23/3, 24/2, 96/6, 100/15, 104/25, 109/7, 135/17, 143/19, 143/69, 143/129
h. + lar _____ 61/5, 159/25
- hucum** (Ar. < hücum) hücum, saldırma, saldırı, saldırış
h. et- _____ 116/22
- huda** (Far. < hūdā) Allah, Tanrı _ 111/7
cenab- ı h. + nın _____ 155/31
cenab- ı h. + ya _____ 162/43
hikmet- i h. _____ 32/8
h. + m _____ 153/31
h. + ma _____ 4/7
h. + mın _____ 10/10, 167/2
h. + nın _____ 16/10
h. + ya _____ 93/10, 158/78
h. + yı _____ 159/21
kevkeb-i bedr-i h. + dan _____ 24/2
râh- ı h. + dı _____ 158/74
şir-i h. mürteza _____ 1/11
takdir- i h. _____ 143/55
- hudbe** (Ar. < hūṭbe) hutbe, Cuma ve bayram namazalarında minberde okunan dua ve verilen öğüt _____ 146/81
- hudut** (Ar. < hūdūd) sınırlar
h. + lar _____ 101/33, 119/7
h. + lardan _____ 101/9
- hule** (Ar. < hāle) hale, bazen Ay ve Güneş'in etrafında görülen parlak daire, ay ağılı
h. + den _____ 99/3
- hulg** (Ar. < hulk) hulk, huy tabiat
h. + unda _____ 143/135
- hulis** (Ar. < hūlūs) bk. hulus
h. + da _____ 170/11
h. + i dil _____ 119/53
- hulus** (Ar. < hūlūs) gönül temizliği, içtenlik
_ 42/9 53/9, 78/2, 138/15, 155/1, 162/46,
h. + ı galb _____ 155/2
h. + i kalb _____ 105/1
h. + nan _____ 71/7
h. + u _____ 162/58
- huluskâr** (Ar. hūlūs < +Far. < kār) bk. hūlūs-gâr
h. + ımuş _____ 147/36
h. + unu _____ 53/9
sıdk-ı h. + unnan _____ 78/2
- huluskârsız** (Ar. hūlūs < +Far. < kār+T.) temiz duygulu ve içten olmayan _____ 150/12
- humar** (Ar. < hūmār) içki veya uyku sersemliği _____ 118/8
- humarran-** (Ar. < hūmār +T.) sersemlemek
h.- if _____ 129/2
- hurdahaş** (Far. < hürde-hāş) onarılmayacak biçimde kırılıp parçalanmış, paramparça
h. ol- _____ 119/12
- hurfat** (Ar. < hūrāfāt) hurāfāt, hurafeler
h. + i _____ 161/1
- huri** (Ar. < hūrī) huri, cennette yaşadığına inanılan kız, bu kıza benzetilen bir bayan _____ 146/27
h. + di _____ 76/9
- Hurşid** (Far. < Hūrşīd) şahıs adı _____ 143/58
- huruc** (Ar. < hūruc) huruç, göç
h. ed- _____ 164/86
- husus** (Ar. < hūsūs) konu
h. + da _____ 82/6
- huy** (Far. < hūy) insanın yaratılış ve ruh özelliklerinin bütünü, mizaç, tabiat
_____ 54/24
h. + uz _____ 154/24
- huzur** (Ar. < hūzūr)
1. dirlik, rahatlık _____ 30/10
h. + a _____ 158/59
2. ön, yan, kat, makam
h. + a _____ 139/9
h. + u Resul _____ 146/78
h. + una _____ 98/26
- hüda** (Far. < hūdā) bk. huda
cenab- ı h. _____ 108/78
cihanı h. + m _____ 153/1
hikmet-i h. _____ 122/31
hikmet-i H. + nın _____ 153/26
- hüküm** (Ar. < hüküm) karar, egemenlik, hakimiyet, önem, etki
h. ed- _____ 12/5
h. et- _____ 16/3, 105/12, 108/10

<i>h. eyle-</i>	157/7
<i>h. + i han</i>	65/13, 105/4
<i>h. + i sultan</i>	125/4
<i>h. + ler veril-</i>	153/113
<i>h. + ü</i>	62/1, 98/19, 160/14
<i>h. + üm</i>	62/1, 108/67
<i>h. + ün</i>	8/4
<i>h. + ünde</i>	105/15
<i>h. + ünden</i>	77/2
<i>h. + ünnen</i>	4/5
<i>h. + ünü sür-</i>	160/16
<i>h. + ü taaccüp</i>	108/59
<i>h. + ü ziyade</i>	109/11
hükümdar	(Ar. < hüküm+Far. < dār) padişah, kral, hakan gibi taht sahibi devlet başkanı <i>h. + ı</i> 30/1, 153/112
hükümet	(Ar. < hükümet) hükümet, bir ülkenin yönetim kuruluşları <i>h. + e</i> 116/32
hülus	(Ar. < hülüş) bk. hulus <i>h. + un</i> 31/28
hülusgâr	(Ar. < hülüş +Far. < kār) bk. hülûskar 119/50
hülûskar	(Ar. < hülüş +Far. < kār) temiz duygulu, içten <i>h. + ıdı</i> 101/56
hülya	(T.) tatlı düş, hayal <i>h. + yı</i> 99/40
hüner	(Far. < hüner) marifet, bilme, ustalık 98/1, 99/13 <i>ehl- i h.</i> 17/4 <i>ehl- i h. + i</i> 143/59
Hüneyn	(Ar. < Hüneyn) Hüneyn, Mekke'nin fethinden sonra Müslümanlarla Havazin müşrikleri arasında meydana gelen savaş 165/26
hünkâr	(Far. < hünkâr) padişahlar için kullanılan bir unvan 101/61, 115/3, 143/132 <i>aziz- i h.</i> 153/111 <i>h. + a</i> 113/42 <i>h. + ı</i> 120/12 <i>h. + in</i> 65/23, 119/70
hürî	(Ar. < hürî) bk. huri <i>h. + yi gülman</i> 74/5
hürmet	(Ar. < hürmet) saygı <i>ed-h. + i</i> 143/156 <i>h.et-</i> 8/6 <i>h. gıl-</i> 48/6 <i>h. + siz</i> 5/12
hürü	(Ar. < hürî) huri, cennette yaşadığına inanılan kız, bu kıza benzetilen bir bayan 37/11 <i>h. + yi</i> 59/5
Hüseyin	(Ar. < Hüseyin) 1. özel ad, kişi adı 44/15, 101/19,

<i>H. + di</i>	139/6
2. Hz. Muhammet'in torunu imam Hüseyin	168/23
<i>H. + in</i>	171/26
hüsn	(Ar. < hüsn) güzel, iyi, güzellik, iyilik <i>h. + ü lâlizer</i> 166/12 <i>h. + ünde</i> 138/19 <i>h. + üne</i> 17/9 <i>h. + ü ray</i> 95/2 <i>h. + ü sadat</i> 138/22
hüyam	(Ar. < hüyam) azgınlık <i>h. + ı</i> 150/36
I	
ığva	(Ar. < ıgvā) ıgvâ, azdırma, baştan çıkarma, yolunu şaşırtma, ayartma <i>ı. + sına</i> 14/10 <i>ı. + sıynan</i> 163/5
ılgar	(T.) atla ansızın yapılan dolu dizgin saldırı <i>ı. + a</i> 163/14 <i>ı. + ları</i> 76/8
ırağ	(T.) bk. irah 54/7
irah	(T.) bk. irak 121/43 <i>gözden ı. ol-</i> 41/3 <i>ı. + ı</i> 88/5
irak	(T.) uzak <i>ı. + tı</i> 101/57
irast	(Far. < rāst) bk. rast <i>ı. gel-</i> 151/1
ırgala-	yırgala-, sağa sola yalpalayarak, sağa sola eğilerek, sallanmak <i>ı. - r</i> 90/6
ırğalan-	silkelenmek, kendine gelmek, fark etmek <i>ı. - dı</i> 121/13
ırz	(Ar. < ırz) bir kimsenin, başkaları tarafından dokunulmaması ve saygı gösterilmesi gereken iffeti <i>ı. + ı</i> 150/14 <i>ı. + ını</i> 139/36, 148/7
ısbat	(Ar. < işbāt) bk. isbat 141/22
ısın-	sıcak duruma gelmek <i>ı. - ar</i> 155/35
ıslah	(Ar. < ıslāh) ıslah, düzeltme, iyileştirme <i>ı. ol-</i> 151/110
ışık	(T.) ışık, cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji, erke, ziya, nur, şavk 146/36
Işık	(T.) özel ad, kişi adı <i>I. + ın</i> 151/89
ışıklı	(T.) aydınlık, nurlu nitelikte olan <i>ı. + dan</i> 116/27

İ

-i	(T.) -i fiili i- sen _____ 20/10
ibadet	(Ar. < 'ibādet) Tanrı'nın buyruklarını yerine getirme _____ 20/5, 20/9 baş eğ- i.+e _____ 5/7 ed- i. _____ 157/10 i. ed- _____ 162/37 i. + e düş- _____ 164/54 i. gıl- _____ 155/9 i. + in _____ 153/3
ibare	(Ar. < 'ibāre) bir düşünceyi anlatan bir veya birkaç cümlelik söz _____ 143/158 lisan- ı i. _____ 134/17 i. + tir _____ 20/5
iblis	(Ar. < iblīs) şeytan, kötü _____ 14/10, 53/5, 139/69, 143/100, 153/35 i. + den _____ 139/8, 147/8 i. + in _____ 153/62, 164/18
İbrahim	(İbr.) bk. İbrahim _____ 158/77
İbrahim	(İbr.) Hz. İbrahim peygamber _____ 152/12, 168/7, 168/11, 171/11 İ. + e _____ 78/15, 158/28, 177/7 İ. + i _____ 132/13 İ. + in _____ 144/7
ibret	(Ar. < 'ibret) kötü bir olaydan alınması gereken ders, uyarıcı, sonuç i. al- _____ 53/4, 147/25, 179/6
ibrişim	(Far. < ibrişüm) kalınca bükülmüş ipek iplik, bu iplikten yapılmış _____ 74/7, 120/18, 135/9
icre	(T.) içre, içinde _____ 158/67
iç I	(T.) 1. iç, ara, arasında i. + inde _____ 5/15, 15/7, 15/10, 22/9, 24/11, 29/5, 40/12, 83/7, 98/6, 108/4, 136/1, 158/79, 168/24 2. akıl, gönül, irade gibi insanın manevi varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri i. + imizi _____ 108/75 3. oyuk şeylerin boşluğu i. + ine _____ 168/13
iç II	(sayı) üç, ikiden sonra gelen sayı bin iki yüz dohsan i. + ünnen _____ 113/7
iç-	1. içmek, manevi olgunluğa erişmek i.-en _____ 1/3 i.-if _____ 2/1 i.-ip _____ 14/1 i.-mem _____ 10/4 i.-mişem _____ 8/9, 159/4

i.- tim _____ 17/8

2. (yf.) etmek, eylemek
and i.- erdin _____ 31/173. bir sıvıyı ağızda yutmak
i.- dim _____ 33/4

i.- er _____ 164/90

i.- if _____ 49/5

i.- ip _____ 171/19

i.- meyen _____ 96/8

i.- miyen _____ 89/6

i.- sem _____ 133/22

içeri (T.) iç yana, iç yana doğru
meclisten i. _____ 83/11**için** (T. e.) sebep ve sonuç belirten bir söz
_____ 23/3, 31/32, 107/18, 116/18,
146/21, 153/4, 153/96, 154/3,
155/15, 155/19, 164/100

biz i. _____ 157/12

bizim i. _____

_____ 162/2, 162/4, 162/8, 162/12,

162/16, 162/20, 162/24, 162/28,

162/32, 162/36, 162/40, 162/44,

162/48, 162/52, 162/56, 162/60

menim i. _____ 27/12

içir-

1. tatmak

i.- erler _____ 85/11

2. içmesini sağlamak

i.- er _____ 87/6

içün

(T.e.) bk. için _____ 150/3, 153/120

menim i. _____ 112/49

idayet(Ar. < hidāyet) bk. hidayet, doğru
yol, hak olan Müslümanlık yolu
_____ 158/46**idda**

(Ar. < iddī'a)

1. ileri sürülerek savunulan düşünce,
sav

i. + sı _____ 4/6

2. dediğinde direnme, inat

i. + ya tüş- _____ 104/41

3. mücadele

i. + ya gir- _____ 132/21

idrak

(Ar. < idrāk) anlama yeteneği,

anlayış, akıl erdirmesi _____ 162/11

ifda'hab(Ar. < ifdāh) kötülüğü ayıbbı kusuru
açığa vurma

i. + ım _____ 24/1

ifdarsız(Ar. < iftār+T.) iftar yapmadan, orucu
bozmadan _____ 143/111**ifrit**(Ar.) öfkeli, ortalığı birbirine katan
kimse

salsal- ı i. _____ 165/29

iftida

(Ar. < ibtidā) bk. iptida _____

_____ 143/3, 155/1

iftihar

(Ar. < iftīhār) şeref, şan, kıvanç,

övünç _____ 164/4

i. + ı _____ 51/2, 120/56

iğbal	(T.) bk. yığbal i. + ı _____ 135/8
iğdam	(Ar. < iğdām) idam, ölüm cezası, ölüm cezası verilen kimseye uygulanmış infaz işlemi _____ 39/2
iğdiş	(Far. < iğdiş) burulmuş, enenmiş _____ 73/12
iğit	(T.) bk. yiğit _____ 82/1, 114/8, 128/7, 174/14 i. + in _____ 88/9, 107/29 i. + ler _____ 98/2, 128/17 i. + lerin _____ 104/5
iğne	(T.) 1. ayrıntı, detay i. + den _____ 52/14 2. dikiş dikmeye yarayan, ince, ucu sivri, bir ucunda iplik geçecek deliği bulunan çelik araç i. + ynen _____ 147/7
iğva	(Ar. < iğvā) bk. ığva i. + ya _____ 133/17
ihdiyac	(Ar. < ihtiyāc) ihtiyaç, gereksinim, güçlü ihtiyaç _____ 5/14
ihdiyar	(Ar. < ihtiyār) yaşlı, kocamış olan _____ 72/1, 143/9
ihdiyarlık	(Ar. < ihtiyār+T.) bk. İhtiyarlık _____ 54/4, 54/8 54/12, 54/16, 54/20, 54/24, 54/28
ihlas	(Ar. < ihlās) temiz sevgi ve yürekten bağlılık _____ 101/25 i. + ı _____ 161/10 matlub- ı i. _____ 32/18
ihraç	(Ar. < ihrāc) çıkarma, dışarıya atma i. ol- _____ 133/15
ihسان	(Ar. < ihsān) iyilik etme, bağışlama, bağışlanan şey, lütuf _____ 30/4, 143/157 i. et- _____ 143/146 i. + nan _____ 39/10
ihtilaf	(Ar. < ihtilāf) ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlık _____ 119/35
ihtikat	(Ar. < ihtikād) itikat, inanma, inan, inanç, iman i. + imdir _____ 167/2
ihtiyarlık	(Ar. ihtiyār < +T.) ihtiyar olma durumu, yaşlılık, genç karşıtı _____ _____ 54/2, 174/15
ihtiyat	(Ar. < ihtiyāt) herhangi bir konuda ileriye düşünerek ölçülü davranma, sakinme i. + in düz- _____ 104/34
ihvân	(Ar. < ihvān) sadık, sammi, candan dostlar _____ 136/6
ikdidar	(Ar. < iktidār) iktidar, bir işi yapabilme gücü, erk, kudret i. + im _____ 27/11

iki	(T.) 1. birden sonra gelen sayı _____ 3/10, 6/8, 24/11, 25/12, 26/8, 73/1 73/19, 76/7, 99/3, 99/30 116/37, 121/33, 154/2, 159/1, 161/6, 163/9, 169/31 bin i. yüz dohsan iç _____ 113/7 bin i. yüz doksan üç _____ 119/1 i. + si _____ 3/2, 25/4 on i. _____ 167/4 on i. + de _____ 118/13 otuz i. + ye _____ 136/2 yetmiş i. _____ 11/3, 28/7, 36/10, 99/27, 137/6, 152/3, 153/66 yirmi i. _____ 116/37
ikinci	(T.) iki sayısının sıra sıfatı _____ 155/54, 164/77
iklim	(Ar. < iklīm) 1. yeryüzünün herhangi bir yerinde hava laylarına bağlı olarak gerçekleşen etkilerin uzun yılların ortalamasına dayanan durumu _____ _____ 18/8, 146/68 2. ülke, diyar _____ 104/39
ikrah	(Ar. < ikrāh) tikslenme, iğrenme i. + ı _____ 139/14
ikram	(Ar. < ikrām) konuğu ağırlama ve konuğu ağırlarken sunulan şeyler _____ 123/42 i. + ı _____ 153/137 i. + ları _____ 153/136
ikrar	(Ar. < ikrār) benimseme, onama, kabul, tasdik et- ikrar _____ 174/13 i. + ı _____ 133/15, 143/55 i. + ım _____ 174/14
il I	(T.) vilayet, ülke, yurt, il i. + de _____ 20/17 i. + i _____ 108/47 i. + lerin _____ 23/2
il II	(T.) bk. yıl _____ 108/71, 143/11 i. + lere dek _____ 112/56
ilaç	(Ar. < ʿilāc) ilaç, bir hastalığı iyi etmek veya önlemek için, türlü yollardan kullanılan madde, deva, çare _____ 8/2, 52/11, 108/35 i. + sız _____ 120/68
ilahî	(Ar. < ilāhī) Tanrı ile ilgili olan, Tanrı'ya özgü olan, Tanrısal _____ _____ 158/3, 158/63, 158/87 emri i. + nin _____ 101/36
ilan	(T.) yılan, sürüngenlerden, ayaksız, ince ve uzun olanların genel adı

ile	<i>i. + a</i> _____ 119/17 (T. bağ.) ile _____ ____3/1, 3/2, 3/4, 3/8, 3/12, 5/6, 7/9, 7/10, 7/11, 20/18, 20/19, 23/2, 29/13, 31/20 33/3, 33/6, 39/3, 42/3, 42/9, 49/8, 50/5, 51/11, 56/6, 59/3, 73/6, 84/4, 98/23, 99/45, 101/22, 104/40, 108/1, 108/47, 114/14, 114/15, 119/38, 119/41, 120/67, 121/33, 121/42, 132/21, 137/2, 143/42, 144/5, 146/15, 146/18, 146/19, 146/30, 146/49, 146/73, 153/12, 153/89, 153/124, 155/1, 155/2, 155/6, 155/16, 158/2, 158/26, 158/46, 162/58, 163/7, 163/14, 165/2, 165/14, 165/26
ilen ileri	(T. bağ.) bk. ile _____ 120/75 (T.zf.) _____ 1. derin _____ 6/4 2. önde bulunan _____ 63/1, 99/53 3. önce _____ 136/9 4. öne doğru, ileri doğru <i>i. var-</i> _____ 154/7
ilgar ilim	(T.) ansızın hücum, akın _____ 93/5 (Ar. < ʿilm) ilim, bilim, özellik, nitelik <i>i. + e</i> _____ 1/2 <i>i. + i</i> _____ 3/4, 111/7 <i>i. + i agâh</i> _____ 135/16 <i>i. + i Eyub</i> _____ 58/4 <i>i. + i hikmet</i> _____ 39/1 <i>i. + i Kur'an</i> _____ 25/2 <i>i. + lügat</i> _____ 143/32 <i>i. + in</i> _____ 66/7 <i>i. + ini</i> _____ 96/2 <i>i. + i semiyeye</i> _____ 109/11 <i>i. + i ziyade</i> _____ 32/20 <i>i. + ler</i> _____ 164/21
iliş-	karışmak, rahat vermemek, müdahale etmek <i>i. - sin</i> _____ 164/53
illa	(Ar. < illā) ne olursa olsun, hangi şartta olursa olsun _____ _____ 63/4, 63/8, 63/12
illac	(Ar. < ʿilāc) bk. İlaç <i>i. ol-</i> _____ 175/2
illaç	(Ar. < ʿilāc) ilaç, bir hastalığı iyi etmek veya önlemek için, türlü yollardan kullanılan madde, deva, çare _____ 174/22 <i>i. + a</i> _____ 5/13 <i>i. + ı</i> _____ 103/5, 171/15
illeci	(Ar. < hīle+T.) bk. hileci _____ 141/18
illih	(T.) yıllık, senelik _____ 18/4
illiyh	(T.) bk. illih _____ 121/12
ilk	(T. sf.) önce, birinci olarak, en başta _____ 23/8

ilmey	(T.) ilmek, halı dokurken düğümleri bağlamak <i>i. + i</i> _____ 123/33
ilmî	(Ar. < ʿilmî) bilime özgü, bilimsel _____ 161/3, 161/5
ilmihal	(Ar. < ʿilm-i hāl) İslam dininin kurallarını öğrenmek için yazılmış kitap _____ 167/4
iltifat	(Ar. < iltifāt) 1. birine güler yüz gösterme, hatırını sorma, tatlı davranma <i>i. + la</i> _____ 143/20 2. ilgi gösterme, rağbet etme <i>i. + i</i> _____ 164/22
iltimas	(Ar. < iltimās) haksız yere, yasa ve kurallara uymaksızın kayırma, arka çıkma _____ 108/66 <i>et- i.</i> _____ 164/47
imam	(Ar. < imām) 1. Hz. Muhammed'den sonra onun vekilliği görevini üzerine alan halifelere verilen unvan _ 153/68, 164/23, 171/26, 171/27 <i>i. + ı Azam</i> _____ 23/11 <i>i. + î Cafer</i> _____ 171/18 <i>i. + ı - Şafi</i> _____ 164/23 <i>i. + ların</i> _____ 146/53 2. cemaate namaz ıldırın kimse _____ 151/74
îman	(Ar. < imān) 1. dini inanç, kutsal, inanç, güçlü inanç, İslam dinine inanma _ 48/3 124/11, 164/69 <i>ehl- i i. + ları</i> _____ 113/6 <i>i. + a</i> _____ 63/7, 163/13 <i>i. + dan</i> _____ 176/20 <i>i. + ı</i> _____ _____ 93/5, 139/33, 151/91, 153/58, 163/22 <i>i. + in</i> _____ 164/36, 164/88, 169/8 2. merhamet, iyilik _____ 151/39
imansız	(Ar. < imān+T.) imanı olmayan, inançsız _____ 150/43
imdad	(Ar. < imdād) bk. imdat <i>dile- i.</i> _____ 175/3
imdat	(Ar. < imdād) tehlikede olana yapılan yardım _____ _____ 63/11, 101/51, 108/35, 121/64, 164/11 <i>i. ed-</i> _____ 177/9 <i>i. + a gel-</i> _____ 101/19 <i>i. + a yeriş-</i> _____ 112/53 <i>i. + ım</i> _____ 99/61 <i>i. +</i> _____ 119/55
imkân	(Ar. < imkân) yararlanılan uygun şart veya durum, olanak <i>i. + in</i> _____ 164/60

imla	(Ar. < imlā') 1. hiza, doğruluk, dürüstlük gel- i. + ya _____ 20/12, 139/15 i. + ya gel- _____ 139/38 2. yazım, doldurma, doldurulma i. + ya _____ 32/20 i. + yı _____ 99/60	İncil	(Ar. < İncīl) Hz.İsa'ya indirilen kutsal kitap _____ _____ 16/6, 28/3, 28/10, 78/16 103/3, 136/5, 146/86, 152/7 İ. + e _____ 146/22 i. + i _____ 21/6, 103/7 i. + le _____ 152/9
İmran I	(Ar. < Ġmrān) 1. İbranice dil- i i. _____ 58/7 lūgat- ı i. + ı _____ 33/8 2. Hz. İsa i. + a _____ 78/11	incit-	kırmak, üzmek i.- me _____ 20/6, 56/10
İmran II	(Ar. < 'umrān) bk. ümran _____ 147/9	indi	(T.zf.) şimdi _____ 6/1, 6/11, 31/18, 37/8, 54/14, 61/4, 89/8, 92/11, 139/27, 139/79
imren	(Ar. < Ġmrān) bk. İmran i. + dūr _____ 100/8	İngiliz	(öz. i.) İngiltere'ye veya İngiliz halkına özgü olan _____ 137/28, 139/83
imtihan	(Ar. < imtiḥān) sınav _____ 50/9 i. + a _____ 4/6 i. + a çek- _____ 131/16 i. + a gir- _____ 160/24 i. + a giriş- _____ 151/79 i. + ı _____ 100/12 i. + a sal- _____ 15/10	inkâr	(Ar. < inkār) kabul etmeme, saklama, reddetme _____ 7/9 eyle- inkâr _____ 174/14 i. eyle _____ 84/16
in-	1. yüksekte veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek, çıkmak karşısı, düşmek _____ 75/1 i.- di _____ 154/34, 166/25 i.- en _____ 154/48 i.- er _____ 58/10 i.- if _____ 90/7 2. dalmak i.- ip _____ 61/10 3. düşmek i. + me _____ 170/1 i.- se _____ 88/9 4. yürüyerek gitmek i.- di _____ 101/59	inkisar	(Ar. < inkisār) kırılma, gücenme, ilenme i. + ıma _____ 103/10
inam	(T.) inanç, inanma, güven, güvenme _____ 143/105	ins	(< ?.) biri anlamlı biri anlamsız ikileme türüne örnek bir tekrar sözcüğü i. + i _____ 159/18
inan	(T.) bk. inam i. + in _____ 164/12	insaf	(Ar. < insāf) acımaya, vicdana ve mantığa dayanan adalet _____ _____ 89/3, 92/1, 137/14
inan-	güvenmek, bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul etmek i.- ma _____ 29/15, 165/53 i.- maz _____ 147/9 i.- mazsan _____ 99/72 i. + mazsan _____ 131/16	insafsız	(Ar. < insāf +T.) insaflı olmayan, vicdansız, imansız _____ 55/15
inayet	(Ar. < 'ināyet) iyilik, ihsan, lütuf _____ 158/45, 158/85 eyle- i. _____ 65/9, 158/3 i. + dir _____ 169/2 nur- ı i. _____ 158/30	insan	(Ar. < insān) kişi, şahıs, ademoğlu _____ 29/16, 30/2, 30/10, 52/1, 65/3, 123/31, 137/35, 140/2, 143/26, 143/88, 143/159, 147/35, 155/51, 155/53, 158/51 i. + a _____ 10/6, 19/10, 112/45, 120/53 i. + da _____ 48/2, 133/7 i. + dan _____ 137/15 i. + ı _____ 48/1, 52/6, 118/29, 142/5, 158/7 i. + in _____ 62/2, 87/8, 137/20
ince	(T. sf.) zayıf _____ 122/8, 153/115	insan oğlu	(Ar. < insān+T.) insan, âdemoğlu _____ 29/14, 29/18, 127/1
inci	(T.) istirdye gibi bazı kavkılı deniz hayvanlarının içerisinde oluşan, değerli, küçük, sert, sedef renginde süs tanesi _____ 50/7, 135/22, 138/4	intikam	(Ar. < intikām) öç i. al- _____ 101/74
		intizâr	(Ar. < intizār) 1. birinin gelmesini, bir şeyin olmasını bekleme, gözleme _____ _____ 120/8, 135/10 düş- ... i. + a _____ 71/9 i. + da _____ 34/3, 173/3 i. gal- _____ 166/16 i. + ı _____ 76/2, 120/8 i. + ım _____ 27/8 i. + innan _____ 174/18 2. ilenme, beddua, inkisar i. + dan _____ 87/3

	<i>i. + t</i> _____ 113/19
ipdida	(Ar. < ibtidā) bk. iptida _____ 16/10
ipek	(T.) ipek böceği kozaları çözülerek çıkarılan ve dokumacılıkta kullanılan çok ince, esnek ve parlak tel _____ 154/41
iplik	(T.) ayrıntı, detay <i>i. + e</i> _____ 52/14
iptida	(Ar. < ibtidā) başlangıç, ilk önce, en önce _____ _____ 1/1, 1/2, 1/4, 1/8, 1/12, 153/2, 161/2
irad	(Ar. < irāde) bk. İrade <i>cüzi irad</i> _____ 138/22
irade	(Ar. < irāde) bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü, istenç <i>cüz-i i. + den</i> _____ 32/15
irah	(T.) irak, uzak, ayrı <i>i tuş-</i> _____ 166/9
irâh	(Far. < rāh) rāh, yol <i>i. + i</i> _____ 114/27
irahim	(Ar. < raḥīm) koruyan, acıyan, merhamet eden Tanrı. koruyarak, acıyarak, merhamet ederek <i>i. gıl-</i> _____ 27/1 <i>i. + i</i> _____ 105/3
İran	(Far. < Īrān) yer adı, iran şehri _____ _____ 107/27 <i>i. + a</i> _____ 104/37 <i>i. + da</i> _____ 104/41
irebb	(Ar. < Rabb) Rab, Tanrı <i>r. + i</i> _____ 3/8 <i>i. + im</i> 160/2, 160/4, 160/8, 160/12, 160/16, 160/20, 160/24
irehber	(Far. < reh-ber) kılavuz, yol gösterici <i>i. + idi</i> _____ 101/4
ireng	(Far. < reng) renk, ten, cilt <i>i. + i</i> _____ 142/13, 150/21 <i>i. + idi</i> _____ 144/8, 144/12
irengi	(Far. < reng) bk. ireng <i>i. + idi</i> _____ 144/2, 144/4
irevan	(Far. < Revān) Revan. yer adı _____ _____ 104/47
ireyis	(Ar. < reīs) reis, lider <i>i. + i</i> _____ 80/9
irfan	(Ar. < ʿirfān) bilme, anlama, sezme, kültür _____ 68/3 <i>ehli i.</i> _____ 85/8 <i>i. + a</i> _____ 112/48
iriş-	erişmek, ulaşmak <i>i.- di</i> _____ 116/11
İrişdi	(öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesinde bulunan ve yeni adı Göldalı olan köyün adı <i>İ. + de</i> _____ 151/98 <i>İ. + nin</i> _____ 70/7

irşad	(Ar. < irşād) irşat, doğru yolu gösterme, uyarma <i>i. + in</i> _____ 99/37 <i>i. ol-</i> _____ 63/9
İsa	(İbr.) 1. İsa peygamber _____ 146/22, 164/65 <i>İ. + dı</i> _____ 152/27 <i>i. + nın</i> _____ 21/3 <i>i. + ya</i> _____ 52/5, 103/8, 158/36 <i>İ. + yman</i> _____ 164/70 2. şahıs adı, özel ad _____ 100/17
isbat	(Ar. < iṣbāt) ispat, delil ve şahit göstererek gerçeği ortaya koyma _____ 3/1, 139/60 <i>i. ed-</i> _____ 136/1 <i>i. + in</i> _____ 139/61
isde(i)-	1. istemek, istek duymak, arzu etmek, dilemek _____ 77/6, 77/7 <i>i.- me</i> _____ 65/22 <i>i.- mez</i> _____ 37/9 <i>i.- r</i> _____ 50/2, 73/8, 77/5, 79/2, 79/4, 79/8, 79/12, 135/9, 143/45 <i>i.-rem</i> _____ 4/11, 60/2, 60/4, 60/8, 60/12 105/2, 105/4, 105/8, 105/12 105/16, 105/20 <i>i.- rse</i> _____ 97/3 <i>i.- yeni</i> _____ 5/11 <i>i.- yer</i> _____ 114/3 2. bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek _____ _____ 41/9, 87/2 <i>i.- di</i> _____ 151/42 <i>i.- r</i> _____ 54/20, 155/11 <i>i.- rse</i> _____ 49/3, 69/4 3. çağırmak <i>i.- di</i> _____ 119/55
isden-	bir şeyin verilmesini veya yapılmasını söylemek <i>i.- ir</i> _____ 118/19
isder...isder	(T. bağ.) karşılaştırma ifade eden bağlama unsuru _____ _____ 56/5, 65/17, 65/18, 65/19, 72/1
İsfahan	(öz. i.) İran'ın orta kesiminde yer alan şehrin adı _____ 115/7
isim	(Ar. < ism) isim, ad <i>i. + i</i> _____ 43/8, 60/10, 98/3, 108/87 109/3, 139/6, 143/71, 148/3, 153/15 <i>i. + i azamet</i> _____ 136/12 <i>i. + im</i> _____ 106/3, 108/41, 108/45 <i>i. + in</i> _____ 163/31 <i>i. + ine</i> _____ 171/9 <i>i. + ini</i> _____ _____ 98/5, 104/1, 143/71, 155/47, 161/4, 165/69

- i. + i mäh* _____ 100/4
i. + i rahman _____ 158/19
i. + i Suphan _____ 29/5
i. + i şulekâr _____ 165/48
i. + iydi _____ 160/1
- İskender** (öz. i.)
 1. Yunanistan'ı ve bütün Anadolu'yu, Suriye, Mısır, İran ve Hindistan'ı istila eden ünlü kumandan ve hükümdar _____ 65/17 72/10, 164/6
sedd- i i. + den _____ 104/20
- İslah** (Ar. < ıslâh) bk. ıslah
i. ol- _____ 9/9
- İslam** (Ar. < islām) İslamiyet, Müslümanlık
 _____ 15/10, 101/18, 119/10, 119/66, 121/41, 139/20, 164/100, 165/11, 165/15
i. + in _____ 121/18, 141/24
ehl-i i. _____ 97/1
ehli i. + ları _____ 101/31
ehl- i i. + ların _____ 119/76, 121/22, 153/67
i. + lar _____ 119/32
- İslamlık** (Ar. < islām+T.) Müslümanlık, Müslüman olan, islama mensup olan
i. + in _____ 163/17
- İslen-** kararmak, yanmak, acı çekmek _____
i. + e _____ 114/15
- İsli** (T.) isi olan, islenmiş, is bulaşmış _____ 148/12
- İsmail** (Ar. < ismâ'îl)
 1. İsmail peygamber _____ 78/14, 171/10
İ. + e _____ 154/48
İ. + i _____ 168/12
 2. özel ad, şahıs adı _____ 107/6, 151/33, 151/76
- İsmayıl** (Ar. < ismâ'îl) özel ad, şahıs adı _____
 _____ 104/2, 104/4, 104/8, 104/12
 _____ 104/16, 104/20, 104/24, 104/28
 _____ 104/32, 104/36, 104/40, 104/44
 _____ 104/48, 104/52, 104/56, 104/60
 _____ 107/18
- İsneyn** (Ar. < işneyn) pazartesi _____ 169/7
- İsrafil** (Ar. < İsrâfîl) İslam inancına göre kıyamet gününü, öttüreceği boru ile bildirecek olan melek _____ 153/77, 153/84, 155/56, 155/57, 162/28, 164/73
- İstanbul** (öz. i.) İstanbul şehri
i. + a _____ 121/58
- İstanbullu** (öz. i.) İstanbul'a mensup olan _____ 151/65
- İste-** 1. çağırarak
i.- mişdin _____ 21/1
2. bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek
i.- diler _____ 101/51
i.- rem _____ 146/57
i.- riz _____ 152/44
3. istemek, istek duymak, arzu etmek, dilemek
i.- diğim _____ 120/7
i.- r _____ 123/8, 123/36, 129/10, 129/10
i.- rem _____ 108/30, 137/26
- İstek** (T.) yerine getirilmesi başkasından istenilen şey, talep
i. + i _____ 154/38
i. + ini _____ 154/28
- İster** (T. bağ.) cümledeki görevleri aynı olan kelimelerin ayrı ayrı her birinin başına getirilerek herhangi birinin onanmasında sakınca olmadığını anlatan bir söz _____ 112/50
- İstiğfar** (Ar. < istiğfār) Tanrıdan suçlarının bağışlanmasını dileme, tövbe etme
i. + dan _____ 167/5
- İstikbal** (Ar. < istikbāl) gelecek
i. + ine _____ 174/3
- İsyan** (Ar. < işyān) başkaldırma, ayaklanma, boyun eğmeme
i. + am _____ 108/81
i. + ım _____ 14/12
- İş** (T.)
 1. olay, durum
i. + di _____ 151/51
i. + e _____ 99/47, 120/14
i. + i _____ 6/4, 61/9, 149/15
i. + imiz ... gal- _____ 162/43
i. + ini _____ 143/81
i. + ler _____ 114/6
i. + lere _____ 155/42
i. + leri _____ 118/53
 2. bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma _____ 40/12, 119/2, 139/34
i. + de _____ 120/37
i. + di _____ 119/37
i. + e _____ 108/36
i. + i _____ 113/11, 164/63
i. + ime _____ 82/7
i. + in _____ 108/83
i. + iniz _____ 154/8
i. + iz _____ 154/22
i. + ler _____ 54/21
i. tut- _____ 66/10
 3. hikmet
i. + i _____ 112/5
i. + idi _____ 66/5
 4. düzen

	<i>i. + i</i> _____ 84/5
	<i>i. + ine</i> _____ 172/13
	5. akıbet
	<i>i. + i</i> _____ 113/44
	6. (yf.) bazı deyimlerde yarar, çıkar anlamında kullanılan bir söz
	<i>i. + iz düş-</i> _____ 116/32
iş-	bk. iç-
	<i>i. - di</i> _____ 65/15
işaret	(Ar. < işāret)
	1. belirti, gösterge, levha, tabela, alamet
	<i>gıl- i.</i> _____ 99/33, 138/21
	<i>i. + i</i> _____ 143/48
	2. el, yüz hareketleriyle gösterme
	<i>i. eyle-</i> _____ 102/7
işde	(T. e.) bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz, aha, ahacık _____ 21/1, 105/23
İşgola	(öz. i.) yer adı
	<i>İ. + dan</i> _____ 143/98
ışit-	duymak
	<i>i.-mişem</i> _____ 8/5
	<i>i.- sin</i> _____ 97/1
işle-	1. etkili olmak, geçmek, geçerli olmak
	<i>i. + r</i> _____ 104/58
	<i>i.- seydi</i> _____ 62/1
	2. mücadele etmek, çabalamak
	<i>i.- r</i> _____ 114/5
	3. tesir etmek
	<i>i.- r</i> _____ 114/7
	4. herhangi bir konuyu ele alarak incelemek, öğretmek
	<i>i.- rik</i> _____ 152/16
it	(T.) köpek _____ 139/44
	<i>i. + den</i> _____ 139/14
	<i>i. + i</i> _____ 46/8, 151/59
	<i>i. + tende</i> _____ 139/45
it-	1. kaybolmak, yok olmak
	<i>i.- er</i> _____ 41/4
	<i>i.- ti</i> _____ 121/69, 121/70
	2. gitmek, uzaklaşmak
	<i>i.- meh</i> _____ 60/4
itaat	(Ar. < itāʿat) söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma
	<i>i. ettir-</i> _____ 119/21
itgin	(T.) itkin, kayıp
	<i>i. düş-</i> _____ 150/6
itibar	(Ar. < itibār) saygı görme, değerli, güvenilir olma durumu, saygınlık, prestij
	<i>i. + ı düş-</i> _____ 91/7
itibarsız	(Ar. < itibār+T.) itibarı, değeri olmayan _____ 86/10
itikat	(Ar. < itikād) inanç, inanış
	<i>i. + ım</i> _____ 108/76

itimât	(Ar. < itimād) güven, güvenç, emniyet
	<i>i. et-</i> _____ 46/1
itir-	1. inkar etmek
	<i>i.- mem</i> _____ 22/8
	2. kaybetmek
	<i>i.- dim</i> _____ 100/27
	<i>i.- if</i> _____ 59/7
	3. (yf.) kaybetmek, ...ni bilmemek
	<i>gendin i.- i</i> _____ 118/49
itkin	(T.) bk. itgin
	<i>i. düş-</i> _____ 162/48
itkinliyh	(T.) yabancılık _____ 92/7
itoğl'it	(T.) bir sövgü sözü, küfür _____ 148/2, 148/4, 148/8, 148/12, 148/16, 148/20, 148/24, 148/28, 148/32, 149/4, 149/8, 149/12, 149/16, 149/20, 150/2, 150/4, 150/8, 150/12, 150/16, 150/20, 150/24, 150/28, 150/32, 150/36, 150/40, 150/44
iz	(T.) yol
	<i>i. + in</i> _____ 164/35
	<i>i. + inde</i> _____ 127/9
izhar	(Ar. < izhār) belirtme, gösterme, açığa vurma
	<i>cavab- ı i.</i> _____ 38/5
	<i>i. ed-</i> _____ 163/17
izzet	(Ar. < ʿizzet) büyüklük, yücelik, ululuk _____ 108/29, 108/45, 143/23
	<i>i. + in</i> _____ 48/6, 123/42
	<i>sahavat- ı i.</i> _____ 98/12
	<i>şahsı i.</i> _____ 109/1
izzetli	(Ar. < ʿizzet+T.) büyüklüğe, ululuğa, yüceliğe sahip olan _____ 100/11
K	
kaba	(T.sf.) büyük, kocaman _____ 149/2
kabak	(T.) kabakgillerden, sürüngen gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü olan bir bitki
	<i>k. + ı</i> _____ 138/7
Kâbe	(Ar. < Kāʿbe) Mekke'de bulunan, Müslümanlarca ziyaret ve tavaf edilen kutsal yer _____ 144/6, 152/32, 159/13
	<i>K. + yi Şerif</i> _____ 167/11
	<i>K. + ye</i> _____ 153/71
kabir	(Ar. < kabr) mezar
	<i>k. + ini</i> _____ 12/8
kabul	(Ar. < kabūl) bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma
	<i>k. et-</i> _____ 98/29
kabza	(Ar. < kabẓa) silah, kılıç vb. şeylerde tutulacak yer, tutak, sap
	<i>k. + sında</i> _____ 122/12

kaç-	uzak durmak <i>k. + malı</i> _____ 167/9	<i>k. + i</i> _____ 153/87
kaçı	(T. zm.) ne kadarı <i>k. + nı</i> _____ 26/3	<i>k. + in</i> _____ 163/27
kaçın-	herhangi bir işi yapmaktan veya özverili davranmaktan geri durmak, imtina etmek _____ 116/25	<i>k. + ler</i> _____ 63/4, 63/8, 63/12
kadar	(Ar. < kadar) denli _____ 29/20	kağıt (Far. < kâğaz) bk. kağız <i>k. + ı</i> _____ 168/10
kadeh	(Ar. < kadeh) içki içmek için billur, kristal ve benzeri maddelerden özel olarak yapılan bardak, cam <i>k. + i sehba</i> _____ 169/22	kağız (Far. < kâğaz) kağıt, hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, baskı yapmaya, bir şey yazmaya yarayan kuru, ince yaprak _____ 150/1, 174/2, 174/4, 174/12, 174/16, 174/20, 174/24 <i>k. + lara</i> _____ 112/22
kadem	(Ar. < kadem) ayak, adım _____ 36/2 <i>k. bas-</i> _____ 129/24, 153/46 <i>sırta k. bas-</i> _____ 43/3	Kağızman (öz. i.) Kars ilinin ilçesi _____ 115/5
kader	(Ar. < kader) yazgı, genellikle kaçınılmaz, kötü talih _____ 170/7, 173/15 <i>k. + idi</i> _____ 101/36 <i>k. + in</i> _____ 5/14 <i>takdir- i k.</i> _____ 32/15, 167/2	kağızsız (Far. kâğaz < +T.) kağıtsız, kağıdı olmayan _____ 77/8
kaderullah	(Ar. < kader-ullah) Allah yazgısı <i>emr-i k.</i> _____ 132/16	kahbe (Ar. < kaḥbe) dönek _____ 40/3
kadı	(Ar. < kadī) bk. gadı <i>k. + lar</i> _____ 164/63	kâh (Far. < kâh) köşk, yüksek bina <i>k. + i</i> _____ 153/3
kadim	(Ar. < kadīm) kur'an <i>kelam- ı k. + e</i> _____ 134/9	kahkah (Ar. < kaḥkaha) kahkahâ, öldürücü bir yılan <i>k. + ı</i> _____ 168/28
kadir I	(Ar. < kadr) kadir, değer, kıymet, itibar <i>k. bil-</i> _____ 46/8, 48/10 <i>k. + i</i> _____ 69/3 <i>k. + ini</i> _____ 60/7 <i>k. + ini bil-</i> _____ 61/3	kahkaha (Ar. < kaḥkaha) yüksek sesle gülme _____ 1/10
kadir II	(Ar. < kâdir) 1. kadîr, 'Her şeye gücü yeter' anlamında Tanrı'nın sıfatlarından biri _____ 77/10 <i>k. + i kayyum</i> _____ 59/1 2. özel ad, şahıs adı _____ 122/27	kahr (Ar. < kaḥr) derin üzüntü veya acı, sıkıntı <i>k. + ı</i> _____ 62/9
Kaf I	(Ar. < Kaf) masallarda zümrüd-i anka kuşunun yaşadığı rivayet olunan dağ; şark kavimleri kozmolojisinde arzın etrafını çepeçevre kuşatan dağın adı <i>K. + dan K. + a: baştan başa, her yer</i> _____ 11/7, 104/7, 105/11, 132/1 <i>K. + dan K. + ını</i> _____ 153/6 <i>K. + tan K. + a</i> _____ 12/5, 108/42, 132/1, 160/17	kahraman (Far. < kaḥramān) savaşta veya tehlikeli bir durumda yararlık gösteren kimse, alp, yiğit _____ 104/19 <i>k. + dı</i> _____ 98/20 <i>k. + ı</i> _____ 100/16 <i>k. + ıdım</i> _____ 106/8
kaf II	(Ar. < Kaf) ka (كاف) harfinin adı _____ 159/18, 160/17, 166/20	kahve (Ar. < kaḥve) kahve, çay, ıhlamur, bira, nargile içilen, hafif yiyecekler bulunduran tavla, domino, kağıt vb. oynanan yer, kahvehane, kiraathane _____ 41/19
kafes	(Ar. < kafes) siper, barınak <i>k. + ine</i> _____ 58/18	kâinet (Ar. < kâ'ināt) Evren, dünya <i>fahrı k.</i> _____ 171/3
kâfi	(Ar. < kâfī) elveren, yetişen, yeter, yetecek _____ 18/7	kal- 1. hayatını sürdürmek, yaşamak <i>k. - saydı</i> _____ 52/7 2. varlığını korumak, sürdürmek <i>k. - dım</i> _____ 64/3 3. (yf.) bulunmak, durmak, ... etmek veya etmemek, ...e gelmek veya gelmemek, ol- <i>arzusu k. - madı</i> _____ 101/41 <i>darda k. - anlara</i> _____ 177/9 <i>garib k. - an</i> _____ 158/51 <i>kal- ... üzü</i> _____ 149/12 <i>taaccüp k. - dılar</i> _____ 104/48 <i>taşı taş üstüne k. - masın</i> _____ 116/4 4. devam etmek, sürüp gitmek <i>k. - dı</i> _____ 153/123
kâfir	(Ar. < kâfir) Müslüman olmayanlara verilen ad _____ 121/17, 153/89	kala (Ar. < kaḥ'a) 1. kale, sağlam, dayanıklı

	<i>k. + san</i> _____ 15/11		
	2. düşmanın gelmesi beklenen yollar üzerinde, askerî önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgallı yapı, kermen <i>k. + sı</i> _____ 68/5		
kalb	(Ar. < kalb) bk. kalp _____ 162/58		
kaldır-	uyandırmak <i>k. - ır</i> _____ 42/6		
kale	(Ar. < kal'a) düşmanın gelmesi beklenen yollar üzerinde, askerî önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgallı yapı, kermen <i>k. + sini</i> _____ 146/79		
kalem	(Ar. < kalem) 1. bir şeyin incelik ve uzunluk bakımından benzetildiği nesne <i>k. + dir</i> _____ 23/5 2. bazı deyimlerde yazı <i>k. + e gel-</i> _____ 55/19 3. yazma, çizme vb. işlerde kullanılan çeşitli biçimlerde araç _59/3, 77/7 105/13, 107/8 <i>k. + e</i> _____ 112/22 <i>k. + i</i> _____ 168/10 <i>k. + idi</i> _____ 158/5 <i>levh- i k.</i> _____ 140/10 <i>levh- i k. + e</i> _____ 146/30 4. hüküm, kader, yazgı <i>k. + ini</i> _____ 113/36		
kalh-	1. bk. kalk- <i>k. - anda</i> _____ 41/9 2. ayrılmak, uzaklaşmak <i>k. - dım</i> _____ 143/5		
kalhan	(T.) ok, kılıç vb.nden korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık <i>k. + ı</i> _____ 153/88		
kalk-	1. kalkmak, uyanmak <i>k. - anda</i> _____ 73/13 2. yok olmak, artık bulunmamak <i>k. - acahdır</i> _____ 127/13 <i>k. - tı</i> _____ 101/62 3. çıkmak, ayrılmak, uzaklaşmak <i>k. - tı</i> _____ 154/33		
kalp	(Ar. < kalb) kalp, yürek <i>hulu- i k. + imden</i> _____ 105/1 <i>k. + de</i> _____ 5/6 <i>k. + i</i> _____ 148/8, 148/13		
kalu bela	(Ar. < kalū belā) 'evet, dediler.' Anlamında Arapça söz; İslam inancına göre, Allah evreni yaratırken insanlara 'Ben Rabbiniz		
	miyim?' diye sordu; onlar da 'kalū belā' (Evet, Rabbimizsin) dediler <i>k. + dan</i> _____ 161/10		
kamaş-	güçlü bir ışık sebebiyle göz bakamaz olmak <i>k. - dı</i> _____ 27/3		
kamçı	(T.) bir ucuna ip, deri vb. bağlı vurma, dövme aracı <i>k. + mı</i> _____ 62/7		
kamal	(Ar. < kemāl) bk. kemal _____ 139/7 <i>k. + ı</i> _____ 128/9		
kamer	(Ar. < kamer) ay _____ 27/4, 101/1		
kamet	(Ar. < kāmēt) boy, endam <i>k. + ine</i> _____ 66/10		
kamış	(T.) buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkiler _____ 110/9, 123/9		
kâmil	(Ar. < kâmil) 1. yetkin, erişkin, eksiksiz, ağırbaşlı, mükemmel _____ 56/10 <i>mürşid- i k. + den</i> _____ 85/3 2. şahıs adı, özel ad 101/45, 151/69		
kan	(T.) atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak özümleme yadımlama görevlerini sağlayan, plazma ve yuvarlardan olumuş kırmızı renkli sıvı _____ 171/23 <i>k. + a</i> _____ 64/2 <i>k. + ın</i> _____ 133/22 <i>k. + ına</i> _____ 101/74 <i>k. + ını</i> _____ 95/7 <i>k. ver-</i> _____ 110/4		
kan-	kanmak 1. inanmak, aldanmak <i>k. - mam</i> _____ 9/3 2. anlamak, kavramak <i>k. - dı</i> _____ 116/38 <i>k. - madı</i> _____ 116/38		
kanaat	(Ar. < kanā'at) kanma, inanma, kanış, kanı, inanç <i>k. + ımdır</i> _____ 167/8		
kanat	(T.) kanat, yardım, destek <i>k. + ı(y)nan</i> _____ 10/1		
kanathı	(T.) kanadı belli bir nitelikte olan _____ 106/2		
Kandehar	(öz. i.) Afganistan'ın Kandehar Vilayeti'nin yönetim merkezi olan şehir _____ 104/45		
kandil	(Ar. < kandīl) zeytin yağı içine batırılmış bir fitilin yanmasıyla ziya veren tenvir aleti <i>k. + inde</i> _____ 78/10		
kâni I	(Far. < kân+Ar. < -ī) maden ile ilgili <i>gevher- i k.</i> _____ 45/9 <i>k. + dı</i> _____ 98/28		

- kanı II** (Ar. < kâni^c) bk. kani, kanaat eden, yeter bulup fazlasını istemeyen, inanmış, kanmış _____ 51/10, 108/61, 158/6, 163/9, 171/6
k. + dır _____ 136/13
k. + san _____ 8/6
- kâni I** (Ar. < kânî) kinaye söyleyen, dokunaklı iğneli söz söyleyen
k. + yem _____ 108/3
- kani II** (Ar. kâni^c) bk. kani, kanaat eden, yeter bulup fazlasını istemeyen, inanmış _____ 143/33
- kanun** (Ar. < kânûn) yasa, geçerli olan kural _____ 108/62, 152/19
- kap-** (yf.) koparmak, tutmak, yakalamak
gözden gıl k. - par _____ 147/5
- kapdan** (İt.) bk. kaptan _____ 119/49, 119/53
- kapı** (T.) bk. gapı, yer, mahal
k. + nnan _____ 158/47
k. + sında _____ 150/9
- kapık** (Rus.) Rublenin yüzde biri değerindeki para
tümen- i k. + e _____ 109/15
- Kaptan** (İt.) şahıs adı veya unvanı _____ 119/46
- kar** (T.)
1. kar, havada beyaz ve hafif billurlar biçiminde yağın su buharı _ 44/17
108/54, 138/2, 177/12
k. + a _____ 146/24
k. + da _____ 79/5
k. + dı _____ 123/19
k. + ı _____ 150/23, 153/100
2. gelip geçici, köklü olmayan _ 49/8
k. + ına _____ 44/17
- kâr** (Far. < kâr)
1. yarar, fayda sağlamak, kazanç elde etmek _____ 99/14, 139/29, 143/146
k. + a _____ 146/16
k. + dı _____ 139/28
k. et-17/3, 143/38, 166/14, 166/21, 180/7
k. eyle- _____ 84/12
2. etki, tesir, zarar
k. et- _____ 34/10
- kara** (T.)
1.en koyu renk, siyah, bu renkte olan _____ 86/11
2. kötü, talihsiz _____ 116/34
- Karabağ** (öz. i.)Azerbaycan sınırları içerisinde kalan bir bölgenin adı _____ 104/45
k. + a _____ 104/49
- Karahaliloğlu**(öz. i.) ünvan, bir soyun adı _____ 122/29
- Karakale** (öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesine bağlı bir köyün adı _____ 116/1
K. + de _____ 122/25
- Karani** (öz. i.) bk. Karani _____ 163/29
- Karani** (öz. i.) Veysel Karani _____ 146/71
- karanlıh** (T.) ışığı olmayan, bütünü veya bir parçası ışıktan yoksun olan, ışık olmama durumu
k. + da _____ 77/11
- karar** (Ar. < qarār)
1. bir iş veya sorun hakkında düşünülmüş verilen kesin yargı
k. + ı _____ 51/8, 129/20
nâr- ı k. + ı _____ 129/18
2.şekil, biçim, düzen _____ 153/123
k. + da _____ 162/14
- karhana** (Far. < kār+ hāne) kerhane, genelev _____ 139/26
- kariç-** (yf.) kariş-
kırklara k. - _____ 153/142
- karınca** (T.) zar kanatlılardan, toplu olarak yaşayan, yuvaları toprağın altında olan ve birçok türü bulunan böceklerin genel adı _____ 137/22
- Kars** (öz. i.) Doğu Anadolu bölgesinde bulunan Kars şehri _ 97/10, 115/5
k. + a _____ 110/16
K. + in _____ 70/9, 113/2, 113/4, 113/8, 113/12
113/16, 113/20, 113/24, 113/28
113/32, 113/36, 113/40, 113/44
113/48
- karşı** (T.e)
1.için, hakkında
Âleme k. _____ 9/7
2.bulunulan yere göre önde, ileride olan _____ 73/14
k. be k. _____ 153/119
- kartal** (T.) kartalgillerden, genellikle kızıl siyah tüylü, çok güçlü, yuvasını yüksek kayalıklar üzerinde kuran, iri bir yırtıcı kuş _____ 110/10
- Karun** (Ar. < Kārûn) Kur'an'da kendisinden çok zengin olarak söz edilen ve bütün varlığı bir anda yok olan kişi _____ 148/10
K. + a _____ 164/11
- karye** (Ar. < karye) köy
k. + sinde _____ 106/1
- Karzah** (öz. i.) Azerbaycan'da Terekemelerin yoğun olarak yaşadığı bir bölgenin adı
K. + in _____ 151/7
- kasd** (Ar. < kaşd) amaç, maksat, gaye, niyet
k. + i sitem _____ 5/9
- kasem** (Ar. < kasem) ant, yemin _____ 25/6
- kasıf** (Ar. < kāsib) kāsib, fakir, yoksul
k. + ları _____ 147/14
- Kasımoğlu**(öz. i.) özel bir şahsa ait soyad _____ 101/3, 101/21

kasıt	(Ar. < kaşid) bk. kasd _____ 165/9
kaş	(T.) gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar k. + <i>ına</i> _____ 124/10 k. + <i>lar</i> _____ 138/20 k. + <i>ları</i> _____ 81/7
kat	(T.) 1. üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka _____ 6/4 2. huzur, makam k. + <i>ında</i> _____ 163/21
kati	(Ar. < kaṭī) kesin _____ 108/58
kâtip	(Ar. < kâtib) sekreter, yazman _____ 143/75
katl	(Ar. < kaṭl) öldürme k. et- _____ 165/46 k. + <i>ime ferman yaz-</i> _____ 138/16
katre	(T.) damla k. + <i>dir</i> _____ 153/103 k. + <i>idim</i> _____ 64/12 k. + <i>yi</i> _____ 153/103
kav	(T.) kibrit, kolaylıkla tutuşacak durumda olan _____ 2/7
Kaverman	(öz. i.) bk. Gamervan k. + <i>ın</i> _____ 116/13
kavim	(Ar. < kavm) bk. gavim _____ 162/47
kavga	(Far. < gāvga) savaş _____ 97/13
kavuşmak	ayrı kalınan, sevilen bir kimseyle bir araya gelmek, onu yeniden görmek k. - <i>dı</i> _____ 32/7
kaya	(T.) büyük ve sert taş kütlesi k. + <i>lar</i> _____ 108/26, 163/26
kayıt-	geri dönmek _____ 165/31
kaynahtlı	(T.) sert, ağır k. + <i>dır</i> _____ 55/14
kaynahtsız	(T.) çıktığı yeri menşei belli olmayan _____ 50/6
kaynaklı	(T.) soylu, kökenli k. + <i>san</i> _____ 104/26
Kayseri	(Ar. < Kayserī) Kayseri şehri k. + <i>de</i> _____ 104/18
kayyum	(Ar. < kayyum) ebedi ve ezeli olan Allah kadir- i k. _____ 59/1
kaza	(Ar. < kaṣā) ilçe, kaymakamlık _____ 106/3 k. + <i>lar</i> _____ 67/10 k. + <i>mızda</i> _____ 100/19 k. + <i>mızın</i> _____ 100/9 k. + <i>sından</i> _____ 122/1 k. + <i>ya</i> _____ 103/12
kazag	(T.) Çar Rusya'sında süvari asker k. + <i>ı</i> _____ 97/19
kazma	(T.) toprağı kazıp kaldırma, düzeltme vb. işlerde kullanılan ağaç saplı demir araç _____ 31/30, 142/8

kebab	(Ar. < kebāb) kebab, doğrudan doğruya ateşte veya kap içinde susuz olarak pişirilmiş et _____ 92/3
kecaba	(Far. < kecābe) deve sırtına yerleştirilen bir tür tahtirevan k. + <i>nı</i> _____ 87/11
keç-	git-, ol- k. - <i>en</i> _____ 6/4
keçe	(T.) yapağı veya keçi kılının dokunmadan yalnızca dövülmesiyle elde edilen kaba kumaş, bu kumaştan elde edilen k. + <i>si</i> _____ 151/64
keçel	(T. sıf.) saçsız kafanın durumu, görüntüsü _____ 151/5, 151/76
keder	(Ar. < keder) tasa, kaygı, üzüntü _____ 2/12, 132/10, 139/1 firkat- ı k. _____ 32/13 k. + <i>i</i> _____ 140/8 k. + <i>leri</i> _____ 140/9
kef I	(Ar. < ك) Osmanlı alfabesinin yirmi beşinci harfi olup 'ebced' hesabında yirmi sayısının karşılığıdır _____ 32/19, 159/19, 160/18, 166/21
kef II	(Ar. < keyf) bk. keyf k. + <i>ime</i> _____ 120/11
kef III	(Ar. < kefen) bk. kefen _____ 153/5
kefen	(Ar. < kefen) ölünün gömülmeden önce sarıldığı beyaz bez, yakasız gömlek, yakasız mintan k. + <i>i</i> _____ 155/35
kefser	(Ar. < kevser) 1. cennette bulunan kutsal su ab- ı k. _____ 10/4 2. Kur'an- ı Kerim'in 108. suresi _____ 165/59
kefsiz	(Far. < kef+T.) köpüğü olmayan k. + <i>e</i> _____ 150/7
kef ü nun	(Ar. < kef+Far. < ü+ Ar. nun) Allah'ın yaratmadaki gücünü ve süratini almatmak üzere ayetlerde yer alan 'kün (=ol!) emrini telmihen kelimeyi oluşturan harflerin ismen okunmasıyla elde edilen dini tasavufi terim _____ 18/7
kehlen	(Ar. < küheylān) küheylan, soylu Arap atı _____ 114/19
keklih	(T.) sülüngillerden, güvercin büyüklüğünde, eti için avlanan, tüyü boz, ayakları ve gagası kırmızı renkte bir kuş _____ 80/1
keklik	(T.) bk. keklih k. + <i>i</i> _____ 135/20
kekül	(Far. < kākūl) alnın üzerine düşen kesilmiş saç, perçem _____ 123/30

- kelam** (Ar. < kelām)
1. söz, söyleyiş biçimi, söylem ____
____16/5, 20/6, 77/6, 140/11, 146/19,
158/67
hasılı k. ____ 99/67
k. + a ____ 146/29
k. + ı ____26/10, 28/4, 99/41, 160/18
k. + in ____45/6, 158/73
lisan- ı k. + ı ____ 109/7
2. Kur'an
heber- i k. + dan ____ 141/21
k. + ı kadim ____ 134/9
- kelem** (Ar. < kelām) bk. kelām
k. + nen ____ 39/11
- kelime** (Ar. < kelime) anlamlı ses veya ses
birliği, söz, sözcük
k. + i tevhit ____ 167/12
- kelimet** (Ar. < kelimāt) kelimāt, kelimeler,
sözler
k. + i ____ 143/136
- kelle** (Far. < kelle) baş, kafa
k. vur- ____ 165/76
- kelme** (Ar. < kelime)
1. kelime, anlamlı ses veya ses birliği,
söz, sözcük ____34/8, 134/10, 134/24,
155/47, 156/10
k. + leri ____ 62/4
k. + si ____ 143/15
2. an, kere, defa ____ 75/12
- kelşi** (< ?.) yabancı ____ 82/1
- kem** (Far. < kem) kötü ____ 101/8
- kemal** (Ar. < kemāl) olgunluk, yetkinlik,
tamlik, eksiksizlik, en yüksek
değer, mükemmellik ____
____ 100/15 104/25, 143/19, 143/69
bul- k. + ı ____ 33/9
k. + a gel- ____ 99/34
k. + de ____ 143/129
k. + ı ____ 118/26, 151/57
k. + ı letif ____ 143/74
- kemalat** (Ar. < kemālāt) kemaller, olgunluklar
k. + ını ____ 65/21
- keman** (Far. < kemān) yay
k. + a ____ 165/19
k. + dı ____ 19/2, 81/7
- kemandar** (Far. kemān-dār) yay atan, yay
tutucu ____ 119/54
k. + san ____ 17/4
- kemend** (Far. < kemend) kement, hayvanları
yakalamak için kullanılan, ucu
ilmikli, kaygan uzun ip
k. at- ____ 137/17
- kemer** (Far. < kemer) bele dolayarak toka ile
tutturulan, kumaş, deri veya
metalden yapılan bel bağı ____
____ 101/10, 123/11, 165/44
k. + e ____ 123/13
- kemih** (T.) kemik, insanın ve omurgalı
hayvanların çatısını oluşturan türlü
biçimlerdeki sert organların genel
adı ve bu sert organdan yapılmış
olan
k. + den ____ 92/3
- kemkubat** (Far. < kem+T.) kötülük,
uğursuzluk ____ 101/31
- Kenan** (Ar. < Kenʿān) Hz. Yusuf
Yusuf- ı K. ____ 164/5, 168/13
- kenar** (Far. < kenār)
1. uzak, ayrı ____ 17/1, 141/18
k. + a ____ 153/19
k. gaç- ____ 143/94
2. taraf, yer
k. + a ____ 59/12, 61/8
3. yan
k. + a ____ 116/30
- Kenarbel** (öz. i.) Ardahan ilinin Çıldır ilçesine
bağlı bir köy ____ 122/23
K. + idi ____ 151/12
- kendi** (T. zm.) iyelik ekleri alarak kişilerin
öz varlığını anlatmaya yarayan
dönüşlülük zamiri, zat ____
____ 30/11, 43/6, 48/8, 102/12, 114/20,
147/31, 148/12
k. + m ____ 158/62
k. + nden ____ 100/15
k. + ni ____ 29/19
k. + ni bil- ____ 86/7
k. + si ____ 148/23
- kenef** (Ar. < kenef) pis, berbat
k. + ten ____ 139/52
- kent** (Soğd.) şehir
k. + i ____ 116/37
- kenz** (Ar. < kenz) gömü, hazine, define
kürc- i k. ____ 78/9
- kenzil** (Ar. < kenz) hazine, define ____ 6/1
- keramet** (Ar. < kerāmet) olağanüstü durum,
mucize, kerem, başış ____
____ 2/4, 3/8, 3/12, 108/61
k. + i ____ 66/4, 152/32
- Kerbela** (Ar. < Kerbelā) Irak' ta İmam
Hüseyin'in şehit edildiği ve
türbesinin bulunduğu yer ____ 168/23,
171/23
K. + da ____ 146/56
- kere** (Ar. < kerre) kere, kez, yol, defa,
sefer ____
____ 110/1, 143/28, 159/21, 166/23
- Kerem** (Ar. < kerem)
1. kerem ile aslı hikayesinin
kahramanı ____ 34/10
hayali K. ____ 172/9
2. iyilik, lütuf, yardım ____ 158/6
k. + e ____ 64/2
k. gıl- ____ 129/24, 158/1

	<i>k. + ler</i> _____	158/46
kerim	3. kişi adı, özel ad _____ (Ar. < kerīm)	151/54
	1. büyük, ulu, yüce, soylu, asil <i>k. + di</i> _____ 9/1, 9/2, 9/4, 9/8, 9/12, 10/1, 10/2, 10/4 10/8, 10/12	
kerkez	2. şahıs adı _____ (Ar. < kerkes) kerkes, akbaba _____	37/16 95/19
kerpeten	(Ar. < kerpeden) çivi sökmeye veya diş çekmeye yarayan, hareketli bir eksen çevresinde çapraz iki parçadan oluşmuş, kısaç biçimindeki araç <i>k. + i</i> _____	137/9
kerpiç	(T.) duvar örmekte kullanılmak için kalıplara dökülüp güneşte kurutulmuş saman ve balçık karışımı ilkel tuğla <i>k. + i gızıl</i> _____	68/5
kerre	(Ar. < kerre) bk. kere _____	25/3
kervan	(Far. < kervān) toplu olarak birbiri ardınca gelen şeyler <i>k. + a</i> _____ <i>k. + ları</i> _____ <i>k. + ın</i> _____	137/33 116/14 131/5, 164/52
kes	(T.) kez, bazı sayı sıfatlarıyla birlikte kullanılarak bir olayın ve olgunun her bir tekrarlanışını bildiren söz, defa, kere, sefer _____	46/1
kes	(Far. < kes) şahıs, adam, kimse _____ <i>k. + e</i> _____	38/7, 107/32 107/24
kes-	1. geçişi önlemek, engellemek <i>k.- er</i> _____ <i>k.- erem</i> _____ <i>k.- ti</i> _____ 2. bitirmek, sonlandırmak _____ <i>k.- di</i> _____ <i>k.- mezse</i> _____ 3. koparmak <i>k.- erdin</i> _____ 4. (yf.) biçmek, bitirmek, etmek, eylemek, sonlandırmak, koparmak, yapmak <i>etinden et k.- if</i> _____ <i>fıyet k.- er</i> _____ <i>hesabı k.- er</i> _____ <i>umudun k.- sin</i> _____ <i>zagon k.- er</i> _____ 5. istemek, talep etmek <i>k.- en</i> _____ 6. yitirmek, kaybetmek <i>k.- mez</i> _____ 7. insanın başını gövdesinden ayırarak, boğazlamak <i>k.- di</i> _____	43/7 108/26 55/4, 106/10 49/12 151/105 164/63 55/12 95/7 138/18 73/11 112/33 19 80/5 93/7 146/54

	<i>k.- in</i> _____	97/19
	<i>k.- mes</i> _____	143/83
9. belirlemek	<i>k.- ip</i> _____	162/39
10. doğramak	<i>k.- medi</i> _____	165/67, 165/72
kesdir-	1. eline almak <i>k.- di</i> _____	143/9
	2. hazırlatmak, yaptırmak <i>k.- di</i> _____	153/122
kese	(T.) kısa, kestirme (yol) _____	143/106
kesil-	1. bitmek, sona ermek _____ <i>k.- er</i> _____ <i>k.- i</i> _____ <i>k.- ir</i> _____	89/3 155/34 91/3 162/19
	2. tutulmak, kapatılmak <i>k.- di</i> _____	101/33, 119/7
	3. (yf) bitmek, sona ermek <i>k.- di umudum</i> _____ <i>k.- if takatim</i> _____	178/6 173/16
keskin	(T.) etkili, sert, çok kesici <i>k. + dir</i> _____	55/14
keşek	(Moğ.) keşik, sıra, nöbet <i>k. + i</i> _____	143/14
keşiş	(Far. < keşîş) Hristiyanlarda, manastırda yaşayan, hiç evlenmemiş papaz, karabaş, rahip _____	152/13, 152/39
keşke	(Far. < keşke ünl.) dilek anlatan cümlelerin başına getirilerek ‘ne olurdu’ anlamında özlem veya pişmanlık bildiren bir söz _____	52/9
keten	(Ar. < keten) ketengillerden, çiçekleri mavi renkte ve beş taç yapraklı, lifleri dokumacılıkta kullanılan bir bitki, bu bitkinin liflerinden yapılmış dokuma _____	118/47
kethuda	(Far. < ketḥudā) kethüda, zengin kimselerin ve devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, onların birtakım işlerini gören kimse, kahya <i>k. + dı</i> _____	118/27
kevkeb	(Ar. < kevkeb) yıldız _____ <i>k. + i bedr-i huda</i> _____	126/20 24/2
kevser	(Ar. < kevşer) 1. cennette bulunan kutsal su _____ 152/24 <i>âb- ı kevser</i> _____ <i>h. + ı k.</i> _____ <i>hafze' l k. + ine</i> _____ <i>k. + den</i> _____ <i>zemzem- i k.</i> _____ 2. Kur'ân'ı Kerim'in 108 inci süresi _____	33/4, 152/24 133/10 169/11 146/41 96/8 153/17 164/7
keyf	(Ar. < keyf) sağlık, tasasızlık, rahat, huzur, afiyet, zevk _____	28/6

kez	<i>k. + te</i> _____ 156/7 (T.) bazı sayı sıfatlarıyla birlikte kullanılarak bir olayın ve olgunun her bir tekrarlanışını bildiren söz, defa, kere, sefer _____ 165/66
kezzap	(Ar. < kezzāb) çok yalan söyleyen, pek yalancı _____ 1/10
kible	(Ar. < kible) bulunulan yerden Kâbe'nin bulunduğu yön _ 152/31 <i>k. + ye</i> _____ 23/6
kiblegâh	(Ar. < kible+Far. < gâh) kiblenin bulunduğu semt, yön <i>k. + ısan</i> _____ 51/6
kıl	(T.) bazı hayvan derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantı _ <i>k. + ı</i> _____ 142/6 <i>k. + ı k. + dan böl-: ince eleyip sık dokumak</i> _____ 30/11
kıl-	1 (yf.) etmek, eylemek, yapmak <i>dadı zar k.-</i> _____ 138/28 2. dize getirmek, yenmek <i>k.- dı</i> _____ 153/87
kılıç	(T.) uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan çelikten silah _____ _____ 97/11, 98/23, 105/23, 110/6, 122/12 <i>k. + dan</i> _____ 38/9 <i>k. + ı</i> _____ 153/88 <i>k. + ları</i> _____ 23/10, 101/69
kın	(T.) bıçak, kılıç vb. kesici araçların kabı <i>k. + a</i> _____ 104/28 <i>k. + dadır</i> _____ 23/10
kır-	1. sert şeyleri vurarak veya ezerek parçalamak, zedelemek <i>k.- ar</i> _____ 18/11 <i>k.- ıftı</i> _____ 31/30 2. öldürmek, yok etmek <i>k.- dı</i> _____ 101/40, 101/67
kıral	(Sl.) bk. kral <i>k. + a</i> _____ 107/7
kırh	(sayı) bk. kırk _____ 31/19 <i>k. + a</i> _____ 39/5 <i>k. seggiz</i> _____ 24/11 <i>teli k. yar-</i> _____ 80/12
kırh	(T.) tavla oyununda oyun dışı bırakılan pul _____ 61/12
kırk	(sayı) otuz dokuzdan sonra gelen sayı _____ 118/31 <i>k. beş</i> _____ 118/34 <i>k. sekiz</i> _____ 136/6 <i>k. üç</i> _____ 118/33 <i>yeddi bin k. + tan</i> _____ 136/9 <i>yüz k. dört</i> _____ 51/10
kırklar	(T.) kırk kişilik evliya topluluğu <i>k. + a kariç-</i> _____ 153/142

kırmızı	(Ar. < kırmız) Al, kızıl renk _ 135/1, 135/2, 135/3, 135/5, 135/10, 135/20, 135/25
kısa	(T.) uzunluğu az olan, uzun karşıtı _____ 42/10
kısal-	boyu küçülmek <i>k.- ır</i> _____ 43/5
kıssa	(Ar. < kıssa) kendisinden ders alınması gereken kısa hikâye <i>k. + dan hisse</i> _____ 154/30
kış	(T.) kış mevsimi _____ _____ 108/1, 108/3, 108/9, 108/17 108/25, 108/33, 108/41, 108/49 108/57, 108/65, 108/81, 116/6, 153/100 <i>k. + ı</i> _____ 177/11
kıvan-	böbürlenmek, kibirlenmek <i>k.- ır</i> _____ 164/30 <i>k.- ma</i> _____ 65/1
kıyamet	(Ar. < kıyāmet) 1. tek tanrılı dinlerin inanışına göre dünyanın sonu ve bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, kıyamet günü, mahşer günü <i>k. + e</i> _____ 38/10, 93/6 2. büyük felaket, gürültü, telaş <i>k. + im</i> _____ 108/60 <i>kop- k.</i> _____ 101/30
kız	(T.) evlenmemiş bekar bayan <i>k. + ı</i> _____ 149/8 <i>k. + lar</i> _____ 70/16 <i>k. + ların</i> _____ 134/8
kızıl	(T.) parlak kırmızı renk 57/3, 106/2
Kızılveren	(öz. i.) Ardahan ilinin Çıldır ilçesine bağlı ve yeni adı Aydıngün olan köyün adı <i>k. + a</i> _____ 116/11
ki	(Far. < ki bağ.) bağlaç _____ _____ 10/12, 11/10, 15/9, 15/11, 20/9 20/13, 20/19, 24/10, 26/1, 26/6 27/12, 29/7, 29/13, 29/19, 31/23 37/2, 43/1, 46/2, 49/7, 50/2, 52/15 52/16, 54/3, 66/11, 71/6, 73/8, 75/9 81/5, 81/11, 97/3, 97/10, 98/33 99/37, 104/29, 106/9, 108/3, 108/5 108/17, 108/25, 108/29, 108/30 108/37, 108/41, 108/45, 108/61 108/65, 108/69, 108/81, 111/11 112/38, 119/2, 120/2, 120/5, 120/9 120/13, 120/17, 120/25, 120/33 120/41, 120/45, 120/53, 120/57, 120/61, 120/65, 120/69, 129/6, 138/30, 143/45, 143/56, 143/68, 143/114, 146/33, 147/5, 147/33, 148/21, 149/1, 150/38, 151/13, 151/51, 151/62, 151/63, 151/100, 153/33, 153/44, 153/130, 154/35, 155/37, 156/11, 158/55, 160/5,

	160/9, 160/17, 162/17, 162/32, 164/13, 164/36, 164/48, 165/5, 165/41, 165/63, 174/16, 176/13
kibir	(Ar. < kibr) büyüklük, ululuk k. + in _____ 139/91
kilim	(Far. < kilīm) döşeme, divan gibi yerlere serilen, genellikle desenli, havsız, kalın kıl veya yün dokuma _____ 147/23 k. + e _____ 148/14
kilise	(Yun.) Hristiyanların ibadet etmek için toplandıkları yer k. + de _____ 21/4 k. + di _____ 152/25 k. + yi _____ 103/7
kilit	(Far. < kilīd) çözüm k. + i _____ 151/44
kim	(T. zm.) 'hangi kişi?' anlamında cümlede, özne, tümlec, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir soru sözü _____ 12/3, 31/19, 56/19, 91/5, 112/27, 140/7, 144/3, 161/5, 177/5, 179/4 k. + di _____ 151/3, 159/10 k. + dir _____ 36/10, 127/18, 144/7 k. + e _____ 24/10, 29/19, 125/12, 137/27, 155/11, 164/64 k. + idi _____ 36/5, 144/3 k. + in _____ 4/6, 114/27, 151/62 k. + iydi _____ 53/2, 53/4, 53/5, 53/8 53/12, 157/2, 157/4, 157/8, 157/12 k. + ler _____ 112/38
kimi I	(T.e.) gibi _____ 8/10, 10/6, 57/8, 60/12 65/13, 65/14, 73/12, 73/14, 79/10 119/59, 122/11, 135/20, 137/28, 137/31, 142/8, 147/22, 147/26, 148/28, 150/30, 151/48, 154/26, 154/34, 163/28, 172/8, 172/12 k. + dir _____ 138/1, 138/2, 138/3, 138/4, 138/5, 138/6, 138/7, 138/8, 138/9, 138/10, 138/20, 138/30, 143/79 menim k. _____ 112/39, 151/113 sen k. _____ 139/10 senin k. _____ 93/2
kimi II	(T.zm.) birtakımı, bazısı, kimisi k. + n _____ 84/3, 164/95 k. + ne _____ 84/7 k. + ni _____ 84/3, 84/4 k. + nin _____ 164/93, 84/8, 84/10 k. + si _____ 116/38, 164/94 k. + z _____ 70/11
kimi III	(T.zm.) kadar, dek _____ 104/17
kimi...kimi	(T. bağ.) karşılaştırma ifade eden bağlama unsuru _____ 63/7, 90/6, 119/12, 119/68, 147/30

kimse	(T.zm.) kişi, şahıs, nefer _____ _____ 17/11, 19/10, 128/22, 143/94 164/87 k. + den _____ 141/31, 164/11 k. + ler _____ 121/23 k. + lerden _____ 175/3 k. + m _____ 160/3 k. + nin _____ 40/7, 98/10, 141/28, 141/31 k. + ye _____ 47/3, 47/6, 103/2, 151/73 k. + yi _____ 12/1, 12/2, 56/10
kin	(Far. < kīn) öç almayı amaçlayan gizli düşmanlık, garaz k. + i _____ 143/22
kinli	(Far. < kīn+T.) öç almak isteyen, kin tutan _____ 15/5, 22/11, 73/5, 106/5
kipriyh	(T.) bk. kirpik k. + leri _____ 19/2
kipsi- karsız	(Ar. < kisb+ Far. < ü+ Far. < kār+T.) kisb ü kār, işsiz güçsüz, kazançsız _____ 150/20
Kiremen katibi	(Ar. < kirām- ün kātībīn,) işlenen günah ve sevapları yazmakla görevli bulunan melekler _____ 140/10
kirli	(T.) leke, toz vb. ile kaplı, pis, murdar, mülevves _____ 148/11
Kirman	(Far. < Kirmān) İran'da bir şehir _____ 104/55
kirpih	(T.) bk. kirpik k. + leri _____ 123/22
kirpik	(T.) göz kapaklarındaki sıra kılların hepsi k. + i _____ 81/7, 123/29
kisb-i kār	(Ar. < kisb+ Far. < ü+ Far. < kār+) kisb ü kār, iş güç, kazanç k. + ını _____ 151/107
kisbet	(Ar. < kisbet) kispet, yağlı güreşte pehlivanların giydikleri, belden baldıra kadar uzanan, dar paçalı meşin pantolon k. + ini _____ 110/13
kişi	(T.) 1. insan, kimse, şahıs _____ 100/21, 153/117, 164/61 k. + de _____ 48/4 k. + nin _____ 127/11 k. + sinde _____ 73/3 2. erkek, adam k. + nin _____ 73/16
kişmir kitap	(T.) kişmiri, çekici, albenili _____ 104/33 (Ar. < kitāb) kutsal kitap (Kur'an-ı Kerim, İncil, Tevrat, Zebur) _____ _____ 1/1, 3/5, 28/3 k. + ı _____ 21/5, 24/5, 28/9, 146/86, 153/74 k. + ın _____ 21/9, 39/7 k. + ını _____ 96/12

- k. + im* _____ 24/4
k. + larda _____ 164/37
- kitapsız** (Ar. < kitāb+T.) dört kutsal kitaptan
 (Kur'an, İncil, Zebur, Tevrat)
 hiçbirine inanmayan, dinsiz _____
 150/35
- Kobliyan** (öz. i.) bugün Gürcistan'da yer alan
 Ahıska şehrinin eski adı
K. + a _____ 143/42
- Koca** (T.) kişi adı, özel ad _____ 151/54
- koç** (T.)
 1. yiğit _____ 107/15
k. + unda _____ 7/2
 2. sağlıklı, gürbüz genç erkek _97/7,
 107/29
- Koçyiğit** (T.) yakışıklı, genç ve gürbüz
 delikanlı
k. + ler _____ 122/25
- kol** (T.) insan vücudunda omuz başından
 parmak uçlarına kadar uzanan
 bölüm
k. + ları _____ 110/9
k. + um _____ 47/8
- kolay** (T. sf.) sıkıntı çekmeden, yorulmadan
 yapılabilen, emeksiz, zahmetsiz,
 güç ve zor karşısı
k. + ı _____ 177/13
- kolik** (Erm.) boynuzsuz koyun veya keçi
 _____ 149/5
- koltuk** (T.) omuz başının altında, kolun
 gövde ile birleştiği yer, koltuk altı
k. + un _____ 142/6
- komşu** (T.) konutları yakın olan kimselerin
 birbirine göre aldıkları ad _____ 75/11
- konus-** bk. konuş-
k. + du _____ 168/18
- kop-** (yf.) ...olmak, ... a, ...e girmek
k. - tu kıyamet _____ 101/30
- kopar-** almak, sahip olmak
k. - an _____ 12/7
- kor** (Far. < kūr) bk. kör _151/74, 151/78
- korku** (T.) bir tehlike veya tehlike düşüncesi
 karşısında uyanan kaygı duygusu
 _____ 104/52
k. + sunu _____ 153/47
- koş-** sıkıntı içine sokmak veya sokmamak
cebri cefaya k. - mam _____ 9/4
- koşum** (T.) bk. koşun
k. + unun _____ 101/68
- koşun** (T.) koşun, asker dizisi, ordu
k. + u _____ 101/71
- Kotaris** (öz. i.) yer adı _____ 143/153
- koy-** 1. mücadele etmek, izin vermek _____ 10/10,
 111/9
 2. kötü bir duruma getirmek
k. - dular _____ 107/28
k. - dun _____ 13/9
3. bırakmak
k. - muram _____ 133/23
4. (yf.) bırakmak, kalmak
muradın gözünde k. - sun _____ 146/6
- koyul-** koyma işine konu olmak,
 bahşedilmek, verilmek _____ 52/10
- koyun** (T.) bk. goyun _____ 154/15, 154/19,
 154/35, 154/43
k. + ları _____ 154/23
k. + u _____ 154/12, 154/32, 154/39
- köç** (T.) taşınma sırasında götürülen ev
 eşyaları
k. + ün _____ 155/13
k. + ünü _____ 151/33
- Köğas** (öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesine
 bağlı bir köy, bu köyün yeni adı ise
 Saymalı'dır.
k. + da _____ 37/12
k. + ı _____ 116/33
- köhne** (Far. < köhne) eskiyip yıpranmış,
 bakımsız kalmış _____ 50/3
- kökleş-** güçlü bir biçimde yerleşmek, yer
 etmek, kök salmak
k. + da _____ 37/12
k. - meye _____ 44/7
- köle** (T.) birinin emri altında bulunan,
 özgür olmayan kimse
k. + si _____ 68/7
- köprü** (T.) herhangi bir engelle ayrılmış iki
 yakayı birbirine bağlayan veya
 trafik akımının, başka bir trafik
 akımını kesmeden üstten geçmesini
 sağlayan ahşap, kâgır, beton veya
 demir yapı
k. + sünnen _____ 89/5
- kör** (Far. < kūr) görme engelli, görmeyen
 _ 95/11, 153/104, 153/105, 156/6
- körpe** (T.) küçük, yeni olmuş, yeni doğmuş
 _____ 112/23, 154/44
- Köroğlu** (Far. < kūr+T.) Bolu'da yaşamış halk
 ozanıdır _____ 106/7
k. + na _____ 104/13
k. + nda _____ 104/22
k. + ndan _____ 104/30
- köşe** (Far. < küşe)
 1. taraf, yan, yer
k. + sin _____ 28/11
k. + (y)i _____ 18/8
 2. birbirini kesen iki çizginin, iki
 düzlemin oluşturduğu açı
k. + yi mihnet _____ 61/2
- köşk** (Far. < küşk) bahçe içinde yapılmış
 süslü ev, kasır
k. + ü _____ 164/19
- kötü** (T.) zararlı, tehlikeli _____ 46/7, 99/73,
 154/24

kötülük	(T.) kötü olma durumu k. + ten _____ 177/10
köy	(Far. < kūy) yönetim durum, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışmak gibi işlevlerle belirlenen, konutları ve öteki yapıları bu hayatı yansıtan yerleşme birimi _____ 89/8 k. + de _____ 109/2, 147/37, 150/18 k. + den _____ 151/103, 151/107 k. + dü _____ 37/6, 116/17 k. + e _____ 41/6, 143/51 k. + ler _____ 67/10, 116/36 k. + lerden _____ 116/2 k. + ler _____ 116/36 k. + lere _____ 151/109 k. + ü _____ 76/11, 122/23 k. + ün _____ 137/13 k. + ünde _____ 148/1, 150/25, 150/37, 151/84 k. + üne _____ 174/5
köynek	(T.) gömlek k. + i _____ 118/47
köz	(T.) 1. coşku, ilham k. + e _____ 45/2 2. acı, üzüntü k. + e düş- _____ 94/2 k. + ünü _____ 57/10
kral	(Sl.) kral, en yüksek devlet otoritesini, bütün devlet başkanlığı yetkilerini kalıtım veya soylularca seçilme yoluyla elinde bulunduran kimse k. + ın _____ 153/110 k. + ından _____ 110/15
kubbe	(Ar. < qubbe) yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı k. + yi zer _____ 146/39
Kubeyş	(Ar.) Safâ tepesinin üzerinde 120 metre yükseklikteki dağın adı Cebel- i K. + e _____ 146/67
kuddus	(Ar. < kuddûs) bk. Kuddûs Ervah- ı k. + a _____ 158/15
kuddûs	(Ar. < kuddûs) kuddûs, temiz, pâk Hadis- i K. + den _____ 141/18
kudret	(Ar. < kudret) 1. Tanrı'nın ezeli gücü hikmet- i k. _____ 24/4 k. + inden _____ 122/32 k. + ten _____ 52/10 sırrı k. _____ 101/54 2. güç, erk, erke, iktidar k. + i hazne _____ 68/6
kul	(T.) insan, yaratılan _____ 42/9, 46/13, 52/16 70/15, 86/5,

	134/1, 135/25, 153/134, 159/18, 169/32, 177/15 k. + am _____ 86/8 k. + da _____ 122/16 k. + lar _____ 101/38, 108/38 k. + ları _____ 153/105 k. + ların _____ 23/4 k. + u _____ 122/24 k. + um _____ 153/129 k. + un _____ 42/12 k. + una _____ 153/137
kumaş	(Ar. < qumâş) pamuk, yün, ipek vb. inden makinede dokunmuş her türü dokuma k. + ıyın _____ 120/70
kur	(T.) bk. kür k. + u _____ 153/92
kur-	1. oluşturmak, düzenlemek, inşa etmek k. - an _____ 78/9 k. - ulmamış _____ 9/10 k. - up _____ 89/5 2. başlatmak k. - arlar _____ 73/13 3. bir şeyi oluşturan parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, monte etmek k. - du _____ 101/43 4. planlamak, düzenlemek k. - dular _____ 116/39 k. - muşam _____ 108/19
Kur'an	(Ar. < qur'ân) Hz. Muhammed'e gönderilen semavi kitapların dördüncüsü ve sonuncusu olan kutsal kitap _____ 29/5, 134/9, 134/10, 134/11, 134/12, 134/14, 134/15, 146/86 ilm- i k. + da _____ 25/2 k. + a _____ 78/16, 146/11 k. + da _____ 60/10, 153/144 K. + dan _____ 152/10, 176/12 k. + ı _____ 99/6, 146/69, 163/23 k. + ı kerim _____ 15/7 k. + ın _____ 169/28 sure- i K. + a _____ 158/76
Kurban	(Ar. < qurbân) 1. özel ad, şahıs adı 122/21, 151/55 2. Müslümanlarda Kurban Bayramı _____ 168/1 3. dinin buyruğunu veya bir adağı yerine getirmek için kesilen hayvan k. et- _____ 168/12
Kureyş	(Ar. < Qureyş) Hz. Muhammed'in mensup olduğu Arap kabilesinin adı olup Kabe'nin korunması bu kabileye aitti _____ 146/45

kurt	(T.) köpeklerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, postu gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan _____ 97/23, 154/30 k. + da _____ 92/7 k. + lar _____ 154/9, 154/17, 154/35 k. + lara _____ 154/7 k. + ları _____ 154/5 k. + ların _____ 154/6, 154/28, 154/38	k. + ü _____ 73/7 k. + ünnen _____ 73/9
kurtul-	tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak k.- du _____ 101/67	
kuşan-	bk. kuşan- k.- if _____ 97/5	küçüyh (T.) bk. küçük _____ 164/58
kuru-	suyu çekilmek, kuraklaşmak k.- du _____ 153/93 k.- sun _____ 116/6	küffar (Ar. < küffār) Müslüman olmayanlar, kafirler _____ 164/99 k. + a _____ 102/3 k. + ın _____ 121/36
kurul-	1. yapılmak, inşa edilmek k.- maz _____ 52/3 2. oluşturmak, tertip etmek k.- ur _____ 52/13, 153/127	küfür (Ar. < küfür) Tanrı'nın varlığı ve birliği gibi dinin temellerinden sayılan inançları inkâr etme ve bu yolda söylenen söz k. + e _____ 63/7
kuş	(T.) yumurtlayan omurgalılarından, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı _____ 106/2, 112/62, 153/134 k. + lar _____ 55/6, 67/4, 108/43 k. + ları _____ 107/13	küfte (Far. < köfte) köfte, genellikle çekilmiş etten, bazen de tavuk, balık veya patetesten yapılan, türlü biçimlerde pişirilen yemek k. + ynen _____ 54/19
kuşan-	beline kuşak, kılıç, kemer vb. şeyler bağlamak k.- di _____ 101/10	küh (Far. < küh) dağ K. + i Gaf _____ 153/7
kutb	(Ar. < kutub) bir grubun, bir kavmin başı, ulu'su, büyüğü _____ 146/60	kühn (Ar.) bir şeyin aslı, hakikati, temeli, kökü k. + ü _____ 100/9
kuvvet	(Ar. < kuvvet) güç gel- k. + e _____ 153/38 k. + i _____ 110/11	kükre- 1. şiddetlenmek k. + y ip k. + y ip _____ 153/102 2. ulumak k.- di _____ 154/6 3. hiddetlenmek k.- if _____ 155/68 4. şiddetle alevlenmek, yanmak k.- r _____ 162/36
kuvvetli	(Ar. < kuvvet+T.) gücü çok olan, zorlu, şiddetli k. + yem _____ 47/8	kül (T.) yanan şeylerden arta kalan toz madde k. + e _____ 27/7, 165/54 k.ed- _____ 12/6 k. et _____ 180/15
kuyu	(T.) su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindirik biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur k. + nun _____ 168/13	külfet (Ar. < külfet) sıkıntı, zorluk k. + i _____ 137/24
kuzey	(T.) sağını doğuya, solunu batıya veren kimsenin tam karşısına düşen yön k. + e _____ 116/34	küllî (Ar. < küllî) 1. tamamı, bütüne ve genele ilişkin _____ 30/4, 32/4, 141/21 2. yer adı _____ 115/7
kuzgun	(T.) birçok karga türüne, özellikle karakargaya verilen ad k. + un _____ 137/35	külüsü (T.) küsülü, küs olan, dargın olan, konuşmayan k. + ydü _____ 151/78
kuzu	(T.) bk. guzu k. + yu _____ 154/43	kümbez (Ar. < kümbed) kümbed, kubbe _____ 171/27
küçük	(T.) yaşı daha az olan, büyümesini gelişmesini henüz tamamlamamış olan _____ 19/7, 114/22, 141/14 k. + ten _____ 32/10	kün fe yekün (Ar. < kün fe- yekün) kün fe- yekün, yok olmak, mahv ve perişan olmak _____ 155/51
		künye (Ar. < künye) soy sop ile ilgili kimlik bilgileri k. + yi _____ 99/72
		kür (T.) 1. Kura nehri k. + den _____ 147/15 2. yer küre k. + e _____ 153/81 k. + i _____ 153/80

kürc	(Ar. < künc) köşe, bucak k. + i <i>kenz</i> _____ 78/9		
kürt	(T.) Ön Asya'da yaşayan bir topluluk ve bu topluluktan olan kimse k. + <i>ü</i> _____ 104/54 k. + <i>ün</i> _____ 151/70 k. + <i>üne</i> _____ 107/26	lag	<i>l. + ı celal</i> _____ 136/12 (Far. < lāg) alay, istihza, maskara <i>galdır- l. + a</i> _____ 141/14
küre	(Far. < küre) kil veya demirden yapılan küçük ocak k. + <i>nin</i> _____ 2/7	lağ	(Far. < lāg) bk. lag <i>l. eyle-</i> _____ 142/9
kürs	(Ar. < kürsī) bk. kürsī <i>arş- ı k. + ü</i> _____ 136/15 k. + <i>ün</i> _____ 171/7 k. + <i>üne</i> _____ 158/2	lağım	(Ar. < lağım) düşman ordugâhına zarar vermek amacıyla, düşman siperlerine doğru yer altından açılan dar yol _____ 137/18
kürsi	(Ar. < kürsī) kürsü, arş-ı a'zam'ın altında bir düzlükte olan, levh-i mahfûz'un bulunduğu yer _____ 33/6	Lahor	(Far. < Lāhūr) Hindistan'da Pencap eyaletinin merkezi <i>l. + dan</i> _____ 104/53
kürş	(Ar. < kürsī) bk. kürsi k. + <i>e</i> _____ 63/10 k. + <i>ü</i> _____ 119/74 k. + <i>ün</i> _____ 24/3, 51/8, 163/10 k. + <i>üne</i> _____ 59/3	lahuru	(Far. < Lāhūr + Ar. -ī) lahuri, aslı Hindistan'ın Lahor şehrinde yapılan şali kumaş _____ 99/36
küs	(T.) küsmüş, dargın _____ 118/52	la ilahe illallah	(Ar. < lā ilāhe ill-Allah) 'yoktur tapacak; Allah'tır ancak'. _____ 152/6
küs-	darılmak k. - <i>er</i> _____ 73/9 k. <i>ha k. ol-</i> _____ 118/52 k. - <i>sün</i> _____ 112/34	lain	(Ar. < la'īn) lâîn, kovulmuş; nefret kazanmış; istenilmeyen _____ 155/70, 165/39 <i>Yezid- i l.</i> _____ 168/21
küsülü	(T. sf.) aralarında dargınlık, küskünlük bulunan k. + <i>dü</i> _____ 19/5	lakin	(Ar. < lakin bağ.) ama, fakat _____ 29/8
küşderesiz	(Far. < küştare+ T.) küştare, yontulmamış, rendelenmemiş, kaba _____ 147/27	lal I	(Ar. < lāl) kırmızı, al, kırmızı ve değerli bir süs taşı _____ 115/14 <i>l. + ı gevhar</i> _____ 8/7, 153/76 <i>l. + ı gevher</i> _____ 135/22
küt	(T.) kısa ve kalınca _____ 95/11	lal II	(Far. < lāl) dili tutulmuş, konuşamaz duruma gelmiş, dilsiz _____ 84/11 <i>l. + dı</i> _____ 143/114 <i>l. + idi</i> _____ 151/92
kütah	(Far < kutāh) kısa, boysuz k. + <i>a</i> _____ 165/9 k. + <i>ım</i> _____ 135/18	lala	(Far. < lāle) bk. lale _____ 138/19 <i>l. + am</i> _____ 120/66
küze	(Far. < küze) su testisi _____ 142/10	lale	(Far. < lāle) zambakgillerden, yaprakları uzun ve sivri, çiçekleri kadeh biçiminde, türlü renkte bir süs bitkisi _____ 123/4
L		lalizar	(Far. < lāle-zār) lalezâr, lalelik, lale yetişen yer, lale bahçesi _____ 135/2
la I	(Ar. < lā) 'yok, değil' anlamında olumsuzluk bildiren bir edat _____ _____ 63/4, 63/8, 63/12, 143/123	lalizer	(Far. < lāle-zār) bk. lalizâr _____ 138/11, 143/134 <i>hüsnü l.</i> _____ 166/12
la II	(Ar. < lām- elif) lâmelif, Osmanlı alfabesinde 'lam' ile 'elif' harflerinin bir arada yazılmış şekli _____ 159/27 <i>l. + yı</i> _____ 99/60	lam	(Ar. < ل) lâm, Arapça(ل) harfinin adı _____ 160/19
laçın	(T.) bir tür şahin, doğan <i>l. + ı</i> _____ 62/6	lâmelif	(Ar. < lām- elif) Osmanlı alfabesinde 'lam' ile 'elif' harflerinin bir arada yazılmış şekli _____ 159/27 <i>l. + le</i> _____ 99/68, 160/23, 166/27
laf	(Far. < lāf) söz <i>l. at-</i> _____ 104/10, 164/41 <i>l. + ı</i> _____ 151/80 <i>l. + ına</i> _____ 151/95 <i>l. + ınan</i> _____ 150/23	lanet	(Ar. < la'net) 1. Tanrı'nın sevgi ve ilgisinden yoksun olma, beddua _____ _____ 44/17, 168/22 <i>l. ed-</i> _____ 82/8 <i>ohu- l.</i> _____ 137/16 2. ters, berbat, çok kötü _____ 139/51 <i>l. + i</i> _____ 143/100
lafz	(Ar. < lāfz) söz <i>bist- i heft- i l.</i> _____ 136/1		

Lat	(Ar. < Lāt) Kur'an'da geçen Araplara ait üç puttan birinin adı _ 139/54
latif	(Ar. < laṭīf) bk. letif _ 160/19
lateyir	(< ?.) latayır, edepsiz, ahlaksız (konuşma) _ 145/11, 150/42
Laşel	(öz. i.) yer adı _ 143/103
la yem fahu	(Ar. < yevme lāyenfa'u) Şuara suresi 88. ayette geçen 'malın ve malın bir fayda sağlamayacakları gün' anlamındaki ifadedir. _ 165/32
layıh	(Ar. < lāyīḥ) layık, nitelikleri, özü, hareketleri, davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olan l. + dır _ 104/29
layin	(Ar. < la'īn) bk. lain Şerr-i layin _ 153/45
lazım	(Ar. < lāzım) 1. gerek, gerekli, gerekmek _ 15/9, 8/2, 48/4, 68/2, 98/33 l. + dı _ 48/4 l. + dır _ 48/2, 162/4 l. ol- _ 134/15 2. yarar, fayda l. + dı _ 48/8, 48/12
leb	(Far. < leb) dudak l. + i _ 122/6 l. + ler _ 138/3 l. + leri _ 94/5 l. + lerin _ 74/11
lebbeyk	(Ar. < lebbeyk) lebbeyk, 'buyurunuz, emir sizindir efedim!' manasında kullanılan bir kelime l. + e _ 77/12
Lefter	(öz. i.) yer adı l. + in _ 119/28
lehçe	(Ar. < lehçe) konuşma tarzı l. + nde _ 139/23
lehçeli	(Ar. < lehçe+T.) konuşması belli bir nitelikte olan _ 143/84, 150/16
Lele	(öz. i.) unvan veya şahsa ait soyad _ 116/18
lem	(Ar. < lām) bk. lam _ 159/20, 165/22 l. + i _ 99/43
lem Yezel	(Ar. < lem-yezel) Tanrının sıfatlarından biri _ 25/6 cenab- ı l. _ 113/35
lengeri	(Far. < lengerī) lengerī, büyük bakır sahan _ 136/6
lerze	(Far. < lerze) titreme, titreyiş _ 108/70 l. + ye _ 162/15
leş	(Far. < lāşe) 1. kokmuş hayvan ölüsü l. + ine _ 31/18 2. ceset, ölü _ 119/60

leşger	(Far. < leşker) bk. leşger l. + i _ 99/55
leşker	(Far. < leşker) asker, ordu _ 101/29 l. + i _ 137/7, 173/10
letif	(Ar. < laṭīf) latif, yumuşak, hoş, ince bir güzelliği olan kemâl- ı l. _ 143/74
levh	(Ar. < levḥ) bk. levha l. + i kalem _ 140/10, 146/30 l. + i mahfuz _ 16/5, 146/31, 158/8
levha	(Ar. < levḥ) levha, kutsal yazı belgesi _ 169/6
levlak	(Ar. < levlāk) bk. levlaka l. + a l. _ 169/27
levlaka	(Ar. < levlāk) levlake, bir kudsi hadisten alınmış olup, Hz. Muhammed'e hitaptır. _ 158/43
leyl	(Ar. < leyl) gece _ 27/8, 46/3, 162/10
Leyla	(Ar. < leylā) 1. Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı, kadın adı _ 130/7 l. + yı _ 99/16 2. Arap takvimine göre ayların son gecesi l. + yı berat _ 146/42 l. + yı gadr _ 99/31
leylek	(Far. < leylek) leyleksilerden, kışın tropikal Avrupa'da yaşayan, siyah telekli, uzun gagalı, uzun bacaklı, büyük, beyaz, göçmen kuş _ 142/7
leyse	(Ar. < leys) leys, arslan _ 135/3
lezzet	(Ar. < lezzet) herhangi bir şey karşısında duyulan zevk, haz l. + idir _ 169/16
libas	(Ar. < libās) giysi, kıyafet _ 133/20, 168/26 l. + ı _ 140/2 l. + ina _ 58/19 l. + in(i) _ 19/9
ligap	(Ar. < liḥāf) bk. likap _ 120/60
likab	(Ar. < liḥāf) peçe, örtü _ 118/17, 120/64 l. + ı _ 102/11, 167/13 l. + ina _ 151/114
lillah	(Ar. < lillāh) Allah'a özgü, Allah için _ 23/3
lime	(Far. < līme) parça _ 165/60
lisan	(Ar. < lisān) bir ulusun söylediği veya konuştuğu lügat, dil _ 15/4, 143/158, 162/11 l. + a _ 104/60 l. + da _ 45/6, 162/8, 176/16 l. + dan _ 7/7 l. + dım _ 106/12

	<i>l. + ı</i> _____	100/8, 118/30
	<i>l. + ı ibare</i> _____	134/17
	<i>l. + ı kelâm</i> _____	109/7
	<i>l. + i</i> _____	58/7
	<i>l. + nan</i> _____	39/10
	<i>l. + nar</i> _____	80/10
	<i>tekbiri l+ a.</i> _____	171/12
Livana	(öz. i.) Artvin'in Yusufeli beldesinin eski adı _____	76/11
	<i>L. + da</i> _____	143/103
	<i>L. + ya</i> _____	44/11
livau'l-hamd	(Ar. < livā' ül- hamd) Muhammed ümmetinin mahşer günü altında toplanacakları bayrak	
	<i>l. + e</i> _____	169/23
livây	(Ar. < livā') bayrak _____	162/55
lobo	(İsp.) kurt _____	145/2
Logman	(Ar. < Lokmān) bk. loğman	
	<i>l. + ı</i> _____	52/12
Loğman	(Ar. < Lokmān) Lokman, aslı, yaşadığı yer ve zamanı bilinmeyen meçhul bir hekim_29/8, 55/20, 56/3, 175/7, 179/3	
	<i>l. + a</i> _____	112/4
	<i>l. + ı</i> _____	100/20
	<i>l. + im</i> _____	173/18
	<i>l. + lara</i> _____	174/23
lokma	(Ar. < lukma) ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası_ 150/39	
Loris	(öz. i.) 1877-78(93) savaşlarına katılan bir Rus generali _ 119/39, 119/41	
lotu	(< ?.) boşboğaz, çok konuşan _____	46/12, 139/85
	<i>l. + sun</i> _____	145/9
Lut	(öz. i.) Lut Gölü _____	104/55
lûgat	(Ar. < lûgat) kelime, söz, her milletin konuştuğu dil ve bu dilin her kelimesi, kelime, söz, sözcük, sözlük _____	100/8
	<i>İlm- i l. + ı</i> _____	143/32
	<i>l. + ı İmran</i> _____	33/8
Lütfü	(öz. i.) şahıs adı _____	101/35
lütuf	(Ar. < lutf) önem verilen, sayılan birinden gelen iyilik yardım, ihsan, inayet, atıfet _____	99/64, 158/46
	<i>l. + unla</i> _____	158/17, 158/54
lüzum	(Ar. < lüzūm) bk. lüzūm	
	<i>l. + u</i> _____	156/5
lüzūm	(Ar. < lüzūm) lüzum, gerek, gereklilik _____	5/13
M		
mabud	(Ar. < ma'būd) kendisine tapılan varlık, tapacak tanrı, ilah _	165/55
	<i>m. + umuz</i> _____	165/52
Maçın	(Ar. < Māçīn) yer adı, Güney Çin	

	<i>M. + de</i> _____	104/34
	<i>M. + i</i> _____	151/35
madar	(Ar. < madārib) madārib, darbedilecek, dövülecek yerler _____	165/20
mademki	(Ar. < mā+ dām Far. < ki bağ.) 'değil mi ki, -diği için, -diğine göre' anlamlarında sebep göstermek için, başına getirildiği cümleyi daha sonraki cümleye bağlayan bir söz _____	141/11
maden	(Ar. < ma'den)	
	1. yer kabuğunun bazı bölgelerinde çeşitli iç ve dış doğal etkenlerle oluşan, ekonomik yönden değer taşıyan mineral	
	<i>m. + e</i> _____	50/6
	2. çok değerli şeyleri kapsayan kaynak	
	<i>m. + i</i> _____	163/21
magamsız	(Ar. < makām+T.) işleniş biçimi olmadan _____	149/16
mağallah	(Ar. < muğlak) muğlak, anlaşılması güç, karışık, çapraşık, kazayı mübren ile kazayı mukadder arası _____	165/37
	<i>m. + da</i> _____	53/12
mağfîret	(Ar. < mağfîret) Tanrı'nın yarlıgaması, Tanrı'nın günahları bağışlaması _____	171/2
	<i>m. + im</i> _____	108/88, 160/21
mağlup	(Ar. < mağlūb) yenilmiş, kendine üstünlük sağlanmış	
	<i>m eyle-</i> _____	101/42
mağrib	(Ar. < mağrib) bk. mağrip _____	51/7
	<i>m. + i</i> _____	153/7
mağrif	(Ar. < mağrib) bk. mağrip _____	153/10
	<i>m. + den</i> _____	74/6
mağrifet	(Ar. < ma'rifet) bk. marifet	
	<i>m. + den</i> _____	167/6
	<i>m. + e</i> _____	14/11, 136/13
	<i>niyaz- ı m. + e</i> _____	5/5
mağrifetli	(Ar. < ma'rifet+T.) marifetli, hüner ve beceriye sahip olan _____	100/20
mağrip	(Ar. < mağrib) batı _____	30/10
mağrur	(Ar. < mağrūr) kurumlu, gururlu, kibirli, kendini beğenmiş _	147/28
	<i>m. ol-</i> _____	20/17
mağrurlan-	(Ar. < mağrūr+ T.) kurumlanmak, gururlanmak, kibirlenmek, kendini beğenmek	
	<i>m.- ma</i> _____	127/1
mâh	(Far. < mäh)	
	1. ay _	89/10, 128/5, 36/12, 153/13
	<i>ism- i m. + ı</i> _____	100/4
	<i>m. + ı</i> _____	163/9
	<i>m. + ıdan</i> _____	165/47

	<i>m. + ı gatar</i> _____	126/12
	<i>m. + i cernal</i> _____	123/28
	<i>m. + in</i> _____	153/3
	2. senenin on ikide bir kısmı, ay _____	141/7
	<i>m. + i gamer</i> _____	141/7
maha	(Ar. < ma'nā) mana, anlam _____	39/9
mahal	(Ar. < mahall) yer, yöre _____	
	<i>m. + dı</i> _____	143/121
mahana	(Far. < bahāne) bir şeyin gerçek sebebi gizlenerek ileri sürülen uydurma sebep _____	112/32
mahfuz	(Ar. < maḥfūz) saklanmış, korunmuş, zihinde tutulmuş, ezberlenmiş _____	
	<i>levh- i m.</i> _____	16/5
	<i>levh- i m. + una</i> _____	146/31, 158/8
mahıtab	(Far. < mah- i tāb) bk. mahıtab _____	94/10
	<i>m. + ı</i> _____	141/8
mahiyet	(Ar. < māhiyyet) mahiyet, nitelik, vasıf, öz, asıl, esas, içyüz _____	
	<i>m. + inde</i> _____	115/9
mahıtab	(Far. < mah- i tāb) mehtap, ay ışığı, ay, kamer _____	153/22
mahıtaban	(Far. < mah- i tāb) bk. mahıtab _____	30/8
mahlas	(Ar. < maḥlaş) takma ad _____	
	<i>mānā- yi m. + da</i> _____	32/18
	<i>m. + ı</i> _____	139/6
	<i>m. + ını</i> _____	42/10
mahlugat	(Ar. < maḥlūḳāt) bk. mahlukat _____	
	_____	140/1
mahluk	(Ar. < maḥlūḳ) yaratık _____	164/77
	<i>m. + a</i> _____	137/6
	<i>mahluk m. + ı âlem</i> _____	36/1
	<i>m. + u</i> _____	163/3
mahlukat	(Ar. < maḥlūḳāt) yaratıklar _____	
	_____	67/3, 153/65
	<i>m. + ı</i> _____	153/52
Mahmud	(Ar. < Maḥmūd) Hz. Peygamber _____	
	<i>M. + a</i> _____	158/60
Mahmut	(Ar. < Maḥmūd) özel ad, kişi adı _____	
	_____	148/3, 151/102
mahrut	(Ar. < maḥrūt) koni _____	
	<i>m. ol-</i> _____	11/6
mahsun	(Ar. < maḥsūn) mahzun, üzgün, üzüntü _____	
	<i>m. + nar</i> _____	73/12
mahsus	(Ar. < maḥşūs) şaka olarak, şakadan, yalandan _____	174/11
mahşer	(Ar. < maḥşer) kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer _____	
	_____	4/4, 4/11, 36/8 63/10, 105/20, 143/147, 153/124, 169/24
	<i>m. + de</i> _____	20/10, 20/12, 153/21, 155/7
	<i>m. gop-</i> _____	147/4

	<i>rûz- i m.</i> _____	13/12, 82/8
	<i>ruz- i m. + e dek</i> _____	162/39
	<i>ruzu m.</i> _____	108/60
mahzunlan-	(Ar. < maḥzūn+T.) üzülmek _____	
	<i>m.- ır</i> _____	58/15
makam	(Ar. < maḳām) mevki, kat, yer _____	
	<i>m. + ı</i> _____	105/6, 167/11, 169/30
	<i>m. + ı nur</i> _____	53/3
makbul	(Ar. < makbūl) geçer, geçerli _____	162/7
mal	(Ar. < māl) _____	
	1. alınıp satılabilen her türlü ticaret eşyası, tüccar malı _____	49/3, 120/51, 141/27, 164/50
	<i>m. + ı</i> _____	120/54, 128/10, 128/11, 128/12, 128/14, 128/15
	<i>m. + ıdı</i> _____	151/28
	<i>m. + ı metah</i> _____	19/11
	<i>m. + ına</i> _____	148/7
	<i>m. + ını</i> _____	29/15
	<i>m. + lar</i> _____	119/67
	2. büyükbaş hayvan _____	58/8
	3. bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü _____	
	<i>m. + ların</i> _____	164/56
malakan	(< ?.) Rus işgali sırasında getirilip bölgeye yerleştirilmiş bir gurup insan _____	150/35
mâliki	(Ar. < mâlikî) İslamiyette 'ehl- i sünnet' denilen dört mezhepten biri olup imam Malik bin Enes tarafından kurulmuştur. _____	164/23
malum	(Ar. < ma'lūm) _____	
	1. bilinen, belli _____	
	<i>ed- malum</i> _____	155/6
	<i>m. et-</i> _____	98/6, 148/30
	<i>m. ol-</i> _____	28/8, 139/58
	2. haber _____	
	<i>m. ed-</i> _____	112/4, 143/81
	<i>m. et-</i> _____	112/60
malumat	(Ar. < ma'lūmāt) biliş, bilgi _____	
	_____	3/5, 9/7, 109/4
	<i>m. eyle-</i> _____	34/4
	<i>m. + ı</i> _____	143/4
	<i>ver- m.</i> _____	138/21
mamur	(Ar. < ma'mūr) bayındır _____	
	<i>m. + u</i> _____	143/95
mânâ	(Ar. < ma'nā) anlam _____	143/37
	<i>m. + sı</i> _____	39/3
	<i>m. + sın</i> _____	39/7
	<i>m. + sıyla</i> _____	166/28
	<i>m. + yi mahlas</i> _____	32/18
mânâsız	(Ar. < ma'nā+T.) anlamsız, yersiz _____	5/1, 120/69
manat	(Sl.) Azerbaycan ve Türkmenistan para birimi _____	44/19

	<i>m. + ı</i> _____	143/108
mancılık	(Ar. < mancanîk) bk. Mancınık _____	137/30
	<i>m. + a</i> _____	168/8
mancınık	(Ar. < mancanîk) mancınık, top yapımının bilinmediği çağlarda, kale kuşatmalarında, ağır taş gülle fırlatmakta kullanılan basit bir savaş aracı	
	<i>m. + a</i> _____	165/22
Mansır	(Ar. < Manşür) Mansur, şahıs adı	119/42
Mansur	(Ar. < Manşür)	
	1. Mansur, ünlü mutasavvıf şairi Hallac'ın adı _____	147/22, 172/12
	<i>cengi M.</i> _____	138/30
	<i>M. + dan</i> _____	166/15
	<i>M. + u</i> _____	146/64
	2. nasrolunmuş, Allah'ın yardımıyla galip, üstün gelmiş _____	162/26
mantıksız	(Ar. < mantık+ T.) mantığa, akla aykırı olan _____	5/1
mar	(Far. < mār) yılan	
	<i>m. + ı</i> _____	132/18, 132/19
	<i>zehr- i m. + ı</i> _____	132/20
maral	(Moğ.) dişi geyik, meral _____	38/17
marfet	(Ar. < ma'rifet) bk. marifet	
	<i>ehl- i m.</i> _____	15/4
	<i>m. + im</i> _____	8/8
marifet	(Ar. < ma'rifet) marifet, ustalık, hüner, uzmanlık, bilim, bilgi	
	<i>m. + idir</i> _____	169/24
	<i>m. + in</i> _____	20/7
Marguros	(öz. i.) özel ad, kişi adı _____	151/14
marsıman	(Far. < mārzbān) marsıvan, gayet iyi ve bakımlı eşek	
	<i>m. + dı</i> _____	149/5
maruf	(Ar. < ma'rūf) herkesçe bilinen, tanınmış, belli _____	167/9
masıman	(Far. < mārzbān) bk. marsıman _____	150/34
masum	(Ar. < ma'sūm) suçsuz, günahsız, temiz, saf	
	<i>m. + san</i> _____	139/53
maşallah	(Ar. < mā+şā'+allāh) 'Ne güzel, Allah nazardan saklasın' anlamlarında beğenme duyguları bildiren bir söz _____	110/1
maşrık	(Ar. < maşrık) doğu	
	<i>m. + a</i> _____	74/6
maşrik	(Ar. < maşrık) bk. maşrık _____	30/10, 51/7
	<i>m. + i</i> _____	153/7
maşuk	(Ar. < ma'sūk) sevilen, aşık olunan	
	<i>m. + una</i> _____	57/12

mat	(Far. māt) satranç oyununda taraflardan birinin yenilgisi _____	61/12
	<i>m. + a</i> _____	108/59
	<i>m. ed-</i> _____	110/8
matem	(Ar. < mātēm) yas	
	<i>m. + i</i> _____	171/26
matlup	(Ar. < maṭlūb) istenilen, aranılan	
	_____	120/7
	<i>m. + ı ihlas</i> _____	32/18
matluf	(Ar. < maṭlūb) bk. matlup _____	98/30
mavi	(Ar. < mā'ī) yeşil ile menekşe rengi arasında bir renk, bulutsuz gökyüzünün rengi, bu renkte olan	
	<i>m. + dı</i> _____	142/13
	<i>m. + idi</i> _____	150/21
maya	(Far. < māye)	
	1. numunelik, örneklik _____	31/32
	2. yaradılış, öz nitelik _____	48/2, 120/33
mayıl	(Ar. < mā'il) mail	
	1. hayran kalmak, vurulmak	
	<i>m. + dı</i> _____	74/9
	<i>m. ol-</i> _____	28/9
	2. eğilimi olan, hevesli, istekli, düşkün _____	158/11
mayınlan-	(İng +T.) mayınlama işi yapılmak	
	<i>m. - ı</i> _____	58/13
mayıl	(Ar. < mā'il) bk. mayıl _____	160/17
maymun	(Ar. < meymūn) dört ayaklı, iki ayağı üzerinde de yürüyebilen, ormanda toplu olarak yaşayan, kuyruklu hayvan _____	143/159, 149/3
	<i>m. + dan</i> _____	137/21
mayıs	(Yun.) yılın otuz bir gün süren beşinci ayı _____	119/15
mazannı	(Ar. mazanne) zan götüren	
	<i>m. + sı</i> _____	137/36
	<i>m. + yı</i> _____	143/8
mazarrat	(Ar. < maẓarrāt) zarar, zarar verme, ziyankâr _____	139/16
	<i>m. + ım</i> _____	108/42
	<i>m. + tan</i> _____	139/17
mazbut	(Ar. < maẓbūt) bir yere yazılmış, deftere geçirilmiş	
	<i>m. tut-</i> _____	139/80
mecazî	(Ar. < mecāzī) mecazla ilgili, mecaz niteliğinde olan _____	162/6
meccûnsu	(Ar. < mecûsī) Mecusi, Mecusi dininden olan kimse, Zerdüşti	
	<i>m. + san</i> _____	139/56
meclis	(Ar. < meclis) dostlar toplantısı, bir konuyu konuşmak veya görüşmek için yapılan toplantı, bu toplantının yapıldığı yer, bir konuyu konuşmak veya görüşmek için bir araya	

- gelmiş kimseler topluluğu _98/11,
122/13, 149/3, 162/45
m. + de _13/8, 28/5, 60/1, 164/41
m. + den içeri _83/11
m. + e _130/17
m. + i _139/39
m. + inde _22/1, 68/3
m. + idir _23/1
m. + inde _104/9
m. + ine _21/1, 85/1
m. + ler _100/10
m. + te _133/24
- Mecnûn** (Ar. < Mecnûn) asıl adı Kays olmakla birlikte Leylâ adlı bir kıza aşkıyla önce Arap edebiyatında ortaya çıkan sonra İslâmî edebiyatta da efsane hükmüne geçmiş olan bir tip
_129/1
fikri M. _172/9
m. + dan _34/9
m. + isen _87/1
- mecüc** (Ar. < me'cüc) ye'cüc sözüyle birlikte kullanılır _164/89
- medet** (Ar. < meded) yardım, imdat _176/1
- medh** (Ar. < medh) bk. meth
m.et- _164/41
m. + ini _143/33
- Medine** (Ar. < Medīne) Hicaz'da Hz. Muhammed'in türbesinin bulunduğu şehir _158/82
ehl- i m. _146/45
m. + de _171/17
- Mehdi** (Ar. < hedy'den mehd+ -î) kıyamete yakın çıkacağı söylenen ermiş kişi
_164/69
- Mehmet** (Ar. < Muhammed) bk. Muhammed
kişi adı _143/118
- meheng** (Ar. < mihekk), mihenik taşı, denek taşı
m. + e vur- _99/23
- mehman** (Far. < mihmān) bk. mihman 153/40, 153/80
m. + nın _151/3
m. ol- _153/41, 153/81
- Mehmet** (öz. i.) şahıs adı _119/49, 143/145, 147/34
- mehrali** (Far. < mihr+Ar. < Ālî)
1. Mihrali, Karapapak Türklerinden ünlü bir halk kahramanı _107/13
2. özel ad, şahıs adı _107/19
- mehriban** (Far. < mihr-bān) çok güzel, samimi, şefkatli, merhametli
m. + ı _52/4
- mehşer** (Ar. < maḥşer) bk. mahşer _99/38
- mehtherhana** (Far. < mehter+hâne) mehter takımı, bu takımın görev yaptığı yer _137/32
- mekân** (Ar. < mekân)
1.yer, bulunulan yer, yurt _52/3
m. + da _143/52, 151/3, 158/71
m. + ı _11/7, 43/4, 105/20, 108/62, 109/4, 151/12
m. + ı evliye _53/3
m. + ım _8/12, 103/11
m. + ıma _18/3
m. + ın _155/27, 164/20, 164/104
m. + ına _153/133
2. dünya
m. + a _64/5
m. + da _132/1
- mekânsız** (Ar. < mekân+T.) yeri yurdu olmayan
_150/32
- mekteb** (Ar. < mekteb) okul
m. + inde _33/5
- melaik** (Ar. < melā'ik) bk. melaike _153/57
- melaike** (Ar. < melā'ike) bk. meleyke _132/7
- melal** (Ar. < melāl) üzüntü, hüznün, dert
m. + ım _79/9
- melamet** (Ar. < melāmet) bk. melemet 146/62, 164/86
- melametli** (Ar. < melāmet+T.) ayıplı, kusurlu
_148/32
- melanet** (Ar. < mel'anet) büyük kötülük, lanetlenecek iş veya davranış
_164/59
m. + i _149/19
- melayik** (Ar. < melā'ik) bk. melaik _162/27
- meleh** (Ar. < melek) bk. melek
_59/5, 155/65
m. + ler _155/24, 155/25, 162/29
- melek** (Ar. < melek) Tanrı ile insan arasında aracılık yaptığına ve nurdan olduğuna inanılan manevi varlık
_154/42, 166/11
m. + i mukarin _158/9
m. + ler _134/18, 153/23, 153/34, 169/10, 169/14, 169/18
m. + lerin _154/10
- melekü'l mevt** (Ar. < melek-ül-mevt) Azrail
_129/13
m. + e _159/20
- melemet** (Ar. < melāmet) melamet, kınama, ayıplama, azarlama, çıkışma, rezillik, rüsvaylık 139/84, 139/85
- meleyh** (Ar. < melek) bk. melek
_79/11, 158/15, 165/83
m. + di _76/9
- meleyke** (Ar. < melā'ik) bk. melaike
m. + ler _102/10, 146/38
- melez** (Ar. < meles) değişik türden hayvan veya bitkiden üremiş (hayvan veya bitki)
m. + in _95/10

melhem (Ar. < merhem) bk. merhem __ 40/6, 175/8
m. + siz __ 18/2

melul (Ar. < melül) üzgün __ 113/22

melun (Ar. < mel'ün) Tanrı tarafından lanetlenmiş olan, lanetli __ 146/54

melül (Ar. < melül) bk. melul __ 55/1
m. + dü __ 151/7

meme (T.) yavrularını emzirmek için, memelilerin göğsünde türlü biçim ve sayıda bulunan ve meme başı denilen çıkıntıları olan organ
m. + ler __ 138/3
m. + leri __ 120/40
m. + n __ 123/18
m. + si __ 142/10

memleket (Ar. < memleket) bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke __ 137/19, 151/115
m. + e __ 145/12
m. + i __ 104/17, 151/115
m. + im __ 108/28

memnun (Ar. < memnün) herhangi bir olaydan veya durumdan ötürü sevinç duyan, kıvançlı, mutlu
m. ol- __ 155/49

memur (Ar. < me'mür) devlet hizmetinde aylıkla çalışan kimse, görevli
m. + u __ 122/21, 143/75

men (T.) teklik birinci şahsı gösteren söz
 __ 4/7, 8/9, 13/4, 18/12, 22/9, 26/3, 27/7, 32/11, 51/12, 60/4, 60/7, 70/9, 71/8, 83/10, 86/8, 99/2, 99/25, 99/33, 99/44, 99/64, 103/9, 105/2 108/5, 108/13, 108/81 120/14, 123/43, 124/1, 126/2, 126/4, 126/8, 126/12, 126/16, 126/20, 128/3, 128/11, 128/19, 129/3, 129/11, 129/19, 131/2, 131/11, 132/19, 133/2, 133/3, 133/4, 133/6, 133/8, 133/11, 133/16, 133/17, 133/19, 133/24, 136/1, 142/2, 142/16, 143/71, 146/10, 146/25, 146/57, 146/75, 147/25, 151/62, 154/23, 158/18, 158/47, 158/49, 165/51, 166/24, 168/6, 172/3, 173/4, 173/20, 175/4, 175/9
m. + a __ 96/5, 101/23, 108/34, 129/14
m. + de __ 99/42, 99/46, 108/73, 120/2, 131/7 120/17, 120/26, 159/28, 165/79, 179/11
m. + dedi __ 99/29, 99/30, 99/31

m. + dedir __ 99/17, 99/18, 99/19, 99/21
m. + e __ 37/2, 37/4, 37/8, 37/12, 37/16 40/12, 54/17, 69/2, 83/9, 83/10 112/5, 112/46, 131/9, 135/8, 143/146, 145/9, 151/4, 165/32, 165/50, 176/6
m. + em __ 15/2, 15/4, 15/8, 15/12, 34/6, 108/17 108/61, 120/33, 165/25, 165/28, 165/48
m. + i __ 15/9, 17/3, 17/11, 21/1, 32/12 34/1, 40/3, 41/1, 54/15, 61/7, 71/7 94/1, 108/23, 112/1, 129/1, 131/1, 136/1, 137/25, 146/17, 171/2, 171/4, 171/8, 171/12, 171/16, 171/20, 171/24, 171/28, 172/15, 173/1, 176/2, 176/4, 176/8, 176/11, 176/12, 176/16, 176/20, 177/3, 180/5
m. + im __ 7/1, 14/3, 15/1, 28/5 28/6, 28/7, 37/5, 59/11 65/1, 79/9 82/7, 106/10, 108/2 108/4, 108/8 108/12, 108/16 108/20, 108/24 108/28, 108/32, 108/36, 108/40 108/44, 108/48, 108/52, 108/56 108/60, 108/64 108/68, 108/72 108/76, 108/80 108/84, 108/88 112/21, 112/39, 112/49, 112/55 112/59, 132/24, 136/5, 136/10, 136/15, 151/63, 151/113, 154/44, 158/61, 165/43, 173/4, 173/12
m. + imdir __ 108/47
m. + im için __ 27/12
m. + im için __ 112/49
m. + im kimi __ 112/39, 151/113
m. + nen __ 32/9, 54/23, 71/3, 73/7, 73/10 108/21, 108/57, 112/33, 154/47, 165/45, 172/5

mendil (Ar. < mendīl) burun ve ter silmekte, el ve yüz kurulamakta kullanılan küçük, kare biçiminde dokuma veya yumuşak, ince kağıt
m. + in __ 150/17

menemşe (Far. < benefşe) bk. menevşe __ 165/3

meneviş (Far. < meneviş) hare, bazı nesne, canlı, göz vb. dalgalanır gibi görünen çizgiler __ 135/24

menevşe (Far. < benefşe) menekşe, menekşegillerden, bir veya çok yıllık otsu bitki, bu bitkinin mor

- renkli, güzel kokulu çiçeği _108/7,
135/23, 138/9
- menfi** (Ar. < menfī) olumsuz
m. + di _____ 158/75
- mengene** (Yun.) onarma, işleme, düzeltme vb.
işlemlerin uygulanacağı nesneyi
sıkıştırıp istenildiği gibi tutturmaya
yarayan bir çeşit alet
m. + si _____ 137/9
- mensiz** (T.) 1. teklik şahıs olmadan __ 99/66
- menzil** (Ar. < menzil) iki konak arasındaki
uzaklık, yol _____ 106/10
m. + i _____ 122/6
m. + im _____ 18/4, 166/9
m. + in _____ 143/73
m. + lere _____ 55/10
- Mer** (öz. i.) Meru, hint mitolojisinde,
Brahma'nın dünyası olarak
algılanan ve evrenin merkezi
olduğuna inanılan, eteklerinde
himalayaların yer aldığı kutsal
dağın adı _____ 146/24
- merak** (Ar. < merāk) bir şeyi anlamak veya
öğrenmek için duyulan istek, heves
m. + ını _____ 104/51
- merah** (Ar. < merāk) bir şeyi anlamak veya
öğrenmek için duyulan istek 10/6,
121/41
fikri m. + tan _____ 96/10
- merahlı** (Ar. < merāk+T) kendisini
ilgilendirmeyen bir konuda bilgi
sahibi olmaya çalışan _____ 88/1
- merahsız** (Ar. < merāk+T.) anlama, öğrenme
istegini duymayan, kaygısız,
aldırışsız _____ 72/3
- meraklı** (Ar. < merāk+T) bir şeye çok düşkün
olan, sürekli onunla uğraşan,
hevesli, istekli _____ 57/7
m. + ydı _____ 44/9
- meral** (Moğ.) bk. maral, dişi geyik, ceylan
_____ 57/8
- meram** (Ar. < merām) istek, amaç, gaye,
maksat
m. + ını _____ 55/16
- mercan** (Ar. < mercān) denizde yaşayan,
mercanlar sınıfının örneği olan,
kırmızı kalker iskeletli hayvan ve
bu hayvanın iskeletinden elde
edilen ve süs eşyası yapımında
kullanılan madde __ 50/7, 135/22
hayat- ı m. _____ 94/7
- merd** (Far. < merd) yiğit __ 128/2, 128/7,
128/17, 143/131
- merdan** (Far. < merdān) yiğitler, mertler,
cesurlar _____ 101/46, 159/10
şah-ı m. 1/4, 78/5, 165/7, 165/42,
165/84
- merdane** (Far. < merd+ -āne) yiğitcesine
merdi m. _____ 172/6
- merdoğul** (Far. < merd+T.) mert kişiden olan
erkek çocuk
m. + u _____ 143/131
- Meredis** (öz. i.) Ardahan ilinin Çıldır
ilçesinde bir köy adı
M. + de _____ 151/81
M. + ten _____ 116/25
- meret** (Ar. < mārīd) iri ve çirkin şey,
korkunç nesne, uğursuz __ 128/14
- merake** (Ar. < mareke) mareke, toplantı,
meclis _____ 98/11
- merhaba** (Ar. < merḥabā) selam, selamlaşma
sözü __ 83/12, 143/115, 169/18
- merhabasız** (Ar. < merḥabā+T.) merhaba
etmeden, merhabalaşmadan _____
_____ 143/53
- merhamet** (Ar. < merḥamet) bir kimsenin
veya başka bir canlının karşılaştığı
kötü durumdan dolayı duyulan
üzüntü, acıma __ 105/3, 137/14,
158/54
eyle- m. _____ 171/1
m. ed- _____ 163/19
m. eyle- _____ 34/12
m. + im _____ 108/56
m. + ini _____ 173/18
- merhemet** (Ar. < merḥamet) bk. merhamet
eyle- m. _____ 158/1
- merhem** (Ar. < merhem) deriye sürülerek
kullanılan, içinde birçok etkili
madde bulunan, yumuşak ve koyu
kıvamda, yağlı veya yağsız ilaç _
_____ 154/13
- merkez** (Ar. < merkez) belirli bir yerin ortası
m. + ine _____ 149/14
- mermer** (Ar. < mermer)
1. genellikle beyaz, renkli ve
damarlı da olan, cıllanabilen,
billurlaşmış kireç taşı, bu taştan
yapılmış _____ 10/7, 120/43
2. beyaz, parlak, sert, sağlam ve
pürüzsüz _____ 74/11, 94/6
heyet- i m. _____ 135/11
- mert** (Far. < merd) bk. merd
m. + e _____ 143/131
m. + i _____ 4/2
m. + i merdane _____ 172/6
m. + in _____ 46/4, 128/18
m. + ler _____ 153/135
- mertlih** (Far. < merd+T.) yiğitlik, erkeklik
_____ 150/29
- Merva** (Ar. < Merve) Merve, Mekke'de bir
dağın adı olup, hacılar bununla
Safa Ovası'nda sa'y ederler, yani
yedi defa gidip gelirler ki hac

	farızasının rükünlerindendir _____	146/49
Meryem	(Ar. < Meryem) Hz. Meryem _____	21/11, 103/6
mescidhâne	(Ar. < mescis+Far. < hâne) cami _____	10/7
mesgen	(Ar. < mesken) bk. mesken m. + i _____	71/12, 151/68
mesken	(Ar. < mesken) ikamet edilen yer m. + i _____ m. + im _____ m. + innen _____	122/22 8/12 164/79
meslek	(Ar. < meslek) bir kimsenin geçimini sağlamak için yaptığı sürekli iş m. + de _____ m. + i _____	83/6, 90/10 143/75
messep	(Ar. < mezheb) mezhep, anlayış, görüş m. + i _____	139/35
mest	(Far. < mest) sarhoş m. + ini _____ m. ol- _____	96/7 2/1, 49/5
mestane	(Far. < mest-âne) sarhoş gibi, kendinden geçmişcesine ol-m. _____	63/5
meşaggat	(Ar. < meşakkat) meşakkat, güçlük, sıkıntı, zorluk, zahmet m. + im _____	108/32
meşelih	(Far. < mişe+T.) meşelik, meşe korusu veya meşe ormanı _____	92/6
meşveret	(Ar. < meşveret) iki veya daha fazla kişinin birbiriyle fikir alışverişinde bulunması m. + i _____	121/53
met	(Ar. < medh) bk. meth _____ eyle- m. _____ eyle- m. + imi _____ m. et- _____ m. eyle- _____ m. + i _____	98/5 148/29 99/27 107/29 147/39 98/36
metah I	(Ar. < metâc) matah, insan, mal, eşya vb. için küçümseme yollu bir söz mal- ı m. _____ m. + in _____	19/11 120/51
metah II	(Ar. < metâc) meta, elde bulunan varlık, sermaye m. + im _____ m. + in _____ m. + ını _____	8/8 36/9, 56/12 60/8
metanet	(Ar. < metânet) metinlik, sağlamlık, muhkemlik; sağlam; kuvvetli olma, dayanıklılık _____	106/4, 109/12
meth	(Ar. < medh) övmek, övgü eyle-m. + in _____ eyle- ... m. + ini _____ m. + ine _____	104/45 1/11 118/9

	m. + ini _____	115/13
metin	(Ar. < metn) bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü _____	151/82
	m. + i _____	149/17
mevc	(Ar. < mevc) dalga m. + e gel- _____	101/65
mevcudât	(Ar. < mevcüdât) var olan şeyler, mahlûklar _____	158/10
mevcut	(Ar. < mevcüd) var olan, bulunan _____	25/10, 146/69, 146/83
Mevla	(T. < Mevlâ) Tanrı _____ cenab- ı m. + m _____ m. + dan _____ m. + dan bul- _____ m. + m _____ 36/8, 77/10, 85/10, 98/29, 104/3 108/23, 111/11, 114/10, 116/20, 128/1, 131/9, 132/2, 132/3, 132/4, 132/6, 132/8, 132/16, 132/24, 163/6 m. + nun _____ m. + ya _____ m. + yı _____ 41/1, 41/13, 103/1, 155/16, 155/17	122/22 1/12 69/12, 98/18, 99/73 99/73 99/73 36/8, 77/10, 85/10, 98/29, 104/3 108/23, 111/11, 114/10, 116/20, 128/1, 131/9, 132/2, 132/3, 132/4, 132/6, 132/8, 132/16, 132/24, 163/6 99/15 20/1, 165/33 41/1, 41/13, 103/1, 155/16, 155/17
mevlit	(Ar. < mevlid) doğma, doğum _____	169/1
mevta	(Ar. < mevtâ) ölü, ölmüş kimse m. + lar _____	121/40
mey	(Far. < mey) şarap _____	2/1
meydan	(Ar. < meydân) 1. alan, saha, karşılaşma yeri m. + a _____ 164/81, 172/5 m. + da _____ m. + ı _____ 42/2, 50/2, 50/4, 50/8, 50/12 119/60 m. + uma _____ m. + in _____ m. + ında _____ 2. topluluk m. + a _____ 3. bir şeylerin alım satımının yapıldığı yer m. + da _____	95/1, 97/15, 112/26, 164/81, 172/5 110/13 42/2, 50/2, 50/4, 50/8, 50/12 119/60 165/32 164/80 110/7 47/5 120/54
meyl	(Ar. < meyl) ilgi, gönül verme, eğilim m. + im _____ m. + imi sal- _____ m. + in ver- _____ m. ver- _____ ver- m. _____	4/10 22/3 134/5 13/11, 22/9 17/9
meymun	(Ar. < meymün) bk. maymun _____	139/39, 139/86 m. + dan _____

Meyto	(öz. i.) kişi adı, özel ad M. + nun _____ 151/25	m. + unda _____ 150/31
mayve	(Far. < meyve) bitkilerde çiçeğin döllenmesinden sonra yumurtalığın gelişmesiyle oluşan tohumları taşıyan, genellikle yenebilen organ, yemiş m. + leri _____ 153/140 m. + si _____ 153/141	m. ol- _____ 75/6, 143/30, 143/142
mayvasız	(Far. < meyve+T.) meyvesi olmayan, meyve vermeyen _____ 46/15	mihnet (Ar. < miḥnet) sıkıntı, üzüntü _____ _____ 114/15, 172/13 köşe- yi m. + e _____ 61/2 m. + e _____ 32/14 m. + i _____ 137/10 düş- m. + e _____ 108/21
mayya	(Ar. < meyyāl) meyyāl, çok istekli, düşkün _____ 3/7	mihir (Far. < mihr) güneş m. + ime _____ 108/9
mezad	(Ar. < mezād) açık artırma ile satış yapılan yer m. + a _____ 41/11	mihraç (Ar. < miḥrāc) bk. miraç sırrı m. + ı _____ 171/13
mezar	(Ar. < mezār) ölünün gömülü olduğu yer, kabir m. + da _____ 56/17 m. + ın _____ 121/39	migdar (Ar. < miḳdār) bk. miktar m. + ı _____ 141/24
meze	(Far. < meze) içki içilirken yenilen yiyecek _____ 13/8, 74/11, 120/23	mikdar (Ar. < miḳdār) bk. miktar m. + ı _____ 141/25
mezilsiz	(Ar. < menzīl+T.) menzilsiz, menzili olmayan _____ 150/32	miktar (Ar. < miḳdār) bir şeyin ölçülebilen, sayılabilen veya azalıp çoğalabilen durumu, nicelik, ölçü zerre- yi m. _____ 165/72
mezin	(Ar. < müezzīn) müezzin, namaz vakitlerini bildirmek için ezan okuyan din görevlisi _____ 113/14	mil (Ar. < mīl) değişik işlerde kullanılmak üzere yapılan ince ve uzun metal çubuk m. çek- _____ 179/2
mı	(T.) soru eki _____ 2/1, 2/2, 2/4, 2/8, 2/12, 14/7, 48/1 97/10, 120/53, 126/15, 137/34, 139/74, 143/159, 144/9, 151/113, 164/15, 164/28, 164/100 m. + dır _____ _____ 99/13, 99/14, 99/15, 99/47, 151/13 m. + sın _____ 164/30	millet (Ar. < millet) ulus, benzer özellikleri olan topluluk _____ 11/3, 28/7, 99/27, 121/46, 121/56, 152/21, 153/66 cümle- yi m. _____ 121/25 m. + i _____ 15/10, 137/6, 143/24, 151/7, 152/12 m. + ten _____ 150/43
mısır I	(Ar. < mısr) buğdaygillerden bir bitki türü _____ 13/11	mim (Ar. < ṣ) Arap alfabesinin yirmi dördüncü harfinin adı _____ _____ 39/3, 159/21, 160/19, 161/6, 166/23 m. + nen _____ 158/85
Mısır II	(Ar. < Mısr) Mısır ülkesi _____ 168/19 M. + da _____ 168/16	min (T.) bk. bin _____ 108/71, 110/1, 137/22, 143/28, 152/43, 159/21, 162/5, 166/23 m. altı yüz yetmiş beş _____ 3/9 m. + de bir _____ 29/1, 29/4, 29/8, 29/12 yedi yüz m. _____ 137/24 yüz m. _____ 16/3, 108/12, 156/2
mi	(T.) bk. mı _____ _____ 55/8, 99/8, 125/5, 125/14, 127/2, 127/4, 127/8, 127/12, 127/16, 127/20, 136/11, 142/4, 145/2, 145/4, 145/8, 145/12, 154/46, 164/8, 165/4 m. + dir _____ 99/14 m. + sin _____ 164/29, 164/31 m. + ydin _____ 165/21	min- bk. bin- _____ 137/10 m. - di _____ 165/6 m. - ende _____ 99/25 m. - er _____ 107/10, 118/10, 162/23 m. - if _____ 163/25, 165/22 m. - in _____ 97/25
midgar	(Ar. < miḳdār) bk. miktar m. + ı _____ 38/3	mina (Far. < minā) 1. şişe, şarap şişesi, kristal m. + ya _____ 120/34 2. gök gubbe- yi m. + ya _____ 158/80
mihman	(Far. < mihmān) misafir, konuk _____ _____ 4/11, 82/4 eyle- m. _____ 147/34 m. + dı _____ 125/12 m. + ıdı _____ 98/4 m. + ın _____ 164/48	minde bir (T.) bk. binde bir _____ _____ 29/2, 29/4, 29/5, 29/6, 29/8, 29/12 _____ 29/16, 29/20

- mindir-** bir kimseyi bir şeyin üzerine çıkartmak, oturtmak veya içine yerleştirmek, binmesini sağlamak
m.- di _____ 101/13
- minnet** (Ar. < minnet) yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu
çek- m. _____ 138/23
m. gıl- _____ 138/25
et- m. + i _____ 143/28
- mintan** (Far. < mintān) yakasız, uzun kollu erkek gömleği
m. + ı _____ 123/11
m. + in _____ 123/17
- miraç** (Ar. < mi'rāc) göğe çıkma _____ 146/15
esrar- ı m. + a _____ 158/68
m. + a _____ 168/25
- Mirye** (öz. i.) Hristiyanların çocuklarını yıkadıkları kutsal su _____ 21/10
- Mirza** (Ar. < Mirzā) Hz. Ali'nin torunlarından olan imam _____ 171/27
- misafir** (Ar. < misafir) konuk
m. + e _____ 137/5
m. + i _____ 150/5
- misal** (Ar. < mişāl)
 1. benzer, gibi
m. + ı _____ 143/123
m. + i _____ 13/5, 34/11, 101/20, 148/10
 2. örnek
m. + dir _____ 171/9
- misallı** (Ar. < mişāl+T.) bk. misalli _____
 _____ 13/10, 14/2, 19/3, 135/3
- misalli** (Ar. < mişāl+T.) benzeri, gibi _____ 74/7, 110/3, 135/11
- misgin** (Ar. < miskīn) miskin, uyuşuk, aciz, zavallı _____ 110/12
- misk** (Ar. < misk) Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan bir tür erkek ceylanın karın derisi altındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde
m. + i _____ 120/28
- miski** (Ar. < miskī) misk gibi güzel kokulu
m. + ne _____ 159/12, 160/11
- misl** (Ar. < mişl) benzer, eş
m. + i _____ 97/23, 138/27
m. + in _____ 123/23
- mişgül** (Ar. < müşkil) bk. müşkül _____ 151/7
- mitil** (T.) yatağın, yorganın, yastığın alt yüzü
m. + leri _____ 147/31
- mizac** (Ar. < mizāc) mizaç, huy, yaradılış, tabiat, karakter _____ 118/28
- mizah** (Ar. mizāḥ) gülmece _____ 108/62
- mizan** (Ar. < mizān) terazi, tartı, ölçü
 _____ 153/127, 155/60, 162/34
m. + a _____ 146/82, 155/61
- mizrah** (Ar. < mizrāk) mızrak, uzun saplı, sivri demir uçlu silah, cıda _____ 99/50
- molla** (Ar. < mevlâ) dini yönü ağır basan kimse, büyük bilgin _____
 _____ 101/24, 122/20, 136/8, 139/2, 139/4, 139/8, 139/12, 139/16, 139/20, 139/24, 139/28, 139/32, 139/36, 139/40, 139/44, 139/48, 139/52, 139/56, 139/60, 139/64, 139/68, 139/72, 139/76, 139/80, 139/84, 139/88, 139/92, 143/153, 151/31, 174/10, 174/13
m. + ya _____ 139/63, 144/1
- mor** (T.) kırmızı ile mavinin karışmasından oluşan renk, menekşe renginin kırmızıya çalanı, bu renkte olan _____
 _____ 108/7, 135/23, 138/9
- Mosgof** (Rus.) bk. moskof _____ 113/5, 139/23
- Moskof** (Rus.) Rus _____ 113/28, 119/5
- moskuf** (Rus.) bk. mosgof _____ 101/9
- möhbet** (Ar. < muḥabbet) bk. muhabbet
m. ed- _____ 153/136
- möhlet** (Ar. < mühlet) bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için gösterilen süre, vade
m. al- _____ 72/12
- möhnet** (Ar. < miḥnet) mihnet, acı, sıkıntı
 _____ 147/32
m. + i _____ 170/6
m. + ine _____ 96/4
m. + ten _____ 158/34
- möhteber** (Ar. < muḥteber) muteber, değerli
 _____ 153/69, 164/1
m. + i _____ 153/68
m. + imiş _____ 147/24
- möhübbet** (Ar. < muḥabbet) bk. muhabbet
 _____ 131/20, 143/57
m. + i _____ 4/5, 143/38
- möhübbetli** (Ar. < muḥabbet+T.) sevgi dolu dost canlısı, konuşkan _____ 4/3
- mu** (T.) bk. mi, soru eki _____ 164/12
- muamma** (Ar. < mu'ammā) çelişki, bilinmezlik
 _____ 11/9, 25/9
m. + sı _____ 39/9
- muammer** (Ar. < mu'ammer) yaşamış
m. ol- _____ 23/2
- mubah** (Ar. < mubāḥ) mübah, yapılmasında sakınca olmayan, yapılması günah veya sevap olmayan
fasl- ı m. _____ 141/2
- mubin** (Ar. < mübīn) hayrı, şerri, iyiyi ve kötüyü ayıran
din- i m. + e _____ 146/47
- mucizat** (Ar. < mu'cizāt) mucizeler _____ 2/3
- mudara** (Far. < müdârâ) kötü, sevimsiz
 _____ 143/110

ol- m. _____ 112/45
mufsid (Ar. < müfsid) bk. müfsid _____ 144/1
mugallit (Ar. < muḡkallid) mukallit, taklitçi _____ 139/40, 139/41
muhabbet (Ar. < muḡabbet)
 1. sevgi _____ 7/6, 89/3, 109/8, 143/45, 170/3
 2. dostça konuşma, yarenlik _____ 8/6, 143/118, 146/22
m. eyle- _____ 138/25
m. + i _____ 46/4, 98/17, 156/8
muhabbetli (Ar. < muḡabbet+ T.) bk. möhübbetli _____ 122/28, 147/13
muhaccir (Ar. < muḡacir) bk. muḡacir _____ 121/10
muhacir (Ar. < muḡacir) göçmen _____ 121/7, 121/29, 121/45
muhacirliḡ (Ar. < muḡacir+T.) bk. muḡacirlik _____ 121/32
muhacirlik (Ar. < muḡacir+T.) göçmenlik _____ 100/5
muhakkim (Ar. < muḡakkem) muḡakkem, tahkîm edilmiş, sağlam kılınmış, sağlam, berk, sağlamlaştırılmış, kuvvetli _____ 165/27
muhallıf (Ar. < muḡālif) bk. muḡallif _____ 139/25
muhallif (Ar. < muḡālif) aykırı, ters _____ 5/3
muhalluf (Ar. < muḡālif) bk. muḡallif _____ 29/3
muhannet (Ar. < muḡanneṣ) alçak, korkak, namert _____ 112/45, 133/7
m. + den _____ 15/6
Muhammet (Ar. < Muḡammed)
 1. Peygamber hz. Muhammed _____ 10/11, 11/10, 25/11, 105/6, 136/14, 142/14, 150/22, 152/28, 155/62, 155/71, 161/4, 165/34, 169/17, 171/13
Habib- i m. _____ 65/11
M. + i _____ 163/12
nur- ı M. + e _____ 158/40
ümmet- i m. _____ 121/20, 121/34
 2. özel ad, şahıs adı _____ 101/55, 101/63 109/3
Muharrem (Ar. < Muḡarrem) şahıs adı, özel ad _____ 143/134
muhdaç (Ar. < muḡtāc) bk. muḡtaç *m. ol-* _____ 141/10
muhdar (Ar. < muḡtār) bk. muḡtar *m. + ı* _____ 100/10
muhib (Ar. < muḡıbb) seven, sevgi besleyen, dost _____ 146/46
muhtaç (Ar. < muḡtāc) bir şeye gereksinim duyan *m. + a* _____ 168/27

m. + am _____ 14/11
m. ol- _____ 52/9
muhtar (Ar. < muḡtār) köy ve mahallenin yasalarla belirtilmiş işlerini yürütmek için o köy ve mahallede oturanların seçtikleri kimse _____ 89/8
m. + ı _____ 122/13
muhtasar (Ar. < muḡtaṣar) bk. muḡtesar *m. + ı* _____ 143/140
muhtesar (Ar. < muḡtaṣar) muḡtasar, kısaltılmış olan, kısa, özet _____ 135/25
mukadder (Ar. < muḡadder) takdir edilmiş, değeri anlaşılmış _____ 165/56
mukarreb (Ar. < muḡarreb) takribedilmiş, yaklaşmış, yakın _____ 158/15
mukarin (Ar. < muḡārin) muḡārin, yakın olan, ulaşmış olan, kavuşan; Azrail *melek- i m.* _____ 158/9
mumin (Ar. < muḡmin) bk. mümin _____ 155/75
muntazır (Ar. < muntazır) gözleyen, bekleyen _____ 51/2, 113/34
m. + am _____ 10/12
m. + dı _____ 11/11
murad I (Ar. < murād) bk. murat *m. al-* _____ 1/4
m. + lar _____ 77/10
Muradoğul (Ar. < murād+T.) şahsa ait unvan *m. + u* _____ 122/19
muraf (Ar. < murāfa'a) duruşma _____ 120/47
murat II (Ar. < murād)
 1. istek, dilek, amaç, gaye _____ 138/22
m. + a _____ 158/11
m. + a er- _____ 121/37
m. + a yet- _____ 168/2
m. + ımı _____ 146/57
m. + in _____ 99/39
m. + in gözündə koy- _____ 146/6
m. + ina er- _____ 121/23
m. + ina eriş- _____ 101/37
m. + ina tüş ol- _____ 119/36
m. + ina gavuṣdur- _____ 99/16
m. + ina yetiş- _____ 119/3
m. + ını _____ 68/10
yet- m. + a _____ 32/16
 2. bir suyun adı, yer adı _____ 23/5
 3. şahıs adı, özel ad _____ 100/17, 143/63
murdar (Far. < murdār) kirli, pis _____ 142/3
murğ (Far. < mürğ) mürğ, kuş _____ 165/36
Musa (Ar. < Mūsā)
 1. dört büyük peygamberden biri _____ 65/19, 144/11, 153/90, 154/1, 154/5, 154/21, 154/25, 154/29, 154/33, 154/37, 168/17
M. + nın _____ 146/20

	<i>M. + ya</i> _____ 52/5, 173/14
	<i>M. + yı Harun</i> _____ 158/32
	2. şahıs adı _____ 143/69
	<i>M. + ya</i> _____ 151/75
musahhar	(Ar. < musahhar) ele geçirilmiş, yakalanmış _____ 113/9
musalla	(Ar. < muşalla) bk. müselle, camilerde cenaze namazı kılınan yer <i>m. + tın</i> _____ 176/9
musallat	(Ar. < musallat) sataşma, ilişme <i>ol- m.</i> _____ 101/6
Musdafa	(Ar. < Muştafā) kişi adı, özel ad _____ 151/49
musga	(Ar. < nusha) muska, içinde dini ve büyüleyici bir gücün saklı olduğu sanılan, taşıyanı, takanı veya sahip olanı zararlı etkilerden koruyup, iyilik getirdiğine inanılan bir nesne, yazılı kağıt vb. <i>m. + lar</i> _____ 139/53
musibet	(Ar. < muşibet) ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey, uğursuzluk _____ 153/100 <i>m. + i</i> _____ 153/35 <i>m. + idi</i> _____ 101/32
Mustafa	(Ar. < Muştafā) peygamber Hz. Muhammed _____ _____ 10/11, 11/10, 25/11, 52/7, 99/46, 155/71 <i>M. + dir</i> _____ 146/13 <i>M. + ya</i> _____ 146/50 <i>nur- ı M.</i> _____ 165/34
Muş	(öz. i.) Muş şehri _____ 115/6
mutahhar	(Ar. < muṭahhar) tathîr edilmiş, temizlenmiş, temiz _____ 158/60
mutalat	(Ar. < mütālā'a) mütalaa, düşünce <i>m. + ım</i> _____ 8/10
mutfak	(Ar. < maṭbaḥ) yemek pişirilen yer, aş damı <i>m. + ında</i> _____ 118/36
mutfakhane	(Ar. < maṭbaḥ+Far. < ḥāne) bk. mutfakhane <i>m. + m</i> _____ 112/51
mutfakhane	(Ar. < maṭbaḥ+Far. < ḥāne) aş evi _____ 98/7
mutfaklı	(Ar. < maṭbaḥ+T.) mutfağı belli bir niteliğe sahip olan _____ 100/13
Muti	(öz. i.) kişi adı, özel ad _____ 151/31
Mutu	(öz. i.) bir kişiye ait lakap yada bir kii adının kısaltılmış biçimi <i>M. + ynan</i> _____ 151/74
muturub	(Ar. < muṭrib) mutrib, çalgı çalan, çalgıcı, şarkıcı, şarkı okuyan, çingene <i>m. + u</i> _____ 137/36

muy	(Far. < mūy) kıl, tüy <i>m. + ları</i> _____ 166/3 <i>m. + u</i> _____ 118/40 <i>m. + un</i> _____ 74/7
muylu	(Far. < mūy+T.) kılı, tüyü herhangi bir nitelikte olan <i>m. + du</i> _____ 37/7
mü	(T.) soru eki _____ 122/2, 122/4, 122/8, 122/12, 122/16, 122/20, 122/24, 122/28, 122/32
mübareh	(Ar. < mübārek) kutlu, uğurlu <i>m. ol-</i> _____ 99/75
mübüvvet	(Ar. < nübüvvet) nübüvvet, nebilik, peygamberlik _____ 146/87 <i>m. + e</i> _____ 158/72
müdebe	(Ar. < müctebā) müctebā, seçilmiş, seçkin _____ 158/64
müceffer	(Ar. < mücevher) bk. mücevher: mücevher _____ 2/2, 2/10
mücerret	(Ar. < mücerred) yalnız, tek _____ 159/7
mücevh	(Ar. < mücevher) mücevher, değerli, kıymetli süs eşyası _____ 15/4, 106/12, 128/21 <i>m. + e</i> _____ 86/1 <i>m. + le</i> _____ 50/8
mücevr	(Ar. < mücevher) bk. mücevher _____ 120/2, 153/109 <i>elfaz- ı m.</i> _____ 34/5
mücrim	(Ar. < mücrim) suçlu _____ 4/4, 146/90 <i>m. + ler</i> _____ 158/39 <i>m. ol-</i> _____ 153/97
mücv	(T.) rendelenmiş kabağa un, yumurta, peynir, dereotu, tuz, karabiber, taze soğan katılmasıyla yapılan bir tür köfte <i>m. + in</i> _____ 143/40
müdar	(Ar. müdārā) yüze gülme, yüze gülücülük, dost gibi görünme _____ 141/9
müddet	(Ar. < müddet) 1. süre _____ 14/5, 93/6, 96/9, 143/17, 155/52, 162/17 <i>ömrü m.</i> _____ 138/23 2. zaman, vakit <i>çarh- ı m.</i> _____ 129/10 <i>m. + i</i> _____ 72/5, 143/12, 179/4 <i>m. + i İbrahim</i> _____ 173/13 <i>m. + im</i> _____ 108/48
müekket	(Ar. < müekked) müekked, sağlamlaştırılmış, tekrar edilmiş <i>m. + tir</i> _____ 136/3
müfessir	(Ar. < müfessir) Kur'an'ı yorumlayan din âlimi <i>m. + ler</i> _____ 141/19
müfsid	(Ar. < müfsid) müfsit, araboza <i>m. + in</i> _____ 139/70

müfde	(Far. < müft) parasız, bedava, karşılığında hiçbir şey verilmeyen _____ 147/38
müfdü	(Ar. müfti) müftü, dinî konularda fetva veren kimse _____ 152/14
müfeddiş	(Ar. < müfettiş) müfettiş, bir kuruluştaki işlerin, kanun ve tüzüklere uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini denetleyen kimse _____ 152/14
mühnet	(Ar. < miḥnet) mihnet, sıkıntı, üzüntü _____ 120/68
mühreli	(Far. < mühre+T.) mühre ile cilalanmış _____ 120/43
mühtesar	(Ar. < muḥtaşar) bk. muhtesar <i>m. + ı</i> _____ 140/12
mühür	(Far. < mühr) bir kimsenin, bir kuruluşun adının veya ünvanının tersine kazılı bulunduğu, metal, lastik vb. yapılmış araç, damga, kaşe ve bu araçla basılan ve imza yerine geçen ad _____ 65/18
müjgan	(Far. < müjgān) kirpik, ok _____ 123/22, 126/4, 137/34, 179/2 <i>tığ- ı m.</i> _____ 19/2 <i>tığ- ı m. + ı</i> _____ 180/10
müjganmı	(Far. < müjgān+T.) kirpikli _____ 74/3
mülhaza	(Ar. < mülāḥaza) düşünce <i>m. + sız</i> _____ 38/6
mülhaza	(Ar. < mülāḥaza) bk. mülahaza <i>m. + (y)ı</i> _____ 5/18
mülk	(Ar. < mülk) 1. bir devletin ülkesi, idare, yurt _____ 101/14 <i>m. + ünde</i> _____ 5/16, 105/5, 106/4 <i>m. + üne</i> _____ 101/14 2. bina ve arazi gibi birinin tasarrufunda bulunan mal, vakıf karşısı _____ 162/13, 162/59 <i>m. + ü bina</i> _____ 95/13 <i>m. + üne</i> _____ 121/18
mülkiye	(Ar. < mülkiyye) asker olmayanlar sınıfı _____ 143/75
mümin	(Ar. < mu'min) 1. inanan, inançlı, imanlı, Müslüman _____ 42/12, 101/38, 145/12, 153/134, 153/137 <i>ervāh- ı m. en</i> _____ 48/3 <i>m. + e</i> _____ 167/6 <i>m. + ler</i> _____ 113/37, 162/53 <i>m. + ner</i> _____ 119/4, 169/19 <i>m. + neri</i> _____ 4/3
mümkün	(Ar. < mumkin) 1. imkan <i>m. + üm</i> _____ 62/11 2. muhtemel, olabilir <i>m. + dü</i> _____ 120/68

mümkünsüz	(Ar. < mumkin+T.) olanaksız, imkansız, muhtemel olmayan _____ 106/6
münafık	(Ar. < münāfiḳ) arabozan, dini kurallara inanmadığı halde inanmış gibi görünen _____ 139/64, 153/133, 169/20 <i>m. + lar</i> _____ 101/37, 119/3
münakkaş	(Ar. < münakkaş) nakışlı, desenli _____ 98/8 <i>nakş- ı m. + a</i> _____ 135/4 <i>nakş- ı m. + dı</i> _____ 120/10
münasif	(Ar. < münāsib) bk. münasip <i>m. + di</i> _____ 143/76
münasip	(Ar. < münāsib) uygun, yerinde olan _____ 90/9
münasipsiz	(Ar. < münāsib+T.) uygun ve yerinde olmayan _____ 38/3, 90/9
müneccim	(Ar. < müneccim) falcı _____ 2/3, 161/7
münevver	(Ar. < münevver) aydın kimse, aydınlatılmış _____ 135/14, 165/47 <i>m. + i</i> _____ 141/8, 141/9 <i>şah- ı m.</i> _____ 164/6 <i>şevki m.</i> _____ 138/6
münezzeh	(Ar. < münezzeh) tenzih edilmiş, temiz, arı, uzak _____ 3/6, 132/2
Münkereyn	(Ar. < Münkirīn) münkir, mezarda sual soracak olan iki melekten biri <i>M. + e</i> _____ 56/20
münkir	(Ar. < münkir) 1. inkar eden, kabul etmeyen _____ 7/9, 111/3 2. mezarda sual soracak olan iki melekten biri _____ 127/17 <i>M. + inen</i> _____ 155/46 <i>m. + ler</i> _____ 162/42 <i>m. + nen</i> _____ 134/21
mümkür	(Ar. < münkir) bk. münkir, inkar eden, kabul etmeyen _____ 139/33
müntazır	(Ar. < muntaẓır) bk. muntazır _____ 34/6
müntazir	(Ar. < muntaẓır) bk. muntazır <i>m. + em</i> _____ 138/12
münteha	(Ar. < müntehā) son, sona ermiş, bitmiş _____ 158/4
münzür	(Ar. < muẓırr) muzır, zararlı, yaramaz, her şeyi bozan <i>m. + e</i> _____ 139/10 <i>m. + sünü</i> _____ 139/73
müptela	(Ar. < mübtelā) tutulmuş <i>m. ol-</i> _____ 77/1 <i>m. + yım</i> _____ 138/1
müptezel	(Ar. < mübtezel) saygınlığını yitirmiş, değersiz _____ 25/7
müracat	(Ar. < mürācaʿat) müracaat, başvuru <i>m. + ım</i> _____ 108/36
mürekkab	(Ar. < mürekkeb) mürekkep, yazı yazmak, desen çizmek veya

	basmak için kullanılan, türlü renklerde sıvı madde _____ 77/7
mürsel	(Ar. < mürsel) resul, peygamber _____ 25/11, 105/4 m. + i _____ 51/3, 158/70, 167/15 m. + lere _____ 146/35
mürşit	(Ar. < mürşid) doğru yolu gösteren kimse, kılavuz m. + den _____ 146/57 m. + i kâmil _____ 85/3
mürted	(Ar. < mürtedd) mürtet, Müslümanlığı bırakıp başka bir dine geçmiş olan kimse _____ 139/56 m. + i _____ 165/28 m. + i müşrig _____ 139/57
Mürteza	(Ar. < Murtaza) Hz. Ali _____ 165/33, 165/62, 165/65 m. + yı _____ 165/61 şir- i huda m. + nın _____ 1/11
mürvet	(Ar. < mürüvvet) mürüvvet, yiğitlik, mertlik, cömertlik _____ 128/7
müsdecep	(Ar. < müstecâb) dileği kabul olunmuş m. ol- _____ 53/2
müsel	(Ar. < müşâl) müsâl, sakal m. + i _____ 146/87
müselle	(Ar. < muşallâ) bk. musalla, cami civarında cenaze namazı kılınan yer m. + ye _____ 162/22
müsiwet	(Ar. < muşîbet) bk. musibet _____ 73/10
Müslüman	(Ar. < muslim+Far. < -ân) Müslüman İslam dininden olan kimse _____ 20/13 m. + ı _____ 42/4 taklid- i m. _____ 139/73
Müslümanlıh	(Ar. < muslim+Far. < -ân+T.) Hz. Muhammed'in yaydığı din, İslam dini, İslamlık, İslamiyet _____ 121/4
müsübet	(Ar. < muşîbet) bk. musibet _____ 139/52, 139/53, 148/6
müşerref	(Ar. < müşerref sf.) onur verilerek yüceltilmiş _____ 135/18
müşderi	(Ar. < müşterî) müşteri, alıcı, hizmet gören ve karşılığında ücret ödeyen kimse _____ 41/11 m. + si _____ 44/15
müşgül	(Ar. < müşkil) bk. müşkül _____ 112/59, 151/2, 155/73, 163/11 hâl- i m. _____ 180/14 m. + de _____ 94/3, 157/3
müşgül	(Ar. < müşkil) bk. müşkül _____ 177/3
müşk	(Far. < müşg) müşg, misk m. + i nefes _____ 135/12
müşkül	(Ar. < müşkil) güç, zor, güçlük, zorluk _____ 108/36, 172/2
müşrig	(Ar. < müşrik) bk. müşrik mürted- i m. + sen _____ 139/57
müşrik	(Ar. < müşrik) Tanrı'ya ortak koşan

	m. + ler _____ 113/37
müştag	(Ar. < müştāk) bk. müştak m. + am _____ 120/21
müştağ	(Ar. < müştāk) bk. müştak m. + ıd _____ 44/10
müştah	(Ar. < müştāk.) bk. müştak m. + dı _____ 104/50
müştak	(Ar. < müştāk) özleyen, göreceği gelen m. ol- _____ 166/6
müşür	(Ar. < müşîr) müşîr, işaret eden, yol gösteren m. + lerin _____ 98/27
mütebar	(Ar. < muṭteber) muteber, itibarlı, hatırı sayılır, saygın m. + ı _____ 100/14
mütereke	(Ar. < mütäreke) mütareke, ateşkes _____ 143/149
mütrüp	(Ar. < muṭrib) bk. muturub m. + dūr _____ 143/125
müyesser	(Ar. < müyesser) kolaylıkla ortaya çıkan _____ 135/8 zikri m. _____ 167/3
müzeyyen	(Ar. < müzeyyen) süslenmiş, bezenmiş _____ 153/141 şiddet- i m. _____ 165/3

N

N	(T.) bk. ne _____ 100/17
nabedid	(Far. < nâ-bedîd) ortada görünmeyen, belirsiz, kayıp, yitik _____ 165/63
naçar	(Far. < nâ-çâr) çaresiz, çaresi olmayan _____ 113/29
nadan	(Far. < nâ-dân) bilgisiz, cahil _____ 5/19 n. + a _____ 2/10, 107/30, 109/13 n. + ı _____ 86/1, 104/9
nafaka	(Ar. < nafâka) geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik n. + lar _____ 108/39
nagâh	(Far. < nâ-gâh) nagâh, aniden, birdenbire, beklenmeden, habersiz, ansızın n. + ı _____ 83/11
nahah	(Far. < nâ+Ar. < ḥaḳḳ) bk. nahakk _____ 16/8
nahak	(Far. < nâ+Ar. < ḥaḳḳ) bk. nahakk _____ 120/13, 141/22
nahakk	(Far. < nâ+Ar. < ḥaḳḳ) haksız, haklı olmayan, adaletsiz n. + a _____ 53/10
nahalef	(Far. < nâ+Ar. < ḥalef) soyuna çekmeyen, hayırsız evlat _____ 5/16
nahar	(Ar. < nehâr) bk. nehar _____ 162/10
nahş	(Ar. < naḳş) nakış, resim, işleme, renk n. + ı _____ 6/12

Nakalaköy	(öz. i.) Ardahan'ın Göle ilçesine bağlı bir köy adı, bu köyün yeni adı Ortakent'tir. N. + e _____ 143/5
nakıs I	(Ar. < nakş) bk. nakış n. + ı _____ 138/7
nakış	(Ar. < nakş) bk. nakş n. + lar _____ 123/32
nakışkâr	(Ar. < nakş+Far. < kâr) nakışlı, renkli _____ 100/18 n. + ım _____ 135/23
nakıs II	(Ar. < nâkış) özür, kusur, noksan n. + ından _____ 139/91
nakş	(Ar. < nakş) nakış, resim, işleme, renk n. + ı münakkaşa _____ 135/4 n. + ı münakkaşdı _____ 120/10 n. + ı nişan _____ 25/1
Nakşibendi	(Ar. < nakş+Far. < bendî) Şeyh Muhammed Bahâüddîn Nakşibend'in kurduğu zühde, mürâkabeye ve hafî zikre dayanan tarikatine girmiş kimse _____ 146/70, 152/26 Şah- ı N. _____ 164/27
nal	(Ar. < na ^l) at, eşek, öküz vb. yük hayvanlarının tırnaklarına çakılan, ayağın şekline uygun demir parçası n. + ı _____ 44/24
nala	(Far. < nâle) bk. nâle _____ 101/32
nâle	(Far. < nâle) inleme, feryat n. + emden _____ 14/3 n. + si _____ 112/29
nalet	(Ar. < lā'net) bk. lanet eyle- n. _____ 148/31
nam	(Far. < nām) 1. ün n. al- _____ 97/7 n. + dı _____ 137/35 2. ad n. + ı _____ 109/3 n. + ında _____ 100/3, 101/3, 107/3
namaz	(Far. < namāz) beş vakitte kılınması Müslümanlar için farz olan ibadet _____ 20/2, 20/13 g.- n. + ı _____ 151/76 n. + da _____ 20/7, 146/75 namaz gıl- _____ 151/76, 155/8, 164/70
name	(Far. < nāme) mektup _____ 32/2, 155/23
nâme	(Ar. < nağme) nağme, ses _____ 102/5, 102/6
namerd	(Far. < nā-merd) korkak, alçak, mert olmayan _____ 19/11, 22/6, 46/3, 97/13 112/26, 112/46, 114/15, 128/18 n. + i _____ 4/1 n. + inen _____ 22/6

namet	n. + lerin _____ 10/1, 10/3 (Ar. < ni'met) bk. nimet nazi n. _____ 147/38
namurad	(Far. < nā+Ar. < murād) muradına ulaşamamış, bahtsız n. ol- _____ 40/8
namus	(Ar. < nāmūs) bir toplum içinde ahlak kurallarına karşı beslenen bağlılık, dürüstlük, doğruluk _____ 48/4, 50/5, 88/7, 99/18, 122/26, 143/47 n. + u _____ 153/72 n. + u(n)an _____ 122/18 n. + un _____ 119/61
namussuz	(Ar. < nāmūs+T.) ahlak kurallarına uygun davranmayan, ahlak kurallarını çiğneyen _____ 119/25, 150/44
nan	(Far. < nān) ekmek _____ 38/9, 100/14, 108/39, 112/52, 123/41, 166/22 n. + a _____ 112/52 n. + dan artıh _____ 7/6 n. + ı _____ 143/34, 150/39, 153/51 n. + inan _____ 41/7 n. + ını _____ 10/3
nar	(Far. < nār) Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleribüyük, koyu kırmızı renkte, küçük bir ağaç ve bu ağacın kırmızımtrak sarı sert bir kabukla örtülü, içinde çok sayıda kırmızımtrak, sulu taneler bulunduran yuvarlak yemişi _____ 138/3 n. + ları _____ 120/44
nâr	(Ar. < nār) ateş, alev, acı _____ 9/6, 20/12 71/12, 162/36, 165/52 hışm- ı n. + a _____ 146/32 n. + a _____ 2/7, 19/4, 59/2, 108/10, 146/28, 164/95, 165/53, 168/7 n. + a çekil- _____ 130/9 n. + dadı _____ 43/8 n. + dı _____ 123/18 n. + ı _____ 47/10, 132/17, 153/132, 177/8, 180/15 n. + ıdı _____ 6/6 n. + ı hicret _____ 121/27 n. + ı karar _____ 129/18 n. + idi _____ 101/44 n. + in _____ 153/133 n. + ina _____ 34/12, 158/25, 162/50 n. + ını _____ 37/14 n. + ının _____ 134/2 vücudu n. ol- _____ 14/1
nâra	(Ar. < na're) haykırma, bağırma n. vur- _____ 101/15

narıncı	(Far. < nārencī) narenci, turuncu, turunc renginde _____ 135/4	<i>n. + ı</i> _____ 100/14
nas	(Ar. < nās) insanlar, adamlar, halk <i>halkı n. + a</i> _____ 91/11, 148/30 <i>n. + a</i> _____ 48/9, 110/12	<i>n. + in</i> _____ 31/29
nası	(T. < ne+Ar. < aşı) bk. nasıl _ 132/1	2. özen isteyen, nazik _____ 112/52, 143/124, 147/38
nasihat	(Ar. < naşihat) bk. nasihat <i>al- n. + in</i> _____ 29/17	<i>n. + ı</i> _____ 143/124
nasıl	(T. ne+Ar. aşı) bir işin ne biçimde hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz _ 26/1, 119/2, 158/59	<i>n. + ı nimet</i> _____ 112/52
nasıra	(Ar. < nāsıra) Nasrani, Hristiyan, İsevi <i>n. + sı</i> _____ 143/24	<i>naz+ i namet</i> _____ 147/38
nasib	(Ar. < naşib) bk. nasip, bir kimsenin elde edebildiği, sahip olabildiği şey <i>n. et-</i> _____ 114/10	nazar (Ar. < naẓar)
nasip	(Ar. < naşib) 1. birinin payına düşen şey, kismet, talih, baht <i>n. + ini</i> _____ 87/2 2. bir kimsenin elde edebildiği, sahip olabildiği şey <i>n. ol-</i> _____ 164/7	1. bakış, bakma, göz atma, görme _____ 148/5 <i>eyle- nazar</i> _____ 161/11 <i>gıl- n.</i> _____ 152/18, 166/24, 169/10 <i>n. + a</i> _____ 56/4 <i>n. + dan sal-</i> _____ 2/2
nasihat	(Ar. < naşihat) öğüt <i>al- n.</i> _____ 85/3, 155/5 <i>n. al-</i> _____ 16/7, 137/11, 155/4 <i>n. + im</i> _____ 108/64 <i>n. + i</i> _____ 152/40 <i>n. + tı</i> _____ 73/18 <i>n. ver-</i> _____ 47/1 <i>ver- n.</i> _____ 153/77	2. belli kimselerde bulunduğu inanılan, insanlara, özellikle çocuklara, evcil hayvanlara, eve, mala, mülke, hatta cansız nesnelere de zarar veren, bakıştaki çarpıcı ve öldürücü güç, göz _____ 46/7
Nasrani	(Ar. < naşrānī) Hristiyan, İsevi _____ 139/70	nazıl (Ar. < nāzil) inen, inmiş, konaklayan _____ 141/25
Nasür	(Ar. < naşır) naşır, nusret eden, yardımcı <i>n. + ün</i> _____ 158/52	nazır (Ar. < nāzır) başkan, vekil _____ 157/2 <i>n. + dı</i> _____ 162/29
naşı	(Ar. < nāşī) 1. bk. naşı, ileri gelen _ 29/4, 177/6 <i>cenâb- ı n. + nda</i> _____ 139/66 2. ötürü, dolayı, sebebiyle <i>şirreti n. + san</i> _____ 139/65	nazih (Far. < nāzik) bk. nazik _____ 138/2
naşı	(Ar. < nāşī) naşı, ileri gelen <i>n. + di</i> _____ 66/6	nazik (Far. < nāzik) ince yapılı, narin _____ 122/8
nat	(Ar. < naʿt) bir şeyin niteliklerini övmek, Hz. Muhammet'in niteliklerini övmek, ondan şefaat dilemek amacıyla yazılan kaside <i>n. + ıdır</i> _____ 169/32	nazlı (Far. < nāz+T.) 1. kolayca gönlü olmayan, işveli, edalı _____ 59/8, 81/2
natık	(Ar. < nāṭik) söyleyen, konuşan <i>n. + ı Furkan</i> _____ 136/5	2. şahıs adı, özel ad <i>N. + m</i> _____ 128/4
naz	(Far. < nāz) 1. isteksiz gibi görünerek yalvarmak amacıyla yapılan davranış 118/16 <i>n eyle-</i> _____ 126/1	ne (Far. < ne e.) olumsuzluk edatı _____ 164/50
		ne (T.) 1. soru sözcüğü _____ 5/1, 5/2, 5/4, 5/8, 5/12, 5/13, 5/16, 5/20, 8/2, 15/9, 26/10, 28/10, 29/20, 36/2, 36/4, 36/8, 36/12, 38/2, 38/4, 38/8, 38/12, 39/2, 39/4, 39/8, 39/12, 53/7, 55/1, 65/2, 65/4, 65/8, 65/12, 65/16, 65/20, 65/24, 73/10, 76/4, 86/9, 98/33, 121/9, 132/9, 132/10, 132/11, 132/14, 132/15, 150/3, 151/51, 154/8, 157/6, 158/6, 164/30, 164/55, 165/64, 165/83 <i>n. + di</i> _____ 151/83, 151/91 <i>n. + dir</i> _____ 43/1, 126/11 <i>n. + ye</i> _____ 48/8, 48/12, 59/11 <i>n. + yi</i> _____ 6/3, 26/11, 36/6, 164/88 <i>n. + yimiş</i> _____ 164/17, 164/18, 164/19
		2. (T. sf.) nasıl, nasılsa _____ 37/2, 68/4, 69/5, 70/13, 83/4, 120/9, 122/5, 126/6, 138/11, 143/56, 153/40, 164/84

3. (T. sf.) hangi _____
26/12, 43/4, 104/27, 123/1, 144/2,
144/4, 144/6, 144/8, 144/11,
144/12, 157/10, 157/11
n. + sin _____ 123/1
4. (T. zm.) hangi şey 56/15, 108/84,
139/10, 144/5
n. + ler _____ 133/2
n. + leri _____ 153/60, 153/61
n. + ye _____ 139/13, 149/1
5. (T.zm.) her şey 62/12, 97/3, 158/55
6. (T.zf.) nereden _____
76/4, 90/2, 90/4, 90/8, 90/12, 90/16
7. (zf.) niye, niçin, neden _____
54/2, 97/25, 163/4, 164/53
- nebadet** (Ar. < nebatāt) nebatat, bitkiler, bitki
bilimi, botanik
n. + im _____ 108/8
- nebahat** (Ar. < nebāhat) şan, şeref, onur
n. + im _____ 108/2
- nebat** (Ar. < nebāt) topraktan biten, çıkan
her türlü şey, bitki
fazlı n. + a _____ 146/66
- nebi** (Ar. < nebī) _____
1. peygamber 12/9, 136/14, 146/35,
162/27, 165/69, 167/15
hatem- i N. _____ 146/87
n. + in _____ 56/19
n. + ler _____ 154/9
n. + ye _____ 63/11
2. özel ad, şahıs adı 106/3, 106/9
109/3, 122/30
- nebiy** (Ar. nebī) bk. nebi
nuh- ı n. + yine _____ 158/24
- nec** (T.zf.) bk. nece, nasıl _____ 153/131
- nece** (T.sf.) _____
1. nasıl _____ 6/6
2. kaç, kaç tane _____
6/12, 108/50, 156/2
- neceset** (Ar. < necāset) necāset, pislik,
murdarlık _____
139/12, 139/13
- necis** (Ar. < necs) pis, murdar _____ 139/75
- necip** (Ar. < necīb) necīb, soyu sopu temiz,
nesli pāk olan kimse _____ 138/14
- neçe** (T.) bk. nece
1. (zf.) nasıl _____ 92/6, 99/12
2. (sf.) kaç, kaç tane _____
104/52, 110/12, 121/16, 134/10,
143/28, 153/114, 157/5, 163/26,
164/13/, 165/44, 165/46, 179/4
- ned-** ne et-, ne yap-
n.- eriz _____ 154/17
n.- ersin _____ 154/45
- nedabet** (Ar. < nedāmet) nedamet, pişmanlık
_____ 99/34
- nedalet** (Ar. < nedālet) kirlilik, pislik,
çirkeflik _____
139/4, 139/88, 139/89, 151/57
- nedaret** (Ar. < nedāret) nezaket, tazelik,
parlaklık, güzellik _____ 139/5
- neden** (T.) _____
1. bir varlığı veya olayı etkileyen
,oluşturan, doğuran şey _____ 6/3
2. bir olayı doğuran başka bir olayı
sormak için kullanılan bir söz;
niçin _____ 114/8
- ne...ne...** (Far. bağ.) sıralı birleşik cümlelerin
oluşumunda yer alıp bağımsız
cümlelerin başlarında bulunup bu
cümleleri birbirlerine bağlarlar. _____
6/7, 6/9, 6/10, 11/8, 13/8, 52/5
77/5, 77/6, 77/7, 83/12, 99/66
108/66, 132/12, 137/3, 143/7,
143/115, 165/40, 175/6, 175/11,
179/8, 179/12
- nene** (T.) _____
1. nine, torunu olan kadın, büyük
anne _____ 118/35
2. yaşlı kadın _____ 118/37
- nefes** (Ar. < nefes) soluk
müşk- i n. _____ 135/12
n. + i _____ 123/6
n. + te _____ 134/16
- nefs** (Ar. < nefes) nefis, öz varlık, kişilik
n. + e n. _____ 147/3
n. + in _____ 124/9
n. + ine uy- _____ 134/7
n. + i niyyet _____ 7/3, 50/11
- nefis** (Ar. < nefes) bk. nefes _____ 9/9, 124/5,
129/10
n. + ine _____ 162/46
- nehak** (Far. < nā+Ar. < ḥaḳḳ) haksız, boş
n. + tır _____ 3/11
- nehar** (Ar. < nehār) gündüz, gündüz vakti
_____ 46/3
- neher** (Ar. < nehār) bk. nehar _____ 27/8
- nehy** (Ar. < nehy) yasak etme
n. + inen _____ 167/9
- Nekir** (Ar. < Nekīr) mezarda ölüleri soruya
çেকেcek olan iki melekten birinin
adı _____ 127/17, 134/21, 155/46
- Nemrud** (Ar. < Nemrūd) bk. Nemrut
N. + ı gara _____ 168/5
N. + u _____ 164/10
N. + un _____ 158/25
- Nemrut** (Ar. < Nemrūd) Bâbil'in kurucusu
denilen hükümdar (M.Ö. 2640)
olup Hz. İbrahim'i ateşe attırmıştır.
_____ 132/13, 164/103, 173/13
N. + dan _____ 139/17
- nene** (T.) anne, nine, yaşlı kadın
n. + nızden _____ 21/12

- nepek** (Far. < na-pāk) napak, pis, kirli, temiz olmayan, uğursuz _____ 95/19
- ner** (Far. < ner) korkusuz, güçlü, kuvvetli, cesur
n. + idi _____ 101/48
- nerde** (T. zf.) nerede, 'hangi yerde?' anlamında yer zarfı 26/12, 95/17, 124/2, 124/4, 124/8, 124/12, 124/16, 127/14
- nerede** (T.zf.) nerede, 'hangi yerde?' anlamında yer zarfı _____ 36/11
- nergiz** (Far. < nergis)
1. nergis, nergisgillerden çiçekleri ayrı veya bir kök sap üzerinde şemsiye durumunda, açılmadan önce bir yenle örtülü bulunan ve bazı türlerinde beyaz, bazılarında sarı renkte, 20-80 cm yükseklikte, soğanlı bir süs bitkisi _____ 138/4
n. + ler _____ 67/6
2. şahıs adı
n. + i _____ 78/19
- neroğlu** (Far. < ner+T.) özel bir şahsa ait unvan _____ 101/48
- nerye** (T. zf.) nere, hangi yer _____ 149/11
- nesip** (Ar. < naşīb) bir kimsenin payına düşen şey, kısmet
n. + e _____ 99/20
- Nesif** (Ar. < Nesīb) kişi adı, özel ad _____ 151/46
- nesihat** (Ar. < naşihat) bk. nasihat _____ 11/12
al- n. _____ 139/8
n. + tan _____ 141/20
- nesihet** (Ar. < naşihat) bk. nasihat _____ 139/9
- nesil** (Ar. < nesl) kuşak, soy
n. + i _____ 85/2, 97/22, 105/4, 114/24
n. + ine _____ 110/17, 139/82
n. + iniz _____ 21/7
- Nesimi** (Ar. < Nesīmī) 14. yy'da yaşamış ünlü şair
N. + nin _____ 123/39
- nesip** (Ar. < naşīb) bk. nasib
n. et- _____ 131/9
- nesne** (T.) belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi, maddesi olan her türlü cansız varlık, şey, obje _ 11/1, 25/1, 26/1
- neşelen-** (Ar. < neş'e+T.) neşeli duruma gelmek, şenlenmek, keyiflenmek
n.- ir _____ 155/50
- nevbahar** (Far. < nev-bahār) ilkbahar _____ 84/8, 108/1
fas-lı n. _____ 120/25, 138/10, 165/4
n. + a _____ 119/16
n. + ı _____ 141/2
- nevcivan** (Far. < nev-civān) taze, genç delikanlı _____ 72/1
- nevrağ** (Far. < nev-rāh) ilk yolculuğuna çıkan, yeni yol, aydınlık ve ışıklı yol
n. + ı gülüstan _____ 29/1
- nevreste** (Far. < nev-reste) yeni büyümüş, yeni ortaya çıkmış, taze, körpe
n. + dir _____ 30/5
- neyle(i)-** ne eyle-, ne yap- _ 105/22, 150/26, 154/45
n.- di _____ 12/5, 155/29
n.- diler _____ 143/97
n.- din _____ 163/2, 163/4, 163/8, 163/12, 163/16, 163/20, 163/24, 163/28, 163/32
n.- r _____ 105/22
n.- yerdin _____ 150/26
- nezaket** (Ar. < nezāket) başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, incelik, naziklik, zerafet _____ 81/5, 120/30
n. + i _____ 80/1
n. + im _____ 108/16
- nezaketli** (Ar. < nezāket+T.) ince, nazik _____ 135/21
- nezir** (Ar. < nezīr) adak _____ 46/10
- nıfıs** (Ar. < nışf) nısf, yarı
n. + ına _____ 56/14
n. + ı ... n. + ı _____ 165/82
n. + ı şeş _____ 26/7
- nıhgızlık** (Ar. < nākış+ T.) nıkkızlık, cimrilik, özürlü yada kusurlu olma durumu
n. + ın _____ 143/152
- nıkkız** (Ar. < nākış) nakıs, cimri, özürlü, kusuru olan _____ 143/110
- nısf** (Ar. < nışf) bk. nıfıs
n. + ını _____ 161/8
- ni** (T. sf.) bk. ne _____ 121/48
- nice** (T.sf.)
1. ne kadar, kaç tane _____ 16/3, 56/3, 72/7, 93/12, 98/25, 102/10, 108/11, 130/2, 130/3, 130/4, 130/6, 130/8, 130/16, 130/24, 175/3
2. (zf.) nasıl _____ 93/1
- niçün** (T. zf.) niçin, hangi amaçla, hangi sebeple, neden, niye _____ 134/14
- nida** (Ar. < nidā) çağırma, bağırma, seslenme _____ 78/15, 111/6, 171/11
n. + sı _____ 113/14
- nidalan-** (Ar. < nidā+T.) seslenmek
n. + ır _____ 162/41
- nihayet** (Ar. < nihayet) son, sonunda _ 65/10
n. + i _____ 6/10
- nikāh** (Ar. < nikāh) kanuni evlenme töreni _____ 153/59

nikâhsız	(Ar. < nikāḥ+T.) aralarında nikâh olmadığı halde karı koca hayatı süren, nikâhsız olarak _____ 139/35
nimet	(Ar. < niʿmet) 1. azık, yiyeceğe, içeceğe dair şeyler _____ 100/14, 108/39 nazi n. _____ 112/52 n. + in _____ 123/41 2. iyilik, lütuf, ihsan _____ 172/3 n. + i _____ 143/124 n. + imsen _____ 172/3
nisa	(Ar. < nisāʾ) kadın bul-n. _____ 65/10 n. + da _____ 153/56 n. + lar _____ 21/11
nisbet	(Ar. < nisbet) oranlama, ölçü, kıyas, mukayese _____ 138/27 n. + ti _____ 143/72
nişan	(Far. < nişān) 1. işaret, iz, belirti, alamet, tuğra, emanet _____ 25/11, 89/10 101/70, 139/58 n. + ı _____ 16/10, 180/9 nakş-ı n. + da _____ 25/1 2. hedef ol- nişan _____ 92/9
nişana	(Far. < nişāne) nişane, eser, iz, belirti _____ 112/24
niyaz	(Far. < niyāz) yalvarma, yakarma, dua _____ 5/5 bulun- n. + da _____ 146/74 n. + dan _____ 46/10 n. et- _____ 136/12 n. + ı _____ 160/22 n. + ı dergāh _____ 80/8 n. + ım _____ 32/7 n. + ını _____ 98/29
niyet	(Ar. < niyyet) 1. namaz kılmak veya oruç tutmak amacıyla dua etme ve bu ibadetlere başlama, azim, gaye, maksat _____ 42/7 et- n. + i _____ 143/112 n. + e _____ 146/43
niyyet	(Ar. < niyyet) niyet, bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, amaç, maksat, gaye et- n. + i _____ 101/25 n. et- _____ 41/8 nefs- i n. _____ 7/3, 50/11
niza	(Ar. < nizāʿ) çekişme, bozuşma, kavga _____ 108/85 n. + yı _____ 99/76 tığr- ı n. _____ 80/3
nizam	(Ar. < nizām) düzen, kural _____ 52/13
noğda	(Ar. < nokṭa) bk. nokta _____ 44/3
nohsan	(Ar. < nokṣān) bk. noksan _____ 53/6, 120/45, 132/10

noksan	(Ar. < nokṣān) 1. eksik, eksiklik, kusur _____ 86/3, 147/40 n. + ını _____ 153/31 2. az _____ 95/12
nokta	(Ar. < nokṭa) nokta, çok küçük boyutlarda işaret, benek n. + yla _____ 62/8
nöker	(T.) hizmetçi, köle _____ 7/10;58/9
nörveste	(Ar. < nev-reste) bk. növrest _____ 120/9
növrâğ	(Ar. < nevr) bk. növrak n. + ı _____ 100/1
növrak	(Ar. < nevr) nevr, süs, bezek, letafet, güzellik, parlaklık _____ 108/82
növrest	(Far. < nev-reste) nevreste, yeni büyümüş, yeni ortaya çıkmış, taze, körpe n. + ini _____ 96/6
nudg	(Ar. < nuṭṭ) bk. nutk n. + u tutul- _____ 119/66
Nuh	(Ar. < Nüh) 1. Peygamber Hz. Nuh _____ 1/7, 112/8, 114/14, 137/25, 141/6, 179/6 N. + a _____ 14/6 n. + ı nebiy _____ 158/24 n. + un _____ 90/1 2. her çeşit insanın bir araya geldiği toplantı yeri _____ 158/13
nun	(Ar. < ن) Osmanlı alfabesinin onsekizinci harfi olup ‘ebced’ hesabında elli sayısının karşılığıdır _____ 159/22 n. + a _____ 32/19 n. + nan _____ 160/19
nur	(Ar. < nūr) aydınlık, ışık, parıltı, ilahi güç tarafından gönderildiğine inanılan parlaklık _____ 23/2, 99/6, 99/71, 132/4, 138/7, 154/2, 162/60, 171/17, 177/8, 178/3 cemal- i n. + i _____ 153/94 harf-i n. + dan _____ 1/1 makam- ı n. + dan _____ 53/3 n. + a _____ 146/40 n. + dadı _____ 16/10 n. + dan _____ 153/17, 153/22, 155/13 n. + ı inayet _____ 158/30 n. + ı Muhammet _____ 158/40 n. + ı Mustafa _____ 165/34 n. + ı tecelli _____ 51/1 n. + i pak _____ 169/25 n. + u _____ 21/3, 27/3, 101/66, 120/4, 122/19, 135/14, 142/14, 150/22, 153/16, 160/5, 160/20, 163/24 n. + un _____ 166/24 n. + una _____ 169/30 n. + unan _____ 16/5_78/10

	<i>n. + u rahmet</i> _____ 108/6
	<i>şems- i n. + du</i> _____ 126/19
nurân	(Ar. < nūrānī) nurani, nurlu, ışıklı, saygı uyandıran _____ 105/6
nuri	(Ar. < nūr+ -ī) nura özgü, nurla ilgili <i>n. + m</i> _____ 135/24
nursuz	(Ar. < nūr+T.) ışığı, nuru olmayan _____ 150/15
nuş	(Far. < nūš) içki, içki içen <i>n. ed-</i> _____ 24/6 <i>n. et-</i> _____ 159/22
Nuşirevan	(Far. < Nūširevān) adı efsanelere karışmış olan, Ani şehrinin ünlü kralı _____ 65/15, 152/29, 164/14
nutk	(Ar. < nuṭṭ) söz, konuşma _____ 104/56
nuut	(Ar. < nuʿūt) nuût, methederek anlatılan şeyler, vasıflandırmalar <i>n. + u</i> _____ 36/3
nübüvvet	(Ar. < nübüvvet) nebilik, peygamberlik _____ 167/15, 169/4
nüfuzlu	(Ar. < nüfūz+T.) yüksek(makam), üst kademe _____ 101/2
nün	(Ar. < ن) bk. nun _____ 160/20, 166/24
O	
o	
	1. (T. zm.) zamir _____ 20/10, 36/5, 37/15, 43/1 53/5, 73/5 93/2 , 118/4, 119/70, 121/52, 133/24, 143/109, 143/116, 146/88, 148/13, 149/14, 151/38, 151/67, 164/26 <i>o. + du</i> _____ 82/10, 104/57 <i>o. + dur</i> _____ 146/14, 150/38 <i>o. + na</i> _____ 11/2, 11/3, 11/11, 38/8, 44/22 47/12, 53/4, 101/61, 101/70 119/70, 122/22, 143/30, 153/64, 164/39, 165/55 <i>o. + nan</i> _____ 21/6, 164/82 <i>o. + nar</i> _____ 154/30, 164/22 <i>o. + nda</i> _____ _____ 25/4, 69/10, 101/12, 143/88 <i>o. + ndan</i> _____ 29/19, 36/4, 146/35, 147/24, 153/58, 153/78 <i>o. + ndaydı</i> _____ 151/44 <i>o. + nlala</i> _____ 107/16 <i>o. + nlardadı</i> _____ 122/26 <i>o. + nları</i> _____ 116/20, 116/24 <i>o. + nların</i> _____ 147/31 <i>o. + nna</i> _____ 151/40 <i>o. + nnan</i> _____ 49/2, 102/10, 153/52 <i>o. + nnar</i> _____ 83/2 <i>o. + nnara</i> _____ 143/128, 146/36 <i>o. + nnarın</i> _____ 107/14, 155/48 <i>o. + nu</i> _____

	21/4, 21/8, 21/12, 48/12, 60/3, 66/6 71/8, 71/11, 78/4, 82/2, 105/12 <i>o. + nun</i> _____ 31/18, 44/18, 46/2, 54/16 61/6, 101/28, 101/46, 151/56, 151/80, 151/96, 157/8 <i>o. + nunan</i> _____ 143/17 <i>o. + nunçün</i> _____ 50/12, 61/6 <i>o. + nunda</i> _____ 12/3, 16/6 <i>o. + radan</i> _____ 143/65, 143/104 <i>o. + rda</i> _____ 143/8, 143/44, 143/130, 143/152, 146/16, 151/32, 155/51, 164/96, 176/12 <i>o. + rdan</i> _____ 143/5, 143/73, 151/17, 151/65, 151/90, 151/93, 154/33
	2. (T.,sf.) o, işaret sıfatı _____ 2/8, 2/12, 8/11, 20/8, 28/5, 31/16 31/32, 34/7, 37/11, 43/8, 52/8 52/12, 56/18, 57/4, 73/11, 74/9 76/6, 79/6, 90/3, 94/7, 100/21 101/54, 108/48, 112/4, 112/14 112/28, 113/5, 116/3, 116/10 119/32, 120/14, 120/56, 121/27, 137/30, 138/21, 138/22, 138/23, 138/24, 138/25, 138/26, 138/27, 138/28, 139/39, 143/52, 143/96, 143/153, 146/50, 147/23, 147/33, 151/12, 151/68, 153/35, 153/44, 153/51, 153/85, 154/5, 154/35, 154/41, 154/47, 155/38, 158/26, 158/50, 162/45, 163/32, 164/5, 165/25, 165/65, 165/70, 174/23
ocak	(T.) 1. kahvelerde, kuruluşlarda çay, kahve vb. nin yapıldığı yer <i>o. + ında</i> _____ 41/19 2. ateş yakmaya yarayan, pişirme, ısıtma, ısınma vb. vb. amaçlarla kullanılan yer _____ 118/55 3. ev, aile, soy _____ 122/29
od	(T.) ateş _____ 166/10 <i>o. + a</i> _____ 12/4, 81/6, 104/51, 165/51 <i>o. + a sal-</i> _____ 57/9 <i>o. eyle-</i> _____ 4/4 <i>o. sal-</i> _____ 7/12, 129/5 <i>o. tuş-</i> _____ 17/8 <i>o. + u</i> _____ 34/10 <i>o. + una</i> 27/1, 27/7, 81/10, 114/26, 176/3
oda	(T.) evin veya herhangi bir yapının oturma, çalışma, yatma gibi işlere yarayan, banyo, salon, giriş vb. dışında kalan, bir veya birden fazla çıkışı olan bölmesi _____ 148/9 <i>o. + lar</i> _____ 176/5 <i>o. + m</i> _____ 151/63 <i>o. + sında</i> _____ 98/13

dost o.- an _____ 170/9
 düş ha düş o.- du _____ 119/68
 düş o. du _____ 119/24
 efkâr o.-muşam _____ 14/8
 eksih o.- maz _____ 143/70
 eksik o.- maz _____ 70/14
 emir o.- du _____ 153/3, 158/10
 eş o.- du _____ 119/16, 119/72
 feryad ı zar o.-muşam _____ 14/2
 feth o.- maz _____ 150/23
 gabul o.-maz _____ 5/5, 164/92
 gafil o.-ma _____ 12/11, 17/10
 gafil o.- uf _____ 162/1
 ganim o.- sun _____ 119/70, 142/15
 garg o.- uf _____ 135/16
 garğ o.- uf _____ 59/10, 153/95
 garh o.- an _____ 78/1
 gark o.-ufter _____ 16/5
 gast o.- an _____ 171/19
 gâvur o.- ar _____ 164/39
 giriftar o.-dum _____ 1/2
 gönü hoş o.- du _____ 119/76
 gözden ırah o.- uf _____ 41/3
 gulun o.- am _____ 165/51
 gurban o.-sun _____ 16/11, 114/17
 119/50, 147/35
 günahkâr o.-muşam _____ 14/12
 halk o.- du _____ 153/43
 harab o.- ur _____ 164/83
 hasıl o.- uf _____ 153/101
 hayıf o.- du _____ 175/12
 hurdahaş o.- du _____ 119/12
 ıslah o.- du _____ 151/110
 ihraç o.- umuş _____ 133/15
 illac o.- ar _____ 175/2
 irşad o.- madı _____ 63/9
 ıslah o.-maz _____ 9/9
 küs ha küs o.- ur _____ 118/52
 lazım o.- ar _____ 134/15
 mağrur o.- ma _____ 20/17
 mahrut o.- an _____ 11/6
 malum o.- du _____ 139/58
 malum o.- maz _____ 28/8
 mayıl o.- dum _____ 28/9
 mehman o.-du _____ 153/41, 153/81
 memnun o.- ar _____ 155/49
 mest o.- an _____ 49/5
 mest o.-muyan _____ 2/1
 mihman o.- duh _____ 143/142
 mihman o.- dum _____ 75/6, 143/30
 muammer o.-muş _____ 23/2
 muhdaç o.- du _____ 141/10
 muhtaç o.- muyaydım _____ 52/9
 muradına tüş o.- du _____ 119/36
 mübarek o.- sun _____ 99/75
 mücrim o.- anlar _____ 153/97
 müptela o.- sa _____ 77/1
 müsdecep o.- an _____ 53/2

müştak o.- up _____ 166/6
 namurad o.-uf _____ 40/8
 nasip o.- madı _____ 164/7
 o.- acah zir zeber _____ 164/3
 o.-ar ataş _____ 7/12
 o.- arsan pişman _____ 92/11
 o.- du beyan _____ 152/7
 o.- du musallat _____ 101/6
 o.- du perişan _____ 101/71
 o.- dum ağâh _____ 24/3
 o.- dum dillere destan _____ 146/26
 o.- dum mudara _____ 112/45
 o.- dun beraber _____ 104/13
 o.+ malı tabi _____ 167/14
 o.- muş mestane _____ 63/5
 o.- muşam peşman _____ 175/10
 o.- sa adavet _____ 164/57
 o.- sa müptela _____ 77/1
 o.- sun deli _____ 112/41
 o.- sun divana _____ 112/41
 o.- sun gurban _____ 143/131
 o.- uf zarıncı _____ 120/42
 o.- ufdur beyan _____ 164/37
 o.- uftu nişan _____ 92/9
 o.- ufter bir _____ 162/12
 o.- ur haberdar _____ 93/3
 pay o.- muşdur _____ 43/10
 payıdâr o.- maz _____ 105/21
 perişan o.-ar _____ 2/8
 pünhan o.- ma _____ 129/16
 razı o.- sun _____ 154/40
 rüsvay o.- sun _____ 148/32
 sermest o.- ufsan _____ 38/1
 sırr- ı beyan o.- ur _____ 153/129
 siper o.- madı _____ 160/10
 siper o.-muşam _____ 4/7
 söz o.- ur _____ 118/4
 sürgün o.- duh _____ 143/102
 şad o.- an _____ 151/8
 şad o.- uf _____
 40/4, 72/4, 75/2, 100/26, 101/75,
 155/76
 şad o.- up _____ 31/4
 şad o.-u _____ 112/42
 şaş o.- du _____ 119/48
 şöhet o.-uf _____ 5/15
 şükür o.- sun _____ 108/56, 108/79
 tabi o.- anlar _____ 28/2
 tahsim o.- uf _____ 180/3
 talan o.- du _____ 119/67
 talib o.- an _____ 99/32
 tamam o.- du _____ 64/4, 65/8
 tamam o.- ur _____ 162/17
 târumâr o.-muşam _____ 14/4
 tavaf o.- _____ 174/8
 tay o.- u _____ 91/4
 teslim o.- du _____ 119/58
 tövbeler o.- sun _____ 71/8

- tuş o.- du* _____ 119/32
vuguf o.- u _____ 91/6
vakıf o.- sa _____ 161/5
varid o.- sa _____ 49/1
vasf-ı hâl o.- du _____ 120/1
vefadar o.-ah _____ 17/1
viran o.- sun _____ 112/50
vücudu nar o.-muşam _____ 14/1
yad o.- uf _____ 40/2
yeksan o.- _____ 138/26
yeksan o.- ur _____ 162/16
yetih o.- _____ 113/1
yoldaş, o.- an _____ 22/6
yüz be yüz o.- du _____ 98/25
zabd o.- du _____ 33/7
zây o.- du _____ 54/21, 54/28, 91/1, 158/57, 160/9
zây o.- maz _____ 98/34
zikro.- du _____ 169/17
zikro- ur _____ 159/14, 162/41
zikir o.- anları _____ 153/144
zir-dest o.- an _____ 32/14
zirdest o.- du _____ 119/22
2 .bulun-, ol-, gerçekleşmek, var ol-
mevcut ol-, herhangi bir durumda
bulun-, herhangi bir duruma düş-
, gel-, dönüşmek, ulaşmak, bilinmek
_____ 45/5, 56/9, 56/10, 56/11, 65/17,
65/18, 65/19, 72/1
o.- a _____ 146/62
o.- acah _____ 56/14, 164/69
o.- acahsan _____ 56/6
o.- acak _____ 30/10
o.- amaz _____ 162/45
o.-an _____
3/8, 7/9, 7/10, 16/8, 31/3, 41/6,
49/6
49/7, 56/19, 61/9, 73/1, 73/19,
78/8,
85/2, 85/8, 97/1, 97/9, 97/14,
97/18, 101/38, 115/14, 118/5,
121/56, 139/69, 146/60, 146/92,
164/24, 165/11, 165/15, 179/11
o.- ana _____ 60/5
o.- anda _____ 110/7, 120/31
o.-anı _____ 5/9, 128/2
o.- anlara _____ 12/13, 20/13, 119/10
o.- annardan _____ 121/41
o.- annarın _____ 88/4, 119/66, 164/46
o.- ar _____
32/19, 49/8, 84/11, 116/26, 118/37,
118/45, 118/55, 139/7, 139/74,
143/159, 155/50, 155/51, 158/6
o.- arıh _____ 41/4
o.- asın _____ 20/19
o.- du _____
54/8, 54/23, 96/10, 100/17, 107/23,
112/55, 113/10, 113/15, 119/2,
119/4, 119/8, 119/28, 119/40,
119/44, 119/52, 119/60, 119/64,
120/53, 121/1, 121/2, 121/7,
121/31, 132/9, 132/10, 132/11,
132/12, 132/14, 132/15, 133/8,
133/16, 140/1, 141/1, 141/19,
143/106, 150/18, 151/99, 152/17,
153/22, 153/33, 153/59, 153/93,
153/111, 157/11, 158/50, 165/60,
165/63, 168/18, 173/2, 173/12,
176/6
o.- duğan _____ 139/60
o.- duh _____ 143/18, 143/25
o.- dular _____ 146/46
o.- dum _____
_____ 46/5, 135/6, 143/3, 172/9
o.-dun _____ 11/10, 139/24
o.- dunuz _____ 152/5
o.- ma _____ 20/3, 164/45
o.- madı _____ 63/11
o.- malı _____ 137/10
o.- masa _____ 48/7, 48/11, 83/5, 83/6,
83/7
o.- maz _____
27/4, 38/3, 50/6, 99/66, 107/31,
109/5, 137/10, 138/27,
139/39, 143/40, 164/60
o.- mer _____ 29/18
o.- muş _____ 149/3, 149/14
o.- muşam _____ 59/7, 120/37, 172/2,
178/1
o.- muyan _____
_____ 90/9, 90/10, 90/11, 140/5
o.-sa _____
10/4, 10/7, 15/12, 29/11, 29/15,
47/11, 48/8, 73/3, 84/11, 86/6,
111/3, 133/5, 141/30, 147/9,
155/27
o.- sam _____ 138/23
o.- saydı _____ 62/11
o.- sun _____
32/6, 32/9, 66/9, 68/5, 68/6, 68/7,
71/2, 71/4, 71/12, 98/5, 98/18,
103/6, 109/6, 112/8, 112/40, 116/3,
121/57, 128/14, 143/71, 155/7,
162/44, 164/1, 164/64
o.- u _____ 91/8, 91/12, 95/10, 159/7
o.- uban _____ 156/6
o.-uf _____
8/7, 8/11, 18/5, 29/16, 33/12,
60/10, 70/13, 73/5, 89/8, 141/27,
146/38, 153/5, 164/55, 174/18
o.- ufdu _____ 113/16
o.- ufsan _____ 99/45, 139/2
o.- unca _____ 153/69
o.- up _____ 22/10, 30/11, 63/6, 78/17,
147/3, 175/5
o.- upsan _____ 139/44

	<i>o.-ur</i> _____ 5/13, 12/4, 25/7, 26/5, 26/6, 26/7, 29/11, 58/2, 58/4, 58/6, 58/8, 58/9, 58/11, 58/12, 58/16, 58/19, 58/20, 114/26, 118/2, 118/8, 118/9, 118/12, 118/16, 118/20, 118/24, 118/28, 118/32, 118/36, 118/40, 118/41, 118/44, 118/48, 118/52, 118/56, 122/5, 137/32, 141/13, 153/131, 153/137, 155/38, 155/73, 162/8, 162/33, 162/59, 164/84, 165/32, 172/14 <i>o.- urlar</i> _____ 155/58 <i>o.- ursun</i> _____ 155/5
	3. uygun düşmek <i>o.-maz</i> _____ 2/3
	4. yapmak, etmek <i>o.- malı</i> _____ 143/154 <i>o.- maz</i> _____ 143/144 <i>o.- urmu</i> _____ 92/2, 92/4, 92/8, 92/12 <i>o.- urmuş</i> _____ 37/2
	5. gelmek <i>o.- u</i> _____ 75/10
	6. düşmek <i>o.- uf</i> _____ 121/52
	7. dünyaya gelmek, doğmak <i>o.- uf</i> _____ 139/27
olun-	1. yapılmak, edilmek <i>o.- a</i> _____ 20/9 <i>o.- ar</i> _____ 158/17
	2. (yf.) edil-, yapıl-yaratıl- <i>halk o.- du</i> _____ 153/17
	3. gerçekleştirmek, ulaşmak <i>o.- ar</i> _____ 158/11
on	(T.) dokuzdan sonra gelen sayı ____ 118/10, 143/11, 148/21, 151/21 <i>bin üç yüz o. dört</i> _____ 143/1 <i>o. altı</i> _____ 118/18 <i>o. beş</i> _____ 3/2, 118/17, 143/27 <i>o. bir</i> _____ 118/11 <i>o. dokuz</i> _____ 95/15 <i>o. dokuz</i> _____ 39/6, 118/22 <i>o. dört</i> _____ 68/7, 94/11, 118/15 <i>o. iki</i> _____ 24/11, 99/3, 99/30, 118/13, 167/4 <i>o. sekiz</i> _____ 118/21 <i>o. sekiz bin</i> _____ 30/3 <i>o. üç</i> _____ 26/4, 118/14 <i>o. yeddi</i> _____ 118/19 <i>yüz o. dört</i> _____ 146/85
onbaşı	(T.) on ere kumanda eden asker, erin üstündeki ilk rütbe _____ 143/154
or	(T.) bk. ora <i>o.+ dan</i> _____ 147/32
ora	(T.) o yer <i>o.+ dı</i> _____ 4/11
orağ	(T.) orak, ekin biçme zamanı, temmuz ayı _____ 42/3

orası	(T.) o yönü <i>o.+ n</i> _____ 28/8
orda	(T.zf.) orada, sözü edilen yerde, bulunduğu yerde _____ 44/12, 56/18, 75/9, 78/8 <i>o.+ dı</i> _____ 16/11 <i>o.+ dır</i> _____ 23/9, 23/11
ordu	(T.) bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü <i>o.+ du</i> _____ 99/54
Orişet	(öz. i.) Ardahan'ın Damal ilçesine bağlı, yeni adı Oğuz yolu olan köy <i>O.+ de</i> _____ 143/113
orman	(T.) ağaçlarla örtülü geniş alan 97/22
oroc	(Far. < rüze) bk. oruç <i>o.+ u</i> _____ 143/111
orta	(T.) bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer <i>o.+ sında</i> _____ 113/47 <i>o.+ ya</i> _____ 102/8
oruç	(Far. < rüze) 1. Tanrı'ya ibadet amacıyla yeme, içme ve benzeri şeylerden belli bir süre veya biçimlerde kendini alıkoymak <i>o. tut-</i> _____ 41/8 2. kişi adı, özel ad <i>O.+ un</i> _____ 151/30
oruçluh	(Far. < rüze+T.) bk. oruçluk _____ 42/4, 42/8, 42/12
oruçluk	(Far. < rüze+T.) hicri kameri takvimde ramazan ayında oruç tutulduğu için bu aya verilen ad _____ 42/2
o sırada	(T. zf.) içinde bulunulan zamanda _____ 124/7
Osman	(Ar. < 'Osmān) Osmanlı devletine mensup, Osmanlıya ait _____ 104/42, 105/18, 107/25, 111/2, 111/4, 111/8, 111/12, 113/27, 153/110 <i>o.+ a</i> _____ 32/4 <i>o.+ ı</i> _____ 97/17, 105/2, 121/55 <i>o.+ ın</i> _____ 119/75 <i>o.+ nın</i> _____ 97/27 2. şahıs adı _____ 112/1, 112/57 <i>o.+ ı</i> _____ 105/2 3. dört halifeden üçüncüsü olan halife _____ 146/48, 163/24
Oso	(öz. i.) bir kişiye ait lakap veya bir kişi adının kısaltılmışı biçimi <i>O.+ nun</i> _____ 151/95
ot	(T.) toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp yumuşak kalan, ilkbaharda bitip bir iki mevsim sonra kuruyan küçük bitkilere verilen ortak ad

otak	o. + u _____ 46/16, 139/43 (T.) otak, oda, büyük ve süslü çadır _____ 79/4 o. + a _____ 125/11 o. + dan _____ 46/15 o. + ı _____ 10/7 o. + ma _____ 75/6, 118/22 o. + lar _____ 147/37
Oktu	(öz. i.) yer adı O. + ya _____ 143/21
otur-	1. vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek, bu biçimde yerleştiği yerde kalmak _____ 31/27, 83/12, 174/9 o.- an _____ 78/17, 84/14 o.- du _____ 148/19 o.- ma _____ 41/5 o.- u _____ 11/1, 118/50, 155/66 2. bir yerde yer almak, bulunmak o.- an _____ 28/5 o.- dun _____ 13/8 o.- mam _____ 22/1
otuz	(sayı) yirmi dokuzdan sonraki sayı _____ 39/7, 44/19, 99/6, 121/7 o. altı _____ 12/10 o. beş _____ 118/30 o. iki _____ 136/2 o. + unda _____ 118/27 o. üç _____ 118/29, 136/4
ova	(T.) çevrelerine göre çukurda kalmış, çoğunlukla alüvyonla örtülü, eğimi az, akarsuların derine gömülmemiş olduğu, genellikle geniş veya dar düzlük, yazı o. + sı _____ 116/13 o. + ya _____ 121/46
oymak	(T.) oymak, Aşiret o. + idih _____ 121/71
oyna-	1. vakit geçirme, eğlenme, oyalanma vb. amaçlarla bir şeyle uğraşmak o.- dim _____ 61/11 o.- r _____ 165/2 2. müziğin gerektirdiği uyumlu hareketleri yapmak _____ 139/86 o.- r _____ 139/86
oynad-	(yf.) indirmek, sarsmak tahtdan o.- ır _____ 137/19
oynak	(T.) kımıldayan, yerinde durmayan, hareketli o. + ım _____ 151/36
oynan-	uyanmak, bir durumun farkına varmak o.- dı _____ 121/13
oynat-	oynamasını sağlamak o.- aydın _____ 150/27
oyun	(T.) hile, düzen, desise, entrika o. + u _____ 108/19

oyunbaz	(T. < oyun+ Far. < -bāz) düzensiz, hileci _____ 139/22, 139/85, 139/89, 147/8
Ö	
Öğ-	öğ-, birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltmek, methetmek ö.-er _____ 149/11 ö.- me _____ 47/5
öğred-	bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak ö.- erem _____ 99/60
öğren-	bilgi edinmek, yetenek, beceri kazanmak ö.- dik _____ 150/37 ö.- diniz _____ 21/8, 21/12 ö.- if _____ 137/18, 139/34
öğül-	övil-, methedilmek ö.- er _____ 118/5
öğün-	bir nitelik sebebiyle kendini yücelmiş sayarak bundan abartılı bir biçimde söz etmek iftihar etmek ö.- sün _____ 72/2, 72/4, 72/8, 72/12
öğüt	(T.) nasihat _____ 21/7 ö. + ün _____ 90/13 ö. ver- _____ 11/12
öl-	yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek ö.- düğüme _____ 112/63 ö.- e _____ 123/20 ö.- ende _____ 89/12 ö.- ene _____ 145/6 ö.- enin _____ 155/33 ö.- er _____ 114/5 ö.- meh _____ 155/32 ö.- memeğe _____ 127/2 ö.- meyi _____ 127/5 ö.- üneten _____ 99/62 ö.- üp _____ 143/10 ö.- üptür _____ 67/1
öldür-	bir canlının hayatına son vermek ö.- mehdi _____ 55/16 ö.- üf _____ 164/66 ö.- ürdün _____ 55/7
ölke	(T.) bk. ülke _____ 121/13 ö. + nin _____ 141/29 ö. + yi _____ 147/6
ölü	(T.) hayatı sona ermiş olan, artık yaşamıyor olan, diri karşıtı _____ 137/12 ö. + ler _____ 155/58 ö. + sünü _____ 31/25
ölü	(T.) bk. ölüm _____ 39/2
ölüm	(T.) ölüm, bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, ahret yolculuğu, vefat _____ 47/12, 105/22

	ö. + dü _____ 65/2, 65/4, 65/16, 65/20, 65/24 ö. + e _____ 52/11
Ömer	(Ar. < 'Umar) 1. dört halifeden ikincisi olan halife _____ 146/48 Ö. + i _____ 163/20 2. kişi adı, özel ad Ö. + e _____ 151/38
ömür	(Ar. 'ömr) yaşam, hayat _____ 14/5, 54/28 ö. + ine _____ 54/16 ö. + ü _____ 65/10, 122/22 ö. + üm _____ 54/28 ö. + ü müddet _____ 138/23 ö. + ümün _____ 57/6 ö. + ümüz _____ 121/68 ö. + ün _____ 164/50 ö. + ünü _____ 62/2
ön	(T.) 1. bir şeyin esas tutulan yüzü ö. + üme _____ 116/23 ö. + ünnen _____ 129/16 2. karşı, karşısı, karşısına ö. + ünde _____ 133/23 ö. + üne _____ 151/65 ö. + üne dur- _____ 121/63
önce	(T.) ilk olarak, başlangıçta _____ 139/87
öp-	(yf.) eğilmek, bükülmek y. ö. - en _____ 139/54
ördek	(T.) perde ayaklılardan, evcil ve yabani türleri bulunan su kuşu ö. + i _____ 31/19, 70/6 ö. + in _____ 31/31
ört-	1. takmak ö. - üf _____ 119/72 2. bağlamak ö. - üf _____ 123/40 3. kapatmak, saklamak ö. - er _____ 128/10
örtül-	üzeri kapatılmak ö. - üp _____ 176/13
örtülü	(T.) örtüsü olan _____ 112/27
öt-	kuş veya böceklerin değişik tonda çıkardığı ses _____ 126/8, 138/28 ö. - er _____ 24/11, 69/5, 120/29 ö. + erem _____ 126/8 ö. - meh _____ 60/12
ötürü	(T.zf.) ...den dolayı, bir şeyden dolayı, bir şey yüzünden, naşı _____ 155/67
örtüş-	birlikte veya karşılıklı ötmek ö. - er _____ 70/6
öy	(T.) ev ö. + dü _____ 116/18 ö. + e _____ 143/6 ö. + ünde _____ 151/21 ö. + üne _____ 151/62, 151/67, 151/81

öyle	(T. zf.) o biçimde, o tarzda _____ 27/4, 66/10, 140/8, 165/53, 165/63
öz	(T. zm.) kendi _____ _4/3, 4/9, 18/3, 48/10, 85/5, 88/2, 119/6, 120/11, 150/25, 152/42, 153/32, 160/1, 162/46 ö. + leri _____ 147/10 ö. + ü _____ 153/15, 164/66 ö. + üm _____ 108/5 ö. + ümü _____ 156/7 ö. + ün _____ 164/41 ö. + üne _____ 53/6, 142/9, 164/38 ö. + ünnen _____ 66/6 ö. + ünü _____ 46/10, 47/5, 57/9, 81/6, 149/11, 151/46 ö. + ünü bil- _____ 19/10
özge	(T.) 1. (sf.) başka _____ 71/4 2. (e.) başka sennen ö. _____ 176/18
özür	(Ar. < 'uzr) bir kusurun, bir suçun elde olmadan yapıldığını ileri sürme veya bu kusurun hoş görülmesini gerektiren sebep, mazeret ö. dile- _____ 139/80
P	
pac	(Far. < bāc) bağ, zorla alınan para, haraç p. + ı _____ 87/12
paça	(Far. < pā-çe) pantolon, don, şalvar vb. giyeceklerde bacakların çıktığı aşağı bölüm p. + sı _____ 151/50
padişah	(Far. < pād-şāh) hükümdar, sultan _____ 157/5 p. + ı _____ 12/12 p. + lar _____ 114/11
pahalı	(Far. < bahā+T.) fiyatı yüksek olan _____ 104/53
pak	(Far. < pāk) temiz _____ 84/15 cismi p. _____ 171/18
palan	(Far. < pālān) genellikle eşeklere bazen de atlara vurulan, kaşsız, enli, yayvan ve yumuşak bir çeşit eyer p. + da _____ 148/18
panzeher	(Far. < pād+ zehr) panzehir, zehrin etkisini ortadan kaldırabilme özelliği olan madde _____ 180/7
Papola	(öz. i.) Ardahan'ın posof ilçesine bağlı, yeni adı Armutveren olan köyün adı P. + da _____ 143/77 P. + nın _____ 143/81
papuçlan-	papuçlan-, çürümek, bozulmak p. - dı _____ 54/22

para	(Far. < pār) devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kağıt veya metalden ödeme aracı, kazanç 29/9 p. + sı _____ 68/6	pay	(T.) birden fazla kişi arasında bölüşülmüş bir bütünden, bu kişilerin her birine düşen bölüm, hisse _____ 43/10, 54/20 p. çek- _____ 114/2 p. eyle- _____ 7/6 p. + ı _____ 141/27, 155/34
parala-	parça parça etmek p.- dım _____ 165/28	pay	(T.) kısmet p. + ım _____ 128/17
paralan-	parça parça olmak dağılmak p.- dı _____ 165/12, 165/19	paye	(Far. < pāye) dereceli, rütbeli 109/12
Paralı	(Far. < pār+T.) para karşılığında sağlanan, bedava olmayan p. + dı _____ 143/158	payeli	(Far. < pāye+T.) rütbesi belli nitelikte olan _____ 115/3
parça	(Far. < pār-çe) bir bütünden kopma, kırılma, yırtılma vb. yoluyla ayrılmış bölüm, lime p. p. _____ 155/55	payidâr	(Far. < pāy-dâr) kalıcı, sonsuza kadar yaşayacak olan p. + ına _____ 32/5 p. ol- _____ 43/10
pare	(Far. < pāre) parça, kısım _____ 165/23, 171/22	payidâr	(Far. < pāy-dâr) kalıcı, sonsuza kadar yaşayacak olan p. ol- _____ 105/21
parmağ	(T.) bk. parmak _____ 123/9	payla-	pay etmek, bölüştürmek, eşit dağıtmak p.- maz _____ 109/13 p.- ram _____ 108/39 p. + salar _____ 2/10
parmak	(T.) insanlarda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri p. + ı _____ 110/9, 110/10 p. + ınan _____ 102/7	paylan-	bölüştürülmek p.- dı _____ 119/35
pas	(T.) su içinde ve nemli havada metallerin, özellikle demirin yüzeyinde oksitlenme sonucunda oluşan madde p. + sı _____ 144/5	pazak	(T.) pazı, ıspanakgillerden yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki ve bu bitkiden yapılan yemek p. + ı _____ 116/23
Pasin	(öz. i.) yer adı _____ 32/3	payımal	(Far. < pāy-māl) ayak altında kalmış, çiğnenmiş cismi ver- p. + a _____ 138/18
paşa	(T.) üstün kişilere verilen ünvan _____ 58/9, 66/9, 85/5, 107/11, 114/18, 119/46, 119/49, 155/27 p. + dan _____ 9/12 p. + lar _____ 67/11 p. + larla _____ 114/20 p. + ydı _____ 151/98	paylan-	pay edilmek, bölüştürülmek p.- a _____ 104/31
paşalığ	(T.) paşa ünvanı veya paşa olma durumu _____ 92/5	pazar	(Far. < bāzār) 1. alım satım alışveriş ve bu işlerin yapıldığı yer _____ 56/2, 138/15, 138/18 2. haftanın birinci günü, cumartesi ile pazartesi arasındaki gün _____ 152/17
paşazade	(T. paşa+ Far. < zāde) paşanın çocuğu _____ 143/130	pazu	(Far. < bāzū) pazı, kolun omuz ile dirsek arasındaki bölümünde bulunan, şişkince kas kitlesi p. + nun _____ 110/11
paltar	(T.) her türlü giyim eşyası, elbise _____ 112/35 p. + ımı _____ 112/35	peder	(Far. < peder) 1. baba p. + in _____ 5/15, 32/5 2. Hristiyanlıkta ruhani lider, papaz _____ 64/1
pây	(Far. < pāy) ayak, esas, kaide _____ 8/3, 131/18 cism- i p. _____ 165/17 hâk- i p. _____ 91/8 hâk- i p. + an _____ 158/49 hâk- i p. + e _____ 172/4 hâk- i p. + ına _____ 174/6 hâk- i p. + ine _____ 8/3 p. + a _____ 131/19, 131/20, 131/22 p. + ına _____ 32/5	peh	(T. zf.) bk. pek _____ 148/22, 155/73
		pehlivan	(Far. < pehlevân) güreşçi, boylu boslu ve güçlü kimse _____ 151/99, 165/13 p. + ı _____ 12/7, 100/24
		Pehreşen	(öz. i.) bk. Pekreşen P. + de _____ 151/85

pek	<i>P. + e</i> _____ 116/21 (T. zf.) gereken, beklenen veya alışılmış olandan çok _____ 137/1
pekle-	(Far. < pāk+T.) temizlemek <i>p.- sin</i> _____ 116/28
Pekreşen	(öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesine bağlı, yeni adı Gülyüzü olan köyün adı <i>P. + de</i> _____ 122/9
pel	(T.) engel, mania <i>p. vur-</i> _____ 82/7
pena	(Far. < penāh) penah, suç, günah, kabahat <i>p. + yı</i> _____ 158/38
penah	(Far. < penāh) sığınma, sığınak, birisinin yanına gidip onun himayesini ve yardımını isteme <i>p. + a</i> _____ 155/17 <i>p. + in</i> _____ 164/100 <i>p. + ında</i> _____ 4/3 <i>p. + ısan</i> _____ 51/5 <i>p. + iydi</i> _____ 101/46 <i>p. + tır</i> _____ 108/78
penahlan-	(Far. < penāh+T.) saklanmak, korunmak <i>p.- dı</i> _____ 165/64
penahlandır-	(Far. < penāh+T.) saklamak, korumak, himaye etmek _____ 160/7
pençe	(Far. < pençe) 1. yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları _____ 13/5 <i>p. + de</i> _____ 45/5 <i>p. + n</i> _____ 55/14 2. hazırol durumu veya bu durumda olmak, saygı göstergesi olarak el bağlayarak durmak _____ 112/15 <i>el p. dur-</i> _____ 104/6 <i>p. + de</i> _____ 143/64
pençeli	(Far. < pençe+T.) belli bir niteliğe sahip yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları _____ 100/7
perçem	(Far. < perçem) kâkûl _____ 138/8
per	(Far. < per) kanat _____ 162/56, 165/36
perde	(Far. < perde) 1. bir sahne eserinin büyük kısımlarının her biri, ekran _____ 36/6 2. doğruyu görmeye engel olan şey _____ 127/13 <i>p. + sini</i> _____ 159/16 3. örtü, peçe <i>ehl-i p.</i> _____ 143/129
perdesiz	(Far. < perde+T.) perdesi olmayan _____ 46/9
pergelsiz	(Far. < pergāl+T.) şekilsiz, şekli olmayan _____ 150/24

perişan	(Far. < perīşān) 1. kederli, kaygılı, kötü, zavallı _____ _____ 2/8, 14/3, 94/3, 106/6, 121/25, 141/5, 146/89, 173/12 <i>p. goy-</i> _____ 94/3 2. dağınık, düzensiz, karmakarışık _____ _____ 91/2, 101/57 3. acınacak durumda olan, zavallı _____ _____ 100/25 <i>ol- p.</i> _____ 101/71 <i>p. + a</i> _____ 112/2
perva	(Far. < pervā) çekinme, sakınma, korku <i>p. et-</i> _____ 55/3
pervana	(Far. < pervāne) bk. pervane _____ _____ 101/21 <i>p. + sıyam</i> _____ 81/10
pervane	(Far. < pervāne) geceleri ışık çevresinde dönen küçük kelebek _____ 34/11 <i>p. + leri</i> _____ 180/14 <i>p. + yem</i> _____ 176/3
pervaz	(Far. < pervāz) uçma, uçuş <i>p. + a düş-</i> _____ 94/12 <i>p. ed-</i> _____ 180/18 <i>p. eyle-</i> _____ 79/1 <i>p. + ı</i> _____ 135/21
perverdiğar	(Far. < perverd-gār) Allah <i>p. + a</i> _____ 71/11
perverdiğar	(Far. < perverd-gār) bk. perverdiğar _____ 146/7
peş	(Far. < peş) arka, art <i>p. + ine</i> _____ 176/10
peşe	(Far. < peşe) adet, alışkanlık, huy <i>p. + n</i> _____ 126/11
peşman	(Far. < peşīmān) bk. pişman <i>ol- p.</i> _____ 175/10
peygamber	(Far. < peygām-ber) 1. insanlara Tanrı'nın buyruklarını bildiren, onları Tanrı yoluna, dine çağırarak kimse, resul _____ 154/29 <i>p. + e</i> _____ 154/27 <i>p. + i</i> _____ 52/2, 153/36, 163/8 <i>p. + ler</i> _____ 153/37, 153/98, 153/111 2. Hz Muhammet _____ 168/25 <i>p. + e</i> _____ 153/75
peykan	(Far. < peykan) okun ucundaki sivri demir, ok ucu _____ 64/7
peyke	(Far. < peyke) genellikle eski işyerlerinde ve evlerde bulunan, duvara bitişik, alçak, tahta sedir, kerevet _____ 41/19
peyman	(Far. < peymān) yemin, ant <i>p. + dı</i> _____ 19/1 <i>p. + ım</i> _____ 119/78 <i>p. + ın</i> _____ 164/64

peynir (Far. < penīr) peyniri olmayan 150/40
pezevenk (Far. < pejvend) gizli ve yasal olmayan birilişkiye aracılık eden kimse, bu anlamda kullanılan sövgü sözü
 p. + i _____ 150/15
pilav (Far. < pīlāv) pirinçten, bulgurdan veya kuskustan yapılan bir yemek
 _____ 46/3
pilte (Far. < pelīte) bazı aydınlatma ve ısıtma cihazlarında fitil, lamba
 p. + si _____ 46/14
pinhân (Far. < pinhân) gizli, saklı, gizlenmiş, sır _____ 1/2, 120/60
pir (Far. < pīr) herhangi bir konuda bir meslekte deneyim kazanmış kimse
 _____ 1/3, 4/4, 136/10154/20
 hikmet- i p. _____ 33/3
 p. + dedi _____ 158/86
 p. + e _____ 146/60, 146/92
 p. + i _____ 122/17, 142/15
 p. + im _____ 18/3
 p. + ime _____ 103/9
 p. + in _____ 24/6
 p. + ine _____ 28/11, 88/11, 169/29
 p. + ler _____ 169/29
 p. + lerin _____ 141/15
 p. + sen _____ 83/9
pire (T.) pireler takımında, insanın veya bazı hayvanların kanını emerek yaşayan, iyi sıçradığı için kolay yakalanamayan, küçük, asalak böcek _____ 137/25
 p. + sinde _____ 137/14
 p. + sine _____ 137/13
 p. + sinin _____ 137/1
pirim (Fr.) prim, ödüllü, hediyeli _ 135/21
pirlih (Far. < pīr+T.) herhangi bir konuda bir meslekte deneyim kazanmış kimse olma durumu _____ 164/42
pirsiz (Far. < pīr+T.) piri olmayan, pirden yoksun
 p. + di _____ 40/9
pişman (Far. < peşimān) yaptığı bir işi veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen
 ol- pişman _____ 92/11
piyandaz (Far. < pāy-endāz) pâyendāz, ayak, ayak atan, ayak atmış _ 32/5, 91/8, 138/24
 p. + a düş- _____ 94/4, 174/8
piyale (Far. < piyāle) şarap bardağı, içki kadehi
 p. + yi _____ 49/9
plan (Fr.) bir işin, bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen _____ 101/47

poh (T.) bok, dışkı
 p. + u _____ 139/83
Poladik (öz. i.) Ardahan ilinin Göle ilçesine bağlı, yeni adı Kayaaltı olan köyün adı
 P. + e _____ 143/102
polat (Far. < pūlād)
 1. güçlü, kuvvetli _____ 45/5, 165/80
 2. çelik
 p. + tan _____ 92/3
posd (Far. < pūst) post, makam, can
 p. + uma _____ 13/6
 p. + unda _____ 41/18
posda (İt.) posta, bir yere gelen veya bir yerden gönderilen mektup ve emanetlerin tümü
 p. + ya _____ 139/79
post (Far. < pūst)
 1. tarikatlarda şeyhlik makamı 136/8
 2. kefen
 p. + una _____ 162/21
poşa (T.) ahlaksız, terbiyesiz kimse _____ 139/18, 143/125
puç (T.) boş, hiç, fani, sonu olmayan _____ 119/20, 153/123
pul (Far. < pūl)
 1. kağıt veya metal para _____ 89/4
 p. + a _____ 147/15
 p. + am _____ 86/2
 p. + u _____ 44/16, 120/55
 p. + un _____ 41/9
 2. posta parası karşılığı mektuplara, damga resmine, karşılık kâğıtlara yapıştırılan, basılı küçük kâğıt parçası
 p. + unu _____ 139/79
 3. kâr, kazanç
 p. + du _____ 151/112
Purt (öz. i.) bk. Purut
 P. + ta _____ 151/75
Purut (öz. i.) Kars'ın Kağızman ilçesine bağlı bir köy
 p. + ta _____ 116/30
Purusya (öz. i.) başlangıçta Roma Germen imparatorluğunun bir parçası olup 1806 yılında bu imparatorluk parçalanınca bağımsız hale gelen krallık
 p. + dan _____ 137/28
pus- gizlice hissettirmeden gözetlemek, gözünü üzerinden ayırmamak
 p. - ar _____ 138/17
puşd (Far. < puşt) bk. puşt _____ 141/4
puşt (Far. < puşt) ağır ve kaba sövgü sözü
 p. + da _____ 139/7

put	(T.) 1. üç dört tel ipekten bükülmüş iplik _____ 149/6 2. bir şeyin, kalın, çıkık, yuvarlak ucu, kafası. Yuvarlak şeklinde olan her şey (lahana, turp, soğan vs.) _____ 149/10	rahman	(Ar. < raḥmān) herkese, her canlıya merhamet eden (Tanrı) _____ 158/48 <i>ism- i r. + inla</i> _____ 158/19 <i>r. + a</i> _____ 146/30 <i>resülü' r r.</i> _____ 158/48 <i>r. + ı</i> _____ 163/10, 171/7 <i>r. + idi</i> _____ 98/32
pünhan	(Far. < pinhān) bk. pinhan, _____ _____ 25/8, 26/3, 39/4, 128/7, 138/1, 143/40 <i>p. + a</i> _____ 112/44, 161/5 <i>p. + dan</i> _____ 15/3 <i>p. + ken</i> _____ 153/28 <i>p. ol-</i> _____ 129/16 <i>sırrı p.</i> _____ 101/28, 146/92	rahmet	(Ar. < raḥmet) 1. Hz. Muhammet, Kur'an- ı Kerim <i>nuru r.</i> _____ 108/6 <i>r. + e</i> _____ 158/52 <i>r. + in</i> _____ 166/25 2. yağmur _____ 108/54 3. bağışlama, merhamet etme _____ _____ 137/13, 158/42, 159/8 <i>r. + e</i> _____ 158/34
pürçek	(T.) şakaklardan sarkan saç, zülüf <i>p. + in</i> _____ 123/30	rahmsiz	(<Ar. raḥm+T.) acıması merhameti olmayan _____ 146/65
R		rakip	(Ar. < rakīb) herhangi bir işte, bir yarışta, birbirini geçmeye çalışan, aynı şeyi elde etmeye uğraşan kimse veya kimseler <i>r. + ler</i> _____ 99/74
Ra	(Ar. < ر) bk. re <i>r. + da</i> _____ 159/8	ramazan	(Ar. < ramaḥān) ay takviminin dokuzuncu ayı, üç ayların sonuncusu, oruç tutulan ay <i>r. + da</i> _____ 151/73
Rab	(Ar. < rabb) Tanrı _____ 146/89, 158/61	rast	(Far. < rāst) tesadüf <i>r. ele-</i> _____ 80/2
Rabb	(Ar. < rabb) Tanrı <i>r. + i</i> _____ 158/45, 176/16 <i>r. + im</i> _____ 4/1, 153/86 <i>r. + in</i> _____ 56/19, 127/18	Rasim	(Ar. < Rāsim) şahıs adı _____ 172/15
raf	(Ar. < reff) üstüne öteberi koymak için duvara veya bir dolabın içine birbirine paralel olarak tutturulmuş, genellikle geniş, uzun tahta veya metal levha <i>r. + da</i> _____ 135/20	ray	(Ar. < re'y) re'y, fikir, düşünce <i>hüsni r. + ı</i> _____ 95/2
rağbet	(Ar. < rağbet) 1. ilgi <i>r.et-</i> _____ 11/1 2. itibar <i>r. + idir</i> _____ 169/8	razi	(Ar. < rāḥī) uygun bulan, benimseyen, isteyen, kabul eden <i>r. ol-</i> _____ 154/40
râh	(Far. < rāh) yol, meslek, usul, tutulan yol <i>azm- i r.</i> _____ 174/5 <i>çık- r. + ından</i> _____ 87/1 <i>r. + a</i> _____ 14/7, 164/35 <i>r. + ı gılman</i> _____ 166/13 <i>r. + ı huda</i> _____ 158/74	re	(Ar. < ر) Osmanlı Türkçesi alfabesinin on ikinci harfi olup ebced düzeninde 20 sayısının karşılığıdır. <i>r. + den</i> _____ 166/9 <i>r. + ye</i> _____ 160/8
rahimI	(Ar. < raḥim) döl yatağı <i>r. + innen</i> _____ 118/1	rehber	(Far. < reh-ber) 1. kılavuz <i>r. + i</i> _____ 136/7 2. öncü, şah <i>r. + i</i> _____ 171/21
rahimII	(Ar. < raḥm) acıma, esirgeme _____ _____ 136/13, 167/8	rehi	(Far. < rāh'dan) rāhî, yola ait, yolla ilgili _____ 158/37
rahimIII	(Ar. < raḥīm) merhametli, esirgeyen, koruyan, acıyan, ahirette, mü'min kullarına keremiyle muâmelede bulunan Cenâb- ı Hak (Allah adlarındandır) _____ 136/15	rehim	(Ar. < raḥīm) rahîm, koruyan, acıyan, merhamet eden Tanrı <i>r. gıl-</i> _____ 171/1
rahm	(Ar. < raḥm) acıma, merhamet _____ _____ 108/40	rehmet	(Ar. < raḥmet) bk. rahmet, yağmur _____ 158/50 <i>r. + in</i> _____ 158/49
rahma	(Ar. < raḥmān) bk. rahman _____ 136/15	reis	(Ar. < reīs) kaptan <i>r. + i nadan</i> _____ 5/19

- resul** (Ar. < resûl) elçi, peygamber, Hz. Muhammet _____ 1/9, 63/3, 146/23, 164/69, 164/96
huzuru r. + de _____ 146/78
r. + da _____ 162/52
- Resûlullah** (Ar. < Resûl-ullah) Allah'ın elçisi, Hz. Muhammed _____ 14/11, 163/14
- resûlü'r rahman** (Ar. < resûl-ür-raḥmān) bk. resûl
r. rahman _____ 158/48
- rey** (Ar. rey) fikir, düşünce
emr- i r. + ine _____ 174/7
- reyhalı** (Ar. < rāyiḥa+T.) rāyiha, koku
r. + dt _____ 143/124
- reyhan** (Ar. < reyḥān) fesleğen denilen güzel kokulu bitki _____ 29/2
- reyhanlı** (Ar. < reyḥān+T.) fesleğene özgü kokusu olan _____
r. + dt _____ 98/14
- rezalet** (Ar. < rezālet) toplumun duygularını inciten olay veya durum, kepazelik, maskaralık, rezillik _____ 139/2
r. + i _____ 139/87
r. + ti _____ 148/4
- rezzak** (Ar. < rezzāk) bütün yaratıkların rızkını veren Allah
r. + ı şiri _____ 153/64
- rıza** (Ar. < rızā) razı olma, isteme, istek
r. + sı _____ 154/11
- rızih** (Ar. < rızık) rızık, Tanrı'nın bütün yarattıklarına verdiği nimet _____ 11/8
- rızık** (Ar. < rızık) Tanrı'nın bütün yarattıklarına verdiği nimet _____ 6/6
r. + ı _____ 6/6
- rica** (Ar. < recā) dileyiş, dileme, dilek
r. eyle- _____ 120/50
- Rıfki** (Ar. < Rıfķī) özel ad, şahıs adı _____ 122/20
- riya** (Ar. < riya) inandığı, düşündüğü gibi davranmama, özü sözü bir olmama huyu, ikiyüzlülük _____ 68/9
- rivayat** (Ar. < rivāyet) rivayet, bir olay, bir haber veya sözü nakletme _____ 139/92
- riyad** (Ar. < riya) bk. riya
r. + ı _____ 139/37
- ru** (Far. < rū) rû, yüz, çehre
dur- r. be r. _____ 120/20, 143/58
- rucu** (Ar. < rücū) rücu, geri dönme
r. ed- _____ 139/11, 139/76
- ruh** (Ar. < rūḥ) dinlerin ve dinci felsefelerin insanda vücuttan ayrı bir varlık olarak kabul ettiği öz _____ 65/7, 153/38, 155/45, 155/49, 176/15
r. + i beden _____ 64/3
r. + lar _____ 63/5
r. + lara _____ 153/83
- r. + larda* _____ 158/9
r. + u _____ 124/6, 171/21
r. + umu _____ 172/16
r. + un _____ 155/44
r. + u peder _____ 64/1
- ruhsat** (Ar. < ruḥṣat) izin, müsaade
r. + ı _____ 137/2
- rumuz** (Ar. < rumūz) sembol, simge, remiz
r. + dan _____ 143/48
- rusva** (Far. < rusvā) bk. rüsva
r. + yı âlem _____ 146/62
- rûy** (Far. < rûy) satıh, yüz _____ 11/7
- rûz** (Far. < rûz) gün, gündüz _____ 11/11, 32/11, 146/10
r. + i mahşer _____ 13/12, 82/8, 155/14
r. + i mahşere dek _____ 162/39
r. + u mahşere _____ 108/60
- rüküsüz** (Ar. < rükū+T.) namazda dizlere tutunarak vücudun belden yukarısı yere müvazi gelecek şekilde eğilme hareketi olmadan _____ 162/37
- Rüstem** (Far. < Rüstem) özel ad, şahıs adı
R. + in _____ 100/23
- Rüstem** (Far. < Rüstem) ünlü İran şairi Firdevsî'nin Şehnâmesinde adı geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı Zaloğlu Rüstem _____ 12/6, 101/12
- rüsva** (Far. < rüsivā) ayıplanacak durumda olan, rezil
r. + yı _____ 99/12
- rüsvay** (Far. < rusvā) bk. rüsva _____ 120/56
r. ol- _____ 148/32
- rüşvetsiz** (Ar. < rüşvet+T.) rüşvet olmadan yapılan _____ 164/63
- rütbe** (Ar. < rütbe) derece, mevki
r. + m _____ 15/12
r. + si _____ 125/3
- rüya** (Ar. < ru'yā) düş
r. + amda _____ 15/2
r. + damıdır _____ 119/23
r. + yı âlem _____ 156/1
sedayı r. + da _____ 122/17
- S**
- sa** (Ar. < ص) bk. sat _____ 160/11
- saadet** (Ar. < sa'adet) mutluluk _____ 158/29, 171/14
- saat** (Ar. < sâ'at) bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası _____ 143/91, 143/96, 148/16, 148/21
s. be s. _____ 178/7
s. + ta _____ 119/34, 146/73
- sabah** (Ar. < şabāḥ) günün başlangıcı, günün ilk saatleri
s. + dan _____ 41/9, 73/13
- sabalan** (Ar.) rüzgarlı, esintili _____ 108/14

sabır	(Ar. < şabr) olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme s. eyle- 20/4, 20/5, 66/7, 159/3 s. + ı <i>garar</i> 178/6 s. + <i>ından</i> 58/4	safatı	(Ar. < sevâtîr) sevâtî', belli ve yüksek olan şeyler s. + <i>na</i> 151/93
sabırsız	(Ar. < şabr+T.) sabır göstermeyen, sabrı olmayan, aceleci 129/23	sâfi	(Ar. < şâfî) duru, temiz, katıksız 164/21
saç I	(T.) baş derisini kaplayan kıllar s. + <i>ını</i> 62/5, 142/11 s. + <i>lar</i> 120/18	safiyy	(Ar. < şafiyy) temiz, saf, pâk, arı s. + <i>ine</i> 158/20
saç II	(T.) Kuyruklu yıldız çekirdeğini saran ışıklı gaz yuvarı s. + <i>ını</i> 151/34	sagal	(T.) bk. saggal s. + <i>ını</i> 151/70
sadağa	(Ar. < şadağa) yoksullara yardım olarak karşılıksız verilen para 125/10	saggal	(T.) sakal, yetişkin erkeklerde yanak ve çenede çıkan kılların tümü s. + <i>ın</i> 73/4 s. + <i>ının</i> 151/84
sadakat	(Ar. < şadâkat) içten bağlılık, sağlam, güçlü dostluk 158/81	sağ I	(T.) 1. sağlam, canlı, yaşamakta olan 137/35, 175/7 s. + <i>dı</i> 31/23 s. + <i>ı</i> 130/17 s. + <i>iken</i> 97/2, 97/4, 97/8, 97/12, 97/16, 97/20, 97/24, 97/28
sadat	(Ar. < sa'âdet) bk. saadet 158/86 <i>hüsni</i> s. 138/22	sağ II	2. güçlü, dayanıklı 114/5 (T.) sol karşıtı, bu taraftaki yön 121/33, 153/126, 155/23, 155/62, 162/29 s. + <i>dan</i> 46/13 s. + <i>ı</i> 151/18 s. + <i>ında</i> 153/126, 155/23, 155/61
sadhezâr	(Ar. < şad-hezâr) yüz bin 80/10	sağ III	(T.) sağlam, doğru s. + <i>ı</i> 165/59
Sadıh	(Ar. < şâdık) sadık, kişi adı özel ad 151/53	sağal-	(T.) iyileşmek s. - <i>maz</i> 174/21
sadık	(Ar. < şâdık) bağlılığı içten olan, sadakatli 13/3, 122/16, 122/24, 146/72 s. + <i>ı</i> 100/27	sağdıç	(T.) kılavuz, kılavuzluk eden kimse s. + <i>lar</i> 68/11
sadri	(Ar. < şadr) en yukarı, en baş, en iyi yer 10/7, 161/12	sağla-	(T.) sakla-, bk. sahla- s. - <i>r</i> 98/15
saf I	(Ar. < şâf) 1. iyi niyetli, art niyetsiz <i>akl- ı</i> s. 56/9 2. katıksız, arı, katışıksız, halis, has 153/122	sağlık	(T.) sağ, canlı, diri olma durumu s. + <i>dansa</i> 47/12
saf II	(Ar. < şaff) 1. dizi, sıra 63/6 s. + <i>ı</i> 159/12, 160/11 s. s. 146/38 s. + <i>ta</i> 63/1 2. taraf, yan s. + <i>ında</i> 155/24, 155/25	sahab	(Ar. < şâhib) sahip, herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse s. + <i>ın</i> 139/47
safa I	(Ar. < şafâ) Mekke civarında bir yer olup hacılar, burası ile Merve denilen yer arasında Hz. Hacer'in gidiş geliş hareketini remzederek dört defa gidip üç defa gelirler s. + <i>ya</i> 146/49	sahabe	(Ar. < şahâbe) sahabe, sahipler, sahip çıkanlar, tutanlar 12/10
safa II	(Ar. < şafâ) bk. sefa s. + <i>sını sür-</i> 54/1	sahabü'l Burhan	(Ar. < şâhib-ül Burhân) bk. sahabe 158/44 s. <i>Burhan</i> 18/44
safaat	(Ar. < şefâ'at) şefaet, birinin suçundan geçilmesi, veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık s. + <i>ımdır</i> 167/16	sahapsız	(Ar. şâhib <+T.) sahipsiz, koruyucusu, gözeteni bulunmayan, kimsenin sahip çıkmadığı s. <i>gal-</i> 139/26
safalan-	(Ar. < şafâ+T.) rahatlamak s. - <i>san</i> 129/22	sahavat	(Ar. < şahâvet) bk. sahavet s. + <i>ı izzet</i> 98/12
		sahavet	(Ar. < şahâvet) el açıklığı, akıllık, seleklik, cömertlik 100/11, 171/6 s. + <i>i</i> 109/16, 143/36

	s. + <i>im</i> _____	108/40
sahın-	bk. sakın-	
	s. - <i>ır</i> _____	108/43
sahibil ihsan	(Ar. < şāhib-ül iḥṣān) sahibü'l ihsan, ihsan sahibi _____	
	s. + <i>a</i> _____	171/4
sahabü'l Burhan	(Ar. < şāhib-ül Burhān) doğruluğunda şüphe bulunmayan ve zaruri bilgi getiren kesin delil <i>sahabü'l B. + a</i> _____	158/44
sahip	(Ar. < şāhib)	
	1. herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse _____	30/1, 78/12
	s. + <i>i</i> _____	120/47, 164/21
	s. + <i>ü'l ehsar</i> _____	78/12
	2. herhangi bir niteliği olan kimse, ehil _____	121/61
	s. + <i>i</i> _____	105/2, 146/59
	3. koruyan, arka çıkan, gözeten kimse s. + <i>im</i> _____	160/3
sahhafat	(Ar. < saḥāvet) saḥāvet, cömertlik, elaçıklığı _____	143/33
sahla(i)-	bk. sakla-	
	1. saklamak, korumak, sakınmak, _____	4/3
	s. - <i>r</i> _____	95/6
	s. + <i>ram</i> _____	120/44
	2. gizlemek s. - <i>ar</i> _____	130/16
	s. - <i>ran</i> _____	120/60
	s. - <i>yah</i> _____	31/25
	3. (yf.) korumak, muhafaza etmek, söylememek <i>Sır s. - yana</i> _____	69/3
	4. hatırlamak _____	75/3
	4. barındırmak s. - <i>rsan</i> _____	115/9
Sahlıvan	(öz. i.) yer adı S. + <i>a</i> _____	143/137
sahra	(Ar. < ṣaḥrāʾ) kır, çöl _____	120/58
	s. + <i>sında</i> _____	119/33
	s. + <i>yı</i> _____	99/36
sakın	(T. ünl.) 'asla yapma' anlamında bir söz _____	20/3
sakın-	1. olabileceği düşünülen kötülöklere karşı önlemler almak _____	29/19
	2. herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak, içtinap etmek _____	87/3, 116/25
saki	(Ar. < sāḳī) içkili toplantılarda içki dağıtan kimse s. + <i>den</i> _____	49/9
sakilik	(Ar. < sāḳī+T.) dağıtıcılık _____	169/15

sakinet	(Ar. < sākinet) oturanlar, ikamet edenler _____	143/3, 143/25
	s. + <i>i</i> _____	98/4, 143/44
sakla-	korumak, muhafaza etmek s. - <i>maz</i> _____	150/34
	s. - <i>sın</i> _____	116/20
sal	(T.) birçok kalın direk yan yana bağlanarak yapılan, düz ve korkuluksuz deniz veya ırmak taşıtı _____	141/22
sal-	1. (y.f.) düşürmek, etmek, eylemek, yapmak, vermek <i>bina s. - an</i> _____	16/4
	<i>cuda s. - dılar</i> _____	153/54
	<i>cüda s. - if</i> _____	4/2
	<i>gözden s. - ar</i> _____	118/34
	<i>imtihana s. - asan</i> _____	15/10
	<i>meylimi s. - mışam</i> _____	22/3
	<i>nazardan s. - ar</i> _____	2/2
	<i>od s. - ar</i> _____	7/12
	<i>od s. - dın</i> _____	129/5
	<i>oda s. - if</i> _____	57/9
	<i>s. - ar ayağa</i> _____	128/8
	<i>s. - ar baştan ayağa</i> _____	128/24
	<i>sevdaya s. - dı</i> _____	37/13, 125/20
	<i>s. - dı âha</i> _____	14/5
	<i>s. - dı gam deryasına</i> _____	61/7
	<i>s. - dın gam eṣkarına</i> _____	34/1
	<i>s. - dın ... sevdaya</i> _____	131/23
	<i>s. - ma baştan ayağa</i> _____	128/2
	<i>s. - mışam tora</i> _____	108/11
	<i>yâda s. -</i> _____	171/25
	<i>yada s. - ıdı</i> _____	151/72
	2. düşürmek s. - <i>an</i> _____	53/8
	s. - <i>dı</i> _____	119/51, 137/25, 153/47, 156/3, 165/61, 173/1, 180/5
	s. - <i>dın</i> _____	27/6, 104/52, 139/88
	s. - <i>if</i> _____	98/21, 155/30
	s. - <i>ıfđı</i> _____	59/2
	s. - <i>ıfđır</i> _____	31/2
	s. - <i>ıfsan</i> _____	146/17
	s. - <i>ıp</i> _____	179/10
	s. - <i>ma</i> _____	103/4
	s. - <i>maya</i> _____	83/4
	3. göndermek _____	180/16
	s. - <i>ıftı</i> _____	104/49
	s. - <i>masam</i> _____	
	s. - <i>sam</i> _____	180/16
	4. atmak, vurmak _____	105/23
	5. bir şeye karşı ilgi duymak, düşkün olmak, kapılmak s. - <i>ıfđı</i> _____	113/32
	6. ün veya şöhret yapmak, adını duyurmak s. - <i>ıf</i> _____	122/30

7. işlemek
s.- *a* _____ 123/32
8. bağlamak
s.- *ar* _____ 123/33
9. saçmak, dağıtmak, yaymak
s.- *anda* _____ 146/39
10. indirmek
s.- *dı* _____ 148/25
13. inşa etmek, yapmak
s.- *madi* _____ 153/41
14. katmak, dahil etmek, sokmak
s.- *dığım* _____ 155/29
s.- *mah* _____ 155/28
15. çekmek, vurmak
s.- *dı* _____ 165/66
16. değiştirmek, sürmek
s.- *mışam* _____ 172/4
- Salah** (öz. i.) özel adı, şahıs adı
S. + *in* _____ 151/79
- salahana** (Ar. < selh+Far. < -hāne) salhane
köpekleri gibi serseri, başboş
_____ 139/44, 139/46
- salat** (Ar. < şalāt) namaz _____ 99/32
s. + *ta* _____ 158/78
- salatın** (Ar. < selāṭīn) selāṭīn, sultan,
sultanlar _____ 74/5, 131/1, 156/4
- salavat** (Ar. < şalāvāt) Hz. Muhammed'e
saygı bildirmek için okunan dua
s. + *la* _____ 65/10
s. + *ta* _____ 153/15
- saldat** (Rus.) soldat, Rus askeri _____ 101/68
s. + *ina* _____ 119/44
- salın-** 1. sallanmak
s.- *ır* _____ 97/11
2. dolaşmak, gezinmek, yürümek
_____ 110/13
- Salih** (Ar. < şālīḥ)
1. yarar, elverişli, iyi, uygun, yakışır
s. + *i* _____ 114/25
s. + *se* _____ 153/142
2. özel ad, kişi adı
S. + *in* _____ 151/86
- sallan-** salınmak, yürürken uyumlu
hareketlerle hafifçe bir yandan bir
yana eğilmek
s.- *ıf* _____ 166/4
s.- *ıp* _____ 123/35
s.- *ır* _____ 118/13
- Salman** (Ar. < Selmān) şahıs adı
S. + *a* _____ 78/19
- salsal** (Ar. < şalşāl)
1. kumla karışık ince çamur, lüleci
çamuru
s. + *ı yeksan eyle-* _____ 1/6
2. Hz. Ali'nin düşmanı _____
_____ 165/9, 165/21, 165/41, 165/49,
165/61
- S. + *a* _____ 165/5, 165/66
S. + *da* _____ 165/82
S. + *ı* _____ 165/38
S. + *ı galles* _____ 165/73
s. + *ı ifrit* _____ 165/29
S. + *in* _____ 165/1, 165/20, 165/35,
165/57, 165/58, 165/71, 165/77
- saltanat** (Ar. < saltanat) egemenlik,
hükümdarlık, zenginlik _____ 4/12,
105/15, 121/26
s. + *a* _____ 108/58
s. + *ı* _____ 107/11
s. + *ım* _____ 112/9
s. + *in* _____ 104/46
s. + *ina* _____ 164/49
s. *sür-* _____ 157/7
s. + *tan* _____ 31/2
- saltanatlı** (Ar. < saltanat+T.) saltanatı belirli bir
nitelikte olan _____ 172/1
- sam** (Ar. < sām) çölde sen rüzgar,
samyeli _____ 112/50
bād- ı s. + ı _____ 164/99
hışm- ı s. _____ 146/43
- saman** (T.) bir tür ot _____ 13/6
- Samiskerli**(öz. i.) Samisker adlı yere özgü veya
ait olan _____ 143/155
- san-** 1. bir şeyi olma veya olmama
ihtimalini kabul etmekle birlikte,
olabileceğine daha çok inanmak,
zannetmek
s.- *ar* _____ 137/12, 140/8
s.- *dın* _____ 48/1
s.- *dız* _____ 97/10
2. bir şey veya kimsenin ... olduğunu
düşünmek
s.- *arsan* _____ 121/35, 148/18, 165/4,
165/10
s.- *dih* _____ 143/67, 143/114
a.- *ıf* _____ 165/3
- sanaat** (Ar. < şan'at) sanat, bir şey yapmada
gösterilen ustalık _____ 15/4
- sancak** (T.) bk. sancak, bayrak _____ 162/54
(T.)
1. sancak, illerle ilçeler arasında
kalan yönetim bölümü
s. + *ı* _____ 8/12, 76/11
s. + *ında* _____ 101/4
s. + *ını* _____ 151/10
2. çoğunlukla askeri birliklere verilen
yazı işlemeli, kenarları saçaklı ve
gönderli bayrak
s. + *ım* _____ 99/50
- sanemli** (Ar. < şanem+T.) güzel kimse
niteliğinde olan _____ 116/27
- sani** (Ar. < şāni^c) yaradan, sanat eseri
olarak meydana getiren
şef- i s. _____ 115/4

sanki	(T.+Far. < ki e.) sorulu olmayan cümlelerde anlatılan düşüncenin gerçekte var olmayıp öyle sanıldığını gösterir, sözde ____ 1/7, 107/9, 116/21, 147/4, 165/36	sarı II	(T. zf.) öte, ötürü, için, bari bu yana s. _____ 122/15
sansar	(T.) postları değerli türlü etçil hayvanların ortak adı s. + ı _____ 139/22	sarıl-	1. kuşatılmak s.- dı _____ 101/33 2. örtülmek s.- ır _____ 155/37
sap	(T.) çiçek veya meyveyi dala bağlayan ince bölüm s. + ı _____ 142/10	sarımsak	(T.) zambakgillerden, 25-100 cm yükseklikte, yapraklarında, saplarında ve toprak altındaki soğanında kokulu yağ bulunan bir kültür bitkisi ve bu bitkinin baharat olarak kullanılan dişli bölümü _____ 149/10
sap-	doğruluktan ayrılmak s.- mah _____ 164/18	sarılı	(T.) sarılı, kuşanmış, çevrelenmiş _____ 163/26
sapa	(T.) merkezden uzak, kıyıda köşede kalmış _____ 97/13	sarp	(T.) dik, çıkması ve geçilmesi güç(yer) _____ 108/26
sar-	1. sarmak, örtmek, kaplamak s.- a _____ 2/6 s.- ar _____ 162/21 s.- arlar _____ 85/12 s.- dı _____ 101/17 s.- if _____ 142/11 s.- mah _____ 155/36 2. iyileştirmek s.- ar _____ 175/6 s.- maz _____ 55/20 3. yayılmak, dağılmak s.- dı _____ 97/6 4. kuşatmak s.- dılar _____ 119/9 5. kucaklamak s.- arım _____ 120/32	sarraf	(Ar. < şarrāf) bir şeyin kıymetini bilen, kuyumcu ____ 7/8, 8/7, 45/7, 56/11, 115/14 zahn-i s. _____ 2/2, 143/19 zihn+ i s. _____ 143/60
sarar-	korku, üzüntü, coşku vb. sebeplerle yüzün rengi solmak s.- dı _____ 54/26, 101/18 s.- iban _____ 70/2, 151/48 s.- sin _____ 99/74	sat	(Ar. < ص) sad, Osmanlı Türkçesi alfabesinde sa harfinin adı _____ 166/13 s. + tan _____ 159/12, 160/11
sara sar	(Far. < ser+ ā+ser) baştan başa _____ 143/108	sat-	1. bir değer karşılığında bir şeyi bir alıcıya vermek ____ 45/7, 139/36 s.- anı _____ 19/12 s.- ar _____ 36/9, 41/12 s.- arlar _____ 120/54, 147/15 s.- maya _____ 56/12 s. + tıǵı _____ 168/16 s.- tıǵın _____ 139/37 2. dağıtmak, yaymak, paylaşmak s.- aram _____ 126/2 s.- mah _____ 60/8 3. konuşmak, söylemek ____ 92/2 4. taslamak s.- arsan _____ 150/29
saray	(Far. < saray) hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük yapı s. + ı _____ 164/19 s. + lar _____ 112/13 s. + ları _____ 119/18	sataş-	bir kimseyi rahatsız edecek davranışta bulunmak, musallat olmak s.- ar _____ 137/29
sarhoş	(Far. < ser-hôş) 1. hoş giden bir etki ile kendinden geçmiş olarak _____ 90/6 2. alkollü içki veya keyif verici bir madde sebebiyle kendini bilmeyecek durumda olan kimse _____ 166/4 s. + un _____ 96/7	satıl-	(T.) bir değer karşılığında birine verilmek s.- dı _____ 119/67 s. + ır _____ 120/70
sarı I	(T.) yeşil ile turuncu arasında bir renk, limon kabuğu rengi ____ 31/17, 135/16, 135/17, 135/18, 135/19, 142/13, 150/21, 151/81, 151/102 s. + dır _____ 55/13	satın	“bedelini ödeyerek bir şey almak” anlamındaki satın almak birleşik fiilinde geçen bir söz s. al- _____ 177/14
		satranç	(Far. < şadrenc) iki kişi arasında altmış dört kareli bir tahta üzerinde değerleri ve adları değişik olan on altışar siyah ve beyaz taşlarla oynanan bir oyun _____ 61/11

sav-	uzaklaştırmak s.- <i>ayı</i> _____ 173/7	sazak	(T.) kuvvetli esen rüzgar veya bataklık, sazlık s. + <i>ı</i> _____ 116/21
savap	(Ar. < sevāb) hayırlı bir davranış karşısında tanrı tarafından verileceğine inanılan ödül _ 20/15	se	(Ar. < س) Osmanlı Türkçesi alfabesinin beşinci harfi olup ebced düzeninde 500 sayısının karşılığıdır. _____ 160/3, 166/4 s. + <i>de</i> _____ 159/3
savaş	(T.) kavga, mücadele _____ 165/75	sebebsiz	(Ar. < sebeb+T.) sebebi olmadan _____ 174/21
say	(Ar. < sa'y) çalışma, emek <i>hâkk- ı s. + ını</i> _____ 128/18 s. + <i>ını</i> _____ 128/19	sebeb	(Ar. < sebeb) sebep, neden, bir şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına yol açan şey s. + <i>den</i> _____ 43/8 s. + <i>e</i> _____ 139/91 s. + <i>im</i> _____ 17/11 s. + <i>ten</i> 8/11, 22/10, 43/12, 157/11
say-	1. sayma, adet, bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek sayısını bulmak s.- <i>ah</i> _____ 6/1, 6/11 s.- <i>anda</i> _____ 119/74 s.- <i>ar</i> _____ 26/11 s.- <i>bilmese</i> _____ 128/24 s.- <i>dım</i> _____ 26/8 s.- <i>salar</i> _____ 3/10 2. herhangi bir şey, yerine koymak veya herhangi bir şey gözüyle bakmak, addetmek _____ 54/16 s.- <i>arlar</i> _____ 83/3 3. değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı dolayısıyla bir kimseye veya bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmak, saygı göstermek, sözünü dinlemek, hürmet etmek s.- <i>ar</i> _____ 114/22 s.- <i>arlar</i> _____ 141/17 4. (yf.) önemsemek, dikkate almak <i>hatrını s.- an</i> _____ 151/98	sebi	(Ar. < şabî) küçük çocuk _____ 11/4 s. + <i>lere</i> _____ 54/12 s. + <i>nin</i> _____ 21/10
sayı	(T.) sayma, ölçme, tartma vb. işlerin somunda bulunan birimlerin kaç olduğunu bildiren söz, adet s. + <i>nı</i> _____ 128/20, 128/22, 128/23 s. + <i>sın</i> _____ 25/3	sebil	(Ar. < sebil) yol, Allah yolu s. + <i>i</i> _____ 136/3
sayıl-	1. sayma işine konu olmak, sayılabilenin en fazlası s.- <i>ır</i> _____ 3/10 2. kabul edilmek s.- <i>ır</i> _____ 118/6 s.- <i>maz</i> _____ 139/62	sebzeli	(Far. < sebze+T.) sebze ile yapılmış _____ 54/19
sayılı	(T.) herhangi bir sayısı olan _____ 3/5	secaat	(Ar. < secāhat) yumuşak huyluluk _____ 158/82
saz	(Far. < sâz)	secde	(Ar. < secde) genellikle namaz kılarak alın, el ayaklarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum _____ 146/37 s. <i>gıl-</i> _____ 153/34, 165/51
	1. Türk halk müziğinde kullanılan, gövdesi ağaçtan oyularak yapılmış, telli, uzun saplı çalgı, bağlama _____ 90/12, 139/63 s. + <i>a</i> _____ 143/107 s. + <i>ı</i> _____ 143/9, 150/26 s. + <i>ıma</i> _____ 162/7 s. + <i>ın</i> _____ 31/30 s. + <i>ını</i> _____ 143/150 2. kuvvet kudret s. + <i>dan</i> _____ 46/9	secer	(Ar. < şecer) şecer, ağaç _____ 165/12 s. + <i>ini</i> _____ 18/6 <i>selm- i s.</i> _____ 112/10
		secerat	(Ar. < şecerāt) şecerāt, şecereler, soylar, soy ağacı s. + <i>ına</i> _____ 164/51
		seç-	1. içinden herhangi birini seçmek, ayırmak, tercih etmek s.- <i>dim</i> _____ 33/8 s.- <i>er</i> _____ 80/11, 162/23 s.- <i>if</i> _____ 2/9, 88/3, 143/31 s.- <i>meyen</i> _____ 96/2 s.- <i>tiler</i> _____ 153/27 2. birini diğerinden ayırma, eşit görme s.- <i>erem</i> _____ 15/7 s.- <i>mem</i> _____ 9/12
		seçil-	1. ayırt edilmek s.- <i>mez</i> _____ 76/10, 159/11 2. seçme işine konu olmak s.- <i>ir</i> _____ 162/53
		seçki	(T.) seçmek, tercih _____ 9/11
		sed	(Ar. < ص) bk. sat _____ 166/28
		sed	(Far. < sed) yüz, 100 sayısı _____ 165/42, 165/84, 171/22, 179/1 <i>dü s.</i> _____ 26/8

	s. + i _____	165/80
seda	(Ar. < şadā) ses _____	32/4, 104/49, 109/110, 111/5
	s. + n _____	125/5
	s. + sı _____	104/23, 113/15, 164/74
	s. + sından _____	101/34
	s. + sinnan _____	119/52
	s. + yı rüya _____	122/17
sedalı	(Ar. < şadā+T.) sesli _____	74/3, 106/8
	s. + san _____	126/7
sedd	(Ar. < sedd)	
	1. toprağın kaymasını veya suyun akmasını önlemek için yapılan kalın duvar _____	26/8
	s. + ine _____	26/4
	2. çin seddi _____	
	s. + in _____	65/17
	3. Yecuc ve Mecuc'un saldırılarından korunmak amacıyla İskender-i Zülkarneyn'in yaptırdığı set _____	
	s. + i İskender _____	104/20
seddar	(Ar. < settār) Allah _____	
	s. + dır _____	99/70
sede	(Ar. < şadā) bk. seda _____	122/30
sedef	(Ar. < şedef) midye, istiridye vb. deniz hayvanlarının kabuğunda bulunan sedefçilikte kullanılan, pırıltılı, beyaz, sert bir madde _____	
	_____	123/9
sedefli	(Ar. < şedef+T.) sedefle işlenmiş _____	143/107
sedir	(Ar. < sedīr) kol koyacak yeri olmayan, arkalıksız, üstü minderli ve yastıklı olabilen kerevet, divan _____	85/7
	s. + de _____	108/65
	s. + ler _____	122/10
sefa	(Ar. < şafā)	
	1. eğlence, zevk, neşe _____	52/6
	sürül- sefa _____	120/46
	sür- zevki s. + yı _____	22/6
	sür- zevk ü s. _____	10/9
	2. rahatlık, kaygısız ve sakin olma _____	64/9
	sıtk- ı s. + dı _____	158/75
sefer	(Ar. < sefer) kez, yol, defa _____	147/18, 152/43
sefil	(Ar. < sefīl) yoksul, garip, düşkün _____	4/9, 5/17, 13/9, 15/11, 16/9, 17/9, 18/9, 19/9, 21/9, 26/9, 27/9, 28/11, 29/17, 30/9, 31/29, 33/9, 36/9, 44/21, 51/9, 54/25, 55/17, 57/9, 58/15, 60/9, 77/9, 86/9, 88/11, 91/9, 106/11, 115/13, 119/73, 120/73, 125/15, 134/23, 136/11, 154/45, 163/29
sefine	(Ar. < sefine) gemi _____	5/19

	s. + nin _____	96/3
sefiyy	(Ar. < şafiyy) bk. safiyy _____	
	s. + inin _____	158/23
segabet	(Ar. < seğābet) açlık _____	158/82
seggiz	(sayı) bk. sekiz _____	146/28
	kırh s. _____	24/11
	s. + inde _____	118/7
sehavet	(Ar. < şahāvet) bk. sahavet _____	
	s. + ini _____	65/23
sehba	(Ar. < seh-pā) üstüne bir şey konulan ayaklı destek, küçük masa _____	
	kadeh- i s. + yı _____	169/22
seher	(Ar. < seher) sabahın gün doğmadan önceki zamanı, tan ağartısı _____	74/1, 101/58, 126/8
	s. + de _____	135/1
	servi s. _____	108/32
sehsen	(sayı) bk. seksen _____	
	s. bin _____	168/3
	s. dört _____	143/12
	yeddi bin yeddi yüz s. dört _____	53/11
sekiz	(sayı) yediden sonra gelen sayı _____	30/6
	kırk s. + dir _____	136/6
	s. bin dörtten beri _____	136/9
	on s. bin _____	30/3
	on s. + de _____	118/21
	üç. bin s. yüz yirmi dört _____	25/3
sekkiz	(sayı) bk. sekiz _____	136/6
seksen	(sayı) yetmiş dokuzdan sonra gelen sayının adı _____	56/5, 80/11, 95/14
	s. beş _____	118/50
	s. + inde _____	118/47
	s. üç _____	118/49
sel	(Ar. < seyl)	
	1. sürekli yağmurlardan ve eriyen karlardan oluşan, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su _____	69/12
	s. + e _____	158/22
	s. + i _____	80/2
	s. + lere _____	146/34
	s. + lerin _____	23/8
	2. rahmet _____	
	s. + i _____	122/32
	3. etki ve iz bırakan güçlü durum veya davranış _____	
	s. + idi _____	151/116
sela	(Ar. < šalā) sala, Müslümanları bayram ve Cuma namazına çağırarak, bazı yerlerde cenaze için kılınacak namazı haber vermek amacıyla minarelerde okunan dua _____	
	s. + ya _____	20/16
	s. + yı _____	99/32
selam	(Ar. < selām) bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından _____	

	uzaklaştığında kendisine söz ve işaretlerle bir nezaket gösterisi yapma, esenleme, merhaba _ 32/9, 143/53, 143/115, 158/26	
	<i>dur-</i> s. + <i>a</i> _____ 104/6	
	s. + <i>a</i> _____ 113/31	
	s. <i>dur-</i> _____ 67/12	
	s. + <i>ına dur-</i> _____ 119/29	
	s. <i>söyle-</i> _____ 154/20, 174/12	
	s. <i>ver-</i> _____ 119/31	
	<i>ver-</i> s. + <i>ı</i> _____ 26/9, 151/30	
selamet	(Ar. < selāmet) esen olma durumu, esenlik _____ 164/87	
	s. + <i>i</i> _____ 66/8	
selavat	(Ar. < şalāvāt) bk. salavat _____ 105/8, 162/57	
	s. + <i>ı</i> _____ 105/10	
selm	(Ar. < selme) kovuk	
	s. + <i>i secer</i> _____ 112/10	
Selmi	(öz. i.) özel ad, kişi adı	
	s. + <i>nin</i> _____ 76/9	
selvi	(Far. < serv) servi, servigillerden, Akdeniz bölgesinde çok yetişen, kışın yapraklarını dökmeyen 25 m boyunda, ince, uzun, piramit biçiminde çok koyu yeşil yapraklı bir ağaç, andız _ 153/139, 166/11	
	s. + <i>den</i> _____ 76/10, 120/65	
sema	(Ar. < semā) gökyüzü _____ 155/55	
	<i>halak-</i> i s. + <i>da</i> _____ 146/66	
	s. + <i>da</i> _____ 169/26	
	s. + <i>dan</i> _____ 165/10	
	s. + <i>ya</i> _____ 158/33, 158/65	
	s. + <i>yı semahat</i> _____ 158/13	
semahat	(Ar. < semāhat) cömertlik, el açıklığı, iyilikseverlik	
	<i>sema-</i> yı s. _____ 158/13	
semavāt	(Ar. < semavāt) gökler _____ 146/29	
semeh	(Ar. < semek) semek, balık _ 158/14	
semender	(Far. < semender) ateşte yanmadığına, hatta ateşi söndürdüğüne inanılan efsanevi hayvan _____ 34/11	
	s. + <i>in</i> _____ 180/13	
Semet	(Ar. < Şamed) Samet, özel ad, şahıs adı _ 107/1, 107/3, 107/5, 107/9, 107/14, 107/17, 107/21	
semeyh	(Ar. < semek) bk. semeh	
	s. + <i>den</i> _____ 132/15	
semyye	(Ar. < semiyye) işitme ile ilgili, işitsel	
	<i>ilm-</i> i s. + <i>den</i> _____ 109/11	
semt	(Ar. < semt) semt, taraf	
	s. + <i>ine</i> _____ 5/10	
sen	(T.) teklik ikinci şahsı bildiren söz _ 11/10, 12/11, 13/4, 15/11, 20/1, 20/2, 20/3, 20/4, 20/6, 20/8, 20/12, 20/16, 20/18, 20/20, 21/1, 21/2, 21/4, 21/8, 21/12, 26/3, 42/1, 42/3, 49/2, 49/12, 65/9, 65/23, 77/9, 83/2, 83/8, 83/9, 83/10, 85/5, 85/6, 85/10, 99/12, 103/1, 104/13, 108/57, 139/44, 139/56, 139/64, 139/70, 139/87, 145/9, 146/17, 150/20, 150/25, 150/26, 160/12, 164/45, 165/21, 165/24, 165/45, 165/50, 177/9	
	s. + <i>a</i> _____ 46/1, 47/1, 51/4, 55/17, 83/10, 99/60, 99/67, 104/17, 104/48, 108/64, 123/38, 126/17, 142/15, 146/5, 146/7, 158/17, 176/19, 177/2, 177/4, 177/8, 177/15, 177/16	
	s. + <i>ce</i> _____ 165/46	
	s. + <i>de</i> _ 23/10, 50/7, 81/5, 99/13, 126/15, 139/72	
	s. + <i>dedi</i> _____ 99/9, 158/85	
	s. + <i>dedir</i> _____ 27/11	
	s. + <i>den</i> _____ 173/7	
	s. + <i>e</i> _ 71/2, 99/64, 123/43, 139/3, 158/66, 164/15, 164/30	
	s. + <i>en</i> _____ 63/3	
	s. + <i>i</i> _____ 5/11, 17/12, 18/9, 18/11, 18/12, 29/14, 51/11, 55/6, 55/16, 56/8, 56/16, 60/6, 83/3, 108/79, 128/8, 128/15, 131/9, 131/10, 131/11, 131/12, 131/14, 131/15, 146/11, 150/37, 155/28, 164/13, 174/1	
	s. + <i>in</i> _____ 16/1, 23/1, 23/2, 23/4, 23/8, 23/12, 54/1, 57/2, 93/2, 99/39, 108/71, 126/11, 145/2, 146/25, 162/30, 164/4, 164/8, 164/16, 164/20, 164/24, 164/28, 164/32, 164/36, 164/40, 164/44, 164/52, 164/56, 164/60, 164/64, 164/68, 164/72, 164/76, 164/80, 164/84, 164/88, 164/92, 164/96, 164/100, 164/104	
	s. + <i>inen</i> _____ 99/48, 130/5	
	s. + <i>in kimi</i> _____ 93/2	
	s. + <i>inle</i> _____ 6/1, 6/11	
	s. <i>kimi</i> _____ 139/10	
	s. + <i>nen</i> _____ 17/1, 120/48, 126/16, 128/1, 151/35, 154/19, 154/40, 158/10, 158/45, 158/46, 158/87, 176/18	
	s. + <i>nen evel</i> _____ 120/14	
	s. + <i>sen</i> 27/8, 132/2, 132/3, 132/4, 132/6, 132/8, 132/16, 132/24, 158/38, 160/3, 160/6	

	s. + <i>sin</i> _____	154/9
	s. + <i>siz</i> _____	99/66
senâ	(Ar. < <i>senâ</i>) övgü, övme _____	99/64
	s. + <i>ya</i> _____	99/80
sene	(Ar. < <i>sene</i>) yıl _____	112/56, 114/28, 137/16, 151/21, 152/37, 152/42, 162/5, 162/10
	s. + <i>de</i> _____	95/14, 143/1
senem	(Ar. < <i>šanem</i>) sanem, put _____	
	s. + <i>e</i> _____	139/55
senet	(Ar. < <i>sened</i>) dayanılan ve dayanılacak olan şey _____	
	s. + <i>i</i> _____	143/148
seng	(Far. < <i>seng</i>) taş _____	
	s. + <i>i</i> _____	165/12
senger	(Far. < <i>senger</i>) düşman saldırısını durdurmak, düşmana karşı savunma yapmak amacıyla düzenlenmiş yer _____	113/21
sensiz	(T.) sen olmadan _____	63/10
sep-	serp-, bir şeyi dağılacak biçimde dökmek, saçmak, belli bir yere dağılacak biçimde dökmek _____	
	s. - <i>miştım</i> _____	44/6
sepet	(Far. < <i>seped</i>) saz, kamış veya ince dallardan örülerek yapılan, genellikle sapı olan, yiyecek ve eşya taşımak için kullanılan kap, bu kabın aldığı ölçüde _____	44/6
ser I	(Far. < <i>ser</i>) 1. baş, akıl, zihin, hafıza can, ruh, beden _____ geç- s. + <i>den: kendinden, candan</i> _____ vazgeçmek _____ geç- s. + <i>innen</i> _____ s. + <i>den</i> _____ s. + <i>e</i> _____ s. + <i>i</i> _____ s. + <i>im</i> _____ s. + <i>imi</i> _____ s. + <i>inde</i> _____ s. + <i>ine</i> _____ s. + <i>ini</i> _____ s. + <i>innen</i> _____ s. + <i>rinden</i> _____ s. + <i>rine</i> _____ 2. baş, öncü, lider _____ s. + <i>i</i> _____ s. + <i>inden evvel</i> _____ s. + <i>ine</i> _____ 3. alın, kader, yazgı _____ s. + <i>ine</i> _____	19/4, 49/4, 138/8, 153/33 1/12 174/17 159/11 19/4, 159/11 101/11, 153/32, 160/7 166/20 34/2, 131/17, 131/18, 131/19, 131/20, 131/22, 131/23 80/7 88/9 37/13, 125/15 84/13 111/1 165/77 98/2 143/57 111/1 98/22 107/22
ser- II	(Far. < <i>ser</i>) 'baş, başkan, manalarıyla başa gelerek birleşik kelimeler yapar _____	138/14
ser-	ekmek, düz bir yere yaymak _____	
	s. - <i>e</i> _____	82/9

serasger	(Far. < <i>ser</i> +Ar. < 'asker) asker ve ordu kumandanı, harbiye nazırı _____	115/2
seraslan	(Far. < <i>ser</i> +T.) yiğit _____	65/14
	s. + <i>ı</i> _____	115/16
serbende	(Far. <i>ser-bend</i>) darlık, sıkıntı _____	
	s. + <i>dir</i> _____	27/9
serbest	(Far. < <i>ser-best</i>) herhangi bir şarta bağlı olmayan, rahat, özgür, bağımsız bir biçimde _____	158/59
serdar	(Far. < <i>ser-dâr</i>) 1. Osmanlı imparatorluğu'nda başkomutan _____	172/14
	s. + <i>ı</i> _____	98/24, 100/13
	s. + <i>idi</i> _____	101/16
serecem	(Far. < <i>ser-encâm</i>) bk. serencam _____	112/49
serencam	(Far. < <i>ser-encâm</i>) bir işin, bir olayın sonu, akıbet, başa gelen bir durum veya olay _____	
	s. + <i>ını</i> _____	85/9
serencem	(Far. < <i>ser-encâm</i>) bk. serencam _____	
	s. + <i>ine</i> _____	91/5
serfiraz	(Far. < <i>ser- firâz</i>) başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan _____	162/5
sergânder	(Far.) bk. sergender _____	118/41
sergender	(Far.) 1. baş, reis, bir topluluğun önünde bulunan _____ 2. şaşkın, perişen, avare _____ s. + <i>i</i> _____	50/1 88/9, 88/2, 166/4 130/7
serhoş	(Far. < <i>ser-hôş</i>) bk. sarhoş _____	129/2, 138/13
serî	(Ar. < <i>serî</i>) çabuk, hızlı, süratli _____	138/21
seril-	1. (yf.) düşmek, yığılmak _____ yere s. - <i>di</i> _____ 2. serilmek işi yapmak _____ s. - <i>di</i> _____	119/59 154/41
Serkis	(öz. i.) özel ad, kişi adı _____	151/9
sermaya	(Far. < <i>ser-māye</i>) bk. sermaye _____	158/57
sermaye	(Far. < <i>ser-māye</i>) varlık, servet _____ s. + <i>si</i> _____ s. + <i>sin</i> _____	151/111 151/69
sermayasız	(Far. < <i>ser-māye</i> +T.) sermayesi olmayan _____	139/28
sermayesiz	(Far. < <i>ser-māye</i> +T.) bk. sermayasız _____	139/29
sermest	(Far. < <i>ser-mest</i>) sarhoş _____	38/1
serp	(T.) bk. sarp _____	163/26
server	(Far. < <i>server</i>) baş, başkan, reis, ulu _____	
	s. + <i>e</i> _____	146/88

	s. + i _____ 105/9, 164/25		
	s. + i embiya _____ 167/16		
	s. + i enbiya _____ 171/3		
	s. + ine _____ 154/2, 169/31		
servet	(Ar. < servet) varlık, zenginlik, mal, mülk	sevap	(Ar. < sevāb) Tanrı tarafından ödüllendirileceğine inanılan davranış
	s. + e _____ 164/29		s. + ina _____ 42/11
	s. + i _____ 140/7	sevahil	(Ar. < sevāhil) kıyılar, sahiller, ılıman sıcak, kışlamaya uygun yer
	s. + ini _____ 65/22		s. + e _____ 108/51
serv	(Far. < serv) uzun	sevda	(Ar. < sevdā) güçlü sevgi, aşk 88/9, 96/5, 113/45, 126/15, 129/18, 132/17, 166/21, 179/1, 180/5
	s. + i seher _____ 108/32		çek- s. + yı _____ 122/18
seryagıf	(< ?.) bk. seyraguf _____ 60/1		sal- s. + ya _____ 131/23
	s. + ı _____ 133/23		s. + da _____ 63/9
seryagıf	(< ?.) bk. seyraguf _____ 104/11		s. + dan 34/2, 40/8, 118/31, 123/20
	s. + lar _____ 128/8		s. + nın _____ 47/10, 138/30
seryeguf	(< ?.) bk. seyraguf		s. + sı _____ 34/9, 84/13
	s. + a _____ 145/10		s. + sını _____ 124/3
ses	(T.) kulağın duyabildiği titreşim, seda, ün		s. + ya _____ 43/11
	s. + e _____ 31/6		s. + ya sal- _____ 37/13, 125/20
	s. + i _____ 123/5	sevdiçek	(T.) sevgili
sesde-	(T.) çağırmak _____ 41/11		s. + im _____ 37/5
	s. - di _____ 151/41	sevgi	(T.) insanı bir şeye veya bir kimseye karşı ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu _____ 76/7
sesden-	(T.) bk. seslen-, dile gelmek, canlanmak	sevgili	(T.) sevgi ve bağlılık duyulan, değerli _____ 120/32, 123/15
	s. - e _____ 114/14	sevin-	sevinç ve mutluluk duymak
sesle	(T.) bk. sesde		s. - di _____ 101/63
	s. - r _____ 155/10	sevindir-	mutlu etmek, sevinmesini sağlamak
seslen-	(T.)		s. - rem _____ 99/26
	1. varlığını belli etmek	seyd	(Ar. < seyyid) seyit, efendi, bey; ağa; ileri gelen, baş, başkan
	s. - ir _____ 118/18		s. + i ahkām _____ 99/65
	2. bağırarak, birine seslenerek çağırmak	Seyfullah	(öz. i.) şahıs adı _____ 36/3
	s. - di _____ 148/17, 154/7	seyha	(Ar. < şayha) bağrıış, çığlık
sessiz	(T.) ses ve gürültü çıkarmadan, yavaş _____ 69/5		s. vur- _____ 23/4
Settar	(Ar. < Settār) örtten, Allah _____ 165/16	seyhat	(Ar. < seyāhat) yolculuk, gezi
	S. + a _____ 168/6		s. ed- _____ 19/3, 130/5
sev-	1. sevgi ve bağlılık duymak, gönül vermek, çok hoşlanmak		s. et- _____ 143/2
	s. - diğim _____		s. + ina _____ 80/2
	_____ 17/1, 17/2, 17/4, 17/8, 17/12,		s. + im _____ 112/10
	124/15, 135/7, 143/59, 156/4	seyir	(Ar. < seyr) gözlemek, bakmak, izlemek
	s. - diğın _____ 158/27, 158/88		s. + e çıh- _____ 45/12
	s. - diğinden _____ 12/2		s. et- _____ 121/65
	s. - diğinnen _____ 68/15	seyr	(Ar. < seyr) bk. seyir
	s. - er _____ 21/11, 143/59, 152/42		s. + e çıh- _____ 135/1
	s. - ersen _____		s. ed- _____ 15/2
	41/1, 41/13, 78/6, 103/1, 103/3		s. et- _____ 151/18
	s. - erseniz _____ 103/7		s. eyle _____ 12/11
	s. - ersiniz _____ 152/35		s. + ine _____ 110/14
	s. - ifdi _____ 71/4	seyragıf	(< ?.) bk. seyraguf _____ 104/38
	s. - mem _____ 71/8	seyraguf	(< ?.) düşman, hasım
	s. - miyen _____ 71/7		s. + lar _____ 122/3
	s. - ür _____ 42/7		s. + tan _____ 101/8
	2. istemek _____ 175/8	seyrangâh	(Ar. < seyrân+Far. < gâh) seyir yeri, eğlence yeri, gezme yeri
	i. - r _____ 175/8		

	s. + <i>im</i> _____ 135/17
	s. + <i>ıyam</i> _____ 108/15
	s. + <i>ta</i> _____ 108/37
seyred-	(Ar. < seyr+ T.) bir şeyin durumunu, oluşumunu gözlemek, bakmak
	s.- <i>eh</i> _____ 31/18
	s.- <i>ip</i> _____ 28/12
seyyâd	(Ar. < seyyiât) seyyiât, fenalıklar, kötülükler, suçlar, günahlar, kötülüğe karşı çekilen sıkıntılar _____ 135/19, 138/23
seyyid	(Ar. < seyyid) efendi, bey; ağa; ileri gelen, baş, başkan _____ 167/10
seyyüdül enbiya	(Ar. < seyyid-ül- enbiyâ) peygamberlerin efendisi, başkanı, Hz. Muhammed _____ 158/41
sez-	açık bir kanıt olmaksızın, olmuş veya olacak bir şeyi anlamak, kestirmek, hissetmek
	s.- <i>er</i> _____ 138/17, 151/55
	s.- <i>sem</i> _____ 15/6
sıcah	(T.) havadaki yüksek ısı _____ 79/7
sıcan	(T.) bk. sıçan _____ 55/11
sıçan	(T.) fare
	s. + <i>a</i> _____ 143/93
sıdık	(Ar. < şiddîk) İslam aleminin ilk halifesi ve Hz. Muhammed'in vefalı dostlarından Hz. Ebubekir'in lakabı _____ 146/47
	<i>erbab- ı s. + a</i> _____ 158/81
	s. + <i>ı</i> _____ 163/16
sıdk	(Ar. < şıdk) doğruluk, gerçeklik, iç ve yürek temizliği, temiz yürekle, içten _____ 5/6, 155/16
	s. + <i>ı hulus</i> _____ 78/2
	s. + <i>la</i> _____ 32/16
sıfat	(Ar. < şifât)
	1. bir kimsenin görev, ödev, toplumsal veya hukuki bakımdan yeri ve özelliği, niteliği _____ 139/24
	s. + <i>ı</i> _____ 143/84
	s. + <i>ı dürzi</i> _____ 139/25
	2. bk. sufat
	s. + <i>ı</i> _____ 139/86
sıla	(Ar. < şıla) gurbetteki bir kimse için doğup büyüdüğü ve özlediği yer
	s. + <i>ma</i> _____ 121/37
	s. + <i>sin</i> _____ 121/47
	s. + <i>ya</i> _____ 20/20
siğ-	1. (yf.) gelmek, yetmek, karşılamak
	s.- <i>maz galeme</i> _____ 104/5
	2. yeterli gelmek
	s.- <i>maz</i> _____ 140/11
sığa-	ellerini bir şeyin üstünde hafifçe dolaştırarak eğrilğini düzeltmek, okşamak _____ 151/70
	s.- <i>dı</i> _____ 151/70

sığın-	güvenmek, yardım istemek veya ummak _____ 77/9, 155/17
	s.- <i>dı</i> _____ 101/22
	s.- <i>dılar</i> _____ 101/49
	s.- <i>dım</i> 108/87, 177/2, 177/4, 177/8, 177/16
	s.- <i>mışam</i> _____ 4/7, 176/19
sığircık	(T.) serçeğillerden siyah renkli, uzun gagalı, serçeden iri ötücü bir kuş, çekirge kuşu _____ 137/31
sıhhat	(Ar. < şıhhat) sağlık, esenlik, doğruluk _____ 58/18
sık-	1. ezmek _____ 12/6
	2. sıkıştırmak
	s.- <i>ip</i> _____ 176/15
sıkıl-	utanıp çekinmek
	s.- <i>maz</i> _____ 37/11
sına-	denemek, yoklamak, imtihan etmek
	s.- <i>r</i> _____ 20/3
sırr	(Ar. < sırr)
	1. sır, giz, gizli tutulan kimseye söylenmeyen şey _____ 58/18, 138/1
	<i>ahkâm- ı s.</i> _____ 146/84
	s. + <i>a kadem bas-</i> _____ 43/3
	s. + <i>dan</i> _____ 1/2
	s. + <i>ı</i> _____ 72/6, 120/60, 120/64
	s. + <i>ı beyan ol-</i> _____ 153/129
	s. + <i>ıdı</i> _____ 6/7
	s. + <i>ı hafıye</i> _____ 167/14
	s. + <i>ı kudret</i> _____ 101/54
	s. + <i>ım</i> _____ 9/8, 24/10, 161/7
	s. + <i>ımı</i> _____ 61/5
	s. + <i>ın</i> _____ 104/3, 139/58
	s. + <i>ına</i> _____ 16/6, 24/3, 58/1
	s. + <i>ını</i> _____ 15/3, 118/33, 151/56, 151/106
	s. + <i>ı pünhan</i> _____ 101/28, 146/92
	s. <i>sahli-</i> _____ 69/3
	ver- s. + <i>ını</i> _____ 107/30
	2. insan aklının eremediği, veya çözemediği olgu, hikmet
	s. + <i>ı</i> _____ 96/1
	s. + <i>ı mihrac</i> _____ 171/13
	s. + <i>ına</i> _____ 158/16
	s. + <i>ı zemin</i> _____ 51/7
sıra	(T.) yan yana, art arda olan şey veya kimselerin tümü, dizi _____ 133/14
	s. s. _____ 146/36
	s. + <i>sı</i> _____ 40/5
	s. + <i>yınan</i> _____ 18/8
sıralı	(T.) sıralanmış, dizilmiş, düzenlenmiş _____ 116/5
sırat	(Ar. < şırât) sırat köprüsü
	s. + <i>ı</i> _____ 153/134
	s. + <i>tır</i> _____ 153/130
sırma	(T.) altın yaldızlı veya yaldızsız ince gümüş tel, bu telden yapılmış olan, rütbe gösteren şerit _____ 135/16

sıtg	(Ar. < şıdk) bk. sıdk s. + <i>ınan</i> _____ 161/9 s. + <i>ı nazar</i> _____ 138/12 s. + <i>ile</i> _____ 57/7	simsin	(Yun.) samsun, savaşta kullanılan köpek _____ 139/22
sıtk	(Ar. < şıdk) bk. sıdk _ 51/11, 101/22 s. + <i>ı</i> _____ 98/17, 170/9 s. + <i>ı güzâr</i> _____ 135/1 s. + <i>ınan</i> _____ 20/1 s. + <i>ı sefa</i> _____ 158/75	sin I	(Ar. < sinn) yaş (vakit, zaman) _____ 135/1
siyra	(T.) siyirme, yalın _____ 97/26	sin II	(Ar. < سن) Osmanlı Türkçesi alfabesinin on beşinci harfi olup ebced hesabında 60 sayısının karşılığını gösterir. _____ _ 159/10, 160/10, 166/11, 166/12
sızıla-	yanmak, acımak s. - <i>r</i> _____ 172/11	sindir-	etkisiz hale getirmek s. - <i>di</i> _____ 101/15
sızla-	1. yakınmak s. - <i>ram</i> _____ 146/10 2. yanmak, acımak s. - <i>r</i> _____ 175/5	sine	(Far. < sîne) 1. gönül, yürek s. + <i>m</i> _____ _ 47/10, 57/3, 120/10, 129/21, 131/8, 179/1 s. + <i>mde</i> _____ 120/43, 132/17, 175/5 s. + <i>me</i> _____ 17/6, 180/10 s. + <i>mi</i> _____ 57/5 s. + <i>sinde</i> _____ 130/16 s. + <i>sini</i> _____ 101/64 2. göğüs _____ 94/6 s. + <i>den</i> _____ 76/6 s. + <i>emde</i> _____ 120/32 s. + <i>m</i> _____ 74/11 s. + <i>me</i> _____ 81/8, 92/10 s. + <i>n</i> _____ 123/19 s. + <i>si</i> _____ 138/2 s. + <i>ye</i> _____ 80/15
Sibir	(öz. i.) Rusya'nın Ural Dağları'ndan Büyük Okyanus'a kadar uzanan topraklarına verilen ad _____ 107/21	sinebend	(Far. < sîne-bend) Eğeri tutturmak için atın boynundan göğsüne doğru indirilip bağlanan kayış _____ 95/3
sidd	(Ar. < sitt) sitt, altı _____ 24/8	sineh	(T.) çift kanatlılardan, birtakım uçucu böceklerin genel adı _____ 164/10
sidr	(Ar. < sidre) sidre, en yüksek makam s. + <i>ine</i> _____ 158/4	sinir	(T.) herhangi bir şey, bir olay karşısında tepki gösterme duyarlılığı ve kişinin ruhsal niteliği s. + <i>den</i> _____ 95/9
sihir	(Ar. < sihr) büyü s. + <i>di</i> _____ 165/71 s. + <i>inen</i> _____ 2/4 s. + <i>ler</i> _____ 165/21	Sinor	(öz. i.) yer adı s. + <i>a</i> _____ 119/6
sikke	(Ar. sikke) madeni para _____ 153/122	siper	(Far. < siper) korunulacak arkasına altına veya içine girerek saklanılacak yer _____ s. <i>et-</i> _____ 150/14 s. + <i>im</i> _____ 99/51 s. + <i>imiz</i> _____ 162/55 s. + <i>in</i> _____ 159/10 s. <i>ol-</i> : bir şeye sığınarak onu benimsemek _____ 4/7, 160/10
sil-	1. üzerini çizerek atmak, yok etmek s. - <i>idi</i> _____ 151/32 2. bir şeyin ıslaklığını gidererek kuru duruma getirmek s. - <i>meh</i> _____ 155/72 s. - <i>mesem</i> _____ 180/12 s. - <i>sem</i> _____ 180/12	sirkeli	(T.) bit, tahtakurusu vb. asalak böceklerin yumurtasını taşıyan _____ 142/11
сила	(Ar. < sıla) gurbetteki bir kimse için doğup büyüdüğü ve özlediği yer s. + <i>dan</i> _____ 139/77	Sirye	(öz. i.) Sirya, Artvin'in bir köyü s. + <i>di</i> _____ 76/11
silah	(Ar. < silāh) savunmak veya saldırmak amacıyla kullanılan araç _____ 101/60	sitar	(Far. < sitāre) sitare, yıldız s. + <i>i</i> _____ 9/5
silest	(< ?.) dedikodu s. + <i>e</i> _____ 113/32		
silin-	1. temizlenmek, arınmak s. - <i>di</i> _____ 144/5 2. kaldırılmak s. - <i>er</i> _____ 170/8 s. - <i>mez</i> _____ 170/8		
silh-	(yf.) silk-, sallamak, sarsmak yaha s. - <i>ip</i> _____ 151/40		
silsile	(Ar. < silsile) bilinen en eski atalardan yaşayan torunlara kadar aile sırası s. + <i>si</i> _____ 137/23		
sim	(Far. < sîm) gümüş _____ 153/120, 153/121		
simalı	(Far. < sîmā) yüzülü _____ 59/5		

sitem	(Far. < sitem) 1. zulüm, haksızlık, eziyet ____ 96/5 kasd-i s. ____ 5/9 2. bir kimseye, yaptığı bir hareketin veya söylediği sözün üzüntü, alınganlık, kırgınlık, vb. duygular uyandırdığını öfkelenmeden belirtme ____ 87/5	s. + una ____ 151/18 s. + unda ____ 153/126, 155/23, 155/62, 162/29
sitemkar	(Far. < sitem-kâr) sitem edici, sitem eden s. + ıdı ____ 101/68	sol- 1. rengini yitirmek, rengi uçmak s. - du ____ 54/26, 101/18 s. - muşam ____ 70/2 s. - sun ____ 99/74 s. - udu ____ 151/48
Sivas	(öz. i.) iç Anadolu bölgesinde şehir ve bu şehrin merkez olduğu il ____ 100/22	2. tazeliğini, diriliğini, veya parlaklığını yitirmek s. - mamaya ____ 127/4 s. - masam ____ 180/20 s. - sam ____ 180/20 s. - ufdu ____ 113/40
siyah	(Far. < siyāh) 1. kara ____ 74/8, 122/4, 135/6, 135/9, 138/8, 138/13 2. kötü i. + ı ____ 135/8	soldur- yok etmek, bitirmek, sonlandırmak s. - du ____ 96/6
siyam	(Ar. < siyyān) siyyan, birbirine denk, eşit şehr- i siyam ____ 99/30	sollu (T.) sol tarafta olan ____ 121/33
siyan	(Ar. < sıyānet) sıyanet, koruma, korunma ____ 30/1	son (T. sf.) 1. şimdiki zamana en yakın zamandan beri olan veya bu zamanda yapılmış, olmuş olan, ilk karşıtı ____ 134/16
siz	(T.) çokluk ikinci kişi zamiri ____ 26/10, 32/12, 139/73, 152/5, 152/9, 152/11, 152/15, 152/27, 152/33, 154/21 s. + de ____ 152/13 s. + den ____ 152/37 s. + e ____ 25/9, 26/9, 62/12, 76/1, 89/1, 103/8, 106/1, 108/86, 111/5, 115/2, 139/30, 143/4, 150/5, 152/7, 152/17, 152/23, 152/29, 152/31, 152/39 s. + i ____ 32/11 s. + in ____ 150/18, 152/19, 152/21, 154/8, 154/24 s. + inen ____ 99/77 s. + ler ____ 152/35	2. bir şeyin en arkadan gelen bölümü, bitimi, nihayet, akıbet ____ 159/27 s. + u ____ 155/73 (T.) suna, erkek ördek, göl ördeği ____ 37/7, 123/16, 166/13 s. + lar ____ 120/29, 120/53, 120/57 s. + m ____ 34/1, 94/1
sofra	(Ar. < sufre) 1. yemek (yedirme ve yeme) s. + m ____ 112/51 2. masa, sini vb. şeylerin, yemek yemek üzere hazırlanmış durumu s. + da ____ 152/15	sona (T. zf.) sonra, arkadan gelen bölüm veya zaman ____ 38/8, 152/37, 164/92, 173/7 (T.) kalın değnek ____ 143/13
soh-	1. içine veya arasına girmesini sağlamak s. - ardın ____ 55/11 2. bir yere girmek s. - du ____ 151/46	sopa sor- 1. (yf.) ...den dolayı sorguya çekmek, ...de, da açıklama, savunma istemek, ...da, de sorumlu tutmak hesap s. - ar ____ 120/48 s. - arlar hesabı ____ 45/4 2. alakadar olmak, ilgilenmek s. - ar ____ 114/23 3. birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek ____ 154/47 s. - acahdır ____ 127/18 s. - anda ____ 176/14 s. - ar ____ 134/22, 155/47 s. - arsan ____ 154/47 s. - ayım ____ 163/1 s. - du ____ 151/13, 151/91 s. - duh ____ 143/89 s. - dum ____ 116/29, 160/4 s. - uf ____ 174/11
sohbet	(Ar. < şöhbət) dostça, arkadaşça konuşarak hoş bir vakit geçirme, söyleşi, yârenlik, hasbihâl ____ 28/5	sora (T. zf.) sonra, arkadan gelen bölüm veya zaman ____ 36/4, 45/7, 113/7, 143/111, 155/43, 164/82
sol	(T.) vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşıtı ____ 155/66	

sorfa	(Ar. < sufre) bk. sofra, masa, sini vb. şeylerin, yemek yemek üzere hazırlanmış durumu s. + ya _____ 114/21
sorul-	(yf.) sorguya çekilmek hesap s.- ur _____ 52/14 s.- maz _____ 155/14 s.- u _____ 75/11 s.- ur _____ 155/39
soruş-	birine sormak s.- up _____ 27/2
soy	(T.) bir atadan gelen kimselerin topluluğu, sülale s. çek- _____ 114/24 s. + u _____ 76/9, 143/85
soy-	bir şeyin üzerinden kabuk, deri, zar vb. ni çıkarmak, yüzmek s.- ar _____ 147/22 s.- dum _____ 44/19 s.- mamış _____ 137/15
soytarı	(Ar. < sa'terī) hileci, yaltak kimse _____ 139/85
soyul-	bir şeyin üzerinden kabuk, deri, zar vb. nin çıkarılması işi, yüzülmesi s.- uf _____ 95/9
söğ-	söv-, onur kırıcı, çoğu basmakalıp kaba sözler söylemek, küfretmek s.- er _____ 118/52 s.- me _____ 47/6
söh-	koparmak s.- dü _____ 119/42
söhbət	(Ar. < şöhbət) bk. sohbet _____ 77/6 s. + e _____ 120/21, 155/22
söhbətli	(Ar. < şöhbət+T.) sohbetli, sohbeti belli nitelikte olan _____ 106/12
sök-	ortaya çıkarmak s.- er _____ 120/30
sökül-	yerinden oynamak, parçalanmak s.- ür _____ 155/54
sökün	(T.) birçok şeyin birbiri ardından gelmesi, görünmesi s. eyle- _____ 23/8
sön-	dinmek, yatışmak, etkisini yitirmek s.- mez _____ 17/8, 104/51
söndür-	yatıştırmak, etkisiz duruma getirmek s.- sene _____ 57/10
söy-	söv-, onur kırıcı çoğu basmakalıp kaba sözler söylemek, küfretmek s.- dü _____ 143/50 s.- üfdü _____ 142/2
söyle(ü)-	1. düşündüğünü ve bildiğini sözle anlatmak, konuşmak _____ 122/2, 127/10 s.- di 36/5, 46/13, 145/11, 151/101 s.- diler _____ 143/98 s.- dim _____ 61/9 s.- din _____ 139/87 s.- me _____ 120/13

s.- meh _____ 88/6
s.- mez _____ 104/10, 109/14, 145/10, 149/4
s.- mezszen _____ 83/4
s.- r _____ 19/7, 58/7, 85/9, 105/24, 115/13, 118/30, 118/53, 141/23
s.-seler _____ 2/9
s.- sen _____ 82/12, 108/55
s.- yenin _____ 146/77
s.-yif _____ 5/2, 37/12, 170/10
s.- yem _____ 71/6, 76/1, 81/1, 89/1, 164/1
s.+ yen _____ 46/12
s.- yende _____ 123/14, 145/3, 151/55
s.- yersin _____ 83/3

2. açmak, açıklamak, ifşa etmek
s.- din _____ 61/5
s.- me _____ 77/3
s.- r _____ 118/33

3. yazmak, düzmek
s.- r _____ 67/9

4. (yf.) etmek, iletmek
selam s. _____ 154/20
s. selâmımı _____ 174/12

1. konuşturmak, söylemesini sağlamak, söylemesine yol açmak _
s.- en _____ 124/14
s.- if _____ 81/12

1. bahsedilmek, anılmak
s.- e _____ 104/30
s.- ir _____ 104/46
s.- sin _____ 116/12

2. konuşulmak, dile getirilmek
s.- di _____ 119/34
s.- sin _____ 123/48, 164/4

söyüş-, birbirine sövmek
s.- ü _____ 73/14

(T.)

1. bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, laf, konuşulan şeyler _____ 28/5, 49/7, 56/11, 77/6, 82/12, 88/3, 98/27, 109/14, 119/35, 135/25, 146/78, 162/11, 164/37, 174/10
s. dinle- _____ 108/66
s.+ dür _____ 49/10
s.+ e _____ 15/8, 45/8, 107/4, 120/21
s.+ ler _____ 19/6
s.+ lere _____ 88/1, 164/12
s.+ lerim _____ 68/9
s.+ lerimin _____ 140/12
s.+ lerin _____ 108/74
s.+ ü _____ 5/1, 7/1, 7/11, 41/6, 87/5, 91/12, 141/30, 149/4, 150/42, 160/23

	s. + <i>üme</i> _____ 162/6		s. + <i>a dal-</i> _____ 26/12
	s. + <i>üm</i> _____ 32/6, 146/5	sulan-	yaşarmak
	s. + <i>ümden</i> _____ 116/38		s. - <i>dı</i> _____ 54/21, 146/34
	s. + <i>ümü</i> _____ 108/63	sultan	(Ar. < <i>sultān</i>) hükümdar, melik,
	s. + <i>ün</i> _____ 38/3, 45/7, 65/21, 85/9, 134/24		padişah _____ 105/9, 121/60, 152/30,
	s. + <i>ünde</i> _____ 127/10		<i>hükm- i s. + dı</i> _____ 125/4
	s. + <i>üne</i> _____ 53/5, 139/61		s. + <i>a</i> _____ 78/4, 137/27
	s. + <i>ünen</i> _____ 156/10		s. + <i>am</i> _____ 120/11
	s. + <i>ünü</i> _____ 46/13, 98/30		s. + <i>ı</i> _____ 52/8, 163/12, 163/32
2. hüküm, egemenlik, hakimiyet			s. + <i>idim</i> _____ 54/13
	s. + <i>ü geç-</i> _____ 89/7	sulu	(T.) suyu çok olan _____ 116/23
	s. + <i>ünü</i> _____ 111/10	Suphan	(Ar. < <i>Sübhān</i>) bk. Süphan _____ 29/5
3. dedikodu		sur	(Ar. < <i>şūr</i>) kıyamet gününde Hz. İsrail'in üfleyeceği boru _____ 153/85, 162/28, 164/77
sözlü	s. <i>ol-</i> _____ 118/4		s. + <i>u</i> _____ 153/84, 155/57, 164/73
	(T.) sözü belli bir nitelikte olan _____ 100/7, 151/57		s. + <i>unu</i> _____ 155/56
su	(T.) su, hidrojenle oksijenden oluşan, oda sıcaklığında bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, bu maddeden oluşan kitle, deniz, akarsu _____ 41/7, 44/10, 64/11, 67/4, 99/59, 147/15, 151/59	sure	(Ar. < <i>süre</i>) Kur'an'ın yüz on dört bölümünden her biri
	s. + <i>da</i> _____ 67/4		s. + <i>de</i> _____ 167/3
	s. + <i>iken</i> _____ 153/94		s. + <i>dir</i> _____ 146/85
	s. + <i>larından</i> _____ 133/10		s. + <i>i Kur'an</i> _____ 158/76
	s. + <i>ya</i> _____ 10/2, 168/20		s. + <i>yi</i> _____ 136/3
	s. + <i>ynu</i> _____ 23/6		s. + <i>yi berat</i> _____ 146/65
	s. + <i>yu</i> _____ 10/4, 23/5, 23/7, 116/6, 155/35	sus-	konusmasını kesmek, konuşmaktan kaçınmak
	s. + <i>yun</i> _____ 142/1		s. - <i>tular</i> _____ 151/85
	s. + <i>yuna</i> _____ 21/10	Suskab	(öz. i.) Suskap, Ardahan ili Posof ilçesine bağlı bir köy adı _____ 143/125
	s. + <i>yunu</i> _____ 108/18	suval	(Ar. < <i>su'āl</i>) bk. sual _____ 176/14
sual	(Ar. < <i>su'āl</i>) soru		s. + <i>a</i> _____ 162/42
	s. + <i>ı</i> _____ 113/32		s. + <i>dı</i> _____ 26/10
sualcı	(Ar. < <i>su'āl+T.</i>) soru saran		s. + <i>ed-</i> _____ 99/78, 174/11
	s. + <i>lar</i> _____ 176/14		s. <i>et-</i> _____ 3/11, 151/15
subh	(Ar. < <i>ṣubḥ</i>) sabah, sabah vakti		s. + <i>ım</i> _____ 144/1
	s. + <i>un</i> _____ 75/5	suzan	(Far. < <i>sūzān</i>) yakan, yakıcı
suç	(T.) günah		<i>Aşk - s. + dan</i> _____ 176/4
	s. + <i>un</i> _____ 155/14		<i>ataş- ı s. + a düş-</i> _____ 121/24
	s. + <i>unu</i> _____ 162/32	Sübhān	(Ar. < <i>Sübhān</i>) bk. Süphan
sufat	(Ar. < <i>ṣıfat</i>) sıfat, yüz, çehre _____ 137/21		S. + <i>a</i> _____ 101/22
	s. + <i>ında</i> _____ 150/22	Sübhaneke	(Ar. < <i>Sübhāneke</i>) Kur'an da geçen dualardan biri
sufuralı	(Ar. < <i>sufre+T.</i>) sofralı, sofraya sahip olan _____ 143/34		<i>zıkr- i s.</i> _____ 132/8
Suhara	(öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesinde yeni adı Aşık Şenlik olan köy _____ 116/35	sücalan-	güzelleşmek
	S. + <i>dı</i> _____ 8/12, 164/104		s. - <i>ır</i> _____ 118/25
	S. + <i>ya</i> _____ 151/41	sükker	(Ar. < <i>sükker</i>) şeker _____ 34/7
suhr	(Far. < <i>sūrh</i>) sürh, kırmızı, kızıl _____ 135/24	sükût	(Ar. < <i>sükût</i>) susma, konuşmama, söz söylememe, sessizlik _____ 137/12, 143/114
sukut	(Ar. < <i>sükût</i>) sükut, susma, konuşmama, söz söylememe, sessizlik	sükütlüh	(Ar. < <i>sükût+T.</i>) sükûtluk, sessizlik, sakinlik
			s. + <i>tür</i> _____ 66/8
		Süleyman	(Ar. < <i>Süleymān</i>) özel ad, şahıs adı (Fatih Sultan Süleyman veya Kanuni Sultan Süleyman) _____

	__65/18, 72/10, 90/3, 90/4, 105/5, 135/20, 143/29, 151/47 S. + a _____ 164/7 S. + ı _____ 12/5 S. + ın _____ 151/81 S. + lar _____ 16/3		
sümbül	(Far. < sünbül) sümbül, zambakgillerden, soğanla üretilen, 15-20 cm yükseklikte, çiçekleri kuvvetli kokulu ve türlü renkli, çok yıllık bir süs bitkisi __108/7, 138/9		
sünbül	(Far. < sünbül) bk. sümbül __135/23, 165/3 hilâlı s. _____ 94/9 s. + ler _____ 67/6		
süngü	(T.) tüfek namlusunun ucuna takılan küçük kılıç biçiminde delici silah ____99/50, 137/34		
sünnet	(Ar. < sünnet) Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz s. + i _____140/6, 152/16		
süpha	(Ar. < sübhā) sübha, çekilen tesbih tanesi _____ 99/66		
Süphan	(Ar. < Sübhān) Allah, Allah'ın adı _ ____28/8, 30/12, 110/1, 153/60 emir- i S. + ı _____ 158/5 s. + a _____ 77/9, 121/64, 146/9 s. + ı _____ 51/9, 105/8 s. + ım _____ 176/19 s. + ın _____ 164/32		
sür-	1. (y.f.) ... içinde yaşamak, geçirmek, değdirmek, ... de bulunmak, etmek Azmi devran s.- dü _____ 153/42 devran s.- meyh _____ 40/5 hükümünü s.- düm _____ 160/16 safasını s.- medim _____ 54/1 saltanat s.- dü _____ 157/7 s.-düm zevk ü sefa _____ 10/9 s.- mez zevki sefayı _____ 22/6 s.- dü üzünü _____ 98/31 üz s.- eydim _____ 128/6 yüz s.- üf _____ 21/4 2. dokundurmak, değdirmek s.- dü _____ 148/26 s.- düler _____ 119/30 s.- em _____ 121/38 s.- sem _____ 57/11 3. devam etmek _____ 68/12 s.- er _____ 73/12 4. hareket halindeki şeyi idare etmek, kullanmak s.- düm _____ 95/1 5. oturduğu, bulunduğu yerden, ülkeden ceza olarak başka bir yere veya ülkeye göndermek, nefyetmek s.- düler _____ 119/11		
sürahi	s.- en _____ 121/62 (Ar. < şurāhī) uzun ve ince _____ 130/34, 120/65, 156/12, 166/1		
süre	(Ar. < süre) sure, Kur'an'ın yüz on dört bölümünden her biri s. + sin _____ 78/5		
sürgün	(T.) ceza olarak belli bir yerin dışında veya belli bir yerde oturtulan kimse ____40/3, 60/3 s. ed- _____ 163/6 s. et- _____ 103/12, 150/12 s. ol- _____ 143/102		
sürmeli	(T.) sürme ile boyanmış olan _____ ____120/33, 120/58		
sürü	(T.) birlikte yaşayan hayvan topluluğu s. + den _____ 154/11 s. + lere _____ 154/22 s. + sü _____ 137/31 s. + süne _____ 97/23 s. + yü _____ 154/17		
sürül-	1. (yf.) çekmek, çekilmek s.- mez sefa _____ 120/46 2. sürme işine konu olmak veya sürme işi yapılmak s.- mez _____ 154/13 s.- ür _____ 164/79		
sürüt-	(T.) sürdürmek, devam ettirmek ____108/62		
süsen	(Far. < süsen) süsengillerden yaprakları kılıç biçiminde, çiçekleri iri ve mor renkli, güzel görünümlü ve kokulu, çok yıllık bir süs bitkisi ____67/6;108/7, 135/23, 138/9		
süt	(T.) kadınların veya memeli dişi hayvanların yavrularını beslemek için memelerinden gelen, besin değeri yüksek beyaz sıvı çiy s. em- _____ 29/18		
sütunsuz	(Far. < sütun+ T.) sütunu, kolunu, desteği olmayan _____ 132/5		
süzan	(Far. < süzān) bk. suzan ataş- ı s. _____ 28/2		
süz-	1. gözle inceleyerek dikkatle bakmak s.- er _____ 135/20 2. seçmek s.- er _____ 143/135		
süzül-	1. işve, naz, eda s.- meyi _____ 123/34 2. incelmek, zayıf düşmek s.- ür _____ 162/19		
Ş			
şad	(Far. < şād) neşe, sevinç, mutlu, mutluluk, neşelenmek, sevinmek, ____119/19, 119/75 ş. + a _____ 12/12		

	ş. eyle- _____ 4/1
	ş. + ı _____ 105/17, 169/19
	ş. + iken _____ 22/2
	ş. ol- _____
	31/4, 40/4, 72/4, 75/2, 100/26,
	101/75, 112/42, 151/8, 155/76
şaddih	(Far. < şād+T.) şadlık, mutluluk,
	sevinç _____ 119/65
şafak	(Ar. < şafāk) güneş doğmadan az
	önce beliren aydınlık
	ş. at- _____ 101/59
Şafi	(Ar. < Şāfi) Şāfi, sünnet ehlinin
	sâlik bulundukları dört mezhepten
	birinin imamı olan zat
	İmam- ı Ş. _____ 164/23
şah	(Far. < šāh) hükümdar, padişah ve bu
	büyük ve önemli şahsiyetlere
	verilen ünvan _____ 155/27
	ş. + a _____ 104/39
	şehidi'l ş. + a _____ 158/83
	ş. + ı _____
	11/4, 23/11, 25/6, 101/61,
	107/28, 120/12, 130/21, 146/4
	ş. + ı münevver _____ 164/6
	ş. + ı Nakşibendi _____ 164/27
	ş. + ina _____ 158/43, 158/84
	ş. + ından _____ 87/2
	ş. + lar _____ 25/6, 87/2, 105/9, 146/4
	ş. + lardan _____ 104/15
	ş. + ı merdan _____ 1/4, 78/5, 165/7,
	165/42, 165/84
	ş. + ısan _____ 51/7
şahan	(Far. < šāhīn) bk. şahin _____ 107/13
	ş. + a _____ 86/11
şahıs	(Ar. < şahş) kimse, kişi, zat
	ş. + ın _____ 126/19
	ş. + ı izzet _____ 109/1
şahin	(Far. < šāhīn) kartalgillerden, 50-55
	cm uzunluğunda, Avrupa ve
	Asya'nın dağ, orman ve
	çalılıklarında yaşayan yırtıcı bir kuş
	_____ 104/26
şahlan-	(Far. < šāh+T.) taşkınlık göstermek,
	coşmak, kükremek _____ 137/19
şahmar	(Far. < šāhmārān) bk. şahmaran
	_____ 119/17, 138/8
	ş. + a _____ 116/31
	ş. + dan _____ 137/11
	ş. + dır _____ 153/21
şahmaran	(Far. < šāhmārān) şahmeran, başı
	insan, gövdesi insan biçiminde
	olduğuna inanılan efsanevi yaratık
	_____ 74/7, 92/8, 139/47
	ş. + dan _____ 108/67
	ş. + ı _____ 153/20
şair	(Ar. < šā'ir) şiir söyleyen ve yazan
	kimse _____ 145/9

	ş. + lerin _____ 104/59
Şakir	(Ar. < Şākīr) özel ad, şahıs adı, erkek
	adı _____ 101/25, 143/89, 147/25
şal	(Far. < šāl) omuza atılmaya veya
	boyuna sarılmaya yarayan yünden
	kumaş _____ 99/36
	ş. + ı _____ 104/53
	ş. + innan _____ 145/7
şalvar	(Far. < şelvār) genellikle ağı çok bol
	olan, bele bir uçkurla bağlanan
	geniş bir tür pantolon _____ 145/8
Şam	(Ar. < Šām) yer adı, Suriye'nin
	başkenti _____ 104/18
	Ş. + a _____ 164/65
şam	(Far. < šām) akşam
	ş. + a _____ 180/16
şamah	(< ?.) halk
	ş. + ı _____ 104/50
şamdanlı	(Ar. < šem+Far. < -dān+T.) şamdanı
	olan _____ 46/14
şan I	(Ar. < šān) şan, şöhret, ün _____
	38/10, 98/8, 98/21, 99/17, 101/73
	ş. + dı _____ 152/29
	ş. + ı _____
	97/27, 98/5, 100/4, 105/16,
	115/8, 118/18
	ş. + ıdım _____ 106/4
	ş. + ımdır _____ 108/45
	ş. + ımı _____ 108/29
	ş. + ın _____ 164/4
	ş. + ına _____ 1/10, 25/6, 143/143
	ş. + ında _____ 98/35
	ş. + ını _____ 8/3
	ş. + ının _____ 98/2
	ş. + san _____ 160/13
	ş. ver- _____ 110/2, 110/16
şan II	(T.) delik, oyuk, yara _____
	_____ 95/5, 101/69, 171/22
	ş. ş. _____ 175/5
şana	(Far. < šāne) şane, tarak _____ 118/39,
	135/13
şapka	(Rus.) keçe, hasır, kumaş, ip vb. ile
	yapılan başlık _____ 119/72
şarap	(Ar. < šarāb) üzüm veya başka meyve
	sularını türlü yöntemlerle
	mayalandırarak elde edilen alkollü
	içki, mey _____ 152/23
	ş. + ından _____ 89/6
şart	(Ar. < šart) olması başka durumların
	gerçekleşmesini gerektiren şey,
	koşul
	ş. göster- _____ 165/78
şaş	(T.) şaşırma durumu, şaşkınlık
	durumu
	ş. ol- _____ 119/48
şaş-	1. vazgeçmek, bırakmak
	ş. -mam _____ 9/2

	2. yolundan sapmamak, gidişini değiştirmemek ş.-mam _____ 10/12		renkli bir ağaç ve bu ağacın tatlı sulu meyvesi _____ 120/23
	3. umulmayan, beklenmeyen veya olağanüstü bir olay, bir olgu karşısında şaşkın duruma gelmek, hayret amek _____ 33/12 ş.-dı _____ 148/22 ş.+ dılar _____ 143/77 ş.-dım _____ 33/12 ş.-mışam _____ 159/28	şehirli	(Far. < şehir+T.) belli bir nitelikte olan şehirli veya kentli _____ 80/10
şaşgın	(T.) dağılmış, karışmış, ne yapacağı belli olmayan _____ 5/20	şehidi'l-şah	(Ar. < şehīd-ül+Far. < šāh) hükümdar şehidi, şehitler şahı _____ 158/83
şaşır-	ne yapmak gerektiğini bilememek, nasıl davranacağını kestirememek, hayret etmek ş.-ıf _____ 104/47	şehir	(Far. < şehir) şehir, nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı, kent ş.+i _____ 87/7, 147/39 ş.+inde _____ 80/5 ş.+inden _____ 143/41, 165/6 ş.+ine _____ 107/1, 171/15 ş.+inin _____ 147/1 ş.+i siyam _____ 99/30 ş.+i Zal _____ 1/6
Şavşat	(öz. i.) Artvin ilinin ilçesi _____ 174/1	şehit	(Ar. < şehīd) kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse _____ 23/10, 119/59 ş.+ler _____ 171/21 ş.+lerin _____ 23/10, 113/19
Şavşet	(öz. i.) bk. Şavşat _____ 143/140	şeker	(Far. < şeker) şeker, tatlı, bal _____ 7/11 ş.+i _____ 13/11
şaye	(Ar. < šāyi) şāyi', duyulmuş, herkese bilinmiş Davud-ı ş. _____ 165/23	şekersiz	(Far. < şeker+T.) şekeri olmayan _____ 150/28
şeadet	(Ar. < şahādet) şahadet, şahitlik, şahitlik etme, tanıklık ş.+imdir _____ 167/12	Şeki	(öz.i.) Azerbaycan'da bulunan bir şehir _____ 115/7
şeb	(Far. < şeb) gece _____ 11/11, 32/11, 146/10	şekil	(Ar. < şekl) biçim _____ 114/3
şebye	(Far. < şebyeldā) şebiyelda, en uzun gece _____ 108/23	şekva	(Ar. < şekvā) yakınma, sızlanma, şikayet ş. ed- _____ 137/27
şeddad	(Ar. < şeddād) çok güçlü ve sağlam yapı ş.+ı binad _____ 164/9	şem	(Ar. < şem ^c) mum, ışık _____ 99/66 ş.+e _____ 34/11, 99/24
şeddet	(Ar. < şiddet) şiddet ş.+i dide gahn _____ 6/2	şemama	(Ar. < şemāme) şamama, pembe _____ 94/5
şedüdül ikab	(Ar. < şedidül ikab) bk. şedüdül ikab _____ 167/7	Şemil	(Ar. < Šāmil) özel ad, şahıs adı Ş.+inen _____ 151/108
şedüdü'l- i kab	(Ar. < şedidül ikab) şedidül ikab, kur'anda bazı ayetlerde geçer. Şiddetle karşılı veren, azap veren, ceza veren anlamındadır ş.+a _____ 146/3	şems	(Ar. < şems) güneş ş.+i _____ 141/7, 162/9 ş.+i bâb _____ 126/13 ş.+iden _____ 165/47 ş.+i nur _____ 126/19 ş.+ten _____ 131/13 ş.+i ziyade _____ 115/1
şef	(Ar. < şef ^c) ince ş.+i sani _____ 115/4	Şemsettin	(Ar. < Şemseddin) özel ad, kişi adı eşraf-ı ş. _____ 115/1
şefa	(Ar. < şefā ^c) birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık _____ 14/11, 63/3, 158/85, 163/9 eyle- ş. _____ 65/11	şen	(T.) mutlu, neşeli ş.+di _____ 113/37
şefa	(Ar. < şefā ^c +T.) birisi için şefa	Şenliğ	(T.) bk. Şenlik, Âşık Şenlik Ş.+e _____ 159/25 ş.+em _____ 22/9, 103/9, 108/87, 156/9 Ş.+i _____ 52/16 ş.+im _____ 12/11 ş.+in _____ 64/9, 70/15, 160/22, 166/26,
şefa	atçı eden aracılık yapan kimse ş.+m _____ 11/10		
şeftali	(Far. < şeft-ālū) Güllgillerden, ılıman bölgelerde yetişen, çiçekleri pembe		

	173/17, 177/15
Şenlih	(T.) bk. Şenlik ____ 112/59, 139/90, 143/157
Şenlik	(T.) Âşık Şenlik ____
	_1/11, 2/9, 3/9, 4/9, 5/17, 6/9, 7/9, 9/11, 10/9, 11/9, 15/11, 16/9, 18/9, 19/9, 20/9, 21/9, 23/9, 24/9, 25/9, 26/9, 27/9, 28/11, 30/9, 31/29, 33/9, 36/9, 38/9, 42/9, 43/12, 44/21, 45/9, 46/13, 49/12, 50/9, 51/9, 53/9, 54/25, 55/17, 57/9, 60/9, 61/9, 63/9, 65/21, 66/9, 67/9, 68/13, 72/9, 74/9, 75/9, 77/9, 79/11, 82/11, 83/9, 85/9, 86/9, 87/9, 88/11, 89/9, 90/13, 91/9, 92/9, 94/9, 95/17, 95/9, 97/25, 99/77, 102/9, 104/59, 106/11, 107/29, 109/13, 110/17, 113/47, 115/13, 116/37, 118/53, 119/73, 120/73, 121/65, 123/45, 124/13, 126/17, 127/19, 130/17, 134/23, 135/25, 136/11, 137/25, 138/28, 140/11, 141/29, 144/9, 146/89, 147/37, 152/41, 153/143, 154/45, 155/75, 157/9, 161/9, 162/57, 163/29, 164/104, 165/81, 167/13, 168/25, 170/9, 171/25, 174/21, 176/17, 178/9, 180/17
	Ş.+ <i>de</i> ____ 39/9, 62/9
	Ş.+ <i>den</i> ____ 29/17
	Ş.+ <i>e</i> ____
	40/11, 69/11, 73/17, 78/18, 98/33, 122/31, 150/41
	Ş.+ <i>em</i> ____
	8/9, 14/9, 17/9, 47/9, 48/9, 59/9, 71/9, 81/9, 100/25, 131/17, 132/17, 133/17, 148/29, 175/9
	Ş.+ <i>i</i> ____ 13/9, 58/17, 80/16, 111/9, 145/11
	Ş.+ <i>in</i> ____
	34/9, 37/13, 41/17, 56/17, 76/12, 84/13, 93/9, 101/76, 105/17, 114/25, 125/15, 128/23, 129/17, 142/15, 149/17, 151/116, 169/32, 179/9
	Ş.+ <i>le</i> ____ 87/9
Şenliyi	(T.) bk. Şenlik, Âşık Şenlik ____ 17/9
şerr	(Ar. < şerr) kötülük, fenalık, kötü, fena ____ 153/125
	<i>düş- dünya ş.</i> ____ 14/8
	<i>hille- yi ş.</i> ____ 101/6
	<i>hilleyi ş.+ i</i> ____ 119/62
	Ş.+ <i>de</i> ____ 153/125
	Ş.+ <i>idi</i> ____ 121/1
	Ş.+ <i>e</i> ____ 113/12
	Ş.+ <i>i</i> ____ 153/44, 153/124
	Ş.+ <i>i layin</i> ____ 153/45
	Ş.+ <i>imiş</i> ____ 147/4

	Ş.+ <i>inden</i> ____ 137/29, 153/62
	Ş.+ <i>ine</i> ____ 14/8, 44/18
	Ş.+ <i>ini</i> ____ 155/6
şerafet	(Ar. < şerāfet) şerefli, asillik, soyluluk ____ 109/12
şerafetli	(Ar. < şerāfet+T.) şerefli olma, soydanlık ____ 5/15
şerbet	(Ar. < şerbet) belli törenlerde konuklara sunulan şekerli içecek
	Ş.+ <i>i</i> ____ 152/24
	Ş.+ <i>idir</i> ____ 169/4
	Ş.+ <i>ini</i> ____ 65/15, 169/1
şeref	(Ar. < şeref) onur, erdem, iyi şöhrat ____ 45/11
şerefli	(Ar. < şeref+T.) onurlu, erdemli ____ 171/6
şeriat	(Ar. < şerī'at) Kur'an'daki ayetlere, Hz. Muhammed'in sözlerine dayanan İslam kanunu, İslam hukuku ____
	80/6, 121/3, 146/77, 157/2, 164/68
	Ş.+ <i>ı</i> ____ 152/20, 153/67
şerid	(Ar. < şerīṭ) bölüm, kısım, parça
	Ş.+ <i>i</i> ____ 6/5
şerif	(Ar. < şerīf)
	1. kutsal, soylu, şerefli, asil
	<i>Kâbe- yi Ş.</i> ____ 167/11
	Ş.+ <i>i</i> ____ 42/7
	2. şahıs adı ____ 143/153
şerik	(Ar. < şerīk) yandaş
	Ş.+ <i>em</i> ____ 168/6
şerriyyat	(Ar. < şerīyyāt) şeriat, şer'i işlere, İslami şeriatı uygun ve bununla ilgili olan hususlar
	Ş.+ <i>ı</i> ____ 113/29
şeş	(Far. < şeş)
	1. rastgele, gelişigüzel ____ 7/1, 36/6
	2. altı ____ 146/8
	<i>nıfs-ı ş.+ dir</i> ____ 26/7
şeşper	(Far. < şeşper) savaş araçlarından altı dilimli topuz ____ 114/7
şevk	(Ar. < şevk) istek, heves, neşe, sevinç
	Ş.+ <i>idir</i> ____ 21/3
	Ş.+ <i>i gün</i> ____ 155/50
	Ş.+ <i>i güneş</i> ____ 166/12
	Ş.+ <i>i münevver</i> ____ 138/6
	Ş.+ <i>inde</i> ____ 135/14
	Ş.+ <i>ine</i> ____ 166/24
şevka	(Ar. < şekvā) şevka, şikayet, sızıltı, hoşnutsuzluk
	<i>gıl- ş.+ yı</i> ____ 99/68
şevket	(Ar. < şevket) büyüklük, ululuk, yücelik, heybet ____ 100/4, 105/16
şevketli	(Ar. < şevket+T.) 'büyüklük, güç sahibi' anlamında padişahlara verilen bir san ____ 160/10

şeyda	(Far. < şeydā) aşktan aklını kaybetmiş, divane, şaşkın, düşkün _ 13/10, 37/9, 43/2, 60/12, 180/18 ş. + yı _____ 99/24, 130/7	ş + i gıl- _____ 6/9 ş. + im _____ 84/1, 108/72
şeyh	(Ar. < şeyḥ) bir tekke veya zaviyede reislik eden, ve müritleri bulunan kimse _____ 146/71	ş. + n _____ 101/14
Şeyhiğ	(Ar.) bir suyun adı, yer adı _____ 23/7	şikesde (Far. < şikeste) bk. şikeste _____ 14/4
Şeyho	(öz. i.) bir şahsa ait lakap veya bir şahıs adının kısa biçimdeki şekli _____ 143/133	şikeste (Far. < şikeste) şikeste, gücenmiş, kırgın, kırılmış _____ 27/10
şeytan	(Ar. < şeytān) Hz. Adem'e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah'ın emirlerine karşı kışkırtan, kötülüğe yönelten melek _____ 124/5, 163/5, 164/36 ş. + a _____ 28/2 ş. + a uy- _____ 47/6, 87/6 ş. + dan _____ 139/89 ş. + ı _____ 124/10 ş. + ı lain _____ 155/70 ş. + in _____ 62/3	şimşir (Far. < şimşir) kılıç tığ- ı ş. _____ 100/28
şifa	(Ar. < şifā) şifa, bedensel veya ruhsal bir hastalığın son bulması, hastalıktan kurtulma, onma ş. + dı _____ 158/73	Şin (Ar. < ش) Şin, Osmanlı alfabesinin on altıncı harfi olup, 'ebced' hesabında üçyüz sayısının karşılığıdır; 'ş' sesini verir ş. + i _____ 32/19, 159/11 ş. + nen _____ 158/86
şin	(Ar. < ش) bk. şin ş. + a _____ 160/10	şir (Far. < şir) 1. arslan _____ 1/11 ş. + i huda mürteza _____ 1/11 2. süt rezzak- ı ş. + i _____ 153/64
Şid	(Ar. < Şid) Şit, Hz. Adem'in üçüncü oğlu _____ 14/7	şirli I (Far. < şir+T.) Arslanlı(yürekli yiğitli) _____ 176/5
şiddet	(Ar. < şiddet) bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğnlik, sertlik _____ 6/2, 6/6 eyyām- ı ş. _____ 119/15 eyyamı ş. + i _____ 101/26 ş. + i _____ 143/16 ş. + i müzeyyen _____ 165/3 ş. + inen _____ 108/25 ş. + i şita _____ 130/23, 174/15 ş. + i zelzele _____ 80/7	Şiraz (Far. < Şīrāz) İran'da halıları ve vaktiyle gezinti yerleri ile ünlü bir kent _____ 104/33
şiddetli	(Ar. < şiddet+T.) etkisi çok olan, zorlu, hızlı _____ 150/10, 162/15	şirin (T.) 1. tatlı _____ 7/12, 34/8, 42/6, 122/28, 156/10, 176/2 2. değerli, kıymetli _____ 125/7, 143/142, 153/50
şifa	(Ar. < şifā) bk. şifa şifa bul- _____ 180/8	şirk (Ar. < şirk) Tanrı'nın birden çok olduğuna inanma, Tanrı'ya ortak tanıma, eş koşma _____ 53/11 şirk goş- _____ 139/57
şiir	(Ar. < şir) zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebi anlatım biçimi, manzume, nazım ş. + ler _____ 15/8	şirli II (T.) saksıdan yapılan kapların, seramik kapların üzerine geçirilen perdahtan olan _____ 148/9
şikar	(Far. < şikār) 1. av, avlanan hayvan _____ 91/3 2. düşmandan ele geçirilen mal, ganimet ş. + innan _____ 110/16	şirret (Ar. < şirret) geçimsiz, huysuz, kavga çıkarmaktan hoşlanan, edepsiz, yaygaracı (kimse) _____ 139/64 ş. + i _____ 137/36, 143/8 ş. + i naşı _____ 139/65
şikar-es	(Far. < şikār-es) avlayan _____ 135/12	Şirvan (Far. < Şīrvān) Azerbaycan'da bir şehir _____ 115/7
şikâyet	(Ar. < şikâyet) hoşnutsuzluk, yakınma _____ 157/11	şiş (T.) bir ucu sivri, demir veya ağaçtan, bazen silah gibi kullanılabilen ince uzun çubuk _____ 92/3 şiş- genişlemek, büyümek ş. - di _____ 151/50 şişe (Far. < şīše) şişe ş. + dir _____ 5/3 şişeh (T.) 2-4 yaşında olan koyun _____ 118/11 şita (Ar. < şitā) kış _____ 101/26, 108/34, 180/19

	<i>şiddet- i ş. + dı</i> _____ 174/15
	<i>şiddet-i ş. + nın</i> _____ 130/23
şivan	(Far. < şīven) şiven, ağıt, yas, matem _____ 155/33
	<i>ş. + a</i> _____ 112/6, 121/40
Şivil	(öz. i.) özel ad veya bir şahsa ait ünvan _____ 100/3
Şiviloğlu	(öz. i.) özel ad veya bir şahsa ait ünvan _____ 122/13
şorsuz	(T.) çökeleği olmayan _____ 150/40
şöhret	(Ar. < şöhret) herkesçe bilinme, ün _____ 38/10, 99/17, 106/4, 115/8
	<i>ş. ol-</i> _____ 5/15
Şöregel	(öz. i.) bk. Şöreğel
	<i>ş. + den</i> _____ 101/51
Şöreğel	(öz. i.) Kars'ın Akyaka İlçesinin eski adı _____ 104/50
Şuayp	(Ar.) Kur'an ve Tevrat'ta adı geçen bir peygamberdir. _____ 154/27, 154/29
şuh	(Far. < şūh) oynak ve neşeli _____ 27/5, 135/15
şukka	(Ar. < şukka) parça, kumaş veya kağıt parçası, küçük tezkere, yazı, mektup
	<i>ş. + yı</i> _____ 101/53
şule	(Ar. < şu ^{le}) alev, yalın
	<i>Ş. + si</i> _____ 138/6
şulekâr	(Ar. < şu ^{le} +Far. < kâr) alevli
	<i>ism- i ş.</i> _____ 165/48
şüheda	(Ar. < şühedā) şehitler _____ 171/24
şükka	(Ar. < şukka) bk. şukka _____ 32/17
	<i>Ş. + yı</i> _____ 32/17
şüh	(Far. < şūh) şuh, sevgili
	<i>ş. + i</i> _____ 120/36
şükür	(Ar. < şükr) mutlu bir olay veya durumdan, yapılan bir iyilikten duyulan hoşnutluğu bildirme _____ 101/62
	<i>ş. ed-</i> _____ 137/13, 148/26
	<i>ş. et-</i> _____ 112/34
	<i>ş. ol-</i> _____ 108/56, 108/79
şüle	(Ar. < şu ^{le}) şule, alev, yalın
	<i>ş. + n</i> _____ 126/13
şüpe	(Ar. < şübhe) bk. şüphe _____ 120/31
	<i>ş. + miz</i> _____ 155/3
	<i>ş. + ye düş-</i> _____ 139/59
şüphe	(Ar. < şübhe) kuşku, kuruntu _____ 15/6, 137/5
	<i>ş. + m</i> _____ 99/47
T	
ta I	(Far. < tā ed.) dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartılı bir biçimde

	anlatan söz _____ 15/6, 32/10, 86/6, 120/31, 137/5, 140/10, 143/54, 143/112, 148/10, 151/26, 155/26, 161/10, 178/5
ta II	(T.bağ.) bk. da _____ 101/59
taaccub	(Ar. < ta'accub) bk. taaccüp
	<i>t. gal-</i> _____ 165/67
taaccup	(Ar. < ta'accub) bk. taaccüp
	<i>t. et-</i> _____ 165/15
taaccüp	(Ar. < ta'accub) şaşma
	<i>hükümü t. + ten</i> _____ 108/59
	<i>t. kal-</i> _____ 104/48
taam	(Ar. < ta'am) yemek, yiyecek
	<i>et- t. + in</i> _____ 164/40
tab	(Far. < tāb) güç, kuvvet, güçlü olma, sağlamlık, takat _____ 137/10, 159/6
tabaka	(Ar. < tabaka) bir toplum içinde makam, şöhret, meslek vb. bakımdan ayrılan topluluklardan her biri _____ 51/10
taban	(T.)
	1. ayağın alt yüzü, aya
	<i>t. + in</i> _____ 163/15
	2. kaide
	<i>t. + ı</i> _____ 166/7
tabiya	(Ar. < ta'biye) tabya, bir bölgeyi savunmak için yapılan ve silahlarla güçlendirilen yapı
	<i>t. + dan</i> _____ 119/45
tabi	(Ar. < tābi ^c) bir kimsenin, bir kuruluşun, bir devletin etkisi altında, güdümünde olma durumu
	<i>t. ol-</i> _____ 28/2, 167/14
	<i>t. + siz</i> _____ 152/11
tabiat	(Ar. < tabi'at) huy, karakter
	<i>t. + ıdır</i> _____ 88/8
tabib	(Ar. < tabīb) hekim, doktor _____ 56/3
	<i>t. + isen</i> _____ 173/20
	<i>t. + ler</i> _____ 175/6
	<i>t. + siz</i> _____ 18/2
tabur	(T.) dört bölükten kurulan, bir binbaşının komutasındaki asker birliği
	<i>t. + u</i> _____ 101/65, 119/27
tabyalı	(Ar. < ta'biye+T.) bir bölgeyi savunmak için yapılan ve silahlarla güçlendirilen yapıya sahip olan
	<i>t. + ydı</i> _____ 113/21
taç	(Ar. < tāc) taç, soyluluk, iktidar, güç veya hükümdarlık sembolü olarak başa giyilen, değerli taşlarla süslü başlık _____ 52/10
	<i>t. + a</i> _____ 114/11, 168/26
	<i>t. + ı</i> _____ 87/4, 119/70, 171/14
tad	(T.) hoş giden durum, lezzet, zevk
	<i>t. + ı</i> _____ 105/19

tafsır-	1. havale etmek t.- <i>dim</i> _____ ___ 146/2, 146/4, 146/8, 146/12, 146/16, 146/20, 146/24, 146/28, 146/32, 146/36, 146/40, 146/44, 146/48, 146/52, 146/56, 146/60, 146/64, 146/68, 146/72, 146/76, 146/84, 146/88, 146/92 t.- <i>mıšan</i> _____ 71/11 2. tembih etmek _____ 174/24 t.- <i>ram</i> _____ 120/23		
tagat	(Ar. < <i>tākat</i>) bk. takat _____ 165/40		
tagayır	(Ar. < <i>tagayyūr</i>) bk. tagayyūr _____ 156/7		
tagayyur	(Ar. < <i>tagayyūr</i>) tagayyūr, değişme, başkalaşma _____ 33/12, 113/16		
tah	(Far. < <i>teh</i>) teh, dip, karanlık _____ 23/3		
tah	(T.e.) bir işin, birdurumun sona erdiği zamanı veya yeri gösterir, kadar, değın _____ 72/4		
tah-	tak-, bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştmek, geçirmek t.- <i>an</i> _____ 163/25 t.- <i>mah</i> _____ 92/4		
tahda	(Far. < <i>tahte</i>) tahta, düz, enlice, uzun ve az kalın biçilmiş ağaç t.+ <i>dan</i> _____ 147/19 t.+ <i>lar</i> _____ 147/21		
tahdir	(Ar. < <i>taḥdīr</i>) bk. takdir t.+ <i>e</i> _____ 112/34 t.+ <i>i</i> _____ 96/11 t.+ <i>i geder</i> _____ 165/68 t.+ <i>i kader</i> _____ 167/1 t.+ <i>in</i> _____ 112/5		
Tahir	(Ar. < <i>Ṭāhir</i>) özel ad, kişi adı T.+ <i>in</i> _____ 148/3		
tahla	(T.) takla, güvercin vb.nin uzunlamasına veya yanlamasına dönme hareketi t. <i>vur-</i> _____ 31/9		
tahlid	(Ar. < <i>taḥlīd</i>) bk. taklid _____ 139/72 t.+ <i>i</i> _____ 143/68		
tahsil	(Ar. < <i>taḥṣīl</i>) ilim öğrenme _____ 158/10		
tahsim	(Ar. < <i>taḥṣīr</i>) taksim, parçalara bölme, bölüştürme t. <i>ol-</i> _____ 180/3		
tahsirli	(Ar. < <i>taḥṣīr</i> +T.) taksirli, kusurlu t.+ <i>ydim</i> _____ 41/15		
taht	(Far. < <i>taht</i>) taht 1. makam, koltuk t.+ <i>dan oynad-</i> _____ 137/19 t.+ <i>ı</i> _____ 87/4 t.+ <i>ında</i> _____ 16/4 2. hükümdarlık makamı, hükümdarlık t.+ <i>ı telmekçi</i> _____ 119/71 t.+ <i>ın</i> _____ 111/11		
tahtıgâh	(Far. <i>taht-gâh</i>) taht yeri, tahtının bulunduğu yer _____ 157/6		
takat	(Ar. < <i>tākat</i>) bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, güç, hâl, derman ___ 141/5, 154/31, 162/20, 165/31, 178/3		
takdir	(Ar. < <i>taḥdīr</i>) Tanrının uygun görmesi, Tanrı'nın isteği t.+ <i>i âlem</i> _____ 140/9 t.+ <i>i Huda</i> _____ 143/55 t.+ <i>i kader</i> _____ 32/15 t.+ <i>ine</i> _____ 168/14		
takke	(Ar. < <i>tākiyye</i>) tarikattan olanların barındıkları, iadet ve tören yaptıkları yer, dergâh _____ 147/37		
taklid	(Ar. < <i>taḥlīd</i>) taklit, belli bir örneğe benzemeye veya benzetmeye çalışma t.+ <i>i müslüman</i> _____ 139/73		
taksim	(Ar. < <i>taḥsīm</i>) parçalara bölme, bölüştürme <i>taksim et-</i> _____ 25/4		
takva	(Ar. < <i>taḥvā</i>) Allah'tan korkma <i>ehl- i t.+ lara</i> _____ 164/53		
tala-	dağıtmak t.- <i>dı</i> _____ 1/6		
talâh	(Ar. < <i>ṭalāk</i>) evliliğin sona ermesi, erkeğin karısını boşaması t.+ <i>tan</i> _____ 112/34		
talân	(Far. < <i>tālân</i>) yağma, çapul _____ 162/15 t.+ <i>a yet-</i> _____ 141/27 t. <i>eyle-</i> _____ 130/24 t. <i>ol-</i> _____ 119/67 t. <i>ver-</i> _____ 121/55 ver- t.+ <i>a</i> _____ 60/6, 119/18		
talân-	1. yağmalama _____ 180/17 t.- <i>ır</i> _____ 58/14 2. (yf.) bürün-, gir, <i>gama t.- an</i> _____ 151/113		
taleb	(Ar. < <i>ṭaleb</i>) talep, bir kimseden bir şeyi yapmasını veya yapmamasını isteme, dileme, istem, istek t. <i>ed-</i> _____ 32/16		
talib	(Ar. < <i>ṭalīb</i>) isteyen, istekli t. <i>ol-</i> _____ 99/32		
talih	(Ar. < <i>ṭālīc</i>) şans _____ 135/8 t.+ <i>i</i> _____ 114/26, 130/10		
talim	(Ar. < <i>ṭalīm</i>) öğretim, alıştırma _____ _____ 39/12		
tam	(Ar. < <i>tāmm</i>) eksiksiz, bütün, tüm _____ 53/9, 54/5, 146/8		
tamahkâr	(Ar. < <i>ṭamaḥ</i> +Far. < <i>kâr</i>) açgözlü t.+ <i>dılar</i> _____ 143/151 t.+ <i>ımış</i> _____ 147/16 t.+ <i>ları</i> _____ 99/22		

tamahkârlık	(Ar. < tama ^c +Far. < kâr +T.) açgözlülük t. et- _____ 31/14
tamam	(Ar. < tamām) 1. bütünyle, tümüyle __ 26/6, 39/9, 66/6, 114/3, 119/48, 147/12, 147/16 t. + in _____ 164/24 2. tamamlanmış, bitmiş _____ 158/27 t. ol- _____ 64/4, 65/8, 162/17
tamaşalı	(Far. < temāšā+ T.) temaşa, bakışlı, seyirli _____ 37/7, 74/1
tamu	(Sogd.) cehennem _____ 146/32
tan I	(T.) güneş doğmadan önceki alacakaranlık _____ 41/13, 93/1
tan II	(T.) dek, değin, kadar _____ 75/2
tan	(Ar. < ta'n) ayıplama, kınama _93/1, 120/28 t. eyle- _____ 149/2
tane	(Far. < dāne) herhangi bir sayıda olan, adet _____ 3/1 t. + di _____ 6/12 t. + si _____ 137/22
tanı-	tanımak 1. bilmek, bilip ayırmak, ayırt etmek _____ 5/11, 21/2 t. - maz _____ 139/47 t. - mer _____ 149/8 t. - san _____ 8/7 2. daha önce görmüş olmak, ilişkisi bulunmak, bilmek t. + dı _____ 153/94 t. - mersin _____ 115/12 3. önemsemek, dikkate almak 120/12 t. - mam _____ 120/12
Tanrı	(T.) Allah _____ 134/1
Tanrılıh	(T.) Tanrıya özgü olan varlık, nitelik, uluhiyet _____ 164/102
tap- I	herhangi bir şeyi 'tanrı' diye tanımak t. - an _____ 139/55 t. - dığınız _____ 152/27
tap- II	bulmak t. - ar _____ 147/7
tapdır-	herhangi bir şeyi 'tanrı' diye tanıtmak t. - mam _____ 99/22
tapıl-	bulun-, mevcut olmak t. - ı _____ 95/17
tapşır-	bk. tafşır- 1. tembih etmek _____ 139/36 t. - dı _____ 150/11 2. havale etmek t. - dım _____ 146/80 3. emanet etmek t. - dı _____ 153/75

tar	(T.) Doğu Anadolu ile Azerbaycan'da çalınan bir çalgı türü t. + ı _____ 123/37
tara-	bir şeyin tellerini birbirinden ayırıp karışıklığını gidermek t. - dı _____ 123/30
taraf	(Ar. < taraf) yön, yan, doğrultu _____ _____ 22/12, 40/10, 43/11 t. + a _____ 137/17 t. + ı _____ 101/7 t. + tan _____ 91/3
Tarık	(Ar. Tārīk) Şahıs adı _____ 146/70
tarif I	(Ar. < ta'rif) tanım, tanımlamak, bir işin yapılış yöntemini açıklama ve belirtme _____ 143/144, 143/154 t. et- _____ 153/143 t. eyle- _____ 68/1
tarif I	(Ar. < ta'rif) bk. terif _ 109/9, 118/9, 167/10
tarih	(Ar. < tāriḥ) 1. bir olayın gününü, ayını ve yılını bildiren söz veya gün _____ _____ 66/1, 119/1, 143/1, 152/38 t. + de _____ 121/5 t. + i _____ 95/13, 100/6 2. evrinsel tarihin herhangi bir bölümünü ele alan anlatı t. + ler _____ 176/7
tarihat	(Ar. < tāriḥat) bk. tarikat t. + ı _____ 113/8
tarikat	(Ar. < tāriḥat) aynı dinin içinde birtakım yorum ve uygulama farklılıklarına dayanan, bazı ilkelerde birbirinden ayrılan, Tanrı'ya ulaşma ve onu tanıma yollarından her biri __ 80/5, 141/1, 164/28 t. + ı _____ 14/9 t. + ım _____ 108/20, 108/80 t. + ımdır _____ 167/4 t. + i _____ 152/26 t. + ta _____ 164/28 t. + tan _____ 64/10
tarla	(T.) tarıma elverişli olan, sınırlı ve belirli toprak parçası t. + da _____ 44/8 t. + yı _____ 143/50
tartıl-	tartma işi yapmak veya tartma işine konu olmak t. - ır _____ 153/127, 162/34
târumâr	(Far. < târ u mâr) dağınık, karışık, perişan _____ 162/16 t. ed- _____ 81/3 t. et- _____ 113/17 t. + ı _____ 132/22 t. ol- _____ 14/4

tas	(Ar. < tās) genellikle içine sulu şeyler konulan metal vb.nden yapılmış kap _____ 89/6	3. tek, bir, genellikle çift olan şeylerin her biri <i>t. + ı dest</i> _____ 158/57
tasdik	(Ar. < taşdīk) doğrulama, onaylama <i>t. ed-</i> _____ 164/88 <i>t. eyle-</i> _____ 5/6	tayfa (Ar. < tā'ife) aynı işi yapan topluluk _____ 112/14
tasnif	(Ar. < taşnīf) bölümlleme, sınıflama <i>t. + i dil</i> _____ 165/83	tayın (Ar. < ta'yīn) tayin, ne olduğunu anlama, gösterme, belirtme, kararlaştırma _____ 56/15
taş	(T.) kimyasal ve fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde <i>t. + a</i> _____ 58/11, 66/11 <i>t. + ı</i> _____ 154/26, 154/34 <i>t. + ı t. üstüne kal-</i> _____ 116/4	Tayhoca (öz. i.) yer adı _____ 32/3
Taşdan	(öz. i.) kişi adı, özel ad _____ 149/13	taze (Far. < tāze) genç _____ 118/2
taşı-	katlanmak, üstlenmek, yüklenmek, çekmek <i>t. - ır</i> _____ 179/12	tazı (Far. < tāzī) genellikle tavşan avında kullanılan, uzun bacaklı, çekik karınlı, çok çevik bir köpek türü _____ 139/47
Taşköprü	(öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesine bağlı bir köy adı <i>T. + ye</i> _____ 151/90	tazim (Ar. < ta'zīm) saygı gösterme, ululama <i>t. gıl-</i> _____ 174/4
tatlı	(T.) tatlı, sinirlendirmeden, hoşagidecek bir biçimde, tatlılıkla _____ 29/14	te (Ar. < ت) Osmanlı alfabesinde t harfinin adı _____ 159/2, 166/3 <i>t. + yi</i> _____ 160/2
tavaf	(Ar. < tavāf) çevresinde dolaşma, etrafını dolaşma <i>t. et-</i> _____ 152/34 <i>t. + ı beytullah</i> _____ 98/32 <i>t. ol</i> _____ 174/8	tebdil (Ar. < tebdīl) değiştirme, başka bir duruma sokma _____ 141/1, 143/39 <i>t. + i</i> _____ 19/8, 113/16
tavan	(T.) bir yapının, kapalı ve yerin üst bölümünü oluşturan düz ve yatay yüzey <i>t. + a</i> _____ 148/19 <i>t. + ı</i> _____ 148/9	tebliğ (Ar. < teblīğ) bildirme, haber verme, bildiri <i>t. + i</i> _____ 32/6
tavla	(Ar. < tavīle) at ahır <i>t. sında</i> _____ 114/19	Tebriz (Far. < Tebrīz) İran'da bir kent _____ 115/7 <i>t. + de</i> _____ 104/46
tavuh	(T.) tavuk, sülüngillerden, eti ve yumurtası için üretilen kümes hayvanı <i>t. + lar</i> _____ 31/23	tecelli (Ar. < tecellī) görünme, belirme <i>nur- ı t.</i> _____ 51/1
tavuk	(T.) bk. tavuh <i>t. + unu</i> _____ 151/45	tecerrüd (Ar. < tecerrüd) her şeyden uzaklaşma, sıyrılma, soyutlanma <i>hâl- ı t. + den</i> _____ 158/33
tavus	(Ar. < tāvus) tavus kuşu _____ 37/7, 135/21, 139/74 <i>t. + a</i> _____ 161/11 <i>t. + dan</i> _____ 17/5, 59/6	tecvit (Ar. < tecvīd) kelimelerin söylenişinde, seslerin çıkaklarına, uzunluk ve kısalıklarına göre okunması <i>t. + le</i> _____ 101/27
tay	(T.) üç yaşına kadar olan at yavrusu _____ 148/28	tedarik (Ar. < tedārik) hazırlık <i>t. gör-</i> _____ 97/18
tay	(Far. < tāy) 1. denk, eşit, eş, benzer _____ 114/20 <i>bul- t. + ın</i> _____ 74/6 <i>et- t.</i> _____ 54/12 <i>t. eyle-</i> _____ 7/7 <i>t. + ı</i> _____ 95/20, 143/87 <i>t. ol-</i> _____ 91/4 2. hayvanın bir yanındaki yük _____ 114/8	tefdiş (Ar. < tefṭīṣ) teftiş, denetim, denetleme, kontrol <i>t. + e düş-</i> _____ 143/78 <i>t. ed-</i> _____ 139/59 <i>t. + i</i> _____ 100/22
		tefsir (Ar. < tefsīr) Kur'an'ın surelerini açıklayarak görüşler ileri sürme ve bunları yazma, yorumlama _____ 167/3
		tegayırsız (Ar. < tağayyūr+T.) tağayyürsüz, zıtlasma olmadan _____ 133/18
		teğayır (Ar. < tağayyūr) tağayyür, korkma, renk değiştirme _____ 178/1
		teh I (T.) bk. tek, tane _____ 44/24
		teh II (T. e.) bk. tek, gibi _____ 172/7

- tehdit** (Ar. < tehdīd) tehdit, gözdağı
t. et- _____ 41/10
- teheddi** (Ar. < teheddī) hidayete erme, doğru yola girme _____ 96/1
- teherlen-** (T.) şekillen-, biçimlen-
t.- if _____ 126/3
- Tehir** (Ar. < Ṭāhir) Tahir, özel ad, şahıs adı
_____ 143/85
- tehlīm** (Ar. < tehlīm) tahlim, halimleştirme, sakinleştirme _____ 113/8
- tehn** (< ?.) anlamı kuvvetlendirmek için ikileme şeklinde kullanılan bir söz
t. + i _____ 22/12
- tek I** (T.)
1. tane _____ 31/15, 95/16
2. sadece _____ 44/15
3. bir _____ 80/12
- tek II** (T.e.) teg, gibi _____ 34/10, 57/7, 62/1, 172/11
t. + i _____ 100/24
- tekalifsiz** (Ar. < tekālīf) tekālīf, teklifsiz, teklifleri olmadan _____ 137/2
- tekbir** (Ar. < tekbīr) Müslümanlıkta Tanrı'nın büyüklüğünü, yüceliğini anmak için söylenen ve 'Allahuekber' sözü ile başlayan dua
_____ 5/5, 113/15, 160/2, 162/41
t. + i lisan _____ 171/12
- Teke** (öz. i.) yer adı, bir ilin, sancağın adı
_____ 100/13
- tekebbür** (Ar. < tekebbūr) tekebbūr. kibirlenme, büyüklenme, çalım, kurum _____ 150/33
- tekebbür** (Ar. < tekebbūr) bk. tekebbūr
t. + imiş _____ 147/28
- tekellüm** (Ar. < tekellüm) söyleme, konuşma
t. + nen _____ 139/90
- teklif** (Ar. < teklīf) sunma, önerme _____ 150/25
t. et- _____ 10/3, 150/25
t. eyle- _____ 131/1
- teklifat** (Ar. < teklīfāt) teklifler _____ 138/25
- teklifsiz** (Ar. < teklīf+T) davetsiz, ısrarsız _____ 5/12, 120/40
- tekmil** (Ar. < tekmīl) kemale erdirmе, olgunlaştırma, geliştirme _____ 166/3
t. + den _____ 159/2
- tel** (T.)
1. insan saçını oluşturan ipçik, kıl _____ 94/11, 128/20, 138/8
t. + e _____ 138/13
t. + i _____ 59/6, 122/4, 135/9
t. + idi _____ 151/84
t. + i kirh yar- _____ 80/12
t. + ine _____ 129/7
2. türlü metallere yapılmış, kopmaya karşı bir direnç gösteren ince uzun nesne _____ 90/12
- telef** (Ar. < telef) mahvetmek, öldürmek
t. et- _____ 138/26
- telek** (Ar. < dallāk) tellak, hamamda insanları keseleyip yıkayan erkek
t. + inden _____ 139/34
- telgıraf** (Fr.) iki merkez arasında, kararlaştırılmış işaretlerin yardımıyla yazılı haberlerin veya belgelerin iletimini sağlayan bir telekomünikasyon düzeni ve bu araçla alınan haber
t. et- _____ 151/82
t. + in _____ 119/42
- Telip** (Ar. < Ṭalīb) Talip, kişi adı _____ 174/10
- telkin** (Ar. < telkīn) bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama _____ 162/41
t. ver- _____ 176/13
- tellal** (Ar. < dellāl) herhengi bir şeyi, olayı veya bir şeyin satılacağını halka duyurmak için çarşıda, pazarda yüksek sesle bağırarak kimse, çağırmaç
t. + a _____ 139/36
- tellen-** tel takınmak, duvaklanmak
t. - ir _____ 118/15
- telli** (T.) insan saçını oluşturan ipçik, belli bir nitelikte olması _____ 74/8
- telmekçi** (< ?.) bir şeyin hakimiyetine sahip olan
t. + nin _____ 119/71
- tembellik** (Far. < tenbel+T.) tembel olma durumu veya tembelce davranış
t. + te _____ 95/6
- temel** (Yun.) bir şeyin gelişimindeki temel öğeler
t. + i _____ 95/11
t. + in _____ 139/13
- temelli** (Yun.+T.) bütünü, tamamen _____ 139/12
- temiz** (Ar. < tebyīz) ahlakça lekesiz, necip, nezih _____ 48/2, 147/30
- temran** (T.) temren, ok, karg vb. şeylerin ucundaki sivri demir
t. + ı _____ 137/34
- temranlı** (T.) temren, oklu, kargılı _____ 17/6
- tene** (T.) bk. tane _____ 121/60
t. + si _____ 73/4, 143/80
- teneşir** (Far. < ten- şūy) üzerinde ölü yıkanan ayaklı tahta, salacak _____ 143/147
- tenezzül** (Ar. < tenezzül) kendi durumundan daha aşağıdaki bir işi, bir durumu kabul etme
t. eğle- _____ 174/3

tep-	1. doldurmak, basmak t.-din _____ 13/6 2. hayvan ayağıyla vurmak t.- in _____ 97/19	ters	(T.) gerekli olan olması gereken duruma aykırı olan t. + ine _____ 148/19 t. + le _____ 95/11
tepe	(T.) bir şeyin en üstteki bölümü t. + sinde _____ 142/7	tertib	(Ar. < tertīb) bk. tertip _____ 39/8
tepren-	depren-, kımıldamak, hareket etmek t.- ene _____ 137/12 t.- mez _____ 58/11	tertibat	(Ar. tertībāt) tertipler, düzenlemeler, hazırlıklar t. düz- _____ 161/9
tepret-	kaldırmak, hareket ettirmek t.- mezdi _____ 165/43	tertip	(Ar. < tertīb) düzen, sıra, dizi t. eyle- _____ 56/15 t. + i _____ 143/123, 157/12 t. + in _____ 169/9 t. + lerimden _____ 9/2
ter	(T.) derinin gözeneklerinden sızan, kendine özgü bir kokusu olan, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı _____ _____ 120/27 t. + e _____ 164/94	tesbit	(Ar. < teşbīt) tespit, bir durumu kuşkuyla düşürmeyecek biçimde gösterme, belirleme _____ 36/12
ter	(Far. < ter) yaş, ıslak, taze t. t. _____ 135/5	teselli	(Ar. < tesellī) avunma, avuntu, avunç _____ 34/4, 174/20
terafi	(Ar. < terāviḥ) teraviḥ, ramazan ayı boyunca, yatsı namazından sonra kılınan namaz _____ 42/5	teslim	(Ar. < teslīm) 1. bir şeyi sahibine verme _____ 39/12 t. eyle- _____ 65/7 2. bırakma, devretme, terk etme t. ol- _____ 119/58
terazi	(Far. < terāzū) bir kolun iki ucuna asılı iki kefedden oluşan tartı t. + si _____ 52/13	teşbih	(Ar. < teşbīḥ) benzetme, benzetmek _____ 21/11, 143/87, 143/123, 147/3 t. + di _____ 113/11 t. + dir _____ 25/10 t. + i eda _____ 171/9 t. + i hikmet _____ 169/12
terbiye	(Ar. < terbiye) eğitim t. + yle _____ 143/159	teşrif	(Ar. < teşrīf) bir yeri şereflendirme, onurlandırma t. et- _____ 64/5
terdib	(Ar. < tertīb) bk. tertip t. + in _____ 100/5	tevacüz	(Ar. < tevācūd) tevācūd, vecde gelme, coşkunkluk gösterme _____ _____ 103/2
teref	(Ar. < taraf) bk. taraf t. + den _____ 119/65	tevhid	(Ar. < tevḥīd) 'lâilâhe- ill- Allah' sözünü tekrarlama _____ 124/7
terif	(Ar. < ta'rīf) bir şahsın, veya bir şeyin iyi yönlerini, meziyetlerini, müsbet özelliklerini övme, söyleme _____ _____ 114/13, 123/27 t. + imin _____ 123/47	tevhit	(Ar. < tevḥīd) bk. tevhid kelime- i t. _____ 167/12
terikat	(Ar. < tarīkat) bk. tarikat _____ 163/30	tevir	(T.) türlü _____ 106/5
terk I	(T.) terki, atın belinin eğer konan yerinin arka kısmı t. + ini _____ 2/6	Tevrad	(Ar. < Tivrāt) bk. Tivrāt T. + ı _____ 152/4
terk II	(Ar. < terk) bırakma, vazgeçme, ayırılma t. ed- _____ 121/47 t. et- _____ 9/2, 56/2, 163/4 t. ettir- _____ 140/6 t. eyle- _____ 127/6, 153/50 t. + i _____ 162/7 t. + i dünya _____ 146/72 t. + imi _____ 54/27 t. + i töhmet _____ 143/52	Tevrat	(Ar. < Tivrāt) Hz. Musa'ya indirilen kutsal kitap _____ 16/6, 28/3, 28/10, 78/16, 136/5, 146/86 T. + a _____ 146/19
terlan	(T.) yırtıcı kuş, şahin _____ 98/19, 104/26, 112/54 t. + a _____ 92/7 t. + dır _____ 114/1 t. + ıdım _____ 106/2 t. + ın _____ 2/6 t. + iken _____ 91/4	tevsir	(Ar. < tefsīr) tefsir, Kur'an'ın surelerini açıklayarak görüşler ileri sürme ve bunları yazma, yorumlama _____ 39/8
		teyemmüm	(Ar. < teyemmüm) su bulunmayan yerde su niyetiyle toprak, kum vb. şeylerle abdest alma t. eyle- _____ 2/11 t. et- _____ 5/8 t. + ler _____ 99/59

teyh	(T.) tey, tamamen, bütünüyle t. t. _____ 11/72				kumaşve bu kumaştan yapılan _____ 143/119
teze	(Far. < tāze) bk. taze 1. dinç, yorulmamış, yıpranmamış t. gal- _____ 13/4 2. küçük, körpe, _____ 29/2, 135/5 3. yeni _____ 50/4, 123/19	tipi	(T.) kar fırtınası _____ 150/10 t. + ler _____ 153/101	tişli	(T.) belli nitelikte dişe sahip olan t. + di _____ 95/18
tı	(Ar. < ط) Tı, Osmanlı Türkçesinin on dokuzuncu harfi olup ebced düzeninde 9 sayısının karşılığıdır. Arapça alfabesine özgü olan bu harf Türkçe kelimelerde bazen kalın 't' (ت), bazen de 'd' (د) gibi okunmuştur. _____ 160/12, 166/15	titre-	1. birinden veya bir şeyden korkmak, korkuya kapılmak t. - di _____ 165/39 t. - r _____ 55/6 2. kasların hızlı küçük kasılmalarla sarsılması t. - r _____ 120/22, 178/1	tohun-	dokun-, değmek, kötü etki etmek t. - ar _____ 118/38 t. - du _____ 92/10, 180/10
tıfillan-	(Ar. < tıfl+ T.) serpilmek, gelişmek, büyümek t. - ır _____ 118/2	top	(T.) 1. kumaş, kağıt vb. şeylerin belli miktardaki bağı, ferde _____ 78/10 2. gülle veya şarapnel atan büyük ateşli silah _____ _____ 119/46 t. + a _____ 143/15 t. + larını _____ 113/25 t. + u _____ 119/51, 119/65, 120/71	topal	(T.) bacağındaki sakatlık sebebiyle seker gibi veya iki adımda bir, bir yana eğilerek yürüyen insan veya hayvan _____ 31/31
tıgı	(Far. < tīg) kılıç, ucu sivri diken t. + ı _____ 165/57 t. + ı müjgan _____ 19/2, 180/10 t. + ı niza _____ 80/3 t. + ı şimşir _____ 100/28 t. + ı zernişan _____ 80/15, 92/10	topaloğlu	(öz. i.) bir kişiye ait soyad veya lakap t. + u _____ 143/141	topcu	(T.) topların kullanılış, bakımı üzerine yetiştirilen asker sınıfı t. + su _____ 119/54
tılsım	(Ar.) tılsım, sihir, büyü _____ 2/4, 171/15 t. + ı _____ 165/70	topcuogul	(öz. i.) şahsa ait bir unvan t. + u _____ 143/66	topla-	bir şeyi toparlayarak bir yere doğru çekmek, yığmak _____ 139/48
turnah	(T.) insanda ve birçok omurgalı hayvanda parmak uçlarının dış bölümünü örten boynuzsu tabaka _____ 123/9	toplan-	bir araya gelmek t. - dı _____ 143/106 t. - sin _____ 67/10	toprak	(T.) yer kabuğunun toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü t. + ı _____ 112/7, 113/10, 121/51 t. + ına _____ 121/38 t. + ını _____ 143/82
tırpan	(Yun.) Uzun bir sapın ucuna tutturulan, ot, ekin vb. biçmeye yarayan, hafifçe kıvrık, uzun, çelik bıçak, tırpan ile ot biçme işi t. + da _____ 42/5	toppuk	(T.) topuk, ayağın yuvarlakça olan alt bölümü t. + u _____ 123/26	topu	(T.zm.) hepsi _____ 110/6
ticaret	(Ar. < ticāret) kazanç amacıyla yürütülen alım satım etkinliği _____ 139/28, 139/29 t. + im _____ 150/18	topuz	(Ar. < debbūs) ucu top biçiminde eski bir silah _____ 136/7	tor	(T.) ağ, hile, tuzak sal- t. + a _____ 108/11
Tiflis	(öz. i.) Gürcistan'ın başkenti _____ 147/1 t. + e _____ 113/26				
tih	(T.sf.) dik, keskin _____ 151/108				
tik-	bir bitkiyi toprağa ekmek t. - diğim _____ 112/18				
tilki	(T.) 1. köpekgillerden, uzunluğu 90 cm, kuyruğu 30 cm kadar, ırklarına göre çeşitli renklerde olan, ağız ve burnu uzun, sivri, kümes hayvanlarına zarar veren, kürkü beğenilen bir memeli türü t. + nin _____ 92/5 2. kurnazlığı simgeleyen bir lakap _____ 148/3				
tilme	(< ?.) tirme, doğu ülkelerinde yün veya ipekten yapılan nakışlı değerli				

torpah	(T.) toprak, yer kabuğunun toz durumuna gelmiş, türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan, ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü t. + da _____ 158/61	törpüsüz	(T.) rendesiz _____ 54/18
torun	(T.) bir kimseye göre çocuğunun çocuğu t. + u _____ 118/35, 151/79	tövbe	(Ar. < tevbe) işlediği bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme_ 159/14, 162/7, 167/5 t. gıl- _____ 172/16 t. + ler ol- _____ 71/8 t. + n _____ 164/92
toy	(T.) düşün merasimi, bu merasim dolayısıyla yapılan şenlik_ 114/12 t. + lar _____ 118/36	Tuba	(Ar. < Tübā) Cennet'de Sidre'de bulunan ve dalları bütün cenneti gölgeleyen ilâhî ağaç _____ 155/10 t. + nın _____ 164/91
toz	(T.) çok küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak t. + unu _____ 148/27	tufan	(Ar. < Tūfān) 1. Nuh peygamber zamanında yağan ve dünyayı su altında bırakan şiddetli yağmur _____ 1/7 t. + a 112/8, 137/25, 141/6, 158/22 t. + ı _____ 114/14 t. + inan _____ 179/6 2. sıkıntı, bela, dert _____ 60/2 t. + a düş- _____ 121/56
töh-	dök-, 1. atmak t. - dü _____ 119/43 2. temizlemek, çırpamak t. - dü _____ 148/27	tuğ	(T.) eskiden at kılından yapılan ordu bayrağı t. + u _____ 99/50
töhmet	(Ar. < töhmet) birine yüklenen, işlenildiği sanılan fakat henüz aydınlanmamış olan suç, kabahatli _____ 22/11, 22/12, 99/14 t. ed- _____ 17/12 t. + i _____ 149/18 t. + idir _____ 169/20 terk- i t. + i _____ 143/52	tulla-	(T.) bir şeyi fırlatmak, atmak t. - dı _____ 165/63
töhmetli	(Ar. < töhmet+T.) suçlanmış, kabahatli, lanetli _____ 150/41	tum	(T.) nesil, soy, döl t. + a _____ 147/14 t. + dan _____ 147/14
tök-	1. dökmek, akıtmak t. - erler _____ 121/50 t. - sün _____ 67/8 2. saçmak t. - er _____ 143/136 3. getirmek t. - er _____ 153/102	tumar	(Far. < tīmār) tımar, binek hayvanlarının kıllarını, derisini temizleme t. ed- _____ 44/5
tökül-	1. kaplamak, yayılmak, çıkmak t. - dü _____ 121/46 t. - üfdü _____ 54/14 2. çürümek t. - dü _____ 54/22 3. atılmak, düşmek t. - sün _____ 116/15 4. düşmek t. - ür _____ 155/55	Tûr	(Ar. < Tûr) yer adı, Sina dağının diğer adı _____ 154/1, 158/29, 168/17 T. + a _____ 146/20
tömen	(T.) tümen, on bin erden oluşan asker kuvveti _____ 147/23	turab	(Ar. < türāb) bk. türab _____ 155/30 t. + a _____ 155/43, 165/54 t. + dan _____ 30/3 t. + ı _____ 153/25, 164/89 t. + inan _____ 22/3
töre	(T.) bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünü, âdet _____ 152/39	turuncu	(Far. < turunc+Ar. < -î) turunc rengi, kızıl sarı renk _____ 120/43
töre-	türe-, ortaya çıkmak, meydana çıkmak t. - di _____ 104/19	turunc	(Far. < turunc) sarı _____ 153/141
		tuş I	(Fr.) dokunmak, değmek t. ed- _____ 17/6
		tuş II	(T.) karşı, karşılık t. ol- _____ 119/32
		tuş-	1. (y.f.) düşmek, düşürmek, salmak irah t. + tum _____ 166/9 od t. - tu _____ 17/8 zara t. - tum _____ 159/9 2. girmek t. - tum _____ 172/7
		tuşla-	1. mağlup etmek, yenmek _____ 81/8 t. - dın _____ 131/22 t. - yf _____ 81/8

tut-	2. hedefe koymak, göze kestirmek t.- <i>ıf</i> _____ 151/10	t.- <i>muşuz</i> _____ 152/20
	1. almak, ulaşmak t.- <i>arsın</i> _____ 7/8	14. elde tutmak, elinde tutmak, ele almak, eline geçirmek _____ 138/24 t.- <i>ar</i> _____ 114/7, 137/18, 164/89 t.- <i>tu</i> _____ 141/25, 165/13
	2. sık boğaz etmek t.- <i>tun</i> _____ 13/1 t.- <i>uf</i> _____ 179/7	15. etmek, eylemek, yapmak, ... beslemek t.- <i>arlar</i> _____ 147/13, 155/13 t.- <i>tular</i> _____ 143/22
	3. bir durumun meydana gelişinin sebebi olmak t.- <i>an</i> _____ 165/25 t.- <i>uf</i> _____ 13/7	16. sarmak, kaplamak t.- <i>ar</i> _____ 170/6
	4. (yf.) etmek, eylemek, yapmak, gerçekleştirmek, karşılaştırmak, destek olmak, yardım etmek, kayırmak, ...ni almak desdine t.- <i>tu</i> _____ 169/14 dost t.- <i>arsa</i> _____ 128/15 elinnen t.- <i>maz</i> _____ 84/14 giyas t.- <i>ma</i> _____ 21/2 iş t.- _____ 66/10 mazbut t.- _____ 139/80 oruç t.- <i>ar</i> _____ 41/8 t.- <i>an yerini</i> _____ 107/31 t.- <i>ar duayı</i> _____ 173/6 t.- <i>arh yası</i> _____ 143/11 t.- <i>maz dizin</i> _____ 164/43 t.- <i>tular güreş</i> _____ 165/74 t.- <i>uf hiddeti hersi</i> _____ 150/13 yas t.- <i>sun</i> _____ 67/5, 112/13 yer t.- <i>tu</i> _____ 158/71	17. kesmek, bitirmek, sonlandırmak t.- <i>up</i> _____ 180/12
	5. saklamak t.- <i>ardım</i> _____ 71/6 t.- <i>ram</i> _____ 126/20 t.- <i>ufdu</i> _____ 26/11	tutar (T.) 1. güç, kuvvet, takat _____ 162/19 t. + <i>ı</i> _____ 121/21 t. + <i>ım</i> _____ 132/24 2. inanç, güven _____ 141/5 t. + <i>ı</i> _____ 141/4
	6. bir şeyi yerine getirmek, ibadet etmek t.- <i>an</i> _____ 28/4 t.- <i>malı</i> _____ 42/9	tutsak (T.) gitmesine, serbestçe hareketine engel olunan _____ 115/11
	7. engellemek, karşı koymak, mücadele etmek t.- <i>ar</i> _____ 36/10	tutul- 1. (yf.) boğulmak, dolaşmak, girmek, karışmak, ...amaz,...emez olmak nudgu t.- <i>du</i> _____ 119/66 t.- <i>du yasa</i> _____ 168/19 t.- <i>uf dili</i> _____ 104/55
	8. kapmak, yakalamak _____ 158/63, 165/30 t.- <i>madı</i> _____ 143/80 t.- <i>tu</i> _____ 52/8 t.- <i>tuğu</i> _____ 168/28 t.- <i>uf</i> _____ 139/81 t.- <i>up</i> _____ 154/39	2. dikkate alınmak, önemsemek, önemsenmek t.- <i>maz</i> _____ 141/30
	9. (-i, -e) hedef olarak almak t.- <i>tun</i> _____ 54/1	tuzak (T.) birini güç ve tehlikeli bir druma düşürmek için kurulan düzen, komplo t. + <i>ı</i> _____ 99/9
	10. açmak, yaratmak t.- <i>mah</i> _____ 60/2	tüfek (Far. < tüfeng) savaş veya avda kullanılan, uzun namlulu ateşli silah t. + <i>i</i> _____ 120/71
	11. dayanmak t.- <i>maz</i> _____ 99/58	tüfenk (Far. < tüfeng) bk. tüfek 110/6, 137/34
	12. dikkate almak, önemsemek, dinlemek _____ 108/63	tük (T.) tüy, deri üzerinde biten kıl t. + <i>ü</i> _____ 95/16
	13. kabul etmek, benimsemek t.- <i>aram</i> _____ 108/66	tüken- bitmek, sona ermek t.- <i>di</i> _____ 176/7 t.- <i>mez</i> _____ 18/4
		tülek (T.) tüyünü, yününü dökmüş _____ 98/19
		tümen (T.) on bin _____ 44/16 t. + <i>i kapık</i> _____ 109/15
		türap (Ar. < türāb) toprak, toz t. + <i>a</i> _____ 53/8, 162/38 t. + <i>dan</i> _____ 5/8 t. + <i>ını</i> _____ 96/3
		türbe (Ar. < türbe) genellikle ünlü bir kimse için yaptırılan ve içinde o kimsenin mezarı bulunan yapı t. + <i>ler</i> _____ 113/18
		Türk (T.) Asya kıtasının doğu ucundan Doğu Avrupa'ya kadar uzanan çeşitli bölgelerde yaşayan, ırkı ve

	kavmi bakımından bir cinsten olan topluluk _____ 3/3
türlü	(T.) çeşit, çeşit çeşit _____ _____20/4, 50/8, 58/2, 99/35, 99/52, 100/14, 108/46, 112/52, 120/30, 137/9 t. t. _137/4, 147/2, 153/140, 162/2
tüsdü	(T.) tütsü, iyice yanmamış ateşten daha kesif olarak çıkan gaz karışımı, duman _____ 118/56
tüş	(T.) bk. tuş, tesadüf etmek, ermek m. + ma t. ol- _____ 119/36
tüş-	1.(yf.) düşmek, etmek, girmek, uğramak, bulaşmak çengine t.- en _____ 137/16 dara t.- müşem _____ 166/15 derde t.-tüm _____ 8/1 hengame t.- üf _____ 137/19 iddaya t.- tün _____ 104/41 t.- üf dalıma _____ 173/9 t.- üftü fitneye fele _____ 138/16 2. bir yerden başka bir yere gitmek ve orada bulunmak t.- ende _____ 91/1 t.-müşem _____ 8/11 3. girmek, boğulmak t.- er _____ 162/15 t.- müşem _ 159/8, 172/13, 173/11 4. dalmak t.- me _____ 159/15
tütün	(T.) duman t. + ü _____ 173/17
tüy	(T.) 1. tüy ile yapılmış, yumuşak _____ 54/10 2. insan ve hayvan derisi üzerinde bulunan ince kıl t. + leri _____ 118/40
U	
u	(Far. < ü bağ.) ve _____ _____5/10, 11/11, 14/3, 30/2, 32/11, 43/12, 101/32, 104/56, 108/39, 108/40, 113/18, 123/41, 146/10, 153/48, 165/36, 171/17 âh u. zâr eyle- _____ 153/49
uc	(T.) sebep, neden, dolayı, ötürü u. + undan _____ 8/1, 27/9, 136/11 u. + unnan _____ 5/17, 16/9, 28/11, 54/26, 63/5, 94/2, 135/6
uc-	çıkmaq, yükselmek u.- du _____ 158/65
uca	(T.sf.) yüce, yüksek, uzun u. + dı _____ 76/10
uç	(T.) bir şeyin başı, tepesi u. + unda _____ 110/10

uç-	1. birilerine yardımı ile bir yere gelmek veya birilerine bağlı hareket etmek u.- mam _____ 10/1 2. kuş, kanatlı böcek vb. hareketli kanatları yardımıyla havada düşmeden durmak, havada yol almak u.- an _____ 108/43 u.- mağa _____ 55/3 3. gitmek, girmek u.- an _____ 158/35 4. (yf.) fırlamak, zıplamak havaya u.- an _____ 165/22
Ude	(öz. i.) Gürcistan'ın Ahılkelek kentine bağlı bir köy adı U. + de _____ 143/109
ufak	(T.) küçük _____ 116/17
uğra(u)-	1. karışlaşmak u.- yıp _____ 64/2 2. bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek u.- dı _____ 151/90 u.- dık _____ 116/9 u.- sın _____ 116/8 u.- yanda _____ 165/1 3. maruz kalmak u.- yar _____ 153/117
uğraş-	meşgul olmak u.- ır _____ 18/1, 22/3
uğrat-	(yf.) etmek, eylemek, yapmak, olmak u.- man zâya _____ 93/9 u.- tın zâya _____ 131/17
uğur	(T.) hedef, amaç, gaye, yol u. + da _____ 101/11 u. + unda _____ 122/24
ukba	(Ar. < 'ukbā) 1. ceza _____ 139/19 2. ahret, öbür dünya u. + dan _____ 164/2
ukubet	(Ar. < 'ukūbet) ceza, işkence _____ 39/1
ulaş-	varmak, gelmek u.- ar _____ 153/135 u.- dıh _____ 143/102
ulema	(Ar. < 'ulemā') bk. ülema u. + lar _____ 162/21
ulu	(T.) erdemleri bakımından çok büyük, yüce, çok büyük olan _____ 20/19, 63/6, 113/42, 160/14, 164/80, 168/15
ulubaş	(T.) büyük ve önemli kişiler, şahsiyetler u. + lar _____ 67/12
ulus	(T.) millet _____ 162/47 u. + lar _____ 67/5 u. + um _____ 47/2 u. + uma _____ 120/50 u. + umu _____ 112/58, 178/11

um-	bir şeyin olmasını istemek, beklemek u.- an _____ 93/7	u.- ı _____ 58/6 u.- ır _____ 118/31
umman	(Ar. < ʿummān) 1. büyük deniz, okyanus _____ 153/5 âb- ı u. _____ 5/7 behr-i u. _____ 2/11, 133/9 derye- yı u. + a _____ 153/91 u. + a _____ 64/12, 121/28 u. + da _____ 15/1 u. + in _____ 153/93 u. + lar _____ 153/103 2. alabildiğine geniş, büyük ve uçsuz bucaksız _____ 99/4, 99/6	2. (yf.) bıkmak, yorulmak u.- ıp canımdan _____ 175/10
umul-	umut, istek, arzu, bekleme u.- maz _____ 33/2	usandır- sıkılmasına, bıkmasına yol açmak u.- maz _____ 118/29
umut	(T.) ummaktan doğan güven duygusu, ümit kesil- u. + um _____ 178/6 u. + u _____ 158/39 u. + un kes- _____ 112/33	usda (Far. < üstād) bk. usta u. + dı _____ 151/43 u. + ydı _____ 44/15 u. + sının _____ 40/9
umuz	(T.) omuz, boynun iki yanında kolların gövdeye bağlandığı ölüm u. + unda _____ 127/11	usta (Far. < üstād) 1. bir zanaatı gereği gibi öğrenmiş olan ve kendi başına yapabilen kimse, işinin eri becerikli _____ 29/4, 99/63, 120/37 2. zanaatçılar için unvan _____ 143/85 u. + yı _____ 151/72
unut-	hatırdan, gönülden çıkarmak u.- mam _____ 32/11 u.- maz _____ 51/9	uşah (T.) bk. uşak _____ 164/82 u. + lar _____ 150/17
unuttur-	unutmasına yol açmak veya unutmasını sağlamak u.- du _____ 121/49	uşak (T.) çocuk, herhangi bir bölgenin halkından olan erkek u. + ı _____ 147/36
urh	(Ar. < ruh) bk. ruh u. + um _____ 112/42	uşandır- donatmak, kuşandırmak u.- ram _____ 99/28
urra	(T.ünl.) Rus askerlerinin savaş esnasında attıkları nara _____ 119/5	utan- onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak, mahcup olmak, çekinmek u.- if _____ 143/126 u.- maz _____ 37/11, 141/31, 147/11
urşan	(Far. < rūšen) bk. ürüşan u. + a _____ 153/11	uy- 1. kapılmak, aldanmak, inanmak u.- du _____ 53/5, 151/95, 168/5 u.- ma _____ 162/1 u.- mam _____ 9/3 u.- maram _____ 133/17 u.- mazdım _____ 62/3 u.- uf _____ 14/10 2. (yf.) ...e kapılmak, aldanmak şeytana u.- ana _____ 87/6 şeytana u.- up _____ 47/6 u.- ar nefesine _____ 134/7
Urta	(öz. i.) Ardahan'ın Çıldır ilçesinin bir köyü _____ 106/1 u. + da _____ 116/26 u. + dan _____ 116/25	uyan- ayılmak, kendine gelmek, gerçeği görmek, fark etmek gafletten u.- mışam _____ 24/5
Urtalı	(öz. i.) Urtaya mensup olan U. + ynan _____ 151/77	uydur- uygun hale getirmek, münasip duruma getirmek, uymasını sağlamak u.- uf _____ 92/4
uruhsat	(Ar. < ruḥṣat) bk. ruhsat _____ 151/9	uyku (T.) dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yitdiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu u. + su _____ 137/3 u. + sunan _____ 42/6
Urus	(öz. i.) 'Rus' sözcüğünün canlı dilde kullanılan şekli _____ _____ 110/15, 113/17, 113/25, 113/29, 116/22, 121/17, 151/104 u. + a _____ 119/79 u. + lar _____ 107/18 u. + ların _____ 104/58 u. + un _____ 97/21	uynat- (yf.) oynat-, koşturmak, sürmek u.- ır at _____ 137/17
Urustam	(Far. < Rüstem) bk. Rüstem _____ 106/8 u. + in _____ 110/17	uyuz (T.) hareketli, canlı olmayan, uyuşuk, pısrık, miskin kimse
Uruset	(öz. i.+Ar.) Ruslar _____ 97/3	
Urusya	(öz. i.) Rusya _____ 104/43, 121/5	
uryan	(Ar. < ʿuryān) bk. üryan _____ 41/18	
usan-	1. bıkmak, yorulmak u.- dım _____ 13/4	

uzad-	<i>u. + u</i> _____ 139/46 1. bir şeye doğru yönelmek <i>u.- if</i> _____ 75/8 <i>u.-ip</i> _____ 10/8 2. arka üstü yatırmak <i>u. - ırlar</i> _____ 176/9
uzah	(T.sf.) bk. uzak _____ 55/9, 90/16 <i>u. +tan</i> _____ 15/6
uzak	(T. sf.) gidilmesi çok süren, çok ötelede bulunan, ırak, uzak yer _____ 70/1
uzan-	1. boyu büyümek <i>u.- ır</i> _____ 43/5 2. boylu boyunca yatmak, serilmek <i>u.-dı</i> _____ 148/27
uzat-	1. konuşmayı sürdürmek <i>u.- ma</i> _____ 99/41 2. başı, kolları, eli veya bacakları bir yere doğru yöneltmek _____ 138/24
uzun	(T.) 1. iki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı _____ 42/10 2. başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren _____ 122/22
Ü	
ü	(Far. < ü bağ.) ve _____ _____ 10/9, 10/10, 11/9, 14/10, 19/1, 27/8, 46/3, 99/64, 139/54, 153/120, 153/121, 164/64, 165/27 <i>ed- çevr ü cefa</i> _____ 173/5
üç	(sayı) ikiden sonra gelen sayı _____ 3/1, 26/4, 26/7, 39/1, 39/9, 39/10, 39/11, 44/12, 44/16, 54/11, 108/34, 118/3, 119/67, 121/5, 143/30, 143/44, 143/139, 145/11, 152/25, 162/56, 164/16 <i>altmış ü. + de</i> _____ 118/41 <i>bin iki yüz doksan ü. + ünde</i> _____ 119/1 <i>bin ü. yüz on dokuz</i> _____ 66/1 <i>bin ü. yüz on dört</i> _____ 143/1 <i>doksan ü. + te</i> _____ 101/73, 113/47 <i>elli ü. + de</i> _____ 118/37 <i>kırk ü. + ünde</i> _____ 118/33 <i>on ü. + ünde</i> _____ 118/14 <i>otuz ü.</i> _____ 136/4 <i>otuz ü. + de</i> _____ 118/29 <i>seksen ü. + de</i> _____ 118/49 <i>ü. bin sekiz yüz yirmi dört</i> _____ 25/3 <i>ü. yüz</i> _____ 100/6, 150/13 <i>ü. yüz altmış</i> _____ 94/11 <i>ü. yüz altmış altı</i> _____ 24/12, 30/7 <i>yetmiş ü. + de</i> _____ 118/45 <i>yirmi ü. + de</i> _____ 118/25 <i>yüz ü.</i> _____ 26/2
üğ be üğ	(T.+Far. < -be+T.) her taraf, baştan başa _____ 113/46, 156/3

ülema	(Ar. < 'ulemā') ulema, bilginler 143/155
ülfet	(Ar. < ülfet) karşılıklı muhabbet, sevgi, dostluk _____ 3/2, 28/6, 109/2 <i>ü. et-</i> _____ 20/18 <i>ü. eyle-</i> _____ 34/8 <i>ü. + i</i> _____ 109/7, 143/20
ülke	(T.) bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların tümü, diyar, memleket _____ 98/24 <i>ü. + den</i> _____ 129/8 <i>ü. + nin</i> _____ 98/16 <i>ü. + sinden</i> _____ 107/27 <i>ü. + sinnen</i> _____ 100/22
ülker	(T.) boğa burcunda, yedi yıldızdan oluşan takım, Süreyya _____ 141/29 <i>ü. + di</i> _____ 98/6
ümmet	(Ar. < ümmet) Hz. Muhammed'e inanarak, onun yaptıklarını ve söylediklerini uygulayarak çevesinde toplanan Müslümanların tümü <i>ü. + i</i> _____ 152/28 <i>ü. + im</i> _____ 155/71, 162/51 <i>ü. + i Muhammet</i> _____ 121/20, 121/34
ümran	(Ar. < 'umrān) umran, bayındırlık, bayındırlaşma, medeniyet, ilerleme, refah ve saadet, mutluluk _____ 141/30
ün	(T.) iyi bir nitelikte bilinip tanınmış olma durumu, şöhrat, şan, nam, ad <i>ü. + e</i> _____ 104/24
üneyyen	(T.) bilinir, meşhur _____ 158/50
ünlü	(T.) şöhrati belli bir nitelikte olan _____ 106/7
ürek	(T.) yürek, kalp, gönül <i>ü. + imde</i> _____ 62/10 <i>ü. + imden</i> _____ 121/66 <i>ü. + ime</i> _____ 55/2, 129/5 <i>ü. + in</i> _____ 31/27 <i>ü. + innen</i> _____ 73/6
üretken	(T.) üretme gücü olan, çok üreten _____ 67/9
ürk-	bir şeyden korkup sıçramak <i>ü.- mez</i> _____ 54/23 <i>ü.- üp</i> _____ 137/31, 147/26
ürküde	korkutmak, korkutup kaçırmak <i>ü.- en</i> _____ 116/26
ürküş-	korkmak <i>ü.- düler</i> _____ 143/6
ürü-	havlamak <i>ü.- rsen</i> _____ 139/42
Ürüsdam	(Far. < Rüstem) bk. Rüstem _____ 107/6
Ürüsdem	(Far. < Rüstem) bk. Rüstem _____ 72/10 <i>ü. + i Zal</i> _____ 58/16
Ürüstem	(Far. < Rüstem) bk. Rüstem <i>Ü+ i Zal</i> _____ 151/100
ürüş	(T.) bedava _____ 119/35

ürüşan	(Far. < rüşen) rüşen, temiz, parlak, aydınlık, çok aydınlık 76/2, 141/7
ürüşvet	(Ar. < rüşvet) rüşvet, yaptırılmak istenen bir işte kolaylık ve çabukluk sağlanması için bir kimseye mal veya para olarak sağlanan çıkar ü. ver- 73/8
ürüzgâr	(Far. < rüzgâr) esinti, yel 153/18 eyyâm- ı ü. + a 146/44 ü. + ı 60/11, 93/12 ü. + imiş 147/20 ü. + nan 120/20
üryan	(Ar. < uryân) çıplak 64/5
üs	(T.) bk. üst ü. + de 47/10
üsd	(T.) üst 1. vücut, beden ü. + üme 13/5 ü. + üne 155/46 2. hal, durum ü. + üme 13/7 3. bir şeyin görülen yanı, yüzü, üzeri ü. + (d)eki 151/16 ü. + ünde 41/19, 54/10, 78/17, 97/11, 142/1, 153/29, 153/132 ü. + üne 65/17, 97/26, 147/18 4. üzeri, üzerine ü. + e 120/39, 179/1 ü. + üne 119/8, 143/148, 153/34
üsdad	(Far. < üstād) bilim veya sanat alanında üstün bilgisi veya yeteneği olan kimse ü. + ından 28/1
üsküf	(Yun.) yüksek aşamadaki yeniçeri subaylarının giydikleri, yarısı arkaya sarkan uzun bir sarık ü. + ün 122/7
üst	(T.) 1. bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı, alt karşıtı ü. + edir 30/7 2. vücut, beden ü. + ümnen 112/9 3. bir şeyin görülen yanı, yüzü, üzeri, üzerine taşı taş ü. + üne kal- 116/4 ü. + e 131/8 ü. + e get- 165/58 ü. + ünde 161/6 ü. + üne 153/3, 153/27, 162/23
üstad	(Far. < üstād) bk. üsdad 136/10
üy be üy	(T.+Far. < -be+T.) bk. üğ be üğ 120/3

üz	(T.) bk. yüz 27/3, 112/27, 120/18, 143/46, 148/26 ayıbını vur- ü. + e 41/14 çevir- ü. + ün 164/34 eğle- ü. + ü garalılığ 150/3 kal- ... ü. + ü 149/12 sür- ü. + ünü 98/31 ü. çevir- 37/6, 71/3 ü. + de 128/20 ü. + den 141/11 ü. + e 74/9, 94/8 ü. + e gül- 49/11 ü. + lerini 119/30 ü. sür- 128/6 ü. + ü 118/14, 121/22, 141/31, 143/116, 148/2 ü. + üm 32/5, 120/39, 121/38, 158/61 ü. + üme 55/1 ü. + ümü dönder- 158/87 ü. + ümüz 158/37 ü. + ün 126/9 ü. + ünde 89/10, 102/11 ü. + üne 143/26 ü. + ünü 27/3, 148/26 2. sebep, vesile, dolayı, ötrü ü. + den 158/50 ü. ünnen 146/25 3. yan, taraf 151/47 ü. + ünü 151/47
üz-	(yf.) almak, kesmek, kıymak ehed ü. - er 135/15
üzere	(T.) amacıyla 56/20
üzeri	(T.) varlık, kimlik 154/10
üzlü	(T.) yüzlü, yüzü belli bir nitelikte olan 166/23 ü. + nde 154/10
üzül- I	1. üzüntü duymak ü. - dü 119/54
üzül- II	yüzül-, koparılmak, vurulmak, kesilmek ü. - ür 153/118
üzze	(Ar. < ʿuzzā) uzza, Kur'an'da geçen Araplara ait üç puttan birinin adı 139/54
V	
vad	(Ar. < va'd) bir işi yerine getirmek için verilen söz v. + ini et- 158/54
vade	(Ar. < va'de) süre, zaman 109/9, 143/54, 162/17, 162/39 v. + si 113/13, 143/147 v. + ye 43/9
vahd	(Ar. < vaḥt) bk. vakit 79/7 v. + ı 79/7, 165/5

	v. + <i>ında</i> _____ 50/3
vahit	(Ar. < vakt) bk. vakit _____ 20/7, 20/8, 155/8, 165/65
vahit	(Ar. < vakt) bk. vahit _____ 162/53
Vahla	(öz. i.) Ardahan ilinin Posof ilçesine bağlı, yeni adı Beykent olan köy _____ 143/129
vahşi	(Ar. < vahşi) yabani _____ 147/26
vaiz	(Ar. < vā'iz) cami, mescit vb. yerlerde öğüt niteliğinde dinî konuşmalar yapan kimse, öğütçü _____ 152/40
vakıf	(Ar. < vākıf) bilen, farkında olan v. ol- _____ 161/5
vakıt	(Ar. < vakt) bk. vakit _____ 146/75
vakıya	(Ar. < vākı'a) vakıa, gerçek, olgu _____ 119/23
vakit	(Ar. < vakt) 1. vakit, bir işe ayrılmış veya bir iş için alışımlı saatler, zaman _____ 20/13, 153/69 v. + <i>ten</i> _____ 96/9 v. + <i>i</i> _____ 101/58
vala II	(Far. < vālā) vālā, ipekli baş örtüsü _____ 123/40, 138/14
vallah	(Ar. < vallahi) bk. vallahi _____ 3/3, 99/62
vallahi	(Ar. < vallahi) 'Allah için, Allah hakkı için' manasına gelen büyük yemin _____ 54/18
vali	(Ar. < vālī) bir ilde devleti temsil eden en yetkili yönetim görevlisi _____ 98/26
valide	(Ar. < vālide) anne v. + <i>ye</i> _____ 32/6
Van	(öz. i.) Van şehri _____ 115/6
var	(T.) 1. bulunmak, olmak, bulunan, olan, mevcut, yok karşıtı _____ 3/1, 3/5, 7/1, 8/4, 11/5, 11/6, 11/7, 25/1, 25/2, 25/4, 25/8, 25/12, 26/1, 26/2, 26/4, 26/8, 26/12, 29/7, 30/5, 38/6, 47/2, 49/7, 50/7, 75/2, 75/4, 75/8, 75/12, 76/2, 76/4, 76/8, 76/12, 81/5, 84/1, 97/3, 99/13, 99/47, 100/15, 104/5, 104/14, 104/18, 105/14, 108/2, 108/4, 108/8, 108/12, 108/16, 108/20, 108/24, 108/28, 108/32, 108/36, 108/40, 108/44, 108/48, 108/52, 108/56, 108/60, 108/64, 108/68, 108/72, 108/73, 108/76, 108/80, 108/84, 108/88, 112/19, 113/19, 113/46, 116/19, 118/56, 119/77, 119/78, 119/80, 120/2, 120/3, 120/17, 120/22, 120/26, 120/59, 120/61, 120/62, 120/63, 122/14,

124/25, 126/15, 127/2, 127/4, 127/8, 127/12, 127/16, 127/20, 129/9, 131/7, 132/17, 132/18, 132/19, 132/20, 132/22, 132/23, 137/1, 137/2, 137/3, 137/4, 137/5, 137/6, 137/7, 137/8, 137/9, 137/10, 137/11, 137/12, 137/20, 137/24, 137/34, 137/36, 139/19, 139/60, 139/66, 139/92, 143/7, , 143/57, 143/132, 143/145, 143/152, 143/153, 144/9, 147/5, 147/31, 147/37, 151/13, 151/63, 151/113, 152/14, 154/4, 154/8, 154/16, 154/24, 154/36, 154/44, 160/21, 162/2, 164/28, 164/30, 164/31, 164/100, 165/83, 166/7, 173/13, 173/14, 173/15, 174/15, 178/1

v. + *dı* _____
_ 56/14, 122/9, 126/18, 143/12, 148/10, 157/5

v. + *dır* _____
_ 99/69, 107/15, 123/7, 144/1, 152/13, 165/79, 166/25

v. *eğle-* _____ 158/53

v. *ed-* _____ 51/5, 177/2, 177/4, 177/16

v. *et-* _____ 158/7

v. *eyle-* _____ 30/12

v. + *ı* _____ 153/2

v. + *ıymış* _____ 147/2

v. + *idi* _____ 101/12, 101/40

v. + *ise* _____ 154/31, 158/55

v. + *mış* _____ 101/14

v. + *sa* _____ 4/6, 7/3, 62/12

v. + *sın* _____ 143/62

2. mal, mülk, varlık, zenginlik _____
_____ 65/22

v. + *ı* _____ 29/11, 37/10, 120/52, 141/28, 163/2

v. + *ın* _____ 83/7

var-

1. bulmak, ulaşmak, erişmek

v.- *abilsem* _____ 26/5

v.- *anda* _____ 85/1, 118/3

v.- *asınız* _____ 21/5

v.- *dım* _____ 159/23

2. gelmek, gitmek

v.- *alım* _____ 23/9

v.- *dı* _____ 111/2

v.- *dım* _____ 63/11, 107/1, 160/20

v.- *ıf* _____ 124/11

v.- *mayınca* _____ 28/8

3. belli bir duruma gelmek, ilerlemek

v.- *ar* _____ 59/11, 73/2

4. yönelmek

v.- *ana* _____ 146/37

5. (yf.) gitmek, geçmek, yaklaşmak

ileri v.- *dı* _____ 154/7

varid

(Ar. < vārid) varit, gelen, erişen

varis	v. <i>ol-</i> _____ 49/1 (Ar. < vāriṣ) kendisine miras düşen, mirasçı, kalıtçı v. + <i>lere</i> _____ 164/56
Varkan	(öz. i.) İran'ın şimdiki adı İsfahan olan büyük şehirlerinden biri V. + <i>da</i> _____ 143/49
varsız	(T.) varı, malı, parası olmayan _____ _____ 150/4
vasf	(Ar. < vaṣf) 1. anlatarak tarif etme v. <i>ed-</i> _____ 94/10, 98/5, 106/1, 143/33 v. <i>et-</i> _____ 143/140, 171/13 v. <i>eyle-</i> _____ 106/11 v. -i <i>hâl</i> _____ 2/9, 27/2, 33/10, 81/1, 98/35, 113/41, 143/18, 143/71, 174/12 v. + <i>ı hâl eyle-</i> _____ 135/25 v. -i <i>hâl ol-</i> _____ 120/1 2. nitelik v. + <i>ı</i> _____ 100/6 v. + <i>ın</i> _____ 38/6, 107/8, 131/12 v. + <i>ını</i> _____ 107/4, 161/2
vatan	(Ar. < vaṭan) yurt v. + <i>ın</i> _____ 121/51 v. + <i>ından</i> _____ 12/1, 20/20, 40/2
vav	(Ar. < و) ve (و) harfinin adı 159/23, 160/21, 166/25
vay	(T.) 1. acı, yas, musibet _____ 112/16 v. + <i>ı</i> _____ 155/33 2. ağrı, acı vb. duyguları anlatan bir söz vay <i>çek-</i> _____ 114/16
vaymat	(< ?.) Rusçada kullanılan bir sövgü sözü _____ 143/99
vaziyet	(Ar. < vaṣṣiyet) el koyma et- v. _____ 153/79
ve	(Ar. < ve bağ.) iki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu anlatan bir söz _____ _____ 43/10, 56/15, 121/3, 146/35, 158/86, 162/10, 162/29
veba	(Ar. < vebā) mikropları farelerden, pirelerden alınıp bulaştırılan, ateşli ve salgın, bulaşıcı ve öldürücü hastalık _____ 83/2
vecih	(Ar. < vech) yüz, çehre v. + <i>i</i> _____ 118/8, 160/16 v. + <i>i enver</i> _____ 164/5 v. + <i>inden</i> _____ 139/55
veçh	(Ar. < vech) bk. vecih v. + <i>ini</i> _____ 53/8, 94/10
veçheli	(Ar. < vech+T.) yüzü belli nitelikte olan _____ 106/7
vedalaş-	(Ar. < vidā+T.) ayrılırken birbirine esenlik dilemek, esenleşmek

vede	v. - <i>tı</i> _____ 154/25 (Ar. < vaḍe) bk. vade 157/4, 157/9 v. + <i>ler</i> _____ 176/7
vefa	(Ar. < vefā) sevgiyi sürdürme, sevgi bağlılığı _____ 52/5, 133/7, 158/79, 158/82 ehl- i v. + <i>ya</i> _____ 146/51 v. <i>gıl-</i> _____ 38/8 v. + <i>sız</i> _____ 19/5
vefadar	(Ar. < vefā+ Far. < dār) vefalı, sözünde duran v. <i>ol-</i> _____ 17/1
vefakar	(Ar. < vefā+ Far. < kār) vefalı v. + <i>ım</i> _____ 126/18
vefalı	(Ar. < vefā+T.) vefakâr _____ 89/11, 120/38, 159/17
vefasız	(Ar. < vefā+T.) vefası olmayan, hakikatsiz _____ 69/1, 89/11
vekil	(Ar. < vekīl) birinin işini görmesi için kendi yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse _____ 113/30 v. + <i>i</i> _____ 105/6
velayet	(Ar. < velāyet) velilik, otorite, yetke _____ 158/84
veled	(Ar. < veled) çocuk v. + <i>ın</i> _____ 19/7 v. + <i>zina</i> _____ 139/16
Veli	(Ar. < velī) 1. özel ad, şahıs adı 119/69, 122/27, 151/98 V. + <i>di</i> _____ 151/104 2. ermiş eren v. + <i>ler</i> _____ 164/25 3. sahip _____ 172/3
Venedik	(öz. i.) Kuzey İtalya'nın doğusunda yer alan şehir _____ 104/55
ver-	1. (y.f.) anlatmak, canlandırmak, vermek, öğretmek, bulunmak, , etmek, eylemek, olmak, söylemek, yanıtlamak, bir eylemi yapmak, ...dan geçmek, ...nı,ni feda etmek, ...sını, ...sını sağlamak, ...salmak ant v. - <i>iren</i> _____ 93/10 arğa v. - <i>e</i> _____ 82/10 arha v. - <i>din</i> _____ 104/44 azap v. - <i>diler</i> _____ 119/10 bac v. - <i>mez</i> _____ 98/22 can v. - _____ 84/16 cavabı v. - <i>ende</i> _____ 155/49 cavap v. - <i>diler</i> _____ 143/150 cavap v. - <i>ecehdir</i> _____ 127/19 cavap v. - <i>emedi</i> _____ 151/92 cavabını v. - <i>meh</i> _____ 155/48 cavap v. - <i>mez</i> _____ 11/4 cevap v. - <i>if</i> _____ 15/8 cism- i v. - <i>if payımala</i> _____ 138/18 ders v. - <i>en</i> _____ 159/25

- ders v.-if _____ 1/4
düzen v.- dim _____ 108/58
fırsatı v.- di _____ 153/86
fırsat v.- mez _____ 162/35
haber v.- sin _____ 116/2
hesabını v.- ir _____ 155/63
kan v.- di _____ 110/4
meyil v.- mezdin _____ 13/11
meylin v.- mez _____ 134/5
öğüt v.-er _____ 11/12
selam v.- diler _____ 119/31
şan v.- di _____ 110/2, 110/16
talan v.- diler _____ 121/55
telkin v.- ende _____ 176/13
ürüşvet v.- er _____ 73/8
v.- di cesaret _____ 101/61
v.- di düzen _____ 153/71
v.- di fırsatı _____ 153/86
v.- di nasihat _____ 153/77
v.- di selamı _____ 26/9, 151/30
v.- di talana _____ 119/18
v.- diler dersi _____ 33/5
v.- dim meyil _____ 17/9, 22/9
v.- dim nasihat _____ 47/1
v.- er talana _____ 60/6
v.- erem zaya _____ 87/11
v.- eyim heber _____ 164/2
v.- irem fetvayı _____ 99/44
v.- malumat _____ 138/21
v.- mer yol _____ 174/16
v.- mez sırrını _____ 107/30
yan v.- di _____ 110/8
yön v.- di _____ 110/12
zekât v.- medin _____ 31/15
2. vermek, bahşetmek, lutfetmek,
tanımak _____ 143/61
v.-di _____ 14/5, 151/34
v.- diği _____ 45/2
v.- din- _____ 13/8
v.-er _____ 11/8
v.-if _____ 4/12
v.- ifti _____ 122/31
v.- ip _____ 104/3
v.- ir _____ 111/7
v.- irem fetvayı _____ 99/44
v.- rem _____ 99/35
v.- sin _____ 122/22, 143/61
3. mevcut bir şeyi bir başkasına
iletmek, vermek _____
46/10, 69/4, 69/8, 154/12, 154/28,
154/32
v.- di _____ 25/11, 143/148, 151/23,
165/38
v.- diler _____ 17/7
v.- diğın _____ 133/15
v.- diğ _____ 143/90
v.- if _____ 119/38
v.- ince _____ 154/39
- v.- ir _____ 137/30, 162/31
v.- irdim _____ 62/7
v.- mem _____ 87/10
v.- mez isen _____ 41/10
v.- mezler _____ 50/12
4. yaratmak
v.- if _____ 84/12
v.- miştir _____ 30/9
5. feda etmek
v.- dim _____ 44/18
v.- ecem _____ 101/11
6. yedirtmek, harcatmak, savunmak
v.- mez _____ 53/10
7. olumlu veya olumsuz bir durumu
bahşetmek
v.- di _____ 143/120
v.- if _____ 99/40
v.- ir _____ 58/18
v.- mişem _____ 99/64
8. getirmek, eylemek
v.- miyen _____ 69/11
9. çıkarmak
v.- ene _____ 77/2
10. gerçekleştirmek
v.- endir _____ 77/10
11. yaymak, duyurmak, dinletmek
v.- en _____ 78/11
v.- irdi _____ 113/14
12. emanet etmek
v.- en _____ 78/19
13. teslim etmek, bırakmak
v.- meniz _____
97/4, 97/8, 97/12, 97/16, 97/20,
97/24, 97/28
v.- merih _____ 97/2
14. saçmak, dağıtmak, yaymak
v.- erem _____ 99/2
15. iade etmek
v.- if _____ 121/59
16. yanıtlamak, cevaplamak
v.- memeye _____ 127/20
17. göndermek
v.- en _____ 146/40
18. anlatmak, söylemek
v.- di _____ 152/39, 153/31
19. olmak
v.- ir _____ 162/60
20. kaptırmak
v.- en _____ 163/15
- veran** (Far. < vīrān) bk. viran 69/5, 151/19
v.+ a _____ 113/38
v. gal- _____ 155/53
- verana** (Far. < vīrāne) bk. virane _____ 116/3,
143/95
- verane** (Far. < vīrāne) virane, yıkılmış veya
çok harap olmuş
eyle- v. _____ 108/50

verem	(Ar. < verem) herhangi bir organa ve en çok akciğerlere yerleşen Koh basilinin yol açtığı ateşli ve bulaşıcı bir hastalık _____ 172/10 v. + i _____ 55/2	virane	(Far. < vīrāne) yıkılmış, harap olmuş _____ 57/2, 104/38 v. + ye _____ 164/76
veresiye	(T.zf.) karşılığı sonra ödenmek üzere, peşin karşısı _____ 143/146	vucud	(Ar. < vücūd)bk. vücut _____ 14/1 v. + um _____ 27/6
vergi	(T.) kamu hizmetlerine harcanmak için hükümetin, yerel yönetimlerin yasalara göre doğrudan doğruya veya bazı malların fiyatlarının üstüne koyarak dolaylı yoldan herkesten topladığı para v. + sine _____ 98/10	vuguf	(Ar. < vākıf) vâkıf, bilen, farkında olan v. ol- _____ 91/6
veril-	1. hak tanımak v.- memiş _____ 9/11 2. teslim edilmek v.- di _____ 119/58 3. (y.f.) anlatmak, canlandırmak, vermek, öğretmek, bulunmak, , etmek, eylemek, olmak, söylemek, yanıtlamak, bir eylemi yapmak, ...dan geçmek, ...nı,ni feda etmek, ...sini, ...sını sağlamak, ...salmak hükümler v.- ir _____ 153/113 4.mevcut bir şeyi bir başkasına verme işi v.- ir _____ 164/78 v.- mez _____ 154/15	vur-	1. hızla değmek, çarpmak v.- anda _____ 165/19 v.- ar _____ 18/11 2.(y.f.) etmek, eylemek, yapmak, atmak, bir eylemi yapıp tamamlamak, koparmak, söylemek, olmak, ... e tabi tutmak, ... den geçirmek ayıbını v.- madı üze _____ 41/14 beyana v.- du _____ 153/30 gerdiş v.- an _____ 30/8 kelle v.- dular _____ 165/76 mehenge v.- aram _____ 99/23 nâra v.- du _____ 101/15 pel v.- annara _____ 82/7 seyha v.- up _____ 23/4 takla v.- er _____ 31/9 3. bitişirmek, birleştirmek v.- dum _____ 160/8 v.- san _____ 32/18 4. etkisi bir yere kadar uzanmak, sokulmak, girmek, duyulmak, yansımak, aksetmek v.- anda _____ 60/11, 79/7 v.- sun _____ 116/7 5. saplamak, batırmak v.- mağa _____ 81/8 6. çok etki etmek, yaralamak v.- du _____ 179/1 v.- dun _____ 85/6 7. yok etmek, ortadan kaldırmak _____ 101/1 v.- madım _____ 124/9 8. değdirmek, sürmek, dokunmak v.- du _____ 153/91 v.- maz _____ 114/21 9. atmak, fırlatmak v.- dun _____ 150/41 v.- ur _____ 137/34 10. dönüştürmek v.- ar _____ 143/60 11. çalmak, çalarak dönmek v.- du _____ 153/99
verimli	(T.) kendisinden beklenen sonucu veren _____ 107/11	vurul-	silahla yaralamak, öldürmek v.- du _____ 101/35
veriş-	vuruşmak, savaşmak v.- ti _____ 101/39	vuslat	(Ar. < vūşlat) bir şeye ulaşma, yetişme, kavuşma v. + lan _____ 158/18
vesf	(Ar. vaşf) bk. vasf 1. anlatarak tarif etme v. ed- _____ 113/1	vü	(Far. < vü e.) ve _____ 24/8, 146/27
vesile	(Ar. < vesīle) sebep, bahane _____ 158/78		
Veysel	(öz. i.) Veysel Karani _____ 146/71, 164/25 V. + i _____ 163/29		
vezir	(Ar. < vezīr) Osmanlılarda devletin bakanlık, valilik gibi yüksek görevlerinde bulunan ve paşa ünvanını taşıyan kimse _____ 8/4, 86/6, 107/3, 114/20, 115/3, 125/3, 157/8, 172/1 v. + i _____ 120/12 v. + ler _____ 67/11, 100/10, 122/14 v. + lere _____ 98/25		
Vezirof vilayet	(öz. i.) kişi adı _____ 171/5 (Ar. < vilāyet) il, valilik _____ 98/24, 143/139, 171/5 v. + e _____ 86/6, 113/42 v. + i _____ 149/18		
viran	(Far. < vīrān) yıkık, harap v. ol- _____ 112/50		

vücut	(Ar. < vücūd) gövde, beden, varlık _ _____ 64/4 y. + u _____ 19/4, 171/22 y. + u cism _____ 172/10 y. + u nar ol- _____ 14/1 y. + um _____ 9/6 y. + umu _____ 59/2, 180/15		
vükelâ	(Ar. < vükelâ) Osmanlı imparatorluğu'nda bakanlar, vekiller y. + ya _____ 143/76		
Y			
ya I	(Ar. < yâ ünl.) seslenme sözü _____ 11/10, 14/11, 63/3, 77/12, 146/89, 154/29, 158/1, 158/45, 158/61, 164/6, 165/16, 165/34, 169/1, 176/16, 146/89, 158/61		
ya II	(Far. < yâ bağ.) 'hele, özellikle' anlamlarında kullanılan bir söz _____ 136/1		
ya III	(Ar. < ى) ye (ى) harfinin adı y. + dır _____ 160/23, 166/27		
yabanı	(T.) bk. yabani, evcilleştirilmemiş _____ 149/5		
yabani	(T.) 1. görgüsü olmayan, kaba ve hoyrat kimse y. + si _____ 97/22		
yad	(T.) yabancı _ 133/6, 133/8, 133/16, 178/11 y. + a _____ _____ 133/6, 133/8, 133/16, 178/11 y. eyle- _____ 4/2 y. ol- _____ 40/2		
yâd	(Far. < yâd) hatırlatır, zihin, anma düş- y. + ıma _____ 54/3 y. + a _____ 31/26, 133/2, 133/3, 133/4 y. + a düş- _____ 112/31 y. + a sal- _____ 151/72, 171/25 y. ed- _____ 146/53		
yadigâr	(Far. < yâd-gâr) 1. bir kimseyi, bir olayı hatırlatan nesne veya kişi, hatıra _____ 78/19 y. al- _____ 150/19 y. + dı _____ 112/24 y. + ı _____ 76/12 y. + ıdı _____ 101/76 2. kişi adı, özel ad _____ 151/43		
yagut	(Ar. < yâkūt) bk. yakut y. + u ahmer _____ 138/5		
yağ	(T.) 1. birleşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen bitkisel veya hayvansal madde y. + dan _____ 46/14		
		y. + ı _____ 123/6 2. kaynak, getiri y. + ıdı _____ 151/69	
yağ-	yağmur, kar, dolu vb. nin gökten yere düşmesi _____ 123/19 y. - an _____ 41/16, 146/24 y. - ar _____ 108/54		
yağdır-	yağmasını sağlamak y. - dın _____ 158/21		
yağı	(T.) düşman, hasım _____ _ 121/72, 130/22, 165/58, 173/14 y. + dan _____ 49/11 y. + dı _____ 107/18 y. + n _____ 22/1, 22/2, 22/4, 22/8, 22/12, 159/19 y. + ya _____ 119/22		
yağış	(T.) yağın yağmur veya kar miktarı y. + da _____ 79/5		
yağmur	(T.) 1. gelip geçici, köklü olmayan _____ _____ 49/8 2. atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumda olanı, yağar, yağış, baran, bereket, rahmet y. + da _____ 79/5 y. + u _____ 158/21		
yah-	bk. yak- 1. yakmak, tutuşturmak, ışık vermesini sağlamak y. - ıf _____ 41/5 y. - san _____ 2/7 2. acıtmak, acı, üzüntü vermek y. - ar _____ 57/5 y. - ma _____ 45/1 y. - tı _____ 125/8 3. ateşe vermek, ateşte yakmak _____ _____ 162/51		
yaha	(T.) 1. yaka, semt, taraf _____ 10/5 2. giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü y. + man _____ 54/4 y. + mı _____ 54/2 y. + sı _____ 127/7, 148/11 y. silh- _____ 151/40		
yahın	(T.) yakın, erişmesi, olması zaman bakımından yaklaşmış olan _____ _____ 25/9, 121/67		
yahşı	(T.) yahşi, iyi, güzel, çok güzel _____ _____ 92/2, 164/79 y. + dı _____ _____ 46/2, 46/4, 46/8, 46/12, 46/16, 47/4, 47/12 y. + san _____ 165/49 2. sağlam, güçlü y. + dı _____ 47/2, 47/8		

yahşi	(T.) bk. yahşı, iyi, güzel ____ 154/19
Yahya	(öz. i.) özel ad, şahıs adı y. + lar ____ 122/27
yak-	1. eteşe vermek y.- aram ____ 108/10 2. yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak y.- ip ____ 180/15
yaka	(T.) yaka, boyun.boğaz ____ 150/33 y.+dan ____ 13/1
yakın	(T.) 1. yakın, erişmesi, olması zaman bakımından yaklaşmış olan _ 54/7 y. + dı ____ 39/5 2. az bir ara ile ayrılmış olan(zaman veya yer), uzak karşıtı y. + ı ____ 88/5 y. + iken ____ 54/7
yakut	(Ar. < yākūt) pembe veya erguvan tonları ile karışık koyu kırmızı renkte, saydam bir korindon türü olan değerli taş ____ 50/7, 135/22 y. + ı ahmer ____ 135/3
yal	(Far. < yāl) boyun, gerdan y. + ı ____ 44/20 y. + innan ____ 70/11
yalan	(T.) 1. gerçek olmayan, fani _ 9/11, 16/8, 89/4 y. + a ____ 119/19 2. aldatmak amacıyla bilerek ve gerçeğe aykırı olarak söylenen söz veya yapılan davranış ____ 92/2, 141/23, 151/55, 151/85, 151/115 y. + a ____ 92/12, 151/1 y. + in ____ 151/47, 151/83, 151/91, 151/109, 151/112 y. + nan ____ 148/16 y. + narın ____ 151/44 y. yere yat- ____ 150/7
yalancı	(T.) bk. yalançı, baki olmayan, fani, geçici ____ 154/46
yalançı	(T.) 1. yalancı, yalan söylemeyi huy edinmiş kimse y. + lar ____ 119/36, 143/68 2. baki olmayan, fani, geçici ____ 121/19
yalnız	(T.) 1. yanında başkaları bulunmayan ____ ____ 92/6 2. sadece ____ 119/46 3. tek, tek başına ____ 128/17
yalvar-	yalvarmak, istemek, rica etmek ____ 20/1, 77/2, 77/4, 77/8, 77/12, 78/2, 78/4, 78/8, 78/12, 78/16 y.- dım ____ 31/13 y.- ıram ____ 103/9, 146/9

yaman	y.- mazam ____ 133/6 (T.) 1. kötü, fena _ 60/6, 164/79, 164/84, 165/49 y. + a ____ 121/20 y. + ı ____ 7/5 2. etkiyi şiddetlendirmek için bazen 'çok', 'heddinden artıg (fazla)', 'şiddetli' gibi anlamlarda kullanılır. ____ 121/56
yan	(T.) 1. yön, taraf, yakınlık, yakın ____ ____ 147/26 bu y. + a sarı ____ 122/15 y. + a ____ ____ 116/1, 116/10, 121/8, 121/48, 129/2, 129/3, 129/4, 129/6, 129/8, 129/16, 129/24, 135/14, 137/28, 137/30, 143/94, 158/69 y. + da ____ 79/6 y. + dan ____ 147/6 y. + ı ____ 79/8, 97/6, 101/17, 101/69, 121/6, 121/17 y. + ına ____ 7/8, 143/141, 153/46 y. + ında ____ ____ 3/7, 84/15, 98/34, 122/14, 125/1, 132/23 y. + ım ____ 99/49 y. + ımızda ____ 41/5 y. + ında ____ 155/66 y. + larında ____ 107/15 y. + nan ____ 119/40 2. vücudun omuzlardan bacakların başlangıcına kadar olan sağ ve sol tarafı ____ 147/18 y. + ımı ____ 147/21 y. + ını ____ 95/5 3. destek yan ver- ____ 110/8
yan-	1. ateş durumuna geçmek, tutuşmak, acı ve eziyet çekmek, üzülmek ____ ____ 47/10 y.- a y.-a ____ 112/36, 146/10 y.- an ____ 99/24 y.- ar ____ ____ 17/8, 27/7, 47/10, 67/9, 79/6, 129/18, 134/4, 155/70, 164/54, 176/6 y.- aram ____ ____ 81/6, 81/10, 166/10, 176/3 y.- arsan ____ 20/12 y.- ar y.- ar ____ 165/54 y.- dı ____ 64/8, 101/38, 121/16 y.- er ____ 31/27 y.- erem ____ 34/12 y.- if ____ 121/24 y.- maz ____ 40/7

	y.- san _____ 27/1		2. sevgili _____
	2. parlamak _____ 120/4		13/3, 27/1, 27/2, 27/4, 27/8, 27/12,
	y.- ar _____ 120/4		57/11, 71/2, 71/4, 75/6, 81/2,
yanak	(T.) yüzün göz, kulak ve burun		118/22, 124/3, 133/5, 166/11
	arasındaki bölümü		y. + a _____ 59/8
	y. + ı _____ 74/12, 123/4		y. + dı _____ 126/17
yanah	(T.) bkz yanağ _____ 120/26, 138/19		y. + ı _ 37/3, 71/7, 120/32, 123/39
yandır-	1.(y.f.) yakmak, yandırmak, acıtmak		y. + ın _____ 69/7
	oda y.-ar _____ 12/4		y. + i _____ 166/23
	2. yakmak acıtmak, üzmek		y. + im _____ 166/1
	y.-dı _____ 9/6, 125/8		y. + ini _____ 125/13
	y.- ır _____ 166/22	yar-	(yf.) hoplatmak, heyecanlandırmak,
	y.- sa _____ 17/11		korkutmak, incelemek, titizlenmek
	3. bitirmek, sona erdirmek, atmak		bağrını y.- ar _____ 73/16
	y.- dın _____ 104/51		teli kırh y.- an _____ 80/12
yangın	(T.) acı, üzüntü, eziyet	yara	(T.)
	y. + ı _____ 37/4		1. dert, üzüntü, acı _ 174/21, 175/8,
yani	(Ar. < ya'ni) 'sözün kıyası, doğrusu'		179/1
	anlamlarında bir söz _ 38/2, 38/4,		y. + dı _____ 8/1
	38/8, 38/12		y. + m _____ 172/11
yanlış	(T.) bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe,		y. + nı _____ 55/20
	uymama durumu, hata _____ 62/4		y. + sı _____ 40/6
yannış	(T.) bk. yanlış _____ 151/32		y. + yınan _____ 18/2
yap-	1. etmek, eylemek		2. keskin bir şeyle veya bir vuruşla
	y.- an _____ 139/53		vücutta oluşan derin kesik
	y.- mıyağın _____ 99/76		y. + ya _____ 154/13
	y.- tılar _____ 116/39	yara- I	bir şeye yararlı olmak, yarar
	2. kurmak, inşa etmek, oluşturmak,		sağlamak
	düzenlemek		y.- r _____ 108/80, 162/7
	y.- dı _____ 164/103	yara- II	bk. yaran- _____ 123/31
	y.- dıği _____ 158/77	Ya- Rab	(Ar. < yā-Rabb) ey Allahım! 152/22
	y.- mah _____ 164/19	Ya- Rabbi	(Ar. < yā-Rabb) ey Allahım! _ 65/9
yapalak	(T.) bir tür baykuş	yaradan	(T.) Allah, Tanrı _____ 93/10, 146/61,
	y. + a _____ 62/6		155/15
yapı	(T.) canlı bir varlığın ruh veya beden		y. + ım _____ 133/5
	özelliklerinin tümü, bünye	yaralı	(T.) dertli, üzüntülü _ 51/12, 174/19,
	y. + n _____ 55/5		174/23
	y. + sı _____ 55/5	yaramaz	(T.) uygun ve yararlı olmayan, bir işe
yapıl-	inşa edilmek		yaramayan _____ 142/3
	y.- dı _____ 144/6	yâran	(Far. < yārān) dostlar, bir amaç
yapılı	(T.) canlı bir varlığın ruh veya beden		çevresinde toplanmış veya aynı
	özelliklerinin tümünün belli bir		amacı güttükleri için bir araya
	nitelikte olması _____ 95/18, 95/19		gelmiş olanların tümü _____
yapıncı	(T.) çoban yağmurluğu		_ 32/9, 33/1, 40/1, 175/11, 176/8
	y. + sı _____ 151/24		y. + a _____ 57/12
yaprak	(T.) bitkilerde solunum, karbon		y. + ı _____ 146/70
	özümlemesi, terleme vb. olayların		y. + innan _____ 82/3
	oluştugu, çoğu klorofilli, yeşil ve	yaran-	1. yaratılmak, var edilmek, meydana
	türlü biçimdeki bölümler		gelmek
	y. + ı _____ 29/3, 123/3, 138/4		y.- dı _____ 25/5
	y. + ları _____ 43/6		2. kendini beğendirmek
yaptır-	inşa et-, inşa ettir-		y. + a _____ 57/12
	y.- ıf _____ 148/9	yaraş-	yakışmak
yâr	(Far. < yār)		y.- a _____ 66/10
	1. peygamber		y. + an _____ 80/14, 109/10
	çarı y. _____ 12/10		y.- ar _____ 123/12
	çar- ı y. + a _____ 146/52		y.- ır _____ 114/13
	y. + a _____ 146/8, 146/72		y.- maz _____ 118/39

yaraşık	y.- tı _____ 64/6 (T.) bezek, süs, güzellik, uygunluk y. + ı _____ 98/11	yasdık	(T.) başın altına koymak veya sırtı dayamak için kullanılan, içi yün, pamuk, kuş tüyü, ot vb.yle doldurulmuş küçük minder y. + ı _____ 118/55, 147/19
yarat-	olmayan bir şeyi var etme y.-an _____ 10/11, 99/70 y.-dı _____ 6/3 y.- if _____ 126/10 y.- mış _____ 23/6 y.- tı 153/2, 153/4, 153/8, 153/12, 153/16, 153/20, 153/24, 153/28, 153/32, 153/36, 153/40, 153/44, 153/48, 153/52, 153/56, 153/60, 153/64, 153/68, 153/72, 153/76, 153/80, 153/84, 153/88, 153/92, 153/96, 153/100, 153/104, 153/108, 153/112, 153/116, 153/120, 153/124, 153/128, 153/132, 153/136, 153/140, 153/144 y.- tın _____ 158/26, 158/55	yasdık	(T.) bk. yasdık y. + da _____ 68/15 y. + lara _____ 114/18
yardım	(T.) kendi gücünü ve imkanlarını başka birinin iyiliği için kullanma, kolaylık _____ 56/18 y. + daydı _____ 101/54 y. et- _____ 160/12, 165/16, 165/52	yaser	(T.) yas(s)ar, beceriksiz, sakar, çok çirkin, suratsız _____ 73/10
yaren	(Far. < yārān) bk. yâran _____ 162/47	yasin	(Ar. < yâsin) Kur'an surelerinden biri y. + deki _____ 6/11 y. + e _____ 22/9 y. + i _____ 99/43, 134/16
yarga	(T.) yarka, büyük piliç y. + nı _____ 95/10	yaslan-	sırtını dayamak y.- a _____ 114/18
yarı	(T.) bir şeyin yarısı kadar olan, yarım olan _____ 106/10	yaslı	(T.) yas tutan, matemli _____ 31/24
yarıl-	ayrılmak y.- dı _____ 101/34	yaş I	(T.) gözyaşı _____ 112/12, 119/4, y. + ı _____ 6/2, 121/50 y. + lar _____ 67/8
yarım	(T. sf.) bir bütünün yarısı olan miktar _____ 149/6	yaş I	(T.) hayatın çeşitli evrelerinden her biri, çağ y. + da _____ 84/10 y. + ına _____ 118/3 y. + ında _____ 118/5, 118/10, 118/31, 118/54 y. + ınan _____ 118/3
yarpuşlu	(T.) ballıbabagillerden, çiçekleri birbirinden ayrı halka durumunda, nane türünden, kısa saplı, az veya çok tüylü, güzel kokulu bir bitkiye sahip olan _____ 79/8	yaşa-	1. hayatını, yaşamını varlığını sürdürmek _____ 56/5 y.- dı _____ 14/6 y.- dıkça _____ 68/12 y.- mah _____ 79/12 2. dönmek, devam etmek y.- dıhca _____ 79/12
yas	(T.) ölüm veya bir felaketten doğan acı ve bu acıyı belirten davranışlar, matem tutul- y. + a _____ 168/19 tut- y. + ı _____ 143/11 y. + a 31/7, 101/5, 107/28, 121/14 y. + dadı _____ 113/37 y. + ı _____ 171/26 y. + ına _____ 61/6 y. + ını _____ 134/2, 134/3, 134/4, 134/6, 134/8, 134/24 y. tut- _____ 67/5, 112/13	yaşıl	(T.) bk. yeşil _____ 99/28
yasak	(T.) yapılmaması istenmiş olan y. + ı _____ 142/3	yat-	1. gömülü olan ölü ve uyuması y.- an _____ 23/10, 146/51 y.- ar _____ 171/17 y.- arıh _____ 162/25 y.- tığı _____ 168/24 2. geceyi geçirmek için bir yerde kalmak, uyumak _____ 73/7, 139/48 y.- abilmerem _____ 54/10 y.- anda _____ 149/9 y.- ar 36/11, 41/2, 41/20, 147/18 y.- aram _____ 108/65 y.- arsa _____ 73/9 y.- arsan _____ 150/31 y.- dığım _____ 156/1 y.- if _____ 95/15 y.- mah _____ 92/8 y.- tı _____ 148/16
yasda-	bir şeyi bir yere dokunur duruma getirmek ve bu durumda bırakmakveya tutmak, dayamak y.- dı _____ 144/11		3. uzanmak y.- mağa _____ 44/10 y.- sana _____ 139/49 4. çekilmek _____ 61/2 5. (yf.) uzanmak, yatmak yalan yere y.- tın _____ 150/7

yatak	(T.) uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatırılan eşya, döşek y. + a _____ 137/2 y. + lar _____ 147/38	y. - anlar _____ 80/6 y. - ar _____ 162/30
yatsı	(T.) güneşin batmasından bir buçuk, iki saat sonraki vakit y. + dan _____ 143/111	5. (yf.) etmek, eylemek, yapmak getlime ferman y. - ar _____ 166/8 katlime ferman y. - ar _____ 138/16
ya... ya...	(Far. bağ.) birinden birinin olacağı sanılan iki iş için kullanılan bir söz ___ 38/11, 60/3, 60/4, 66/9, 139/56, 170/2, 170/4, 170/8, 170/12	yazdır- yazma işini yaptırmak y. - if _____ 165/70
ya... ya da	(Far. + T. bağ.) seçeneği, çeşitliliği, veya tercihi belirten söz ___ 133/24	yazı (T.) 1. bir harf düzeninde biçim ve sanat bakımından özellik gösteren tür y. + sı _____ 6/12 2. yazgı y. + sı _____ 144/1
yay	(T.) 1. kavisli, gergin, eğri ___ 74/3, 100/7 2. ok atmaya yarayan, iki ucu arasına giriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk _____ 91/12, 165/19 y. + ı _____ 147/22 y. + ınan _____ 99/49	yazıcı (T.) yazar, yazan, yazıya geçiren ___ 144/3
yay-	birçok kimseye duyurmak y. - an _____ 145/12	yazık (T.) 1. zavallı y. + ı _____ 51/12 2. herkesi üzebilecek şey, günah ___ 56/14
yayıl-	sarmak, kaplamak y. - ifdi _____ 112/21	yazılı (T.) bk. Yazık 1. herkesi üzebilecek şey, günah ___ 113/38 y. + dı _____ 45/2, 45/4, 45/8, 45/12
yayla-	1. yazın yaylada oturmak, yaylaya çıkmak y. - ram _____ 108/37 2. sarsmak, sallamak y. - dı _____ 130/8	yazık yazılı- (T.) bk. yazık üzülmek, acımak, merhamet göstermek y. - r _____ 31/3
yayla	(T.) akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası y. + dı _____ 129/21 y. + ya _____ 154/141	yazıl- 1. gerçekleşmek, olmak, karar verilme y. - ifdi _____ 107/22 y. - ipdi _____ 19/1 2. kayda geçmek, kaydedilmek y. - an _____ 98/28, 155/23 y. - ır _____ 20/15
yaylak	(T.) otlak y. + ı _____ 108/14	3. yazma işi yapılmak y. - an _____ 170/7 y. - dı _____ 121/29, 121/57 y. - müş _____ 169/6
yaz	(T.) yaz mevsimi ___ 84/7, 118/20, 118/24, 177/11 y. + a _____ 13/1 y. + da _____ 43/9, 146/73 y. + ı _____ 70/5	yazın (T.) yaz mevsiminde, yaz aylarında _____ 44/7, 79/7
yaz-	1. söz ve düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak y. - a _____ 107/8 y. - am _____ 137/26 y. - an _____ 32/17, 144/3, 158/5 y. - ana _____ 146/81, 171/2 y. - ardım _____ 62/2, 62/4, 62/8 y. - dı _____ 143/148 2. insanın geleceğini belirlemek y. - if _____ 59/4 3. bahşetmek, vermek y. - ardım _____ 62/12 4. kaydetmek y. - an _____ 153/125	ye(i)- 1. yemek, bir şeyi çiğneyerek yutmak y. - ebilmem _____ 10/3 y. - mişem _____ 123/41 y. - r _____ 13/11 y. - rsin _____ 139/84 y. - yen _____ 145/2 y. - (y)er _____ 6/6 y. - yif _____ 139/43 2. içine almak, yok etmek y. - di _____ 52/2, 52/4, 52/8, 52/12, 52/16 3. (yf.) çekmek, etmek, eylemek, yapmak gam gusse y. - meh _____ 98/33 gam y. - mem _____ 112/63

	4. harcamak, kullanmak, faydalanmak y.- mez _____ 128/13, 128/17
Yecüc	(Ar. < Ye'cüc) Ye'cüc, kısa boylu kavim, Çin kavmi _____ 164/89
yedi I	(sayı) bk. yeddi y. yüz min _____ 137/24
yeddi	(sayı) yedi, altıdan sonra gelen sayı ____ 6/4, 18/8, 68/7, 75/11, 99/56, 104/39, 107/7, 114/3, 120/59, 121/53, 130/8, 136/6, 136/7, 136/8, 143/11, 146/32, 146/68, 153/8, 155/39 on y.+ de _____ 118/19 y. bin kırk _____ 136/9 y. bin y. yüz sehsen dört _____ 53/11 y.+ sinde _____ 118/6 y. yüz elli _____ 14/6
yedi II	(sayı) yediler, yedi kişilik evliya topluluğu y.+ nden _____ ____ 17/7, 24/4, 105/13, 153/118
yedir-	yemesini sağlamak, karnını doyurmak y.- di _____ 153/51 y.- i _____ 114/9 y.- se _____ 46/3
yegen	(T.) yeğen, birine göre, kardeş, amca, hala, dayı veya teyzenin çocuğu ____ 174/9
yek	(Far. < yek) bir, tek _ 75/12, 153/12, 155/47
yek	(T.) büyük, abartılı _ 10/5, 151/58 y.+ dir _____ 55/13
yekin-	gereğinden fazla gayret sarf etmek y.- me _____ 66/11
yeksan	(Far. < yek-sân) düz, bir, aynı düzeyde, eşit, yıkık _ 15/12, 56/6, 94/4, 179/9 hışmı y. _____ 108/28 salsal'ı y. eyle- _____ 1/6 y.+ a _____ 91/8, 171/24 y. et- _____ 1/10 y.+ ı _____ 129/13 y.+ i _____ 58/5 y. ol- _____ 138/26, 162/16
yekta	(Far. < yek-tâ) tek, eşsiz, benzersiz dürri y. _____ 17/4
yel	(T.) 1. havanın yer değiştirmesinden oluşan esinti, rüzgar _ 58/12, 90/2, 154/26, 154/34 y.+ ine _____ 146/43 2. eser, eseri, sonuç, sonucu y.+ di _____ 151/52 3. kâr, kazanç y.+ di _____ 151/96

yelken	(T.) rüzgar gücünden yararlanarak geniş bir yüzey oluşturacak biçimde yan yana dikilen ve teknenin direğine uygun bir biçimde takılarak onu hareket ettiren kumaş veya şeritlerin tümü ____ 11/5, 90/2 y.+ im _____ 59/10 y.+ ner _____ 153/18
yemek	(T.) 1. yemek yeme. karın doyurma işi, sofrası y.+ i _____ 118/45 y.+ inde _____ 42/7 2. menfaat, çıkar y.+ inen _____ 49/7
Yemen	(Ar. < Yemen) Suudi Arabistan'ın güneyinde yer alan ülke _ 108/47
yemiş	(T.) bitkilerde dölleme sonunda çiçeği meyve yapraklarından oluşan ve tohumu taşıyan organ, meyve _____ 123/10
yeni	(T.) yeni, oluş veya çıkışından beri çok fazla zaman geçmemiş olan _ 10/5, 44/5, 104/43, 118/2, 150/33
yer	(T.) 1. bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekan.yer, bölüm, alan _____ 97/13 tut- y.+ ini _____ 107/31 y.+ e _____ 5/12, 55/8, 144/11 y.+ de _____ 11/7, 26/12, 45/11, 69/5, 75/11, 90/16, 116/12, 119/61, 149/12, 153/85, 155/39, 157/6, 162/40, 162/45 y.+ deki _____ 54/23 y.+ den _____ 6/4, 7/3, 26/7, 70/1 y.+ di _____ 164/20 y.+ e _____ 119/26 y.+ i _____ 44/2, 63/10, 68/12, 71/12, 153/40, 153/41, 153/80, 153/93 y.+ ime _____ 103/11 y.+ imiş _____ 147/32 y.+ inde _____ 139/49 y.+ ine _____ 155/60 y.+ ini _____ 26/3 y.+ lerde _____ 102/2, 177/6 y.+ lere _____ 57/11 y.+ lerin _____ 8/5 y. tut- _____ 158/71 2. yerküre, yeryüzü _____ 153/112 y.+ de _____ 168/27 y.+ den _____ 119/14, 153/9 y.+ e _____ 153/74, 155/55 y.+ i _____ 153/8, 164/74

	y. + in	24/3, 51/8, 163/10, 171/7
	y. + le	144/10
3. karşılık olarak, karşılığında	yalan y. + e yat-	150/7
	y. + in bul-	154/38
	y. + ine	44/19, 153/92
4. toprak		52/2, 52/4, 52/8, 52/12, 52/16
	y. + de	127/15
	y. + e	119/30, 148/26
	y. + e seril-	119/59
	y. öp-	139/54
5. üzerine değer ve anlam yüklenen beklenti odağı	y. + den	93/7
	y. + e	139/88
6. şehir, il	y. + in	143/92
	y. + ine	107/21
	y. + innen	119/6
7. gezinilen, ayakla basılan taban	y. + den	165/43
	y. + e	112/43, 148/14
8. sebep, neden	y. + e	141/22
9. an, anda	y. + de	156/1
yeri- I	yürü-, adım atarak ilerlemek, gitmek	
	y. - dikçe	123/25
	y. - yende	44/13
yeri- II	1. varmak, ulaşmak, gitmek	
	y. - ye	121/58
	1. yürümek, yürüyerek gitmek	
	y. - di	143/14
yerişi	(T.)	
	1. yürüyüş	119/8
	2. defa, defasında	
	y. + de	149/10
yerişi-	1. değmek, ulaşmak, erişmek, uğramak, varmak	
	y. - di	1/8, 39/5, 119/39, 151/37, 168/26
	y. - en	78/15, 101/56, 171/11
	y. - mez	29/8
	y. - sin	32/4, 143/128
	2. yansımak, görülmek, oluşmak, meydana çıkmak	32/20
	y. - sin	32/20
	3. yetişmek, gelmek	45/11, 112/3, 158/66
	y. - di	158/66
	y. - mez	45/11
	y. - se	112/3
	4. (yf.) yetişmek, koşmak, erişmek	
	y. - medi imdada	112/53
yerişli	(T.) ..... gibi yürüten	
	y. + nin	80/1
yerit-	sürdürmek, devam ettirmek	
	y. - sin	111/10
yersiz	(T.) yeri olmayan, yersiz	150/32
yeryüzü	(T.) dünya	
	y. + ne	164/71
yesar	(Ar. < yeser) kumarbaz	148/6
yessir	(Ar. < esir) bk. esir	121/52
yeşil	(T.) sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk	43/6, 123/16, 135/21, 135/22, 135/23, 135/24, 154/13, 154/41, 162/54
yet-	1. erişmek, ulaşmak, yetişmek	
	y. - di	160/9
	y. - ebilmerem	54/11
	y. - emedim	58/1
	y. - en	16/6, 157/3
	y. - er	24/10, 32/14, 130/13, 139/91, 162/18, 165/26, 173/6
	y. - er murada	32/16
	y. - if	143/73
	y. - medi	164/11
	y. - meli	42/11
	y. - mez	59/12, 135/9
	y. - sin	111/11, 112/29, 164/96
	y. - ti	125/5, 141/26, 165/14, 169/13
	2. bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelik ve nitelikte olmak	
	y. - er	47/7
	y. - erem	175/4
	y. - miyen	66/11
	y. - er	139/82
	3. (yf.) ...den, ...dan gelebilmek, ...den, ...dan kalkabilmek, olmak, ulaşmak, yetişmek	
	gudreti y. - tihce	88/10
	hataya y. - er	139/3
	himmete y. - mez	153/106
	murada y. - tiği	168/2
	talana y. - ti	141/27
	y. - mez eli	98/10
yetih	(T.) yetik, haberdar, vakıf, bilen	
	y. ol-	113/1
yetim	(Ar. < yetim) babası ölmüş olan çocuk, babasız, kimsesiz, öksüz	85/4, 112/64
	y. + e	163/19
	y. + i	47/7, 99/26
yetir-	1. getirmek, söylemek	65/21
	2. gerçekleştirmek, olmasını sağlamak	68/10
	3. eriştirmek, ulaştırmak, çıkarmak, artırmak	
	y. - din	74/10
	y. - en	78/18
	y. - er	99/61

	y.- <i>ir</i> _____ 169/23
	y.- <i>irem</i> _____ 108/5
	y.- <i>rem</i> _____ 99/20
yetiş-	1. dönmek, dönüşmek y.- <i>tim</i> _____ 64/2, 64/4, 64/8, 64/12
	2. yaklaşmak, erişmek, gelmek, ulaşmak y.- <i>di</i> _____ 105/14, 168/15 y.- <i>dih</i> _____ 143/18 y.- <i>en</i> _____ 146/63, 165/5 y.- <i>er</i> _____ 87/7, 136/13
	3.(yf.) ermek, ulaşmak <i>muradına y.- di</i> _____ 119/3
yetmiş	(sayı) altmış dokuzdan sonra gelen sayı _____ 95/14, 165/57, 165/66 <i>beş yüz y. bir</i> _____ 152/37 <i>min altı yüz y. beş</i> _____ 3/9 y. <i>beş</i> _____ 118/46 y. <i>iki</i> _____ 11/3, 28/7, 36/10, 99/27, 137/6, 152/3, 153/66 y.+ <i>inde</i> _____ 118/43 y. <i>üç</i> _____ 118/45
yettiş-	ulaşmak, varmak y.- <i>tih</i> _____ 143/21
yevm	(Ar. < yevm) gün y.+ <i>ul- gıyamet</i> _____ 113/11 y.+ <i>ül Arasat</i> _____ 146/82
yeyil-	1. güvenmek y.- <i>mez</i> _____ 7/11 2. yeme işi yapılmak veya yeme işine konu olmak y.- <i>mez</i> _____ 54/18
Yezdan	(Far. < Yezdān) Allah y.+ <i>a</i> _____ 78/2
yezid	(Ar. < Yezīd) Emevi devletinin kurucusu olan Muaviye' nin oğlu _____ 146/54 Y.+ <i>i lain</i> _____ 168/21
yezidi	(Ar. < Yezīdī) Musul, Halep ve Bağdat bölgelerinde yaygın bulunan, Tanrı'nın iyiliği, şeytanın kötülüğü temsil ettiğine, Tanrı ile şeytan arasında sürekli bir tartışma olduğuna inanan bir mezhep, bu mezhepten olan kimse _____ 150/36
yığ- I	yık-, kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek y.- <i>maya</i> _____ 56/7
yığ- II	toplamak, bir araya getirmek _____ 131/5 y.- <i>dı</i> _____ 101/13 y.- <i>dığı</i> _____ 151/107 y.- <i>ıp</i> _____ 137/24 y.- <i>maya</i> _____ 151/54
yığbal	(T.) kader, talih y.+ <i>ımu</i> _____ 59/4

yığl-	toplanmak, bir araya gelmek, birleşmek y.- <i>iban</i> _____ 110/5 y.- <i>ıf</i> _____ 70/7, 114/25, 150/17 y.- <i>ın</i> _____ 33/1, 40/1 y.- <i>ır</i> _____ 31/7 y.- <i>sın</i> _____ 67/10
yığın	(T.) bir şeyin yığılmasıyla oluşturulan küme, tepe y.+ <i>lara</i> _____ 55/9
yığnağ	(T.) topluluk, bir araya getirilmiş, toplanmış y.+ <i>ıyam</i> _____ 8/7
yığnağlı	(T.) kalabalıklı _____ 74/1
yıh-	1. üzmek, mahvetmek y.- <i>dı</i> _____ 17/3 2. kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek y.- <i>ar</i> _____ 57/6, 87/11, 113/23 3. yok etmek, ortadan kaldırmak y.- <i>an</i> _____ 163/26 y.- <i>aram</i> _____ 108/54 y.- <i>sın</i> _____ 143/82 4. sırt üstü uzatmak, uzanmak, uzatıp y.- <i>ıp</i> _____ 137/15 5. atmak a.- <i>an</i> _____ 163/27
yıhıl-	1. bk. yıkıl- y.- <i>dı</i> _____ 112/30 2. düşmek y.- <i>dı</i> _____ 148/14
yıka-	temizlemek y.- <i>r</i> _____ 23/7
yıkıl-	herhangi bir sebeple çökmek, yok olmak, dağılmak, parçalanmak y.- <i>ır</i> _____ 87/7
yıl	(T.) on iki aylık dönem, sene _____ 14/5, 41/15, 95/15, 130/8, 157/7, 179/4
yılan	(T.) sürünenlerden, ayaksız, ince ve uzun olanların genel adı _____ 147/16
yıldız	(T.) 1. bir toplulukta, bir meslekte, üstün başarı gösteren kimse 99/54, 99/58 2. güneş ve ay dışında gökyüzünde görülen ışıklı gök cisimlerinden her biri _____ 136/7, 141/29, 162/9, 162/10 y.+ <i>ı</i> _____ 153/13
yi-	bk. ye- 1. besinleri ağızda çiğneyerek yutma ve karın doyurma işi y.- <i>yip</i> _____ 76/3 y.- <i>yer</i> _____ 11/8, 137/35, 147/11 2. telef etmek, öldürmek y.- <i>ersiz</i> _____ 154/23 3. (yf.) çekmek, etmek, eylemek, yapmak <i>haramnan y.- yen</i> _____ 164/38

yibut	(< ?.) Rusçada kullanılan ağır bir küfür sözü _____ 143/99
yiğit	(T.) delikanlı _____ 104/57 y. + te _____ 47/11
yine	(T.zf.) yeniden yine, bir daha, tekrar _____ 104/2
yirmi	(sayı) on dokuzdan sonra gelen sayı _____ 116/37 üç bin sekiz yüz y. dört _____ 25/3 y. beş _____ 26/7, 118/26 y. dört _____ 113/22 y. + sinde _____ 118/23 y. üç _____ 118/25 y. yirmi dört bin _____ 12/9, 136/14, 165/69
yişü	(T.) bk. yeşil _____ 166/13
yyit	(T.) bk. yiğit _____ 82/10, 125/13 y. + e _____ 105/22 y. + in _____ 70/14, 97/7
yoh	(T.) bulunmayan, mevcut olmayan, var karşıtı, var olmayan _____ 127/7, 159/3, 164/12, 175/2, 175/4, 175/8, 175/12 y. + dan _____ 158/53 y. + du _____ 99/51, 123/23, 128/9, 142/14, 143/23, 143/88, 150/22 y. + dur _____ 19/12, 65/5, 160/3, 176/18 y. + iken _____ 153/2 y. + imiş _____ 137/14 y. + ları _____ 177/2 y. + tur _____ 103/5, 162/14 y. + udu _____ 44/23 y. + un _____ 161/8 y. + uydu _____ 157/9
yohlat-	yoklat-, baktırmak, gözden geçirtmek, kontrol ettirmek y. - alım _____ 99/72
yohlu-	bk. yokla- y. - yah _____ 31/26
yohsa	(T. bağ.) bir düşüncenin, davranışın veya tutumun ters durumunu yada görüşünü ifade eden söz, yahut, ya da _____ 31/11, 99/47, 119/23
yohsul	(T.) fakir, fukara _____ 141/30 y. + a _____ 163/19 y. + u _____ 98/15, 99/20
yohsulluh	(T.) yoksul olma durumu, sefillik, sefalet, fakirlik _____ 20/5, 66/5
yok	(T.) var olmayan _____ 11/5, 12/3, 155/3 y. + dur _____ 3/10, 155/3 y. + imiş _____ 133/7 y. + tan _____ 30/12
yokla-	1. ziyaret ve sağlığını sormak amacıyla birine gitmek, arayıp aktarmak y. - rsan _____ 115/10 2. geçmek, bulaşmak y. - sın _____ 116/24

yoksul	(T.) bk. yohsul _____ 147/9
yol	(T.) 1. davranış, tutum, gidiş veya davranış biçimi, uyulan ilke, usul, yöntem _____ 28/1, 64/10, 88/7, 136/10, 143/47, 152/3, 158/59 getir- y. + a _____ 108/79 y. + a _____ 9/1, 21/5, 151/6 y. + dan _____ 3/6, 9/1, 101/50 y. + dan az- _____ 138/15 y. + u _____ 20/14, 45/10, 120/61, 159/5 y. + una _____ 153/138, 164/18 y. + unda _____ 104/57, 163/32 y. + unu _____ 163/30 y. + unu şaş- _____ 163/5 2. mesafe, karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılın uzaklık _____ 56/14, 121/33, 165/1 düş- y. + a _____ 143/41 gözüm y. + da gal- _____ 34/3 ver- y. _____ 174/16 y. al- _____ 158/18 y. + da _____ 148/25 y. + dadı _____ 65/6 y. + dur _____ 18/4 y. + lar _____ 73/17, 82/4, 101/57, 112/13, 121/44 y. + lara düş- _____ 154/25 y. + ları _____ 43/7, 121/43, 121/48 y. + u _____ 26/4, 44/12, 151/90 y. + um _____ 54/8 y. + uma _____ 120/5, 173/10 y. + umu _____ 54/7, 106/10 y. + unda _____ 78/9 y. + unnan _____ 151/26 y. + unu _____ 114/22 y. + uz _____ 116/8, 116/40 3. karada insanların ve hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer _____ 78/17, 113/47, 159/17, 164/60 y. - dan _____ 116/30 y. + lar _____ 121/44 y. + larım _____ 173/4 y. + u _____ 135/6 y. + un _____ 153/130 4. uğruna y. + uma _____ 120/51 y. + una _____ 125/10 yol- koparmak, toplamak y. - udu _____ 151/20 yoldaş (T.) yol arkadaşı, arkadaş, dost _____ 151/25, 162/47, 175/11

	y. + a _____	32/9
	y. + dan _____	46/7, 176/8
	y. + in _____	55/15
	y. + ina _____	124/11
	y. + lar _____	33/1, 40/1
	y. + ları _____	107/15
	y. ol- _____	22/6
yol erkân	(T.+Ar. < erkân) usul, yöntem, davranış bilgisi _____	7/4
yolla-	göndermek y.- di _____	102/5, 151/61
yollanıl-	uğurlanmak, gönderilmek y.- mazam _____	108/33
yoluh	(T.) yoluk, yolunmuş olan, çıplak, tüyü dökülmüş _____	31/31
yolsuz	(T.) kurallara aykırı, uygunsuz, yöntemsiz, düzensiz, yersiz, usulsüz, nizamsız _____	108/83
yor-	yorgun duruma getirmek y.- dum _____	151/14
yorgala-	rahvan(yorga) yürümek, atın bir yürüyüş şekli y.- r _____	90/5
yorgan	(T.) yataкта örtünmeye yarayan, içi pamuk, yün vb. şeylerle doldurularak dikilmiş geniş örtü y. + a _____	137/31
	y. + ı _____	147/20
yorgansız	(T.) yorgana sahip olmayan _____	41/20
yorgun	(T.) çalışma vb. sebeplerle beden veya zihin etkinliği yavaşlayan, yorulmuş olan _____	57/8, 73/12
yorul-	yorgun duruma gelmek y.- mamış _____	9/9
yön	(T.) belli bir noktaya göre olan yer, taraf y. + ü _____	23/6
	y. ver- _____	110/12
yud-	ortadan kaldırmak, yok etmek, içine almak y.- ar _____	18/9
yuharı	(T.) bir şeyin üst bölümü _____	148/20
yulaf	(Yun.) buğdaygillerden, en çok hayvan yemi olarak yetiştirilen otsu bitki _____	95/3
yular	(T.) bir yere bağlamak veya çekerek götürmek için hayvanın başlığına veya tasmaına bağlanan ip _____	139/67
	y. + dan _____	95/4
	y. + ı _____	44/3
yularsız	(T.) yuları olmayan _____	150/34
yumuh	(T.) yumuk, yumulmuş vaziyette olan, kapalı, açık olmayan _____	112/27
yumuşah	(T. sf.) yumuşak, kolay çiğnenen, iyi, güzel, has y. + tan _____	54/20

Yunus	(Ar. < Yūnus) uzun süre bir balığın (Hut) karnında kaldığı rivayet edilen ünlü peygamberlerden birinin adı _____	172/8
	Y. + a _____	132/15
	Y. + u _____	78/3
yurt	(T.) 1. bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası, vatan _____	97/2, 97/4, 97/8, 97/12, 97/16, 97/20, 97/24, 97/28
	y. + umuz _____	121/12
	y. + unda _____	104/42, 107/25
	y. + unu _____	104/11, 104/38, 121/55
	2. kökeni, inşası y. + u _____	151/91
Yusuf	(Ar. < Yūsuf) 1. İsrailoğullarından Hz. Yakup'un oğlu olan peygamber _____	172/7
	Y. + a _____	132/9
	Y. + ı Kenan _____	164/5, 168/13
	2. kişi adı, özel ad _____	143/141, 151/6
yut-	ortadan kaldırmak, yok etmek, içine almak y.- ar _____	24/9
yuva	(T.) kuşların ve başka hayvanların barınmak, yumurtlamak, kuluçkaya yatmak, yavrularını büyütme veya yavrulamak için türlü şeylerden yaptıkları ve türlü biçimlerde hazırladıkları barınak _____	142/7
	y. + da _____	31/10, 112/62
yuvarlan-	kendi üzerinde dönerek hareket etmek _____	139/32
yüce	(T.) yüksek, büyük, ulu, ulvi _____	158/72, 165/47
	y. + dir _____	69/10
	y. + si _____	146/13, 159/26
yücel-	yükselmek, büyümek, yüce bir duruma gelmek y.- sin _____	68/13
yühlen-	bir yerden gitmek için toparlanmak, taşınma hazırlığı içine girmek y.- di _____	121/45
yük	(T.) bir şeyin ağırlığı y. + ünü _____	179/11
yüksek	(T.) belirli bir yere göre daha yukarıda bulunan _____	55/9
yüksel-	yükseğe çıkmak y.- di _____	178/5
	y.- er _____	158/62
yürek	(T.) bir kimsenin ruhsal yönü, gönül y. + i _____	46/6
	y. + imin _____	57/10
yürü-	1. adım atarak ilerlemek, gitmek y.- meye _____	95/8
	2. bulunmak, olmak _____	127/9

yürüt-	bir yargıyı yerine getirmek, uygulamak y.- <i>tü</i> _____ 153/6
yüz I	(T.) 1. Başta alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat _____ 29/14 y.+ <i>e</i> _____ 25/10, 62/2, 91/10, 170/10 y. <i>sür-</i> _____ 21/4 y.+ <i>ü</i> _____ 68/4 y.+ <i>üme</i> _____ 162/5 y.+ <i>ümü</i> _____ 57/11, 172/4 y.+ <i>ünde</i> _____ 138/5 y.+ <i>ünen</i> _____ 156/9 2. gök yüzü y.+ <i>ünde</i> _____ 114/2
yüz II	(sayı) doksan dokuzdan sonra gelen sayı _____ 31/15, 55/11, 56/5, 101/74, 107/19, 118/54, 120/63, 120/67, 162/5 <i>altı bin altı y. altmış altı</i> _____ 24/7, 136/2 <i>beş bin dört y.</i> _____ 26/4 <i>beş y.</i> _____ 101/39, 137/16 <i>beş y. bin</i> _____ 99/54, 143/143 <i>beş y. min</i> _____ 108/55 <i>beş y. yetmiş bir</i> _____ 152/37 <i>bin iki y. dohsan iç</i> _____ 113/7 <i>bin iki y. doksan üç</i> _____ 119/1 <i>bin üç y. on dört</i> _____ 143/1 <i>dokuz y. elli</i> _____ 14/6 <i>iki y.</i> _____ 25/10 <i>min altı y. yetmiş beş</i> _____ 3/9 <i>üç bin sekiz y. yirmi dört</i> _____ 25/3 <i>üç y.</i> _____ 150/13 <i>üç y. altmış</i> _____ 94/11 <i>üç y. altmış altı</i> _____ 24/12, 30/7 <i>üç y. + dü</i> _____ 100/6 y. <i>bin</i> _____ 26/5, 29/2, 58/2, 99/40, 104/4, 112/56, 118/16, 153/114, 165/44 y.+ <i>e</i> _____ 74/10 yedi y. <i>min</i> _____ 137/24 yeddi bin yeddi y. <i>sehsen dört</i> _____ 53/11 yeddi y. <i>elli</i> _____ 14/6 y. <i>kırk dört</i> _____ 51/10 y. <i>min</i> _____ 16/3, 26/5, 108/12, 137/10, 156/2 y. <i>on dört</i> _____ 146/85 y. <i>üç</i> _____ 26/2 y. <i>min</i> _____ 143/28 y. <i>yirmi dört bin</i> _____ 12/9, 136/14, 165/69

yüz-	1. kol bacak yüzgeç vb. organların özel hareketleriyle su yüzeyinde veya su içinde ilerlemek, durmak y.- <i>en</i> _____ 15/1 2. devam etmek, varlığını sürdürmek y.- <i>er</i> _____ 129/10
yüzbaşı	(T.) orduda rütbesi üsteğmenle binbaşı arasında olan subay _____ 151/13 y.+ <i>yı</i> _____ 119/11
yüz be yüz	(T.+Far. < be+T.) yüz yüze y. <i>be y. ol-</i> _____ 98/25
yüzlü	(T.) yüzü herhangi bir nitelikte olan _____ 37/3
Z	
za	(Ar. < ز) ze harfinin adı _____ 166/10
zabd	(Ar. < zabt) anlama, kavrama, kaydetme z. <i>ol-</i> _____ 33/7
zabit	(Ar. < zābit) 1. tuttuğunu koparan, dediğini yaptıran _____ 55/15 2. rütbesi teğmenden binbaşıya kadar olan asker z.+ <i>lerin</i> _____ 119/56, 119/57
zabt	(Ar. < zabt) bk. zabd _____ 132/6 z. <i>ed-</i> _____ 136/2 z.+ <i>ı</i> _____ 132/6
zabur	(Ar. < zebūr) bk. zebur: Hz. Davut'a gönderilen kutsal kitap _____ 28/10
zad	(Ar. < zād) şey _____ 136/4
zade	(Far. < zāde) 1. oğul, evlat _____ 122/29 2. "doğmuş, meydana gelmiş" manalarıyla birleşik kelimeler yapar. _____ 166/11
zafd	(Ar. < zabt) zapt, hakimiyet, ele geçirme z.+ <i>ına al-</i> _____ 121/6
zafer	(Ar. < zafer) savaşta kazanılan başarı _____ 119/37
zagon	(Rus. ?) 1. mahkeme veya hakim z.+ <i>a</i> _____ 113/30 2. gösteriş yapmak (?) zagon <i>kes-</i> _____ 152/19
zağ	(Far. < zāğ) kara karga z.+ <i>ı</i> _____ 2/5, 86/11
Zahan	(öz. i.) kişi adı, özel ad Z.+ <i>a</i> _____ 143/61
zahir	(Ar. < zāhir) açık, belli, kuşkusuz _____ 39/4, 121/1 z.+ <i>de</i> _____ 33/6 z.+ <i>e</i> _____ 160/13
zahm	(Ar. < zaḥm) dehşet uyandıran hal, görünüş z.+ <i>ın</i> _____ 55/5

zahma	(Far. < zaḥme) zahme, kudüme vurulan uzunca ve ucu topuzlu değnek, üzengi kayışı, vurma, darbe z. çek- _____ 95/5	zanaat	(Ar. < şināʿat) insanların maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte deneyim, beceri ve ustalık gerektiren iş, sınaat _____ 137/18 z. + ıdır _____ 88/4
zahmet	(Ar. < zaḥmet) sıkıntı, güçlük, yorgunluk, eziyet, meşakkat cek- z. + e _____ 153/107 z. + inden _____ 104/33	zaft	(Ar. < zaḥt) bk. zapt z. + ı _____ 159/14
Zakir	(Ar. < Zākīr) şahıs adı Z. + i _____ 143/66	zapt	(Ar. < zaḥt) tutmak, ele geçirme, yakalama, hakim olma z. ed- _____ 143/32 z. et- _____ 139/67, 164/13 z. eyle- _____ 50/5
Zal	(Far. < zāl) 1. şehir adı şehir-i z. + ı _____ 1/6 2. Zaloğlu Rüstem _____ 101/12 Ürüsdem- i Z. _____ 58/16 Ürüslem 'i Z. _____ 151/100 z. + a _____ 107/6	zâr	(Ar. < zâr) ağlayan, inleyen, acı çeken, figan eden _____ 16/9, 43/12, 146/64, 159/9, 166/10 âh u zâr eyle- _____ 153/49 çek- âh u z. _____ 113/18 çek- ahu z. + ıdır _____ 101/72 çek- âh u z. + ını _____ 125/14 çek- zar _____ 162/52 dadı z. kıl- _____ 138/28 düşür- z. + a _____ 113/6 eyle- z. + ı _____ 153/95 feryad ı z. _____ 14/2 feryadı z. + ım _____ 178/5 feryad ı z. ol- _____ 14/2 z. + a _____ 56/8, 146/56 z. + a çal- _____ 141/9 z. + a tuş- _____ 159/9 z. çek- _____ 4/8, 75/5, 166/10 z. + dadı _____ 16/9, 43/12 z. + dan _____ 159/9, 166/10 z. + eyle- _____ 9/5 z. + ı _____ 47/9, 93/2, 153/48, 180/13 z. + ı feryad _____ 32/2 z. + ı gıl- _____ 71/5
zal	(Ar. < ð) zel (ð) harfinin adı; bu harfe 'zâl- ı mu 'ceme' de denir. _ 166/8 z. + ın _____ 159/7		
zalım	(Ar. < zālīm) bk. zalim _ 37/11, 55/4, 92/1, 105/21, 112/6, 174/16, 177/3		
zalim	(Ar. < zālīm) zalim, acımasız ve haksız davranan, kıyıcı, zulmeden _____ 85/6, 106/9, 166/8, 172/5 z. + lere _____ 155/67		
Zal oğlu	(Far. < zāl+T.) şahıs ünvanı, Zaloğlu Rüstem _____ 12/6, 106/7 Z. + ndan _____ 104/23 Z. + ynan _____ 164/101		
zaman	(Ar. < zāmān) 1. dönem, devir, çağ _____ 121/31, 121/61, 153/8 z. + a _____ 121/68, 146/60 z. + da _____ 64/3, 157/5, 158/69 z. + dı _____ 19/8 z. + ı _____ 121/67, 153/99, 177/11 z. + ın _____ 115/16, 164/84, 173/19 z. + lar _____ 64/1 z. + nar _____ 10/9 2. bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre vakit _____ 104/27, 150/9, 153/30, 153/30, 153/31, 153/35, 153/44, 153/51, 153/118, 153/123, 162/25 z. + ı _____ 87/7, 93/6	zar	(T.) zar, tavla ve başka oyunlarda kullanılan, kemik, fil dişi, plastik vb. maddelerden küp olarak yapılan ve altı yüzünde, birden altıya kadar benekler bulunan oyun aracı 61/12 z. + ım _____ 61/12
zamane	(Ar. < zāmāne) şimdiki zaman _____ 139/4 gazab- ı z. _____ 98/20 z. + de _____ 104/19	zarar	(Ar. < zarar) bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, dokunma, ziyan, mazırat _____ 132/9, 132/10, 132/11, 132/12, 132/14, 132/15 z. + ı _____ 51/4
zampara	(Far. < zen-bāre) sürekli kadın peşinde koşan, kadınlara düşkün erkek z. + dan _____ 139/27 z. + lar _____ 139/78	zarb	(Ar. < zarb) darb, darbe, vurma, dövme z. + ına _____ 137/10, 153/117 z. + ını _____ 104/54
		zarıncı	(T. mah.) Hastalık çekerek zayıflamış kimse ol- z. _____ 120/42

zengin	z. + <i>ten</i> _____ 111/5 (Far. < sengīn) parası, malı çok olan varlıklı z. + <i>neri</i> _____ 147/13
zenginneh	(Far. < sengīn+T.) zengin ve varlıklı olma durumu _____ 66/5
zenk	(T.) bk. zeng _____ 113/23
zenne	(Far. < zenne) kadın, kadın cinsi, orta oyununda kadın rolünde ve kılığında bulunan erkek _____ 119/63 z. + <i>ye</i> _____ 21/11
zer	(Far. < zer) 1. altın _____ 95/4, 99/26 Kubbe- yi z. + <i>ine</i> _____ 146/39 z. + <i>den</i> _____ 153/121 z. + <i>e</i> _____ 143/60 z. + <i>em</i> _____ 60/7 z. + <i>i</i> _____ 13/2, 153/120 z. + <i>ri</i> _____ 62/7 2. yay _____ 80/3
zerbab	(Far. < zer-bâf) altın işlemeli elbise z. + <i>ı</i> _____ 13/2
zerbaflan-	(Far. < zer-bâf+ T.) zerbaplan-, altın işlemeli gibi olmak z. + <i>ır</i> _____ 164/72
zerdeli	(Far. < zerd-ālū) zerdali, kayısı ağacının Akdeniz ülkelerinde yetiştirilen küçük meyveli bir türü _____ 54/19
zernişan	(Far. < zer-nişān) 1. altın kakma veya süsleme tarzı yazılmış yazı tığ- ı z. _____ 80/15, 92/10 2. özel ad, şais adı Z. + <i>ı</i> _____ 100/28
zerre	(Ar. < zerre) pek ufak parça _____ 2/12 z. + <i>ce</i> _____ 176/20 z. + <i>den</i> _____ 80/11 z. + <i>yi miktar</i> _____ 165/72
zeval	(Ar. < zevāl) sorumluluk z. + <i>ı</i> _____ 113/24
zevk	(Ar. < zevk) hoş giden veya çekici bir şeyin elde edilmesinden, düşünülmesinden doğan hoş duygu, , haz eğlence sür- z. + <i>i sefayı</i> _____ 22/6 sür- z. + <i>ü sefa</i> _____ 10/9 z. + <i>i</i> _____ 113/4 z. + <i>imin</i> _____ 96/6 z. + <i>imnen</i> _____ 120/29 ziyreti z. + <i>inden</i> _____ 138/11 ziynet- i z. + <i>inen</i> _____ 135/17 z. + <i>i zinnet</i> _____ 108/22 z. + <i>i ziyet</i> _____ 108/6, 162/60
Zeynel	(Ar. < zeyn-ül-âbidīn) on iki imamdan bir olan Zeynelâbîdin _____ 171/18

zı	(Ar. < زى) Osmanlı Türkçesi alfabesinin yirminci harfi olup ebced düzeninde 900 sayısının karşılığıdır. 159/14, 160/13, 166/16
ziğva	(< ?.) ağı geniş, paçaları dar bir çeşit şalvar _____ 145/8
zır	(Far. < zīr) bk. zir z. + <i>ı cemin</i> _____ 102/5 z. + <i>ı zeminden beri</i> _____ 105/11
ziğnet	(Ar. < zīnet) bk. ziyet 99/35, 146/21
zihin	(Ar. < zihn) zihin, hafıza, akıl, bilme _____ 91/2 z. + <i>i sarraf</i> _____ 143/60
zıkr	(Ar. < zıkr) zikir, anma, söyleme, sözünü etme z. ed- 3/4, 134/18, 146/69, 153/23, 169/21, 169/26 z. et- _____ 6/1, 6/2, 6/4, 6/8, 6/12, 153/59 z. + <i>i ezber</i> _____ 105/10 z. + <i>innen</i> _____ 99/10 z. + <i>i müyesser</i> _____ 167/3 z. + <i>i Sübhaneke</i> _____ 132/8 z. ol- _____ 159/14, 162/41, 169/17
zikir	(Ar. < zıkr) zikir, anma, söyleme, sözünü etme _____ 113/13 z. ed- _____ 20/14, 158/14 z. et- _____ 161/1 z. eyli- _____ 163/31 z. + <i>nen</i> _____ 157/10 z. ol- _____ 153/144
zil	(Far. < zil) işaret vermek, uyarmak, çağırmak için kullanılan ve bir çan ile bu çana vran bir tokmaktan oluşan, elle veya başka düzenlerle işletilebilen araç z. + <i>idi</i> _____ 151/88
zimisdan	(Far. < zemīstān) zemistān, kış 180/19
zina	(Ar. < zinā) aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki ilişki veled- i z. + <i>san</i> _____ 139/16
zincir	(Far. < zencīr) birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşan bağ z. + <i>nen</i> _____ 139/68
zindan	(Far. < zindān) çok karanlık ve sıkıntılı yer _____ 147/33 z. + <i>a</i> _____ 116/9, 121/52, 172/7 z. + <i>dan</i> _____ 108/27 z. + <i>ında</i> _____ 113/3, 130/15
zinnet	(Ar. < zīnet) bk. ziyet zevk- i z. + <i>e</i> _____ 108/22
zinnetli	(Ar. < zīnet+T.) süslü, bezekli 109/4
Zinzal	(öz. i.) yer adı, Kars ili Çıldır ilçesinin yeni adı Güvenocak olan köyü _____ 142/1 z. + <i>ı</i> _____ 116/34

zir	(Far. < zīr) alt, aşağı ol- z. <i>zeber</i> _____ 164/3 z. + ı <i>zemin</i> _____ 56/9 z. + i <i>dest ed-</i> _____ 113/3 z. + i <i>zemin</i> _____ 91/7	zulm	(Ar. < zulm) zulüm, güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, acımasızlık, haksızlık, eziyet, cefa z. <i>ed-</i> _____ 164/38 z. <i>et-</i> _____ 155/67
zir-dest	(Far. < zīr-dest) 1. ezgin, düşkün Zir <i>dest eyle-</i> _____ 1/5 Zir- <i>dest ol-</i> _____ 32/14, 119/22 2. halk, ahali, halktan olan insan z. + i _____ 113/31	zulmet	(Ar. < zulmet) karanlık _____ 9/5
zire	(Far. < zīrā) zira, çünkü _____ 143/121	zulum	(Ar. < zulm) bk. zulüm _____ 141/26 z. + <i>lar</i> _____ 37/2 z. + <i>nan</i> _____ 113/10
ziya	(Ar. < ziyā) 1. ışıık, aydınlık _____ _____ 27/4, 78/10, 146/40 z. + <i>sı</i> _____ 80/13, 101/1 z. + <i>yı</i> _____ 99/2 2. kişi adı Z. + <i>inan</i> _____ 174/13	zulumat	(Ar. < zulümāt) zulūmat, karanlıklar _____ 101/7, 147/33, 153/11 z. + <i>a</i> _____ 113/4 z. + <i>ı</i> _____ 101/1 z. + <i>ta gal-</i> _____ 164/98
ziyah	(Ar. < ziyā+T.) ışıık, parlak _____ 131/13, 166/7	zulumet	(Ar. < zulümāt) bk. zulumat _____ _____ 108/27
ziyade	(Ar. < ziyāde) çok, daha çok, daha fazla _____ 86/7 <i>hükümü z.</i> _____ 109/11 <i>ilm-i z.</i> _____ 32/20 <i>şems- i z.</i> _____ 115/1 z. + <i>ydi</i> _____ 69/6	zulüm	(Ar. < zulm) zulüm, güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, acımasızlık, haksızlık, eziyet, cefa _____ 177/5 z. <i>et-</i> _____ 146/7 z. <i>eyle-</i> _____ 55/17 z. + <i>le</i> _____ 104/12 z. + <i>ü</i> _____ 106/9, 138/30
ziyarat	(Ar. < ziyāret) bk. ziyaret z. + <i>ıdır</i> _____ 88/12	zulüm	(Ar. < zulm) zulüm, güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, acımasızlık, haksızlık, eziyet, cefa _____ 177/5 z. <i>et-</i> _____ 146/7 z. <i>eyle-</i> _____ 55/17 z. + <i>le</i> _____ 104/12 z. + <i>ü</i> _____ 106/9, 138/30
ziyaret	(Ar. < ziyāret) saygı ve anmak gayesiyle kutsal sayılan yerleri, mezarları vs. görme oralara gitme _____ 113/18 z. <i>et-</i> _____ 119/69	zulüm	(Ar. < zulm) zulüm, güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, acımasızlık, haksızlık, eziyet, cefa _____ 177/5 z. <i>et-</i> _____ 146/7 z. <i>eyle-</i> _____ 55/17 z. + <i>le</i> _____ 104/12 z. + <i>ü</i> _____ 106/9, 138/30
ziynet	(Ar. < zīnet) süs, bezek _____ 153/120 z. + <i>e</i> _____ 64/6 z. + <i>i</i> _____ 137/4 z. + <i>i münakkaş</i> _____ 98/8 z. + <i>i zevk</i> _____ 135/17, 138/11 z. + <i>i zevk-i z.</i> _____ 108/6, 162/60	zulüm	(Ar. < zulm) zulüm, güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, acımasızlık, haksızlık, eziyet, cefa _____ 177/5 z. <i>et-</i> _____ 146/7 z. <i>eyle-</i> _____ 55/17 z. + <i>le</i> _____ 104/12 z. + <i>ü</i> _____ 106/9, 138/30
Zobo	(öz. i.) bir kişiye ait lakap _____ 151/38	zulüm	(Ar. < zulm) zulüm, güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, acımasızlık, haksızlık, eziyet, cefa _____ 177/5 z. <i>et-</i> _____ 146/7 z. <i>eyle-</i> _____ 55/17 z. + <i>le</i> _____ 104/12 z. + <i>ü</i> _____ 106/9, 138/30
zor	(Far. < zōr) 1. güç, kuvvet, büyüklük z. + <i>u</i> _____ 153/88 z. + <i>un</i> _____ 97/17 2. bir şeyi güç unsuru olarak kullanmak, baskı z. + <i>una</i> _____ 98/23, 107/23 3. sıkıntı, güçlük _____ 119/37	zulüm	(Ar. < zulm) zulüm, güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, acımasızlık, haksızlık, eziyet, cefa _____ 177/5 z. <i>et-</i> _____ 146/7 z. <i>eyle-</i> _____ 55/17 z. + <i>le</i> _____ 104/12 z. + <i>ü</i> _____ 106/9, 138/30
zorlu	(Far. < zōr+T.) güçlü, kuvvetli _____ _____ 153/89	zulüm	(Ar. < zulm) zulüm, güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, acımasızlık, haksızlık, eziyet, cefa _____ 177/5 z. <i>et-</i> _____ 146/7 z. <i>eyle-</i> _____ 55/17 z. + <i>le</i> _____ 104/12 z. + <i>ü</i> _____ 106/9, 138/30
zuhur	(Ar. < zuhūr) ortaya çıkma, belirme, görünme, baş gösterme, meydana çıkma z. <i>ed-</i> _____ 99/38, 114/6, 164/65 z. <i>et-</i> _____ 66/2, 141/3, 153/37, 164/85	zulüm	(Ar. < zulm) zulüm, güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, acımasızlık, haksızlık, eziyet, cefa _____ 177/5 z. <i>et-</i> _____ 146/7 z. <i>eyle-</i> _____ 55/17 z. + <i>le</i> _____ 104/12 z. + <i>ü</i> _____ 106/9, 138/30

Zülfikâr (Ar. < zülfikâr) Hz. Ali'ye ait kılıç
 _ 102/9, 153/115, 163/25, 165/66,
 165/67, 165/72
 z. + a _____ 146/80
 z. + dan _____ 1/8
 z. + ı _____ 102/3, 153/87, 165/18
 z. + idi _____ 101/60
Züfukâr (Ar. < zülfikâr) bk. zülfikâr _ 165/59
zülûf (Far. < zülf) bk. zülf _____ 123/26

z. + ler _____ 138/8
zümre (Ar. < zümre) topluluk
 z. + yi _____ 98/13
zümürüt (Ar. < zümürüt) cam parlaklığında,
 yeşil renkte, saydam bir süs taşı
 _____ 50/7, 135/22
zürriyet (Ar. < zürriyyet) döl, soy sop, çocuk
 _____ 153/63

SONUÇ

1. Âşık Şenlik'in şiirlerinin dilini giriş, gramer, metin, ve dizin çalışması olarak dört bölümde incelediğimiz çalışmamızın giriş bölümünde, genel olarak ağız, Kars ağızı, ve Kars ilinin önemli ve büyük âşıklarından olan Şenlik'in bir Karapapak/ Terekeme Türkü olması sebebiyle Karapapak/Terekeme Türkleri ile Âşık Şenlik'in hayatı, âşıklık serüveni ve ölümü hakkında bilgi verdik.
2. Kars ilinin önde gelen ve güçlü âşıklarından biri olan Âşık Şenlik'in şiir dili, kozmopolit bir yapısı olan ve bu yapısı sebebiyle ağız özellikleri açısından çeşitlilik ve zenginlik arz eden Kars ağzının özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Özellikle Karapapak/Terekeme ağız özellikleri Âşık Şenlik'in de bir Karapapak/Terekeme Türkü olması nedeniyle Şenlik'in şiir dilinde tüm zenginliğiyle ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmanın esasını da Şenlik'in şiirlerindeki bahsi geçen bu ağız özelliklerinin incelenmesi teşkil etmiştir.
3. Şenlik'in şiirlerinde **-b > -v > -y** değişmesinin gerçekleştiği görülmektedir. Bu değişme esnasında özellikle **ev > öy** kelimesinde **-y** sesinin yanındaki ünlünün yuvarlaklaştığı dikkat çekmektedir. Kıpçak Türkçesinde de **“w”** nin yanındaki ünlüyü yuvarlaklaştırdığı dikkate alındığında **“w”** nin **“v”** ye **“v”** nin de **“y”** ye dönüştüğü bu kelimedeki hadisenin Kıpçakça bir unsur olduğu görülmektedir. Ağızlarda çok fazla görülmeyen bu hadiseye Şenlik'in şiirlerinde rastlanması dikkat çekicidir.
4. Şenlik'in şiirlerinde bazı kelimelerde görülen **-e > -i** hadisesinde kelimelerin eski şekillerini muhafaza ettirmesinin etkili olduğu görülmektedir. Eski şekillerin muhafazasından kaynaklanan **e- > i-**, **-e- > -i-** hadisesine örnek teşkil eden **êşit- > işit-**, **gêy- > giy-** **ve êndir- > indir-** fiilleri arkaik unsurların Şenlik'in şiir dilinde devamı noktasında dikkat çekmektedir.
5. Birçok Anadolu ağzında kelime başında istisnasız olarak görülebilen **k- > ğ-** değişmesi Kars ili ağızlarında sınırını daha da genişleterek hece başlarına kadar uzanmaktadır. Özellikle hece başlarında **-ğ-** ünsüzü çoğu defa kendinden önceki **-k-** ünsüzünü de kendisine benzeterek **-ğ-** ünsüzüne dönüştürür. Kars ağzının bu belirgin ses özelliğine Şenlik'in şiirlerinde de rastlanmaktadır: **dogguz**, **haggında**, **meşaggat**.

6. Kars ili Azeri ağzı **-p > -b** değişimi hususunda dikkat çekici bir özelliğe sahiptir. Şöyle ki, Kars ili Azeri ağzında Azerbaycan Türkçesinin etkisiyle öğrenilen geçmiş zaman için kullanılan zarf fiil ekinin ünsüzü **-p** çoğunlukla **-b** olmaktadır. Kars iline mensup bir şair olan Şenlik'in şiirlerinde de bu yöreye özgü olan bu özelliğin meydana getirmiş olduğu **-p > -b** değişimine rastlanmaktadır: düş**ü**b
7. Kıpçak lehçeleriyle benzer ses özellikleri gösteren Terekeme ağzı özellikle kelime ortasında ya da kelime sonundaki **b ve p** seslerini genellikle sızıcılaştırarak **f** sesine dönüştürmektedir. Bu **b ve p** seslerinin sızıcılaştırarak **f** sesine dönüşmesi hadisesine Şenlik'in şiirlerinde de rastlanmaktadır. Özellikle zarf fiil eki **/(y)İP/**'in son sesinin **f** sesine dönüşerek bu biçimde kullanıldığı görülmektedir: ıftı**d**a, alı**f**, gelı**f** vb.
8. Kars ili Azeri ve Terekeme ağzı **ben, bin, bin-** kelimelerinde **m-** tarafındadır. Âşık Şenlik'in şiirlerinde de **m-** tarafında olan bu kelimeler Kars, Azeri ve Terekeme ağzının karakteristik özelliğini yansıtmaları bakımından dikkat çekicidir. Şenlik'in şiirlerinde bu kelimelerin genellikle **m-'li** şekilleriyle **men, min, min-** şeklinde kullanıldığı görülmektedir.
9. Bütün ağızlarda görülen ses benzeştirmeleri hadisesinde özellikle **-tl- > -tt-** ve **-sl- > -sd-, -şl- > -şd-** benzeştirmeleri Kars ili ağzına özgü bir mahiyet taşımaktadır. Şöyle ki Terekeme ağzında diş/diş-diş eti (c, ç, s, z, ş, j, t, d) katı ünsüzlerinin komşuluğunda bulunan **-l-** seslerinin **-d-** ve **-t-** ünsüzlerine dönüştüğü görülmektedir. Bu değişim Anadolu'da sadece Terekeme ve Azeri ağızlarında görülmektedir. Azeri ağzında görülen bu ses benzeştirmelerin sebebi Terekeme ağzının etkisidir. Bu ses benzeştirmesi hadisesinde, **-l-** sesinin **-d-** ya da **-t-** sesine dönüşmesi Kıpçak lehçelerinden Kazakça, Kırgızca ve Başkurtça'ya benzemektedir. Bundan dolayı bu ses benzeştirmelerinin Kıpçak Türkçesine dayanan bir unsur olduğu görülmektedir. Kıpçak Türkçesi etkisiyle meydana gelen bu ses benzeştirmelerinin Âşık Şenlik'in şiir dilinde de yöreye özgü kullanım biçimiyle sıkça yer aldığı görülmektedir: bitli > bitti <, sesle > ses**d**e, seslene > ses**d**ene, bağışla > bağış**d**a, taşla- > daş**d**a- gibi.

10. Âşık Şenlik'in şiirlerinde çokluk ekinin hem **/+IEr/** hem de ünsüz benzeştirmesi nedeniyle **l-** sesinin **n-** sesine dönüşmesinden dolayı **/+nEr/** biçiminde iki şekilde kullanılması şiirlerde önemli bir unsur olarak dikkat çekmektedir.
11. Âşık Şenlik'in şiirlerinde bütün iyelik ekleri STT'deki ile aynı olmasına karşın sadece 2. çokluk şahıs iyelik ekinin hece kaynaşması sebebi ile **/+İz/** şeklinde de kullanıldığı görülmektedir.
12. Âşık Şenlik'in şiirlerinde çıkma hâlinin, STT'de kullanılan **/+dEn/** ekiyle beraber ekin ilk ünlüsünün ünsüz benzeştirmesi sebebiyle **n-** sesine dönüşmesi neticesinde **/+nEn/** biçimiyle de kullanıldığı görülmektedir.
13. Âşık Şenlik'in şiirlerinde vasıta hâli ekinin, STT'deki **/+IE/** ekiyle birlikte **ile** edatının üzerine **/+(En)/** kuvvetlendirme ekinin getirilmesiyle oluşmuş biçimi olan **/+(İ)nEn/~/(y)nEn/** biçimlerinin de vasıta hâli olarak kullanıldığı görülmektedir.
14. Bugün STT'de kullanılmayan EAT döneminin en işlek zarf fiil eki olan ve bağlama fonksiyonu taşıyan **/-(y)İbEn/** ekinin şiirlerde kullanımı da Âşık Şenlik'in şiir dilinin EAT'den taşıdığı iz açısından önemlidir.
15. Şiir metinlerinde emir kipinin 2. tk. şh. çekiminde STT'den farklı olarak emiri kuvvetlendirme özelliği taşıyan **/+(y)nEn/** ekinin **gabar-ma-ynan, dindir-me-ynen** örneklerindeki kullanımı dikkat çekicidir.
16. Yine şiir metinlerinde STT'den farklı olarak istek kipinin 1. çk. şh. çekiminde olumlu ve olumsuz yapılarda **galdır-a+ğ+ın, yap-mı-y-a+ğ+ın** örneklerinde isteği kuvvetlendirme görevi de üstlenen, şahıs eki üzerine **/+İn/** kuvvetlendirme ekinin getirilmesiyle oluşmuş **/+ğİn/** ekinin kullanımı dikkat çekicidir.
17. Âşık Şenlik'e ait şiirlerdeki Türkçe, Arapça ve Farsça kelimeler ile diğer dillerdeki kelimelerin kullanım sayısı ile bunların toplamı ve oranı şu şekildedir:

Kelime	Kelime Sayısı	Yüzdelik Oranı
Türkçe	1871	100/39
Arapça	2066	100/43
Farsça	776	100/16
Diğer	90	100/2
Toplam	4803	100/100

18. Çalışmanın konusunu teşkil eden Şenlik'in şiirleri birer sözlü gelenek ürünü olduğu için kulaktan kulağa aktarılma esnasında şiirlerde bazı bozulmaların meydana gelmiş olduğu kuvvetle ihtimaldir. Şiir metinleri gerek kaynak kişilerden gerekse derlemecilerden kaynaklanan birtakım hataları da bünyesinde barındırmaktadır. Şöyle ki; üzerinde çalışılan şiir metinleri âşığın kendisi tarafından yazıya geçirilmiş değildir. Dolayısıyla şiir metinlerinde ya sözlü gelenek içerisinde kulaktan kulağa aktarılma esnasında ya da derlemeci veya kaynak kişilerden kaynaklanan birtakım hatalar bulunmaktadır. Bu durum özellikle şiirlerdeki ağız hususiyetlerini sağlıklı inceleme noktasında sorun oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışma esnasında tespit edebildiğimiz hataları şiirler üzerinde dipnotlar da vererek düzeltmeye çalıştık. Bu düzeltmeleri yaparken de bu hataların sebeplerini mümkün olduğunca verme yoluna gittik. Dizin ve gramer çalışmasında da kelimelerin düzeltilmiş biçimlerini esas alarak hareket ettik. Sonuç olarak şunu belirtmek yerinde olacaktır ki orjinaline ulaşma imkanı bulunmadığı için kaynak kişilerden yola çıkarak derlenen bu metinler üzerinde inceleme yapmak bütün ağız hususiyetlerini tam manasıyla ortaya koyma noktasında zaman zaman yetersiz kalmaktadır.

ŞEKİL BİLGİSİ DİZİNİ

/-ç/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.	/+İ-/	i.f.y.e, 1.2.2.1.2.
/+ED-/	i.f.y.e, 1.2.2.1.2.	/+Cİ/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.
/-(İ)D/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.	/-(y)İCi/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.
/+E-/	i.f.y.e, 1.2.2.1.2.	/+(İ)ncİ/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.
/-E/	zarf fiil eki, 1.2.2.8.3.	/-Dİ/	g.g.z. kip eki, 1.2.2.7.1.2.
/-(y)İncE/	zarf fiil eki, 1.2.2.8.3.	/-Kİ/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.
/+çE/	eşitlik hali, 1.2.1.2.3.	/+ki/	aitlik eki, 1.2.1.2.3.
/-DİKÇE/	zarf fiil eki, 1.2.2.8.3.	/+İİ/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.
/+DE/	bulunma hali, 1.2.1.2.3.	/-mEİİ/	gereklilik kipi eki, 1.2.2.7.1.10.
/+DE-/	i.f.y.e, 1.2.2.1.2.	/+mİ/	soru eki, 1.2.1.2.3.
/-EndE/	zarf fiil eki, 1.2.2.8.3.	/+nİ/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.
/+KE/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.	/+(n)İ/	nesne (yükleme) hali, 1.2.1.2.3.
/+İE/	vasıta hali, 1.2.1.2.3.	/-sİ/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.
/+İE-/	i.f.y.e, 1.2.2.1.2.	/+(y)İ/	nesne (yükleme) hali, 1.2.1.2.3.
/-mE-/	olumsuzluk eki, 1.2.2.3.1.	/+K/	1. çk. şh. eki, 1.2.2.3.2.
/-mE/	isim fiil eki, 1.2.2.8.1.	/-EcEK/	gelecek z. kip eki, 1.2.2.8.1.5.
/+rE-/	i.f.y.e, 1.2.2.1.2.	/-EcEK/	sıfat fiil eki, 1.2.2.9.2.
/-sE/	şart kipi eki, 1.2.2.7.1.8.	/-(y)EcEK/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.
/+(y)E/	yönelme hali, 1.2.1.2.3.	/+İEk/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.
/-(y)E/	istek kipi eki, 1.2.2.7.1.9.	/-mEK/	isim fiil eki, 1.2.2.8.1.
/-(y)E+bil-mE-/	yeterliliğin olumsuzluğu, 1.2.2.2.3.	/-sEK/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.
/-İ/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.	/-(İ)K/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.

/-(İ)K-/	f.f.y.e, 1.2.2.1.1.	/-ken/	zarf fiil eki, 1.2.2.8.3.
/-DİK/	sıfat fiil eki, 1.2.2.8.2.	/+LEn-/	i.f.y.e, 1.2.2.1.2.
/+DİK/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.	/+mEn/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.
/+İİK/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.	/+(İ)nEn/	vasıta hali, 1.2.1.2.3.
/+nİK/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.	/+sEn/	2. tk. şh. eki, 1.2.2.3.2.
/+El-/	i.f.y.e, 1.2.2.1.2.	-(y)En/	sıfat fiil eki, 1.2.2.8.2.
/-İl-/	f.f.y.e, 1.2.2.1.1.	/-(İ)n/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.
/+sİl/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.	/-(İ)n-/	f.f.y.e, 1.2.2.1.1.
/+m/	1.tk. şh. iyelik eki, 1.2.1.2.2.	/-E+gİn/	istek kipi 1. çk. şh. eki 1.2.2.8.1.9.
/+m/	1. tk. şh. eki, 1.2.2.3.2.	/-Kin/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.
/-(İ)m/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.	/+(n)İn/	ilgi hali, 1.2.1.2.3.
/+İİm/	1. çk. şh. eki, 1.2.2.3.2.	/+sİn/	3. tk. şh. eki, 1.2.2.3.2.
/+(y)İm/	1. tk. şh. eki, 1.2.2.3.2.	/+sİn+İEr/	3. çk. şh. eki, 1.2.2.3.2.
/+°n/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.	/+ø/	nesne (yükleme) hali, 1.2.1.2.3.
/+n/	2. tk. şh. İyelik eki, 1.2.1.2.2.	/+ø/	3. tk. şh. İyelik eki, 1.2.1.2.2.
/+n/	3. tk. şh. İyelik eki, 1.2.1.2.2.	/+ø/	3. çk. şh. İyelik eki, 1.2.1.2.2.
/+n/	3. çk. şh. İyelik eki, 1.2.1.2.2.	/+ø/	2. tk. şh. eki, 1.2.2.3.2.
/+n/	2. tk. şh. eki, 1.2.2.3.2.	/+ø/	3. tk. şh. eki, 1.2.2.3.2.
/+nAn/	çıkma hali, 1.2.1.2.3.	/-(y)İP/	ö.g.z. kip eki, 1.2.2.7.1.2.
/+(y)nEn/	emir kipi 2.tk. şh. eki 1.2.2.7.1.7.	/-(y)İP/	zarf fiil eki, 1.2.2.8.3.
/-(y)İbEn/	zarf fiil eki, 1.2.2.8.3.	/-r/	geniş z. kip eki, 1.2.2.7.1.6.
/+DEn/	çıkma hali, 1.2.1.2.3.	/+Er-/	i.f.y.e, 1.2.2.1.2.
/-mEdEn/	zarf fiil eki, 1.2.2.8.3.	/-Er/	ş. z. kip eki, 1.2.2.7.1.4.
/-KEn/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.	/-Er/	geniş z. kip eki, 1.2.2.7.1.6.

/-DER-/	f.f.y.e, 1.2.2.1.1.	/-mİş/	ö.g.z kip eki, 1.2.2.7.1.3.
/+IER/	çokluk eki, 1.2.1.2.1.	/-mİş/	sıfat fiil eki, 1.2.2.8.2.
/+ø+(IER)/	3. çk. şh. eki, 1.2.2.3.2.	/-(y)İş/	isim fiil eki, 1.2.2.8.1.
/+nEr/	çokluk eki, 1.2.1.2.1.	/-(İ)t-/	f.f.y.e, 1.2.2.1.1.
/+ (ş)Er/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.	/-u-/	yeterlilik fiili 1.1.2.2.2.
/-(y)İP+DİR/	k.g.z. 1.2.2.7.1.	/+z/	2. çk. şh. eki, 1.2.2.3.2.
/-İr-/	f.f.y.e, 1.2.2.1.1.	/-mEz/	g.z.s.f.ekinin olumsuz, 1.2.2.8.2.
/-DİR-/	f.f.y.e, 1.2.2.1.1.	/+u-mE-/	yeterliliğin olumsuz, 1.2.2.2.3.
/+KİR-/	i.f.y.e, 1.2.2.1.2.	/+dİz/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.
/-(y)İR/	ş.z kip eki, 1.2.2.7.1.4.	/+mİz/	1.çk. şh. İyelik eki, 1.2.1.2.2.
/- mŪr/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.	/+nİz/	2. tk. şh. İyelik eki, 1.2.1.2.2.
/-(İ)yor/	ş.z. kip eki, 1.2.2.7.1.4.	/+sİnİz/	2. çk. şh. eki, 1.2.2.3.2.
/+DEş/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.	/+sİz/	i.i.y.e, 1.2.1.1.1.
/+IEş-/	i.f.y.e, 1.2.2.1.2.	/+sİz/	2. çk. şh. eki, 1.2.2.3.2.
/-(İ)ş/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.	/+(y)İz/	1. çk. şh. eki, 1.2.2.3.2.
/-(İ)ş/	f.i.y.e, 1.2.1.1.2.		
/-(İ)ş-/	f.f.y.e, 1.2.2.1.1.		

KAYNAKLAR

- Adalı, Oya, *Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler*, Papatya Yayınları, İstanbul 2004.
- Alptekin, Ali Berat - Coşkun, Nizamettin, *Çıldırli Âşık Şenlik Divanı*, Çıldır Valiliği Yayınları, Kars 2006.
- Altaylı, Seyfettin, *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü I-II*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1994.
- Arslan, Ensar, *Çıldırli Âşık Şenlik Hayatı-Şiirleri-Karşılaştırmaları- Hikâyeleri*, Maya Akademi Yayınları, Ankara 2007.
- Banguoğlu, Tahsin, *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.
- Bozkurt, Fuat, *Türkiye Türkçesi Türkçe Öğretiminde Yeni Bir Yöntem*, Kapı Yayınları, İstanbul 2004.
- Börekçi, Muhsine, *Risâle-i Tevhid*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.
- Buran, Ahmet - Alkaya, Ercan, *Çağdaş Türk Lehçeleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2009.
- Clauson S. G., *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford At Clarendon Press, 1972.
- Daşdemir, Muharrem, *Terekeme/Karapapak Ağızlarındaki İkili Biçimler ve Bunların Etnik Kökenle İlişkisi (Sunulmuş Bildiri)*, II. Uluslararası Türkiye Türkçesi Çalıştayı, 21/23 Mayıs, 2009.
- ....., “Anadolu Ağızlarında Çekimli Yapılarda Ortaya Çıkan /+(E)n/ Eki ve Buna Bağlı Ses Değişimleri”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum 2008.
- ....., *Oklama Yöntemiyle Türkçenin Yapısal-İşlevsel Söz Dizimi*, Fenomen Yayıncılık, Erzurum 2015.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2001.
- Devlet İstatistik Enstitüsü, Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüş, İl, İlçe, Bucak ve Köy (Muhtarlık) Nüfusları, 25.10.1970.

- Ediskun, Haydar, *Sesbilgisi-Biçimbilgisi-Cümlebilgisi Türk Dil Bilgisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2007.
- Eker, Süer, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara 2006.
- Ercilasun, Ahmet Bican, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002.
- ....., *Türk Lehçeleri Grameri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.
- Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 2002.
- ....., *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Bayrak Yayınları, İstanbul 2009.
- ....., *Orhun Abideleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2003.
- Gemalmaz, Efrasiyap, *Erzurum İli Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.
- ....., *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Yayıncılık, Ankara 2010.
- Gömeç, Saadettin, *Dede Korkut Kitabında Geçen Tartışmalı Bazı Yer Adları Üzerine*, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara 2009.
- Gülensoy, Tuncer - Amanoğlu Ebulfaz Kuluyev - Küçüker, Paki, *Nahçıvan Ağzı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.
- Gülensoy, Tuncer, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu, Ankara 2011.
- Gülsevin, Gürer, “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine 2: (ç/ş değişmesi)”, *Turkish Studies*, Ankara 2008.
- Günay, Umay, *Türkiye’de Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Akçağ Yayınları., Ankara 2008.
- Günşen, Ahmet, *Kırşehir ve Yöresi Ağızları (İnceleme- Metin – Sözlük)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000.
- Hengirmen, Mehmet, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınları, Ankara 2007.
- ....., *Türkçe Temel Dilbilgisi*, Engin Yayınları, Ankara 2002.
- Kalay, Emine, *Edirne İli Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.

- Kanar, Mehmet, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Say Yayınları, İstanbul 2011.
- Karaağaç, Günay, *Türkçenin Ses Bilgisi*, Kesit Yayınları, İstanbul 2010.
- Korkmaz, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2003.
- Köktekin, Kazım, *Eski Anadolu Türkçesi*, Fenomen Yayınları, Erzurum 2008.
- Memmedli, Şureddin, “Aşık Şenlik Baba ve Borçalı”, TURANSAM (Turan Stratejik Araştırmaları Dergisi), Konya 2009.
- Olçay, Selahattin - Ercilasun, Ahmet Bican - Aslan Ensar, *Arpaçay Köylerinden Derlemeler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.
- Öcal, Oğuz, “Batı Oğuz Sahası Aşık Edebiyatı” *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi (Cilt III)*, AKM Yayınları, Ankara, 2003, 599-600.
- Özkan, Mustafa - Tören, Hatice - Esin, Osman, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Filiz Kitabevi, İstanbul 2006.
- Özkan, Mustafa, *Türkiye Türkçesi Ses ve Yazım Bilgisi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2009.
- Parlatır, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara 2009.
- Sağır, Mukim, *Erzincan ve Yöresi Ağzları*, Türk Dil Kurumu, Yayınları, Ankara 1995.
- TDK, *Tarama Sözlüğü I-VIII*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.
- TDK, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.
- TDK, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.
- Türkoğlu, İsmail, “Karapapaklar”, *İslâm Ansiklopedisi (C. 24)*, İSAM Yay., İstanbul 2001, 470.
- Üstün, Mehmet Cihat, “Erzincan Ağzında Görülen –(y)ağın Eki Hakkında”, *Diyalektolog Dergisi*, İzmir 2012.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Özlem YILDIRIM
Doğum Yeri ve Tarihi	Arpaçay 29.11.1983
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	Kafkas Üniversitesi (2011-...)
İletişim	
E-Posta Adresi	yildirimoazlem054@gmail.com